

શાહનામું.

વૌલ્યુમ ૭મું.

કર્તા
મા. ન. કુટાર
દ. ન. કુટાર.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૬૭૫૮

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ શાસ્ત્રનામ

વિષયક ૬૬૪૬:૬

બનામે ઇજદ

મહાન શાંત્યેર ફિદોસી તૂસીનું

શાહનામુ

ગુજરાતી હુરફે તમામ બયતો તથા તેનો તરજુમો.

બસી રન્જ બારુદમ દરીન્ સાલે સી
અજમ એન્દહુ કરુદમ બદીન્ પારુસી
તો ઇન્રા હોરુધો ફસાનહુ મદાન્
અચકુસાન્ રવેશ દરુ જમાનહુ મદાન્
બદીન્ નામહુ બરુ ઉમ્મહા બોગ્જરુદ
બખાનહુ હરાન્ કસ કે દારુદ બરુદ
(ફિદોસી)

“ તીસ વરસ તલક રન્જ બિંચીઓ મોટા
મુલે મુલક ધરાનનો કીધો જીવતો
તું નો બાંણતો એહને જુઠી કાંઠાંનીઓ
કે એકજ રીતનો નહી હતો આ જમાનો
ગુજરશે વરસ પર વરસ મેશુમાર
પણ વાંચશે આ કેતાબ ઇનસાન અકલદાર ”
(મનસુખ)

વૉલ્યુમ ૭ મું.

બનાવનાર

માહીયાર નવરોજી કુટાર.

ફરામર્જ નવરોજી કુટાર.

મુ'બઈ.

શાહનામા પ્રેસ.

સને ૧૨૮૫ યહદજર્દી.

સને ૧૯૧૬ ઇસવી. ૧

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
ગુજરાતી સાહિત્ય સંગ્રહ

૬૬૫૮

Registered under the Government of India's Act XXV of 1867.

આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા એક્ટ પ્રમાણે રજિસ્ટર કરેલું છે.

આ પુસ્તક “ધી શાહનામા પ્રેસ” મુંબઈ કોટ ફ્રીયર રોડ કારવાર સ્ટ્રીટ
માણેકજી રસ્તામજી કંદાકટર બીલ્ડીંગ નંબર ૫૦-૬૨ માં એર્વદ
ફરામર્જ નવરોજી કુટારે પોતાને માટે છાપી
ત્યાંથીજ પ્રગટ કીધું છે.

THE
SHAHNAMA OF FIRDAUSI.

ITS FULL TEXT & ITS TRANSLATION (in Gujarati).

BY
MAHIAR NAVROJI KUTAR
AND
FARAMARZ NAVROJI KUTAR

“ Bináhá-i-ábád gardad kharáb
Zi bárán o az tábish-i-áftáb
Pai afgandam az nazm-i-kákh-i-baland
Keh az bád o bárán niyábad gazand. ”

(FIRDAUSI.)

“ The homes that are the dwellings of to-day
Will sink 'neath shower and sunshine to decay
But storm and rain shall never mar what I
Have built—the palace of my poetry. ”

(WARNER.)

VOL. VII.

Bombay.

SHAHNAMA PRESS.

1916

(All rights reserved.)

“ No other great poet ever imposed such strict limitations on himself or so sternly adhered to them as did Firdausi. He put himself at the mercy of his authorities and where they fail him, as they do sometimes in this portion of the Shahnama, he makes no attempt TO INVENT INCIDENTS, but leaves a blank and passes on. This is a proceeding for which the poet should be praised rather than blamed.”

(WARNER.)

અર્પણ પત્રિકા.

ઝરતોશ્તી ટોળો પોતાનાં હઝારો વર્ષનાં આપીકાં વતન ઇરાન દેશથી ધર્મ સાચવવા હાડમારી
ભોગવતો હિંદ સરઝમીન ઉપર આવી વસ્યા બાદ બારસો વર્ષે તે ટોળાને પોતાની બોહોળી
સખાવતથી, ભારે જાહોજલાલીથી, પોતાના અમીરી ખવાસથી અને ફરેશતાઈ
ખસલતથી ઝાહોરાતમાં લાવનાર; શુ' પોતાની કે શુ' પારકી કબીમને
સખાવત કરતાં શીખવનાર, ગરીબ હાલતમાં જન્મ લઈ
પોતાની બાહોશી, ચાલાકી, નમ્રતા, વેપારી કુનેહ વગેરે
અનેક ગુણોથી એક શાહ સઉદાગર થનાર

અને

આખાં હિંદમાં પહેલવહેલો “બેરોનેટ” જવો

માનવતો ખેતાબ ધરાવનાર

હાતમ દિલના સખી બુબૂદ નેક નામદાર પહેલા

સર જમશેદજી જીજીભાઈ બેરોનેટ

કે જે સાહેબની

લાખો રૂપ્યાની ઝાહર તેમજ ખાનગી સખાવતથી પુષ્કળ
ધર્મ ખાતાંઓ, સદાવૃત ખાતાંઓ, કેળવણી ખાતાંઓ,
હોરપીટલો અને ધર્મશાળાઓ

શેહરેશેહર અને ગામગામ હસ્તીમાં આવ્યાં,

જેથી

તે નેકખમતુ' પનોતું નામ

કાંઈકે વર્ષો બાદ આજ પણ દરેક કબીમમાં

અદનાથી આલા સૂધીનાં મોં ઉપર

ઉપકારની લાગણીથી રમી રહ્યું છે,

અને જેમનું કુદુ'બ

“સર”ના માન ભરેલા એલકાબથી ઓળખાતું રહ્યું છે,

તેવા એક મહાન નરનાં અશો રહને

આ વૌક્યુમ અર્પણ કરી

અમો માન અને મગફરી લઈએ છિયે.

બહમન.

બહમન જેતું ઉપનામ લાગ્યા હાથવાળો અર્દશીર કરી
હતું તેની પાદશાહી. બહમનતું તખ્ત આવતું અને
અસ્ફંદિયારનો કીનો લેવા તેતું સીસ્તાન તરફ
લશ્કર લઈ જતું. ... ૧
બહમનને પયગામ મોકલવો અને ઝાલતું માફી માગવા
માટે આવતું અને બહમને ઝાલને ક્યદમાં નાખવો. ૩
ફરામઝની બહમન સાથની લડાઈ અને ફરામઝનું માર્યું જતું. ૫
પેશ્તાને બહમનને શીખામણ દેની અને તેણે ઝાલને છોડી
મૂકવો અને તેતું ધરાન પાછું ફરતું. ... ૬
બહમનતું પોતાની હોમાય નામની દાસી સાથ પરણતું.
તેણીને પોતાનાં મોત ઉપર રાજપ્રતિનિધિ ઠેરવતું.
તેણીને પેટે જે ફરજ જન્મે તેને પાદશાહી આપ
વાતું ફર્માન આપતું. તેના છોકરા સાસાનતું
પાયતખ્ત છોડી જતું અને તેતું મરણ પામતું. ... ૮

હોમાય.

હોમાયની પાદશાહી બનીસ વર્ષની હતી. હોમાયતું તખ્ત
ઉપર બેસતું અને બહમનતું મરણ પામતું. હોમા-
યતું દારાબને જણવતું અને તેને પેટીમાં મૂકીને
ફેરાતના દર્યામાં છોડતું. ... ૯
બહમનના બેટા સાથની પેટી એક ધોળીને મળવી અને
તેણે તેતું દારાબ નામ પાડતું. ... ૧૧
દારાબે ધોળી અને તેની બાઈકી પાસેથી પોતાની ખુન્યાદ
માટે પૂછતું અને તેતું રૂમીઓની લડાઈ માટે હોમા-
એનાં લશ્કરમાં બેડાતું. ... ૧૪
દારાબતું એક ઉજડ મેહરાબ નીચે સૂતું અને હોમાયના
સરદાર રશનવાદે દારાબના બાબમાં સરોશનો આ-
વાજ સાંભળવો. ... ૧૬
રશનવાદનું દારાબને તેની ખુન્યાદ માટે પૂછતું અને તેણે
પોતાનો અહવાલ કહેવો અને રશનવાદે દારાબને
નવાજેશ કરવી. ... ૧૮
દારાબની રૂમીઓ સાથની લડાઈ અને તેઓતું શિકસ્ત
પામતું. ... ૧૮
રશનવાદની રૂમીઓ સાથની લડાઈ અને દારાબે પોતાનો
હોનર બતાવી ફતેહ મેળવવી. ... ૧૯
રશનવાદનું હોમાય ઉપર નામુ અને હોમાયતું દારાબને
ઓળખતું અને તેને તખ્ત ઉપર બેસાડતું. ... ૨૧
દારાબ.
દારાબની પાદશાહી બાર વર્ષની હતી દારાબે “દારાબગેર્દ”
નામતું શહેર વસાવતું અને નદીઓ વહેતી કરવી. ૨૫
શોધબે અરબનાં લશ્કર સાથ ઈરાનના મુલક ઉપર હમ્લો
કરવો અને દારાબથી તેને શિકસ્ત મળવી. ... ૨૬
દારાબની ફીલ્ફૂસ રૂમી સાથની લડાઈ અને તેતું ફતેહ પામતું. ૨૭
ફીલ્ફૂસે દારાબ સાથ સુલેહ કરવી અને જરાબે તેની બેટી
સાથ નેકાહ કરવા અને ધરાન તરફ પાછું ફરતું. ... ૨૭

દારાબે ફીલ્ફૂસની બેટીને પાછી રૂમ મોકલી દેવી અને
સિકંદરનો જન્મ થવો. ... ૨૯
દારા.
દારાબના બેટા દારાની પાદશાહી દારાબતું મરણ
પામતું અને દારાતું તખ્ત ઉપર બેસતું. ... ૩૧
ફીલ્ફૂસતું મરણ પામતું અને સિકંદરતું તખ્ત ઉપર બેસતું. ૩૨
સિકંદરતું ઈરાન ઉપર ચઢાઈ લઈ જતું અને દારાબે
તેની લડાઈ માટે તૈયારી કરવી. ... ૩૪
સિકંદરતું એલચી તરીકે દારાની નજીક જતું. ... ૩૫
દારાની સિકંદર સાથની લડાઈ અને દારાતું શિકસ્ત પામતું. ૩૮
દારાની સિકંદર સાથની બીજી લડાઈ અને દારાતું
શિકસ્ત પામતું. ... ૩૯
દારાની સિકંદર સાથની ત્રીજી લડાઈ અને દારાતું કેર્માન
તરફ નાસી જતું. ... ૪૨
દારાતું સિકંદર ઉપર સુલેહ માટેનું નામુ ... ૪૪
સિકંદર તરફથી દારાના નામાનો જવાબ. ... ૪૫
હિંદુસ્તાનના રાજ દૂર ઉપર દારાતું નામુ. ... ૪૬
દૂર ઉપર મોકલેલાં દારાનાં નામાથી સિકંદરતું વાકેફ થતું
અને તેણે દારાની પાછળ લશ્કર લઈ જતું અને
દારાતું પોતાના વઝીરોના હાથ ઉપર માર્યું જતું. ૪૬
દારાના ઝાખી થવા માટે સિકંદરને ખબર મળવી અને
તેતું તેની નજીક જતું અને દારાબે સિકંદરને
નસીહત કરવી અને તેતું મરણ પામતું. ... ૪૭
બનુરૂપર અને માહ્યારને ફારી ચઢાવતું અને ધરાનના
કારોબારીઓ ઉપર નામુ લખતું. ... ૫૧
એસ્કંદર.
સિકંદરની પાદશાહી ચૌદ વર્ષ હતી. સિકંદરતું ઈરાનનાં
તખ્ત ઉપર બેસતું. ... ૫૪
સિકંદરતું દારાની બાયકી દિલારાએ અને બેટી રોશનક
ઉપર રોશનકના નેકાહ માટેનું નામુ ... ૫૪
દિલારાય તરફથી સિકંદરનાં નામાનો જવાબ. ... ૫૬
સિકંદરે પોતાની મા નાહીદને રોશનકને લાવવા માટે
મોકલવી અને તેતું તેણીની સાથે પરણતું. ... ૫૬
ક્યદે હિંદીએ ખાબ જેવો અને મેહરાને તેની તાસીર
કહેતી. ... ૫૯
સિકંદરે ક્યદે હિંદી ઉપર ચઢાઈ કરવી અને તેની ઉપર
નામુ લખતું. ... ૬૪
દુન્યાની ચાર અબ્બયબી મોકલવાની ખુશ ખબરી સાથે
ક્યદે હિંદી તરફથી સિકંદરનાં નામાનો જવાબ. ૬૫
સિકંદરે તે ચાર અબ્બયબ જેવી ચીજની તેહકીક માટે
એલચીને પાછો મોકલવો. ... ૬૬
સિકંદરે દશ દાનાવ મદોને નામા સાથ ક્યદે હિંદીની
ચાર અબ્બયબ ચીજો જેવા માટે મોકલવા. ... ૬૭
દશ દાના મૂદતું ક્યદે હિંદી પાસેથી બેટી, ભમ, વેદ
અને ફીલ્ફૂસને સિકંદરની નજીક લઈ આવતું. ૬૯

સિકંદરે ક્યદે દિંદીએ મોઢલેલા કીલસૂફ, વેદ અને જામની આજમાયેશ કરવી. ૭૧	સકે
સિકંદરે ફૂરે દિંદી ઉપર અઘાઘ કરવી અને તેની ઉપર નામુ લખવું. ૭૫	
ફૂર તરફથી સિકંદરનાં નામાનો જવાબ ૭૬	
સિકંદરે ફૂરે દિંદીની લડાઇ માટે લશ્કરની તૈયારી કરવી અને તેણે નફ તેલથી બરેલા લોઠાના થોડા તથા સવારો બનાવવા. ૭૭	
ફૂરનાં લશ્કર સાથે સિકંદરનાં લશ્કરની લડાઇ અને ફૂરનું સિકંદરના હાથ ઉપર માર્યું જવું અને સિકંદરે સુવોર્ગને તેનાં તખ્ત ઉપર બેસાડવો. ૮૦	
જેઝસલમની ચાહુદીઓની મરજેદની મુલકાતે સિકંદરનું જવું. ૮૩	
સિકંદરનું જદદહથી મિસ્લ તરફ લશ્કર લઈ જવું ૮૫	
સિકંદરનું અંદલુસની રાણી કયદાફહ ઉપરનું નામુ અને તેનો જવાબ. ૮૬	
સિકંદરનું અંદલુસ તરફ લશ્કર લઈ જવું અને ક્યાનના પાદશાહનો કિલ્લો હાથ કરવો ૮૭	
સિકંદરનું કારોદ તરીકે કયદાફહની નજદીક જવું અને કયદાફહે તેને ઓળખવું. ૮૯	
કયદાફહે સિકંદરને શીખામણ આપવી ૯૩	
કયદાફેના બેટા તયનુશનું સિકંદર ઉપર શુરસે થવું અને સિકંદરે તેને યુક્તિ દેખાડવી. ૯૫	
સિકંદરે કયદાફે સાથે કોલકરાર કરવા અને તેનું પોતાનાં લશ્કરમાં પાછું ફરવું. ૯૮	
સિકંદરનું બ્રાહ્મણોના મુલકમાં જવું અને તેઓ પાસેથી કુન્યાના બેદો પૂછી તેના જવાબ મેળવવા ... ૧૦૨	
સિકંદરનું પશ્ચિમના દર્યા તરફ જઈ પહોંચવું અને લ્યાની અલબુલ ચીઝો જોવી. ૧૦૬	
સિકંદરનું હબશના મુલકમાં જઈ પહોંચવું અને લ્યા લડાઇ કરી ફતેહ મેળવવી. ૧૦૭	
સિકંદરનું નર્મપાયાન રોહરમાં જઈ પહોંચવું અને લ્યા લડાઇ કરી ફતેહ પામવું અને એક અઝદહાને મારવું અને પહાડની ટોચ ઉપર જઈ પોતાનાં મોત માટેની ખબર મેળવવી ૧૦૮	
સિકંદરનું હરમ નામનાં ઔરતોનાં રોહરમાં જઈ પહોંચવું. ૧૧૧	
સિકંદરનું અંધારી જગ્યાએ આંખે હયાત શોધવા જવું અને તેણે પક્ષીઓ તેમજ એસારીલ ફરેસ્તા સાથે વાત કરવી. ૧૧૬	
સિકંદરનું પૂર્વ બાણી જવું અને અબયબીઓ જોવી અને તેણે ચામૂજ અને માળૂજના માર્ય ઉપર ધાતુનો કોટ બાંધવો. ૧૨૦	
સિકંદરે પહાડને મથાળે માણેકના મેહલમાં એક મૂલેલા શખ્સને તેમજ બોલતાં ઝાડને જોવું અને પોતાનાં મોતની ખબર મેળવવી. ૧૨૩	
સિકંદરનું ચીન તરફ લશ્કર લઈ જવું અને તેણે પોતાનું નામુ ફગફૂરની નજદીક લઈ જવું અને જવાબ લઈ પોતાનાં લશ્કરમાં પાછું આવવું. ... ૧૨૬	

સિકંદરનું ચીનથી પાછું ફરવું અને સિદીઆ સાથે લડાઈ કરવી અને તેનું યમન રોહર તરફ જવું ... ૧૩૦	સકે
સિકંદરનું બેખીલીન તરફ લશ્કર લઈ જવું અને એક રોહરમાં તેને કયમુસરનો ખજાનો મળવો. ... ૧૩૨	
સિકંદરનું બેખીલીન રોહરમાં જવું અને અસૈતાલીસ ઉપર નામુ લખવું અને તેનો જવાબ મેળવવો. ૧૩૩	
સિકંદરનું પોતાની મા ઉપરનું નામુ. ૧૩૬	
સિકંદરની ઝિંદગીનું આખરે થવું અને તેની શખ્સેદી એસ્કંદરિયા ખાતે લઈ જવી. ૧૩૭	
દાનાઓનું તેમજ ખીખં માલુસોનું સિકંદર ઉપર રદન કરવું. ૧૩૯	
સિકંદરની ઔરતે અને માએ તેની ઉપર માતમ કરવી. ૧૪૧	
આસ્માનની ગર્જશથી આવતાં કુખની ફિદોસીની ક્યાદિ, ખોદા પાસે કુઆ કરવી અને મુલ્તાન મહમૂદની તારીફ. ૧૪૨	
અરકાનેયાન.	
અરકાનિયાન વંશનો રાજઅમલ બસો વર્ષ રહ્યો હતો. અરકાનિયાન જેઓને “મુલ્કોલ તવાએફ” કહેવામાં આવ્યા છે તેઓના રાજઅમલની શુરઆત. ૧૪૫	
બાબકાનનું સાસાનને ખાબમાં જોવું અને તેને પોતાની બેટી આપવી ૧૪૬	
અરદશીર બાબકાનનું જન્મ પામવું અને તેનો અર્દવાન સાથેનો અહવાલ. ૧૪૯	
અરદવાનની બાંદીનું અરદશીર ઉપર આશક થવું અને તેનું બાંદી વાંચે પાસે તરફ નાસી જવું. ... ૧૫૨	
પોતાની બાંદી સાથે અરદશીરના નાસી જવાથી અરદવાનનું વાકેફ થવું અને તેનું તેઓની પૂઠે દોડવું. ... ૧૫૫	
અરદવાને અરદશીરને પકડવા માટે પોતાના બેટા બહમન ઉપર નામુ લખવું. ૧૫૭	
તખાકે અરદશીરને મદદ આપવી અને તેણે બહમન સાથે લડાઈ કરવી અને તેણે ફતેહ મેળવવી ... ૧૫૯	
અરદવાને અરદશીરની લડાઇ માટે લશ્કર લઈ જવું અને અરદવાનનું માર્યું જવું. ૧૬૧	
અરદશીરની કુર્દ લોકો સાથની લડાઇ અને તેનું હારી જવું. ૧૬૩	
અરદશીરનું કુર્દ લોકો ઉપર શખીખૂત મારવું અને તેઓને શિકસ્ત આપવી. ૧૬૫	
હકતવાદની દાસ્તાન અને કીડાનો અહવાલ. ... ૧૬૬	
અરદશીરની હકતવાદ સાથની લડાઇ અને અરદશીરનું શિકસ્ત પામવું. ૧૬૯	
મેહરક જહરોમીનું અરદશીરનાં મકાનને તારાજ કરવું. ૧૭૦	
અરદશીરે તે કીડાનાં કામ માટે ખબર મેળવવી અને યુક્તિ કરી તે કીડાને મારી નાખવો. ... ૧૭૧	
અરદશીરનું હકતવાદને મારી નાખવું. ૧૭૬	
અર્દશીર બાબકાન	
અરદશીર બાબકાનની પાદશાહી ચાળીસ વર્ષ અને બે મહિના હતી. બગદાદમાં અરદશીર બાબકાનનું તખ્ત ઉપર બેસવું. ૧૭૭	
અરદવાનની બેટી સાથેનો અરદવાનનો અહવાલ. ... ૧૭૮	

અરદશીરના બેટા શાપૂરનું જન્મ પામવું અને અરદશીરને સાત વર્ષ પછી તે માટેની ખબર પડવી અને તેને ઓળખવું. ... ૧૮૧
અરદશીરનું પોતાની પાદશાહીનું શેવટ ભણવા માટે ક્યદે હિંદીની નઝદીક પયગામ મોકલવો અને તેની તરફથી જવાબ મળવો. ... ૧૮૫
શાપૂરને મેહરકની બેટી સાથેના અલ્લાવાલ અને તેણીની સાથે શાદી કરવી. ... ૧૮૭
મેહરકની બેટીથી શાપૂરના બેટા હોરમઝદનું જન્મ પામવું. ૧૮૬
અરદશીરનાં ડહાપણનું વર્ણન અને પોતાના દેશના રાજ વહિવટ માટે લખેલું તેનું કાર નામુ. ... ૧૯૧
ખરારદે અરદશીરની વખાણ કરવી. ... ૨૦૦
દગાખેર અમાના વિષે બે બોલ. ... ૨૦૧
અરદશીરે શાપૂરને વસીયત કરવી અને તેની પાસેથી વચન લેવું અને તેના અમાનો આખેર થવો. ... ૨૦૧
ખાહાતાલાની નેયાથેરા અને મુલ્તાન મહમૂદની વખાણ. ૨૦૬

શાપૂર

અરદશીરના બેટા શાપૂરની પાદશાહી ત્રીસ વર્ષ અને બે મહિના હતી. શાપૂરનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને સરદારોને નસીહત કરવી ... ૨૦૮
રૂમીઓ સાથની શાપૂરની લડાઈ અને રૂમનાં લશ્કરના સરદાર ખઝાનૂશનું પકડાઈ જવું અને કચસરે શાપૂર સાથે મુલેહ કરવી. ... ૨૦૯
શાપૂરે હોરમઝદને વસીયત કરવી અને તેના અમાનાનું આખેર થવું. ... ૨૧૨

હોરમઝદ.

હોરમઝદની પાદશાહી એક વર્ષ અને બે મહિના હતી. ૨૧૩
હોરમઝદે બેહરામને રાજ્ય સોંપવું. તેણે વસીયત કરવી અને મરણ પામવું. ... ૨૧૪

બેહરામ.

હોરમઝદના બેટા બેહરામની પાદશાહી ત્રણ વર્ષ, ત્રણ મહિના અને ત્રણ દિવસ હતી. બેહરામનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને સરદારોને નસીહત કરવી અને તેના અમાનાનું પુરું થવું. ... ૨૧૭

બેહરામ રબો.

બેહરામના છોકરા બેહરામની પાદશાહી ઓગણીસ વર્ષ હતી. બેહરામનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને સરદારોને નસીહત કરવી અને તેનું મરણ પામવું. ૨૨૦

બેહરામ ડબો.

બેહરામિયાનના બેહરામની પાદશાહી ચાર મહિના હતી. બેહરામનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને ચાર મહિના

બાદ તેનું મરણ પામવું. ... ૨૨૧

નરસી.

બેહરામના છોકરા નરસીની પાદશાહી નવ વર્ષ હતી નરસીનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને પોતાના છોકરાને નસીહત કરવી અને તેના અમાનાનું પુરું થવું. ૨૨૨

હોરમઝદ.

નરસીના છોકરા હોરમઝદની પાદશાહી નવ વર્ષ હતી. હોરમઝદનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને તેના અમાનાનું આખેર થવું. ... ૨૨૪

શાપૂર.

હોરમઝદના શાપૂરની (જેને “ઝૂલઅકતાફ”નાં નામથી ઓળખતા હતા તેની) પાદશાહી સિતેર વર્ષની હતી. તેના બાપનાં મરણ પછી ચાળીસ દહાડે થયેલા તેનો જન્મ અને તેનું પાદશાહ થવું. ... ૨૨૬
અરબેસ્તાનના સરદાર તાયરનું નરસીની બેટીને કાઢી લઈ જવું અને તેનું તેણીની સાથે પરણવું. શાપૂરનું તેની સાથે લડવા માટે ચમન જવું અને તાયરની છોકરીનું શાપૂર ઉપર આશક થવું. ... ૨૨૮
તાયરની બેટીએ પોતાના બાપને બેહોશ કરવો અને તેણીનું શાપૂરની નઝદીક આવવું અને શાપૂર તાયરનો કિલ્લો લઈ તેને મારી નાખવો. ... ૨૩૦
શાપૂરનું વેપારીને વેશી રૂમ જવું અને કચસરના હાથ ઉપર તેનું પકડાવું અને કચસરે ઈરાન દેશને તારાજ કરવો. ... ૨૩૨
શાપૂરના છટકારા માટે એક કુંવારિકાએ ચારો કરવો અને તે છોકરી સાથે રૂમથી તેનું નાસી જવું. ... ૨૩૫
વઝીર અને પેહલવાનોનું શાપૂરના આવવાથી વાકેફ થવું અને નેત્રોનું લશ્કર લઈ તેની નઝદીક જવું. ... ૨૪૧
શાપૂરનું શબીખૂન મારવું અને કચસરનું પકડાવું ... ૨૪૨
શાપૂરનું રૂમના મુલકમાં જવું અને તેની કચસરના બાઈ ચાનુસ સાથની લડાઈ ... ૨૪૭
રૂમીઓનું ખઝાનૂશને કચસરનાં તખ્ત ઉપર બેસાડવું અને શાપૂર ઉપર તેનું મુલેહનું નામુ અને તેનો જવાબ. ... ૨૪૮
ખઝાનૂશનું શાપૂરની નઝદીક જવું અને મુલેહના કાલ કાર કરવા. ... ૨૫૦
માની નામના ચીતારાનું પયગમ્બરીનો દાવો કરી શાપૂરની નઝદીક આવવું અને તેનું માર્યું જવું. ૨૫૨
શાપૂરનું પોતાના બાઈ અરદશીરને પોતાનો છોકરો ઉમરે પુગે ભાં સૂધી વારેસ ઠેરવવો અને તેના અમાનાનું આખેર થવું. ... ૨૫૪

દીબાચો.

નુખોસ્તીન બનામે ખોદાએ બેહાન
શેના સન્દએ આશકારે નેહાન

પ્રથમ પાક પર્વદગાર કે જે સાહેબ મીનો અને ગેતીનો પથદા કરનાર અને તેમાં વસ્તી કુલ આદમ જાતનો શુ' ખાતેનનો કે શુ' જાહેરનો ભરમનો જાણનાર છે. તે ગયળી સાહેબની મદદ વગર ગમે એવો દાનેશમંદ અને વિદ્વાન શખ્સ ગાફેલ બની જાય છે. તેવા અઝીમ કુદરતના સાહેબની મદદથી આ સાતમું વૉલ્યુમ અમારા કદરશેનાસ વાંચનારા સાહેબોની હુઝૂરમાં મૂકવાને શક્તિમાન થયા છિયે. આ અમારાં મુશ્કેલ કામને અમો જેમ જેમ સવળતા આહુયે છિયે તેમ તેમ અમારી મુશ્કેલીમાં નવો નવો વધારોજ થતો જાય છે. તેમ થવાનું કારણ આ નેહસ્ત કદમની લડાઈજ છે, તેણેજ અમારી સર્વ ગણત્રીઓ જાંધી વાળી છે. તે છતાં અમો સખૂરી એખતયાર કરી અમારું કામ નિયમિતપણે આગળ ચલાવતાજ જઇયે છિયે, પણ જ્યારે કોઈ કોઈ મુશ્કેલી એવી અમારી સામે આવી ઉભી રહે છે કે જેને દૂર કરવાને અમારાં સાંધનો ખૂટી પડે છે, ત્યારે અમો નાચાર થઈ પડિયે છિયે. ઓ લડાઈ! ઓ ભયંકર લડાઈ! તે' તો આગળા ઝમાનાની મોટી મોટી લડાઈઓ, કે જે સાંભળીને સમજી માણસો પણ અજળ થતા હતા અને તે સરાહગત ભરેલી બદકે માનવાને પણ ના પાડતા હતા, તેને પણ વીસરાવી દીધી. કહોકે આગળી મહાભારત લડાઈઓને આજના વખતની લડાઈએ બચ્ચાંની રમત બનાવી દીધી.

સર અશ્વ કણ્ઠ ખરદાર ફેદઉસેયા—નેગહુ કુન્ બજગે પુર અશ્વ કીમેયા
કે ખર ગોફુતે તૂ હર કસી ખન્દહુ દાશત—વરા જગે એમફશ શર્મન્દહુ દાશત

ઓ મહાન શાએર ફિદોસી! તારાં સર કશ્માંથી ખાહેર કાઢી આજના વખતની દાવપેચથી ભરેલી લડાઈ ઉપર નજર કર. કારણકે જેઓ તારા વર્ણન કરેલાં લડાઈનાં બેવાન ઉપર હસ્તા હતા, તેઓને આજની આફતકારક લડાઈએ શર્મિદા બનાવ્યા છે.

અમો ઉપર પડતી મુશ્કેલીના વખતમાં પણ અમારા મેહુરબાન વાંચકવર્ગના ટેકાથી સન્તોશ લઇયે છિયે અને એ સાહેબોની મદદ માટે ઉપકાર માન્યે છિયે. મુ'બઈની પાર્સી પંચાયતા મેહુરબાન ત્રસ્ટી સાહેબોનો તેમજ મુ'બઈની નામદાર સરકારનો તેમની ચાલુ રાખેલી મદદ માટે આભાર જાહેર કર્યે છિયે.

પાદશાહ બહમન અને તેની ઉપર મેલાયલો ગોત્રગમન (Incest) નો ખોટો આરોપ.

ગોત્રગમન એટલે કે નિકટનાં સગાં સાથના આઝા વ્યવહારનો ખોટો આરોપ ધરિનની પ્રજા અને ખસૂસ કરીને તેઓમાંના 'મગવ' નામના સન્યાસી ટોળા ઉપર માત્ર પ્રજા પ્રજા વચ્ચેના અભાવથી મેલાયલો ધાર્યે છિયે. પ્રથમ કદીમ ઝમાનાના ધરિન મધ્યેના મગવ ટોળાની ઓળખ અત્રે આપ્યે છિયે.

આશ્રવન ટોળામાં વિદ્યા અભ્યાસની બાબતમાં સર્વથી મોટી અને ચઢતી પદવી 'મૂબેદ' (Doctor) ની અપાતી હતી. જે આશ્રવન પ્રદક્ષાન (Divinity) માં પ્રવીણતા મેળવતો હતો તેને આ પદવી આપવામાં આવતી હતી. મોબેદની પદવી મેળવ્યા બાદ જે આશ્રવનો દીન ધર્મનો વધારેને વધારે અભ્યાસ કરી 'રાએ દાનેશે ઇઝદી' (Misticism) એટલે કે ભાવયોગમાં પ્રવીણ થઈ દુન્યાના સંસારનો ત્યાગ કરી સન્સાસી થતા હતા અને શેવટે કેવળ વેરાગી બનતા હતા, તેઓને મગવની ઉપમાં મળતી હતી. મગવ બોલ અવસ્તાનો શબ્દ છે અને તેનો ખરો અર્થ 'મહાન કોશેશ' અથવા 'સાહસ કામ' એવો થાય છે. ઇન્સાનની ધર્મી જિંદગીમાં સર્વથી મોટી કોશેશ તેનાં શરીરમાં વસતા ખૂરા ખવાસોના જેવો સાથ લડાઈ કરી તેઓને કચડી નાખી પોતાના આત્માને સ્વચ્છ

બનાવવાની છે. એટલે ત્યારે જેઓ હવસના અને બીજા ખૂરા ખવાસોના દેવોને મારી નાખે તેઓને ગુજરાતી ભાષામાં ‘વેરાગી’ કહે છે. મગવનો ખરેખરો ગુજરાતી શબ્દ ‘વેરાગ’ છે. ફાર્સી અને અરબી ભાષામાં મગવનો ખોલ ‘જેહાદે અકબર’ (War against one's own lusts) છે. ‘જેહાદ’ શબ્દ ‘જહુદ’ (કેશેશ) ઉપરથીજ નીકળેલો છે. ‘જેહાદ’ના બે પ્રકાર છે. એક ‘જેહાદે એસ્થર’ (નાની જેહાદ) છે. ખોદા પરસ્તોના ખુત પરસ્તોને સમજાવીને અથવા તેઓ સાથે લડીને તેઓને ખોદા પરસ્ત બનાવવાના કામને ‘જેહાદે એસ્થર’ (War against infidels) કહે છે. બીજી ‘જેહાદે અકબર’ (નોટી જેહાદ) છે. ખોદા પરસ્તો સંસાર ત્યાગ કરી સન્યાસી બને અને પોતે પોતાના ‘રાગો’ સામે લડીને ‘વેરાગી’ (રાગ વગરના) બને તે કામને ‘જેહાદે અકબર’ કહે છે. અંગ્રેજી ભાષામાં પણ ‘મગવ’ના અર્થને લગભગ મળતો આવતો શબ્દ (asceticism) નો છે. જેનો મૂળ અર્થ પણ ‘કેશેશ’ થાય છે. હવે જ્યારે જેઓ દુન્યા સંસારને ત્યાગ કરે અને ‘રાગો’ને કચડી પોતાના આત્માને સ્વચ્છ અને શાન્ત બનાવે તેઓને સંસારી કામનો કલંક કેમ કરી લગાડી શકાય? એ સમજવું કઠણ છે. ખસૂસ કરીને નિકટનાં સગાં સાથના આડા વ્યવહારનો આરોપ તો એક પણ પણ ટકી શકે નહીં.

યૂરોપ ખંડના લોકોએ પ્રથમ આવો નિર્લજ આરોપ ધરિનના સર્વથી મોચતબર ટોળા ઉપર અને પાછળથી તમામ પ્રજા ઉપર મેલ્યો તેનાં કારણો શું તે જરા તપાસીશું. અમારા નાકેસ વિચાર પ્રમાણે આ ખોટા અને ના લાયક આરોપ મેલવાના બે કારણ છે. પહેલું કારણ સારાના વંશના પાદશાહ કોળાદ (નોશીરવાનના બાપ)ના રાજ અમલમાં દેખાવ દીધેલા પેલા શામ (Syria)ના વતની બગભગત મઝદકના ગોત્રગમનના અને તેના બીજા નાબઝએઝ અને ખાનાખરાબી ભરેલા સમઘીવાદના આપેલા કૃતવાની અને તે મૂળના દાખેલ કીધેલા બદકામોમાં ફાવી નીકળેલા તેના નીચ ચેલાઓની, તેમજ કોળાદ પાદશાહના તેના હાથ ઉપર ફસીને ગોત્રગમનના કીધેલા શુનાહોની તવારીખની બીનાઓતું છે. વળી હિંદમાં વસ્તી પાર્સી ઝરતોસ્તી કઉમમાં તથા પારકા દેશની પરકઉમમાં ફાર્સી ભાષાના શબ્દોના એક નહીં પણ અનેક અર્થ થાય છે, એવાં જ્ઞાનની ગયર હાઝેરી અને ખોટનું બીજું કારણ છે.

મગવનો મોચતબર ટોળો તો છેક પાદશાહ જમશીદ જેવા મહાત્માના રાજ અમલથી હસ્તીમાં આવ્યો છે, એમ આપણે જાણ્યે છીએ. મગવના ટોળાને તેમજ તમામ કદીમ ધરાની પ્રજાને મૂળ મઝદકના ગોત્રગમન અને એવાજ બીજા ના રવા કૃતવા સાથે કાંઈ લાગતું વળગતું નથી. તવારીખ આપણને યાદ આપે છે, કે પાદશાહ નોશીરવાને આદેલે મૂળ મઝદકને અને તેના સેંકડો ચેલાઓને પકડીને તેઓનો નાશ કર્યો હતો. આ તવારીખ વાંચ્યા બાદ હિંદમાં વસ્તી પાર્સી કઉમનો અથવા ધરિનના ઇસ્લામીઓમાંનો, કે પાદશાહોમાંનો કોઈ વિદ્વાન, મગવના ટોળા ઉપર કે ધરાની પ્રજા ઉપર ગોત્રગમનનો આરોપ મૂકે, તો આપણ વગર અચકાવે કહીશું કે ધરિન દેશના હકમાં, ઇસ્તિની પ્રજાના હકમાં અને મગવના ટોળાના હકમાં જાણી બુજીને તેણે મોટો સિતમ ગુઝારેલો કહેવાય. મઝદકના શુનાહ ભરેલા કૃતવાની તવારીખના કારણે આપણ કદીમ નેયાગાનો ઉપર ખોટો આરોપ ટકી નહીં શકે એમ દેખાડી આપીને

બહમન જેવા દીનદાર અને ખોદાતર્સ પાદશાહ ઉપર મેલાયલો આરોપ

એક અફસોસકારક ગંભીર ભૂલથી પારકા દેશના લખનારાઓને હાથે તેમજ ઇરાનના ઇસ્લામી લખનારાઓને હાથે લખાયો છે, તેનો ખોલાસો અમો કર્યે છીએ. ફિર્દોસી પણ ઇસ્લામી હતો છતાં તેણે તે ભૂલ નથીજ કરી એમ અમો કહેવા માગ્યે છીએ. બહમનની તવારીખમાં તેણે ‘દોખ્તર’નો શબ્દ વાપર્યો છે તે શબ્દના અનેક અર્થ થાય છે, તે વાત ધ્યાનમાં નહીં રાખીને ફિર્દોસી પછીના લખનારાઓએ ‘દોખ્તર’ને દીકરીના એકજ અર્થે લખીને તેઓએ ગોત્રગમનનો કલંક પાદશાહ બહમનને કપાળે લગાડ્યો છે. જૂની તવારીખમાં બે ‘કન્ય’ અથવા ‘દુધર’ વપરાયેલો હશે તો તે

માત્ર ‘દીકરી’નાજ અર્થે પાદશાહ બહમનની નિસ્ખતમાં વપરાયો હશે, એમ અમો માનતા નથી. ફિદોસીએ જ્યારે જૂની તવારીખમાંથી ‘કન્ય’ કે ‘દુગ્ધર’ શબ્દો મેળવ્યા હશે અને તેનો અર્થ આલુ ફાર્સીમાં ‘દોખ્તર’ વાપરી કીધો હશે તો તે માત્ર ‘દીકરી’નાજ અર્થે કીધો હશે એમ અમો ખિસ્કુલ માનતા નથી. કારણકે હોમાયની જે એળખ તે આપે છે તે ઉપરથી તેમજ બહમન, હોમાય અને દારાખાના મોંમાં જે શબ્દો આપીને ખોલાસો કરે છે તે ઉપરથી જણાય છે કે તેણે ‘દોખ્તર’ શબ્દ ‘દીકરી’ના અર્થે વાપર્યોજ નથી. બહમન જેવા પાદશાહ ઉપર પોતાની દીકરી સાથે પરણવાનો ખોટો આરોપ માત્ર ભૂલથીજ મેલાયો છે એમ અમો દેખાડી આપવાની કોશિશ કરીશું..

શેહન્શાહ ચઝમેર્દના ઝવાલ પછી ચાર પાંચ સદી બાદ એટલે કે દાનેશ્વર દેહકાનની અને ખીજી પહલવી તવારીખો ઉપરથી લખેલી હકીમ ફિદોસીની શાહુનામાની તવારીખ વાંચ્યા બાદ તે મધ્યે આવેલાં દાસ્તાનોમાંનાં એક દાસ્તાનનાં મધ્યાંમાં તેમજ ખુદ દાસ્તાન મધ્યે વપરાયેલા માત્ર ‘દોખ્તર’ના શબ્દનો અર્થ એક માણસની પોતાની પેટની ‘દીકરી’નોજ થાય છે અને ખીજો કોઈ અર્થ થતોજ નથી એવા ખોટા વિચારથી અનુભવપૂર્ણ કે જાણી જોઈને ખોટા અનુમાન કાઢી બહમન ઉપર આ આરોપ ધરાની લખનારાઓએ મૂક્યો છે એમ અમો માન્યે છિયે. જ્યારે હિંદમાં વસ્તા પાર્સી ઋતોશ્તીઓએ ફિદોસીની તેમજ ખીજા લખનારાઓની તવારીખ વાંચી ત્યારે તેઓ પણ ગાફિલ બની જઈ બહમનનાં કામ ઉપર શકની નજરે જેવા લાગ્યા, રફતે રફતે તે વાતમાં કાંઈ ભૂલ નથી પણ ખરેખરી બનેલી ખીના છે એમ તેઓએ તેને સ્વીકારી લીધી. જૂના ઝમાનામાં યૂનાનિયોને હાથ જ્યારે આ તવારીખ આવી ત્યારે તેઓએ પણ ‘કન્ય’ અથવા ‘દુગ્ધર’ને પેટની ‘દીકરી’ના અર્થેજ લઈ બાપ બેટીના લગ્નનો ઇશારો કીધો છે. તેઓ ભાઈ બેહેનના લગ્નનો ઇશારો પણ કરે છે, તે પણ ‘ખાહર’ શબ્દનો એકજ અર્થ છે એમ સમજીને કર્યો હશે, એમ અમો કહીયે છિયે; તો જો કે સાસાન વંશના પાદશાહ કોબાદ અને તેની બેહેન વચ્ચેના આડા વ્યવહાર સિવાય ભાઈ બેહેન સાથનાં લગ્નની વાત ફાર્સી તવારીખમાં ખિસ્કુલ મળતી નથી. ‘ખાહર’નો અર્થ બેહેન ઉપરાંત કાકાની, મામાની, માસીની કે કુધની છોકરીનો તેમજ દૂરની પિત્રાઈ બેહેનનો પણ થાય છે.

જો કે મોટે ભાગે ઇસ્લામી લખનારાઓ ઇરાનની જૂની તવારીખ લખતાં કહી ગયા છે, કે બહમને પોતાની પેટની દીકરી સાથે લગ્ન કર્યો હતો. તો પણ કેટલાક લખનારાઓ આ બાબત ઉપર ખામોશી પકડી બેઠા છે અને ચોક્કસપણે કાંઈ મત આપતાં નથી. ‘નામએ ખુસ્રવાન’નો લખનાર ખાતેરીથી નથી લખતો પણ ભરમમાં લખે છે કે “બહમનને બે છોકરા અને ત્રણ છોકરી હતી. સાસાન અને દારાખ બે છોકરા અને હોમા, ફરાનક અને બહમન દોઝ નામની ત્રણ છોકરીઓ હતી. કહેવામાં આવ્યું છે કે તેની રાણી મરણ પામ્યા પછી હોમા સાથે પરણ્યો હતો. અને તેણીને પેટે દારાખ જન્મ્યો હતો.” તેમજ સર જોન માલ્કમની તવારીખમાંથી પણ કોઈ ચોક્કસ અનુમાન ઉપર આવતું નથી.

યૂનાનિયોએ પણ આ બાબતમાં કાંઈ બરાબર અજવાળું નાખ્યું નથી. હા, તેઓ લખે છે કે Artaxerxes (અર્દશીર)ની છોકરી Parysatis (પરીઝાદ) પોતાના ભાઈની બૈરી થઈ હતી. Artaxerxes ને બહમન તરીકે લખ્યે. અને Parysatis (પરીઝાદ)ને ચેહરેઝાદ ફિદોસી લખે છે તેમ લખ્યે તો હોમા પોતાના ભાઈ સાસાન સાથે પરણી હતી એમ થાય, જે ખીના પણ ફિદોસીની તવારીખ પ્રમાણે બંદકે કોઈ પણ તવારીખ પ્રમાણે ખરી ઠરતી નથી. વળી યૂનાનિયો એમ પણ લખી ગયા છે કે Aataxerxes Nemon પોતાની છોકરી Attossa સાથે પરણ્યો હતો. હવે Artaxerxes Longomanus ને બહમન તરીકે ગણ્યો છે. જેને ફાર્સીમાં અર્દશીરે દરાઝ દસ્ત (લાગ્બા હાથવાળો અર્દશીર) કરીને પણ કહ્યો છે. પણ Artaxerxes Longomanus ઉપર Incest નો આરોપ યૂનાનીઓએ મેલ્યો નથી. જ્યારે ઇસ્લામીઓ અને યૂનાનિયો આવાં ગૃયવણ ભરેલાં લખાણો કરે, ત્યારે આટલું લખવાનું અવશ્ય છે કે અવસ્તાના શબ્દ ‘કન્ય’ જેનો ફાર્સી શબ્દ ‘કનીઝ’ છે. તથા અવસ્તાનો બોલ ‘દુગ્ધર’

જેનો ફાર્સી શબ્દ ‘દોષ્ટર’ છે. એ બન્ને શબ્દોને યૂનાનિયોએ તેમજ ઈસ્લામીઓએ અને ખ્રીસ્તી લખનારાઓએ ‘પેટની દીકરી’ના જ અર્થે લઈ પાઠશાહ બહુમન ઉપર નાહકનો આરોપ મેલ્યો છે. ફિર્દોસીએ તેમ નથી કર્યું એમ લખતાં અમોને ખુશી ઉપજે છે.

અવસ્તામાં ‘કન્ય’ શબ્દનો અર્થ ‘કુંવારી છોકરી’ થાય છે. એનું ફાર્સી રૂપ ઉપર લખી ગયા છિયે તેમ ‘કનીઝ’ છે. હવે ‘કનીઝ’નો પહેલો અર્થ ફાર્સીમાં ‘કુંવારી છોકરી’ થતો હતો ખરો, પણ તે અર્થ ઘણા જૂના ઝમાનામાં વપરાતો હતો. હાલ તો શ્રીમન્તોને ત્યાંની ગોલામગીરીની હાલતની સ્ત્રીઓને માટે તેમજ તેઓને ત્યાં નોકરી કરતી ગરીબ વર્ગની કુંવારી છોકરીઓને માટેજ ‘કનીઝક’ બોલ ઘણાખરો વપરાય છે. ઉપર જણાવી ગયા તેમ આપણા નેયાગાનેના વખતમાં ‘કનીઝક’ કુંવારી બાનુ માટે વપરાતો હતો તે માટે આપણા બહીષીતા વિદ્વાન શમ્સુલ ઓદમા ફસ્તૂર દારાળ પેશૂતન સંબંધી પોતાનાં ‘કારનામા’માં જણાવે છે કે “પહેલવી કારનામામાં જેમ ખીજો ધારે છે તેમ ‘લોન્ડી’ યા ‘ચાકરડી’ને અર્થે આ ‘કનીઝક’ બોલ વપરાયો નથી પણ એક પાક-દામાન જવાન બાનુનો જ અર્થ ફક્ત તેમાં સમાયેલો છે.” અવસ્તાના ‘દુગ્ધર’ શબ્દનો અર્થ પોતાના પેટની ‘દીકરી’ થાય છે. એ શબ્દનું મૂળ ‘દુગ’ (‘દોહવા’) છે. ખેડુતો ઘરમાં તેઓની નાની નાની દશથી પંદર વર્ષની કુમારી દીકરીઓનું કામ ઘરમાં દૂધ દોહવાનું હોય છે. તે ઉપરથી તેણી-ઓનું નામ ‘દુગ્ધર’ અપાયું છે. અવસ્તાના ‘દુગ્ધર’ને મળતોજ ફાર્સી ‘દોષ્ટર’ આવે છે. જેનો અર્થ પણ તેજ રીતે એક માણસની પોતાને પેટની દીકરીનો થાય છે. જૂના ઝમાનાથી તે આજ સૂધી તે દીકરીના અર્થે વપરાતો આવ્યો છે ખરો, પણ તે શબ્દનો અર્થ વળી ખીજો પણ થાય છે. જેમ પહેલા અર્થે તે સામાન્ય રીતે વપરાય છે, તેમ ખીજો અર્થ પણ સામાન્ય રીતે વપરાય છે. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ‘કનીઝ’ના અર્થે પણ ‘દોષ્ટર’ વપરાય છે. એટલે કે એક માણસ પોતાને ત્યાં નોકરી કરતી ગરીબ વર્ગની કુંવારી છોકરીને માટે તેમજ ગોલામગીરીમાં આવેલી સ્ત્રીઓને માટે પણ દોષ્ટરનો આબરૂ અને મમતા ભરેલો શબ્દ વાપરે છે. ત્યારે ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે ‘દોષ્ટર’ના અર્થે જો છે. એક તો માણસની પોતાની કુંવારી કે પરણેલી દીકરી. અને ખીજો એક શ્રીમન્તને ત્યાં નોકરી કરતી ગરીબ વર્ગની કુંવારી છોકરી તથા ગુલામગીરીમાં રહેલી કુંવારી કે પરણેલી સ્ત્રી. એજ રીતે એક માણસના પોતાના પેટના દીકરાને માટે ‘બચ્ચહુ’ અથવા ‘પેસર’ બોલ વાપરે છે. પણ વળી તે માણસ પોતાના ઘરમાં નોકરી કરતા જવાન છોકરાઓને માટે પણ ‘બચ્ચહુ’ અથવા ‘પેસર’ જેવો આબરૂ અને માયા ભરેલો શબ્દ વાપરે છે. એક વૃદ્ધ વયનો ખુજોગ માણસ કાંઈ બોધ આપતાં કે નસીહતની વાતો કરતાં બોધ-નસીહત લેનારને માટે ‘બચ્ચહુ’ અથવા ‘પેસર’નો મમતા ભરેલો શબ્દ વાપરે છે, જેના દાખેલા ફાર્સી શાએરોના લખાણમાં જાણીતા વપરાયેલા આપણે જોઈએ છિયે. ઇરાનનો એક સેનાપતિ પોતાનાં લશ્કરના સિપાહી માટે ‘બચ્ચહુ’ અથવા ‘પેસર’નો બોલ વાપરે છે.

ત્યારે અમો મોટી ખુશી સાથે જણાવ્યે છિયે, કે તમામ તવારીખનવેસોમાં માત્ર ફિર્દોસીનું જ લખાણ બહુમન પાઠશાહ કોણની સાથે પરણ્યો અને હોમા કોણ હતી તે સર્વ લેહ ખુલી આપે છે. ઉપર લખેલા ‘કન્ય’, ‘કનીઝ’, ‘દુગ્ધર’ અને ‘દોષ્ટર’ શબ્દોના સઘળા અર્થો આ મહાન શાએર ફિર્દોસી પુરેપુરા સમજતો હતો એમ સાબત થાય છે. કારણકે બહુમનના હોમા સાથનાં લગ્ન વિષે જે વિવેચન તેણે કર્યું છે, તેમાં આપણે આ લેહ ખુલેલો થતો જોઈએ છિયે. પણ ઇરાનના ઈસ્લામી લખનારાઓના તેમજ હિંદના પાર્સીઓના મન ઉપર અને સાથે સાથે યુરોપના ફાર્સી જાણનારા વિદ્વાનોના મન ઉપર ‘દીકરી’ના એક જ અર્થે ‘દોષ્ટર’ શબ્દનો એક એવો મઝબૂત છાપ બેસી ગયો છે, કે તેના જ ધખારામાં ખીજો બયતોમાં શું લખ્યું છે તે ઉપર જરા પણ લક્ષ આપ્યા વગર માત્ર આવાં એક જ અનુમાન ઉપર આવી અટકેલા છે, કે “પાઠશાહ બહુમને પોતાની દીકરી હોમા સાથે શાદી કરી હતી.”

હવે ‘ચેહુરઈ’ અને ‘ચેહુરઆદ’ શબ્દોનો થોડોક ખુલાસો કરવાની અરૂર છે, તો જો કે તેની આ જગ્યા નહીં કહેવાય. પણ આ ખુલાસા વગર કદાચ બરાબર સમજ નહીં મળે તેથી લખ્યા વગર ચાલતું નથી.

છંક પુરાતન વખતથી તે આજના ઝમાના સૂધી ધરિન અને અફઘાનિસ્તાન મધ્યે રાજકર્તાઓમાં આવેલા રેવાજ છે, કે તેઓ એક કરતાં વધુ અઉરતો પરણી શકે. દાખેલા તરીકે પાદશાહ કયકાઊસ માટે આપણે વાંચ્યે છિયે કે તે હામાવરાન (myrta) ની શાહઝાદી સૂદાગેહ સાથે પરણ્યો હતો. શાહઝાદા સિયાવક્ષની મા પણ તેની પરણેતર હતી. એ ઉપરાંત માલૂમ પડે છે કે બીજી બેરીઓથી બીજાં ફર્જોદો પણ હતાં. આ તો તવારીખી બીના છે. કલ્પનામાંથી ઉભી કરેલી નથી. હવે પરણેતરે ઉપરાંત પોતાના દરજ્જાથી ઉતરતા મરતબાના માણસોને ત્યાં જો કોઈ ખૂબસૂરત છોકરી હોય છે, તો તેઓને પણ રાજકર્તાઓ પોતાની સ્ત્રી તરીકે રાખે છે. તો જો કે તેણીની સાથે તેઓ પરણતા નથી. આ ખૂબસૂરત છોકરીઓને કદીમ ઝમાનામાં ‘ચેહુરઈ’ કહેતા હતા. આજે ચાલુ ફાર્સીમાં ‘ચેહુરઈ’ ને બદલે અરબી શબ્દ ‘સૂરતી’ વપરાય છે. પાછા વળી રાજકર્તાઓનાં ઝનાનખાનામાં કામ કરતી નોકર છોકરીઓમાં જો કોઈ જવાન અને ખૂબસૂરત દેખાવની છોકરી મળી આવે છે, તો તેણીને પણ રાજકર્તાઓ પોતાની ‘હમબાલીન’ કરે છે. આ બીના ઉપરથી ત્યારે આપણે કહી શક્યે છિયે કે ધરિન અને અફઘાનિસ્તાનના રાજકર્તાઓમાં ‘હમબાલીન’ના નામ ધરાવનારી સ્ત્રીઓ ત્રણ કિસ્મની હોતી આવે છે. પહેલી ‘ઝને નેકાલી’, બીજી ‘ચેહુરઈ’ અથવા ‘સૂરતી’ અને ત્રીજી ‘કનીઝ’.

આ અગત્યની બીના ધ્યાનમાં રાખીને હવે હિમ્મતથી કહીશું કે હોમા બહમનની ‘દોષ્તર’ એટલે કે પેટની દીકરી નહીં હતી, પણ પાદશાહી કુટુંબમાંના કોઈ યુવર પામેલા પાદશાહની કે શાહઝાદની રાખેલી ‘ચેહુરઈ’ (સૂરતી) વર્ગની કોઈ સ્ત્રી હશે, તેણીને પેટની આ છોકરી હતી. આ પાદશાહી બુન્યાદની પણ ચેહુરઈ (સાહામણી રાખેલી સ્ત્રી)ને પેટે અવતરેલી છોકરી હોમા ઘણી ખૂબસૂરત રૂપાળી, અચળ, બાહોશ અને સદગુણી હતી તેથી ‘પહલવી’ રીત પ્રમાણે યાને કે જે રીતે માત્ર પાદશાહોમાં અને પેહલવાનોમાં જાણેજ હોય છે (એટલે કે પાદશાહ પેહલવાનોનું દિલ ચાહે તો પોતાની ‘કનીઝ’ને અને ‘સૂરતી’ને પણ પરણેતર તરીકે કબૂલ રાખે) તે રીત પ્રમાણે તેણીની સાથે પાદશાહ બહમન પરણ્યો હતો. અને બહમનથી તેણીને હમેલ હતા.

બહમનને તેની પહેલી પરણેતરથી એક છોકરો હતો જેનું નામ ‘સાસાન’ હતું. સાસાનને રાજગાદીને લાયક નહીં ગણીને મરતી વખતે પોતે આ (ચેહુરઆદ) હોમાને ‘વલીઅહદ’ એટલે કે માત્ર રાજપ્રતિનિધિ (Regent) તરીકે નિમી ગયો, અને એવી વસીયત કહી ગયો કે,

અગર દોષ્તરી ઝાયદશ વર પેસર—વરા બાશદ ઇન્ તાજે તખ્તો કમરૂ

હોમાને પેટે જે ફર્જદ અવતરે પછી તે અગર છોકરો હોય કે છોકરી હોય તેને તખ્ત ઉપર બેસાડે. હવે જો હોમા તેની પોતાનીજ ખરી છોકરી હતે તો વળી તેણીની છોકરીને તખ્ત આપવાની વસીયત શા માટે કરતે? અગર છોકરા માટેજ તે બોલતે તો કદાચ વાજબી કહેવાતે. પણ તે તો હોમાની છોકરીને પણ પાદશાહી આપવા ફર્માવી ગયો. એ ઉપરથી ખુદલું માલૂમ પડે છે કે હોમા બહમનની પોતાની બેટી નહીં હતી.

‘વલીઅહદ’નો અર્થ ‘રાજપ્રતિનિધિ’ થાય છે તેમજ વળી ‘વારેસ’ પણ થાય છે. ફિર્હોસીની બયતો ખૂટાં પૂછતાં કોઈ પણ રીતે ગૂંચવણ ભરેલી નથી. જરા સેહેજ ગલતી સૂધારવાથી અને બયતોના અનુક્રમને લગાર ફેરવ્યાથી સઘળો ખોલાસો મળી આવે છે. આપણે આપણી ભૂલ જોઈ લેવાનાં કામમાં પછાત રહિયે છિયે તેમજ ભૂલ જોઈને તે સ્વીકારવાની પણ દરકાર રાખતા નથી. અને તેથીજ ગૂંચવણોનાં પરિણામે કલ્પના શક્તિની મદદ લઈ ભલતાંજ વિચારો દર્શાવ્યે છિયે. યૂરોપ દેશના બિન માહિતગાર લખનારાઓના આધારે ઘણી વખતે ફસી જઈયે છિયે અને બાપ દીકરી સાથ

પરણવાનો ચાલ કદીમ ઇરાનીઓમાં હતો, એવો ખોટો આરોપ આપણા નેયાગાનોને કપાલે આપણા પોતાનાજ હાથે લગાડી એક જાતનો ગુનાહ કર્યો છે.

એવો પણ એક સવાલ થઈ શકે છે, કે જો હોમા બહુમનની દીકરી નહીં હતી તો શા માટે તે તેણીને રાજપ્રતિનિધિ નિમી ગયો હશે? પોતાના વડા છોકરા સાસાનને કે કોઈ બીજાને કાં નહીં નિમી ગયો? આ સવાલનો જવાબ ઘણો સહેલો છે. રાજકુટુંબમાં હમેશો કાવાદાવા કેવા ચાલે છે તે વાતથી કાંઈ આપણે અજાણ નથી. જો બહુમન હોમાને સર્વોપરી સત્તા નહીં આપી જતે તો જે છોકરાને (સાસાનને) બિન વારેસ કરી ગયો તે છોકરો તેણીને કદાચ જીવવા નહીં દેતે અથવા તો પાદશાહી કુટુંબના બીજાઓ પણ કાંઈ કાવતરું તેના હકમાં કર્યા વગર રહેતે નહીં. બહુમને એજ કારણે હોમાને રાજપ્રતિનિધિ તરીકે સર્વોપરી સત્તા આપી હતી. બહુમને તેણીને ગાદી વારેસ નહીં બનાવી હતી. પણ રાજગાદી કોણને નહીં ગમે? હોમા પોતેજ બાળકને (દારાબને) જન્મ આપી તેને એક પેટારામાં મેલી નદીમાં તરતું મૂકી દીધું હતું, કે જેથી તેણી રાજગાદી ઉપર બેસી લામ્બો વખત સૂધી હકુમત ચલાવે. આવા સંજોગ વચ્ચે હોમાનાં રાજની તવારીખ લખાઈ છે. જો હોમા બહુમનની પોતાનીજ દીકરી હતે તો તેણીને માત્ર ‘વહીઅહુદ’જ શા માટે કરતે? વારેસજ કાં નહીં બનાવતે? તેણી તો બાહોશ, ચંચળ, રૂપાળી હોવા સાથે બીજા દરેક સારા ગુણ ધરાવતી હતી. બહુમન વળી ઇરાનની ગાદીએ છોકરી આવે તેની વિરોધ તો હતો નહીં. કારણકે તે ખુલ્લું કહી ગયો હતો કે “હોમાને પેટે જે પણ બાળક પછી તે છોકરો હોય કે છોકરી તેને ગાદી આપે.” ત્યારે સમજવાનું કામ આપણું છે કે હોમા જો કે પાદશાહી અઉલાદની હતી તો પણ તેણી પરણેતરને પેટની છોકરી નહીં હતી. આખેર કરેને ‘ચેહુરઝ’ને પેટે પચદા થયલી છોકરી હતી. કદીમ ઇરાનીઓ શાહીના ગાંઠને ઘણો પવિત્ર ગણતા હતા. અને લગ્નનાં કામને ઘણું મોઝતબર ગણતા હતા. હોમા જો કે રાખેલી સ્ત્રીને પેટે જન્મેલી છોકરી હતી, પણ પાદશાહી તોખમની હતી એમ હોમાનો છોકરો દારાબ પોતેજ બોલતો જણાયો છે. દારાબ સાથે જે વખતે હોમાની ઓળખ થઈ તે વખતે પોતાનાં નિર્દય કામથી પસ્તાવા લાગી હતી. અને પોતાનાજ છોકરા પાસે માફી માગવા લાગી હતી. દારાબ પોતાની માને સંધિયારો આપીને અને વળી લોકો તેની માને “ચેહુરઝ” કહેતા હતા, તેથી શર્મ લાગતી જાણીને માને કહે છે કે “તું પણ પાદશાહી બુન્યાદની છે.” ફિર્દોસી દારાબનાં મોંમાં આવા બોલો આપે છે કે,

ચુનીન દાદ પાસોખ ખમાદર જવાન—કે હસતી તો અઝ ગઉહરે ખુસવાન

“તે જવાને પોતાની માને આવી રીતે જવાબ આપ્યો કે તું પણ પાદશાહોની બુન્યાદથી ઉતરી આવેલી છે.” જો તેની મા પાદશાહ બહુમનનીજ છોકરી હતે, તો તે ખુલ્લુંજ કહેતે કે “તું પોતે પાદશાહ બહુમનનીજ બેટી છે.” પણ નહીં, દારાબ જાણતો હતો કે તે કોઈ બીજાજ શાહઝાદાની છોકરી છે.

વળી પોતાના છોકરા દારાબને તખ્ત અને તાજ સ્વાધીન કરી પાદશાહ બનાવતી વખતે દરબારના મોટા માણસો સન્મુખ હોમાને ફિર્દોસી નીચે પ્રમાણે બોલતી જણાવે છે.

બેદાનીદ કઝ બહુમને શહૂરયાર—જેઝીન નીસ્ત અન્દર જહાન યાદગાર

“તમે સઘળા જાણજો કે પાદશાહ બહુમનનાં આ ફર્જ સિવાય કોઈ બીજું ફર્જ હુન્યામાં (તેની પાછળ) યાદગાર રહ્યું નથી.” ભર દરબારમાં હોમાને બોલતી કરે છે, કે બહુમનનું ફર્જ દારાબ સિવાય બીજું કોઈ નથી. ખરું છે, કે બહુમનનો સાસાન નામનો જે છોકરો હતો, તે મરણ પામ્યો હતો. અને વળી હોમા પણ બહુમનની દીકરી નહીં હતી તેથી દારાબ સિવાય બહુમનનું બીજું કોઈ ફર્જ હતુંજ નહીં. જો હોમાને ફિર્દોસીએ બહુમનનેજ પેટની છોકરી ગણી હતે તો આ બયત જુદીજ રીતે લખાઈ હતે.

શાહઝાદી હોમા વિષે ‘દારાબ નામા’વાળો વળી જુદીજ રીતે કહે છે. દારાબ નામુ જે ફિર્દોસી પછી ઘણુંક પાછળનું લખાયલું છે અને જેનો બનાવનાર અબૂ તાહેર એખેને હસન બિને અલી બિને

મૂસા ઉત તર્જુસી કરી હતો. અને જેની એક નકલ ઇ. સ. ૧૬૫૬ માં નવસારીમાં મોખેદ પેશૂતન એખને ફરીદ્દનને હાથની લખેલી અમારી પાસ હાલ મઉબૂદ છે, તેમાં જણાવે છે, કે “મિસ્તના પાદશાહ ‘સામે બરેશ’ની એક બેટી ‘હોમા’ નામની હતી, જે ઘણી ખૂબસૂરત, ચાલાક અને બહાદુર હતી. હવે જ્યારે તેણીનો પરણવાનો વખત થયો, ત્યારે તેણીના બાપે તેને પરણાવવા કાઢી પણ હોમા સામી થઈ કે ‘જે કોઈ મારે લાયકનો હશે અને મારી સાથ મદીનગી કરી મને ઉઠાવી લેશે તેનેજ હું મારા ખાવંદ તરીકે કબૂલ કરીશ.’ આ ઉપરથી તેના બાપે ફર્માન કાઢ્યું કે ‘જે કોઈ શખ્સ પછી તે શાહઝાદો હોય કે ગરીબ વર્ગનો હોય તેણે મારી છોકરી સાથ હમનખર્દી કરવી અને તે શખ્સ જે મારી બેટીને ઝમીન ઉપર નાખશે તો તેને મારી બેટી સાથ પરણાવી આપીશ.’ એ ઉપરથી ઘણાક શાહઝાદાઓ અને બહાદુરો તેને જીતવા તૈયાર થયા પણ કોઈનું વળ્યું નહીં. હવે પાદશાહ બહમન કે જે ‘લૂલૂ’ નામના પોતાના દુશ્મનની ધાસ્તીને સળખે ધરિનમાંથી પોતાના એક ખેદમતગાર કે જેનું નામ ‘પાર્સ’ હતું તેની સાથ મિસ્તમાં નાસી આવ્યો અને છૂપે વેશે ત્યાં રહી ઝિંદગી ગુજારવા લાગ્યો. હવે એક દિવસ પાર્સ ખેદમતગાર બહમન આગળ વાન લાવ્યો કે ‘આવતી કાલે મોટો મેળાવડો મળનાર છે અને ત્યાં અહીંના પાદશાહની છોકરી જવાનો સાથ હાથ મેળવનાર છે.’ આ સાંભળી બહમન અને પાર્સ સવારે ત્યાં ગયા. તે મેળાવડામાં હોમા પોતાના હરીફોને ત્રાના મારી મયદાનમાં બોલાવતી હતી પણ તેણીના ભારી દમામને લીધે કોઈ તેની સામે જઈ શક્યું નહીં. તે ઉપરથી બહમન મોટેથી બોલવા લાગ્યો કે ‘આ સઘળા મર્દખચાઓ નથી પણ બાયલા અને હીચકારા છે, એક અઉરતથી આ લોકો ખીહ ગયા.’ આ બોલવું હોમાએ સાંભળ્યું તેવુંજ કહ્યું કે ‘તું જે મર્દખચા હોય તો આવ મારી સામે.’ બહમન પેચાદોજ તેની સામે ગયો તે ઉપરથી હોમાએ એક ચોકસ ઘોડો બહમન માટે લાવવા ફર્માવ્યું, જે ઘોડો કોઈને પણ પીઠ આપતો નહીં હતો અને કોઈ તેની ઉપર ઝીન બાંધી શકતો નહીં હતો. તે તોફાની ઘોડા ઉપર બહમન પોતે ઝીન મૂક્યું અને સવાર થઈ પોતાના હોનરો દેખાડવા લાગ્યો. પછી હોમા સાથ વળ્યો અને એક લેહઝામાં તેણીને ઘોડા ઉપરથી ઉઠાવી ઝમીન ઉપર મૂકી. ત્યાર બાદ એક ધરિની સઉદાગર ત્યાં આવી લાગવાથી બહમનને ઓળખ્યો અને મિસ્તના પાદશાહને ખબર આપી કે ‘આ કોઈજ નહીં પણ ધરિનનો શેહ-શાહ બહમન પોતે છે.’ ત્યારે પાદશાહ ખુશી થયો અને પોતાનું ભારી લશ્કર બહમન અને હોમાને આપી ધરિન રવાના કર્યો. હવે બહમને ધરિન જઈ લૂલૂને હરાવી પોતાનું તાજ અને તખ્ત પાછું હાથ કર્યું.”

પાદશાહ બહમન ઉપર મેલાયલો ગોત્રગમનનો આરોપ અમોએ દેખાડી આપેલી દલીલોથી ખોટો ઠરે છે. આ પાદશાહની રાણી કાંઈ તેની બેટી નહીં હતી પણ તેનાં ઝનાનખાનામાં રહેતી એક ખૂબસૂરત ‘કનીઝ’ યાને કુંવારી કન્યા હતી.

આ પુસ્તકમાં અમો પાદશાહ સિકંદર માટે થોડુંક બોલનાર હતા, પણ તે બાબત ઉપર અમારો વિચાર જરાક લમ્બાણથી બોલવાનો હોવાથી આવતાં પુસ્તકમાં બોલાસાથી બોલીશું.

મુબઈ રોજ ૧ લો માહ ૧૨ મો સને ૧૨૮૫ યઝદજેદી.

માહીયાર નવરોજ કુટાર.

ફરામર્ઝ નવરોજ કુટાર.

શાહનામએ ફિદોસી.

ગુજરાતી હુરફે તમામ બયતો તથા તેનો તરજુમો.

વૉલ્યુમ ૭ મું.

બહમન*.

પાદશાહીએ બહમન અર્દશીર
મુલકકબૂ બદરાઝદસ્ત નેશસ્તને
બહમન બતખત વ લશકર કશી-
દનશ બકીને એસ્કન્દેયાર
બસૂએ સીસ્તાન.

બહમન જેનું ઉપનામ લામ્યા હાથવાળો અર્દશીર
કરી હતું તેની પાદશાહી. બહમનનું તખ્તે
આવવું અને અસ્કન્દિયારનો કીનો
લેવા તેનું સીસ્તાન તરફ
લશકર લઈ જવું.

અ બહમન બતખતે નેયા બર નેશસ્ત
કમર બર મેયાન બસ્તો બુકશાહ દસ્ત
સેપહુરા દેરમ દાદો દીનાર દાદ
હમાન કેશવરો ચીઝે બેસ્તાર દાદ
અ ચૂનીન બર આમદ બરીન રૂઝગાર
ગેરાયન્દહુ શુદ સૂએ કીન શહૂર્યાર
ચકી અન્બુમન સાખત અચ બેખદાન
બુઝેગીનો કારઆઝમુદહુ સરાન
ચૂનીન ગોકૂત કચ મગે એસ્કન્દેયાર
એ નીકો બદે ગદેશે રૂઝગાર

જ્યારે બહમન પોતાના બપાવાનાં તખ્ત ઉપર બેઠો-ત્યારે પોતાની
કમર ઉપર કમરબંદ બાંધીને બખ્શોશ કરવા માટે હાથ ખુલ્લા કીધા.
તેણે લશ્કરને પૈસા અને દીનાર બક્ષેશ આપ્યા-તેમજ મુલકો અને
બીજા ધર્મીક ચીઝો આપી.

જ્યારે એ ઉપર થોડાક વખત નીકળી ગયો-ત્યારે પાદશાહની ખાહેશ
કીનો લેવાની થઈ.

તેણે હાનાઓ, બુઝેગી અને લડાઈ અજમાવેલા સરદારોનું એક
અન્બુમન બેગું કર્યું.

પછી તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “અસ્કન્દિયારનાં મોત માટે-તેમજ
આ અમાનાની બલી અને ખૂરી ચાલ માટે,

* આ પાદશાહ અસ્કન્દિયાર બિન ગુસ્તારપ બિન લોહારસ્પનો છાકરો હતો. અને તે કયાની વંશનો હતો. આ પાદ-
શાહ વિષે અવસ્તામાં કાંઈ એશારો મળતો નથી જેનું કારણ નક્કીપણે આપણે જાણી શકતા નથી. કદાચ બનવા જોગ છે
કે આ પાદશાહે સધળા ઝાબુકી પેહલવાનો કે જેઓ પાદશાહ મિનચેહરથી તેજીક કયખુસર સૂધીના પાદશાહોની પોસ્તપનાહી
કરતા આવ્યા હતા અને જેઓથીજ ઇરાનની મોટાઈ જળવાઈ રહી હતી તેઓનાં નામીયાં કુટુંબનો નાશ કરી નાખવાથી

હમણુ ચાહ દારીફ પીરો જવાન
હરાન કસ કે હસ્તીફ રઉશન રવાન
કે રાસ્તમ ગહે એદમાની એ કરુફ
હમાનુ જાહે અફસુનમરૂ આન પીરૂ મરૂફ
ફરામરૂજ જોજ કીને મા દરુ જેહાન
નજુયફ હમી આરકારો નેહાન
સરમ પુરુ એ દર્દસ્તો ફેલ પુરુ એ ખૂન
જોજ અજ કીન નદારમ ખમલજ અન્દરુન
૧. હા જગી યુ નૂશઆહરો મેહુરુનૂશ
ખજારી ખદાન સાન સેપોર્દનફ હુશ
યુ એરફનહેયારી કે અન્દરુ જેહાન
નખાશફ ચૂનુ આરકારો નેહાન
ખજાખુલસેતાન જાન નેશાન કશતલુ શુહ
એ દર્દશ હશે દામ સરુ ગશતલુ શુહ
હમાના કે ખરૂ ખૂને એરફનહેયારુ
ખજારી બેગેચંદ ખઅયવાન નેગારુ
હમ અજ ખૂને આન નામદારને મા
જવાનાનો જગી સવારાને મા
હરાન કસ કે ઊ ખાશફ અજ આબે પાકુ
નેયારફ સરે ગઉહરુ અન્દરુ મધાકુ
ખકેદારે શાહુ આફરીફનુ રવહ
યુ ચૂનીનુ બેખાશફ હમાયનુ ખવહ
કે જહુહકુરા અજ પયે ખૂને જમ
એ જગુ આવરાને જહાનુ કરુફ કમ
મેનુએહરુ ખા તૂરો સકમે સુતારુખ
બેયાવરુફ અજ આખુલ સેપાહી ખુએરુખ
ખચીનુ રકૂતો કીને નેયા ખાજ ખાસ્ત
એ કાશતલુ જમીનુ કરુફ ખા ફેલુ રાસ્ત
૨ યુ કયખુસવ આમહ અજ અકાસેયાખ
એ ખૂનુ કરુફ ગીતી યુ દર્પએ આખ
પેદરુમ આમદો ખૂને લોહુરાસ્પ ખાસ્ત
મરા હમ યુનાનુ દારેતાનસ્ત રાસ્ત
ફરામરૂજ કસ ખહુરે ખૂને પેદરુ
ખખુરુશીરે તાખાનુ ખરૂઆવરુફ સરુ
ખકાખુલ શુદો કીને રાસ્તમ બેખાસ્ત
હમણુ ખૂમો ખરૂ કરુફ ખા પાકુ રાસ્ત
જમીનરા એ ખૂનુ ખાજ નેશાખતનફ
હમી અસ્પ ખરૂ કાશતાનુ તાખતનફ
ખકીનહુ સંજાવારુ તરુ કસ મનમ
કે ખરૂ પીલો ખરૂ શીરુ અસ્પ અફગનમ
અગરુ બેશમરી દરુ જહાનુ નામદારુ
સવારી નખીની યુ એરફનહેયારુ
એ બીનીદો ઇનરા એ પારોખ દેહીફ
બફરીફ તા રાએ ફરૂરોખ નેહીફ

તમે સખજા કે જેઓ રોશન જીવના યુદ્ધ અને જવાન છે તેઓ
ખલ્લો છે,
કે રસ્તમે તેમજ પેલા યુદ્ધ મર્દ નહૂગર ગલે પોતાની જિંદગાનીના
વખતમાં શું શું કીધું હતું ?
વળી ફરામઝે પણ જેહાનમાં આપણી ઉપર આહર કે છપી રીતે
કીનો લેવા સિવાય બીજું કંઈ શોધતોજ નથી.
જેથી હું પણ મારાં મગઝમાં કીના સિવાય બીજું કંઈ રાખતો
નથી-મારું સર દહથી બરેલું અને દિલ ખૂનથી બરેલું છે.
નૂશઆહર અને મેહરુનૂશ જેવા બે લડાયકોએ-એ રીતે ખુબારીથી
પોતાના જીવ ખોયા છે.
તેમજ અસ્ફંદિયાર જેવો પેહલવાન કે જેહાનમાં નેના જેવો શું
આહર કે છપો કોઈ પણ હતો નહીં,
તે જેવો પણ ઝાખુલેસ્તાનમાં માર્યો ગયો-જેના ચમથી જનવરો
અને પક્ષીઓ પણ હીવાના બન્યાં.
ખચીત કે અસ્ફંદિયારનાં ખૂન ઉપર તો મેહલના ચીતાર પણ ખુવા-
રીથી રડે છે.
તેમજ આપણા નામદારો, જવાનો અને લડાયક સવારોનાં ખૂન
માટે પણ રડયા કરે છે.
જે કોઈ કે નેક યુન્યાદને હોય છે-તે પોતાની યુન્યાદને ધૂળમાં
પડવા નહીં દે.
પણ તે પાદશાહ ફરીદુનને પગલે ચાલશે-અને તેમ કરે તોજ તે
કીર્તિવંતો કહેવાશે.
કે જેણે જમશીદના કીના માટે ઝહહાકને દુન્યાના લડવૈયાઓમાંથી
નાખૂદ કીધો
ગિનુએહર ઝોરાવર વર અને સદમ માટે-આમુલ શોહરથી એક મોટું
લશ્કર લાવી,
ચીન તરફ જઇને પોતાના મમાવાનો કીનો પાછો લીધો-અને મૂવે
લાઓના ઢગથી લ્યાંની જમીન પહાડ બરાબર કીધી.
વળી જ્યારે કયખુસર અકાસિયાખ આગળથી છટકી આવ્યો-ત્યારે
તેણે તેનો મુલક લોહીથી પાણીના દર્પાં માફક બનાવ્યો.
મારો બાપ (તુર્કેસ્તાન) ગયો અને લોહારસ્પનો કીનો લીધો-એ
રીત મને પણ લાગુ પડે છે (કે હું પણ મારા બાપનું વેર લઉં).
ફરામઝે પણ બાપના ખૂન માટે-જળકતા ખોરશીદ સૂધી પોતાનું સર
હડાવ્યું હતું.
તે કાખુલ ગયો અને રસ્તમનો કીનો લીધો-તેણે તે તમામ સરજમીન
ખાક બરાબર કરી નાખી.
અને મૂવેલાઓ ઉપર એવી રીતે ઘોડા હંકાર્યા હતા કે તેઓનાં
લોહીથી જમીન પણ ઓળખાઈ શકી હતી નહીં.
હવે કીનો લેવા માટે હું સર્વ કરતાં વધુ લાયક છું-કારણકે હું એક
હાથી કે સિંહ ઉપર પણ મારો ઘોડો ઉપઠાવી શકું છું.
ને તમે દુન્યામાં નામચીન લડવૈયાની તપાસ લેશો-તો માફક પડશે
કે અસ્ફંદિયાર જેવો લડવૈયા કોઈ હતોજ નહીં.
માટે તમારું શું મત છે અને એનો શું જવાબ આપો છો?-તમે
ધ્યાન પુગાડો અને તમારા મુખારક વિચાર જણાવો.”

અને એજ પાદશાહ કે જે ખુદ ઝાખુલીજ પેહલવાન રસ્તમથી તાલીમ તેમજ પર્વરશી પામ્યો હતો કે જેને માટે ખુદ તેના બાપ
અસ્ફંદિયારેજ તે માટે લલામણુ કરી હતી તેવા એક ઉસ્તાદ અને પર્વરશી કરનારનાજ કુટુંબનો નાશ કરવાથી ફર્વદીન ચશત અને
બીજા અવસ્તા રચનારાઓએ તેનું નામ નહીં લીધું હોય એ બનવા જોગ છે. બીજો ખોલાસો એમ પણ થઈ શકે કે જેમ ફાર્સીમાં
ખહમનને ઉપનામ તરીકે “અર્દશીરે દરાઝ દસ્ત” તરીકે ઓળખાવ્યો છે તેજ પ્રમાણે ખહમનને કોઈ જુદાજ નામથી અવસ્તામાં
ઓળખાવ્યો હોય એ તામ આપણે ઓળખી શકતા નથી.

શુ બેશનીફ ગોઠૂતારે બહમન સેપાહ
હરાન કસ કે છુદ શાહુરા નીકૂખાહ
અઆવાઝ ગોઠૂતનહ મા બનદહ ઈમ
હમહ દેલ બમેહુરે તો આગનદહ ઈમ
એ કારે શુઝતહ તો દાના તરી
એ મદાને જગી તવાના તરી
બગીતી હમાન કુન કે કામ આયદત
વગર જાન સખુન ફરેશ નામ આયદત
ન પીચહ કસી સર એ ફર્માને તૂ
કે ચારહ શુઝતન એ પયમાને તૂ
શુ પાસોખ શુનીન ચાકૂત અચ લશકરશ
બકીન અનદરૂન તીચ તર શુહ સરશ
રહે સીસ્તાનર બેચારસ્તનહ
બરીન બર નેહાદનહ બરખાસ્તનહ
બશખગીર બરખાસ્ત આવાએ ફ્રેસ
શુહ અચ ગઈ લશકર સેપહુર આખૂસ
હમી રકૂત અજાન લશકરે નામદાર
સવારાને શમશીરૂન સહ હઝાર

પયામ ફેરેસ્તાદને બહમન વ આ-
મદને ઝાલ બપૂએશ વ દર બન્દ
અનદાખતને બહમન ઝાલરા.

શુ આમહ બનચદીકીએ હીરમનહ
ફેરેસ્તાદઈ બર શુઝીહ અરૂખમનહ
ફેરેસ્તાદ નચદીકે દસ્તાને સામ
બેદાદશ એ હરૂનહ ચન્દી પયામ
શુનીન ગોઠૂત કચ કારે એસ્ફન્દેયાર
મરા દર બહાન તદખ શુહ રૂઝગાર
હમાન ઈને નૂશઆઝરે નૂશઝાહ
દો શાહે ગેરામી દો ફરેશબ નેઝાહ
એ દેલ કીને દીરીનહ બીરૂન કુનમ
હમહ રૂદે જાબુલ પુર અચ ખૂન કુનમ
ફેરેસ્તાદહ આમહ બજાલ ઈન બેગોઠૂત
દેલે ઝાલ બા દર્દો ધમ ગશત બેઠૂત
શુનીન દાહ પાસોખ કે ગર શહૂરૂયાર
બર અન્દીશહ અચ કારે એસ્ફન્દેયાર
બેદાનહ કે આન બૂદની કાર બૂદ
મરા જાન સખુન દેલ પુર આઝાર બૂદ
તો બૂદી બનીકો બહ અનદર મેયાન
એ મન સહ દીદી ન દીદી એયાન
ન પીચીહ રોસ્તમ એ ફર્માને બીચ
દેલશ બસ્તહ દીદી બપયમાને બીચ
પેદરૂત આન ગેરાનમાયહ શાહે બુઝેરૂગ
અમાનશ બેયામહ શુનાન શુહ સુતોરૂગ

બહમને પયગામ મોકલવો અને ઝાલનું માફી
માગવા માટે આવવું અને બહમને
ઝાલને કયદમાં નાખવો.

જ્યારે બહમન હિંદમંદ નદીની નજદીક આવ્યો-ત્યારે એક લાયક
એલચી ચૂટી કાઢ્યો.

તેને સામના દસ્તાનની નજદીક મોકલ્યો-તેને દરેક રીતને કેટલોક
પયગામ કહેવાડ્યો.

તેણે એ પ્રમાણે કહેવાડ્યું કે “અસ્ફન્દિયારની બાબતથી-ફુન્યામાં
મારો વખત કડવો ઝેહર થઈ પડ્યો છે.

તેમજ નૂશઆઝર અને નૂશઝાદ બન્ને બુઝર્ગ શાહઝાદા અને મુબારક
બુન્યાદનાઓના કીનાથી મારી ઝિંદગી કડવી થઈ છે.

હું મારાં દિલમાંથી એ નૂતો કીનો કાઢી નાખવા માગું છું-અને
ઝાબુલની સઘળી નદીઓ લોહી બરેલી કરવા ચાહું છું.”

એલચી આવ્યો અને આ વાત ઝાલને કહી-જેથી ઝાલનું દિલ દર્દ
અને ગમ બરેલું થયું.

તેણે જવાબ દીધો કે “જો પાદશાહ-અસ્ફન્દિયારની બાબતનો વિચાર
કરતો હોય,

તો તેણે બહુતું જોઈયે કે તે બનાવ બનવાનો હતો અને બન્યો-તે
વાતથી મારું દિલ પણ દુઃખ બરેલું જ બન્યું હતું

તેની નેમી બરીની બાબતમાં તું વચ્ચે હતો-તે મારીથી બહાઈજ
જેયલી છે કાંઈ બૂઝાસ તેં જોયો નથી.

રૂસ્તમ અસ્ફન્દિયારના હોઠમાંથી ફ્યેં નહીં-અને તેનું દિલ તેનાં
વચન ઉપરજ બધાયલું તેં જોયું હતું.

તારો બાપ તે બેઠું બરેખરો મોઢામાર બુઝર્ગી બરેલો શાહઝાદોજ
હતો-પણ તેનું મોત આવ્યું હતું તેથીજ તેણે એટલી બધી બહાદુરી દેખાડી.

અપીસીકુ દરૂન રીસે. નર અમદહા
 એ ચંગે હમાનકુ નેયાબદ રહા
 હમાના શનીદી કે સામે સવાર
 અમદી એ કરૂં અન્દર આન રૂઝગાર
 ૫ થુનીન તા બહંગામે રેસ્તમ રસીદ
 કે શમ્શીરે કીન અચ મેયાન અરૂ કરીદ
 અપીસે નેયાગાનત અન્દર એ કરૂં
 એ મદી બહંગામે નંગો નઅરૂ
 હમાન કેહુતરે દાયગાને તો બૂદ
 બલરકરૂ એ પુરમાયગાને તો બૂદ
 બઝારી કુનૂન રેસ્તમ અન્દર ગુઝશ
 હમલુ ઝાણુસ્તાન પુર આશુખ ગશ
 ગરૂ અયદૂન કે બીની કે પયકારે મા
 બખૂબી અરૂ અન્દીશી અચ કારે મા
 બેયાર્થ એ રેલ કીનલુ બીરૂન કુની
 બમેલૂર અન્દરીન કીનલુ બકૂસૂન કુની
 હમલુ ગન્ને દીબાઓ દીનારે સામ
 કમરૂહાએ જરૂરીનો જરૂરીન સેતામ
 થુ આઈ બપીસે તો આરમ હમલુ
 તો શાહીઓ ગર્દનકશાન ચૂન રમલુ
 ફેરેસ્તાદલૂરા અરેપો દીનાર દાદ
 એ હરૂગૂનએ ચીએ બેસ્ચાર દાદ
 ૬ થુ આન નામવર પીસે બહમન રસીદ
 એ દસ્તાન બેગોકૂત આનએ દીહો શનીદ
 થુ બેશીદ અચ બહમને નીકુબખત
 નપેચરેકત પૂએશ અરૂઆરોકૂત સખત
 બશહરૂ અન્દર આમદ હેલી પુર એ દરૂ
 સરી પુર એ કીન લખ પુરચ બારે સરૂ
 પઝીરલુ શુદશ ઝાલે સામે સવાર
 બેયામદ થુનીન ખારૂ બા દ સવાર
 થુ આમદ બનચકીકે બહમન ફરાચ
 પેયાદલુ શુદો બોરૂ પીશશ નમાચ
 થુનીન ગોકૂત કય શાહે બા હુશો રાય
 બમા અરૂ તો ચરમે બેરૂ અરૂકુશાય
 બદાન બન્દગીહા કે મા કર્દલુ ઈમ
 તોરા દરૂ જવાની બેપર્વદલુ ઈમ
 બોબખશાયો કારે ગુઝશલુ મગૂચ
 હોનરૂ બૂચ વચ કોશતગાન કીન મબૂચ
 અરૂ આરોકૂત બહમન એ ગોકૂતારે બીચ
 થુનાન સુસ્ત શુદ તીચ બાઝારે બીચ
 હમઅન્દરહમાન પાય કર્દશ બખન્દ
 એ ગન્નૂરે દસ્તૂર નશીદ પન્દ
 એ અયવાને દસ્તાને સામે સવાર
 શુતુરવારહા બરૂનેહાદન્દ ખારૂ
 ૭ એ દીનાર વચ ગઉહરે ના બેસૂદ
 એ તખ્તો એ ગુસ્તાર્દની હરૂએ બૂદ
 એ જરૂરીનહો તાજહાએ બજરૂ
 એ સીમીનહો ગૂશવારે કમરૂ
 એ અરેપાને તાઝી બજરૂરીન સેતામ
 એ શમ્શીરે હેન્દી બજરૂરીન નેયામ

જંગલમાં વસતા સિંહો અને નર અમદહાઓ પણ-મેતાની ચુંગાલ
 માંથી છૂટકા મેળવતા નથી.

ખસીત તેં સાંભળ્યું હરો કે સામે સવાર-પોતાના વખતમાં મદાન-
 ગીથી શું શું કીધું હતું ?

તેજ રીતે જ્યારે રસ્તમનો વખત આવ્યો-ત્યારે તેણે પણ તેજ તલ-
 વાર મેયાનમાંથી બાહર કાઢીને,

જ્યારે હિસાની કીર્તિ બચમાં આવી પડી હતી ત્યારે લડાઈમાં તારા
 વડવાઓની કેવી સેવા કીધી હતી ?

તે તારા ખિદમતગાર અને તને કેળવનાર હતો-તારા લશ્કરના મોટા
 સરદારોમાં તે પણ એક હતો.

હવે રસ્તમ ખુવારીથી ગુઝર પાગ્યો છે-અને તમામ ઝાણુસ્તાન
 ગભરાટ ભરેલું થયું છે.

જે તું અમારી સાથે લડાઈ કરવાનો વિચાર રાખતો હોય-તો તેમ
 કરવા આગમ્ય અમારી આગળી ખિદમતનો ખૂબ વિચાર કરજે.

દિલમાંથી કીનો કાઢી નાખીને અમારે ત્યાં આવજે-અને કીના લડાઇ
 ઉપર દોસ્તીનું મંત્ર મારજે.

તમામ સામનો ખઝાનો, રૈશમી કપડાં, દીનાર-સોનેરી કમરબંદો
 અને સોનેરી લગામ,

એ સધળું જ્યારે તું અહીં આવશે ત્યારે હું તારી નઝદીક લાવીશ-કારણ
 તુંજ અમારો પાદશાહ છે અને અમે પેહલવાનો તારાં ગોવાળાં મિસાલ છીએ.”

પછી પેલા એલચીને ઘોડો, દીનાર અને હરેક તરેહની બીજી ધણીક
 ચીઝો આપી.

જ્યારે તે નામવર એલચી બહમનની નઝદીક જઈ પહોંચ્યો-ત્યારે
 તેણે દસ્તાનથી જે કાંઈ સાંભળ્યું અને જોયું હતું તે કહ્યું.

જ્યારે નેકબખ્ત બહમને તેની વાત સાંભળી-ત્યારે માફી કબૂલ નહીં
 કીધી અને ધણે ગુસ્સે થયો.

તે દઈં બરેલાં દિલે ઝાણુલ શેહરમાં દાખલ થયો-તેનું સર કીનાથી
 ભરેલું હતું અને હોઠ સદૈ હાથથી ભરેલા હતા.

સામે સવારનો ઝાલ તેને સામે લેવા ગયો-તે ફક્ત બેજ સવાર
 સાથે કમીની રીતે આવ્યો.

જ્યારે તે બહમનની નઝદીક આવ્યો-ત્યારે પેયાહો થઈ તેની આગળ
 નમન કીધું.

અને બોલ્યો કે “ઓ હોશ અને હહાપણુ સાથના પાદશાહ !-તું
 અમારી ઉપર તારી હહાપણુબરી આંખ ખુલ્લી કરીને જો.

અમેએ જે કાંઈ તારી નોકરીઓ બજાવી તેમજ તને જવાનીની
 અંદર પાળી પોષી ઉછેરે તે ધ્યાનમાં લઈને,

અમેને માફ કર અને બની ગયલા બનાવની વાત ના કર-તું તારી
 નામદારીજ શોધ અને માર્યા ગયલાઓ માટેનો કીનો નવેસરથી ના શોધ.”

બહમન તેની વાતથી ગુસ્સે થયો-અને એવી રીતે ઝાલની સધળી
 આશા બંધ થઈ ગઈ.

તેણે પોતાના ખઝાનથી કે વઝીરની કેદની પણ શીખામણુ સાંભળી
 નહીં-અને તુરત ઝાલના પગમાં બેડી નખાવી.

પછી સામે સવારના દસ્તાનના મેહલમાંથી-સધળો ખઝાનો બીટો
 ઉપર લાધવા માંડ્યો,

જેમાં દીનાર બે કીમતી મોતીઓ-તખ્ત અને ગલીચા જે કંઈ ત્યાં
 હતું તે,

સેનાની જનસો અને સેનાનાં તાલે-રૂપાંની જનસો કાનની બાહીઓ
 અને કમરબંદો,

સોનેરી લગામ સાથના ચરબી ઘોડાઓ-સોનેરી મેયાન સાથથી
 હિંદી તલવારો,

હમાન અઈહો અઈરહાએ દેશમ
એ સુરકો એ કાફરી અઅ બીરો કમ
કે શેસ્તમ ફરાઅ આવરીહ આન અરન્જ
એ શાહાને ગઈનકશાન ચાફત મન્જ
હમહ આબુલેસ્તાન ખતારાજ દાહ
મેહાનરા હમહ અઈરહો તાજ દાહ

તેમજ ગોલાઓ અને દેરમની થેલીઓ-કસ્તુરી અને કપૂરની કોથરીઓ
વગેરે બીજી વધતું ચોક્કસ,
કે જે રસ્તે બારી મેહનતથી મેળવ્યું હતું-અને જે ખજાનો કે ગઈન
ફરાઅ પાદશાહોથી તેને મળ્યો હતો, તે બેટા ઉપર લાધ્યો.
તેણે તમામ આબુલેસ્તાન લટાવી દીધું-પોતાના સરદારોને સધળી
પૈસાની થેલીઓ અને તાજ આપ્યાં.

રખ્મે ફરામર્જ આ અહમન વ
કોશતહ શુદને ફરામર્જ.

ફરામર્જની અહમન સાથની લડાઈ અને
ફરામર્જનું માર્યું જલું.

:૦:

:૦:

હમી શુદ ફરામર્જ દર મર્જે બોસ્ત
એ અહરે નેયા દસ્તે કીનરા બોરોસ્ત
સોપહુ ઠર્દો સરૂ સૂએ અહમન નેહાદ
એ રખમે તહમતન ખસી કરૂદ યાદ
થુ નજદીકે અહમન રસીદ આગહી
અરઆશોફત અર તખ્તે શાહનશાહી
ખુતહુ અર નેહાદો સોપહુ અર નેશાનહ
અગૂરાઅહુ આમહ દો હફૂતહુ મેમાનહ
ફરામર્જ પીશ આમદશ બા સોપાહુ
જહાન શુદ એ ગઈ સવારાન સોયાહુ
વજાન રૂય અહમન સફી અર કરીદ
કે ખુરશીદે તાબાન અમીનરા નદીદ
એ આવાએ શયપૂરો હેન્દી દરાય
હમી ફૂફરા દેહ અરઆમહ એ નાય
બોરોસ્ત આસ્માન રૂએ ગીતી ખકીર
બેખારીદ ચૂન આહહુ અઅ કીર તીર
એ આકે તખ્તની ચરન્ગે કમાન
અમીન ગશત જુઆન તરૂ અઅ આસ્માન
સો રૂએ સો શખ હમ દરાન રઅમગહુ
ખતાખન્દહુ રૂએ શખાને સોયાહુ
હમી ગોરૂઅ ખારીદો પૂલાહ તીધ
એ ગઈ સોપાહુ આસ્માન ખસ્ત મીધ
અરૂએ અહારોમ ચકી ખાદ ખાસ્ત
તો ગોફતી કે બા રૂઅ શખ ગશત રાસ્ત
અસૂએ ફરામર્જ અરૂ ગશત ખાદ
જહાનદારૂ ગશત અઅ દમે ખાદ શાદ
હમી શુદ પસે ગરૂદ બા તીધે તીઅ
અરઆવરૂદ અજાન અન્જુમન રસ્તખીઅ
એ બોસ્તીઓ અઅ લશકરે આબુલી
એ ગોદાને શરશીરૂઅ કાબુલી
અરૂ આવરૂદગહુ અરૂ સવારી નમાનહ
વજાન લશ્કરશાન નામદારી નમાનહ
હમહ સરૂઅસરૂ પોશત અરૂકાશતહ
ફરામર્જરા ખારૂ ખુજાશતહ
હમહ રઅમગહુ ગશતહ ચૂન ફૂફ ફૂફ
અહમ અરૂ ફેગન્દહુ એ હરૂદ ગોરૂફ

હવે આ સધળી ખબર ખુસ્તાની સરહદમાં ફરામર્જ સાંબળીને દિલગીર
થઈ ગયા-અને બપાવા માટે કીનો લેવા તૈયાર થયા.

તેણે લશ્કર ભેડ્યું કીધું અને અહમન તરફ આલ્યો-તેણે રસ્તમની
લડાઈઓને ધણીક યાદ કીધી.

ખ્યારે અહમનની નજદીક આ ખબર પહોંચી-ત્યારે તે પાદશાહી
તખ્ત ઉપરજ ચુરસે થયો.

તેણે લશ્કરી અસ્બાબ લાધ્યા અને લશ્કરને સવાર કીધું-તે રસ્તમના
વડવાઓનાં કબ્રસ્તાત તરફ આળ્યો અને ત્યાં બે અથવાડિયાં થોભ્યા.

ફરામર્જ પોતાનાં લશ્કર સાથ તેની સામે આવી લાગ્યો-લડાઈક
સવારોની ધૂળથી જેહાન સીઆહ થઇ.

પેલી તરફથી અહમને પણ પોતાનાં લશ્કરની સફ ખેંચી-જેથી અબ-
કતો ખુરશીદ પણ તેની નીચેની અમીન બેઠ શક્યો નહો.

રણચિંગડાં અને હિંદી ઘંટના આવાજથી-પહાડનું દિલ પણ ધુજવા
લાગ્યું.

આસ્માને તે અમીનનીં સપાટી કાળા ડામરથી ઘ્રોહ નાખી-તે અંધારાં
માંથી કરાંની મિસાલ તીર વરસવા લાગ્યા.

લડાઈમાં વાપરવાની કુહાડીઓ અને તીર કમાનોના આવાજોથી-
અમીન ગોચા આસ્માન કરતાં પણ વધારે ફરવા લાગી.

ત્રણ દહાડા અને રાત સૂધી તે લડાઈગાહમાં-શું શેશન દહાડાની
વખતે કે શું અંધારી રાતે,

બારી ગોઝી અને પોલાહી તલવારો વરસ્યા કીધી-લશ્કરની ધૂળથી
આસ્માન ઉપર વાદળ બંધાયું.

ગોથે દહાડે એક તોફાની પવન નીકળ્યો-તે એવો કે ગોચા દિવસની
સાથ રાત ભેળાઇ ગઈ હોય એવું લાગ્યું.

તે પવન ફરામર્જની તરફજ આલ્યો-જેથી પાદશાહ તે પવન કુંક-
વાથી ખુશી થયો.

તે વંચોળિયાની પૂઠે હાથમાં તેજી તલવાર લઈ ચાલવા લાગ્યો-અને
તે લશ્કરમાં રસ્તાખેડ કરી મૂકી.

જેથી બોસ્ત અને આબુલી લશ્કરમાંથી-તેમજ તલવારના મારનારા
કાબુલી પેહલવાનોમાંથી,

તે લડાઈગાહ ઉપર એક પણ સવાર રહ્યો નહો-અને તે પેહલવાનો-
માંથી એકબી નામદાર ઉભો રહ્યો નહો.

પણ સધળાઓ ફરામર્જને ખુવારીથી છોડી દઇને પીઠ ફેરવી નાસવા
લાગ્યા.

અને તરફનાં લશ્કરમાંથી કપાઇને પડેલાઓના તે મથદાનમાં પહાડ
જેવા ઢગલા થયા.

કરામત્ત આ અન્દકી રચમન્ય
અમર્દી અરૂ અન્દર આર્વદ્ધ રૂ
હમલ્લ તનુશ પુર અમ્મે સમ્મીર યૂદ્ધ
કે કર્જન્દે સીરાન પુદ્ધે સીર યૂદ્ધ
સરન્નામ અર દસ્તે ગોરૂદ અરૂદ્દશીર
ગેરૂદ્દશીર શુદ્ધ નામદારે હેલીર
અરે અહમન આર્વદ્ધ અચ રચમગાલ્લ
અદ્ધ કરૂદ્ધ કીનદાર અન્દી નેગાલ્લ
સુ દીદશ નદાદશ અલ્લન ઝીનહાર
એકરૂદ્ધ દારી જદન શહૂરૂયાર
કરામત્તશ એન્દલ્લ અર દાર કરૂદ્ધ
તને પીલવારશ નેચૂનસાર કરૂદ્ધ
૧૦ વજાન પસ કયે નામદાર અરૂદ્દશીર
એ કીનલ્લ એકોશ્તશ અબારાને તીર

અન્દર્જે પેશૂતન અબલ્લમન વ રહા
કર્દને જી ઝાલ્લા વ આઝ
ગરતન અધિરાન.

ધાબાજ થોડા લડવૈયાઓની સાથે કરામત્ત બહાદુરીથી દુશ્મનની સામે થયો.

તેનું તમામ શરીર તલવારના અખમ્મથી બરાઈ થયું હતું છતાં પણ તે લડતો હતો-કારણકે તે સિંહોનું જ કર્જન્દ હતું અને પોતે પણ એક સિંહજ હતો. શેવટે તે બહાદુર નામચીન લડવૈયો ઈરાની પેહલવાન અર્દશીરના હાથ ઉપર પકડાયો.

તેને લડાઈગાહમાંથી બહમનની નજીક લાવવામાં આવ્યો-તે કીનાબોર પાદશાહે કેટલોક વખત સૂધી તેની ઉપર ટીકી ટીકીને લેવા કીધું. જ્યારે તેને ભેઈ રહ્યો ત્યારે તેને જીવતદાન નહીં આપતાં એક ફાંસીના માથાએ ઉભો કરવા તે પાદશાહે હોકમ ફમાવ્યો.

અને તે ઉપર કરામત્તને જીવતો શૂળાએ ચઢાવ્યો-તેનું હાથી જેવું તન બિંધું લટકાવ્યું.

અને પછી કયાની નામદાર અર્દશીર-તેની ઉપર કીનો લેવા માટે તીર વરસાવીને તેને મારી નાખ્યો.

પેશૂતને બહમનને શીખામણ દેવી અને તેણે
ઝાલને છોડી મૂકવો અને તેનું
ધિરાન પાછું ફરવું.

ગેરામી પેશૂતન કે દસ્તૂર યૂદ્ધ
એ કોશતન દેલશ સખત રન્જૂર યૂદ્ધ
અપીશે જહાનદાર અર પાય ખાસ્ત
અદ્ધ ગોફત કય ખુસ્તવે દાદ રાસ્ત
અગર કીનલ્લ યૂદ્ધત અદેલ ખાસ્તી
પદીદ આમદ્ અચ ખાસ્તન કાસ્તી
કુનૂન ધારતો કોશતનો જન્ગો ભૂશ
મફમીયા મપ્સન્દો અન્દી મફૂશ
એ યચ્દાન બેતરો એ મા શરૂમ દાર
નેગલ્લ કુનુ અરીન ગર્દશે રૂસગાર
યકીરા અર આરદ્ધ અઅખરે અલદ્ધ
દેગર જૂ શવદ્ધ ખારો ઝારો નેજન્દ
પેદરૂત આન જહાનગીરે લશકર ફેરૂશ
ન તાબૂતાર શુદ્ધ સૂએ નીમરૂશ
ન રેસ્તમ અકાબુલ્લ એ નખ્ચીરૂગાલ્લ
અદાન શુદ્ધ કે તા નીસ્ત ગર્દદ્ધ અચાલ્લ
તો તા ખાસી અય ખુસ્તવે પાકઝાદ
મરન્નાન કસીરા કે દારદ્ધ નેજાદ
૧૧ શુ કર્જન્દે સામે નરીમાન એ અન્દ
બેનાલદ્ધ અપર્વદ્દગારે અલદ્ધ
બેપીચી તેમ જાન ગરૂએ નીકુઅખતરી
શુ આ કેર્દગાર અકૂગદ્ધ દાવરી
શુ રેસ્તમ નેગલ્લબાને તખ્તે કેયાન
હમલ્લ અર દરે રન્જ અસ્તી મેયાન
તો ઈન તાજ અચ યાફતી યાદગાર
ન અચ શાહે શુશ્તાર્પો એન્દફન્દયાર

બુઝાર્જ પેશૂતન કે જે પાદશાહનો વજીર હતો તેનું દિલ આવી રીતે કરામત્તને મારી નાખવાથી ધણું દુઃખી થયું.

જેથી તે પાદશાહની નજીક ઉભો થયો-અને ખોદ્યો કે “આ રાસ્તી ઈન્સાફ કરતારા પાદશાહ !

જે તારા દિલમાં બાપનું વેર લેવાનું હતું તો તે તે લીધું ખર્ડ-પણ તેમ કરવામાં ખોદ્દા કામ થયું છે.

હવે લટકાવ, ખૂના મરફી, લડાઈ, ગડબડ સડબડ-એ સધળું બંધ કરાવ અને એવી રીતનું કરવાનું પસન્દ ના કર અને હવે જે કામથી અટક.

તું પાક યજ્ઞદાનનો ડર કર અને અમારા લોકોની પણ શરમ રાખ-તેમજ આ અમાનાની ગર્દશે ઉપર પણ નેગાલ્લ પહોંચાડ.

કે તે એકને બુલ્લદ આસ્માન ઉપર ચઢાવે છે-તો બીજો તેનાથી બુવાર, રડતો અને ગમગીન બને છે.

પેલો લશ્કરને શોભાવનારો અને દેશને જીતનારો તારો બાપ-શું મરવાને માટે નીમરીજના ઈલાકામાં નહીં ગયો હતો ?

શું રસ્તમ કાબુજના મુલકમાં શેકારગાહમાંથી એટલાજ માટે પસાર નહીં થઇ ગયો હતો કે ત્યાં ખાડામાં પડીને મર્યો બન્ય ?

ઓ પાકઝાદ પાદશાહ ! તું પોતાની હુલાતી દરમિયાન કોઇ પણ બુન્યાદી માણસને દુઃખી ના કરતો.

જ્યારે સામ નરીમાનનો બેટો ઝાલ તારી પોચલી બેડીઓ માટે તે બુલ્લદ ખોદાતાલા આગળ ક્યારે કરશે,

અને જ્યારે તે કિતાર આગળ તે પોતાનો દાવો રબ્દ કરશે-ત્યારે તું ગમે એટલો ભાગ્યશાળી હશે તો પણ કચડાઈ જશે.

રસ્તમ જેવા કયાની તખ્તના નેગલ્લબાન કે જે પેહલવાન ઈરાનીઓ ઉપર આવી પડતી સધળી આફતાબખતે પોતાની કમર બંધીવીજ રાખતો હતો,

તેજ શખ્સથી તું આ તાજ તખ્તની યાદગારી મેળવવા પાછો છે-નહીં કે પાદશાહ શુતારપૂથી કે અસ્ફદિયારથી તે મેળવ્યું છે.

એ હન્મામએ કયકેઆહ ઉદર આય
ચુનીન્ તા બકયખુએ પાકુ રાય
ખુએર્ગી એ સરશીરે ઊ દાસ્તાન્
મેહાન્શ હમહુ ઝીરે ઊ દાસ્તાન્

અર્ અન્ અરદાર ગર બેખદી
હેલત આય ગર્દાન્ એ રાહે બદી
ચુ બેશનીદ શાહુ અર્ પેશતન્ સોખન
જશીમાન્ શુદ અર્ કદહાએ કોહન
ખોરશી અરુઆમહ એ પદહુસરાય
કે અર્ પહુલવાનાને બા દાદા રાય
બેસીચીદને બાઅ ગતન્ કુનીદ
મખાદા કે તારાને કશતન્ કુનીદ
બેકરમુદ તા પાએ દસ્તાન્ એ બન્
કુશાદને દાદન્ બેસ્યાર પન્
તને કોશતહુરા દખમહુ કદન્ બય
બગોકૂતારે દસ્તુરે પાકીઝહુ રાય
એ એન્દાન્ બઅયવાન્ ચુઝર કદ્દ જાલ
બર ઊ ઝાર બેચીરત કર્શોખ હમાલ
કે ઝારા હેલીરા ગવા રોસ્તમા
નખીરા ગવા નામવર નયરમા
તો તા એન્દહુ બૂદી કે આગાહુ બૂદ
કે ચુશતરપ અન્દર જહાન્ શાહુ બૂદ
કુનૂન ગન્જ તારાને દસ્તાન્ અસીર
પેસર ઝાર કોશતહુ બખારાને તીર
મખીનાહ અશમે કસ ઈન્ રૂઝગાર
અમીન્ બાહ બી તોખમે એરકન્દેયાર
એ બસ સૂગો ઝારી દરાન્ મરૂઅ બૂદ
તો ગોકૂતી હમહુ હેલ પુર અન્દરૂઅ બૂદ

હમહુ દૂદહુ બર ઝાલ બેચીસ્તન્
કે અર્ નામે રોસ્તમ હમી ઝીસ્તન્
અઝાન્ આગહી સૂએ બહુમન રસીદ
બનઝદીકે કર્શોખ પેશતન્ રસીદ
પેશતન્ એ રદાબહુ પુર દરૂદ શુદ
જહાન્ શીવને ઊ રોખશ ઝરૂદ શુદ
બહુમન ચુનીન્ ગોકૂત કય શાહે નવ
ચુ બર નીમએ આરમાન્ માહે નવ
બશબૂગીર અઝીન્ મરૂઅ લશકરે ગેરાન્
કે ઈન્ કાર દુશ્વાર ગશ્તો ગેરાન્
એ તાએ તો અશમે બદાન્ દૂર બાહ
હમહુ રૂઝગારાને તૂ સૂર બાહ
બદીન્ બાનએ ઝાલે સામે દેલીર
સઝદ ગર નમાનહુ શહન્શાહુ દીર
ચુ શુદ ફૂહુ બર ગૂનએ સન્દરૂસ
એ દરૂગાહુ બરખારત આવાએ ફૂસ
હમહુ લશકરે શાહુ બીરૂન્ શુદન્
બકમીને ખુએવ બહામૂન્ શુદન્
સેપહુશ સૂએ શાહુરે ઈરાન્ કશીદ
એ ઝાખુલ બનઝદે દેલીરાન્ કશીદ

કયકેઆહના વખતથી તે મુબારક વિચારના કયખુસરે સૂધી ને ટું
એમ ઉતરતો આવરો,

તો તને માલુમ પડરો કે તેઓએ એ મોટાઇ મેળવી હતી તે રસ્તમની
તલવારને ઝોરેજ મેળવી હતી-અને એટલા મઠે ધરાનના મોટા મોટાઓને
તેઓ તેનાથી ઉતરતે દરજ્જેનાજ ગણતા હતા.

મઠે ને તારામાં ડહાપણ હોય તો ઝાલને કયદમાંથી છોડી દે-અને
બદીના રસ્તાથી તારું દિલ પાછું ફેરવ."

ન્યારે પાદશાહે પેશતનથી એ સખુન સાંભળ્યા-ત્યારે તે આગળાં
કીધેલા કામોથી પરોમાન થયા.

હવે પાદશાહી છાવણીમાંથી એવો ઢંઢેરો બાહરે પડયો-કે "ઓ
ઈન્સાદી અને દાનેશમંદ પેહલવાનો !

તમે લટકાટ અને ખૂના મરજી કરવાનું હવે છોડી દઇ-પાછા ફર-
વાની તૈયારી કરો."

પછી તેણે ક્ષમ્બુએ જેથી દસ્તાનના પત્રમાંથી બેઠી-કાઠી નાખી તેને ૧૨
ધણીક નરીહત આપવામાં આવી.

અને પાકીઝહુ અકલના વઝીરના કહેવાથી-મૂલેલાઓનાં શરીરને
દખમે ચઢાવ્યાં.

ન્યારે ઝાલ બદીખાનેથી પોતાના મેહલમાં ગયા-ત્યારે તેની આગળ
તેની નેક અડરત ઝારઝાર રડવા લાગી,

તેણી બોલી કે "અક્સોસ ! એ બહાદુર પેહલવાન રસ્તમ !-એ
નામવર પેહલવાન નરીમાનના નખીરા !

તું ન્યાં સૂધી જીવતો હતો ત્યાં સૂધી ચુશતરપ જેવો કોઇ પાદશાહ
દુન્યામાં છે, એમ કોણુ સમજતું હતું ?

પણ હમણા તારો ખઝનો લૂટાઈ ગયો છે દસ્તાન કયદ પડેલો છે-
તારો બેટો તીરના વરસાદથી ખુવારી ભરેલી રીતે માર્યો ગયો છે.

કોઇની પણ આંખ આંચો ખૂરો વખત ના ભેતી !-આ અમીન
અરકુદિયારની યુન્યાદ વગરની બનશે !"

સીસ્તાનના આખા મુલકમાં એટલો બધો વિલાપ અને માતમ
ચાલી રહી હતી કે (ધરાની લશ્કરનાં) દરેકનાં દિલમાં મોટો ભય અને
ચિન્તા પથદા યદ હતી.

ઝાલ ઉપર તેનું સઘળું કુટુંબ રડવા લાગ્યું-કારણકે તે સઘળાં
રસ્તમના નામથીજ જીવતાં હતાં.

એ સઘળી ખબર બહમન તેમજ મુબારક પેશતની નઝદીક પુગી.

પેશતન રદાબેહથી દુઃખી થયા-અને તેણીના વિલાપથી તેનું મોં, ૧૩
ફિક્કું પડી ગયું.

તેણે બહમનને કહ્યું કે "એ જવાન પાદશાહ !-આરમાનની વચ્ચે
નવા નીકળતા ચાંદરાતના ચાંદ જેવા એ નવા પાદશાહ !

તું સવારના પોહોરમાં આ મુલકમાંથી લશ્કરને કુચ કરાવ-કારણકે
અહીં આ કામ બહુ મુશ્કેલ અને ભારી થઈ પડ્યું છે.

તારાં તાજ ઉપરથી ખૂરાઓની નઝર દૂર થશે !-તારો તમામ વખત
ખુશહાલ હોજો !

આ બહાદુર સામના બેટા ઝાલના મુલકમાં ટું-રોહન્દશાહને વધુ
વખત થોભતું લાયક નથી."

હવે ન્યારે પહાડ સંદરૂસના રંજનો થયા (યાને સમ્માર પડી)-ન્યારે
પાદશાહની દરગાહમાંથી નગારાના આવાજ નીકળ્યા.

પાદશાહનું તમામ લશ્કર બાહરે પડ્યું-અને પાદશાહનાં ક્ષમ્બુનથી
જંગલ તરફ ચાલ્યું.

તે લશ્કરને ઝાખુબમાંથી ઈરાન રોહર તરફ બહાદુરોની નઝદીક
લઈ ગયા.

અરુ આસુદો અરુ તખ્ત બે-સેત શાહ
જહાનશ હમી દાસત બા રસેમો દાહ
અદર્શિય અખરીફ અન્દી દેરમ
અન્ન શાહ અન્દીઓ અન્દી દેરમ

હવે તેણે આસાધેશ લીધી અને ખુશહાલ તખ્ત ઉપર બેઠો-અને
પોતાના દેશને ઈન્સાફ અને શાહ રસમ સાથે રાખવા લાગ્યો.

તેણે ગરીબ લોકોને ધણીક સખાવત કીધી-તે પાદશાહથી જ્યારે
કેટલાક ખુશી થયા ત્યારે કેટલાક દિલગીર પણ બન્યા.

અઝની ગેરેખ્તને બહમન્ હોમાય
ફુખ્તરે ખુદરા વ વલીઅહ્દ કર્દ-
નશ વ દાદને પાદશાહી બહર
કે અઝૂ ઝાયદ વ ગુરીખ્તને
સાસાન્ વ મોદને ઊ.

બહમનનું પોતાની હોમાય નામની દાસી સાથે પર-
ણુવું. તેણીને પોતાનાં મોત ઉપર રાજપ્રતિનિધિ
ઠેરવવું. તેણીને પેટે જે ફર્જદ જન્મે તેને પાદશાહી
આપવાનું ફર્માન આપવું. તેના છોકરા સાસાનનું
પાયતખ્ત છોડી જવું અને તેનું મરણ પામવું.

૧૪ પેસર ખૂદ ઊરા થકી શીરગીર
કે સાસાનશ ખાન્દી વરા અરુફશીર
થકી ફુખ્તરશ ખૂદ નામશ હોમાય
હોનરમન્દો બા દાનેશો પાકુ રાય
કે બહમન્* પઝીરોફતશ અન્ન નીકવી
બઆઈન્ કે ખાની વરા પહુલવી
હમી ખાન્દી વરા ચેહુરુઆહ
એ ગીતી બદીદારે ઊ ખૂદ શાહ

અર્ધશીર (બહમન) ને પેટે એક સિંહોને પકડનારો છોકરો હતો-
જેનું નામ તેણે “સાસાન” પાડ્યું હતું.

“હોમાય” નામની તેની એક ખિદમતગાર અઢરત હતી-જે ભતે
ધણી કામેલ, ખબરદાર અને પાક વિચારની હતી.

તેણી ધણી ખૂબસૂરત હતી માટે પાદશાહ પેહલવાનોમાં ચાલતી
રીત પ્રમાણે બહમન તેણીની સાથે પરણ્યો.

ધરાનના લોકો તેણીને “ચેહરઝાદ” (એટલે રૂપવંતી રાખેલી સ્ત્રીને
પેટની છોકરી) કરીને કહેતા હતા-પણ બહમન તો દુન્યામાં તેનું જ મોં
જોઈ ખુશી રહેતા હતા.

ઝગકાટ ભરેલા માહતાબ જેવી મનમોહક હોમાને-બોજાનેગે પાદ-
શાહથી હમેલ રહ્યા.

આ વાત ઉપર જ્યારે છ મહિના વીત્યા ત્યારે તેણીને એવ ઉદાસી થતો
ગયો-બહમન તેણીને આવી (ઉદાસી બનતી) જોઈ એકાએક બીમાર પડી ગયો..

જ્યારે પાદશાહ બહમન દુઃખથી પટકાઈ પડ્યો-ત્યારે હોમાને
પોતાની આગળ બેલાવી.

દેશના મોટાં માણસોને અને શ્રીમન્તોને બોલાવી-પાદશાહી તખ્ત
આગળ બેસાડયા.

તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “આ નિર્દોષ ચેહરઝાદે-દુન્યામાં ધણું
સુખ જોયું નથી.

મહાન તખ્ત અને તાજ (એટલે મારી મોટી શેઠ-શાહત) હું તેણીને
સ્વાધીન કરું છું-વળી મારાં લશ્કર (ઉપરની સત્તા) ને, ખઝાનાને અને મારાં
બુઝદ નસીબને (એટલે જહોજલાલીને) હું તેણીને સોંપી મઠું છું.

તુરત વેળા તેણી મારી રાજપ્રતિનિધિ તરીકે રહેશે-પણ તેણીને પેટે
જે ફર્જદ દુન્યામાં જન્મ પામશે,

પછી અગર તે એક છોકરી જન્મે કે છોકરો જન્મે-તેને આ તખ્ત,
તાજ અને પાદશાહી કમરબંદ (એટલે મારી પાદશાહી) મળશે.”

જ્યારે સાસાને (પાદશાહને મોંથી) આવા સખુનો સાંભળ્યા ત્યારે
તે અકળાઈ ગયો-અને બહમનના આવા બોલવાથી તે મનભંગ થઈ ગયો.

શમોનો માથો ત્રણ દિવસ અને એ રાતમાં તે ચિંતાની મિસાલ શુરસે
થઈ ધરાનનું પાયતખ્ત છોડી બીજા ઈલાકામાં ચાલી ગયો.

હોમાયે દેલઅકૂએ તાખ્તહુ માહુ
ચુનાન્ ખુદ કે આબેસેતન્ આમદ એ શાહુ
ચુ શશ માહુ શુદ પુર એ તીમારુ શુદ
ચુ બહમન્ ચુનાન્ દીદ બીમારુ શુદ
ચુ અન્ન દરુદ શાહુ અન્દરુ આમદ એ પાય
બેહરુમુદ તા પીશે ઊ શુદ હોમાય
બુઝોગીનો નીકુ અખ્તરાનશ બેખાન્દ
બતખ્તે ગેરાન્માયગાન્ અરુ નેશાન્દ
ચુનીન્ ગોકુત કીન્ પાકુતન્ ચેહુરુઆહ
એ ગીતી ફેરાવાન્ નખુદહુસેત શાહ
સેપોર્દમ બહુ તાજે તખ્તે બહન્દ
હમાન્ લશ્કરે ગન્જે બખ્તે બહન્દ

૧૫ વલીઅહુદે મન્ ઊ ખુવહ દરુ ઝમાન્
હમ આન્ કસ કે અન્ન ઝાયદ અન્દરુ જહાન્
અગરુ હોખ્તરી ઝાયદશ અરુ પેસર
વરા ખાશહ ઈન્ તાજે તખ્તો કમરુ
ચુ સાસાન્ શનીહ ઈન્ સખુન્ ખીરહુ શુદ
એ ગોકુતારે બહમન્ દેલશ તીરહુ શુદ
બસેહુ રૂઝો ફ શખ્ બસાને પલગ
અન્ન ધરાન્ બમર્જી દેગરુ શુદ એ નન્ગ

* જો કે શાહનામાં “પેદર” બોલ છે, પણ “બહમન” અમોને વધારે દુરેસ્ત લાગવાથી તેજ વાંચનમાં મૂક્યો છે.
આ બાબતનો ખુલાસો અમોએ દીબાચામાં આપ્યો છે.

દમાન્ સૂએ શહરે નેશાપૂર શુદ્ધ
પુર અચ દરૂદ યૂદ અચ પેદર ફર શુદ્ધ
અનીરા એ તોખમે છુએગીન્ બેખારત
હમી ખીશતન્ દાશત આ ખાકુ રાસત
હમી દાશત તોખમે કઈ દર નેહોકૂત
એ ગઉહર અગીતી કસીરા નગોકૂત
એ પાકુ તન્ પાકુ ફર્જન્દ જાહ
ચકી નીકપય પૂરે ફરરોખ નેજાહ
પેદર નામ સાસાનશ કરૂદ આન્ અમાન્
મર ઊરા અચ્છદી સરઆમહ અમાન્
ચુ ફરફર એ ખુદી અમદી રસીહ
દરાન્ ખાનહુ જોચ બીનવાઈ નદીહ
એ શાહે નેશાપૂર બેસતહ ગલાહુ
કે બૂદી બહુહો બહામૂન્ ચલાહુ
હમી યૂદ ચકુચન્દ ચૂપાને શાહુ
બહુહો બેયાખાનશ આરામગાહુ

હોડતો તે “નેશાપૂર” શેહર તરફ નીકળી ગયા-તેને બારે દુઃખ લાગ્યાથી બાપની આગળથી નીકળી જતો રહ્યો.

એક મોટાં ખાનદાનની ત્રી સાથ તે પરશ્યો-ત્યાં પોતે ગરીબાઇમાંજ ત્રિંદગી ગુઝારતો હતો.

પોતાની કયાની બુન્યાદની વાત છપાવી રાખતો હતો-અને પોતાનાં પાદશાહી તોખમ વિષે દુન્યામાં કોઇને કહેતો નહીં હતો.

તેની નેક મનસ્વીવાળી અકરતે એક નિર્દોષ પ્રતાપી બુન્યાદનો અને નેક પગલાંના છોકરાનો જન્મ આપ્યો.

છોકરાના બાપે તે વખતે તે બાળકને “સાસાન” નામ આપ્યું- અને ત્યાર પછી તે ટુરતજ મરણ પામ્યો.

જ્યારે તે બાળક છોકરા ઉમરે પુણ્ય-ત્યારે તે પોતાનાં ઘરની નિર્ધ- નતા સમજવા લાગ્યો.

જેથી તેણે નેશાપૂરના હાકેમ પાસેથી તેનાં જે ગાય દોર પહાડ અને ૧૬ જંગલમાં છટાં ફરતાં હતાં તેની સંભાળ લેવાનું કામ તેણે માગી લીધું.

હાકેમના ભરવાડ તરીકે તે થોડોક વખત રહ્યો-અને પહાડો અને જંગલમાંજ તેણે પોતાનું રહેવાનું ઘર કીધું.

હોમાય*.

પાદશાહીએ હોમાય સીએ દુ
સાક્ બુદ્ અર્ તખત્ નેશસ્તને
હોમાય વ મોદને બહમન્ વ
ઝાદને હોમાય દારાખૂરા વ દર
સન્દુક્ નેહાદનશ્ વ ગુઝાશત-
નશ્ બદર્યાએ ફેરાત્.

હોમાયની પાદશાહી અત્રીસ વર્ષની હતી. હોમા-
યનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને બહમનનું
મરણ પામવું. હોમાયનું દારાબને
જણવું અને તેને પેટીમાં
મૂકીને ફેરાતના દર્યામાં
છોડવું.

કુતૂબ ખાન્ ગર્દમ બકારે હોમાય
પસ અચ મર્ગે બહમન્ કે બેચકૂત જય
બબીમારી અન્દર બેમેરૂદ અરૂશીર
હમી યૂદ બી શાહો તાજે સરીર
હોમાય આમદો તાજ અર સર નેહાહ
ચકી રાયો આઇને દીગર નેહાહ
સેપહરા હમહુ સરખસર ખાર દાહ
દરે ગન્જ બુકશાહો દીનાર દાહ
બરાયો બદાહ ઊ એ શહુ દર ગુઝશત
હમહુ ગીતી અચ દાદશ આખાહ ગશત

હવે હોમાય કે જેણીએ બહમનનાં મરણ પછી તેની જગ્યા લીધી હતી તેનું જોયાન કરવા ઉપર હું પાછો આવું છું.

અર્દશીર (બહમન) જે બીમારી ભોગવતો હતો તેમાંજ તે આખરે મરણ પામ્યો-અને ધરાનનું તાજ અને તખ્ત ધણી વગરનું થયું.

પણ હોમાએ આવીને તાજ પોતાનાં સર ઉપર મેલ્યું-અને એક જુદીજ રીતનો રાજઅમલ શરૂ કર્યો.

તેણીએ સઘળાં લશ્કરને દરબારમાં બોલાવ્યું-અને ખત્રાનાનો દરવાજો ખુલ્લો કરી દીનાર બંધેરા કરવા માડયા.

હઠાપણમાં અને ઈન્સાફ કરવામાં તેણી પાદશાહ બહમનથી ચઢિ ચાતી નીવડી-તેણીની બંધેરાથી તમામ દેશ ગરીબાઇમાંથી છૂટો થયો.

* આ ખાન પાદશાહ ઈરાની સલ્તનતમાં પહેલી છે એની આગળના ફ્રાંસી પાદશાહો સઘળા મર્દ હતા. પાદશાહ બહ- મન પછીજ આ નવી રસમ આવ્યું થઈ. આ પાદશાહ હોમાએ માટે અમે આ પુસ્તકના દીવાનમાં પુરતું બોલ્યા છીએ.

મુખોત્તીન કે દીહીમ અરુ સરુ નેહાદ
 જહાનુશ અદાદો દેહેશ મોહદહુ કાદ
 કે ઈન તાને ઈન તખત ફખંદહુ બાદ
 દેહે બદ્દેગાહાને મા કંદહુ બાદ
 હમહુ નીકુઈ બાદ કેદારે મા
 મળીનાદ કસ રંગે તીમારે મા
 ૧૭ તવગરુ કુનીમ આન કે દર્વીશ બૂદ
 નેયાઝશ અરુને તને ખીશ બૂદ
 મેહાને જહાનુશ કે દારુદ ગંજ
 નખાહમ કે આશનહ અચ મા અરુજ
 ચુ હગામએ ઝાદન આમહ ફરાચ
 એ શરૂરો એ લશકર હમી દાશત રાચ
 હમી તખતે શાહી પસંદ આમદશ
 જહાનુ દાશતન સૂદમંદ આમદશ
 નેહાની પેસરુ ઝાદો બા કરા નગોફત
 હમી દાશત આન નીકુઈ દરુ નેહોફત
 મેયાવરુદ આઝાદ તન દાયઈ
 ચકી પાકો પુરુ શર્મો પુરુ આયઈ
 નેહાની બૂદ દાદ ફર્જંદરા
 ચુનીનુ શાદ શાએ અરુમંદરા
 કરી ફે કે ફર્જંદે ઊ નામ મોરુદ
 ચુનીનુ ગોફત કાન પાકુઝદહુ મોરોરુદ
 હમાનુ તાને શાહી અસરુ અરુ નેહાદ
 હમી બૂદ અરુ તખત પીરૂઝો શાદ
 એ દુશમન બહરુ સૂ કે બુદ મેહુતરી
 ફેરેસ્તાદ અરુ હરુ સુએ લશકરી
 ૧૮ એ ચીઝી કે રફૂતી બગેદે જહાનુ
 બદો નીકુ અરુ વય નબૂદી નેહાનુ
 બગીતી ભેચ અચ દારો ખૂબી નખારત
 જહાનુશ સરાસરુ હમી દાશત રાસત
 જહાની શુદહુ ઈમનુ અચ દારે ઊય
 બગીતી નબૂદી ભેચ અચ યાદે ઊય
 બદીસાનુ હમી બૂદ તા હશત માહુ
 પેસરુ ગશત માનંદએ રફૂતહુ શાહુ
 મેફરુદહુ તા દુરુગરી પાકુ મધચ
 ચકી તખતઈ ભેસત દરુ કારે નધચ
 ચકી ખૂબુ સંદકુ અઝાનુ ચુએ પુરુકુ
 મેફરેઈ ગેરેફૂતંદ દરુ કારો મૂશકુ
 દરુન નરુમ કંદહુ બદીબાએ રૂમ
 અરુ આલુદહુ બીરૂને આનુ દીકો મૂમ
 બઝીરુ અન્દરુનુ મેસ્તરે બાબુ કંરુદ
 મેયાનશ પુરુ અચ દુરે ખૂશાબુ કંરુદ
 બસી ઝરે સોરુખ અન્દરુ રીખતંદ
 અકીકો ઝબરુજહુ અરુ આમીખતંદ
 મેખસ્તંદ પકુ ગઉહરે શાહુ વારુ
 બખાબુએ આનુ ફેકે રીરુ ખારુ
 ૧૯ બદાનુગહુ કે શુદ ફેકુ અચ બાબુ મસ્ત
 ખોરૂશાત મેશુદ દાયએ ચરુખ દસ્ત
 નેહાદશ બસંદકુ દરુ નરુમ નરુમ
 બચીની પરંદશ મેપૂશીદ ગરુમ

શરૂઆતમાં જેવું તેણીએ પોતાનાં સર ઉપર પાદશાહી તાજ મૂક્યું-
 કે સધળા દેશને પોતાના ઇન્સાફ અને બક્ષેશની વધાઈ આપી.
 કે “આ તાજ અને તખ્ત મુબારક હોજો!-અને આપણા દુશ્મનોનાં
 દિલ ઝખ્મી થશે!

અમારી તરફથી થનારાં તમામ કામો બલાઈનાજ હોજો!-કોઈ પણ
 શખ્સ અમારીથી દુઃખ અને ગમ જેવું ના.

ગરીબ લોકોને તેમજ જે લોકો પોતે ખત મેહનત કરવા છતાં
 હાજતમંદ રહે છે તેઓને અમે બક્ષેશ કરીશું.

આ દેશના મોટા માણસો કે જેઓ માલ ખજાનો ધરાવે છે-તેઓ
 ઉપર અમે લોકોથી કાંઈ ખુશ્મ પડે એવું હું ચાહતી નથી.”

હવે જ્યારે તેણીનો જબુવાનો વખત નઝદીક આવ્યો-ત્યારે તેણીએ
 તે વાત શેરનાં લોકોથી તેમજ લશકરથી જાણી રાખી.

કારણ તેણીને પાદશાહી તખ્ત ભોગવવાનું ધણુંજ પસંદ પડ્યું-
 અને પોતેજ રાજઅમલ ચલાવવામાં ફાયદો જોયો.

તેણીએ જાણી રીતે એક બેટાનો જન્મ આપ્યો અને કાઠને કશું
 કશું નહીં-અને આવી બલાઈની વાત જાણીજ રાખવા લાગી.

તેણીએ એક બલી, રામફાં, મોલમાવાળી અને ઊંચાં ખાન્દાનની
 દાસીને બોલાવી મંગાવી.

અને પેલું ફરંદ કે જે આવું ખુશહાલ અને ફળવંત ગ્રાહની એક
 ડાંખલી જેવું હતું તે તેણીએ પેલી દાસીને જાણી રીતે સોંપી આપ્યું.

જે કાંઈ તેણીને તે બાળક માટે ખૂબુ-તો તેણી એમ કહેતી હતી
 કે “તે નિર્દોષ બચ્ચું તે મારણ પામ્યું.”

એ પ્રમાણે તેણીએ પેલું શેરનાહી તાજ પોતેજ ધારણ કરી રાખ્યું-
 અને ખુશખુશહાલ ફતેહમંદીથી રાજ ચલાવવા લાગી.

જે જગ્યાએ કે તેણીની સાથ દુશ્મની ધરાવનારા સરદારો હતા-તે
 તરફ પોતાનું લશકર મોકલી તેઓનો નાશ કરાવતી.

પોતાના દેશની આસપાસ જે કોઈ બલી કે ખૂરી ચીઝો બનતી તે
 સધળી તેણીથી જાણી રહી રાખી હતી નહીં.

દુન્યામાં તેણીએ ઇન્સાફ અને નેખી સિયાય બીજું કાંઈજ ચાહ્યું
 નહીં-અને તમામ જેહાનને નેક માંગે ચલાવવા લાગી.

તેણીના ઇન્સાફે કરીને તમામ જેહાન નચિત બની-અને દુન્યામાં
 તેણીનીજ યાદ સિવાય બીજું કાંઈ હતું નહીં.

એવી રીતે આઠ મહિના સુધી એ પ્રમાણે ચાલ્યું-અને પેલો છોકરો
 ગુઝરી ગયલા પાદશાહ બહમનના જેવો થતો ગયો.

તેણીના હેઠકમથી એક હુશ્યાર સૂતાર-ઉત્તમ પ્રકારના લાકડાંનાં
 પાટિયાં પથદા કરીને,

તે પાકટ લાકડાંમાંથી એક સુંદર પેટી-બનાવી અને પછી તે પેટીને
 શિલાજિત અને કસ્તુરીનો હાથ દીધો.

તેની અંદરની જગ્યા રૂમી રેશમી કપડાંએ કરી પોચી બનાવી-અને
 તેને બાહેરથી સરસ અને મીન ઘોષડિયું.

તેમાં છેક નીચે સૂવા માટેનું એક બિછાનું પાંચરૂં તે બિછાનાનું
 પેટું આબદાર-મોતીઓથી ભરી કાઢ્યું.

તેની અંદર ઘણુંક ખાલેસ સોનું પણ અકીક અને પોખરાજ સાથ
 બેળીને નાખ્યું.

તે દૂધ પીતાં બાળકની બાજુ ઉપર-એક પાદશાહોને લાયકનું ગોહર
 બાંધ્યું.

પછી જ્યારે તે બાળક ખૂબ ઊંઘમાં પડ્યું-ત્યારે પેલી નર્મસ ભયો
 હાથવાળી ધવાડનારી દાસી રહી રહી ગઈ.

અને તેને બહુ ધીરથી પેલી પેટીમાં મૂક્યું-અને તે બચ્ચાં ઉપર
 એક ચીનાઈ ગરમ ચોદવાનું ચોઢાવ્યું.

સરે તન્ને તાબૂત કર્દે ખુરૂ
બહોકો બકીરો અમૂસો બહુરૂ
બેબાઈન સંદૂકરા નીમ શખ
યકી બરૂ રેગરૂ નીચ પુરૂશાહ લખ
એ પીશે હોમાયશ બેરૂ તાબૂત
બઆબે ફેરાત અન્દર અન્દાખત
પસ અન્દર હમી રૂત પૂયાન હો મરૂ
કે તા આખ આ રીરૂ ખારૂ એ કરૂ
શુ કશી હમી રૂત ચૂખ અન્દર આખ
નેમહુખાને આનરા ગેરૂતહુ ચેતાખ

યાફતને ગાઝુર સન્દૂક આ પેસરે
બહમન વ દારાખ નામ કર્દનશ.

સપીદહુ શુ બરૂહ સર અચ ફૂડસાર
બેદીદન સન્દૂક બરૂ બૂયખાર
બઆઝુરગહી કન્દરો બૂદ સંગ
સરે બૂયરા કારૂગરૂ કર્દહુ તન્ગ
યકી ગાઝુર આન ખુરૂ સન્દૂક દીહ
બેપૂહહુ વચ કારૂગહુ બરૂકશીહ
શુ ખુરૂશાહ ગુરેતહુરા બરૂગેરૂત
બેમાન અન્દર આન કારૂ ગાઝુર શેગેરૂત
બબમહુ બેપૂશીદો આમહુ દવાન
પુરૂ ઉમીદ હેલ શાદો રઉશન રવાન
સખુક દીદહુખાન પીશે માદરૂ દવીહ
એ સન્દૂકો ગાઝુર બેગેરૂત આનએ દીહ
જહાનદારે બીદારૂ આ દાયહુ ગોકૂત
કે ચીઝી કે દીદી બેબાયહુ નેહોકૂત
શુ બીગાહુ ગાઝુર બેયામહુ એ રૂદ
અહુ ગોકૂત બેકૂતશ એ હરેત ઇન એ ચૂદ
કે બાચ આમદી બમહુ નીમ નમ
બહીન કારૂ કરૂદ અચ કે ચાબી દેરમ
હેલે ગાઝુર અચ દરૂદ પેચમેઈહુ બૂદ
યકી ફૂદકે ઝીરકશ મેઈહુ બૂદ
એ ગાઝુર અચ દરૂ ફૂદક નવાન
બહીદહુ રોખાન તીરહુ ગશતહુ રવાન
અહુ ગોકૂત ગાઝુર કે બાચ આરૂ હુશ
કઝીન પસ તોરા બેશત બાશાહ બેઝરૂશ
કુનૂન ગરૂ બેમાનહુ સખુન દરૂ નેહોકૂત
બેચૂચમ બપીશે સરકૂરાચ બેકૂત
બસંગી કે બરૂ બમહુરા બરૂ બનમ
શુ પાકીહુ ગર્દેહુ બઆખ અકૂબનમ
બદાન બૂય સન્દૂક દીદમ યકી
નેહોકૂતહુ અહુ અન્દરૂન • ફૂદકી
કુનૂન ચૂન કુશાયમ સરે બરેતહુ બાચ
બહીદારે આન ખુરૂન આયહુ નેચાચ

તે પેટીનાં નાના મોને સરસ, શિલાહિત, મીઠુ અને કસ્તુરીની
મેળવણીથી પડ આપી સૂઝવી મજબૂત કીધું હતું.

હવે મધરાત થતાજ પેલી પેટીને ઢાંચી લઇ જવામાં આવી-અને
કોઈએ જરા સંસારો પશુ કીધો નહીં.

તે પેટીને હોમાય આગળથી બાહેર લઈ જઇને-ફેરાત (Euphrates)
નદીની અંદર નાખી દીધી.

તે નદીનાં પાણીએ પેલાં દુધમળ બાળકનું શું કર્યું?—તે તપાસવા
માટે બે માણસો તેની પૂઠે દોડવા લાગ્યાં.

તે પેટી નદીમાં વહાણની મિસાલ ચાલતી હતી-તે પેટીના સંભાળનારા
પશુ ઉતાવળે પાછળ પાછળ જતા હતા.

બહમનના બેટા સાથની પેટી એક ધોળીને મળવી
અને તેણે તેનું દારાખ નામ પાડ્યું.

ન્યારે સવારની રાશનીએ પહાડ ઉપરથી સર ઢાળ્યું-ત્યારે પેલાઓએ
તે પેટી એક ઝિનારા ઉપર ગચલી બેઠી.

એક લગડાં ધોવાની જગ્યા જ્યાં એક મોટો પત્થર હતો-તેને લીધે
નદીનું મુખ સાંકડું થઈ ગયું હતું.

ત્યાં એક ધોળીએ તે નાની પેટી બેઠ-તેજાજ તે દોડી જઇને તેને
પેલી લગડાં ધોવાની જગ્યામાંથી બાહેર કાઢી.

ન્યારે તેણે તે પેટી ખોલી અને ઓઢાડેલું કપડું ખસાડ્યું-ત્યારે ૨૦
પેલો ધોળી તે કામમાં અજબ થયા.

તેને પાછો કપડામાં ઢાંકી દઈ તે લઇને ઉમેઢ બરેલાં દિલે ખુશી
થતો અને હરખાતો દોડતો કે ઘર આવ્યો.

હવે પેલી તપાસ રાખનારો એક જણ તુરત તેની મા આગળ દોડી
જઈ-પેલા ધોળી અને પેલી પેટી વિષે એ કાંઈ બેયું હતું તે સઘળું કહ્યું.

તે ચાલાક રાણીએ પેલી દાસીને કહ્યું-કે “તે” એ કાંઈ બેયું છે તે
સઘળું તને જૂજા રાખવું પડશે.”

ન્યારે ધોળી ક વખતે નદીએથી પાછો ફર્યો-ત્યારે તેની બેરીએ તેને
પૂછ્યું કે “શું છે? આટલી બધી ઉતાવળ શું?”

કે તું કપડાં અડધાં બીના લઇને પાછો આવ્યો-તો એવાં કામ કરીને
તું કાણની પાસેથી પેસા લેવાનો છે?”

તે ધોળીનું દિલ તેના એક ડહાપણુ બચાં છાકરાનાં મરણ પામવાનાં
દુઃખથી દિવગીર બનેલું હતું.

તેમજ પેલી ધોળી પશુ તે બાળકનાં દુઃખથી રડતી હતી-તેણીએ
બંને ગાલ પીખી નાખેલા હતા અને જીવ દિલગીર થયેલા હતા.

ધોળીએ તેને કહ્યું કે “હવે તું હોશ્યારી પકડ-કારણકે આજ પછી
તને વિલાપ કરવો સારો નહીં લાગશે.

હવે બે તું મારી લાલી ધણીઆણી વાત જૂપી રાખે તો હું તારી
આગળ કહું.

એ પત્થર ઉપર કે હું કપડાં ધોઈ છું-અને ન્યારે મેલ નીકળી જઈ રા
સાફ થાય છે ત્યારે પાણીમાં બોળી કાઢું છું,

તે નાળાંમાં મેં એક પેટી બેઠ-એમાં એક બાળક સંતાડેલું હતું.

હવે ન્યારે હું તે પેટીનું ઢાંકણુ ખોલીશ-ત્યારે તને પશુ તે બાળક
બેવાની હોસ થશે.

અગર બૂદ મારા યહી પૂરે ખોરૂદ
 નબૂદશ બસી એન્દમાની બેસોરૂદ
 કુનૂન ચાકૂતી પૂરે ના ખાસ્તહ
 એ દીનાર વચ ગઉહર આરાસ્તહ
 શુ આન જામહા અરુ જાગીન અરુ નેહાદ
 સરે તાગે સંદૂકરા અરુ કુશાદ
 અને ગાઝરૂ આન દીદ ખીરહ બેમાન્દ
 અરુ ઊ અરુ જહાન આફીનરા બેમાન્દ
 શેખી દીદ તાખાન મેયાને હરીરૂ
 બહીદાર માનન્દએ અરુદરીરૂ
 પુરુ અચ દુરે ખૂશાબ ખાલીને ઊય
 અકીકો અબરૂજ બપાધને ઊય
 બદરેતે ચપશ સોરૂખ દીનારૂ બૂદ
 સુએ રાસ્તે ચાકૂત બેચારૂ બૂદ
 બદ દાદ અન બૂદ પેસ્તાને રીરૂ
 બેબુદ શાદ અચ આન દૂદકે રેલખીરૂ
 એ ખૂબીએ આન દૂદકે ખાસ્તહ
 રેલે ઊ એ ભમ ગરતહ પીરાસ્તહ
 બદ ગોકૂત ગાઝરૂ કે ઇનરા બજાન
 ખરીદાર ખારીમ તા જાવેદાન
 કે ઇન દૂદકે અચ નામદારી બુવહ
 વગર દર જહાન શહૂરયારી બુવહ
 અને ગાઝરૂ ઊરા શુ પયવન્દે ખીશ
 બેપર્વરૂદ ચૂન પાકુ ફર્જન્દે ખીશ
 સેલુમ રૂચ દારાબુ કર્દન્દ નામ
 કચ આબે રવાન ચાકૂતન્દશ કુનામ
 શુનાન બુદ કે રૂચી અને પાકુ રાય
 સખુન ગોકૂત હરૂગૂનહ બા કંદખોદાય
 કે ઇન ગઉહરાનરા એ સાગી કુનૂન
 કે ખાશદ ખરીન દાનેશત રહૂનમૂન
 બજન ગોકૂત ગાઝરૂ કે અય નીકુ બેકૂત
 એ ખાકો એ ગઉહરૂ મરા દર નેહાકૂત
 હમાન બેહુ કંઝીન શહૂરૂ બીરૂન શવીમ
 એ તાગીઓ સાખી બહામૂન શવીમ
 ૨૩ બશહૂરી કે મારા નદાન્દ કસ
 બેખારીમ રેલ શાદ બા દસ્તરસ
 બશબૂગીરૂ ગાઝરૂ બુનહુ બરૂનેહાદ
 બેરૂતો નકરૂદ અચ બરે બૂમ યાદ
 બેબોર્દન્દ દારાબુરા અરુ કેનારૂ
 નકર્દન્દ બેચ જરૂરે ગઉહરૂ બખારૂ
 બેપયમૂદ અજાન મરૂચ ફસેન્ગ રાસ્તે
 બશહૂરે દેગરૂ સાખત જાએ નેશસ્ત
 બબીગાનહુ શહૂરૂ અન્દરૂન સાખત જાય
 બરાનસાન કે પુરમાય તર કંદખોદાય
 બશહૂરી કે બુદ નામવરૂ મેહુતરી
 ફેરેસ્તાદ નચ્દીકે ઊ ગઉહરી
 અચ બેસ્તદી જામહો સીસો અરુ
 શુનીન તા ફરાવાન નમાન્દશ ગોહરૂ
 બખાનહુ બેચ અચ સોરૂખ ચાકૂત નીચ
 નમાન્દ અચ બહો નીકે સંદૂક ચીચ

એ કે આપણને પણ એક નાનો છેકરો હતો-પણ તેની ઝિંદગી
 લાગળ ન હોવાથી તે મરણ પામ્યો.

પણ હવે તો તને વગર મામલે બેઠો મળ્યો છે-અને તે પણ વળી
 દીનાર અને ગોહરોથી સભ્યગરેલો મળ્યો છે.”

એમ કહી તેણે તે કપડાંનો ગાંસડો ઝમીન ઉપર મૂક્યો-અને પેટીનું
 ઢાંકણ ખોલ્યું.

ઘોળણે તે બેથું અને અજબ ઘઈ ગઈ-અને તે બચ્ચાં ઉપર ખોદા-
 તાલાની દોઆ કરવા લાગી.

રેશમી કપડાં વચ્ચે તેણીએ તેનો ચેહરો ઝળકતો બેથો-ને દેખાવમાં
 અર્દશીર (બહમન) ની મિસાલનેજ હતો.

તેનાં માથાં આગળ ધણાજ કીમતી ગોહરોથી ભરેલો તક્યો હતો-
 અને પગ આગળ અકીક અને પેખરાજ હતો.

તેના ડાબા હાથ તરફ સોનાના દીનાર હતા-તેમજ જમણા હાથ
 તરફ પુષ્કળ ચાકૂત હતાં,

પેલી ઘોળણે ટુરતજ પોતાનું થાન તેનાં મોંમાં આપ્યું-અને તે
 સુંદર બાળકથી તેણી ખુશી થઈ.

પેલાં બચ્ચાંની ખૂબસૂરતીથી તેમજ તે ખજાનાથી-તેનું દિલ ગમથી
 મોહળું થયું.

ઘોળીએ તેને કહ્યું કે “આપણે પોતાના જીવની કીમતે આ બાળકને
 જીવેદાન સૂધી પર્વેરા કરીશું.”

કારણકે આ બચ્ચું કોઈ મોટાં માણસનું હતું-તે માણસ કોઈ દેશનો
 પાદશાહ હતો.”

તે ઘોળીની બેરી તેને પોતાનાં ખરાં બચ્ચાં તરીકે પાળવા લાગી.

ત્રીજો દિવસે તેઓએ તેનું નામ “દારાબ” રાખ્યું-કારણકે તેનું
 પારણું વેહતાં પાણીમાંથી તેઓને મળ્યું હતું.

એમ બન્યું કે એક દહાડે પેલી ડહાપણુ ભરેલી બહરી પોતાના માટી
 સાથ અહીં તહીંની વાત કરતાં બોલી,

કે “હવે આ સઘળાં ગોહરોનું ટું શું કરવા માગે છે?-કારણકે
 આ બાળત ઉપર તારું ડહાપણુજ તારો રેહનુમા થશે.”

તે ઘોળીએ પોતાની ઓરતને કહ્યું કે “આ મારી બલી ધણીઆણી!-
 મારે મનસે તો શું આ છપાં રહેલાં ગોહરો કે શું ધૂળ બન્ને સરખાંજ છે.

મોટે બેહતર એજ છે કે આપણે આ શેહરમાંથી બાહરે નીકળી
 જઇએ-અને આ મુકેલેરી અને હાડમારીઓમાંથી છૂટી ખુદલા મયદાનમાં જઇએ.

અને જે શેહરમાં કે આપણને કોઇ એળખે નહીં ત્યાં નચિત ખુશ-
 હાલ રહે અને દોડમામ સાથ રહે.”

હવે સવારના પોહોરમાં ઘોળીએ સરસામાન બાંધી-ચાહ મૂક્યું
 અને પોતાનાં ધરને કે વતનને યાદ પણ નહીં કીધું.

તેઓ દારાબને પોતાની સાથે કેડ ઉપર લેતાં ગયાં-તેઓએ સઘળું
 સોનું અને મોતી સિવાય કોઈ વધુ બોળે સાથે લીધો નહીં.

તેઓએ પોતાના મુલકથી સાઠ ફર્સંગની રાહ કાપી-અને કોઈ બીજાં
 શેહરમાં પોતાનો વસવાટ કીયો.

અને તે પારકાં શેહરમાં મોટા પૈસાદારોની માફક રહેવા લાગ્યાં.

તે શેહરમાં એક મોટો માણસ રહેતો હતો-તેની નજદીક એક ગોહર
 મોકલી,

તેમાંથી તેણે કપડાં અપડાં, અને સોનું તથા રૂપું ખરીદ કીધું-એમ
 કરતાં તે નજદીક સઘળા ગોહર ખર્ચી ચૂક્યો.

તેનાં ધરમાં ફક્ત પેલી પેટીમાંનાં સારાં માથાં ગોહરોમાંથી એક
 રાતા ચાકૂત સિવાય બીજી કોઈ પણ રહ્યું નહીં.

એ ગાજુર અચ ચીચ શુદ્ધ રહ્યુમાય
ચુનીન્ ગોઠૂત યકુ રૂચ બા કહ્યોદાય
કે મા બીનેયાચીમ અગીન્ કારુ કરુદ
તવન્નર શુદ્ધ પીશહુ મગરુદ
ચુનીન્ દાદ પાસોખ બહુ કહ્યોદાય
કે અચ ભેકુતે પાકીઝહો રહ્યુમાય
હમીન્ પીશહુ ખાની એ પીશહુ એ બીશ
હમીશહુ એ હરુ કારુ પીશહુરત પીશ
તો દારાખરા ખૂબો નીકુ બેદાર
બેબીન્ તા એ યાયદત અચ રૂચગાર
હમી દાશતન્દશ ચુનાન્ અરુખમન્દ
કે અચ પુન્દ બાદી નદીદી ગઝન્દ
ચુ પુન્દશત ચરુખ અચ બરશ ચન્દ સાલ
યકી હુદકી ગશત બા ફરુશ યાલ
અકુશતી શુદી બા હમાલાન્ અકુઈ
કસીરા નખૂદી તનો ચૂરે બીય
હમરુ હુદકાન્ હમ ગોરુદ આમન્દ
અચકુ બારગી હમ સોતુદ આમન્દ
અકુયાદ શુદ ગાજુર અચ કારે બીય
હમી તીરહુ શુદ રૂચ બાઝારે બીય
બહુ ગોઠૂત કીન્ નમરુદ બરુ જન્ અસન્
કે અચ પીશહુ ભેરતન્ તોરા નીરત નન્
ચુ દારાખ અઝાન્ પીશહુ બુઝીખતી
હમી ગાજુર અચ દીદહુ ખૂન્ રીખતી
શુદી રૂચગારશ બેભેરતન્ દો બહુર
નેશાન્ ખાસ્તી ચૂ અદશતો બશહુર
અભઈશ દીદી કમાની અદરત
અઝાઈન્ કુશાદહુ બશ અરતહુ શરત
કમાન્ ભેરતદી સરુદ ગોઠૂતન્ બહુય
કે અચ પુરુ એયાન્ ગોર્ડે પખાશહુય
એ દારી હમી ગોર્ડે તીરો કમાન્
અખોર્ડે ચેરા ગશતઈ અદમાન્
અગાજુર ચુનીન્ ગોઠૂત કચ બાબે મન્
હમી તીરહુ ગદાની ઈન્ આબે મન્
અફહંગેયાન્ દેહુ મરા અચ પુખેરત
ચુ આખૂખતમ જન્દો અરતા દુરેરત
અઝાન્ પસ મરા પીશહુ ફમચિા ભૂય
કુનૂર અચ મન્ ઈન્ કહ્યોદાઈ મભૂય
બહુ મદે ગાજુર બસી બરુ શુમોરુદ
વઝાન્ પસ અફહંગેયાનશ સેપોરુદ
એયાખૂખત ફહંગો શુદ પુરુ મનેશ
બરુઆમહ એ બીધારહો સર્જનેશ
બદાન્ પર્વરાનન્દહુ ગોઠૂત અચ પેદર
નેયાયદ એ મન્ ગાજુરી કારુગરુ
એ મન્ ભય મેહુરત બી અન્દીશહુ કુન્
એ ગીતી સવારી મરા પીશહુ કુન્
નેગહુ કરુદ ગાજુર સવારી તમામ
એનાન્ પીઝો અરપ અકુબનો નીકુનામ
સેપોર્દશ બહુ રૂચગારી દરાચ
એયાખૂખત હરુચશ બહુ પુદ નેયાચ

ધોબીની બઈરી પેટીમાંથી મળી આવેલી મતાથી હવે પોતાના વરને
સલાહ આપવા ગઈ-તેણીએ પોતાના વરને એક દિવસ કહ્યું,
કે “આપણને હવે કામ ધંધો કરવાની કશી હાજત નથી-હવે તું
પેસાવાળો થયો છે ત્યારે ધંધો છોડી દે.”

તેના ધણીએ તેને એવો જવાબ આપ્યો-કે “ઓ મારી બહી અને ૨૪
રહ્યુમાય કરનાર ધણીઆણી !

તું ધંધા માટે કહે છે તો ધંધાથી એવાદા તે શું ચીજ હોય ?-હમેશે
દરેક કામોમાંથી મુખ્ય કામ તે ધંધાજ છે.

તું દારાખને સારી પએ સંભાળથી રાખ-અને ઝમાનાથી શું નિપળે
છે તે ભે.”

તેઓ તેને એવાં વહાલથી રાખતાં હતાં-કે ગમે એવા સખત પવનથી
પણ તેને ઈંચા થવા દેતાં ન હતાં.

જ્યારે તેની ઉપરથી આરમાન કેટલાંક વર્ષ પસાર કરી ગયા-ત્યારે તે
એક કદાવર અને દબદબા સાયનો છાકરા બન્યા.

તે પોતાના સાથીઓ સાથે મોહલ્લામાં કુશ્તી રમવા જતો હતો-
અને કાંઈ પણ છાકરા તેનાં ચરીર કે ઝોરની બરાબર ઉતરતો હતો નહીં.

સધળા છાકરાઓ એકઠા થઈ તેની સાથે લડતા-તો પણ તે સધળાઓ
તેનાથી હારી જતા હતા.

દારાખની ચાલથી ધોબી તોખા પોકારવા લાગ્યો-અને તેની મસ્તીથી
તેનો ધંધો પણ મંદ પડી ગયો.

તેથી તેણે દારાખને કહ્યું કે “આ કપડાં પત્થર ઉપર પડકીને ધો-
કેમકે આપણે ધંધો શીખવામાં તને કાંઈ પણ શિખેલી પહેાંચવાની નથી.”

પણ જ્યારે દારાખ તે કામ કરવાથી અવારનવાર નાસી જતો-ત્યારે
તે ધોબી પોતાની આંખોમાંથી આંસુ વરસાવતો.

અને તેની શોધમાં શોધમાંજ નઝદીક તેનો બધો વખત નીકળી રપ
જતો-અને તેને શેહરમાં અને જંગલમાં શોધતો ફરતો.

એક વખતે હાથમાં કમાન પકડીને એક જગ્યાએ ઉભેલો જોયો-તે
ઉપર તીરની ખાંચ બરાબર મેઢીને કાચદાસ તીર મારતો હતો.

તેણે તેના હાથમાંથી તે કમાન લઈ લીધી અને તેને ધમકાવ્યો-કે
“ઓ ટંટાખોર અને નુકસાન કરનારા વઝીની મિસાલના છાકરા !

ગોર્ડ અને તીર કમાન સાથે કેમ ચેડાં કાઢે છે ?-નાનપણથી તું કેમ
એવો દુરમન થઈ લાગ્યો ?”

દારાખે ધોબીને કહ્યું કે “ઓ મારા પિતા !-તું મારી ઝિંદગીના
પ્રકારને ઝાંખો પાડે છે.

પહેલાં તું મને અકલમંદ ઉસ્તાદોને સોંપી આપ-જ્યારે હું જંદ
અવસ્તા સારી રીતે શીખી રહું,

ત્યાર બાદ નદીએ જઈ ધોબીનો ધંધો કરવાનું કહેલો-હાલ મારીથી
ધોબીપણની આશા ના રાખ.”

તેથી પેલા ધોબીએ તેને માટે ધણે લાગેલા વિચાર દોડાવ્યો-અને
ત્યાર બાદ તેને ઉસ્તાદોને હાથ સોંપ્યો.

તે વિદ્યા હોનાર શીખ્યો અને મોટાં મનનો થયો-તેમજ કપકા અને
તાનાઝીથી છટો.

પછી તેણે પોતાની પર્વેશી કરનારને કહ્યું કે “ઓ બાપ !-આ
ધોબીનો ધંધો મારે લાયકનો નથી.

મારી ધાસ્તી કાંઈ પણ રાખ્યા વગર મારી ઉપર મેહરબાની કર- ૨૧
અને મને હથિયારબંધ ઘોડેસવારીનો ધંધો આપ.”

એ ઉપરથી ધોબીએ એક નેકનામી ભરેલો ઘોડેસવારી શીખવવામાં
પુરો યાગ્રુક સવાર શોધી કાઢ્યો.

અને દારાખને લખેલા વખત સૂધી તેને સોંપી આપ્યો-જેથી જો
કાંઈ તેને શીખવાની ગર્જ હતી તે સધળું તેણે શીખવ્યું.

એનાનો સનાનો એપહુ દાશતન
અઘાઈગહુ આરહુ અરુ કાશતન
હમાનુ અખમે ચાઉગાનો તીરો કમાનુ
અગીનુ તાગુ દુચકીદનુ અચ અહમમાનુ
અદાનુ ચૂનહુ શુદ્ધ જાનુ હોનરહા કે અગુ
નસુદી અઘાવરુહ બા ઊ પલગુ

લગામ ફેરવવા, નેઝો મારવા, ટાલ ધરવા-લડાઈનાં મયદાનમાં ઘોડો ફેરવવા,
તેમજ ચૌગાન બાઝીમાં ચૌગાન વડે કેમ ફટકા મારવા અને તીર અંદા-
ઝીનો હોનર-ફરમન ઉપર અચાનક હમ્બો કેમ લઈ જવા તે તેને શીખવ્યું.
તે સધળા હોનરો શીખી એવી રીતના બની ગયા કે લડાઈનાં મય-
દાનમાં તેની સાથ ચિત્તો વાધ પોતાનો પાંજે મેળવી શકતો હતો નહીં.

પુર્સાદિને દારાબુ નેઝાદે ખુદ અચ
ગાઝુરુ વ ઝને ઊ વ રખત-
નશુ દરુ લશકરે હોમાય
બજનગે રમેયાનુ.

દારાબે ધોબી અને તેની બાઈડી પાસેથી પોતાની
બુન્યાદ માટે પૂછવું અને તેનું રૂમીએની
લડાઈ માટે હોમાએનાં
લશકરમાં બેડાવું.

—:૦:—

—:૦:—

અગાઝુરુ ચુંનીનુ ગોકૂત રૂઝી કે મન
હમી ઇન નેહાનુ દારમ અચ અન્બુમન
નભુમખદ હમી અરુ તો અરુ મેહુરે મન
નમાનહ અચેહુરે તો અરુ ચેહુરે મન
રોગેકૂત આયદમ ચૂન પેસરુ આની અમ
અદુકકાનુ અરે ખીશ મિન્શાની અમ
અદ ગોકૂત ગાઝુરુ કે ઇનત સોખન
દેરીઘ આનુ શુદ્ધ રુજહાએ કોહન
૨૭ તોરા ગરુ મનેશ ઝાને મનુ અરુ તરસ્ત
પેદરુ જુઓ રાઝે તો બા માદરસ્ત
ચુનાનુ ખુદ કે ચકુ રૂઝ ગાઝુરુ બેરકૂત
એ ખાનહુ સુએ રૂઝ તાઝીહ તકૂત
દરે ખાનહુરા તગુ દારાબુ અસ્ત
બેયામહુ અશમશીરુ યાઝીહ દસ્ત
અઝનુ ગોકૂત કશ્મીએ તારી મભૂય
હરાનુચત બેપુસમ હમહુ રાસ્ત ગૂય
શુમારા કે બાશમ બગઉહરુ કે અમ
અનસદીકે ગાઝુરુ એ અહુરે એ અમ
ઝને ગાઝુરુ અચ બીમ ઝેહારુ ખાસ્ત
ખોદાવન્દે દારન્દહુરા યારુ ખાસ્ત
અદ ગોકૂત ખૂને સરે મનુ મભૂય
બેગૂયમ તોરા હરુએ ગોકૂતી બેગૂય
સુબુનહા ચકાયકુ અરુ ઊ અરુ શુમારુહ
નપૂરીહ ચુ કારો કશ્મી નબોરુહ
એ સન્દકો અચ કૂદકે શીરુ ખારુ
એ દીનારુ વચ ગઉહરે શાહુ વારુ
અદ ગોકૂત મા દસ્તકારાનુ ખુદીમ
નહુ અચ તોખમએ નામદારાનુ ખુદીમ
અચ આને તો દારીમ ચીઝી કે હસ્ત
૨૮ અખરુદસ્ત ગસ્ત અચ તો ઇનુ ઝીરુદસ્ત
પરસ્તન્દહુ બાશીમો ફર્માનુ તોરાસ્ત
નેગરુ તા એ ખાહી તનો જાનુ તોરાસ્ત

દારાબે એક દહાડે ધોબીને કહ્યું કે—“હજી સૂધી આ વાત મેં લોકોને
કહી નથી,
કે તારી ઉપર મારો ક્રોધ પ્યાર દોડતો નથી-તેમજ મારો ચેહરો તારા
ચેહરાને મળતો આવતો નથી.
જ્યારે તું મને ‘મેટા’ કહી બોલાવે છે અને દુકાન ઉપર પોતાની
પાસે બેસાડે છે ત્યારે મને ઘણી અબગામી લાગે છે.”
ધોબી બોલ્યો કે “આવા તારા સખ્તને ઠરીને-અફસોસ! કે તારી
પાછળ લાધેલી સધળી મારી મેહનત ફેકટ ગઈ છે.
જે મારાં કરતાં તારાં કહાપણુ વધારે છે-તો જ તું પોતાનો બાપ
શોધી લે. આ તારો બેદ તારી મા પાસે રહેલો છે.”
હવે એવું બન્યું કે એક દહાડે પેલો ધોબી ધરમાંથી નહી તરફ
શેતાબી કરતો ગયો.

એટલે દારાબે ન્ધરનો દરવાઝો મઝબૂત બંધ કીધો-અને પોતાના
હાથમાં તલવાર લઇને આવ્યો.

અને પેલી ચોરતતે કહ્યું કે “તું જુહુ” અને ખોદું તો બોલતીજ
ના-પણ હું તને જે કાંઈ પૂછું તે સધળું સાચુંજ કહેજે.

હું તમારો કોણુ ચારું છું? હું કોણની બુન્યાદના છું-અને ધોબીને
ત્યાં હું શું સબબથી રહું છું?”

પેલી ધોબણુ ધારતીની મારી તેની માફી માગવા લાગી-અને સંભા-
ળના કરનારા ખોદાતાલાની મદદ માગવા લાગી.

તેણીએ તેને કહ્યું કે “તું મારું ખૂન ના કરતો-જે વાત તેં મને
કહેવા કહી છે તે હું તને કહું છું.”

પછી તેણીએ તેની આગળ સધળી વાત કહી-તેનાથી કાંઈ પણ વાત
ફાપવી નહીં અને ખોદું બોલી નહીં.

પેલી પેટી અને દુધમલ બાળક માટે-તેમજ દીનાર અને પાદશાહી
ગોહર માટે કહ્યું.

અને બોલી કે “અમે કાંઈ નામદારી ભરેલી બુન્યાદના નહીં હતાં
પણ સાધારણ ધંધાદારી હતાં.

આ જે કાંઈ છે તે સધળું તારીથીજ મેળવ્યું છે-અમે ગરીબ માણસ
તારાથીજ તવંગર બન્યાં છીએ.

અમે તારાં ગોલામ છીએ અને સધળો હોકમ તારોજ છે-તને શું
જેઇયે છે? અમારાં તન અને જન પણ તારાંજ છે.”

શુ બેશનીફ દારાખ ખીરફ બેમાન્દ
રવાનરા અઅનીશફ અન્દર નેશાન્દ
અફ ગોફત અઝાન્ ખાસ્તફ હીચ માન્દ
બમર ગાઝુર આનરા હમફ અર ફેશાન્દ
કે આશફ અહાઈ યકી આરગી
અદીન્ ફકે કુંદીઓ બી આરગી
અફ ગોફત જન્ હરતો હમ બીશ અઝીન્
ફેરમ હમ અફમન્દ આધા જમીન્
અફ દાફ દીનાર અન્દાન્ કે ખૂફ
નમૂફ આન્ ગેરાન્ ગઉહરે ના બેસૂફ
અદીનાર અરપી ખરીફ અઝ પસન્દ
યકી કમ અહા જીનો યુઝો કમન્દ
યકી મરૂખાન્ ખૂફ આ સન્ગો રાય
યુઝોગો પસન્દીદો રહુતુમાય
ખરામીફ દારાખ નઝદીકે ઊય
પુર અનીશફ શુફ જાને તારીકે ઊય
હમી દાશરા મરૂખાન્ અરૂખમન્દ
અગીતી નેયામફ અર ઊ અર ગઝન્દ
ચુનાન્ ખુફ કે આમફ સેપાહી ઝે રૂમ
અઝીનફ અદીન્ મઝે આખાફ યૂમ
ખરખમ અન્દરૂ મરૂખાન્ કશતફ શુફ
સરે લશકરશ જાન્ સખુન્ ગશતફ શુફ
શુ આગાહી આમફ બનઝકે હોમાય
કે રૂમી નેહાફ અન્દરીન્ મરૂખ પાય
યકી મરૂફ ખુફ નામે ઊ રશનવાફ
સેપફખુફ ખુફો હમ સેપફખુફ નેજાફ
બેફરૂમૂફ તા અર કશાફ સૂએ રૂમ
અશરશીર વયરાન્ કુનફ મઝે યૂમ
સેપફ ગેરૂફ કરૂફ અન્દરાન્ રશનવાફ
અરઝગાહુ બેન્હાફો રૂઝી બેદાફ
એ બેશનીફ દારાખ શુફ શાફ કામ
બનઝદીકે ઊ રફતો બેવેશત નામ
સેપફ ચુન્ ફરાવાન્ શુફ અઝ હર દરી
હમી આમફ અઝ હર સુઈ લશકરી
બેયામફ બકાએ હુમાયૂન્ હોમાય
ખુફો મરૂખદારને પાકીઝફ રાય
અદાન્ તા સેપફ પીશે ઊ યુઝરૂફ
તનો નામે દીવાનહા બેશમરૂફ
હમી ખૂફ અન્દાન્ અદાન્ પહુન્ દશત
કે લશકરૂ ફરાવાન્ અર ઊ અર યુઝશત
શુ દારાખરા દીફ આ ફરૂશે બોરૂઝ
અર્ગદન્ અરઆવદફ પૂલાફ ગોરૂઝ
તો ગોફતી હમફ દશત પહુનાએ ઊસ્ત
અમીન્ જીરે પૂયન્દફ બાલાએ ઊસ્ત

શુ દીફ આન્ અરો એહુરએ દેલપઝીર
ઝે પેસ્તાને માદર બેખાલીફ શીર

જ્યારે દારાખ એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે અજબ રહ્યો-અને પોતે બેઠા વિચારમાં પડી ગયા.

પછી દારાખે તેણીને પૂછ્યું કે “તે ખજાનામાંથી કાંઈ બાકી રહ્યું છે? કે તે સઘળું ધોળીએ ખર્ચી દીધું છે?”

આવા સખ્તીના અને લાચારીના વખતમાં-એક ઘોડો ખરીદી શકાય એટલા પૈસા બાકી રહ્યા છે કે નહીં?”

પેલી ઔરત ગોલી કે “છે, તું મારો છે તેથી પણ વધુ છે-પૈસા છે તેમજ ફળદ્રુપ બગ અને ઝમીન પણ છે.”

પછી તેણીએ જેટલા કે દીનાર હાથ તેણી પાસે હતા એટલા તેને આપ્યા-અને પેલું કાપ્યા વગરનું કીમતી ગોહર પણ દેખાડ્યું.

તેણે પેલા દીનારમાંથી એક પસંદ પડતો ઘોડો અને હલકી કીમતનું ઝીન, ઝુઝે, કમંદ વગેરે ખરીદ્યું.

ત્યાં એક ડાહ્યો અને વિચારવંત સૂબો* હતો-જે યુઝોર્ગી બરેલો, લોકપ્રિય અને રૈયતની રેહતુમાઈ કરનારો હતો.

દારાખ કાંઈ નોકરી માટે તેની નઝદીક ગયો-તેનો દિલગીર બનેલો જીવ વિચારવંત બન્યો હતો.

હવે હાકેમ તેને ધણા ખ્યારથી રાખવા લાગ્યો-અને તેની ઉપર કશી રક આફત પડવા દેતો ન હતો.

એવું બન્યું કે તે આખાફ મુલક ઉપર કીનો લેવા માટે રૂમી લશકર ચડી આવ્યું.

એ લડાઈમાં પેલો સૂબો માર્યો ગયો-અને તેથી તેનાં લશકરનું નસીબ બિધું વળ્યું.

જ્યારે હોમાયને આ ખબર પડી-કે “આ મુલકમાં રૂમીઓએ પગ મૂક્યો છે,”

ત્યારે એક મર્દ જેનું નામ “રશનવાફ” હતું-અને જે લશકરનો સેપદસાવાર હતો તેમજ સરદારનીજ યુન્યાફ ધરાવતો હતો,

તેને તેણીએ ફમીયું કે “રૂમ તરફ ચઢાઈ લઈ જાય અને તલવારથી તે સઘળો મુલક વયરાન કરે.”

એ ઉપરથી રશનવાદે લશકર એકઠું કરવાની તૈયારી કરી-લશકરની જમાબંદીની જગ્યા નેમી અને તેઓને પગાર આપી.

જ્યારે દારાખે એ સાંભળ્યું ત્યારે તે ખુશી થયો-અને તેની નઝદીક જઈને લશકરી નોકરીમાં પોતાનું નામ નોંધાવ્યું.

દરેક તરફથી લશકર આવતું ગયું-અને જ્યારે તેની સંખ્યા મોટી થઈ,

ત્યારે મુબારક હોમાયના પાદશાહી મેહલમાંથી તેણી પોતે તેમજ તેના પાકીઝેહ વિચારના સરદારો બાહર નીકળ્યા,

કે જેથી તેણીની આગળથી લશકર પસાર થાય-અને હાઝરી પત્રકમાં ૩૦ તેઓનો પગાર અને તેઓનાં નામની નોંધ લેવાય.

જ્યાં સૂધી ધણું ખર્ચ લશકર સામેથી પસાર થઈ ગયું ત્યાં સૂધી તેણી તે બોહોળાં મયદાનમાંજ ઉભી રહી.

જ્યારે તેણીએ દારાખને દબદબા અને ખુલ્લું કદ સાથે તેમજ પોતાની ગર્દન ઉપર પોલાદનો ઝુઝે ઉઠાવેલો જોયો,

ત્યારે ગોયા તેનાં શરીરની પોહોળાઈ લશકરને ઉભું રહેવાનાં મયદાન જેટલી હતી-અને તેના ઘોડા નીચેની ઝમીનની લગ્ગાઈ જેટલો તે બોચો હતો એમ માલમ પડ્યું.

જ્યારે તેણીએ તેના દિલપઝીર ચેહરો અને પોહોળાં છાતી જોઈ-ત્યારે તે માતાનાં થાનમાંથી દૂધની ધાર ફૂટવા લાગી.

* ફરમનના મુલકની સરહદ ઉપર ચોક્કી કરનારા સૂબાને “મરૂખાન” કહેતા હતા. એને લાગુ પડતો અંગ્રેજી શબ્દ Margrave છે.

એપુસીંદા ગોઠૂત ઇન્ સવાર અચ્ચ કુભરેત
ખદીન્ શાખો ઇન્ બોઝો ખાલાએ રારેત
ગુમાયદ્ કે ઇન્ નામદારી બુવદ્
એરફમદો જન્ગી સવારી બુવદ્
દેલીરો સરકઝો કુન્દાવરેત
વલીકેન્ સેલીકથ ન અન્દરખરેત
થુ દારાખર કુરમન્દ આમદથ
સેપારા સરાસર પસન્દ આમદથ
અચ્ચ અખતર ચકી ફચારી ગઝીદ્
એ પહરે સેપહુબુદ થુના ચૂન્ સઝીદ્
31 થુ જન્ગઆવરાન્રા ચકી ગશ્ત શય
એબોદ-દ્ લશકર એ પીરી હોમાય
ફેરેસ્તાદ ખીદાર કારઆગેહાન્
ખદાન્ તા નમાનદ સથુન્ દર નેહાન્
એ નીકો ખદે લશકર આગહુ બુવદ્
એ બહા ગુમાનીશ ફૂતહુ બુવદ્
હમી રફત મન્ઝેલ ખમન્ઝેલ સેપહુ
એ ગર્દે સેપહુ આરમાન શુદ સેયાહુ

ખાખીદને દારાખુ દર તાકે વયરાન્
વ શનીદને રશનવાદ સાલારે
હોમાય આવાઝે સોરશર
દર ખારએ દારાખુ.

થુનાન્ બુદ કે રઝી ચકી તુન્દ ખાદ
ખર આમદ્ ધમી ગશ્ત અચ્ચ રશનવાદ
ચકી રચ્ચો ખારાને ખા ખકો જુશ
ઝમીન્ પુર એ આબો હવા પુર આરશ
ખહરસુ એ ખારાન્ હમી તાખતન્દ
ખદશ્ત અન્દરૂન્ ખીમહા સાખતન્દ
ધમી ગશ્ત અઝાન્ કાર દારાખુ નીચ
એ ખારાન્ હમી ભેરત રાહે ગુરીચ
નેગહુ કરુદ વયરાન્ ચકી ભય દીદ્
મેયાનશ ચકી તાકુ ખરપાય દીદ્
ખલન્દો કોહન્ બૂદો આઝુદેહુ બૂદ
હમાન્ ખાદો ખારાન્ વરા ખુદેહુ બૂદ
32 મેયામદ્ ખદાન્ તાકો ઝીરશ એખોઠુત
નખૂન્શ હમી ખીમચો યાર જોઠુત
સેપહુદ્ હમી ગર્દે લશકર ભેગશ્ત
અચ્ચ ખાન્ તાકે આઝુદેહુ અન્દર ગુઝશ્ત

એ વયરાન્ ખોરશી ખચુશ આમદથ
કઝાન્ સહુમ અચ્ચ ભન્ ખોરશ આમદથ
કે અચ્ચ તાકે આઝુદેહુ હોશ્યાર ખાશ
ખરીન્ શાહે ઇરાન્ નેગહુદાર ખાશ

તેણીએ પૂછપરછ કીધી અને બોલી કે “આવા હાથ પગવાળો,
આવી જોયાઈનો અને સીધાં કંદનો સવાર ક્યાનો ?
મને લાગે છે કે આ કાંઈ નામદારી બરેલો ડહાપણુવાળો અને લડા-
યક સવાર છે.

તે બહાદુર, સરકરાઝ અને ઝોરાવર છે-પણ એનાં લડાઈનાં હથિયાર
એને લાયકનાં નથી.”

જ્યારે દારાખને પાદશાહ (હોમાય) તરફથી માન અને મોટાઈ
મળી-ત્યારે તમામ લશકરનો તે માનિતો થયો.

તેણીએ પોતાના સરદારને ઉપડી જવા માટે એક સારો જેવો વખત
મુકર કર્યો.

અને જ્યારે સધળા પેદલવાનો એકમત થયા-ત્યારે તેઓ હોમાયની
આગળથી લશકર લઈ ચાલ્યા.

તેણીએ હુશ્યાર બનુસો મોકલ્યા-કે જેથી કાંઈ પણ વાત તેણીથી
જૂની નહીં રહે.

અને લશકરની દરેક સારી માઠી હિલચાલથી તેણી ખબરદાર રહે-
અને કરાા પણ માઠાં બનાવનો વિચાર ન કરવો પડે.

લશકર મન્ઝેલ દર મન્ઝેલ આગળ વધવા માડ્યું-તે લશકરની ગર્દથી
આરમાન પણ સીઆહ બન્યો.

દારાખનું એક ઉજડ મેહરાખ નીચે સૂવું અને
હોમાયના સરદાર રશનવાદે દારાખના
ખાખમાં સરોશનો આવાઝ
સાંભળવો.

એવું બન્યું કે એક દહાડો રાખ તોફાન-નીકળી આવ્યું અને એથી
રશનવાદ હિલગીર થયો.

એક વાદળી ગગડવા લાગી અને વીજળી તેમજ તોફાન સાથ વરસાદ
વરસવા લાગ્યો-સધળી ઝમીન પાણીથી ભરાઈ ગઈ અને હવા તોફાની બની.

વરસાદથી બચવા માટે સધળાઓ ચો તરફ દોડવા લાગ્યા-અને તે
જંગલમાં તરબુચો નાખવા લાગ્યા.

દારાખ પણ આ બનાવથી ગમગીન થયો અને તે વરસાદથી બચવા
માટે નાસવાનો માર્ગ શોધવા લાગ્યો.

શોધ કરતાં તેને એક ઉજડ જગ્યા જણાઈ-તે જગ્યા વચ્ચે એક
મેહરાખ હશેા કરેલો જોયો.

તે મેહરાખ જોયો, ઘણો પુરાણો તેમજ ખખડી રહેલો હતો-અને
હવા અને વરસાદનાં પાણીથી સધળો ખર્વાઈ ગયો હતો.

મેહરાખવાળી દીવાર આગળ તે આવ્યો અને તેની નીચે સૂતો-તેની પાસે
કાંઈ તરણુ નહીં હતો તેમજ વળી તેનો કાંઈ સોળતી તેની આગળ નહીં હતો.

હવે ઇરાની સેપહસાલાર રશનવાદ પોતાનાં સધળા લશકરની આગળ
આસપાસ તપાસ માટે ફરવા લાગ્યો-તે પેલી ખખડી રહેલી મેહરાખ
આગળથી પસાર થઈ જતો હતો,

તેવામાં તે વયરાન જંગલમાંથી એક મોટો પોકાર તેણે સાંભળ્યો-
તેની ધાર્તીથી તે ખૂસ પાડી ઉઠ્યો.

તે પોકાર એવો હતો કે “ઓ બાગીદુદી મેહરાખ ! તું સાવચેત
રહેજે-અને આ ઇરાનના પાદશાહ ઉપર નેગાહ રાખજે.

નબુદશ યકી ખીમહો ચારૂ બેકૂત
 બેયામહ બઝીરે તો અન્દર બેખાકૂત
 યુનીન ગોકૂત બા ખીસ્તન રશનવાહ
 કે ઈન બાગે રઅદસ્ત ચા તુન્હ બાહ
 હેમર બારહુ આમહ એ વયરાન ખોરૂશ
 કે અય તાકુ અરમે ખેરૂરા મપૂશ
 કે દર તોસ્ત ફર્જે શાહુ અરૂશીર
 એ બારાન મતરૂસ ઈન્ સખુન યાદગીર
 એ બારૂ ઈન્ હમ આવાસ આમહ બખૂશ
 શે ગોકૂતી દેલશ તન્ગ શુદ્ધ જાન ખોરૂશ
 બકુર્જાનહુ ગોકૂત ઈન્ એ શાયદ ખુદન
 યકીરા સુએ તાકુ બાયદ શુદ્ધ
 બેખીનીહ તા અન્દરાન ખોકૂતહુ કીસ્ત
 યુનીન બરૂ તને ખીશ આશોકૂતહુ કીસ્ત
 બેરકૂતરહે દીદન્હ મર્હી જવાન
 ખેરૂમહ બા ચેહરએ પહુલવાન
 હમહુ જામહો અરેપ તરૂરા તબાહ
 એ ખાકે સેયહુ સાખતહુ ખાખગાહ
 બખીશે સેપહુબુદ બેગોકૂત આનએ દીહ
 હેલે પહુલવાન જાન સખુન બરૂમીહ
 બેકરૂમહ ફરા બેખાનીહ જુદ
 ખોરૂશીદ અઝીન સાન કે આરહ શેનૂદ
 બેરકૂતરહે ગોકૂતહુ કય ખોકૂતહુ મરૂદ
 અઝીન ખાખ બરૂ ખાકુ બીદારૂ ગરૂદ
 યુ દારાખ અરેપ અન્દર આવરૂદ પાય
 હમાનગાહુ તાકુ અન્દર આમહ એ જાય
 યુ સાલારે શાહુ આન શેગેકૂતી બેદીહ
 સરાપાય દારાખરા બેગરીહ
 બેશુદ્ધ તીસ બા ઊ બપર્દહુ સરાય
 હમી ગોકૂત કય દાદગરૂ યકુ ખોદાય
 કસી દર જહાન ઈન્ શેગેકૂતી નદીહ
 ન અચ કારૂદીદહુ બુઝેગીન્ શનીહ
 બેકરૂમહ તા જામહા ખાસ્તન્હ
 બખર્ગીહુ જાયશ બેયારસ્તન્હ
 બકેદારે ફહુ આતેશી બરૂ ફેરૂત
 બસી ઊહ બા સુશકે અમ્બરૂ બેસૂત
 બખર્ગીહુ ફેરેસ્તાહ દારાખરા
 વજાન જાયગહુ સાખતન ખાખરા

તેને માટે કોઈ તમ્બુ નથી કે તેને કોઈ મદદગાર સાથી રહ્યો નથી-
 અને તેથી તે આવીને તારી નીચે સૂતો છે.”

રશનવાહ વિચારવા લાગ્યો-કે “આ પોકાર ગરજના કરતી વાદળીનો
 છે ચા કોઈ તોફાની પવનનો છે?”

ખીજ મરતબે તે વયરાન જગ્યામાંથી પોકાર આવ્યો-કે “ઓ
 મેહરાબ! તું તારી હડાપણની આંખ બંધ ના કરી દેતી.

કારણકે તારી નીચે પાદશાહ અફંશીરનો બેટો સૂતો છે-તું વરસાદથી
 ખીહતી ના અને આ મારી વાત યાદ રાખજે.”

ત્રીજ વખત પણ તેના કાનમાં આવ્યા-તે પોકારથી તેનું
 ખુશહાલ દિલ ફિક્કમંદ બન્યું.

તેણે એક દાના રાખસને પૂછ્યું કે “એ શું હોય? તમેમાંથી
 એક જણને તે મેહરાબ તરફ જવું નેધયે.

તમે જુઓ કે તે મેહરાબમાં કોણ સૂતો છે-અને એવી રીતે પોતાના ૩૩
 જીવથી કોણ કંટાળી ગયો છે?”

તેઓ ગયા અને એક હડાપણ બરેલા પેહલવાની મેહરાબા જવાન
 મંદને ભેળો.

તેનાં બધાં કપડાં અને ઘોડો તરબાર થઈ ગયો હતો-અને સીઆહ
 ખાકનુંજ તેણે બિછાવું બનાવી લીધું હતું.

તેઓએ જે કાંઈ બેયું તે પોતાના સરદારની નઝદીક કહ્યું-તે વાત
 સાંભળવાથી તે પેહલવાનનું દિલ તેની તરફ દોડવા લાગ્યું.

તેણે ફરમાવ્યું કે “તેને રોતાબ બોલાવી લાવો-એવી રીતે બૂમ પાડભે
 કે તે સાંભળી શકે.”

તેઓ ગયા અને બોલ્યા કે “ઓ સૂતેલા મર્દ!-આ ખાક ઉપરની
 બાંધમાંથી બચત યા.”

હવે જ્યારે દારાબે ઉઠીને ઘોડા ઉપર પગ મૂક્યો-ત્યારે તેજ વખતે
 પેલી મેહરાબ ટુટી પડી.

જ્યારે પાદશાહ હોમાયના સેપેહસાહારે તે અભયબી ભેધ-અને
 દારાબને પગથી માથાં સૂધી ભેળો,

ત્યારે તુરત તેની સાથે તમ્બુમાં ગયો-અને બોલવા લાગ્યો કે “ઓ
 દાદગર એકલા એક ખોદાય!

આવી અભયબી તો દુન્યામાં કોઇયે નેઈ નથી-તેમજ કોઇયે અનુ-
 ભવી બુઝેગોંથી સાંભળી પણ નથી.”

તેણે હોકમ કીધો જેથી તેઓએ તેને કપડાં આપ્યાં-અને તમ્બુમાં ૩૪
 તેની જગ્યા તૈયાર કીધી.

તેને ગર્મી આપવા માટે એક પહાડ જેવું બળતું સળગાવ્યું-તેમાં
 ઘણુંક સુખડ, કર્ચુરી અને અમ્બર બાળવામાં આવ્યું.

પછી દારાબને ત્યાંથી પેલા તમ્બુમાં સૂવા જવા માટે મોકલ્યો.

પુર્સાદિને રશનવાદ અર્થ દારાખ
નેછાદે ઊ વ ગોપ્તને ઊ સર-
ગુજસ્તે ખુદરા વ નવાખતને
રશનવાદ દારાખરા.

—:૦:—

શુ ખુર્સીદ ખુર્સીદ સર અર્થ ફેલ્સાઈ
સેપલ્લુદ ખરફતન ખર્આરાસેત કાર
મિકરૂદ તા મુખદી રહુતમાય
યકી દસ્તે ભમહુ એ સર તા બપાય
યકી તાઝી અરેખી બઝીને સેતામ
યકી જઉશને તીધે ઝરૂરીન નેયામ
બહારાખ દાદો મેપુર્સીદ અઝૂય
કે અય શીર ફેલ્ મર્દે પર્ખાશબૂય
એ મર્દીઓ ખુર્સો નેજાદત કુભસ્ત
સઝદ ગરુ મેયૂઈ હમહુ ગોફતે રાસ્ત
શુ મેશનીદ દારાખ યકુસરુ મેગોફત
ગુજસ્તહુ હમહુ ખર્ કુશાદ અર્થ નેહોફત
બદાન સાન કે આન ઝન બદ્દ કશુદ યાદ
સુખુનહા હમહુ ગોફત બા રશનવાદ
એ સન્દકો યાફતે બાઝુએ ખીશ
એ દીનારો દીખએ પલ્લુએ ખીશ
યકાયકુ બસાલારે લશકરુ મેગોફત
એ આશામ વઝ ખાબો ભએ નેહોફત
હમાનગહુ ફેરેસ્તાદ કસ રશનવાદ
ફેરેસ્તાદહુરા ગોફત ખર્સાને બાદ
ઝને ગાઝુરો ગાઝુરો મોહુરહુરા
બેયારીદ ખર્સામો હમ ગોહુરહુરા

૩૫

રશનવાદનું દારાખને તેની બુન્યાદ માટે પૂછવું
અને તેણે પોતાનો અહવાલ કહેવો
અને રશનવાદે દારાખને
નવાઝેશ કરવી.

—:૦:—

જ્યારે ખોરશીદે પહાડ ઉપરથી પોતાનું સર ઠકાવ્યું-ત્યારે તે સરદારે
ત્યાંથી ઉપડવાની તૈયારી કીધી.

તેણે ફરમાવ્યું-જેથી તેની રહતુમાઈ કરનાર મોખેદે-એક જોડ બદનમાં
પેહેરવાનો સધળો પોષાક,

એક સોનેરી લગામ સાથેનો અરબી ઘોડો-એક બખતર અને સોનેરી
મેયાનવાળી તલવાર,

દારાખને આપી અને પછી તેને પૂછ્યું-કે “ઓ સિંહની હિંમતના
લડાયક મર્દ!

તું કોણ શખ્સ છે, ક્યાંનો રહેવાસી છે અને તારી બુન્યાદ કોણથી
છે?-તારે ખરેખરી વાત મને કહેવી જોઈએ.”

જ્યારે દારાખે એવું સાંભળ્યું ત્યારે પોતાનો સધળો છૂપો અહવાલ
ખુલ્લો કરી કહી સંભળાવ્યો.

જે પ્રમાણે કે ધોખીની ઝોરતે તેને કહ્યું હતું-તે પ્રમાણે તેણે સધળી
વાત રશનવાદને કહી.

તેણે પેલી પેટી અને પોતાની બાઝના યાફત માટે-તેમજ દીનાર
અને પોતાની પાસે નાખેલાં રેશમી કપડાં માટે,

પોતે લીધેલો આરામ અને પેલી મેહરાબ નીચેની છૂપી જગ્યાએ
સૂવા માટે-તેણે સધળું તે લશકરના સરદારને કહ્યું.

તેજ વખત રશનવાદે એક માણસ મોકલ્યો-તેણે કાસદને કહ્યું કે
“તું પવનની મિસાલ ન,

અને પેલા મેહરામ ધોખીને અને તેની બેરી ઝાહરાને તેમજ બાઝુએ
બાંધવાના હીરાને મારી આગળ લઈ આવો.”

રખ્મે દારાખ બા રમેયાન વ
શેકસ્ત યાફતને ઈશાન.

—:૦:—

મેગોફત ઈન વઝાન બાયગહુ ખર્ ગેરેફત
અઝાન મરૂજ તા રમ લશકરુ ગેરેફત
સેપલ્લુદ તલાયહુ બહારાખ દાદ
તલાયહુ સનાનરા બઝહુર આખ દાદ
તલાયહુ હમી રફત નઝદીકે રમ
વઝીનસ નેગહુબાને ઈન મર્જો ખુમ
એ નાગહુ હો લશકરુ બહમ બાઝ ખર્હ
ખર્ આમદ હમાનગહુ મર્દે નખર્હ
હમહુ યકુ બદીગર ખર્ આખીપતનદ
શુ રહે રવાન ખુર્ હમી રીપતનદ
શુ દારાખ દીદ આન સેપાહે નખર્હ
બીશી અન્દર આમદ બકેદારે ગરુદ,

દારાખની રમીએ સાથની લડાઈ અને
તેઓનું શિકસ્ત પામવું.

એટલું કહી તેણે ત્યાંથી હાંગરી કાઢી-તે મુલકમાંથી રમ સૂધી
લશકર ચલાવ્યું.

સરદાર રશનવાદે દારાખને તલાયાનું લશકર સોંપી આપ્યું-તે ચોખી-
બાન લશકરે પોતાના નેઝાને એહરી પાણી પાયું.

તે તલાયા લશકર રમની નઝદીકે ચાલવા લાગ્યું-અને એણીગમથી
આ મુલકનાં ચોખીબાન લશકરે પણ ચાલુ મૂક્યું.

અચાનક બંને બાઝનાં લશકરો પ્રામાસામી આવી મળ્યાં-અને તુરત
લડાઈની ધૂળ ઉડવા લાગી.

તે બંને લશકર એક બીજામાં ભેળાઈ ગયા-અને વહેતી નદીની માફક
લોહી રેડવા લાગ્યાં.

જ્યારે દારાખે તે લડાયક લશકર જોયું-ત્યારે તે પવનની મિસાલ
આગળ આવ્યો.

અઝાન લશ્કરે રૂમ અન્દાન બેકેશત
કે ગોકૂતી જહાન તીલ દારહ અબેશત
હમી રફત અઝાનઅનહુ અરસાને રીર
નેહંગી અઅન્ અઅદહાઈ અઝીર
અનીન તા અલશ્કરગેલે રૂમેયાન
હમી તાખત અરસાને રીરે એયાન
અમીન શુદ્દ એ રૂમી અુ દયાએ ખૂન
જહાનખૂયરા તીલ ખુદ રહૂનખૂન
અપીરૂઝી અઅ રૂમેયાન ગશત ખાઅ
અનઅદીકે સાલારે ગર્હનફરાઅ
અરૂઝી આઝીન યાકૂત અઅ રશનવાહ
કે ઈન્ લશ્કરે શાહુ બી તૂ મખાહ
અુ મા ખાઅ ગર્દીમ અઝીન મર્જે રૂમ
સેપાહુ અન્દર આયહ અખાખાહ ખૂમ
તો અન્દાન નવાએશ બેયાબી એ શાહુ
કે યાબી ફેઝની અગન્જે કોલાહુ
હમહુ શખ હમી લશ્કરૂ આરાસ્તહ
સેલીહે સવારાન બેપીરાસ્તહ

રૂમે રશનવાહ ખા રૂમેયાન વ
હોનરૂ નમૂદને દારાખૂ વ
પીરૂઝી યાફતન.

અુ ખુરશીદ સર અર અહ અઅ તીરહુ ઝાલ
અમીન શુદ્દ અકેદારે રફશન અરાલ
અહમ અઅ ખુરહ આન કે જંગી સેપાહુ
શુદ્દ અઅ ગરહ ખુરશીદે તાખાન સેયાહુ
અુ દારાખૂ પીશ આમહો હરહહુ બોરહ
એનાનરા અઅરે તાગાવરૂ સેપોરહ
અપીશે સફે રૂમેયાન કસ નમાન્દ
એ ગોદને શરશીરૂ અન અસ નમાન્દ
અકલમે સેપાહુ અન્દર આમહુ અુ ગોરૂગ
પરાગન્દહુ ઠરહ આન સેપાહે ખુઝોરૂગ
વઝાન બાયગહુ શુદ્દ સુએ મયમનહુ
બેયાવરહુ જંગી સેલીહેા યુનહુ
હમહુ લશ્કરે રૂમ અરહમ દરીહ
કસી અઅ યલાન ખીશતનરા નદીહ
દેલીરાને ઈરાન અકેદારે રીર
હમી તાખતહ અઅ પસે બે દેલીર
બેકેશતહ અન્દાન એ રૂમી સેપાહુ
કે ગેલ શુદ્દ એ ખૂન ખાકે આવરહુગાહુ
એહલ બસલીકુ અઅ ખુઝોરૂગાન બેકેશત
બેયામહ સેલીબી ગેરેકૂતહ બેકેશત
સેપહુ યકૂસરહુ રૂઅ અરકેશતહ
અર આવરહુગહુ રખત ખુઝોરૂગાન

અને રૂમનાં લશ્કરમાંથી એટલા બધાને માર્યા-કે ગોયા દુન્યાજ ૩૬
પોતાના હાથમાં તલવાર ધરાવે છે.

તે સિંહની મિસાલે આગળ વધ્યા-તેના હાથમાં એક મગરમચ્છ
(યાને શરશીર) હતી અને તેની રાત નીચે એક અઝહહા (ઘોડો) હતો.
એ પ્રમાણે તે રૂમીઓની લશ્કરી છાવણી સુધી-મસ્ત સિંહની મિસાલ
ધર્યો ગયા.

રૂમીઓનાં લોહીથી ત્યાંની ઝમીન લોહીના દર્ચાંની માફક થઈ-દેરાના
જીતનાર દારાખનો રેહનુમા તેની તલવારજ હતી.

રૂમીઓ ઉપર ફતેહ મેળવીને ગર્હન ફરાઅ સેપહસાલારની નઝદીક
તે પાછો ફર્યો.

રશનવાદે તેની ઘણી તારીફ કીધી-કે “આ પાદશાહનું લશ્કર તારા
વગર હોતુંજ ના!

જ્યારે આપણે આ રૂમના મુલકમાંથી પાછા ફરીશું-અને આપણું
લશ્કર ધરાનના આખા મુલકમાં પાછું જઈ પુગરી,
ત્યારે તું પાદશાહ હોમાયથી એટલી બધી તો નવાએશ પામશે-કે
તું ખઝાના અને તાજથી ભરપુર બની જશે.”

તેઓએ આખી રાત લશ્કરની તૈયારી કીધી-અને સવારનાં હથિયાર
પુરાં પાડ્યાં.

રશનવાદની રૂમીઓ સાથની લડાઈ અને
દારાખે પોતાનો હોનર ખતાવી
ફતેહ મેળવવી.

જ્યારે ખુરશીદે સીઆહ કાગડા જેવી અધારીમાંથી પોતાનું સર
બેચું ઉઠાવ્યું-અને દુન્યા રૈશન ચરાગ જેવી બની,
ત્યારે તે બંને લડાયક લશ્કરો પાછાં સામાસામી થયાં-જેની ગર્દથી ૩૭
અળકતો ખેરાશીદ ઝંખો પડી ગયો.

જ્યારે દારાખ આગળ આવી હરલો લઈ ગયા-અને લગામ પોતાના
તેજ ચાલના ઘોડાને સોંપી દીધી,

ત્યારે રૂમીઓની સફ આગળ કોઈ ટકી શક્યું નહીં-અને તલવારના
મારનારા પેહલવાનોમાંથી ધણી રહ્યા નહીં.

પછી તે એક વરૂની માફક લશ્કરની કલબગાહમાં જઈ પડ્યા-અને
તે મોટાં લશ્કરને વીખેરી નાખ્યું.

ત્યાંથી તે લશ્કરની જમણી તરફ ગયા-અને સંખ્યાબંધ લડાઈનાં
હથિયાર અને બીજા લૂટ મેળવી.

તમામ રૂમી લશ્કર કાપી નાખ્યું-તેઓના પેહલવાનોમાંથી કોઇને
કાંઈ પણ શુદ્ધિ રહી નહીં.

ઈરાનના દિલાવરો પણ સિંહની માફક-તેની પૂઠે રહી બહાદુરીથી
હરલો કરવા લાગ્યા.

રૂમી લશ્કરમાંથી એટલા બધા માર્યા ગયા-કે તે લડાઈનાં મયદાન-
માંની ખાક લોહીથી કીચડ થઈ ગઈ.

તેણે આગેવાન ધર્મી સરદારોમાંથી ચાળીસને મારી નાખ્યા-અને મય-
દાનમાંથી રૂમીઓના ધર્મની નિશાનીવાળો વાવટો હાથમાં લઈને પાછો આવ્યો.
રૂમીઓનું સંઘનું લશ્કર પોતાનો અરબાખ તે લડાઈનાં મયદાનમાંજ
છોડી દઈને નાસવા લાગ્યું.

૩૮ થુ જ રશનવાદ ઈન્ બુએર્ગી બેદીફ
 એ શાહી રહે પહલવાન્ બરુમીફ
 બરુ ઊ આફીન્ કરુદ અન્દી સેતુદ
 બરુ આન્ આફીન્ મેહુરબાની ફેજુદ
 શખ આમદ જહાન્ ઈરૂ બૂન્ શુદ બરુન્
 હમલૂ ખાચ ગશતન્દ લશકરૂ એ જન્ગ
 સેપહુલુદ બલશકરૂગહે રૂમેયાન્
 બરુઆસુરો બુક્રશાદ બન્દ અચ મેયાન્
 બેબખશીફ દરૂ શખ બરી ખારેતલૂ
 શુદ અચ ખારેતલૂ લશકરૂ આરારેતલૂ
 ફેરેરેતાદ નઝદીકે દારાખ કસ
 કે અચ રીશુદેલ મહે ફયાદ રસ
 નેગલૂ કુન્ કુન્ તા પસન્દે તો ચીસ્ત
 વઝીન્ ખારેતલૂ સુદમન્દે તો ચીસ્ત
 નેગલૂ દારૂ ચીઝી કે રાય આયદત
 બેબખશ આન્બે હેલ રહુતુમાય આયદત
 હરાન્અ આન્ પસન્દત નેયાયદ બેબખશ
 તો નામઆવરી ચૂન્ ખોદાવન્દે રખશ
 થુ આન્ દીદ દારાખ શુદ શાહકામ
 યકી નીજલૂ બદેશત અચ બહુરે નામ
 ફેરેરેતાદ દીગરૂ સુએ રશનવાદ
 બદ ગોકૂત પીરૂઝ આદીઓ શાદ
 થુ અચ ખાખતરૂ તીરહુ શુદ રૂએ મેહુરૂ
 બેપૂશીદ દીઆએ સુકીન્ સેપેહુરૂ
 હમાન્ પાર્સી અચ તીરહુ શખ દરૂ ગુજસ્ત
 તલાયલૂ પરાગન્દલૂ બરૂ ગેઈ દશત
 ધવે પારેખાન્ ખારેત ચૂન્ વલ્લવલૂ
 હમી શુદ થુ આવાએ રીરે યલૂ
 થુ જરૂરીન્ સેપરૂ બરુગેરેકૂત આકૂતાબ
 સરે જન્ગબૂયાન્ બરુઆમદ એ ખાખ
 બેબસ્તન્દ ગોદાને ધરાન્ મેયાન્
 હમી તાખતન્દ અચ પસે રૂમેયાન્
 બશખરીરે તીચ આતેશ અફખતન્દ
 હમલૂ શહુરહારો હમી સૂખતન્દ
 એ રૂમે એ રૂમી બરુઅન્ગીખત ગરુદ
 કસ અચ બૂમે બરૂ યાદ હર્ગેઝ નકરુદ
 ખોઝરી બરુઆમદ બઝારી એ રૂમ
 કે બુઝાશતન્દ આન્ હેલારાએ બૂમ
 બકયસરૂ બરુ અચ કીન્ જહાન્ તન્ગ શુદ
 રોમે નામદારાન્શ બી રન્ગ શુદ
 ૪૦ ફેરેરેતાદલૂ આમદ બરે રશનવાદ
 કે ગરૂ દાદગરૂ સરૂ ન પીચાદ એ દાદ
 શુદેસ્ત આન્ કે જન્ગી બુદ અચ જન્ગ સીરૂ
 સરે બખતે રૂમ અન્દરૂ આમદ બઝીરૂ
 અગરૂ બાચ ખાહી તો ફર્માન્ કુનીમ
 બનન્વી યકી ખાચ પયમાન્ કુનીમ
 ફેરેરેતાદ કયસરૂ એ હરૂચૂનલૂ ચીચ
 અખા બદરહા બદલૂ બેરેયાશૂ નીચ
 સેપહુલુદ પઝીરેકૂત અચ હરૂએ બુદ
 એ દીનારૂ વચ ગઉહરે ના બેસુદ

ન્યારે રશનવાદે તેની એવી બહાદુરી બેઈ-ચારે ખુશહાલીથી તે
 પેહલવાનનું દિલ ઉછળવા લાગ્યું.
 તેની ઉપર દુઆ કરીને તેની વખાણ ગાઈ-અને આફીન ઉપરાંત
 વળી મેહરબાનીનો વધારો કીધો.

રાત પડી અને જેહાન સીઆહ રંગની યથ-તમામ લશકર લડાઈથી
 પાછું ફર્યું.

સરદાર રશનવાદે રૂમીઓની છાવણીમાં-આસાયેશ લીધી અને કમર
 ઉપરથી કમરબંદ છોડી નાખ્યો.

રાતોરાતજ તેણે ધણેક ખત્રાનો લશકરને બહેશ આપ્યો-જેથી તે
 લશકર માલ અરબાબથી તવંગર બની ગયું.

પછી તેણે એક જણને દારાબની નઝદીકે મોકલ્યો અને કહેવાડિયું-
 કે “ઓ ઈરાની લશકરના મદદનાર સિંહની હિરમતના બહાદુર મહે!

ઢાલ આ સધળા માલ અરબાબમાંથી તને કઈ ચીજ ફાયદાકારક
 અને પસંદ પડતી છે? તે ઉપર તું વિચાર કર.

કાંઈ તારા ધ્યાનમાં આવે તે ચીજ તું તારા કખત્રામાં લે-અને જે
 કાંઈ ચીજ તારી મરજ પડે તે બખ્શીશ આપ.

તને જે કાંઈ પસંદ નહીં પડે તે ચીજ બીબને બેટ આપજે-તું રખશ
 ઘોડાના સાહેબ (ફરતમ) મિસાલ નામચીન (લડવેયો) છે.”

ન્યારે દારાબે એ સધળું જોયું ત્યારે ખુશહાલ થયો-અને નામને
 ખાતેર અંદરથી એક નેઝો લીધો.

બાકીનું સધળું રશનવાદ તરફ પાછું મોકલ્યું-અને બોલ્યો કે “તું
 ફતેહમંદ અને ખુશહાલ રહેજો!”

ન્યારે પશ્ચિમ તરફથી આફતાબનો ચેહરો સીઆહ થયો-અને
 આરમાને કરતુરીને રંગનો રેશમી પોશાક પેહેર્યો.

તેમજ અંધારી રાતનો એક પોહોર પસાર થયો-ત્યારે તે મયદાનની
 આસપાસ તલાયા વીખરાઈ ગયા.

વિકાળ સિંહની ગરજના મિસાલ તે લશકરી છાવણીના ચાકીદારનો
 આવાજ નીકળતો હતો.

ન્યારે આફતાબે રોનેરી ઢાલ ઉઠાવી-અને લડાયક લોકો ખાબમાંથી
 બેહાર થયા.

ત્યારે ઈરાની પેહલવાનોએ લડાઈ માટે પાછી કમર બાંધી-રૂમીઓની
 પાછળ દોડવા લાગ્યા.

તેઓ પોતાની તેજી તલવારમાંથી આતરા રેશન કરવા લાગ્યા-
 અને સઘળાં શહેરોને બાળી નાખવા લાગ્યા.

એ પ્રમાણે રૂમ શહેરની અને રૂમી લોકોની ગદૈ કાઢી નાખી-કાંઈયે
 કદી પશુ પોતાની ઈરાન સરઝમીનને યાદ કીધી નહીં.

રૂમમાંથી રદનનો પોકાર ઉઠ્યો-કારણકે લોકો તે ખુશનુમા મુલક
 છોડી જવા લાગ્યા.

તે કીનાથી કયસર ઉપર જેહાન તંગ બની-તેના નામદારી ભરેલા
 પેહલવાનોના ચેહરાનો રંગ હડી ગયો.

તેઓમાંથી એક એલથી રશનવાદની નઝદીકે આવી કહેવા લાગ્યો-કે
 “અગર ઇન્સાફી સરદાર ઇન્સાફી સર નહીં ફેરવે,

તો અમે જણાવ્યે છીએ કે જે કોઈ અમારામાં લડાયક હતા તે સધળા
 લડાઈથી આજેઝ થઈ ગયા છે-અને રૂમનાં સારાં નસીબનું સર નીચું પડ્યું છે.

જે તને ખેરાજ જોઇતું હોય તો અમેને કબૂલ છે-અને તારી સાથ
 નવેસરથી કોલકાર કરવા રાઝી છીએ.”

સાથે કયસરે પૈસાની કોથળીઓ ગોલાઓ તેમજ બીજ દરેક ભતની
 ચીઝો મોકલી આપી.

તેની તરફથી હીનાર અને કાખા વગરનાં ગોહરો તેમજ બીજ એ
 કાંઈ ચીઝો આવી હતી તે સરદાર રશનવાદે કબૂલ રાખી.

વજાનું જલચક્ર બાજુ મસ્તક શાહ
પસન્દીદુ દારાખુ આ રસનવાહ
અમન્દેલ બદાન તાકે વચરાન રસીદ
કે દારાખરા અન્દર ખોડતલુ દીદ
જને માણસે શૂયો મઉલરુ બહમ
રસીદનદો અચ બીએ ખારી દેજમ
હમાનગાહુ શાન ખાન્દ અચ જાએ ખીશ
અચકદાન પનાહીદુ રકૂતન્દ પીશ
ચુ દીદ આન જનો શૂયરા રસનવાહ
એ હરૂતલુ પુર્સીદો કંદન્દ યાહ
બેગોડતન્દ આ ઊ સખુન હરૂએ બુહ
એ સન્દુક વચ મઉલરે ના બેચુદ
એ રન્ને એ પર્વદને શીરુખાર
એ તીમાર વચ મઉરો રૂચમાર

ચુનીન ગોકૂત આ શૂયો જન રસનવાહ
કે પીરૂ ખારીદો હમવારુ શાહ
કે કસ દર જહાન ઈન શેગેકૂતી નહીદ
ન અચ મુબેદાન નીચ હરૂગેચ શનીદ

નામએ રસનવાદ બહોમાય વ
શેનાખતને હોમાય દારાખરા વ
બરૂ તખ્ત નેશાનીદનશ.

—:—:—

હમ અન્દર જમાન મઉ પાકીજલુ રાય
ચકી નામહુ બેન્વેશત નચદે હોમાય
એ દારાખુ વચ આખુ વચ ખાખગાહુ
હમાન જન્ગે ઊ અન્દર આન રચમગાહુ
વજાન કું અઅરપ અન્દર આવરુદ પાય
હમ આનગાહુ તાકુ અન્દર આમહ એ જાય
વચ આવાચ કામહ મરુ ઊરા બગુશ
એ તન્ગી કે શુદ રસનવાહ અચ ખોડુશ
એ માણુર સખુન હરૂએ બેશનીદ નીચ
એ સન્દુક વચ કંદકે ખુદો ચીચ
અનામહુ દરૂન સરૂખસરુ કરુદ યાહ
નવન્દી બરૂઅકુગન્દ બરૂસાને બાહ
હમાન સુરૂખ મઉલરુ બહુ દાદો ગોકૂત
કે આ બાહ બાયદ કે મહી તો બેકૂત
ફેરેતલુ ચુ બાહ અન્દર આમહ એ જાય
બેયાવરુદ યાકૂત નચદે હોમાય
બશાહે જહાનદાર નામહુ બેદાહ
શનીદલુ બેગોકૂત અચ લાએ રસનવાહ
ચુ આન નામહુ બરૂ ખાન્દો મઉલરુ બેદીદ
સેરેશકશ એ મેખગાન બરૂખ બરૂ ચકીદ
બેદાનેરત કાન રૂચ કામહ બદશત
સેપહ ચકુ બચકુ પીરો ઊ બરૂચુઅશત

પછી તેઓ ત્યાંથી ખુશહાલ પાછા ફર્યા-સર્વની પસંદગી પામેલો
દારાખ રસનવાહની સાથ ચાલ્યો.

તે જ્યારે પેલીજ ઉજડ મેહરાખ કે જ્યાં દારાખને સૂતેલો ભેથો
હતો-ત્યાં આવી પહોંચ્યો અને થોભ્યો.

પેલી ઘોખલુ અને ઘોખી પેલાં ગોહર સાથ પહેલાંથીજ ત્યાં આવી પહોં-
ચ્યાં હતાં-અને પોતાને કાંઈ હાનિ પુગવાની ધારતીથી દિલગીર થયેલાં હતાં.

રસનવાદે તેજ વખત તેઓને પોતાની પાસે મોઢાવ્યાં-તેઓ ચક-
દાનની પનાહ માંગીને તેની આગળ ગયાં.

જ્યારે રસનવાદે તે ધણી ધણીઆણીને ભેથાં-ત્યારે તેણે દરેક બાબતની
વાતો પૂછી એ તેઓએ યાદ કરીને,

એ કાંઈ હતી તે સઘળી તેને કહી-પેલી પેટી અને વિંખ્યા વગરના ૪૧
ગોહરની વાતો,

તેમજ તે દૂધમલ બાળક પાછળ લીધેલી મેહનત માટે અને તેને
ઉછેરવા માટેની-પોતાના ઉપર પડેલાં દુઃખની અને અમાનની ફરતી ચાલ
માટે સઘળું કહ્યું.

રસનવાદે તો ધણી ધણીઆણીને કહ્યું-કે “તમે ફતેહમંદી ભરેલાં
અને હમેશે ખુશહાલ રહેજો!

કે દુન્યામાં કાંઈયે પણ આવી અભયબી ભેઈ નથી-તેમજ દાનાઓ
તરફથી કદી સાંભળી પણ નથી.”

રસનવાદનું હોમાય ઉપર નામુ અને હોમાયનું
દારાખને ઓળખવું અને તેને
તપ્ત ઉપર બેસાડવું.

—:—:—

તેજ વખત પેલા પ્રાણીએ વિચારના રસનવાદે-હોમાય ઉપર એક
નામુ લખ્યું.

તેમાં તેણે દારાખ માટે, વરસાદ માટે, તેની સૂવાની જગા માટે-
તેમજ તેની લડાઈનાં મયદાનની કારકીરદી માટે લખ્યું.

વળી તેણે ઘોડા ઉપર પગ મૂક્યા-તેવીજ પેલી મેહરાખ પડી ગઈ
તે માટે,

તેના કાનમાં એ આવાજ આવ્યો હતો તે માટે-અને તે પોકારથી
રસનવાદ ગભરાઈ ગયો હતો તે માટે,

ઘોખી તરફથી એ કાંઈ વાત સાંભળી હતી તે માટે-પેલી પેટી, પેલાં
નાના બાળક અને પેલી પેટીમાંના ખજાના માટે,

તે કાગજમાં સઘળું ખુલાસાવાર લખ્યું-અને પવન વેગે દોડતારે
એક કાસેદ મોકલ્યો.

પેલું રાતું ગોહર તેને આપ્યું અને કહ્યું-કે “હવે તું પવનનોજ ૪૨
ભેડ્યો જની જળે (યાને ધણી જલ્દી જળે).”

કાસેદ પવનની માફક ત્યાંથી ચાલ્યો-અને હોમાયની નજદીક પેલું
ચાકૂત લઈ આવ્યો.

તેણે દેશની સંભાળ કરનાર પાદશાહને પેલું નામુ આપ્યું-અને
રસનવાદથી સાંભળેલી સઘળી વાતો કહી.

જ્યારે તેણીએ તે નામુ વાંચ્યું અને ગોહર ભેથું-ત્યારે તેણીના ચાલ
ઉપર આંખમાંથી આંસુ નીકળી પડ્યાં.

હવે તેણી સમઘ મઈ કે જે દહાડે કે તેણીએ મયદાનમાં તપાસ
લીધી હતી,

બેદીદ આનુ જવાની કે છુદ ફરફમન્દ
અરોપ ચૂન બહારો બબાલા બહન્દ
નબુદહસ્તે ભેજ પાકુ ફર્જન્દે ઊય
ગેશનમાયકુ શામે બહમન્દે ઊય
ફેરેસ્તાદહુશ ગોફત ગેયાન્ હોમાય
કે આમહ જહાનના યકી કહ્યોદાય
નબુદ ઇચ અચ અન્દીશકુ મહમ્મતે તેહી
પુરુ અન્દીશકુ બુદમ્ એ શાહનોહી
એ દાદારે ગયહાન્ હેલમ પુરુ હેરાસ
કુલ ગરતકુ બુદમ્ અચ ના સેપાસ
કે યચહાન્ પેસરુ દાદો નેશનાખતમ
અઆમે ફોરાત અન્દરુ અન્દાખતમ
બેબસ્તમ બબાચુશ અરુ ઇન્ ગોહરુ
પેસરુ ખારુ શુદ ચૂન બેમીરુ પેદરુ
કુનૂન ઇજહ ઊરા ખમન્ ખાચ દાદ
અપીરુચ નામે પયે રશનવાદ
એ દીનારુ ગન્થ ફેરુ રીખતન્દ
મયો મુરકો ગઉહરુ અરુ આમીખતન્દ
બેબખશીદ અરુ હરુ કે બુદશ નેયાચ
હેગરુ હકુતકુ ગન્થે હેરમ કરુદ ખાચ
અબઈ કે દાનેસ્ત આતેશકદહસ્તે
વગરુ અન્દો અસ્તાઓ જશને સદહસ્તે
બેબખશીદ ગન્થ બરીનચૂનકુ નીચ
અહરુ કેશવરી અરુ પરાગન્દ ચીચ
અરુએ દહમ્ બામદાદાન્ પગાહુ
સેપહુબુદ બેયામહ અનચ્છીકે શાહુ
બુઝોરુગાને દારાખ બા ઊ અહમ
કસીરા નગોફતન્દ અચ ખીશો કમ
એ દરુગાહુ પદહુ ફેરુ હેરત શાહુ
અયકુ હકુતકુ કસરા નદાદન્દ રાહુ
જહાનદારુ જરૂરીન્ યકી તખ્ત કરુદ
દો કુર્સી એ પીરુજહો લાજવરુદ
યકી તાજ પુરુ ગઉહરે શાહુવારુ
દો ચારહુ યકી તઉકે ગઉહરુ નેગારુ
યકી ભમએ ખુશવાની અજરુ
દરુ ઊ બાફતકુ અન્દ ગૂનકુ ગોહરુ
નેશસ્તકુ સેતારહુ શુમેરુ પીશો શાહુ
એ અખતરુ હમી કરુદ રૂઝી નેગાહુ
અશહુરીવરે અહમન્ અચ બામદાદ
જહાનદારુ દારાખરા ખારુ દાદ
યકી ભમ પુરુ સોરુખ યાફત કરુદ
હેગરુ ભમ પુરુ કરુદ અચ જરુરે જરુદ
ચુ આમહ અનચ્છીકે અયવાન્ ફરાચ
હોમાય આમહ અચ ફેરો બોદેશ નમાચ
અરુ અફશાન્દ આનુ ગઉહરે શાહુવારુ
ફેરુ રીખત અચ દીદહુ ખૂનુ દરુ કેનારુ
મરુ ઊરા ગેફતશ દરુ આધૂશ તન્ગ
બેબુસીદો બેસ્તોરુદ રૂયશ અચન્ગ
બેયાવદો અરુ તખ્તે જરૂરીન્ નેશાન્દ
દુ અશમશ એ દીદારે ઊ ખીરહુ માન્દ.

અને જે દબદબાવાળો જવાન તેણીએ બેથો હતો-કે જે બહારની
મહમ્મત જેવા ચેહરાનો અને ખુદાઈ કદનો હતો,
તે કોઈજ નહીં પણ તેણીનું પોતાનુંજ ફરજાંદ હતું-તે પોતાનીજ
કીમતી ફળદ્રુપ ડાળી હતી.

હોમાએ રડતાં રડતાં પેલા કાસેને કહ્યું-કે “હવે આ દેશની સંભાળ
માટે એક ધણી આવી લાગ્યો છે.

મારું પોતાનું મગ્ગ પણ ચિન્તાથી ખાલી નહીં હતું-અને આ
બોહોળી શેહ-શાહત માટે ફિકમંદ બનેલી હતી.

કુન્યાના પયદા કરનાર સાહેબથી મારું દિલ ધાસ્તી ભરેલું થયું હતું-
કારણકે હું તે સાહેબથી નાસિપાસ બની ગઈ હતી.

કે ખોદાતાલાએ મને એક બેટા આપ્યો અને મેં તેની કદર બૂલ
નહીં-અને જ્યારે તેને ફોરાત નદીમાં મેં નખાવી દીધો હતો,
ત્યારે આ માણેક મેં તેની બાજુ ઉપર બાંધ્યું હતું-હા, તેનો બાપ
આગળથી મરી ગયો હતો તેથી તે ધિકારમાં આવ્યો.

હવે ખોદાતાલાએ તે છોકરાને ફતેહમંદી ભરેલાં નામ સાથે રશનવાદ
મારફતે મને પાછો આપ્યો છે.”

પછી તેણીએ તે બેટાની ખુશહાલીમાં દીનારનો એક ઢગલો કરાવી
તેમાં મય, કરતુરી અને ગોહરો બેસી નખાવી,

જે કોઈ કે હાજતમંદો હતા તેઓને ખેરાત કીધી-અને બીજે અઠ-
વાડિયે દિરમના ખઝાનાને દરવાઝો ખુલ્લો કરી,

તેણી જ્યાં જ્યાં બળુની હતી કે આતશકદેહ છે-અને અંદ અવ-
સ્તાની બંદગીની ક્રિયા તેમજ જશનેસદેહની ક્રિયા થાય છે,

ત્યાં પણ તેજ રીતે તેણીએ ખઝાનાની બક્ષેશ કીધી-અને આખા
મુલકમાં તરેહવાર ચીઝો મોકલી આપી.

દશમે દહાડે સવારે બામદાદને વખતે-સરદાર રશનવાદ પાદશાહની
નઝદીક આવી લાગ્યો.

તેની સાથે અમીરો અને દારાખ પણ હતા-તેઓએ (દારાખ વિષેની)
વાતો થોડી પણ કોઇને જણાવી નહીં.

પાદશાહે દરબારના ધરદા નખાવી દીધા-અને એક અકવાડિયાં સૂધી
કોઇને દાખેલ થવા દીધા નહીં.

પાદશાહે એક સોનેરી તખ્ત તૈયાર કરાવ્યું-તેમજ પીરોઝા અને
આસ્માની રંગના કીમતી પથરની બે કુર્સીઓ,

એક પાદશાહી ગોહરો જડિત તાજ-બે કાનમાં પેહેરવાની બાલીઓ,
એક ગોહર જડિત સાંકળી,

એક સોનેરી કપડાંનો પાદશાહી પોશાક-જેની અંદર જતજતનાં
ગોહરો ભરેલાં હતાં.

પાદશાહની સામે નુબૂરીઓ બેસીને-એક સારા દિવસની તપાસ
કરવા લાગ્યા.

અને અહમન મહિનાના શેહરીવર રોઝે બામદાદને વખતે પાદશાહ
હોમાએ દારાખને દાખેલ કીધો.

તેને નેસાર કરવા માટે એક સોર્ખ યાફતની ભમ ભરી તૈયાર કીધી-
તેમજ બીજી ભમ ખાલેસ સોનાથી ભરી.

જ્યારે દારાખ દરબારના અયવાનની નઝદીક આવી પહોંચ્યો-ત્યારે
હોમાય દૂરેરથી તેને લેવા આવી અને નમન કીધું.

તેણીએ પેલાં પાદશાહી ગોહરોનો તેની ઉપર વધાવો કીધો-તેને
જોતાંજ તેણીની આંખમાંથી આંસુ નીકળી પડ્યાં.

તેણીએ દારાખને બગલમાં પકડી આંપીને થોડી કીધી-તેને બોસા લઇ
તેનું મોઢું પસવારવા લાગી.

પછી તેને લઇ આવી સોનેરી તખ્ત ઉપર બેસાડ્યો-તેના દીદાર
જેવાથી હોમાયની બન્ને આંખો અજબ થવા લાગી.

શુ દારાખ અર તખતે અરૂની નેશસ્ત
હોમાય આમદો તાને અરૂની બદસ્ત
બેજુસીદો અર તારકે ઊ નેહાફ
જહાનશ બહીલીમે ઊ મોબદલુ દાફ
શુ અર તાજ દારા ફોરૂશે ગેરૂત
હોમાય અન્દરાન કાર પૂએશ ગેરૂત
બદારાખ ગોફત આનએ અન્દર ગુબસ્ત
ચુનાન દાન કે ચકસૂર હમલુ બાફ ગસ્ત
જવાનીઓ ગન્જ આમદો રાએ અન્
પેદર મોદહો શાહ બી રાએઅન્

અગર બહ કુનહ ચ મગીર આન્ બદસ્ત
કે બેજ તખતે શાહી મબાદત નેશસ્ત

ચુનીન દાફ પાસોખ ખમાદર જવાન
કે હસ્તી તો અર ગઉહર ખુશવાન
નખાશફ રોગૂત અર દેલ આયફ બજુશ
બયકુ બહ એ દારી દેલ અન્દર ખોરૂશ

જહાનઆફીન અર તો ખુશૂદ બાફ
દેલે બદસેગાલત પુર અર દૂદ બાફ
એ મન્ યાદગારી ખુવદ ઈન્ સોખન્
કે હરગેઅ બદફતર નગદહ કોહન્
અર ઊ આફીન્ કરૂદ ફરૂકોખ હોમાય
કે તા તાજ બાશફ તો બાશી બબય
બેફરૂમૂદ તા મૂબદે મૂબદાન્
બેખાનદ એ હર કેશ્વરી બેખદાન્
પસ અર લશકર આન્ કરૂદ કે ખુદ નામદાર
સરકાઅ શીરાને ખન્જર ગુજાર
બેફરૂમૂદ તા ખાન્દહ આફીન્
ખશાહી બર આન્ નામદારે અબીન્
શુ અર તાજે શાહ આફીન્ ખાન્દહ
અર આન્ તાજ અર ગઉહર અફશાન્દહ
બેગોફત આન્ કે અન્દર નેહાન કરૂદ બૂદ
વજાન્ કરૂદ બેસ્થાર ધમ બદલુ બૂદ
બેદાનીફ કરૂદ બહમને શહૂરયાર
બેજ ઈન્ નીસ્ત અન્દર જહાન યાદગાર
બકર્માને ઊ રફત બાયફ હમલુ
કે ઊ ચૂન્ શખાનસ્તો ગોદાન્ રમલુ
હમલુ સૂએ દારાખ દારીફ ગૂશ
સેપોદલુ બકર્માને ઊ રાયો ફૂશ
ખુજોરૂગીઓ દીહીમે શાહી વરાસ્ત
બહ દાશત બાયફ હમલુ પોશત રસ્ત
ખશાદી ખોરૂશી બર આમદે કે કાખ
કે નવ રેસ્તફ દીદહ ફર્ખેન્દલુ શાખ
બેકર્દહ અન્દાન્ એ ગઉહર નેસાર
કે શુદ નાપદીફ અન્દર આન્ શહૂરયાર
જહાન પુર શુદ અર શાહમાનીઓ દાફ
કસીરા નેયામદ ધમે રન્જ યાફ

જ્યારે દારાખ સોનેરી તખત ઉપર બેઠો-ત્યારે હોમાય આવી અને ૪૫
સોનેરી તાજ હાથમાં લઇ,
તેને બોલેા લઈ તેનાં સર ઉપર પેહેરાવ્યું-અને આખા દેશને તેનાં
તાજ પેહેરવાની ખુશખબરી આપી.

જ્યારે દારાખે એમ તાજ પેહેરી ઝળકાટ મેળવ્યો-ત્યારે હોમાય
પોતાથી થયલાં કામ માટે તોજશ કરવા લાગી.

તેણીએ દારાખને કહ્યું કે “જે કાંઈ બનાવ બની ગયો છે-તે માટે
તું એમજ સમજીને કે તે સંધળું કાંઈ પણ બન્યુંજ નથી.

મારી જવાન વય, પાદશાહી ખજાનો મારા હાથમાં આવેલો અને
ત્રી તરીકેની અકલ-વળી તારો બાપ તો મરી ગયલો અને મારા જેવી
બેવકૂફ ત્રી સત્તા ઉપર આવે,

અને એવા સંભેગે જો તેણીથી ખરાબ કરૂર થાય તો તે મોટી કરૂર
છે એમ ગણી તેણીને સજા ના કરતો-હવે તારી પાદશાહી બેઠક પાદશાહી
તખત સિવાય બીજી કાંઈ ના હોતી.”

તે જવાને પોતાની માને એવો જવાબ આપ્યો-કે “તું પણ પાદ-
શાહી યુન્યાદથીજ ઉતરેલી છે.

અને જો તારૂં દિલ નેશમાં આવે તો તેમાં કશું અજબ થવાનું
નથી-તારીથી થયલાં એક ખરાબ કામ માટે તું એટલો બધો વિલાપ
શા માટે કરે છે ?

ખોદાતાલા તારેથી ખુશી હોજો!-તારા દુશ્મનનું દિલ સંતાપથી
ભરેલું રહેજે !

મારી આ વાત દુન્યામાં યાદગાર રહી જશે-કારણકે તે દક્તરમાંથી
કદી પણ ભૂલારો નહીં.”

મુબારક હોમાય તેની ઉપર દુઆ કરવા લાગી-કે “જ્યાં સુધી તારૂં ૪૬
તાજ કાયમ રહે ત્યાં સુધી તું પણ કાયમ રહેજે !”

હવે તેણીએ મોખેદાન મોખેદ (વડા વઝીર)ને દરેક મુલકમાંથી દાના
રાખસોને બોલાવી મંગાવવા હોકમ આપ્યો.

પછી તેનાં લશ્કરમાં જે કોઇ કે નામદાર અને ખજર મારનારા
સરકરાઅ થયલા બહાદુર લોકો હતા,

તેઓને ફર્માવ્યું જેથી તે દેશના નામદાર પાદશાહ ઉપર તેઓએ
પાદશાહ તરીકેની દોઆ કીધી.

જ્યારે તેઓએ પાદશાહનાં તાજ ઉપર દુઆ કીધી-અને તે તાજ
ઉપર ગોહરોના વધાવો કીધો,

ત્યારે તેણીએ જે કામ ફરૂખી રીતે કીધું-અને જે કીધાથી તેણીએ
ખુબજ ગમ ખાધો હતો તે સંધળું કહી સંભળાવ્યું.

તેણી બોલી કે “તમે સંધળા બજીને કે પાદશાહ બહમનનાં આ
(ફર્ક) સિવાય કોઈ બીજું ફર્ક દુન્યામાં (તેની પાછળ) યાદગાર રહ્યું નથી.

તમે સંધળાઓએ એનાજ હોકમ પ્રમાણે ચાલવું-કારણકે તે એક
ગોવાળિયા મિસાલ છે અને તમે પેહલવાનો બકરાનાં ટોળાં મિસાલ છો.

તમે સંધળા દારાખના હોકમ ઉપરજ કાન ધરજો-અને એનાં ફર્માન
ઉપરજ તમારા વિચાર અને અને હોશ સોંપેલા રાખજો.

મોટાઇ, તાજ અને પાદશાહી તેનેજ ધટે છે-અને મક્કમપણે તેનેજ
તમારે વફાદાર રહેવું જોઇયે.”

જ્યારે પાદશાહી ઝાડમાંથી આ નૂરી ફજુગો નવો ફટલો બેચો-ત્યારે ૪૭
લોકોએ ખુશહાલીના પોકારો કીધા.

તેઓએ તેની ઉપર ગોહરોના એટલો બધો નેસાર કીધો-કે પાદશાહ
પોતે તેની અંદર સંધળો ઢંકાઈ ગયો.

સંધળો દેશ ખુશહાલી અને ઇન્સાફી ભરપુર બન્યો-કોઇને કાંઈ ગમ
કે દુઃખ યાદ આવ્યુંજ નહીં.

હોમાય આનં જમાન ગોઠૂત આ મુખદાન
કં આય નામવરૂ આ ગોઠૂર મેઘદાન
અસીઓ હો સાલ આનંએ કરૂંમ બરજ
સેવોદમ બહી તખ્તે શાહીઓ ગજ
શુમા શાહ આશીદો કરૂંમ બરીહ
અબી રાએ ઊ ચક્ર નકસ મશરીહ
સુ દારા એ તખ્તે મેહી ગશત શાહ
બઆરામ દીહીમ બરૂ સરૂ નેહાહ
એને ગાઝરો ગાઝરૂ આમહ દવાન
મેઘોઠાનં કય શહૂરયારે જવાન
નેશસ્તે કરૂં બરૂ તો કરૂંદહ બાહ
દહે બહસેગાલાને તૂ કરૂંદહ બાહ
દેહત શાહ બારો તનો બન દુરોસ્ત
મબાદત કયાની કમરૂગાહ સોસ્ત
૪૮ બેકરૂંદહ દારા કે દહ બહરૂં અરૂ
બેયારૂંદહ પુરૂ માયહુ બમી ગોઠૂર
બહરૂ બમએ તખ્તહુ કરૂંદહ પજ
બેદાહ આનં કરૂંસીરા કરૂં દીહ રજ
બહુ ગોઠૂત કય ગાઝરે પીશહુ દારૂ
બપીશહુ રવાનરા પુરૂ અન્દીશહુ દારૂ
મગરૂ બાબુ સન્દક્ર ચાબી ચકી
સુ દારા બહુ અન્દરૂન ફૂદકી
બેરૂંદહ દેહહો પુરૂ અચ આફીન
એ દાદારૂ બરૂ શાહે ધરાનં જમીન
કુનૂન અખ્તરે ગાઝરૂ અન્દરૂ ગુજસ્ત
બહુકંન શુહો બોરૂહ બોશનાન બદસ્ત
કુનૂન આફીન અચ જહાનઆફીન
બેબાનીમ બરૂ શહૂરયારે જમીન
અબૂલકાસેમ આનં શાહે પુરૂશીહ બેહુરૂ
કે ગીતી બેયારસ્ત આ દાદો મેહુરૂ
શહ-શાહ મહુમૂદે પીરૂઅખ્ત
બોદાવન્દે તાલો બોદાવન્દે તખ્ત
નબૂયહ બેચ અચ દાહ વચ રાસ્તી
નેયારહ બદાહ અન્દરૂન કરૂંસતી
૪૯ હમીશહુ જવાન તા જવાની બુવહ
હમાન એન્દહુ તા એન્દગાની બુવહ
જહાન રઉશન અચ તાલે મહુમૂદ બાહ
હમહુ રૂચગારાનશ મસઊહ બાહ

તે વખતે હોમાયે મેઘોદોને કહ્યું-કે “ઓ જયી બુન્દાદના ફાનેરા મંદ નામદારો!

બેની પાછળ મેં બત્રીસ વર્ષ સુધી મેહનત લીધી છે-તે પાદશાહી તખ્ત અને ખજાનો મેં એને સોંપી આપ્યા છે.

તમે ખુશદાહ રહેજો અને એનો હોકમ બજાવજો-નેનાજ વિચાર સિવાય તમે જરાપણ દમ મારતા ના.”

ન્યારે દારાબ તે બુઝોર્ગીં બરેલાં તખ્તથી ખુશદાહ થયા-અને આરામ સાથ તાજ સર ઉપર મૂક્યું,

સારે પેલી ધોબણ અને ધોબી બન્ને દોડતાં ત્યાં આવી લાગ્યાં-અને બોલ્યા કે “ઓ જવાન પાદશાહ!

કયાની તખ્ત ઉપર તારી બેઠક મુબારક હોજો!-તારા ફરમોનાં દિલ અખ્તી બનજો!

તારૂં મન ખુશદાહ હોજો! અને તારૂં દિલ અને બન તનફૂરોસ્ત રહેજો!-તારી પાદશાહી કમર વાંકી ના વળતી (યાને તું લાગ્યો જિંદગી ગુઝારજો).”

પછી દારાબે સોનાથી ભરેલી દશ કોથળીઓ-અને કીમતી ગોઠરો ભરેલી એક બમ લાવવા હોકમ આપ્યો.

તેમજ દરેક બતનાં કપડાંના પાંચ પાંચ તાકા લાવવા ફરમાવ્યું-અને બેઓએ કે તેને માટે એટલી બધી મેહનત ઉઠાવી હતી તેઓને આપ્યા.

તેને કહ્યું કે “ઓ ધંધાદાર ધોબી!-તું તારા પોતાનાજ ધંધામાં શેકાયલો રહેજો,

કે વળી કદાચ પાણીમાંથી કોઈ બીજી પેટી મળી આવે-અને તેમાંથી દારાબ જેવોજ બીજો છોકરો નીકળી આવે.”

પછી તેઓ ધરાન દેશના પાદશાહ ઉપર મનમાં બોદાથી નેક દોઆ માગતાં રવાના થયાં.

હવે ધોબીને દહાડો ફર્યો-ધોબીનો ધંધો છોડી વેપારી થયો અને કપડાં ધોવાનો સાજીખાર રસ્તામાં ફેંકી દીધો.

હવે આપણે દેશના પાદશાહ મહમૂદ ઉપર બોદાતાલા તરફની દોઆ ગુઝાર્યો.

ઓ અબૂલકાસેમ ફિદોસ્તી! તું દોઆ કર કે તે ખુરશીદને ચેહરેનો શાહ-કે જેણે ઇન્સાફ અને મોહબત સાથ દેશને સજીવાર આપ્યો છે.

ફતેહમંદ બખ્તનો શેહ-શાહ મહમૂદ-કે જે તાજનો સાહેબ અને તખ્તનો ધણી છે.

જે સાહેબ ઇન્સાફ અને સત્યાઈ સિવાય બીજું કંઈ શોધતોજ નથી-અને જે ઇન્સાફ કરવામાં જરાપણ ખામી રાખતો નથી.

ફુન્યામાં બેબત અવસ્થા ભ્યાં સુધી જણાતી રહે ત્યાં સુધી તું જવાન રહેજો-તેમજ ફુન્યામાં જિંદગી ગુઝારવાનું કામ ચાલુ રહે ત્યાં સુધી તું જીવતો રહેજો!

શાહ મહમૂદનાં ગળકતાં તાજથી દેશને ગળકાઠ મળજો!-તેની પાદ-શાહીના તમામ દિવસો નેક અને મુબારક થજો!

દારાબુ.

પાદશાહીએ દારાબુ દુવાઝદહ
સાલુ બુદ સાખતને દારાબુ શહરે
દારાબુગેર્દરા વ રવાનુ
સાખતને બુદહા.

દારાબની પાદશાહી ખાર વર્ષની હતી. દારાબે
“દારાબગેર્દ” નામનું શેહર
વસાવવું અને નદીઓ
વહેતી કરવી.

એ ગોકૂત આનુ સરાયન્દહુ દેહકાને પીર
એ ગુસ્તાસ્પ વચ્ચે નામદાર અરુશીર
વચ્ચે નામદારને ફરુન્દહુ રાય
એ દારાબુ વચ્ચે રસો શાએ હોમાય
શુ દારા ખતખતે કંઈ ખર નેશસ્ત
કમર ખર મેયાનુ ખસ્તો બુકુશાહ દસ્ત
ચુનીનુ ગોકૂત ખા મુબેદાનો રદાનુ
બુઝગર્જાને બીદારુ દેહ બેખરદાનુ
કે ગીતી નબુસ્તમ ખરન્જો બદાહ
મરા તાજ યજદાનુ ખસર ખર નેહાહ
શેગોકૂતી તરુ અચ કારે મનુ દરુ નેહાનુ
ન બીનદ કસી આરકારે નેહાનુ
નદાનીમ બેચ દાહ પાદારો ઇનુ
કે ખર મા પસ અચ મા કુનદ આઝીનુ
નબાયદ કે પીચદ કસ અચ રન્જે મા
બદીનુ રચ આગન્દને ગન્જે મા
અમાનહુ બદાદે મનુ આબાહ બાહ
દેહે ઝીરદસ્તાને મા શાહ બાહ
વચ્ચે પસ એ હેન્દસ્તાનો એ રમ
એ હર મંજે બા અઝો આબાહ બૂમ
બેરુકાનુ બા હફયહાઓ નેસારુ
બેબુસ્તાનુ બુરુનીએ શહરુચારુ
ચુનાનુ બુદ કે રૂઝી એ બહરે ગલહુ
બેયામદ કે અસ્પાનુ બેબીનદ ચલહુ
એ પસ્તી બેયામદ બહુદી રસીદ
ચકી બી કરાનુ અરુકુ દયાં બેદીદ
બેકરુમદ કચ હેન્દ વચ્ચે રમેયાનુ
બેચારન્દ કાર આચમદહુ રદાનુ
કુશાયન્દ અઝીનુ આમે દયાં દરી
રસાનન્દ રૂઝી બહરુ કેશ્વરી
શુ બુકુશાહ દાનન્દહુ જાનુ આબુ બન્દ
ચકી શહરુ ફરુમદ ખસર મુદમદ

એલા તવારીખનવેસ બુદા દાનેશવર દેહકાને ગુસ્તાસ્પ અને નામદાર
અર્દશીરની તવારીખ વિષે શું લખ્યું છે? તે તું સાંભળ.”

તેમજ મુબારક વિચારના નામદારો દારાબ અને હોમાયના રાજ-
અમલ માટે શું લખ્યું છે તે સાંભળ.

ન્યારે દારાબ ક્યાની તખ્ત ઉપર બેઠો-અને કમર ઉપર કમરબંદ
બાંધીને સખાવત માટે હાય ખુલ્લા કીધા,

ત્યારે તેણે મોબેદો, સરદારો, બુઝર્ગો અને હુશ્યાર દિલના દાનેશ-
મંદોને એ પ્રમાણે કહ્યું,

કે “મેં કાંઈ મેહનત કરીને કે ઇન્સાફ પાંચરીને આ દેશ મેળવ્યો
નથી-પણ ખોદાતાલાએજ મારે માથે આ તાજ મેલ્યું છે.

મારી બાબતમાં બનેલા બનાવ કરતાં વધારે અજબ જેવો બનાવ
કુન્યામાં કોઇ ઝાહેર રીતે કે છપી રીતે બેઢ શકશે નહીં

એના બદલામાં અમે ઇન્સાફ કરવા સિવાય કાંઈ પણ બળીશું
નહીં-કે જેથી અમારી પાછળ અમારી તારીફ થાય.

ખજાનો એકઠો કરવાની વખતે જે કાશોશ અમે કરીશું તેની વિરૂધ્ધ
કાંઈયે થવું નહીં બેઢયે.

મારા ઇન્સાફી અમાનો આબાહ થશે!-અને મારી રૈયતનાં દિલ પો
ખુશાલ હોશે!”

ત્યાર બાદ હિન્દુસ્તાન, રમ અને બીજા વખણાયલા મુલકમાંથી
તેમજ આબાહ થયલી જગ્યાઓમાંથી,

લોકો હદયા અને નેસાર લઇને આવવા લાગ્યા-અને પાદશાહને માટે
ખુશાલી ચાહવા લાગ્યા.

એવું બન્યું કે એક દહાડો તે ઘોડા બેવા માટે ઘોડાઓનાં ટાળાં
તરફ આવ્યાં.

નીચાણુ અમીન ઉપરથી તે બીચા પહાડ ઉપર ચઢ્યો-જ્યાં તેણે
એક ધણોજ બેઠો અને લાગેલા પોહોળો સરોવર જોયો.

તેણે હોકમ કીધો કે “હિંદ તથા રમથી ધણાજ અનુભવી કારી-
ગરોને બોલાવે.

જેઓ આ પાણીનાં સરોવરમાંથી પાણી બાહરે જવાને રસ્તો કરે-
અને તેમાંથી એક નેહર આસપાસની જગ્યાઓમાં ખોદી લઈ લય.”

ન્યારે અનુભવી કારીગરોએ ત્યાંથી નેહરો વહેતી કીધી-ત્યારે ત્યાં
એક સુંદર શેહર વસાવવાનો હોકમ કીધો.

યુદ્ધવારે શત્રુ અન્દર આજરૂં ગેરૂં
 વરઃ નામ કદંદ દારાખગેરૂં
 યદી આતેશ અકૂપ્ત અસ તીથે કુંદ
 પરતતન્દર આજરૂ આમદ ગોરૂં
 ૫૧ એ હર પીશઈ કારૂં ખાસ્તન્દ
 હમલૂ શત્રુ અઝીશાન્ બેચારતન્દ
 બહરૂ ફેરેત્તાઈ બી મરૂ સેપાલૂ
 એ દુશ્મન્ હમી દાસ્ત ગીતી નેગાલૂ
 જહાન્ અસ બદઅન્દીશ બી બીમ કંરૂ
 દેલે બદ સેગાલાન્ બદ નીમ કંરૂ

અમારે તેં શેહરની દીવાર સધળી ફરતી બંધાઈ રહી-ત્યારે તે શેહરનું
 નામ “દારાખગેરૂં” આવ્યું.

તેમજ ત્યાં પહાડની બુલંદી ઉપર એક આતશકદેહ પરકયા-અને તે
 આતશની સંભાળ કરવા માટે એક હેરબુદનો ટાળો ત્યાં આવ્યો.

દરેક ધંધાના કારીગરોને ત્યાં બોલાવ્યા-અને તેઓથી તમામ શેહરને
 સજુગાર્યું.

ચો તરફ મોટાં લશ્કરને રવાના કીધાં-અને પોતાના દેશને તેમ કરીને
 સંભાળી રાખવા લાગ્યો.

દુશ્મનની ધારતી દેશમાંથી નાબૂદ કીધી-અને દુશ્મનોની હિમ્મતને
 તોડી નાખી.

તાખ્તને શોધખૂળ લશ્કરે અરખૂ
 બરૂ કેશવરે ધરિન્ વ શેકસ્ત
 યાખ્તનશૂ અઝૂ દારાખૂ.

શોધખે અરખનાં લશ્કર સાથ ધરિનના મુલક
 ઉપર હમ્લો કરવો અને દારાખથી
 તેને શિકસ્ત મળવી.

યુવાન બુદ કે અસ તાબેયાન્ સદ હજાર
 નબર્દલૂ સવારાને નીચલૂ યુઝારૂ
 બેરૂતન્દ સાલારે ધરિન્ શોધખૂ
 યદી નામદારૂ અસ નેઝાદે કતીખૂ
 કસ ધરિન્ બરૂ આરન્દ ગઈ સેપાલૂ
 બમદી બેગીરન્દ દીલીમો ગાલૂ
 જહાન્દારે ધરિન્ સેપાલી બેઝારૂ
 કે ગોરૂતન્દ આનર નશાયદ શુમેરૂ
 ફરાસ આમદન્દ ઇન્ દો લશ્કર બહમૂ
 જહાન્ શુદ એ પર્ખાશબૂયાન્ દેઝમ
 ઝમીન્ આન્ સેપહરૂ હમી બરૂ નતાફૂત
 બરાન્ બુમ કસ જાએ રૂતન્ નેયાફૂત
 એ બારાને જૂબીનો બારાને તીરૂ
 ઝમીન્ શુદ એ ખૂન્ ચૂન્ યદી આખૂગીરૂ
 ૫૨ બોરૂશી બરૂઆમદ એ હર પહલૂઈ
 તલી કાશતલૂ દીન્દ બરૂ હર સુઈ
 સે ફઝો સે શખૂ જાન્ નેશાન્ જન્ બૂદ
 ઝમાનલૂ બરૂ આન્ જન્ગેયાન્ તન્ બૂદ
 ચહારીમ અરખૂ રૂય બરૂ કાશતન્દ
 બશખૂ દસ્તે પચકારૂ બુઝાશતન્દ
 શોધખૂ અન્દર આન્ રઝમગલૂ કશતલૂ શુદ
 અરખરા હમલૂ રૂઝ બરૂગશતલૂ શુદ
 બસી અરખે તાઝી બઝીને બદન્
 બસી નીચલો ખૂદો બફૂતાને જન્
 અજાન્ રૂતગાન્ માન્દ આનજ બજય
 બનચદે જહાન્દારૂ પૂરે હોમાય
 બેખખશીદ ચીઝી કે બુદ બરૂ સેપાલૂ
 એ અરખો એ રમહો એ તીથો કોલાલૂ
 એ લશ્કર યદી મરૂખાન્ બરૂચીઝ
 કે ગોરૂતારે ધરિન્ બેદાનદ શનીદ

એવું બન્યું કે લડાયક બાલાવાળા એક લાખ અરખ સવારો,

ચઢી આવ્યા. તેઓનો સરદાર કતીબની અલ્લાદનો “શોધખ”
 નામનો હતો.

કે ધરિનને પાયમાલ કરે અને પોતાની બહાદુરીથી ધરિનનું રાજપાટ
 લઇ લે.

ધરિનનો પાદશાહ પણ એક એવું લશ્કર લઇને સામે ગયો-કે ગોચા
 તેની ગણતરી કોઈ કરી શક્યજ નહીં.

આ બન્ને લશ્કરો સામાસામી કિતચો-લડાયક મદેથી જોહાન ગમ
 બરેલી બની.

ઝમીન તે બન્ને લશ્કરનો ભાર ઝીલી શકી નહીં-તે ઝમીન ઉપર
 કોઈને ચાલવાની પણ જગ્યા રહી નહીં.

નેઝાના અને તીરના વરસાદથી-ત્યાંની ઝમીન લોહીના તળાવ માફક
 થઇ ગઈ.

જગે જગે લડાઈના પોકાર થવા લાગ્યા-અને ચો તરફ મૂવેલાંના
 ઢગલા દેખાવા લાગ્યા.

એ પ્રમાણે ત્રણ દહાડા અને રાત લડાઇ ચાલી-પણ ઝમાનો તે
 અરખ લડવૈયાઓ ઉપર તંગ બન્યો હતો.

જેથી ચોથે દહાડે અરખોએ નાસવા માંડ્યું-રાતોરાતજ તેઓ તે
 લડાઈનું મયદાન છોડી ગયા.

સરદાર શોધખ તે લડાઈગાહમાં માર્યા ગયા-અને અરખોનો દહાડો
 બરગસ્તે થયો.

ખંદગી ઝીન સાથના ધણાક અરખી ઘોડાઓ તેમજ ધણાક નેઝા,
 લોઢાંની ટોપીઓ અને લડાઈનાં બખતરો,

તે નાસી ગયલાઓ તરફથી તેજ જગ્યાએ હોમાયના બેટા પાદશાહ
 દારાખની નજીક રહી ગયાં.

જેથી તેણે તે ઘોડા, નેઝા, તલવારો અને કોલાહો વગેરે જે કાંઈ
 તેઓ છોડી ગયા હતા તે સધળું પોતાનાં લશ્કરને બખ્શીશ આપી દીધું.

પછી તેણે તેઓની બાપા-સમજ શકે તેવા સૂબાને પોતાનાં લશ્કર-
 માંથી પસંદ કરી,

ફેરેસ્તાદ તા બામ્ ખાહફ એ દસ્ત
અઝીન્ સાલો આન્ સાલ કંદર ગુલસ્ત

મોકલાવ્યો કે જેથી અરબેસ્તાનમાંથી ચાલુ સાલની અને ગયાં
સાલની ખંડણી માગે.

રઝમે દારાબ્ બા ફીલ્કૂસ્ રમી
વ ફીરઝી યાફતન્.

દારાબની ફીલ્કૂસ રમી સાથની લડાઈ
અને તેનું ફતેહ પામવું.

શુદ્ધ અમ્ દસ્ત નીઝલુવરાન્ તા બરમ્
હમલુ રઝમ જોસ્ત અન્દર આખાદ બૂમ

બરમ્ અન્દરન્ શાહુ બુદ ફીલ્કૂસ
ચકી બૂદ બા રાએ જી શાહે રસ
નબેસ્તાન્ નામલુ કે પૂરે હોમાય
સેપાહી બેયાવરુદ બી મરુ એ જાય
ચુ બેશનીદ સાલારે રમ ઈન્ સોખન્
ખયાદ આમદશ રૂએ કીને કોહન્
એ અમ્બૂરેયલુ લશકરી ગેરુદ કરુદ
હમલુ નામદારાને રૂએ નબરુદ
ચુ દારા બેયામદ બુઝોર્ગાને રમ
બેપદાખ્તાન્દ આન્ હમલુ મર્ઝો બૂમ
એ અમ્બૂરેયલુ ફીલ્કૂસો સરાન્
બેરકૂતાન્દ ગોદાને. જન્મુઆવરાન્
દો રઝમે ગેરાન્ કર્દલુ શુદ ફરુ સે રઝ
અહારોમ ચુ બેકૂખ્તા ગીતી ફેરઝ
ગુરીઝાન્ બેશુદ ફીલ્કૂસો સેપાહુ
ચકીરા નબુદ તર્કો રમી કોલાહુ
ઝનો ફૂદકાન્ શાન્ બેગોર્દાન્દ અસીરુ
બેકોશ્તાન્દ અઘી બખારાને તીરુ
ચુ અમ્ પીશે દારા બશારુર આમદન્દ
અમ્ આન્ રકૂતાલુ લશકરુદો બહુરુ આમદન્દ
દેગાર બીશતાર કોશ્તહો ખસ્તાલુ બૂદ
પસે પોશ્ત શાન્ નીઝલુ પયવસ્તાલુ બૂદ
બઅમ્બૂરેયલુ દર હેસારી શુદન્દ
વઝ ઈશાન્ બસી ઝીન્હારી શુદન્દ

તે બાલાવાળા સવારો અરબેસ્તાન છોડી રમ તરફ નાસવા લાગ્યા-
અને તે આખાદ મુલકમાં તેઓની પૂઠ પકડીને ઈરાની મર્ઝખાન તેઓ
સાથ લડતો લડતો ગયો.

રમના ઇલાકામાં “ફીલ્કૂસ” નામનો પાદશાહ પાદશાહી ચલાવતો ૫૭
હતો-અને રસનો (રશ્યાનો) પાદશાહ તેનો દોસ્ત થતો હતો.

તેઓ બન્ને ઉપર નામા લખવામાં આવ્યાં કે “હોમાયને બેટો
દારાબ-એક બારી લશકર લઈ ચકી આવ્યો છે.”

જ્યારે રમના સરદારે આ વાત સાંભળી-ત્યારે તેને આગળા વખતના
કીનાનો દહાડો યાદ આવ્યો.

તેણે અમ્બૂરિયાના ઇલાકામાંથી એક લશકર ઉજી કર્યું-જેમાં લડાઈમાં
પ્રખ્યાત થયેલા સધળા સરદારો હતા.

જ્યારે દારાબ ચકી આવ્યો ત્યારે રમના વડાએ તે સધળો મુલક
ખાલી કરી ગયા.

અમ્બૂરિયામાંથી ફીલ્કૂસ અને સરદારો તેમજ પેદલવાનો અને લડા-
યકો તેની સામે ગયા.

ત્રણ દિવસમાં બે બારી લડાઈ થઈ-અને ચોથે દહાડે જ્યારે દુન્યાને
રોશન કરનાર આકાશને બેહાલ રોશન થીધી,

ત્યારે ફીલ્કૂસ અને તેનાં લશકરે નાસવા માડ્યું-કોઈનાં સર ઉપર
લોઢાંની ટોપી કે કોલાહ રહી હતી નહીં.

ઈરાનીઓએ તેઓનાં બાયડી છોકરાને કપદ પકડ્યાં-અને ઘણાક
રમીઓને તીરથી વિંધી નાખ્યા.

જ્યારે દારાબની લડાઈમાંથી અમ્બૂરિયામાં રમી લશકર પાછું આવ્યું-
ત્યારે જણાવ્યું કે માત્ર બેજ ભાગ પાછું આવ્યું હતું.

બાકીના ઘણા ખરા માર્યા ગયા કે ઝખ્મી થયા હતા-તેઓની પીઠ ૫૪
ઉપર નેઝા વળગેલા હતા.

તેઓ (નાસીને) અમ્બૂરિયાના કિલ્લામાં બસાયા-અને તેઓમાંથી
ઘણાકોએ તો જીવનદાન માંગ્યું.

આશતી કર્દને ફીલ્કૂસ્ બા દારાબ્
વ બઝની ગેરેફતને દારાબ્
દોખ્તરશૂરા વ બામ્
ગરતન્ બઈરાન્.

ફીલ્કૂસે દારાબ સાથ સુલેહ કરવી અને
દારાબે તેની બેટી સાથ નેકાહ
કરવા અને ઇરાન તરફ
પાછું ફરવું.

ફેરેસ્તાદઈ આમદ અમ્ ફીલ્કૂસ
બેરફમન્દો બીદારો બા નઅમે બૂસ

ફીલ્કૂસ તરફથી એક એલચી આવ્યો-જે અકલમંદ, હોશ્વાર, નર-
માસવાળો અને ગરીબ સ્વભાવનો હતો.

આખા બહરહો બદલો બા નેસાર
 હો સંદૂક પુર ગઉહરે શાહુ વાર
 શુનીન બૂદ પયધામ કચ ચક્ર ખોદાય
 બેખાહમ કે ઊ ખાશદમ રહુભાય
 કે કળમિ ઈન રચમ બચમ આવરીમ
 મખાદા કે દેહ સૂએ રચમ આવરીમ
 હમહુ રાનેતી ખાશદો મદમી
 એ કહીઓ તારી બેગીરહ કમી
 શુ અમૂરેયહુ કાન નેશરેતે મનરેત
 તો આધઓ ખાહી કે ગીરી બદરેત
 દેહ મન બજીશ આમહ અચ નામો નગ
 બહંગામે બચમ અન્દર આયમ બજગ
 તો આન કુન કે અચ શહુરયારાન સહારેત
 પેદર શાહુ બૂદો પેસર પાદશારેત
 ૫૫ શુ બેશનીહ આઝાદગાનરો બેખાન્દ
 હમહુ દારેતાન નચદે ઈશાન બેશન્દ
 એ બૂદહ ગોકૂત અન્દરીન ગોકૂતબૂય
 બેબૂયહ હમી ફીદકૂસ આબૂચ
 હમહુ મેહુતરાન ખાન્દહ આફીન
 કે અચ શાહે બીના દેહો પાફીન
 શહ-શાહુ બર મેહુતરાન મેહુતરરેત
 એ કાર આન યુઝીનહ કુલ મેહુતરરેત
 યકી હોખતરી દારહ આન નામદાર
 બખાલાય સર્વો ખરોખ ચૂન બહાર
 યુત આરાય ચૂન ઊ નબીનહ બચીન
 મેયાને યુતાન ચૂન દેરખશાન નેગીન
 શહ-શાહુ બીનહ પસન્દ આયદશ
 બખાલીચ સર્વે બહન્દ આયદશ
 ફેરેત્તાદએ રમરા ખાન્દ શાહુ
 બેગોકૂત આનએ બેશનીહ અઝાન નીકુખાહુ
 બહુ ગોકૂત રવ પીરી કચસર બેબૂય
 કે ગર બેરેત ખાહી હમી આબૂચ
 પસે પદએ તૂ યકી દુખતરરેત
 કે બર તારકે બાનુઆન અકૂસરરેત
 ૫૬ નેગારી કે નાહીહ ખાની વરા
 બર અવરન્ગે ગરીન નેશાની વરા
 બરે મન ફેરેત્તાશ બા બાએ રમ
 શુ ખાહી કે બી રન્જ માની બબૂમ
 ફેરેત્તાદહુ બેશનીહો આમહ શુ ખાહ
 બકચસર બરાન ગોકૂતહા કરહ યાહ
 બહાન શાહ શુદ ફીદકૂસો સેપાહુ
 કે દામાહ ખાશહ મર ઊરા શુ શાહુ
 સબુન રકૂત હરૂનહુ અચ બાએ સાવ
 એ ચીઝી કે દારહ શહે રમ તાવ
 બહાન બર નેહાદન્દ સાલી કે શાહુ
 સેતાનહ એ કચસર બહર મેહુર માહ

તે પેસાની થેલીઓ, ગોલાઓ અને નેસાર કરવાની ચીઝો સાથ-પાદ-
 શાહી ગોદરો બરેલી બે પેડીઓ લઇને આવ્યા.
 તે એવી રીતે પયગામ લાવ્યા હતા કે “એકલા એક ખોદાતાલા
 તરફથી-હું એવું ચાહું છું” કે તે મારો રેહનુમા બને.
 કે જેથી આ લડાઈનું શેવટ આપણે ખુશીની મજલેસમાં, લાવી નાખ્યે-
 હવે આપણાં દિલ પાછાં લડાઈ તરફ લગાડીએ એવું કહી પણ બનતું જ ના.
 પ્રમાણિકપણું અને ઈન્સાનીયત દેખાડવી એધયે-અપ્રમાણિકપણાથી
 સારા વખતનો અવાજ આવે છે.
 ન્યારે અમૂરિયા કે જે મારી રાજધાની છે-તેને તેં આવીને લઈ
 લેવા માચું,
 ત્યારે મારી છર્તિ અને નામને ખરાબ લાગે તેથી માફ દિલ ઉકેરાઈ
 આવ્યું-કે મારા સુખના વખતે મને લડાઈ કરવા જવું પડે છે.
 તું પાદશાહોને લાયકની વર્તાણુક ચલાવ-કેમકે તારો બાપ એક પાદ-
 શાહ હતા અને તેનો બેટો પણ પાદશાહ જ છે.”
 ન્યારે દારાબે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેણે મોઠા મોઠાએને બોલાવી
 મંગાવ્યા-અને તેઓની નજદીક તમામ હકીકત કહી.
 અને બોલ્યો કે “આ વાતમાં તમે શું કહો છો ?-ફીદકૂસ તો હવે
 પોતાની ખોદેલી આબર પાછી મેળવવા માગે છે.”
 સધળા સરદારો તેની ઉપર દોષા કરી બોલ્યા-કે “ઓ રૈશન
 દિલના અને પાક મઝહબના પાદશાહ !
 તું શેહ-શાહ સધળા સરદારો ઉપર સરદાર છે-અને જે સારું કામ
 હોય છે તેજ પસંદ કરે છે.
 તે નામદારી ભરેલો ફીદકૂસ એક બેટી ધરાવે છે-જે બંચાઈમાં સરો-
 વર જેવી અને ચેહરામાં બહારની મિસાલની છે.
 ચીનના પૂતળાં બનાવનારે પણ તેવું પૂતળું બેચું ન હશે-તેણી
 સધળી પૂતળીઓ વચ્ચે એક અળકતા નેગીના જેવી છે.
 અગરજે શેહ-શાહ તેને જોય તો ગર પસંદ પડે-તેણી એક બાગ-
 માંનાં બંચા સરોવર જેવી તને લાગશે.”
 પાદશાહે પેલા રમરા એલચીને બોલાવ્યા-અને પોતે જે કાંઈ તેના
 નેકખાહોથી સાંભળ્યું હતું તે તેને કહ્યું.
 તે બોલ્યો કે “તું કચસર પાસે જ અને કહે-કે ‘અગરજે તું
 પોતાની આબર ચાહતો હોય,
 તો તારા ધરમાં જે એક બેટી છે-કે જેણી બાનુઆનાં સરનાં તાજ
 મિસાલ છે,
 જે પૂતળીને તું નાહીદનાં નામથી બોલાવે છે-અને જેને તું સોનેરી
 તખ્ત ઉપર બેસાડે છે,
 તે બેટીને, જે તું પોતાના મુલકમાં કાંઈ પણ બચ વગર રહેવા
 માગતો હોય-તો તું રમ દેશની ખંડણી સાથ મોકલી આપ.”
 એલચી એવું સાંભળીને તુરત પાછો ફર્યો-અને કચસરને તે સધળી
 વાતો કહી.
 એ સાંભળી ફીદકૂસ અને સધળું લશ્કર ખુશહાલ થયું-કે “ધરાનના
 પાદશાહ જેવો તેનો જમાહ થશે.”
 રમરા પાદશાની શક્તિ પ્રમાણેની ખંડણી તેની પાસેથી લેવાની
 વાત ચલાવી.
 શેવટે એવું નક્કી થયું કે દર વર્ષ મેહર* મહિનામાં ધરાનનો પાદ
 શાહ કચસર પાસેથી ખંડણી લે.

* કદીમ રમી વર્ષ પાનખર રૂઠથી શરૂ થતું હતું. વર્ષના પહેલા મહિનાને “તશતીને અઠવલ” કહેતા હતા, જે ઈરાની-
 ઓના મેહર મહિનો હતો. રમીઓનું વર્ષ સૂર્યનીજ ચાલતું હતું જે ૩૬૫ દિવસ અને ૬ કલાકનું હતું.

એ જરૂર આયજો શીખાણ સહ હજાર
અબા હરૂ ચકી ગઉહરે શાહુ વારૂ
એહલ કંદેલ મેરકાલ હરૂ આયઈ
હમાન નીચ ગઉહરૂ ગેરાનમાયઈ
વજાન પસ હમહુ ફીલ્સૂફાને શહૂરૂ
કસીરા કે બૂહ અન્દરૂ આન મરૂચ બહૂરૂ
એફરૂમહ તા શહૂરા સાખ્તાન્હ
એ હરૂ કારૂ દેહલા એપદખ્તાન્હ
એરફતાન્હ બા દોખ્તરે શહૂરૂચારૂ
ગેરાનમાયગાન હરૂ ચકી બા નેસારૂ
ચકી મહુદે અરૂની બયાશસ્તાન્હ
પરસ્તાન્હ તાએ જરૂ આસ્તાન્હ
દહુ ઉસ્તુરૂ હમહુ બારૂ દીબાએ રૂમ
હમહુ પચકરૂ અચ ગઉહરે જરૂશ બૂમ
શુરૂવારૂ સીસહ એ ગુસ્તાફની
એ ચીઝી કે બુહ શાહૂરા બરૂદની
દેલારામે રૂમી બમહુહ અન્દરૂન
સોફાઓ શહેબ વરા રહુનમૂન
કનીઝક પસે પોશ્તે નાહીદ શસ્ત
અજાન હરૂ ચકી જામે અરૂની બદસ્ત
બજામ અન્દરૂન ગઉહરે શાહુ વારૂ
ચુત આરાય બા આફસરે બૂશવારૂ
ગોકુલ બૂબરૂશ હારા સેપોરૂદ
ગોહરૂહા બગબૂરે ઊ અરૂ શુમેરૂદ
વજાનપસ બરૂ આન રચમગહુ બરૂ નમાન્હ
સેપહૂરા સુએ શહૂરે ઈરાન બેરાન્હ

જેમાં સોનાનાં એતેલાં એક લાખ ઇંડાં-અને તે દરેક ઇંડાં સાથે
એક બાદશાહી મોતી લે.
દરેક ઇંડાંનો વજન ચાળીસ મિસ્કાલ કરાવ્યો હતો-તેમજ મોતી પણ
બહુ કીમતી હોયું જોઈયે.
ત્યાર બાદ શેહરના તમામ દાનેશદોને તેમજ જેઓ તે ખુલકમાં
સારો હિસ્સો ધરાવતા હતા,
તેઓને ફર્માવ્યું જેથી તેઓએ દરેક કામથી પોતાનાં દિલ ફારેગ
કરીને રાહમાં જવાની તૈયારી કીધી.
તે મોટા અમીરો દરેક પોતાની સાથ નેસાર કરવા માટેનો હુકમો પણ
લઈને પાદશાહની છાંદરી સાથ ગયા.
તેઓએ એક સોનેરી અમીરી તૈયાર કીધી-સાથે બાંદીઓ અને
સોનેરી તાજ લીધું.
દશ બેંટ ઉપર બધાં રેશમી કપડાં લાધ્યાં-જે સઘળાં કપડાં સોનેરી
વણટનાં અને ઉપર ગોહરો જડેલાં હતાં.
ત્રણસો બેંટ ગલીયાનાં તેમજ પાદશાહની આગળ લઈ જવાને
લાયકની ચીજોનાં થયાં.
પેલી રૂમ દેશની દિલારામ અમીરીમાં બેઠી-રૂમના સરદારો અને
મોબિદો તેના રેહતુમા હતા.
નાહીદની પછાડી સાઠ બાંદીઓ ચાલતી હતી-તે દરેકના હાથમાં
એકકી સોનેરી જામ હતી.
તે જામમાં પાદશાહને લાયકનાં ગોહરો હતાં-તે પૂતળીઓ તાજ
અને કાનમાં બાલી સાધતી હતી.
વડા સરદારે બૂબસુરત નાહીદને દારાબને સોંપી આપી-અને તેના
ખજાનીને સઘળાં ગોહરો વગેરે ગણી આપ્યું.
જે પછી દારાબ તે લડાઈગાહ ઉપર ચાલ્યો નહીં-તેણે લશ્કરને ધરાન
શેહર તરફ ચલાવ્યું.

બાખ્ ફેરેસ્તાદને દારાબ દોખ્તરે
ફીલ્સૂફા બરૂમ વ ઝાદને સેકન્દરૂ.

દારાબે ફીલ્સૂફાની બેઠીને પાછી રૂમ મોકલી દેવી
અને સિકંદરનો જન્મ થયો.

સુએ પારસ આમહ દેલારામે શાહ
કોલાહો બુઝર્ગી બસરૂ બરૂ નેહાદ
શબી મોકૂતહુ બુહ માહુ બા શહૂરૂચારૂ
પુરૂ અચ ગઉહરે બૂયો રંગો નેગારૂ
હમાના કે બરૂહદ ચકી તીચ દમ
શહ-શાહુ અજાન દમ જદન શુહ દેહમ
બેપીચીદ દરૂ જામહુ સરૂ બૂ બેતાફૂત
કે અચ નફહતશ બૂએ નાખૂખ ચાફૂત
અજાન કારૂ શુહ શાહે ઈરાન દેહમ
પુરૂ અન્દીશહુ જાનો રવાન પુરૂ એ ધમ
પેએસ્કાને દાનન્દહુરા બાન્દન્હ
બનચદીકે નાહીદ બેન્દાન્દન્હ
ચકી મહે બીના દેલે નીફૂ રાય
પેજૂહીદ તા દારૂ આમહ બજાય
ગયાહી કે સૂજન્દએ કામ બૂહ
બરૂમ અન્દરૂ એસ્કન્દરશ નામ બૂહ

તે નચિન્ત છવે અને ખુશહાલી સાથ પાર્સમાં આવ્યો-અને પાદશાહી
તાજ માથે મેલ્યું.
એક રાત્રે સોલે સણગાર કરીને માહતાબ જેવી નાહીદ પાદશાહની પદ
સાથ સુતેલી હતી.
તેવામાં તેણીના મોંમાંથી એક ઝબરો કુંડાંટો નીકળ્યો-જેથી શેહન્શાહ
દારાબને કંપારી છટી.
તેણે છક મોઢાંવેર કપડું ઢાંકી દીધું અને તેણીની આગળથી સર
ફેરતી લીધું-કારણકે તેણીનાં શાસમાંથી ખરાબ વાસ આવતી હતી.
આ બનાવથી ધરાનનો શાહ દિલગીર થયો-તેનો છવ અંદેશા ભરેલો
અને જન ગમ ભરેલો બન્યો.
તેણે હુશ્યાર વેદોને બોલાવી-નાહીદની નજદીક બેસાડ્યા.

તેઓમાંથી એક નેક વિચારના હુશ્યાર માણસે-તે બીમારી પારખી
જેથી તેની દવા હાથ લાગી.
એક તાજવાને બાળે એવો એક ઝાડપાલો હતો-જેને રૂમી લાખામાં
"એસ્કન્દરસ" કહેતા હતા.

બેભાલીં બરુ કામે ઊ બરુ પેઝેરુ
બેભાલીં ચન્દી એ મેલ્લાન સેરેરુ
બેશુદ ના ખુશી બૂધા કામશ બેસુખત
બકેદારે દીખા રાખશ બરુ ફેરુખત
અગરુ ચન્દ્ર ચુશીનુ શુદ આન ખૂબ મેલુરુ
દેહમ બૂદ દારાખરા બાએ મેલુરુ
૫૮ દેલે પાદશા સરુદ ગશત અચ અરુસ
ફેરેરતાદ બાજશ અરે ફીકુસ
ધમી કોખતરે ફેદકી દરુ નેહાન
નગોફત ઇન સખુન બા કરી દરુ નેહાન
થુ નેહા મહા બુઝશત અજાન ખૂબમેલુરુ
યકી ફેદકુ આમદ થુ તાબન્દુ મેલુરુ
એ બાલાઓ રંગો એ બૂધા બરશ
સેકન્દરુ હમી ખાન્દી માદરશ
કે ફરુશખ હમી દાશત આન નામરા
કે અચ ના ખુશી ચાકુત ચુ કામરા
હમી ગોફત કયસરુ બહરુ મેલુતરી
કે પયદા શુદ અચ તોખમે મનુ કયસરી
નેચાવરુદ કસ નામે દારાખ બરુ
સેકન્દરુ પેસરુ બૂદો કયસરુ પેદરુ
હમી નગશ આમદ કે ગોફતી બકસ
કે દારા એ ફેદકુ મનુ કરુદ બસ
થુ એરેકન્દરુ અચ પાકુ માદરુ બેઝાહ
યકી શુદ બનચકે નેચા મેલુદુ દાદ
દરુ આખુરુ યકી માદુયાનુ બુદ સમન્દ
કવી હીકલી પુન્દ બાલા બલન્દ
૬૦ હમાન શખ યકી કુરુદ બાદ ખન્ગ
બરશ થુન અરે શીરે કુતાહુ લન્ગ
એ બાચન્દુ કયસરુ બરુ અકાખત યાલ
કે આનુ બાદનશ ફેરુશખ આમદ બકાલ
બશખગીરુ ફેરુદરુ ખાસ્તી
હમીન માદુયાનશ બેયારાસ્તી
બેસુદી હમી કુરુદરુશ ચશમે યાલ
કે હમતા બુદ ઊ બા સેકન્દરુ બસાલ
સેપહરુ અન્દરીનુ નીચ ચન્દી બેગશત
એ હરુથુનએ સાલેયાનુ બરુ ગુજશત
સેકન્દરુ દેલે ખુસવાની ગેરેફત
સખુન ગોફતને પહુલવાની ગેરેફત
ફેજુન અચ પેસરુ દાશતી કયસરશ
બેયારાસ્તી પહુલવાની બરશ
ખેરુદ ચાકુત લખતીઓ શુદ કારુદાન
બુશીવારે બા સંગો બેસ્પારુ દાન
વલીઅહુદ ગશત અચ પસે ફીકુસ
બહીદારે ઊ દાશતી નઅમે ખૂસ
હોનારુહા કે બાશહ કયાનરા બકારુ
સેકન્દરુ બેયામૂખત ઝામૂચગારુ
૬૧ તો ગોફતી નશાયદ મગરુ દાદરા
રેગરુ, તખતે શાહીઓ બુન્દાદરા

તે દવા પેલા હકીમે તેનાં તાળવા ઉપર મસળી-જેથી કરી તેણીની આંખમાંથી કેટલાંક આંસુ નીકળી પડ્યા.

જે કે તેણીનું તાળવું બળી ગયું પણ તેણીના મોંની બદબો નીકળી ગઈ-અને તેણીને ચેહરે પછી રેશમ મિસાલ પ્રકારવા લાગ્યો.

જોકે તેણીનાં મોંને વાસ કરતુરી જેવો બની ગયો-તોપણ દારાબની પ્રતિજ્ઞ રચળ (દિલ) તેણી ઉપરથી ઠરી ગયું હતું.

પાદશાહનું દિલ તે કન્યા તરફથી થંડું પડી ગયું-જેથી દારાબે તેણીને પાછી ફીલકુસની નજીક મોકલી દીધી.

આથી તે છોકરી ગમગીન બની ગઈ જોકે તે વખતે તેણીને હમેલ રહેલા હતા-તોપણ તે વાત તેણીએ કોઇને કહી નહીં.

ન્યારે તે ખૂબસૂરત છોકરીને નવ માસ પુરા થયા-ત્યારે તેણીએ ઝળકતા આકૃતાબની મિસાલને એક બેટા જન્મ્યો.

તે બાળકનાં શરીરનાં બાંધા ઉપરથી, તેનાં રંગ ઉપરથી અને તેની છાતીના વાસ ઉપરથી તેની માએ તેને “સિકંદર” નું નામ આપ્યું.

કારણકે તે નામ તેણી ધણું બાગ્યશાળી સમજતી હતી-કેમ કે તે “એરેકન્દર” ના પાલાથી મોંની બદબો દૂર થવાની બાહેરા પાર પડી હતી.

હવે કયસર પોતાના દરેક સરદારને એમજ કહેતો હતો-કે “મારીજ તોખમથી આ એક બીજે કયસર પયદા થયો છે.”

કોઇએ એ બાળક સાથ દારાબનું નામ લગાડયુંજ નહીં-સિકંદર છોકરો અને કયસર તેનો બાપ ગણાવા લાગ્યો.

તેને એમ કહેતાં રામ લાગતી હતી કે “દારાબે મારી છોકરીને તેણીની અચબથી છોડી દીધી.”

ન્યારે સિકંદરે પોતાની પાક માતાથી જન્મ લીધો-ત્યારે એક જલ્મ મમાવાની નજીક તે માટેની વધાઇ લઈ ગયો.

તેના તબીલામાં એક ઝોરાવર તેજ ચાલતી અને બુલંદ કદની કાળી ઘોડી હતી,

તે ઘોડીએ પણ તેજ રાતે એક સફેદ વહેરાનો જન્મ આપ્યો-જેની સિંહ જેવી છાતી અને પગ નાના હતા.

તે વહેરાના પયદા થવાથી કયસર પોતે મગરર બન્યો-કારણકે તેથી સિકંદરના જન્મને તે સારા શગન તરીકે ગણવા લાગ્યો.

તે સવારના પોહોરમાં પોતાનાં ફેઝને બેલાવતો-તેમજ પેલી ઘોડાને પણ તેવાર કરી મંગાવતો.

અને પેલા વહેરાની આંખ અને ગર્દા પસવારતો-કારણ તે વહેરા સિકંદરનીજ હમરનો હતો.

એ ઉપર પણ કેટલોક વખત વીતી ગયો-અને એ વાતને ધણાંક વર્ષ થઈ ગયાં.

સિકંદરે પાદશાહોને લાયકનુંજ આંગ લીધું-અને પેહલવાનોને લાયકનીજ વાતો કરવા લાગ્યો.

કયસર તેને પોતાનાં પેટના છોકરા કરતાં પણ વધારે ગણતો હતો-અને તેનાં બહાદુર શરીરને સજ્જારતો હતો.

જલદીથી તેણે અકલ અને અનુભવ મેળવ્યો-હોશ્યાર, બારખમ અને દરેક કામની સમજ ધરાવતો બની ગયો.

ફીલકુસની પછીનો તે ગાદીવારસ થયો-તેના દીદાર જોઇને તે ખુશ થતો હતો.

પાદશાહોને કામ લાગે તેવા સબગા હોનરસિકંદર પોતાના ઉસ્તાદને હાથે શીખ્યો.

તું કહે ગોયા તે ઈન્સાફ કરવા સિવાય તેમજ પાદશાહી તખ્તે બેસવા સિવાય કે બીયી બુન્દાદ સિવાય બીજાં કરાને લાયક હતોજ નહીં.

દારા.

પાદશાહીએ દારા પેસરે દારાખૂ
મોદને દારાખૂ વ ખરૂ તખ્ત
નેશસ્તને દારા.

દારાખના બેટા દારાની પાદશાહી. દારાખનું
મરણ પામવું અને દારાનું
તખ્ત ઉપર બેસવું.

જ્યાન પસ કે નાહીદ નજરે પેદરૂ
બિયામદ જની ખાસ્તે દારા દેગરૂ
યકી ફેદકુ આમદશ બા ફરૂરો ચાલ
એ ફર્જને નાહીદ ફેલૂતરૂ ખસાલ
હમાન ફરૂ દારાશ કહેન્દ નામ
કે તા અચ પેદરૂ બીશ ખાશદ ખકામ
શુ દહુ સાલ બુઝસ્ત અગીન બા દો સાલ
શોકસ્ત અન્દરૂ આમદ ખસાલો બકાલ
બેપેશ્મોરૂદ શાદાખ પૂરે હોમાય
હમી ખાન્દેશ બદીગરૂ સરાય
બુઝોગીનો ફર્જાનખાન્દરૂ બેખાન્દ
એ તખ્તે બુઝોર્ગી ફરાવાન બેરાન્દ
બેગોકૂત ઇન્ કે દારાએ દારા કુનૂન
શુમારા બનીકી બુવદ રહુનમૂન
હમલૂ ગૂશ દારીદો ફર્માન બરીદ
એ ફર્માને બી રામેરો બાન બરીદ
કે ઇન્ તખ્તે શાહી નમાનદ દરાચ
શુ ખૂશી રસદ જૂદ ખાનદ બાચ

બેખૂશીદો બા મેહુર દાદ આબરીદ
ખશાદી મરા નીચ યાદ આબરીદ
બેગોકૂત ઇનો બાદ અચ બેગરૂ બરૂકશીદ
શુદ આન બર્જે બુલનારૂ ચૂન શમખલીદ
શુ દારા એ દેલ ચૂગે દારાખ દાસ્ત
બખૂશીદ તાજે કઈ બરૂ ફેરાસ્ત
યકી મરૂદ બુદ તાજો બરૂનાઓ તુન્દ
શુદહ બા જખાનશ દેલે તીલ કુન્દ
ચુનીન્ ગોકૂત બરૂ માલૂ કે અચ મેહુતરાન
સરકાચ ગોદાનો કુન્દઆવારાન
કસીરા નખાહમ કે એકૂતદ બચાહ
ન અચ ચાહૂ ખાનમ બુએ તાલે માહૂ
કસી ફ એ દર્માને મા બુઝરદ
સરશરા હમી તાન્ બસરૂ નરમરદ
વમરૂ હીચ તાખ અન્દરૂ આરદ બદેલ
બશમશીરૂ ખાશમ વરા દેલ શુસેલ

નાહીદ પોતાના બાપની નજરીક આવી રહ્યા બાદ દારાખ એક બીજી
બાપકી પરણ્યો.
તેણીને પેટે એક દબદબા અને શાન શોકત બરેલો બેટા પચદા થયો-
જે નાહીદના છોકરા કરતાં ઉમરમાં નાનો હતો.
તેજ દહાડે તેનું નામ “દારા” રાખ્યું-કે જેથી તે બાપ કરતાં
વધારે નામીયાં નીકળે.
બાર વર્ષ આ બાબત ઉપર ગુઝરી-પછી દારાખની કિંદગી અને
ભાગ્યનો જવાલ આવ્યો.
હોમાયનો તે તાઝગી બરેલો બેટા કરમાઇ ગયો-તેને બીજી કુન્યાનું
તેડું આવ્યું.
જેથી તેણે બુઝોર્ગી અને દાનાઓને બેલાવી મંગાવ્યા-અને ઇરાનનાં
બુઝોર્ગી બરેલાં તખ્ત માટે ધણીક વાતો ચલાવી.
તે બોલ્યો કે “હવે આ દારાએ દારાખ-નેશી સાથ તમારો રેહ-
નુમા થશે.
તમે સધળાઓ તેનીજ વાત સાંભળજો અને તેનાજ હોકમ માનજો-
તેનાજ હુકમથી તમારા જીવને ખુશદાલ રાખજો !
કારણકે આ પાદશાહી તખ્ત મારી સાથ ધણી વખત રહેવાનું નથી-
જ્યારે ખુશદાહી બોગવવાનો વખત આવે છે ત્યારેજ ટુરત તેને પાછો
તેડી લીધે છે.

માટે તમે દારા માટે કોરોશ કરજો અને મોહબત સાથ તેને ઇન્સાફ ૧૨
આપજો-અને મને પણ ખુશીથી યાદ કરતા રહેજો.”
એટલું બોલીને એક નીસારો બેચ્યો-તેનો દાડમનાં ફલ જેવો
ચેહરો મેથીનાં ફલ જેવો ફિક્કો પડી ગયો (યાને મરણ પામ્યો).
જ્યારે દારાએ પોતાનાં દિલમાંથી દારાખનો સોગ છોડ્યો-ત્યારે તેણે
પોતાનાં પાદશાહી તાજને ખુશીદ સુધી બેચું ચલાવ્યું.
તે એક આકળો માણસ હતો તેમજ જવાન અને ટુંદ મિનઝી
હતો-તેની જખાન આગળ તલવારની ધાર પણ ખુટી બનતી હતી.
તે તખ્ત ઉપર બેસી એમ બોલ્યો કે “ઓ સરદારો-સરફરાજ પેદલ-
વાનો અને બહાદુરો !
હું નથી ચાહતો કે કોઇ મોટાં માણસની પડતી થાય-તેમજ ભૂખડી
બારસ જેવાને ઉમાની પદવીએ પણ એકદમ લાવીશ નહીં.”
જે કોઈ કે મારાં ફરમાનથી ફરશે-તેનાં માથાંને તેનું ચરીર માથાં
તરીકે નહીં ગણશે (યાને કપાઇ જશે).
જે કોઇ મારી સામે થવાની હિમ્મત કરશે-તો તલવારથી હું તેની
હિમ્મત તોડીશ.

જોજ અમ મા હરાનું કસ કે દારન્દ મન્જ
 નખાહમ કરી શાહ ફેલરા અન્જ
 નખાહમ કે બારાહ મરા રહુનમાય
 મનમ રહુનમાયો મનમ દેહકુશાય
 ૧૩ એ ગીતી પુરા બખ્શો પયમાન મરાસ્ત
 બુએર્ગીઓ શાહીઓ કર્માન મરાસ્ત
 દબીરે બેરહમદરા પીરા આન્હ
 એ હર દર સુખુનહા કરાવાન બેરાન્હ
 ચકી નામહ બેન્વેસ્ત કર્શોખ દબીર
 એ દારાએ દારાખ બેન્ અરુશીર
 બહર સુ કે ખુદ શાહે ખુદ કામઈ
 બેકરૂમહ ચૂન ખન્જરી નામઈ
 કે હરફ એ રાયો એ કર્માને મન્
 બેપીચહ બેપીનહ સર અકુશાને મન્
 હમહ ગૂશ ચકુસર બકમાન નેહીહ
 અગર બાન સેતાનીહ અગર બાન દેહીહ
 સરે ગન્જહાએ પેદર અરુકશા
 સેપહરા હમહ બારો રૂઝી બેદાહ
 એ ચાર અન્દર આમહ ફેરમ તા બહસ્ત
 ચકીરા બભમો ચકીરા બતસ્ત
 ફેરમ દારો દીનારો બગુસ્તુવાન
 હમાન જઉશનો તીધો ગુર્જે ગેરાન
 હરાનું કસ કે ખુદ કાર્દીદહ સરી
 બેખખરીહ બર હર સરી કેશ્વરી
 ૧૪ ચકીરા એ ગર્દનકશાન મરૂચ દાહ
 સેપહરા હમહ ચીચ બા અરૂચ દાહ
 ફેરેસ્તાદહ આમહ એ હર કેશ્વરી
 એ હર નામદારીઓ હર મેહુતરી
 એ હેન્દો એ કષકૂરો ખાકાને ચીન
 એ રૂમો એ હર કેશ્વરી હમચુનીન
 હમહ પાક બા હફચહો બામો સાવ
 ન પય ખુદ બા બી કરીરા ન તાવ
 ચકી શારસાન કર્દહ બરૂનૂશ નામ
 બઅહવાચ ગશતન્હ અચૂ શાહકામ
 કરીરા કે દરવીશ ખુદ દાહ દાહ
 બખાહન્દગાન ગન્જે આખાહ દાહ

મારા સિવાય ને બીજા કોઈ કે ધનવાન છે તેઓનાં પુરાહાલ દિલને
 કોઈ દુઃખમાં નાખે એવું કું ઈચ્છતા નથી.
 કોઈની રેહનુમાઈ મને ભેઈતી નથી-કું પોતેજ રેહનુમા કું અને
 દુઃખી દિલને રીજવનારો પહુ કુંજ કું.

આ દેશમાંથી ખાણીપીણી, બખ્શોશ અને વફાદારી એજ મારે હિસ્સે
 છે-મોટાઇ, પાદશાહત અને કર્માન એ સધળાં મારાંજ છે.”

પછી તેણે એક હઠાપણવાળા નવીસંદાને બોલાવ્યો-અને તેની સાથ
 દરેક રીતની ઘણીક વાતો કીધી.

જેથી તે મુબારક નવીસંદાએ દરાએ દારાળ બિન અર્દશીર તરફથી
 એક નામુ લખ્યું.

ન્યાં કેથે કે કોઇ મગર પાદશાહો હતા-ત્યાં તેઓ ઉપર ખંજરની
 માફક તેજી બરેલાં એકેકાં નામા લખ્યાં.

કે “જે કોઈ પાદશાહ મારા વિચાર અને હોકમથી-કરશે તે મારી
 માયાં છટકાવનારી તલવાર બેરો.

તમે સધળા મારાજ હોકમ ઉપર લક્ષ આપજો-પછી બેઠેયે તો જીવ
 લેઓ કે જીવ આપો.”

પછી તેણે બાપને બાકાનો ખુલ્લો કીધો-અને તમામ લશ્કરને બોલાવી
 પગાર આપ્યો.

કોઇને ચાર દિરમથી તે આઠ દિરમ સુધી મળ્યા-તો કોઇને જામ
 બરીને તો કોઇને તશ્ત બરીને પગાર મળ્યો.

તેણે લશ્કરને દિરમ, દીનાર, થોડાની પાખર તેમજ બખ્તર, તલવાર
 અને બારી ગોઝે આપ્યા.

જે કોઈ કે અનુભવી સરદારો હતા-તે દરેક સરદારને એકેકા પ્રાંત
 બક્ષેશ આપ્યો.

પેહલવાનોમાંથી કોઇ એકને સરહદની જમીન સોંપી-તમામ લશ્કરને
 કીમતી ચીજો બક્ષી.

હવે દરેક મુલકથી દરેક નામદાર પાદશાહો અને સરદારો તરફથી
 એલચીઓ આવવા લાગ્યા.

હિંદુસ્તાન તરફથી તેમજ કુજ્જર અને ખાકાને ચીન તરફથી-રૂમ
 તરફથી અને એજ પ્રમાણે બીજા મુલકો તરફથી,

તેઓ તોફા હટયા, ચોથાઈ અને મેહસુલ લાવ્યા-કારણકે તેની સામે
 ટકવાની શક્તિ કોઈનામાં હતી નહીં.

તેણે એક “અરનૂશ” નામનું શેહર વસાવ્યું-ત્યાંથી પછી “અહ-
 વાઝ” તરફ પુરાપુરાહાલ રવાના થયો.

તેણે જે કોઈ ગરીબ માણસો હતા તેઓને પુરતો ઈન્સાફ આપ્યો-
 અને હાજતમદોને પોતાના આખાહ ખજાનામાંથી બક્ષેશો આપી.

મોદને ફીલ્કુસુ વ બરુ તખ્ત
 નેશસ્તને સેકન્દર.

ફીલ્કુસનું મરણ પામણું અને સિકંદરનું
 તખ્ત ઉપર બેસણું.

:o:

:o:

બેમોરુહ અન્દરાન અન્હ ગહુ ફીલ્કુસ
 બક્રમ અન્દરુન ખુદ ચક્ર અન્હ બુસ
 સેકન્દર બતખતે નેયા બરુ નેશસ્ત
 બહી બેસ્તો દસ્તે બહીરા બેખસ્ત

હવે થોડા વખત પછી ફીલ્કુસ મરણ પામ્યો-અને રૂમમાં થોડોક
 વખત અધિર ચાલ્યું.

સિકંદર મમાવાનાં તખ્ત ઉપર બેઠો-તેણે બલાઈ કરવા માંડી અને
 બૂંડાઈના હાથ બાંધી લીધા.

ચક્રી નામદારી બદાન મહુ બરુમ
કચ્છ શાહ બુદ આન હમરુ મરુએ બુમ
હકીમી બુએરુ અસતાલીસ નામ
મેરુમનો બીદારે ગુસ્તાઈ કામ
બપીરો સેકન્દર શુદ આન પાકુરાય
બખાન કરુ બુયાઓ મેઝુકત બય
બદ ગોકૂત કય મેઝુતરે શાહકામ
હકીમી શુમ કુની અન્દરીન કાર નામ
કે તખ્તે કયાન ચુન તો મેસ્તાર દીદ
નખાહ હકી આ કરી આર્મીદ
હરાનબુદ કે ગુદ રસીદમ બલય
નખાયદ એ ગીતી મરા રહુતમાય
શુનાન દાન કે નાદાન તરીન કસ તોઈ
અગર પન્દે દાનદઆન નશોઈ
એ ખાકીમો હમ ખાકુરા જાદહ ઇમ
બખીચારગી તન બદ દાદહ ઇમ
અગર નીક ખાશી મેમાનદત નામ
બતખતે કય બરુ બુવી શાહકામ
વગર બદ કુની બેચ બદી નદરવી
શખી દર જહાન શાહમાન નઘતવી
બનીકી બુવદ શાહુરા દસ્તરસ
બબદ રૂએ નીકી નબુસ્તાસ્ત કસ
સેકન્દર શનીદ આન પસન્દ આમદશ
સખુનબુયશ ફરરુમન્દ આમદશ
બકુર્મને બી કરુદ કારી કે કરુદ
એ બચ્મો એ રચ્મો એ નંગો નબરુદ
બનઉ હરુ જમાનીશ બેન્વાખતી
શુ રફતીશ બરુ તખ્ત બેન્શાખતી
શુનાન બુદ કે રૂઝી ફેરેતાઇ
સખુનબુયશ રઉશન દેલ આજાદઇ
એ નસદીકે દારા બેયામદ બરુમ
કુલ બાખ ખાહદ એ આખાદ બુમ
બપીરો સેકન્દર મેગોકૂત ઇન સોખન
ઇમી ગશ્ત અજાન બાઓ સાવે કોહન
બદ ગોકૂત રવ પીરો દારા મેઝુય
કે અચ્ચ બાએ મા શુદ કુનૂન નંગો બુય
કે સુર્ધી કે જરૂરીન હકી ખાયહ કરુદ
મેમોર્હો સરે બાખ બી ખાયહ કરુદ
ફેરેતાઈહ પાસોખ બદાન સાન શનીદ
બેતસીદો અચ્ચ રમ શુદ ના પદીદ

તે વખતે રૂમમાં એક નામીયા શખ્સ હતો-બેનાથી તમામ રૂમનો
મુલક ખુશદાલ હતો.

તે મોટો વિદ્વાન “અસ્તાલીસ” નામનો હતો-જે ડહાપણુ બરેલો,
હુશ્યાર અને ઠાવકો શખ્સ હતો.

તે પાક વિચારનો હકીમ સિકંદરની આગળ ગયો-પોતાની જગ્યા ૬૫
લીધી અને બોલવા લાગ્યો,

તે બોલ્યો કે “ઓ બાઅશાળી પાદશાહ!-આ કામમાં તું તારું
નેક નામ ગુમાવશે.

કારણકે આ પાદશાહી તખ્તે તારા જેવા ધણુને ભેગા છે-તે કોઈ
સાથે પણ ઠરીને રહેશે નહીં

જ્યારે તું એમ બોલે છે કે ‘હું પોતાની મુરાદે પુગી ચૂક્યો છું’-
અને દુન્યામાં મને કોઈ સલાહકાર નેહતો નથી.’

ત્યારે જો તું એમ બોલીને દાનાઓની નસીહત નહીં સમજે-તો
એમજ બહુ કે તારા જેવો નાદાન કોઈ નથી.

આપણુ ખાકમાંથી બન્યા છિયે અને ખાક થવા માટેજ પથદા પણ
થયા છિયે-અને આપણું શરીર લાચારીથી ખાકનેજ સોપેલાં છે.

મોટે જો તું બલો બનશે તો તારું નામ કાયમ રહેશે-અને ખુશ
હાલી સાથે પાદશાહી તખ્ત ઉપર બેસશે.

પણ જો તું ભૂંડાઈ કરશે તો ભૂંડાઈ સિવાય બીજી કાંઈજ મળશે
નહીં-અને આ જેહાનમાં એક શત પણ તું આશામથી બેધારી નહીં.

બલાઈ કરવાથીજ પાદશાહની સત્તા વધે છે-ભૂંડાઈ કરીને કોઈએ
બલો દહાડો ભેગોજ નથી”

અસ્તાલીસનું બોલવું સિકંદરને પસંદ પડ્યું-અને તેને તે એક
મહાન પુરૂષ અને દાના હેખાયા.

પછી તે મજલેસમાં, લડાઈમાં કે કીર્તિમાં કોઈ પણ કામો તેની ૬૬
સલાહ પ્રમાણે કરવા લાગ્યો.

તે દરેક વખત તેને નવી નવી બહેશથી નવાઝતો હતો-જ્યારે તે તેની
આગળ જતો ત્યારે પાદશાહ તેને તખ્તની નજદીક બેસાડતો.

એવું બન્યું કે એક દહાડે એક અચ્છી રીતે બોલનાર, ચાલાક અને
દરજ્જવાળો એલચી,

દારાની નજદીકથી રૂમમાં આવ્યો-કે તે આખા મુલકમાંથી ચોચાઈ
માંગે.

તેણે સિકંદરને એ વાત કહી-જે સાંભળી તે આગળા વખતથી
અપાતી આવતી ખંડણી બાળે હિલગીર થયો.

સિકંદરે કહ્યું કે “જા, અને દારાને કહે-કે ‘અમારા તરફની ખંડ
ણીનું’ નામ નિશાન રહ્યું નથી.

કારણકે જે મશી સોનેરી ઈડાં મેલતી હતી-તે હવે મરી ગઈ છે,
મોટે ખંડણી લેવાનો વિચાર રાખવો હવે ફેકાટ છે.”

પેલો એલચી એવી રીતનો જવાબ સાંભળી-બીધો અને રૂમથી
પાછો ફર્યો.

* ગ્રીક ફીલ્સુફોમાં સર્વથી વધારે પ્રખ્યાત ફીલ્સુફ “એરીસ્ટોટલ” હતો જેને ઇરાનના લોકો અસ્તાલીસ, અસ્તાતાલીસ
અથવા અસ્તને નામે ઓળખતા આવ્યા છે. પ્લેટો (ફલાતન) નો તે ચેલો હતો. પ્લેટોનાં મરણ પછી તે એથન્સ છોડી
એગ્રાતવાસ થયો હતો. પણ પાછળથી સિકંદરને તાલીમ આપવાનું કામ તેણે માથે લીધું હતું. એથન્સ મધ્યે તેણે એક
સાહિબ સમાજ બની કરી હતી જે The Lyceum ને નામે ભણીતી છે વળી Peripatetic School of Philosophy નામનું
મંડળ પણ તેણે ઉજું કીધું હતું. તેનો જન્મ ઈ. સ. પૂર્વે ૩૮૪ માં થયો હતો અને ઈ. સ. પૂર્વે ૩૨૨ માં મરણ પામ્યો હતો.

લશ્કર કશીદને સેકન્દર સૂએ
ધરાન વ બેસીચીદને દારા
બજંગે ઊ.

સિકંદરનું ધરાન ઉપર ચઢાઈ લઈ જવું
અને દારાએ તેની લડાઈ માટે
તૈયારી કરવી.

સેકન્દર સેપહુરા સરાસર બેખાન
ગુજસ્તહુ સખુન પીશે ધરાન બેરાન
ચુનીન ગોફત કચ મહેરો આરમાન
૧૦ નેયાબહુ ગુજર મહે નીકી અમાન
મરા રૂએ ગીતી બેખાયહ સેપોરુહ
બહો નીકુ ચન્દી બેખાયહ શુભોરુહ
શુમારા બેખાયહ કુતૂન સાખતાન
દેહ અચ બૂમો બર પાકુ પદખતાન
સરે ગન્જહાએ નેયા બાચ કરુહ
બેફરુહ તા લશ્કરશ સાચ કરુહ
એ અરખાન કે દર દરત છુદી યલહુ
બેખાવરુહ અચ દરત ચૂખાન અલહુ
હરાન કસ કે બૂહ ઊ પેચાદહુ સવાર
બેકરો બેદાદશ સેલીહો નેસાર
બશખુગીર ખખાસ્ત અચ રૂમ ધવ
એ શહરો એ દરગાહે સાલારે નવ
દેરુશી પસે પોસ્તે સાલારે રૂમ
નબેસ્તહુ બર ઊ સોખો પીરુહ બૂમ
હોમાય અચ બર ખીચ રાનશ કઝીખ
નબેસ્તહુ બર ઊ બર મોહેબુલસલીખ

સેકન્દર બમેસર અન્દર આમહ એ રાહ
અબા લશ્કરો બૂકો ફૂસો સેપાહ
શહે મેન્ બા લશ્કરો કીનહુ ખાહ
૧૮ પઝીરહુ બેખામહ હમાન ગહુ બરાહુ
હો લશ્કર બરુચ અન્દર આબરુહ રૂચ
બેબુદહુ યકુ હકૂતહુ પખાશબૂચ
બહસ્તુમ બમેસર અન્દર આમહ રોકેત
સેકન્દર સરે શહે ધરાન બેખસ્ત
બચકુ રાહુ ચન્દાન ગેરેફૂતાર શુહ
કે ગીરન્દહુરા દસ્ત બી કારુ શુહ
એ ચૂપાલો વચ અરપો બરુગુસ્તુવાન
એ ખકૂતાનો વચ ખન્જરે હેન્દુવાન
કમરુહાએ ખરૂરીનો સીમીન સેતામ
હમાન તીધે મેસ્તી બખરૂરીન નેયામ
એ દીબાઓ દીનાર ચન્દાન બેખાકૂત
કે આન ખાસ્તહુ ખારગી બર નતાકૂત
બસી જીન્દારી બેખામહ સવાર
બુઝોગાને જન્જઆવરો નામદાર
વજાન ભયમહ સામે ધરાન ગેરેફૂત
દેહો શીરો ચન્ગે દેલીરાન ગેરેફૂત
બુ બેશનીહ દારા કે લશ્કર એ રૂમ
બેબુચીદો આમહ બરીન મઝો બૂમ

સિકંદરે તમામ લશ્કરને બોલાવ્યું—અને તેઓ આગળ સઘળી હજી-
કત કહી.

તે એમ બોલ્યો કે “આરમાનની ગદેશથી—નેક વિચારનો મર્દ પણ
છટી શકતો નથી.

મારે હવે કુન્યામાં ફરતું બેઠયે—અને કુન્યાનું કેટલુંક બહુ ખૂંસ
તપાસવું બેઠયે.

તમે સઘળાઓએ પણ તૈયારી કરવી બેઠયે—અને પોતાના મુલકથી
દિલ તદ્દન છોડવડું બેઠયે.”

તેણે પોતાના મમાવાના ખજાનાનું મેં બુલ્લું કીધું—પછી તેણે
હોકમ કીધો જેથી લશ્કરે તૈયારી કીધી.

જે ઘોડા કે જંગલમાં છટા ફરતા હતા—તે સઘળા ત્યાંથી ટોળાંબંધ
ચોપાન લઈ આવ્યો.

જે કોઇ કે પેચાહા હતા તેઓને સવાર—બનાવ્યા—અને હથિયાર તેમજ
ખર્ચ આપ્યો.

બામદાને વખતે રૂમ શેહરમાં નવા પાદશાહની દરગાહમાંથી લડા-
ઈના પોકાર નીકળ્યા.

રૂમના પાદશાહની પાછળ એક ઝુંડો હતો—જેની ઉપર લાલ અને
બલુ ભેગા રંગનું એક ધૂવડ ચીતારેલું હતું.

તેની પાસે હોમા પક્ષી હમ્બો કરતું પાડેલું હતું, જેની બે બંગ
લાલા જેવી પાડેલી હતી—અને તે ઝુંડા ઉપર “મોહેબુલસલીખ”
(ઝુંડાનો દોસ્ત) કરી લેખ લખેલો હતો.

સિકંદર પોતાનાં લશ્કર, કરનાય અને નગારાં સાથ રાફર કરતો
મિસ્ર (Egypt)માં આવી પુર્યો.

મિસ્રનો પાદશાહ એક લડાયક લશ્કર સાથ—તુરત તેની સામે ગયો.

હવે બન્ને લશ્કરો એકેકની સામે થયાં—અને એક હક્તા સૂધી
લડાઈ ચાલી.

આઠમે દહાડે મિસ્રનું લશ્કર હારી ગયું—અને સિકંદરે તેઓને
રસ્તો રોકી લીધો.

એકજ હમ્બામાં એટલા બધા સેપાહો કપહ પકડાયા—કે તેઓને
પકડનારાઓના હાથ પણ થાકી ગયા.

તે લશ્કરમાંથી ગોઝ, ઘોડા, ઘોડાનાં બખ્તર—સેપાહોનાં બખ્તર,
હિંદી ખજર,

સોનેરી કમરબંદો, રૂપેરી લગામો—તેમજ સોનેરી મેયાન સાથની
મિસ્ટ્રી તલવારો,

રેશમી કપડાં અને દીનાર એટલા બધા તો મળ્યા—કે તે સઘળો
અરખાબ ઘોડાઓ ધસડી શક્યા નહીં.

ઘણાક લડાયક સરદારો અને નામીયા સવારો પનાહ માગતા આવ્યા.

હવે ત્યાંથી તેણે સિંહ જેવી હિમ્મત અને બહાદુર લોકો જેવા
ખંભ ધારણ કરીને ધરાન જવાની તૈયારી કીધી.

જ્યારે દારાએ સાંભળ્યું કે “રૂમના મુલકમાંથી લશ્કર—બાહર પડીને
આપણા આ મુલકમાં આવી પુર્યું છે.”

બેરૂતના એસ્ટામર અન્દાન સેપાહ
કે અચ નીહલ અર બાહ અર અસ્ત રાહ
હમી દારત અચ પારસ આહંગે રૂમ
કે અન્ગીહલ આતેશ કે આબાહ યૂમ
શુ આબરૂહ લરકર અપીરો ફારાત
શુમારે સેપાહ બીશ બૂહ અચ નખાત
બગેઈ લમે આબુ લરકર કરીહ
કે બઉશન કસી આમે દયા નહીહ
સેકન્દર શુ બેરનીહ કામહ સેપાહ
પઝીરહ શુદનરા બેપચમૂહ રાહ
મેયાને દો લરકર દો ફસંગ બાન્દ
સેકન્દર ગેરાનમાયબાનરા બેખાન્દ
કે હરબૂનહ બા ઊ સયુન રાન્દ
સુયુનહાએ દારા અર ઊ ખાન્દ

રખતને એસ્કન્દર અપયામૂબરી
નજ્દે દારા.

શુ સીરૂ આમહ અચ ગોફતએ રહુનમાય
શુનીન ગોફત કફૂન બેચ ઇન નીરત રાય
કે મન અન રસૂલી શવમ પીરો ઊય
હમી અર ગેરાયમ કમો બીરો ઊય
કમરૂ ખાસ્ત પુર ગઉહરે શાહવાર
ચકી બુસબી જામએ પુર નેગાર
બેબાઈહ બાલાએ ઝરીન સેતામ
બઝીરૂ અન્દરૂ તીધે ઝરીન નેયામ
સવારી દહ અચ રૂમેયાન અર યુઝીહ
કે યૂયન્દો દાનહ ગોફતો શનીહ
કે લરકર બેયામહ સપીદહ ભાન
બુદો નામબદાર દહ તર્જમાન
શુ આમહ બનઝદીકે ગર્દનફરાચ
પેયાદહ શુદો બોરૂહ પીશશ નમાચ
જહાનદાર દારા મર ઊરા બેખાન્દ
બેપુર્સીદો અર ઝીરૂ ગાહશ નેશાન્દ
હમહ નામદારાન ફેરૂખાન્દ
અર ઊ અર જહાનઆઝીન ખાન્દ
કે હીદાર વચ ફરો ફરહંગે ઊય
કે બાલાએ અચ શાખો આહંગે ઊય
હમ આનહલ શુ બેન્શરત અરૂપાય ખાસ્ત
પયામે સેકન્દર બેયાસરત રાસ્ત
નુબેસ્ત આઝીન કરૂહ અર શહૂરૂયાર
કે જાવીહ બાદા સરે તાજદાર
સેકન્દર શુનીન ગોફત કય નીફનામ
બગીતી બહર જાય યુસ્તદહ, નામ
મરા આરૂશ નીરત બા શાહ જન્મ
ન દરૂ બૂએ ઈરાન ગેરૂતન રેરૂન

ત્યારે એસ્ટામરથી એટલું બધું લરકર તેની સામે ગયું-કે જેઓના નેઝાએ કરી પવનનો રસ્તો પણ રોકાઈ ગયો.

તેણે પાર્સીથી રૂમના મુલક ઉપર જવાનો ઇરાદો કીધો-કે તે આબાહ ૧૬ મુલકમાં આગ લગાડી દીધે.

જ્યારે દારા ફારાત નદીની નઝદીકે લરકર લઈ આવ્યો-ત્યારે તે લરકરની ગલ્તરી ધાસની ગલ્તરી કરતાં પણ વધુ હતી.

તેણે તે નદીને કિનારે ફરતી છાવણી નાખી-લરકરીઓનાં બખતરને લીધે તે નદીનું પાણી કોઇ ભેઇ શક્યું નહીં.

જ્યારે સિકંદરે સાંભળ્યું કે “ ઈરાની લરકર આવી લાગ્યું છે ”-ત્યારે તે પણ તેની સામે થવા માટે આગળ વધ્યો.

જ્યારે બંને લરકરો વચ્ચે ફરત બે ફસંગનો તફાવત રહ્યો-ત્યારે સિકંદરે પોતાના સરદારોને બેગા કીધા.

જેઓએ તેની સાથે જુદી જુદી બાબતો ઉપર વાતો કીધી અને દારાની સંધળી વાતો તેને કહી સંભળાવી.

સિકંદરનું એલચી તરીકે દારાની
નઝદીકે જવું.

જ્યારે તે પોતાના સલાહકારોની વાતથી કંટાળી ગયો-ત્યારે તે બોલ્યો કે “ હવે એજ ઉપાય સિવાય છૂટકો નથી,

કે હું એક એલચી તરીકે તેની નઝદીકે ભઠ-અને તેનાં બળની અને નબળાઈની આજમાયેશ કરું.”

પછી તેણે પાદશાહી ગોઠવેથી બરેલો એક કમરબંદ અને ચીતારથી બરેલો એક પાદશાહી પોશાક મંગાવ્યો.

તેમજ પાદશાહ માંટે એક સોનેરી લગામ સાથેનો ઘોડો જેની નીચે સોનેરી મેયાન સાથળી તલવાર લટકતી હતી તે લઈ ગયા.

પછી તેણે રૂમીઓમાંથી દશ સવારો કે જેઓ ઈરાની ભાષા બોલી ૭૦ નજૂતા અને સમજી શકતા હતા તેઓને ચૂટી કાઢ્યા.

અને સવારે બામદાહ થતાંજ પાદશાહ પોતે અને પેલા દશ હુલા-પિયા લરકરમાંથી બાહેર પડ્યા.

જ્યારે સિકંદર દારાની નઝદીકે આવ્યો-ત્યારે પેયાદો થઈ તેની નઝ-દીકે નમન કીધું.

પાદશાહ દારાએ તેને બોલાવ્યો-અને તેની ખચર આક્રીયત પૂછી અને પોતાનાં તખ્તની નીચે બેસવાની જગ્યા આપી.

સંધળા ઇરાની નામદારો તેને ભેઈ અજબ રહ્યા-અને જેહાનના પયદા કરનારને યાદ કરવા લાગ્યા.

તેનો ચેહરો, ઝળકાટ અને દાનાઈ ભેઇને-તેમજ તેનું કદ, મઝબૂત હાથ અને દબદબો ભેઇને અજબ રહ્યા.

તે પોતાની જગ્યાએ બેઠો અને ટુસ્ત ઉભો થયો-અને સિકંદર તરફનો સંધળો પયગામ બરાબર કહ્યો.

તેણે પહેલાં પાદશાહ ઉપર દુઆ કીધી-કે “ પાદશાહનું તાજ ખરાવ-નારું સર હમેશો કાયમ રહેશે !

સિકંદરે એમ કહેવાયું છે કે ‘ એ દુઆમાં દરેક જગ્યાએ પ્રખ્યાત થયલા નેકામ પાદશાહ !

તું પાદશાહ સાથે લડવાની મારી ખાહેશ છેજ નહીં-તેમજ ઈરાનમાં જાગ્યો વખત થોભવાનો પણ વિચાર નથી.

૭૧ અરુ આનમ કે ગેદે જમીન અન્હી
મેઘદેમ બેબીનમ જાહાનશ યકી
હમલુ રાસ્તી ખાહમે નીકુઈ
બલીજલુ કે સાલારે ઈરાનુ વુઈ
અમરુ ખાકુ હારી તો અચ મનુ ફેરીશ
નશાયદ સેપોઈનુ હવારા હુ મીશ
સુનીનુ બા સેપાહુ આમદી પીરી મનુ
નઈ આમલુ અચ રાએ કમ બીરી મનુ
હુ રચમ આવરી બા તો રચમ આવરમ
અઝીનુ જૂમ બી જન્મ અરુ તુઝરમ
ગુઝીનુ કુનુ યકી રુઝગારે નબરુહ
હરીનુ ખારો અચ આરુજુ અરુ મઅરુહ
કે મનુ સરુ ન પીયમ એ જન્ગે સરાનુ
અગરુ બન્દ ખાશદ સેપાહી ગરાનુ
હુ દારા બેરીહ આનુ દેહો રાએ ઊય
સપુનુ ગોકૂતનો ફરુદે બાલાએ ઊય
તો ગોકૂતી કે દારાસ્તે અરુ તખ્તે આજ
અબા ચારહો તઉકો બા ફરુદે તાજ
બદ્ ગોકૂત નામે નેજારે તો ચીસ્ત
કે બા ફરુદે શાખત નેશાને કઈસ્ત

૭૨ અચ અન્હાજએ કેહુતરી અરુતરી
મનુ અચદુનુ યુમાનમ કે એસ્કન્દરી
બહીનુ ફરુદે બાલાએ ગોકૂતાશે એહુરુ
મઅરુ તખ્તરા પર્વરીદત સેપેહુરુ

સુનીનુ દાદ પાસોખ કે ઈનુ કસ નકરુહ
ન દરુ આસ્તીઓ ન અન્દરુ નબરુહ
ન બૂચન્દગાનુ અરુ દરશ કમતરન્દ
કે અરુ તારકે બેખદાનુ અકુસરન્દ
કુલ ખુદ પયામ આરુહ અચ ખીસ્તનુ
સુનીનુ શહુરુચારે સરે અન્બુમનુ
સેકન્દરુ ન ઝીનુ પાય દારુહ અરુહ
કે અચ રાહે પીરીનગાનુ ખુઝરુહ
પયામમ સેપહુખુદ બરીનુ જૂનલુ દાદ
બેગોકૂતમ બશાહુ આનુએ ઊ કંરુહ યાદ
બેચારાસ્તન્દશ યકી ભયગાહુ
સુતાનુ ચૂનુ ખુવહ દરુખુરે પાયગાહુ
સેપહુદારે ઈરાનુ હુ બેન્હાહ બાનુ
બસાલારુ ફરુદે ફરા બેખાનુ
ફેરેસ્તાદહુરા દરુ જમાનુ ખાન્દન્દ
બલએ રસુલાનુશ બેન્હાન્દન્દ

૭૩ હુ નાન ખુઈલુ શુદ મજલેસ આરાસ્તન્દ
મયો ફેદો રામેશગરાનુ ખાસ્તન્દ
સેકન્દરુ હુ ખુઈ મયે ખુરુશુવારુ
નેહાદી સેમીકુ ભમરા દરુ કેનારુ
સુનીનુ તા મયો ભમ ચન્દી બેમસ્ત
નેહાદનુ ખઅન્દાહલુ અન્દરુ ગુઝસ્ત
ફેહન્દલુ બેચામદ બદારા બેગોકૂત
કે રૂમી શુદ એમરુજ બા ભમ બેહુત

મારો એવો વિચાર છે કે હું દુન્યાની આસપાસ થોડોક-ફર અને
જરાક બેઠાનનો અનુભવ મેળવું.

પરેપર સાચું બોલું છું અને બઘાઈજ માણું છું-કારણકે તું ઈરાનનો
રાજકર્તા છે.

જે તું મને રસ્તો આપવાને આનાકાની કરતો હોય-તો મારાથી
કાંઈ કાળાં વાદળાં માફક હવામાં તો રસ્તો લેવાય નહીં.

તું મારી તરફના કમ ઝેવાદા વિચાર બધ્યા વગર આવું મોટું
લશ્કર લઈ મારી સામે આવ્યો છે.

પણ જો તું લડાઈજ કરી તો હું પણ તારી સાથે લડવા તૈયાર છું-
લડ્યા વગર આ મુશ્કેલી પાછો ફરીશ નહીં.

જો તેમ હોય તો લડાઈ માટે એકુ દિવસ નક્કી કર-તેમજ કર અને
તારી ખાદેશથી પાછો ના ફર.

કારણકે હું સરદારાની લડાઈથી કદી પણ સર ફેરવતો નથી-પછી ગમે
એટલું બારી લશ્કર હોય તો શું થયું ?”

ન્યારે દારાએ તેની આવી હિમ્મત, વિચાર, બોલવાની ઢપછપ,
દબબો અને તેનું ખુલ્લું કંઈ બેબુ,

કે ગોયા દારાખ પોતેજ હાર, સાંકળી અને તાજ પેહેરી દબબો
સાથે હાથીદાંતનાં તખ્ત ઉપર બેઠો છે,

ત્યારે દારાએ તેને પૂછ્યું કે “તારું નામ તેમજ બુન્યાદ શું છે ?
કારણકે તું આવ્યા દબબો અને હાથ પગ સાથે કાંઈ પાદશાહી નિશાનનો
માલુમ પડે છે.

તું એક નોકરના દરબનથી તો બેશક ચઢિયાતોજ છે-હું તો ધારું
છું કે તું પોતેજ સિકંદર છે.

તારાં આવાં ખોરેહ અને કદ ઉપરથી આવી વાતચિત અને ચેહરા
ઉપરથી-એવું જણાય છે કે ફરતા આસ્માને તને રાજપાટ આપવા માટે
મોટા કયો છે.”

સિકંદરે એવો જવાબ આપ્યો કે “સુલેહના વખતમાં કે લડાઈના
વખતમાં કોઈયે પણ એવું કીધેલું નથી.

તેની દરબારમાં કાસેદોનો કાંઈ ટોટો નથી-કે જેઓ અક્લમંદોનાં
સરનાં તાજ બેવા છે,

ત્યારે તે એક એવો મોટો પાદશાહ અને લશ્કરનો સરદાર-પોતેજ
પોતાનો પયગામ કેમ લઈ આવે ?

સિકંદરે એવી અક્લ તો ધરાવતો નથીજ-કે તે પોતે વડિલોની રાહ
રમ હોડી દીયે

તે સરદારે મને એવોજ પયગામ આપ્યો હતો-અને તેણે જે કાંઈ
કહ્યું હતું તે સધળું મેં તું પાદશાહેને કહ્યું છે.”

પછી તેઓએ તેના દરબનને લાયકની એક ઉતારા માટેની જગ્યા
તેને માટે તૈયાર કીધી.

ન્યારે ઈરાનનો પાદશાહ ખાણું ઉપર બેઠો-ત્યારે તેણે ખાનસાહારને
હોકમ કીધો કે “પેલા એલચીને બોલાવ.”

તેઓએ તુરત તે એલચીને બોલાવ્યાં-અને તેને એલચીઓની જગ્યા
ઉપર બેસાડ્યા.

ન્યારે ખાણું ખાઈ રહ્યા ત્યારે મજલેસ તૈયાર કરી-ત્યાં મય તખ્તુરા
અને રામેશગરાને બોલાવી.

સિકંદર ન્યારે લેહઝતદાર મય પી રહેતો-ત્યારે તુરત તે ખાલી
ભમ પોતાના બોળામાં મૂકતો.

આ પ્રમાણે મય અને મયની ભમ કાંઈક વખત મજલેસમાં આપ-
વામાં આવી-અને તે બધી ભરો એકઠી કરવાનું કામ ધણું વધી ગયું.

પેલી ભમ આપનારો નોકર દારાની આગળ આવી બોલ્યો-કે
“આજે રૂમી એલચી ભમનેજ રોજીત બન્યો છે.

શુ ખુરૂદ ઇન ફેરેત્તાદહુ મરુ જામે મય
નેઅહદાસ્ત જામે શહનશાહે કય
એફરૂમહ તા જુ એપુસીદ શાહુ
કે જામે નખીદ અચ એ દારી નેગાહુ
બહ ગોકૂત સાધી અયા શાહુ ફશ
એ દારી હમી જામે અરૂની બકશ
સેકન્દરુ સુનીન્ દાહ પાસેખ કે જામ
ફેરેત્તાદહુરા બાશહ અય નીકુનામ
મરુ આઇને ઇશાન્ સુનીનસ્તે શાહુ
એઅરુ જામે અરૂની સુએ ગન્ને શાહુ
એખન્દીદ અચ આઇને ઊ શહુરયારુ
યકી જામે પુરુ ગઉહરે શાહુ વારુ
એફરૂમહ તા બરુ કકશ બરુ નેહન્દ
યકી સોરુખ યાકૂત બરુ સરુ નેહન્દ
હમ અન્દરુ જમાન્ બામ્ ખાહાને રૂમ
કુલ રકૂતહુ બુદન્દ અઝીન્ મર્જે બૂમ
એ બીરૂન્ બરીન્ બચમગાહુ આમદન્દ
બરામાન્ બનચ્છીકે શાહુ આમદન્દ
ફેરેત્તાદહુ રુએ સેકન્દરુ બેદીદ
બરે શાહુ રકૂત આઝીન્ સુસ્તરીદ
બહ ગોકૂત કીન્ કયસરુ એસ્કન્દરેસ્ત
કે બરુ તખ્ત બા ગોઝો બા અકૂસરેસ્ત
હમાન્બહુ કે મારા એફરૂમહ શાહુ
શુ રકૂતીમ નચ્છીકે ઊ બામ્ બાહુ
બરુ આશોકૂતે મારા બદાન્ બારુ કરુદ
બગોકૂતારુ બા શાહુ પયકારુ કરુદ
શુ અચ પાદશાહીશ સુચીખતીમ
શએ તીરહુ અરેખાન્ બરુ અન્ગીખતીમ
નહીદીમ માનન્દએ ઊ બરુમ
દેલીરુ આમદહુસ્ત ઊ બરીન્ મર્જે બૂમ
હમી બરુ ગેરાયહુ સેપાહે તોરા
હમાન્ ગન્ને તખ્તે કોલાહે તોરા
શુ ગોકૂતે ફેરેત્તાદહુ એશનીદ શાહુ
ફોજૂન્ કરુદ સુએ સેકન્દરુ નેગાહુ
સેકન્દરુ બેદાનેસ્ત કન્દરુ નેહાન્
એ ગોકૂતન્દ બા શહુરયારે નેહાન્
હમી બૂદ તા તીરહુ તરુ ગશ્ત રૂચ
સુએ આખતરુ રકૂત ગીતી ફોરૂચ
એયામહ બહેલ્લીએ પર્દહુ સરાય
દેલાબરુ બઅરેખ અન્દરુ આબરૂદ પાય
સુનીન્ ગોકૂત બા આન્ સવારાને ખીશ
બજન્દ અખતરે નામદારાને ખીશ
કે મારા કુનૂન્ જાન્ બઅરેખ અન્દરેસ્ત
શુ સુસ્તી કુનહ બાહ માનહ બદરેત
હમહ બાદપાયાન્ બરુ અન્ગીખતન્દ
એ પીશે જહાનદારુ સુચીખતન્દ
શુ દારા સરે અકૂસરે ઊ નહીદ
બતારીકી અન્દરુ એશુદ નાપ્દીદ
નેગહુબાન્ ફેરેત્તાદહુ હમ દરુ જમાન્
બનચ્છીકીએ ખીમએ બહુમાન્,

જ્યારે આ એલથી મયની જામ પી રહે છે-ત્યારે તે ક્યાની શેહન્શાહની
જામ પોતાની આગળ ઊંચી કરે છે.”

પાદશાહે ફરમાવ્યું કે “એને પૂછા-કે તું શરાબની જામ શા માટે
રાખી મૂકે છે?”

જેથી પેલા સાકીએ તેને પૂછ્યું કે “ઓ પાદશાહ જેવા રાખ્સ!-
તું આ સોનેરી જામ બગલમાં શા માટે મારે છે?”

સિકંદરે એવા જવાબ આપ્યો કે “ઓ નેકનામ! પીધેલી જામ
એલથીનીજ હોય છે.

જે ધરાનની રાહ રસ્ત એવીજ રીતે પાછી લેવાની હોય-તો આ
સોનેરી જામ પાછી પાદશાહના ખજાનામાં લઈ જા.”

તેનો આવી રીતનો રૈવાજ એજ પાદશાહ દારા હસી પડ્યો-અને
પાદશાહી મોતીની બરેલી એક જામ,
હોલમ કીધો કે તેના હાથમાં આપે-તેમજ તેનાં માથાં ઉપર એક ૭૪
લાલ માણેક ખોસવા કહ્યું.

તેવામાં ઇશાન સરખમીનથી રમના મુલકમાં ચોથાઈ લેવા ગચલાઓ,

બહારો બાહેરથી તે મજલેસમાં આવી લાવ્યા-અને પાદશાહની
નજદીક ગયા.

એક કાસેદે સિકંદરનો ચેહરો જોયો-અને તુરત તેણે પાદશાહની નજ-
દીક જઈ દુઆ કીધી.

અને તેને કહ્યું કે “આ કયસર સિકંદર પોતેજ છે-કે જે તખ્ત
ઉપર મોઝ અને તાજ સાથે બિરાજે છે.

જે વખતે કે અમુને પાદશાહે ફર્માવ્યું-અને જ્યારે અમે તેની નજ-
દીક ચોથાઈ લેવા ગયા,

ત્યારે તે ગુસ્સે થયો અને અમેને બેઈઝઝત કીધા-અને વાત કરતાં
પાદશાહ (દારા)ને ધમકી આપી.

જ્યારે અમે તેની દરબારમાંથી નીકળી આવ્યા-ત્યારે અંધારી રાતે
પણ અમેએ અમારા ઘોડા દોડાવ્યા કીધા.

અમેએ તેની મિસાલનો રૂમમાં કંઈ બીજો જોયો નહીં-તે હિરમત
કરીને આ સરખમીનમાં આવ્યો છે.

તે તારાં લશ્કર તેમજ તારા ખજાના, તખ્ત અને કોલાહલું તોલ
કરે છે.”

જ્યારે પેલા કાસેદની વાત પાદશાહે સાંભળી-ત્યારે સિકંદર તરફ ૭૫
ડીઝી ડીઝીને જેવા લાવ્યો.

સિકંદર પણ સમજી ગયો કે “તે દેશના પાદશાહને પેલાઓએ
ખાનગીમાં છું કહ્યું?”

પણ દિવસ વધુ અંધારો થયો અને આફતાબ આથમણુ દિશા
તરફ ગયો ત્યાં સૂધી તે ચોલી રહ્યો.

પછી તે સરાપરદાના દરવાજા આગળ આવ્યો-અને તે બહાદુર ઘોડા
ઉપર સવાર થયો.

તેણે પોતાના તે બુલંદ બખ્તના નામદાર સવારોને એ પ્રમાણે કહ્યું,

કે “આપણા જીવ હવે ઘોડાને આધારેજ છે-જે તે ચાલવામાં
આગસાઈ કરશે તો સઘળી બેહતત ફેકટ જશે.”

સઘળાઓએ પોતાના ઘોડા ઉપતાવ્યા-અને પાદશાહની આગળથી
નાસી ગયા.

જ્યારે દારાએ સિકંદરનું નામ નિશાન જોયું નહીં-અને નેને અંધા-
રામાં ગુમ થઈ ગયેલો જોયો,

ત્યારે તેણે તુરતજ દુરમનની છાવણી નજદીક ચોખીયાન મોકલ્યા.

શુ રહૂતનું બીદાર રહે રહૂતનું બૂદ
કે બખ્તે શુનાન પાદશાહ બહૂતનું બૂદ

૭૬ પસે ઊ ગેરેસ્તાદ દારા સવાર
રેહીશને ખમીશબુયાન હંઠાર
શુ આદ અજ પસે ઊ હમી તાખતનું
શુ શખ તીરકું બૂદ શહ નેશનાખતનું
તલાય બેહીદ-રો અસ્તાનું બાજ
નખુદ સૂદ ભોજ રન્જે રાહે દરાજ
શુ એસ્કન્દર આમદ બખર્હું સરાય
બેરહૂતનું ગોરુદાને રૂમી એ ભાય
બેહીદનું શખ શાહુરા શાહકામ
બખીશ અન્દરૂન પુર ગોહર હસ્તે ભામ
બગોરુદાન શુનીન ગોહર કાઢાદ બીદ
બહીન કુરુશખી ફાલે મા શાહ બીદ
કે ઈન્ ભામ પીરુઝીએ ભાને માસ્તે
સરે અખ્તરાનુ ઝીરે ફર્માને માસ્તે
હમ અજ લશ્કરશ બરુ ગેરેહૂતમ શુમાર
ફરાવાન કમસ્તે અજ શનીદન સવાર
હમહુ જન્ગશ તીલહા બરુ કરીદ
વઝીનુ દસ્તો હામૂન સરુ અન્દરુ કરીદ
શુ દરુ જન્ગ તનુરા બર-જ આવરીદ
અઝાનુ રન્જ શાહીઓ ગન્જ આવરીદ
૭૭ જહાન આફ્રીનદહુ યારે મનસ્ત
સરે અખ્તરુ અન્દરુ કેનારે મનસ્ત
બુઝગર્ગનુ બરુ ઊ ખાન્દન આફ્રીન
કે આખાદ બાઢા બકયસરુ ઝમીન
ફેદાએ તો બાદા તનો ભાને મા
બેહીનસ્તે ભવીદ પયમાને મા
કે યારદ એ શાહાન બુદનુ યારે તુ
બમર્હીઓ બાલાઓ દીઢારે તુ

રઝમે દારા બા એસ્કન્દરુ વ
શેકસ્તુ યાફતને દારા.

શુ ખુરશીદ બરુ હદ સરુ અજ પોસ્તે હાલ
ઝમીનુ શુદ બકેદારે રઉશન ચારાલ
જહાનુદારુ દારા સેપહુ બરુ ગેરેહૂત
જહાનુ યાદરે કીરુ અજ સરુ ગેરેહૂત
બેયાબરુદ લશ્કરુ એ રૂઢે ફેરાશત
બહામૂન સેપહુ બૂદ બીશ અજ નખાત
સેકન્દરુ શુ બેશનીદ કામદ સેપહુ
બેહદ ફેસો આબરુદ લશ્કરુ બરાહુ
એ ખફતાનો અજ બન્જરે હેન્દુવાન
એ અસ્પો એ આલાતો બરુગુસ્તુવાન
એ સાઝો એ ગોદાને હરુદ ગોરુહ
ઝમીન હમશુ દયાં શુદો અરુદ ફેરુ

ન્યારે તે યોગીબાનો તપાસ અર્થે ગયા ત્યારે તે ચાલાક મનનો
સિકંદર તો જતો રહેલો માલુમ પડયો-કારણકે દારા જેવા પાદશાહનું
બખ્ત હવે ઊંધમાં પડ્યું હતું.

દારાએ તેની પછાડી એક હજાર લડાયક બહાદુર સવારો દોડાવ્યા.

જેઓ પવનની માફક સિકંદરની પછાડી દોડવા લાગ્યા-પણ રાત
અંધારી દોવાથી તેઓને રસ્તો મુશ્કેલી નહીં.

અને દુરમનના તલાયોએ નજરે પડવાથી તેઓ પાછા ફર્યા-લાખી
રાહ કાપવાની મેહનત સિવાય તેઓને કશો ફાયદો થયો નહીં.

ન્યારે સિકંદર પોતાની ઢાવણીમાં આવ્યો-ત્યારે રૂમી પેહલવાનો
પોતાની જગ્યાએથી તેની નજદીક ગયા.

રાતને વખતે તેઓએ તેને ખુશખુશાદાલ જોયો કે તેની પાસે મોતીની
બરેલી એક ભમ પણ મૂકેલી નેઇ,

તેણે પેહલવાનોને કહ્યું કે “તમે છુટાપણું ભોગવતા રહેને! આ
આપણી મુબારક ફાલ માટે તમે ખુશાદાલ થને!

આ ભમ આપણા છવની ક્તેહમંદી જેવી છે-અને નેક સેતારાઓનાં
સર આપણાંજ ફર્માન હેઠળ છે.

મે’ તેનાં લશ્કરનો પણ અડસટો કાઢવો છે-નેટહું લશ્કર આપણે
સાંભળ્યું હતું તેના કરતાં તો ધણુજ થોડું છે.

માટે તમે સધળા લડાઇની તલવાર ખેંચો-અને આ મયદાન અને
જંગલમાંથી આગળ વધો.

જે તમારાં સરારને લડાઈમાં રંછા બનાવશે-તો હર તે રંજના
બદલામાં તમે ખુશાદાલી અને ગંજ મેળવશો.

દુન્યાને પેદા કરનાર ખોદાતાલા મારો મદદગાર છે-અને ક્તેહમંદ
નસીબનું સર મારી બગલમાં છે.”

ત્યારે બુઝર્ગેએ તેની ઉપર દુઆ કીધી-કે “કયસર ઉપર રૂમનો
મુલક આબાદ રહેને!

અમારાં તન અને ભન તારી ઉપર ફિદા હોને!-એજ રીતે અમે
અમારો કોલ સદા પાળીશું.”

બીજા પાદશાહોમાથી કયો પાદશાહ મદદનગીમાં, ખુલ્લું કદમાં અને
ચેહરામાં તારી બરાબરી કરી શકે છે?”

દારાની સિકંદર સાથની લડાઈ અને
દારાનું શિકસ્ત પામવું.

ન્યારે ખોરશીદે કાગડાની પીઠમાંથી (યાને અંધારાં વચ્ચેથી) પોતાનું
સર ઉઠાવ્યું-અને જોડાન રોશન ચેરાગની માફક દીપતી થઇ,

ત્યારે પાદશાહ દારાએ લશ્કર મયદાનમાં બાહેર કાઢ્યું-દુન્યાએ
અંધારી ચાદર સર ઉપરથી કાઢી નાખી (યાને દિવસ ઉઘ્યો),

તે ફેરાતની નદીને રસ્તે લશ્કર લઇ ગયો-મયદાનમાં લશ્કર ધાસ
કરતાં પણ વધું હતું.

ન્યારે સિકંદરે સાંભળ્યું કે “લશ્કર આવી લાગ્યું છે”-ત્યારે તેણે
પણ નગારે થોકાવ્યું અને લશ્કર આગળ ચલાવ્યું.

લશ્કરીઓનાં બખ્તરથી અને હિંદી ખંજરથી-ધોડા, હથિયાર અને
થોડાનાં બખ્તરથી,

તેમજ બનો તરફના પેહલવાનો અને લશ્કરના અરબાએ કરીને-ઝમીન
દયાં જેવી થઈ ગઈ અને પૂળનો પહાડ બની ગયો.

દે. રૂથલ્લ સેપાલ્ બર કશીદન્દ સક
 એ બન્નર હમી યાકૂત ખુરશીદ તક
 બપીરો સેપાલ્ આવરીદન્દ પીલ
 બહાનુ શુદ અકેદારે દયલો પીલ
 સવારાને બન્નર અચ પસો પીલ પીલ
 હમલ્લ બર ગેરકૂતલ્લ દેલ અચ બને ખીલ
 તો ગોઠતી હવા ખૂન ખોડશદ્દ હમી
 અમીન અચ ખોડશદ્દ બેલ્લશદ્દ હમી
 એ બસ નાલએ બુકો હેન્દી દશય
 હમલ્લ મરુદશ દેલ બર આમલ્લ એ બાય
 એ આવાએ અરપાનો બાન્ગે સશન
 ચેરન્ગીદને ગોરુઅહાએ ગરાન
 તો ગોઠતી અમીન ફેલે બન્ગી શુદલ્લેત
 એ ગરુદ આરમાન રૂએ અન્ગી શુદલ્લેત
 બયકુ હકૂતલ્લ ગોદાને પમીશલ્લય
 બરુથ અન્દર આવલ્લહ બુદન્દ રૂથ
 બહરુથ બર આમલ્લ યકી તીરલ્લ રૂથ
 બહાનુ સાનુ કે ખુરશીદ શુદ લાબવરુદ
 બેખુરશીદ દીદારે ઇરાનુ સેપાલ્
 નહીદન્દ ભોચ ખાકુ આવરુદગાલ્
 બહાનુદાર દારા બેપીચીદ રૂથ
 હમાનુ નામવરુ લશકરે બન્નરુથ
 બરુદ ફેરાત અન્દર આમલ્લ સેપાલ્
 ગુરીઝાન બેરકૂતલ્લ અઝાન રસમગાલ્
 સેપાલ્ સેકન્દર પસ અન્દર હમાન
 યકી પુરુ એ ધમ દીગરી શાહમાન
 સેકન્દર બેશુદ તા લબે રૂદબાર
 બેકોશતલ્લ અચ ઇરાનેયાન બી શુમાર
 સેપાલ્ અચ લબે આબુ બરુકાશતલ્લ
 બેકુરુદ તા રૂદ તુઝાશતલ્લ
 બપીરુઝી આમલ્લ બહાનુ રસમગાલ્
 કુભ પીલ શુદ બા ગુઝીદલ્લ સેપાલ્

બને તરફનાં લશકરે સક ખેચી-તલવારોના ચમકાટથી ખુરશીદ પણ જી
 રાશતી મેળવવા લાગ્યા.

લશકરની હરોલમાં હાથીઓ લાવી રાખ્યા-જેહાન ભેરા ભરેલી બની.

લડાઈ કરનારા સવારો પછાડી હતા અને હાથીઓ આગળ હતા-
 સધળાઓ પોતાના જીવથી નિરાશ થયલા હતા.

ગોચા હવા પણ લોહી રેડવા પોકાર કરી રહી હતી-અને અમીન
 તેના પોકારથી ભેશમાં આવી ગઇ હતી.

કરનાય અને હિંદી ધંટોના પુબળ આવાઝથી-સધળા બહાદુર
 મદેનાં દિલ ધુળવા લાગ્યાં.

થોડાઓના ખખાર, સરદારોના પોકાર અને ભારી ગોઝોના
 આવાઝથી,

તું કહે ગોચા અમીન એક લડાયક પછાડ બની ગઇ હતી-અને ખૂળથી
 આરમાન ભણે હબશીનાં મોં જેવું કાણું પડી ગયું હતું.

એવી રીતે એક હક્તા સૂધી લડાયક પેલલવાનો-આમન સામન
 લડાઇ કરવા લાગ્યા.

આઠમે દહાડે એક સીઆહ ગદ્દ ઠઠી-કે જેથી કરી ખોરશીદ કાળો
 પડી ગયો.

તે તોફાને ઇરાનીઓની આંખો ઢાંધી નાખી-ખાક સિવાય તેઓને
 લડાઇનું મયદાન જણાવુંજ નહીં.

પાદશાહ દારા તેમજ તેનાં નામવર લડાયક લશકરે મોં ફેરવ્યાં. ૭૬

તેઓ તે લડાઇગાહમાંથી નાસી ગયા-તે લશકર ફેરાતની નહીં આગળ
 આપ્યું.

સિકંદરનું લશકર તેની પછાડી દોડ્યું-એક લશકર ગમગીન બનેલું
 ત્યારે બીજું ખુશહાલ બનેલું હતું.

સિકંદર તે નદીના કિનારા સૂધી ગયો-અને ઇરાની લશકરમાંથી
 બેથમાર સેપાહોને કાપી નાખ્યા.

પછી સિકંદરે ફમાલ્યું જેથી તેઓ નદી બોળગી ઇરાનીઓની પૂઠે
 ગયા નહીં-પણ કિનારા આગળથીજ તે સેપાહો પાછા ફર્યા.

તે પોતાનાં પસંદ ક્રિષિલાં લશકર સાથે જ્યાં પહેલાં છાવણી નાખી
 પડેલા હતા-ત્યાં તેજ મયદાનમાં ફતેહમદી સાથે પાછો ફર્યા.

રઝમે દોબુમ્ દારા બા એરકન્દર
 વ શેકસ્ત્ર યાકૂતને દારા.

દારાની સિકંદર સાથની બીજી લડાઈ અને
 દારાનું શિકસ્ત પામવું.

થુ દારા એ પીરો સેકન્દર બેરકૂત
 બહરુ સુ સવારાન ફેરેસ્તાદ તકૂત
 અચ ઇરાનો તુરાન મેહાનરા બેખાન્દ
 હેરમ દાદો રૂઝી દેહાનરા બેખાન્દ
 સરે માલે નવ લશકરુ આબાહ કરુદ
 સરે નામદારાનુ પુરુ અચ બાહ કરુદ
 હેમરુ બારલ્લ અચ આબુ ઇનુ સુ ગુઝશત
 બેયારાસેત લશકરુ બરાન પહુનુ દશત
 સેકન્દરુ થુ બેરનીદ લશકરુ મેરાન્દ
 પઝીરલ્લુ શુદો સાઝશ આનુ બા બેમાન્દ

જ્યારે દારા સિકંદરની આગળથી પાછો ફર્યો-ત્યારે તેણે શેતાબ
 એ તરફ સવારો દોડાવ્યા.

તેણે ઇરાન અને તુરાનમાંથી સરદારોને બોલાવી મંગાવ્યા-પગાર
 આપનારાઓને તેડાવી સધળાં લશકરને પગાર અપાવ્યા.

તેણે નવા મહિનાની શુરઆતે લશકરને આબાહ બનાવ્યું-અને નામ
 દારી ભરેલા રાખસોનાં સર ઉલટથી ભરપુર કર્યાં.

તે બીજી મરતબે નદી બોળગી પેલી ગમ ગયો-અને તે બોહોળાં
 મયદાનમાં લશકર ગોઠવ્યું.

જ્યારે સિકંદરે એ સાંભળ્યું ત્યારે તેણે પણ લશકર આગળ ચલાવ્યું- ૮૦
 તે સધળો અરબાબ ત્યાંજ રહેવા દઇ દારાની સામે ગયો.

સેપહુરા થુ રૂચ અન્દર આમદ અરૂચ
 ઝમીનોઁ જમાન ગરત પખાઈશબ્દુચ
 સે રૂચ અન્દરાન રચમ શાન શુદ્ધ દેરન્
 ચુતાન શુદ્ધ કે અચ કોરતાહુ યુદ્ધ ભાએ તન્
 સેકન્દર હેમર ખારહુ પીરૂચ ગરત
 ખલન્દ અખતરે ગીતી અફૂરૂચ ગરત
 સેપાહશ ગુરીઝાનો દારા ખજૂર
 હમી પાકુ યુગીદ અર ભાએ નન્
 ફરાવાન અચ ઇરાનેયાન કરતાહુ શુદ્ધ
 જહાનખૂયરા રૂચ અર ગરતાહુ શુદ્ધ
 પુર અચ દરૂદ અર ગરત અચ આલરૂદગાહુ
 થુ ચારી નદાદશ હમી હુરે માહુ
 સેકન્દર બેયામદ પસે ઊ થુ ગરૂદ
 ખરી અચ જહાનખાદીન યાદ કશૂદ
 સેપહુદારે લશ્કરૂ ખદાન પહુન દશ
 એ ખૂન શાન હમહુ દશ પુર લાલહુ ગરત
 ખોરૂશી અર આમદ એ પીરે સેપાહુ
 કે અચ ઝીરૂદરતાને ગુમ કઈહુ રાહુ
 ૮૧ શુમારા એ મન બીમે આઝારૂ નીસ્ત
 સેપાહે મરા ખા શુમા કારૂ નીસ્ત
 બેખારીદ ઇમન અઅચવાને ખીશ
 અચઘદાન સેપાઈહુ તનો જાને ખીશ
 ખાનેઃ તન અચ રૂમેયાન રસ્તાહુ ઇદ
 વગરૂએહુ અખૂન દસ્તરા શસ્ત્રહુ ઇદ
 થુ લશ્કરૂ અચ અચમની યાકૂતાદ
 હમહુ રોખ સુએ રૂમેયાન યાકૂતાદ
 સેકન્દર બેયામદ ખદરતે નખરૂદ
 હમહુ ખાસ્તહુ સરૂખસરૂ ગરૂદ કશૂદ
 એ તખ્તો એ ખરૂગાહો પર્દહુ સરાય
 એ ફરોઈ એ આલાતો અચ યારૂપાય
 એ દીખાએ દીનારે ગન્જો ગોહરૂ
 એ તીધો કોલાહો એ જરૂરીન કમરૂ
 બેખખરીદ અર લશ્કરૂશ ખાસ્તહુ
 સેપાહશ ખનઁવી શુદ્ધ આરાસ્તહુ
 બેખૂદન્દ અન્દી ખરાન રચમગાહુ
 એ આસૂદહુ શુદ્ધ શહૂરૂયારે સેપાહુ
 જહાનદારૂ દારા ખજૂરશમ રસીદ
 કે આનજા યુદ્ધી ગન્જહારા કલીદ
 ૮૨ હમહુ મેહુતશાન પીરવાચ આમદન્
 પુર અચ દરૂઈ ગર્મે ગોદાચ આમદન્
 ખોરૂશાન પેદરૂ ચૂન પેસરૂરા નદીદ
 પેસરૂ હમચુનીન ફ પેદરૂરા નદીદ
 હમહુ શહૂરે ઇરાન પુર અચ નાલહુ યૂદ્ધ
 અચશમ અન્દરૂન આખ ચૂન જાલહુ યૂદ્ધ
 એ જહૂશમ બેયામદ ખરાહુરે સેતખરૂ
 કે આઝાદગાનરા ખદાન યૂદ્ધ ફખરૂ
 ફેરેસ્તાઈ રફત અર હરૂ સર્વી
 ખહરૂ નામદારીઓ હરૂ પહુલવી
 નેહાદન્દ કુર્સી યકી ઝીરે ગાહુ
 સેપાહ અન્જુમન શુદ્ધ ખદગાહિ શાહુ

ન્યારે લશ્કર સામા સામી થઈ મયું-ત્યારે ઝમીન અને ઝમાનો પણ
 લડાયક બન્યો.

ત્રણ દહાડા સૂધી ત્યાં લડાઈ ચાલી-અને એવું બન્યું કે માર્યા
 મથલાએને લીધે ચાલવાનો માર્ગ પણ બંધ થઈ ગયો.

સિકંદર બીજા મરતબે કુતેહમંદ થયો-તે બુલંદ નસીબનો અને
 કુન્યાને રોશન કરનારો બન્યો.

તેનાં લશ્કરે નાસવા માંડ્યું પણ દારા લડાઈમાંજ મચૂલ રહ્યો-તેણે
 નામોસ્તી એખતયાર કરવા કરતાં મરવું પસંદ કીધું.

પુષ્કળ ઇરાનીઓ માર્યા ગયા-અને પાદશાહનો દહાડો ખરગરતે થયો.

ન્યારે તેને આકૃતાબ અને માહતાબની ચાલે ચારી નહીં આપી-
 ત્યારે તે ક્રુખ બરેલો લડાઈમાંથી પાછો ફર્યો.

સિકંદર શિતાબી કરતો તેની પછાડી આવ્યો તેણે ખોદાતાલાને
 ધણેક યાદ કીધો.

હવે ઇરાની સેપહસાહાર અને તેનું લશ્કર તે ખોહોળાં મથદાનમાંજ રહી
 મયું-તેઓનાં લોહીથી સઘળું મથદાન લાલાનાં ફલથી બરેહુ હોય તેવું બન્યું.
 તેવામાં સિકંદરનાં લશ્કરની હરોલમાંથી પોકાર નીકળ્યો કે “ઓ
 રાહ બૂલેલા તામેદાર લોકો !

મારી તરફથી તમોને કાંઈ પણ ઇઝા થવાની ધાસ્તી રાખવી નહીં-
 મારાં લશ્કરને તમારી સાથે હવે કાંઈજ કામ નથી.

તમો તમારાં પોતાનાજ ધરમાં-ખોદાતાલાને તમારાં તન અને જન
 સોંપીને નચિત્ત રહો !

એકે તમોએ તમારા હાથ લોહીમાં ધોયા છે-છતાં રૂમીઓએ તમારાં
 તન અને જનની બક્ષેરા કીધી છે.”

ન્યારે ઇરાની લશ્કરે સિકંદરથી નચિત્તાઈ મેળવી-ત્યારે સઘળાઓએ
 રૂમીઓ તરફ પોતાના મોં કીધાં.

સિકંદર લડાઈનાં મથદાનમાં આવ્યો-અને સઘળો માલ અસ્ત્યાબ
 એકઠો કરાવ્યો.

જેમાંથી તખ્ત, તરૂચ, સરાપરદા-ગલીચા, હથિયાર, ઘોડા,

રેશમી કપડાં, દીનાર, ગંજ, ગોહર તલવાર, કોલાહ અને સોનેરી
 કમરબંદ વગેરેનો

ખઝાનો પોતાનાં લશ્કરને બક્ષેરા આપ્યો-જેથી તેનું લશ્કર નવેસરથી
 આરાસ્તા થયું.

અને ન્યાં સૂધી પાદશાહ તેમજ લશ્કર આરૂદા બન્યું-ત્યાં સૂધી
 તેજ લડાઈનાં મથદાનમાં થોડોક વખત તેઓ રહ્યા.

પેલી તરફ પાદશાહ દારા પાર્સના ઇલાકાનાં જહૂરામ શોહરમાં આવી
 પુન્યો-તે શોહર ઇરાનના ખઝાનાની ચાવી મિસાલ હતું.

સઘળા સરદારે ક્રુખ અને દિલરોઝીથી બરેલા તેને એસ્તેકબાલ
 આવ્યા.

જે બાપે કે પોતાના છોકરાને નહીં જોયો તેમજ જે છોકરાએ પોતાના
 બાપને નહીં જોયો તેઓ રડવા લાગ્યા.

તમામ ઇરાન શોહર માતમ બર્નું બન્યું હતું-લોકોની આંખમાંથી
 કરાંની માફર આંસુ પડતાં હતાં.

તે જહૂરામથી એસ્તખ શોહરમાં ગયો-ઇરાનના પાદશાહોની મોઢાઈ
 તેજ શોહરમાં સમાયલી હતી.

ત્યાંથી દરેક નામદારો અને દરેક પેહલવાનો નઝદીક-દરેક ખાજૂએ
 કાસોદો ગયા.

પાદશાહની દરગાહ આગળ લશ્કર એકઠું થયું-અને તખ્તની આગળ
 એક કુર્સી ખૂંધવામાં આવી.

થુ દારા બરાન્ કુર્સીએ બર નેશરત
બેરકતના ગોદાને ખુશવપરસ્ત
બઈશનેયાન્ ગોઠત કય મેહુતરાન્
બેરહમદો શીરાનો જન્મઆવરાન્
બેબીનીહ તા રાએ ઈન્ કાર ચીસ્ત
હમી ગોઠત બા દરો બન્દી ગેરીસ્ત
હમી ગોઠત કેમરૂઝ મોદેન્ બનામ
મેહુ અચ એન્દહો રૂમેયાન્ શાફકામ

નેયાગાનો શાહાને મા તા બદન્દ
બહર સાથ બાબી હમી બેસ્તદન્દ
બહર કાર મારા જબૂન્ બુદ રૂમ
કુનૂન્ બખશે આઝાદગાન્ ગસ્ત શૂમ
હમહુ પાદશાહી સેકન્દર ગેરેકૂત
જહાનદાર શુદ તખ્તો અફસર ગેરેકૂત
ચુનીન્ હમ નમાનહ બેયાયદ કુનૂન્
હમહુ પારસ મદદ બદયાએ ખૂન્
બેનો ફદકો મરુદ મદદ અસીર
નમાનહ બરીન્ યૂમ બરનાઓ પીર
મરા ગર શવીહ અન્દરીન્ ચારમન્દ
બેમદાનમ ઈન્ દરો રન્ને બજન્દ
રોકારે યુઝોગાન્ બુદન્દ ઈન્ ગોરૂ
હમહુ ગરૂઝ અચ શહુરે ઈરાન્ સોતૂ
કુનૂન્ મા રોકારીમ ઈરાન્ પલન્ગ
બહર કારકારી ચુરીઝાન્ એ જન્ગ
અગર પોસ્ત ચકસર બપોસ્ત આવરીહ
બરો બૂમે ઈરાન્ બપોસ્ત આવરીહ
કસી કન્દરીન્ જન્ગ સોસ્તી કુનહ
બેકૂશહ કે બા જાન્ હુરોસ્તી કુનહ
મદારીહ અઝીન્ પસ બગીતી ઉમીહ
કે શુદ રૂમ બહુહાકો મા જમશીહ
હમી ગોઠત ગેયાનો દેલ પુર કે દરૂ
દો રોખસારહુ બદો દો લખ લાજવરૂ
યુઝોગાને દાનન્દહુ બખસ્તદન્દ
હમહુ પાસોખશર બેયારસ્તદન્દ
ખોરશી બર આમહ કે ઈરાન્ બઝાર
કે ગીતી નખાહીમ બી શહુરચાર
હમહુ રૂએ ચકસર બજન્ગ આવરીમ
જહાન્ બર બદઅન્દીશ તન્ગ આવરીમ
બેબન્દીમ દામન્ ચક અન્દર દેગર
અગર ખાકુ યાબીમ અગર બૂમે બર
થુ બેશનીહ દારા સખુન્ ઝાન્ ગોરૂ
કે કદન્દ દર જન્ગ દેલહા થુ ફહ
સેલીહો દેરમ ફાહ લશકરશર
હમાન્ નામદારાને કેશ્વરશર

જ્યારે દારા તે સોનેરી ખુરસી ઉપર બેઠો ત્યારે તેની આગળ પાદ-
શાહના વફાદાર પેદલવાનો ગયા.

તેણે ધરાનીઓને કહ્યું કે “ઓ મારા સરદારો! હાનેરામદો, બહાદુરો
અને લડાયકો!”

તમો વિચાર કરી કહો કે હવે શું કરવું નેહયે?” તે ક્રુપ સાથ
એમ બોલતો હતો અને થોડુંક રડતો પણ હતો.

તે કહેવા લાગ્યો કે “રૂમીઓ ખુશહાલી ભોગવે અને આપણુ ઈરાનીઓ
જીવતા રહે તેનાં કરતાં તો બેહતર એજ છે કે આને આપણે નામદારી
બરેલાજ મરી જઇયે.

આપણા નેયાગાનો અને પાદશાહો જ્યાં સૂધી જીવતા રહ્યા-ત્યાં દર
સૂધી દર વર્ષે એઓ પાસે ચોથાઈ લેતા હતા.

દરેક બાબતમાં રૂમ આપણને તાબેદાર હતું-પણ આને ધરાની
નામદારોનું નસીબ હીન થયું છે.

સિકંદરે તમામ પાદશાહી બીધી છે-તે પાદશાહ બન્યો છે. તખ્ત
અને તાજ લઇ બીધું છે.

આવી હાલતમાં પણ તે ત્યાં થોભવાનો નથી પણ હમણા અને
આવી લાગશે-અને બધું આપું પાર્સ રોકર લોહીનો ફર્શ થશે.

ખાઈડી, બચ્યાં તેમજ મદ લોકો કયદી બનશે-તે આ મુલકમાં છુટ્ટા
અને જવાન કોઇને રાખશે નહીં.

જે આ કામમાં તમે મારા મદદગાર થાઓ-તો હું આ સઘળું
ક્રુપ, રજ અને નુકસાન પાછું હઠાઉં.

આ રૂમી ટાળો આપણા ઈરાની યુઝોગોનો રોકાર બનેલો હતો-અને
સઘળા ઈરાન રોકરથી લાચાર થયેલા હતા.

પણ આને આપણુ રોકાર થઈ પડયા છિયે અને તેઓ ચિતા બન્યા
છે-અને દરેક લડાઈમાં આપણે નાસી જઇયે છિયે,

માટે જો તમે સઘળા એક બીબની અડોઅડ ઉભા રહો-તો તે લોકોનો
મુલક તમે લોકો પાછા હાથમાં લાવી શકો.

પણ જો કોઈ આ લડાઈમાં મુસ્તી કરશે-અને પોતાના જીવને સાચવી
રાખવાની કોશિશ કરશે,

તો પછી કુન્યામાં કરી આશ્વા રાખતાજ ના-કારણકે હાલ રૂમ ૮૪
ઝહહાક બન્યું છે અને આપણે જમશીદ બન્યા છિયે.”

તે રડતો રડતો એમ બોલતો હતો તેનું દિલ ક્રુપી હતું-તેના બન્ને
ગાલ ફિક્કા અને હોઠ કાળા પડી ગયા હતા.

અનુભવી યુઝોગો ઉભા થયા-અને પાદશાને જવાબ દેવા તૈયાર થયા.

તે સઘળા ઈરાનીઓમાંથી ઝારીનો એક પોકાર નીકળ્યો-કે “પાદ-
શાહ વજરનો મુલક અમેને નેહતોજ નથી.

અમે સઘળા એકઠા થઇને લડીશું-અને ફરમન ઉપર બેઠાન તંગ
કરીશું.

અમે એક બીબને પડખે ઉભા રહીશું-અમે માયાં જઇશું” યા તો
તેના મુલક લઇશું.”

જ્યારે દારાએ તે લોકોની એવી વાત સાંભળી-કે “તેઓએ લડાઈ
માટે દિલ મઝમૂત કીધાં છે,”

ત્યારે તેણે લશ્કરને તેમજ તેના મુલકના નામદારોને હથિયાર અને
પૈસા આપ્યા.

રજમે સેવુમે દારા બા એસ્કન્દર
વ ગુરીખતને દારા બકેર્માન.

દારાની સિકંદર સાથની ત્રીજી લડાઈ અને
દારાનું કેર્માન તરફ નાસી જવું.

સેકન્દર શુ અચ કારશ આગાહુ શુદ
કે દારા બતખત અકુસરે માહુ શુદ
સેપાહુ બરુ ગેરેકૂત અચ એરાકે બેરાન્દ
બરુએ હમહુ નામે યજદાન બેખાન્દ
૮૫ સેપાહુરા મેયાનો કરાનહુ નખુદ
હમાન બખતે દારા જવાનહુ નખુદ
પત્રીરહુ શુદનુશ મેયારાસ્તે શાહુ
મેયાવશુદ એસ્તખરુ અન્દાન સેપાહુ
કે ગોકૂતી બીન બરુ નતાબહુ હમી
ફલકુ રાહે રફૂતન નેયાબહુ હમી
દો શાહે દો ફેશ્વરુ કરીદન્દ સકુ
હમહુ નીઝહો ગોઝો બન્જરુ બકકુ
બરુ આમહુ યુનાન અચ દો લશ્કરુ ખોરુશ
કે અર્ખે ફલકુરા બેદરૂશી ગુરા
શુ દર્યા શુદ અચ ખૂને ગોદાન બીન
તને બી સરાન હુદ હમહુ ફરેતે કીન
પેદરૂશ નખુદ બરુ પેસરુ બથ મેફરુ
બઈશાન નખખૂદ ગદાન સેપેહરુ
શખુ આમહુ બદારા દરુ આમહુ શેકસ્તે
સેકન્દર મેયાન તાખતનુશ બેખસ્તે
જહાનદારુ દારા બકેર્માન રસીદ
હમી અચ બર્હે દુરમનાન બનુ કરીદ
સેકન્દર મેયામહુ બએસ્તખરે પારુસ
કે દીહીમે શાહાન હુહો ફખરે પારુસ
૮૬ ખોરુશી બલન્દ આમહુ અચ આરુગાહુ
કે અચ મેહૂતરાને ગુમાયન્દહુ રાહુ
હરાનુ કરુ કે એહાદુ પાહાહુ હમી
એ કર્દહુ બયજદાન પનાહાહુ હમી
હમહુ યકુસરુ અન્દરુ પનાહે મનન્દ
બદાનન્દ અગરુ નીકુપાહે મનન્દ
હમહુ બસ્તખાનુશ બેખખશીમ ચીચ
હમાન ખૂને દુરમન નરીઝીમ નીચ
એ ચીઝી કંસાન દસ્તે ફૂતહુ કુનીમ
ખેરફશા સુએ રઉશાની રહુ કુનીમ
શુ પીરુઝગરુ દાહ માન ફરુરહી
બુઝોર્ગીઓ દીહીમે શાહન્શાહી
કસી ફે કેર્માને મા બુઝર્ગરહુ
હમી કર્દને અબ્દહા બેરમરહુ
નેયાબહુ એ મા અયમની દરુ જહાન
બકર્તમ ગર્દહ પરીમાન અચ આન
એ ચીઝી કે બુદ અન્દરુ આન રખમખાહુ
બેખખશીદ યકુસરુ હમહુ બરુ સેપાહુ
શુ દારા અચ ઈરાન બકેર્માન રસીદ
દો બહુરુ અચ બુઝોર્ગાને ઈરાન નદીદ

જ્યારે સિકંદર તેનાં કામથી વાકેફ થયો-કે “દારા તખત ઉપર પાછો
માહતાબનાં તાજ જેવો દેખાય છે.”

ત્યારે તેણે એરાક (Babylonia)માંથી લશ્કર ઉપાડ્યું અને ચાલ્યો-
સધળાઓએ પોતાનાં મોં ઉપર ખોદાનું નામ લીધું.

તેનાં લશ્કરનો મધ્ય ભાગ કે છેડો માલૂમ પડતો હતોજ નહીં-તેમજ
દારાનું નસીબ પણ જવાન નહીં હતું.

તેની સામે જ્યાં માટે પાદશાહ દારા તૈયાર થયો-તે અંતપ્રમાંથી
એટલું બધું લશ્કર લઈ આવ્યો,

કે ગોયા જમીન તેનો બાર બેંચકની હતી નહીં-અને આરમાન પણ
પોતાનો ફરવાનો માર્ગ મેળવતું હતું નહીં.

બન્ને મુલકના બન્ને પાદશાહોએ પોતાનાં લશ્કરની સફ એંચી-અને
સધળાઓએ પોતાના હાથમા નેચા, ગોઝ અને તલવારો પકડી.

બન્ને લશ્કરમાંથી એવા તો પોકારો નીકળ્યા-કે જેથી આરમાનના
અક્ષરના કાન પણ ફાટી ગયા.

અમીન પેદલવાનોનાં લોહીથી દર્ધાં માફક બની ગઇ-આખે લડાઇને
મથદાને માથાં વિનાના ધડ પડ્યાં હતા.

બાપ પોતાના દીકરાની માયા પણ તે લડાઈમાં બૂકી જતો હતો-
ફરતો આરમાન પણ તેઓ ઉપર દયા દેખાડતો નહીં હતો.

રાત પડતાં તો દારા ઉપર શિકસ્ત આવી પડી-જેથી સિકંદરે તેની
પૂઠે દોડવા માટે કમર બાંધી.

પાદશાહ દારા નાસીને કેર્માનમાં જઇ પહોંચ્યો-અને એ પ્રમાણે
દુરમનોની ગુરાઈથી પોતાનો છવ બચાવ્યો.

સિકંદર પાર્સનાં અંતપ્ર શહેરમાં દાખિલ થયો ઇરાનના પાદશાહોનું
તાજ અને પાર્સની કીર્તિ તેજ શહેર ગણાતું હતું.

હવે સિકંદરની દરગાહમાંથી મનાદી બાહરે પડી-કે “ઓ રાહ બતા-
વનારા સરદારો!

જે કોઈ કે પોતાનાં કીર્તિલાં કામથી યજદાન આગળ પનાહ માગી
મારી માફી ચાહશે,

પછી તેઓ મારા બદખાહ હોય કે નેકખાહ તો પણ તે સધળાઓ
મારી પનાહમાં રહેશે

સધળા અખીઓને અમે બક્ષેશ કરીશું-તેમજ કોઇ દુરમનનું લોહી
પણ રેડીશું નહીં.

કોઇના કરા પણ માલ અરગાબને હાથ લગાડીશું નહીં-અને હહા-
પણને રોશનીના રસ્તા તરફ કરીશું.

જ્યારે ફતેહમંદી આપનારા ખોદાતાલાએ મને ફતેહ, દબદબો,
બુઝોર્ગી અને શેહન્શાહી તાજ આપ્યું છે,

ત્યારે જે કોઈ કે મારાં ફર્માનથી ઉલટે ચાલશે-અને પોતાને ખૂન-
ખાર અચલકા મિસાલ ગણશે,

તે શખ્સ મારાથી જેહાનમાં કંથે પણ નચિન્ત થઈ બેસી શકશે નહીં-
અને રોન્દે પોતાના કીર્તિલાં કામથી પરીમાન થશે.”

પછી જે ચીઝી કે લડાઈગાહમાં પડેલી હતી-તે સધળી પોતાનાં
લશ્કરને બક્ષી દીધી.

જ્યારે દારા ઇરાનથી નાસીને કેર્માન જઈ પહોંચ્યો ત્યારે તેણે ઇરાની
બુઝોર્ગીમાંના બે હિસ્સાને પણ બચેલા જોયા નહીં.

ખોડીથી છુદ્ધ અન્દર મેયાને સેપાહ
કસીરા નહીંદ નહીં અરુ સરુ કોલાહ
જુઓખીને ફર્માનહીરા ગરુદ કરુદ
કસીરા કે બા ઊ છુદ્ધ અન્દર નબરુદ
હમહુ મેહુતરાનુ ખીરા ગેયાનુ શુદ્ધ
એ ખખે ખરે ખીરા મેયાનુ શુદ્ધ
ચુનીન ગોરુદ દારૂ કે હમ બી ચુમાન
એ મા જુદ અરુ મા ખરે આરમાન
રોકનુ ઝીનુ નેશાનુ દરુ જહાનુ કસ નહીં
ન અચ કારુદાનાને પીરીનુ શની
એનો દુદકે શહુદે ઈરાનુ અસીર
રવાનુ ખરેતહુ અચ અખતરે તનુ ખતીર
એ બીનીદો ઈનરા એ દર્માનુ કુનીદ
કે બહુઆહુરા ઝાનુ પરીમાનુ કુનીદ
ન કેશવરુ ન શહુરો ન તખ્તો કોલાહ
ન શાહી ન ફર્જનદો ગન્ને સેપાહ
ગરુ અચદુન કે ખખશાયેરો કેદગાર
નખારાદ તખહુ શુદ્ધ બમા રૂચગાર
સેપહુરા એ ફરીશ સચુન દરુ યુઝરત
એ તારુક દમે આખુ અરુ તરુ યુઝરત
ખખાવાચ ગોરુતાનુ કય શહુરુયાર
હમહુ ખરેતહુ ઈમ અચ ખરે રૂચગાર
કસી કચ ગેરાનુઆયગાનુ ઝીરેતનુ
હમહુ પીરો ઊ ઝારુ બેઝીરેતનુ
પેદરુ બી પેસરુ શુદ્ધ પેસરુ બી પેદરુ
ચુનીનુ આમદ અચ ચખે ગરુદુનુ ખસરુ
કેરા માદરો ખાહરો દુખતરેત
હમહુ પાકુ દરુ દરેતે એરેકંદરેત
હમહુ પાકુ પૂરીદહુ રૂયાને તૂ
કે બુદદ લર્જનદહુ અરુ જાને તૂ
ચુ ગન્ને નેયાગાને અરુતરુ મનેશ
કે આમદ ખદરેતે તો બી સરુજનેશ
કુનૂનુ માન્દહુ અન્દર કફે દુશ્મનાનુ
નેજારે જુઝોગીનો ગન્ને કયાનુ
કુનૂનુ નીરેત મારા અખા વય હેરનુ
કે ફરીમ બા વય હમ અચ રાહે જન્ન
કુનૂનુ ચારહુ બા ઊ ચુદારેતો ખસ
કે તાળે જુઝોગી નમાનદ અકસ
હમીનુ ચખે ગરુદુનુ અરુ ઊ જુઝરદ
ચુનીનુ દાનદ આનુ કસ કે દારહુ ખરદ
તો ઊરા ખતનુ ઝીરુદેતી નુમાય
ચકી દરુ સચુન નીચ ખૂબી ફેઝાય
બેબીનીમ ફર્માન તા ચુનુ જુવદ
એ ગદેશ એ અન્દીશહુ બીરુનુ જુવદ
ચકી નામહુ બેન્વીસ નચ્દીકે ઊય
પુરુ અન્દીશહુ કુનુ જાને તારીકે ઊય
કસી ફે બદાનેશ ખખાનશ ફેઝખત
ખચારહુ છુદ્ધ અચ ચુનુ તવાનદ સેપખત
અઝીશાનુ ચુ બેશીદ ફર્માનુ, ગઝીદ
ચુનાનુ કચ રહે શહુરુયારાનુ સઝીદ

તે લશ્કરમાં માતમનો પોકાર ઉઠ્યો હતો-કોઈ પણ શખ્સને માથે ૮૭
કોલાહ પેહેરેલી દેખાઈ નહીં.
દારાએ દાનાઈ બરેલા જુઝોગી કે જેઓ તેની સાથે લડાઈમાં હતા
તેઓને એકઠા કીધા.
સધળા સરદારો રડતા અને પોકારતા થયા-અને પોતાનાં ખૂરાં નસી-
બને લીધે આતશની માફક બળવા લાગ્યા.
દારા બોલ્યો કે “મેરુક આ આરમાનની આફત આપણા પોતાના
હાથેજ આપણી ઉપર ઉતરી છે.
આવી હારતો દુન્યામાં કોઈએ નેઈ નથી-તેમજ આગળ દાનાઓથી
સાંભળી પણ નથી.
ધરાન રોહરની ઝોરત અને ખચ્ચાં કયદ પડ્યાં છે-સેતારાની ગદેશથી
સધળાના જીવ ઝખ્મી અને શરીર તીરથી વિધાઈ ગયલાં છે.
તમારી શું સલાહ છે એનો શું ઈલાજ વિચારો છો?-કે જેથી તમે
દુશ્મનને પરીમાન કરી શકો?
આપણી પાસે મુલક કે રોહર, તખ્ત, તાજ કે પાદશાહી, ફર્જદ,
ગંજ ખજાનો કે લશ્કર કંઈ રહ્યું નથી.
હવે જે ખોદાતાલા તરફની બખ્શોશ આપણી ઉપર નહીં ઉતરશે, તો
આપણો વખત ખરાબ થયેલોજ ખણ્યો.
લશ્કરને માટે ફરી લડવાની કોરોશ કરવાની વાત હવે રહી નહીં-
પાણી હવે માથાં ઉપરવારાં બરાઈ ગયાં.”
ત્યારે સધળાએ મોટે સાદે બોલ્યા કે “ઓ પાદશાહ!-અમે સધળા ૮૮
ઝમાનાની બીથી ઝખ્મી થઈ પડ્યા છીએ.”
જે અમીર ઉઘાએ જીવતા રહ્યા હતા-તેઓ સધળા તેની નજીક
ઝાર ઝાર રડવા લાગ્યા.
કે “બાપ બેટા વગરનો અને બેટો બાપ વગરનો થયો છે-ફરતાં
આરમાન તરફથી એવી રીતની આફત આપણે માથે આવી પડી છે.
જે કોઈની કે મા, બેહેન અને બેટીઓ છે-તે સધળી સિકંદરના
હાથમાં કયદ પડેલી છે.
તારા ઝનાનખાનાની સધળી પાક અઢરતો-કે જેણીઓ તારી ઉપર
જીવ કાઢી આપતી હતી,
તેમજ તારા મોટાં મનના નેયાગાનેનો ખજાનો-કે જે તારા હાથમાં
કંઈ પણ તકરાર વગર આવ્યો હતો,
તે કયાની પાદશાહોને ખજાનો અને જુઝોગી બરેલી અલ્લાદના
નખીરાઓ હાલ દુશ્મનોના હાથમાં પડ્યા છે.
હવે તેની સામે ઉણું રહેવાની અમારામાં તાકત રહી નથી-કે તેની
સાથ ફરી લડાઈ માટેની કોરોશ કયં.
હવે તો બસ તેની સાથ સલાહ કરવી એજ ઉપાય બાકી રહ્યો છે-
કારણ આ મોટાઈનું તાજ કોઈને માથે સદા કાયમ રહેવું નથી.
આ ફરતો આરમાન તેની ઉપર પણ એવીજ રીતે પસાર થઇ જશે-
જે કોઈ ઉઠાપણ ધરાવનાર શખ્સ છે તે એમજ સમજે છે.
તું જાતે પોતે તેને તાબે થા-અને જરા બોલ ચાલમાં પણ બલાઈ ૮૯
દેખાડ.

પછી આપણે જોઈએ કે તેનું રોવટ શું આવે છે?-કારણકે આ ફરતા
આરમાનની ગદેશ આપણી ધારણથી બાહરજ હોય છે.
માટે તું તેની ઉપર એક નામુ લખ-અને તેના સીઆહ જીવને
અદેશા બેચેં બનાવ.

જે કોઈ શખ્સ કે ઉઠાપણથી પોતાની ઝબાન રોશન કરે છે તે પોતા સામે-
ની આફતને કોઈ પણ એલાજથી જડમળથી ઉપેડવાને સક્તિવાન થાય છે.”
દારાએ ત્યારે તેઓનું બોલકું સાંભળ્યું ત્યારે પાદશાહોને છાજતી
રીતે તેઓના કહેવા મૂળજ કરવાનું દુરેસ્ત વિચાર્યું.

નામએ દારા બએસ્કન્દર દર બારએ આશતી.

દારાનું સિકંદર ઉપર સુલેહ માટેનું નામું.

૬૦ દબીરે જહાનુદીદુરા ખાન્દ શાહ
બેચાવરૂં કેતાસો અરકે સેચાહ
યધી નામહ બેન્વશત બા દાધો દરૂં
કો દીદહ પુર અચ ખૂનો શેખ લાજવરૂં
એ દારાએ દારાખ બેન્ અરૂશીરૂ
સુએ કયસરૂ એરકન્દરે રશીરૂ
નુબેસ્ત બાકીન કરૂં બરૂ કેદગારૂ
કચ ઊ દીદ નીકો બરે ફચગારૂ
દેગરૂ ગોફત કચ ગદેશે આરમાન
બેરૂમન્દ બરૂ તુઝરૂ બી ગુમાન
કચ ઊ શાહ માનીમો ચૂ બા નેહીખ
ગહી બરૂ ફરામો ગહી દરૂ નેરીખ

એ યસદાન ખુબ નીકુઈ દરૂ જેદાન
શેનાસન્દએ આરકારો નેહાન
અઝયમ પનાહો બદયમ સેપાર
જહાનગીરૂ ખુબસ્ત યસદાન શેનાસ
ન મહીં ખુદ ઈન્ રચમ બા મા સેપાહ
મગરૂ ગદેશે બખશેશે હુરો માહ
કુનૂન છુદની બુદો મા દેલ બદરૂ
એ દારીમ અઝીન ગુમખે લાજવરૂં
કુનૂન ગરૂ બેસાઝીઓ પયમાન કુની
દેલ અચ જન્ બુસ્તન પશીમાન કુની
હમાન ગન્ને ગુસ્તાસેઓ એસ્કન્દેયારૂ
હમાન યારહો તઉક્ર બા ગુસ્વારૂ
હમાન તખ્તે કયખુઅવે તાલે બરૂ
હમાન બુદો ખૂતાનો બરૂરીન કમરૂ
ફેરેસ્તમ બગન્ને તો અચ ગન્ને ખીશ
હમાન નીચ વર્જીદએ રન્ને ખીશ
હમાન મન્ તોરા યારૂ બાશમ બજન્
બરૂએ શખાનત નબૂયમ દેરન્
૬૧ કસીશ કે દારી એ પયબન્દે મન્
એ પૂશીદહ રૂયાનો ફર્જન્દે મન્
બરે મન્ ફેરેસ્તી નખાશહ શેગફત
જહાનબૂયરા ડીન્ નખાયહ ગેરફત
એ પૂશીદહ રૂયાન બેચ અચ સર્જનેશ
નેયાબન્દ શાહાને અરૂતરૂ મનેશ
ચુ પીરૂચ ગશતી છુઝોર્ગી ગુમાય
બહરૂ નીકીઓ નીકુઈ બરૂ ફેઝાય
ચુ નામહ બેખાનહ ખોદાબન્દે હુશ
બેચારાયહ આન રાયો દાનેશ નેયૂશ
બેપુર્સહ એ યારાન ચુ બરૂ હહહૂં ફૂસ
બેખસ્તન્દ દારાઓ હમ ફીદફૂસ
અરૂમો અરૂમી એ શમશીરે તીચ
એ કરૂંદ આન જહાનબૂય ગાહે સેતીચ

પાદશાહે એક અનુભવી લખનારને બોલાવ્યો જે કાગજ અને કાળી
કસ્તુરી જેવી સીઆહી લખને આવ્યો.

તેણે ગમ અને દર્દ સાથનું એક નામું લખાવ્યું-તેની બંને આંખો
આંસુથી ભરેલી હતી અને ચેહરો ફિક્કો પડી ગયો હતો.

તે નામું દારાએ દારાખ બિન અર્દશીર તરફથી-સિંહોને પકડનાર
કયસર સિકંદર તરફ હતું.

પહેલાં ખોદાતાલા કે જેનાથીજ તેણે અમાનાની ભઝાઈ તેમજ બરાઈ
જેઈ હતી-તે સાહેબ ઉપર દુઆ લખાવી.

પછી લખાવ્યું કે “આરમાનની ગદેશથી બેશક કે હડાપણવાળો
રાખસ પણ છટી શકતો નથી.

તે ગદેશથીજ આપણુ પુરાહાલ રહે છે અને તેનાથીજ ધારતી
ભરેલા પણ બન્યે છે-કાંઈ વખત તે જોયે ચઢાને છે અને કાંઈ વખત
તે નીચે નાખી દે છે.

પાક યસદાન જે ઝાહેર તેમજ છપાનો બળનારો છે તે સાહેબથીજ
દુઆમાં નેત્રી પુગે છે,

તે સાહેબથીજ મને પનાહ છે અને તેનીજ શુક ગુઝારી કરે છું-
ખોદાની પિઠાન કરનારોજ પાદશાહ બલો હોય છે.

આ લઠાઇમાં અમારાં લશ્કરની મદદગીને સવાલ રહ્યો નથી-
આ તો આરમાન, આદાબ અને માહતાબની ચાલથીજ બન્યું છે.

હવે જે થવાનું હતું તે થયું આપણુ શા માટે આ લાજવર્દી
આરમાનથી દુઃખી થયે?

હવે જે તું લઠાઇ કરવાથી તારાં દિલને પરીમાન કરી મારી સાથ
દોસ્તી કરે અને સુલેહના કાલકાર કરે,

તો પેલા ગુસ્તાસપ અને અસ્ફહિયારનો ખઝાનો-તેમજ હાર, સાંકળી
અને કાનમાં પેહેરવાની બાલીઓ,

તેમજ કયખુસરૂનું તખ્ત અને સોનેરી તાજ-તેમજ લઠાઇની ટોપી,
બખતર અને સોનેરી કમરબંદ,

તેમજ મેં પોતે મેહનત ભઈ બેગો કીચેલા ખઝાનો પણ-હું મારા
ખઝાનામાંથી તારા ખઝાનામાં મોકલી આપું.

તેમજ હું તારો લઠાઈમાં મદદગાર બનું-અને દિવસે કે રાતે તે
કામમાં કરી પણ ઢીલ કરું નહીં.

મારાં સગાં વડાલાં અને મારી પડેપોશ અકરતો તેમજ ફર્જદોમાંથી
જે કાંઈ કે તારી પાસે હોય,

તેઓને તું મારી પાસે પાછાં મોકલે તો કાંઈ અજબ જેવું નથી-
પાદશાહોને કીનો રાખવો સઝાવાર નથી.

પરદેપોશ અકરતોને રાખી મૂકવાથી ખુબંદ ખવાસના પાદશાહો
અપમાન સિવાય બીજું કાંઈજ મેળવતા નથી.

જ્યારે તું ફતેહમાં બન્યો છે ત્યારે તો તું મોહું મન દેખાડ-અને
તારી નેત્રી અને ભલમનસાઇમાં વધારો કર.

આશા રાખું છું કે જ્યારે તે અકલ હોશયારીવાળો સાહેબ તથા નેક
વિચાર અને અનુભવની વાતો સાંભળનાર (સિકંદર) તૈયાર થશે,

ત્યારે પોતાના સલાહકારોને પૂછશે કે જ્યારે દારાખે અને શ્રીફૂસે
લઠાઇ માટે હાથીઓ ઉપર નગારાં બાંધ્યાં હતાં,

ત્યારે તે લઠાઇ વખતે દેશને છતનારા દારાખે પોતાની તેઝી તલવારે
કરી રૂમ દેશ ઉપર તેમજ રૂમીઓ ઉપર થું થું કર્યું હતું?

થુ અચ રાસ્તી રાય જહ શાહે રૂમ
શુદ આહન દેલે ઊ થુ યક્ મોહરહુ મૂમ
નેવેશતનહ અહુદીઓ ગશતનહ ખાચ
અરુ આન અરુ બેમાન્દે રૂએ દરાચ
તો ચૂન ચીરહુ ગશતી અગરુ યુગ્ગરી
નસાગી એ ધીન બા કસી દાવરી
નમાનહ એ તૂ નામ ઈદર બદી
બેતાબહ એ તૂ ફરુએ ચહદી
હયુન પારેત દારા પસ અચ સારુવાન
બેયાવરહુ નચદશ હમઅન્દરુઅમાન
જહાનબુથ ચૂન નામહુ બેરપોરો ગોફત
કે બા બાહ બાચહ કે બાશી તો બોફત
હયુની એ કેર્માન બેયામહ દમાન
અનચદીકે એરકન્દરે અહ ગમાન

પાસોખુ નામએ દારા અચ એસ્કન્દર.

સેકન્દર થુ આન નામહુ અરુ ખાન્દ ગોફત
કે બા બને દારા ખેરહુ બાહ બોફત
કસી ફે ગેરાયહુ અપયવન્દે ઊય
એ પૂશીદહુ રૂયાનો ફર્જન્દે ઊય
ન બીનહ મગરુ તખ્તએ ચૂરુ તખ્ત
ગરુ આવીખતહુ સરુ એ શાખે દેરખત
અચ ઈરાન નદારમ કસીરા બરન્જ
અઝીશાન મખાદા ખાહીમ ગન્જ
તો ગરુ ચુએ ઈરાન ખરામી રવારેત
હમહુ પાદશાહી સરાસરુ તોરારેત
એ ફર્માને તૂ યક્ જમાનુ ગુગ્ગરમ
નફસ નીચ બી રાએ તૂ નુશ્મરમ
સેકન્દર થુ આન નામહુ પાસોખુ નેવેશત
બખાધે યુઝોર્ગી દેરખતી બેકેશત
અકેદારે કશી બેયામહ હયુન
દેલો દીદએ તાજવરુ પુરુ એ ખૂન
થુ આન પાસોખે નામહુ દારા બેખાન્દ
એ કારે જહાન દરુ શેગેફતી બેમાન્દ
સરન્જમ ગોફત બી એ કુશતન બતરુ
કે મન પીશે રૂમી બેખન્દમ કમરુ
હમી બુદમી ચારુ હરુ કસ અજન્જ
થુ શુદ જીન નેશાન મરુ મરા કારુ તન્જ
નબીનમ હમી દરુ જહાન ચારુ કસ
બોચ અચ ઈજદમ નીરેત ફર્યાહ રસ

પછી જ્યારે રૂમના પાદશાહ ફીઝુસે સમ્યાધ બધે વિચાર ચલાવ્યા-
ત્યારે તેનું લોઢાં જેવું સખત દિલ મીલુના કકડા જેવું નર્મ થઈ ગયું.
પછી તે બંને પાદશાહો કોલકરાર કરી પાછા ફર્યા-તેઓ તે કોલ-
કરાર ઉપર લાગ્યા વખત સૂધી સામેત રહ્યા.

હવે જ્યારે તું મારી ઉપર ગાલેબ થયો છે ત્યારે બે તું ચાલી બંધ-
અને કોઇ ઉપર ધીનો લેવાનો દાવો નહીં કરે,
તો તું અહીં તારું ભૂંડું નામ નહીંજ છાડી જશે-અને ખોદાઇ દર
દબદબો તારી ઉપર કાયમજ રહેશે.”

પછી દારાએ એક સાંઢણી ઊંટના સારવાન પાસેથી મંગાવી-જેથી
તે તુરતજ તેની નજદીક લઈ આવ્યો.

પાદશાહે જેવું તે નામ તેને સોંપી આપ્યું તેવુંજ તેને કહ્યું-કે
“તારે પવનનો સાથી બની જઘદીથી જવું બેઠયે.”

કેર્માન રોહરથી પેલો સાંઢણી સવાર ખૂરા અંદેશાના સિકંદરની નજ-
દીક દોડતો કે આવી લાગ્યો.

સિકંદર તરફથી દારાના નામાનો જવાબ.

જ્યારે સિકંદરે તે નામ વાંચ્યું ત્યારે તેણે જવાબ લખ્યો-કે “દારાના
છપ સાથે અક્લ બેડામલી હોલે !

જે કોઇ શખ્સ કે દારાના ખેશીઓને તેમજ તેનાં જ્ઞાનખાનાની
બાનુઓને અને ફર્જદોને અપમાન કરવાનો વિચાર કરે,

તેને રાજગાદી મળે નહીં પણ કફન પેહેરીને કબરવાસ થાય-નહીં
તો કે ફાર્સીનાં લાકડાં ઉપર લટકે.

હું ઈરાનીઓમાંથી કોઇને પણ દુઃખી કરીશ નહીં-તેમજ તેઓ
પાસેથી કરો પણ માલ ખસાનો માગીશ નહીં.

અગરબે તું ઈરાન તરફ આવે તો તે વાજબી છે-તમામ પાદશાહી
તારીજ છે.

હું તારા ફર્માનથી જરા પણ વેગળો જઘસ નહીં-તારા વિચાર વિરૂદ્ધ
જરા દમ પણ મારીશ નહીં.”

સિકંદરે જ્યારે તે નામાનો એવો જવાબ લખ્યો-અને યુઝોર્ગીના ૬૩
બાગમાં એક ગ્રાંડ રોખ્યું.

ત્યારે પેલો સાંઢણી સવાર ફિશીની માફક શિતાબીથી પાછો ફર્યા-
પાદશાહનું દિલ અને આંખ લોહીથી ભરેલાંજ હતાં.

જ્યારે દારાએ તે નામાનો જવાબ વાંચ્યો-ત્યારે તે દુન્યાનાં કામથી
અજબ રહ્યો.

રોષ્ટે વાંચી રહીને બોલ્યો કે “આ રૂમીની ખિદમતમાં ઉભો રહું
તો તે મરવા કરતાં વધારે ખરાબ.

દરેક રાજકરતાને હું લટાઇમાં મદદ કરતો હતો-પણ જ્યારે મારું
પોતાનુંજ કામ આવું મુશ્કેલ થઇ ગયું છે.

ત્યારે દુન્યામાં મારો કોઇ મદદગાર મળે નહીં-ખોદા સિવાય કોઇ
મારી દાદ સાંભળનારો નથી.”

નામએ દારા બપૂરે હેન્દી.

હિંદુસ્તાનના રાજા પૂર ઉપર દારાનું નામ.

શુ યાવત્ નબૂદશ એ નજદીકે દૂર
યજી નામહુ ભેવેશત નજદીકે દૂર
પુર અચ લાખહો ઝીરુસ્તીઓ દરૂદ
નુબોસ્ત આઝીન્ બરુ જહાનદાર કરૂદ
દેગર ગોઠત કય મેહુતરે હેન્દવાન્
ખેરહમન્દો દાનાઓ રઉશનરવાન્
હમાના કે નજરે તો આમહ ખખર
કે મારા એ આમહ એ અખતર ખસર
૬૪ સેકન્દર બેયાવરૂદ લશકર એ રૂમ
ન બર માન્દ મારા ન આબાદ ખૂમ
ન પયવન્દો ફઝન્દો તખ્તો કાલાહ
ન દીલીઓ શાહી ન ગન્જો સેપાહ
ગર અયદુન્ કે ખાશી મરા ચારમન્દ
કે અચ ખીશત ખાચ દારશ અજન્દ
ફેરેસ્તામત અન્દાન્ ગોહરુદા એ ગન્જ
કચ આન્ પચ ન બીની તો અચ ગન્જ રન્જ
હમાન્ દર જહાન્ નીચ નામી શવી
ખનચકે ખુરેગાન્ ગેશમી શવી
હયની ફેરેસ્તાદ બર સાને ખાદ
બેયામહ બરે ફરે ફરાન્ નેજાદ

જ્યારે દારાની આગળ પાછળ કોઈ મદદગાર નહીં રહ્યો-ત્યારે તેણે
હિંદના રાજા પૂર ઉપર એક નામ લખ્યું.

તે નામ પછું આબેઝી બરેહું, તાબેદારીવાળું અને હુઃખ સાથનું
હવું-તેમાં પહેલાં ખોદાતાલા ઉપર દુઆ લખી.

પછી લખ્યું કે “ઓ અકબર મંદ, દાના અને શૈશન છવના હિંદુ-
ઓનાં સરદાર!

હું ધારું છું કે તારી નજદીક ખખર તો આવી હશે-કે નસીબ સંભળે
મારાં સર ઉપર શું શું વીતી ચૂક્યું છે?

સિકંદર રૂમથી લશકર લઈ આવ્યો-તેણે મને કે મારા આબાદ મુલકને
રહેવા દીધો નહીં.

નહીં સમાં વહાલાં કે બચ્ચાં છોકરાં, નહીં તખ્ત કે તાજ-નહીં
સત્તા કે સદતનત નહીં ખજાનો કે લશકર રહેવા દીધું.

હવે જો તું મારો મદદગાર બને-તો હું મારી ઉપરથી આ આકૃત
દૂર કરી નાખું.

હું મારા ખજાનામાંથી એટલાં ખર્ચાં તો ગોઠવ મોકલું કે ફરીથી
તને ખજાના માટે રંજ વેઠવી પડેજ નહીં.

વળી તું દુન્યામાં નામદારી બરેહો બને-અને મોટા માણસોની નજ-
દીક માન પામેલા થાય.”

તે નામ આપી એક સાંઢળી સવાર પવનની મિસાલ મોકલી આપ્યો-
તે કાસેદ ફરોની અઢલાદના ફરની નજદીક આવી લાગ્યો.

આગાહ શુદને એસ્કન્દર અઝ
નામએ દારા બપૂર વ લશકર
કશીદને પસે દારા વ કોશતહ
શુદને દારા બદસ્તે
દસ્તૂરાને ખુદ.

પૂર ઉપર મોકલેલાં દારાનાં નામાથી સિકંદરનું
વાકેફ થવું અને તેણે દારાની પાછળ
લશકર લઈ જવું અને દારાનું
પોતાના વર્જીરાના હાથ
ઉપર માર્યું જવું.

—:૦:—

—:૦:—

શુ એસ્કન્દર આગાહ શુદ જાન્ સખુન્
કે દારાએ દારા એ અકુગન્દ ખુન્
બેફરૂમ્દ તા બર કશીદન્દ નાય
બર આમહ ધવે ફૂસો હેન્દી દરાય
બેયાવરૂદ એરતખર અન્દાન્ સેપાહ
કે ખુરશીદ બર અરખ ગુમ કરૂદ રાહ
વજાન્ રૂય દારા બેયામહ એ રાહ
જહાન્ તાજહ શુદ ચકુસર અચ ફરે શાહ
૬૫ બર આમહ ખોફરી સેપાહ અચ હો રૂય
બી આરામ શુદ મર્દુમ જગ્યુલય
સેકન્દર બઆઈન્ સફી બર કશીદ
હવા. નીલચૂન્ શુદ જમીન્ નાપઠીદ
શુ દારા બેયાવરૂદ લશકર બરાહ
સેપાહી ન બર આરુજ રચમખાહ

જ્યારે સિકંદરને તે વાતની ખબર પડી કે “દારાબના છોકરા દારાએ
શું પગલાં બર્યો?”

ત્યારે તેણે ફર્માવ્યું જેથી કરતાય વગાડી-નગારાં અને હિંદી ઘંટના
આવાજ નીકળ્યા.

તેણે એરતખ્રમાંથી એટલું ખબું લશકર આગળ ચલાવ્યું-કે આસ્માન
ઉપર ખુરશીદ પણ પોતાની રાહ બૂલી ગયો.

એની તરફથી દારા પણ ખાહેરે પડ્યો તે પાદશાહના દબદબાથી
તમામ જહાન પાછી સજવન થઈ.

બને તરફથી લશકરનો પોકાર નીકળ્યો-હવેયેઓ લડવા માટે તત્પર
બની રહ્યા.

સિકંદરે એવી ઢપે લશકરની સફ સમારી-કે જેથી આકાર કાળું પડી
ગયું અને જમીન દેખાતી બંદ થઈ.

જ્યારે દારા પોતાનાં લશકરને રાહમાંથી લઈ આવ્યો-ત્યારે એક પણ
સેપાહને લડવાની ખાહેરા હતીજ નહીં.

શેકન્દણ હેલો મશ્તહ અચ રચમ સીર
સરે અખતે ધરાનેયાન્ ગશ્તહ ઝીર
નેયાવીખતન્દ ઈચ બા રૂમેયાન્
ચુ રૂખહ શુદ આન્ નરુહ શીરે એયાન્
ગેરાન્માયગાન્ જીન્હારી શુદન્દ
એ અર્ઝે બુઝોર્ગી અખારી શુદન્દ
ચુ દારા ચુનાન્ દીહ બરકાશ્ત રૂય
ગુરીઝાન્ હમી રકૂત બા હાયો હૂય
બેરકૂતન્દ બા શાહ સીસહ સવાર
અચ ધરાન્ હરાન્ કસ કે બુદ નામદાર
હો દરેતૂર બુદશ ગેરામી હો મરુદ
કે બા ઊ બુદન્દી બદરતે નબરુદ
યકી મુમેદી નામે ઊ માહુયાર
દેગર મરુદરા નામ *બનૂરપાર
ચુ હીદન્દ કાન્ કાર બી સૂદ ગશ્ત
બલન્દ અખતરો નામે દારા શુઝશ્ત
યકી બા દેગર ગોકૂત કીન્ શૂર અખત
અઝીન્ પસ ન બીનહ દેગર તાલે તખ્ત
બેબાયહ જદન્ દશનઈ બર બરશ
બેગર તીધે હેન્દી યકી બર સરશ
સેકન્દર સેપારહ બમા કેશ્વરી
બરીન્ પાદશાહી શવીમ અકૂસરી
હમી રકૂત બા ઊ હો દરેતૂર ઊય
કે દરેતૂર બુદન્દો ગન્દુરે ઊય
મેહીન્ બર ચપો માહુયારશ બરાન્ત
ચુ શખ તીરહ ગશ્ત અચ હવા બાહ બારેત
યકી દશનહ બેઝકૂત બનૂરપાર
બેઝહ બર બરો સીતએ શહુરુયાર
નેગૂન્ શુદ સરે નામબરુદાર શાહ
વચ બાચ ગશ્તન્દ યકૂસર સેપાહ

તેઓ સધળા ટુટેલાં હિલના અને લડાઈથી ધરાઈ ગયલા હતા-
ઈરાનીઓનું નસીબ ઊંધુંજ વળ્યું હતું.

તેઓ રૂમીઓ સાથ જરાબી લડ્યા નહોં-તે મસ્ત નર શીર જેવા
કોહલી મિસાલ બની ગયા.

સરદારો પનાહ માગવા લાગ્યા-મોટાઈનાં માન ઉપરથી ખુવારીમાં
ગબડી પડ્યા.

ન્યારે દારાએ એવો મામલો જોયો ત્યારે તેણે પણ મોં ફેરવ્યું-તે
હાય અફરોસ કરતો નાસવા લાગ્યો.

ઈરાનીઓમાંથી જે કોઈ નામદારી બચી હતા-તેવા ત્રણરો સવારો
પાદશાહ સાથ ગયા.

જે મોટાં માણસો તેના બે વઝીર હતા-જેઓ તેની સાથ લડાઈનાં હુ
મયાનમાં રહ્યા હતા

એક મોમેદ જેનું નામ માહયાર હતું-અને બીજા શખ્સનું નામ
બનૂરપાર હતું.

તેઓએ ન્યારે જોયું કે “સધળી મેહનત ફેકત મઠ છે-અને દારાને
બુલન્દ સેનારો અને નામ જવું રહ્યું છે,”

ત્યારે એકે બીજાને કહ્યું કે “આ હીન નસીબનો-હવે ફરીથી તાજ
કે તખ્ત જેવાનો નથી,

માટે એની છાતી ઉપર ખંજર મારવું જોઈયે-અથવા તો હિંદી
તલવાર તેનાં સર ઉપર મારવી જોઈયે.

જેથી સિકંદર આપણને એક મુલક આપશે-અને આ સલ્તનત ઉપર
આપણે તાજદાર બનીશું.”

તેના બન્ને વઝીરો તેની સાથે ચાલવા લાગ્યા-કે, જેઓ તેના વઝીર
તેમજ ખત્રાન્યો પણ હતા.

મોટા વઝીર તેના ડાબા હાથ ઉપર અને માહયાર તેન જમણા હાથ તરફ
હતો-ન્યારે રાત અંધારી થઈ અને આકારામાંથી થરો પવન નીકળ્યા,

ત્યારે બનૂરપારે એક ખંજર લીધું-અને પાદશાહની છાતીમાં માર્યું.

નામદાર પાદશાહનું સર ઊંધું પડ્યું-અને ત્યાંથી સધળા સેપાહો
પાછા ફર્યા.

આગાહી યાત્રાતને એસ્કન્દર અચ
ખસ્તહ શુદને દારા વ રક્તનશ
નઝદે ઊ વ અન્દર્જ કદને દારા
બએસ્કન્દર વ મોદનશ.

દારાના ઝખમી થવા માટે સિકંદરને ખબર મળવી
અને તેનું તેની નઝદીક જવું અને દારાએ
સિકંદરને નસીહત કરવી અને
તેનું મરણ પામવું.

બનઝદીકે એસ્કન્દર આમહ વઝીર
કે અચ શાહે પીઝો દાનેશ પઝીર
બેકાશ્તીમ મા દુશ્મનત નાગેહાન્
સરઆમહ બર ઊ તાલે તખ્તે મેહાન્
ચુ બેશ્નીહ ગોકૂતારે બનૂરપાર
સેકન્દર ચુનીન્ ગોકૂત બા માહુયાર

પછી પેલા વઝીરો સિકંદરની નઝદીક આવી બોલ્યા-કે “ઓ દાનાહ
બરેલા કતેલમહ પાદશાહ !

અમેએ તારા દુશ્મનને અથિન્તો મારી નાખ્યો છે-અને તેના
બુઝોર્ગીનાં તાજ અને તખ્ત ભોગવવોના છેડો આવ્યો છે.”

ન્યારે સિકંદરે બનૂરપારની વાત સાંભળી ત્યારે તેણે માહયારને હુ
પૂજ્યું.

કે દુશ્મન કે અકુળાંદી અકુળન કુલસ્તે
 બેભાવ્ય નમૂદન બમા શાહ રાસ્તે
 બેરૂતાન હરફ બપીશ અન્દરૂન
 રેલો બને રૂમી પુર અચ બેરૂમો ખૂન
 સુ નચરીક રૂદ રૂએ દારા બેલી
 પુર અચ ખૂન બેરૂ રૂય ચૂન શખબીદ
 બેરૂરૂદ તા બારહુ બુઝારતાન
 દેા દસ્તુરે બીરા નેમહુ દાસ્તાન
 સેકન્દર એ અરપ અન્દર આમદ શુ બાદ
 સારે મહે બસ્તહુ બરાન બર નેહાદ
 નેમહુ કરૂદ તા બસ્તહુ બુચન્દહુ હસ્ત
 બેમાલીદ બરુ બેહુરે બે હરુદુ દસ્ત
 એ સરૂ બરુ ગેરૂત અકુસરે બુઝવીશ
 કુશાદ અચ બરાન બઉશને પહલવીશ
 એ દીદહુ બેબારીદ બરુ વય સેરેશુ
 તને બસ્તહુરા દીદ દરૂ અચ પેઝેશુ
 બદ ગોકૂત કીન બરુ તો આસાન શવહ
 રેલો બદસેમાલાન હેરાસાન શવહ
 ૯૮ તો બરૂખીએ દરૂ મહુરે બરૂરીન નેરશીન
 વગરૂ હસ્ત નીરૂત બરૂ કીન નેરશીન
 એ હેન્દો એ રૂમત પેઝેશુ આવરમ
 એ દર્દે તો ખૂનીન સેરેશુ આવરમ
 સેપારમ તોરા પાદશાહીઓ તખ્ત
 શુ બેહુતરૂ શવી મા બેખન્દીમ રખત
 બકા પીરાગાને તોરા હમ કુનૂન
 બેબાવીજમ અચ દારૂહા સરુ નેચૂન
 શુનાન ચૂન એ પીરાન શનીદીમ ફશ
 રેલમ બસ્ત પુર ખૂનો લખ પુર બેરૂશ
 કે હરૂદ એ ચકુ બીઓ પીરાહનીમ
 બબીશી બેરા તોખમહા બરુ કનીમ
 શુ બેશનીદ દારા બમાવાચ ગોકૂત
 કે હમશહુ બા તૂ બેરૂદ બાદ બેહુત
 બરૂ આનમ કે અચ પાકુ દાદારે ખીશ
 બેબાબી તો પાદશી ગોકૂતારે ખીશ
 યકી આન કે ગોકૂતી કે ધરાન તોરાસ્ત
 સારે તાબે તખ્તે રેલીશાન તોરાસ્ત
 બમન મરૂ નચરીક તરૂ બાન કે તખ્ત
 બેપદાખ્ત તખ્ત અચ નેચૂન ગસ્તહુ બખ્ત
 ૯૯ બરીનસ્ત ફર્જમે અર્જે બલન્દ
 બરામશ હમહુ રન્ને સુદશ ગઝન્દ
 બમર્દી નેમરૂ તા નચૂઈ કે મન
 ફેઝનમ અઝીન નામદાર અન્બુમન
 બદો નીકુ હરૂદ એ ચકદાન શેનાસ
 વચ બે દારૂ તા એન્દહુ બારી સેપાસ
 નમૂદારે ગોકૂતારે મન મન બસમ
 બરીન દાસ્તાન અઝતે હરૂ કસમ
 કે અન્દાન બુઝર્ગીઓ શાહીઓ ગન્જ
 મરા બૂદો અચ મન નબુદ કસ બરન્જ
 હમાન નીચ અન્દાન સેલીહો સેપાહુ
 ગેરાનમાયહુ અસ્પાનો તખ્તો કેહાહુ

કે “તે” ને દુશ્મનને માર્યો તે દાલ ક્યાં છે? ત્યાં જવાનો અમેને સીધો મારે બતાવવો બેહુએ.”

એ ઉપરથી પેલા બને જલ્મ આગળ આગળ ચાલવા લાગ્યા-રૂમી પાદશાહનું દિલ અને બન ગરસા ભરેલો તેમજ ખૂન ભરેલો બન્યો હતો. જ્યારે સિકંદર નઝદીક આવ્યો ત્યારે તેણે દારાનો ચેહરો જોયો-તેની છાતી લોહીથી ભરપૂર બનેલી હતી અને ચેહરો ફિક્કો પડી ગયો હતો. તેણે હેઠમ ક્યાં જોયી નોકરો ઘોડા ઉપરથી ઉતરી પડ્યા-અને દારાના બન્ને વઝીરોને પકડી રાખ્યા.

સિકંદર ઝડપથી ઘોડા ઉપરથી નીચે કતર્યો-અને પેલા જખ્મી મર્દનું સર પોતાના બોળામાં મેલ્યું.

તેણે જોયું કે આ જખ્મી થયેલો શખ્સ હજી બોલવાની શક્તિ ધરાવે છે ને ઉપરથી તેણે તેના ચેહરા ઉપર બન્ને હાથ મસળ્યા.

તેના માર્યા ઉપરથી પાદશાહી તાજ ઉતાર્યું-અને તેની પેહલવાની છાતી ઉપરથી બખ્તર ખુદ્દુ કરી નાખ્યું.

તે સમજી ગયો કે એના જખ્મનો ઈલાજ થનાર નથી-જેથી તે તેની ઉપર આંખમાંથી આંસુ પાડવા લાગ્યો.

તેણે દારાને કહ્યું કહ્યું કે “તારો આ જખ્મ સાળે ઘઈ જશે-અને તારા દુશ્મનોનાં દિલ ધારતી બરેલાં બનશે.

તું ઠડ અને આ સોનેરી અમારીમાં બેસ અગરને તને વધુ કોવત હોય તો ઘોડાનાં ઝીન ઉપર બેસ.

હું હિંદુસ્તાનથી અને રૂમથી તારે માટે વેદો બેલાવીશ-હું તારાં દર્દથી લોહીનાં આંસુ પાડીશ.

તને તારું તખ્ત અને પાદશાહી પાછી દવાલે કરીશ જ્યારે તું સાળે થશે ત્યારે હું પાછો ચાલી જઈશ.

તારી ઉપર ગુદમ કરનારાઓને હું હમણાજ શૂળી ઉપર બંધા લટકાવી દઈશ.

અમેએ ગઈ રાતે જ્યારનું બુઝર્ગે ઉમરના શખ્સોથી સાંભળ્યું છે-ત્યારનું મારું દિલ લોહી ભરેલું અને હોડ પોકાર ભરેલા બન્યા છે,

કે આપણું બન્ને જલ્મ એજ બુન્ધાદના અને એકજ બદનના કિયે-તો પછી બડાઇ અને મોટાઈ માટે બેગ બુન્ધાદને ઉઘેડી શા માટે નાખ્યું ?”

જ્યારે દારાએ એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે ખુલ્લે સાદે બોલ્યો-કે “હમેશા તારી સાથે ડહાપણ બેઠાવલું રહેજે !

મારી ખાતેરી છે કે પોતાના પયદા કરનાર સાહેબથી-તું આ તારાં બોલવાનો બદલો પામશે.

પહેલું એ કે તું ને બોલ્યો કે ‘ઈરાન તારું છે-અને બહાદુર લોકોનું તાજ અને તખ્ત પણ તારું છે.’

પણ તખ્ત કરતાં તો મોત મારી વધું નઝદીક આવી લાનું છે-મારાં બિંધાં વળેલાં નસીબને લીધે તખ્ત ખાલી પડ્યું છે.

આ બુલન્દ આસ્માનના કામે આવાં છે-તેનાં બુશીનાં કામે રંજ ભરેલાં છે તેના ફાયદાનાં કામે દુઃખ ભરેલાં છે.

તું માણસાઇપણે જોજો અને કદી એમ ના કહેતો કે નામચીન ધરાની પ્રજા કરતાં હું વધારે મોટો છું.

બહું અને ખૂં એ બન્ને પાક યજ્ઞદાનથીજ સમજ-માટે તું જીવતો રહે ત્યાં સુધી તેનીજ શુક ગુઝારી કરતો રહેજો.

હું કહું છું તે ખરું છે તેનો પુરાવો હું પોતેજ છું દરેક જણે મારી ઉપરથીજ ધડો લેવાનો છે.

કે આટલી બધી મોટાઇ, પાદશાહત અને ખજાનો-હું ધરાવતો હતો અને માનથી કોઇ દુઃખમાં નહીં હતું.

તેમજ આટલાં બધાં હથિયારો, લશ્કર-કીમતી ઘોડા, તખ્ત અને તાજ હતાં.

હમાન નીચ ફર્કો. પચવસ્તમાન
એ પચવસ્તમાન દાહરેલ અસ્તમાન
અમીનો અમાન બન્દલુ છુદ પીરો મન
ચુનીન બુદ તા અખત છુદ ખીરો મન
ચુ અચ મન હમલુ અખત બીમાનલુ શુદ
હમલુ કામે અચવાન ચુ વચરાનલુ શુદ
એ નીકી બુદ માન્દલુ અમ ઝીન નેશાન
ગેરફતારુ દરુ દસ્તે મરુમ કશાન
એ ફર્કનો ખીશાન શુદલુ નાઉમીદ
સેયલુ શુદ જહાન દીદમાનમ સફીદ
એ ખીશાન કરી નીસ્ત ફર્કાદ રસ
ઉમીદમ અપર્વરુગારસ્તો અચ
બહીનગુનલુ અસ્તલુ અખાકુ અન્દરમ
એ ગીતી બદામે હલારુ અન્દરમ
બરીનસ્ત આધને અર્થે રવાન
અગરુ શહરુચારી અગરુ પહુલવાન
બુએર્ગી બફર્નમ હમ બુઅરદ
શોકારસ્તો મગ્થ હમી બેશકરદ
સેકન્દરુ એ દીદલુ બેખારીદ ખૂન
બરાન શાહુ અસ્તલુ અખાકુ અન્દરુ
ચુ દારા બેદીદ આન એ દેલ દર્દે ઊય
સેરેશકે રવાન બરુ રોખે અર્દે ઊય
બદ ગોકૂત મગ્થી કચ ઇન્ ચુદ નીસ્ત
એ આતેશ મરા બહુરલુ ભેચ દ્વંદ નીસ્ત
ચુનીન બુદ અખોશ એ અખોશ-દલુ અમ
હમચ ફરગારે દુરોખશ-દલુ અમ
અઅન્દર્જ મન સરુઅસરુ ગુથ દારુ
પગીર-દલુ બારો બદલુ હુથ દારુ
સેકન્દરુ બદ ગોકૂત ફર્માન તોરાસ્ત
બેગુથ આનએ ખાહી કે પચમાન તોરાસ્ત
અખાન તીચ દારા બરુ ઊ બરુ કુશાદ
હમી કરુદ સરુ તા સરુ અન્દરુચ યાદ
બુખોસ્તીન ચુનીન ગોકૂત કચ નામદારુ
બેતર્સ અચ જહાન દાવરે કેર્દેગારુ
કે અર્થે અમીનો અમાન આદીદ
તવાનાઇએ નાતવાન આદીદ
નેગલુ કુન બફર્જ-દે પચવ-દે મન
અપૂરીદલુ રૂયાને દેલખ-દે મન
એ મન પાકુ તન દોખતરે મન બેખાલુ
બેદારશ અબારામ દરુ પીશામલુ
કુલ માદરશ રઉશનકુ નામ કરુદ
જહાનરા બદ શાદો પદરામ કરુદ
નેચારી બફર્જ-દે મન સરુઅનેશ
ન પચધારલુ અચ મરુદમે બદકુનેશ
ચુ પર્વદેએ શહરુચારાન બુવદ
બરાય અકુસરે નામદારાન બુવદ
મગરુ ચુ બેખીની ચકી નામદારુ
કુલ નવ કુનદ નામે એરફન્દેયારુ
બેચારાયદ ઇન્ આતેશી અરુદકોશી
બેગીરદ હમી અન્દોઅસ્તો અમીસ્ત

મારી અલલાહ છે અને મારા કુટુંબીઓ પામુ છે-કેવા કુટુંબીઓ ?
અરે ! ખરા દિલસોઝ, મારાં દુઃખના મમખાર.

અમીન અને અમાનો મારી આગળ ગોલામ હતાં એ સધણું જ્યાં
સૂધી નસીબ મારું ખેરી થઈ રહ્યું હતું ત્યાં સૂધીજ રહ્યું.
અને જ્યારે નસીબજ મારેથી ફરી ગયું-ત્યારે સધળા મેહલો અને
અચવાનો ઉગડ થઇ ગયા.

આવી રીતે હું બલાઇથી જુદો પડી ગયો-અને આવા ખૂનીઓના
હાથમાં સપડાઈ ગયો.

હું મારા ફરુદો અને સગાં વહાલાંથી નિરાશ થયો છું-દુન્યા અંધારી ૧૦૦
થઇ છે અને મારી આંખો પણ સફેદ મારી ગઇ છે.

મારાં સગાં વહાલાંઓમાંથી કોઇ પણ મારાં મદદગાર બન્યાં નથી-
મારી ઉમેદ બસ પરવરદેગારની ઉપરજ રહેલી છે.

આવી રીતની અખી હાલતમાં હું ખાકમાં પડયો છું-જેહાનનાં
આવાં કામથી હલાકીની ભળમાં સપડાયો છું.

ફરતાં આસ્માનનો એજ કાથદો છે-પછી અગર તે એક પાદશાહ
હોય કે અગર એક પેહલવાન હોય,

તોયે શેવટે તેની મોટાઇ જતી રહે છે અને મોતનો શિકાર બને છે
અને મોત તેનો શિકાર કરે છે.

સિકંદર તે અખી થઇ ખાકમાં પડેલા પાદશાહ ઉપર પોતાની
આંખમાંથી લોહીનાં આંસુ વરસાવા લાગ્યાં.

જ્યારે દારાએ તેને દુઃખી દિલે પોતાના ફિક્કા પડી અથવા ચેહરા
ઉપર આંસુ વરસાવતો જોયો,

ત્યારે તેને કહ્યું કે “તું ના રડ, કારણકે એથી કંઇ ફાયદો થવાનો
નથી-આતશથી મારે ભાગે ખૂમાડા સિવાય બીજું કંઈ આવનાર નથી.

બક્ષેશના કરનાર ખોદાતાલા તરફથી મારે મટિ એવીજ બક્ષેશ થઇ
હતી-અને મારાં શેશન અખતથી મને એજ મળવાનું હતું.

આ મારી સધળી વસીયત તું ક્યાનથી સાંભળજે-અને તે કબૂલ
કરજે અને હોશયારી પકડજે.”

સિકંદરે તેને કહ્યું કે “જેમ તારા હોકમ જે કહેવું હોય તે કહે, ૧૦૧
કારણકે હું તારા વચન કબૂલ કરીશ.”

જેથી દારાએ તેને કહેવા મટિ પોતાની તેજ અખાન ખોલી-અને
સધળી વસીયત એક પછી એક ચાદ કરીને કહેવા માંડી.

પહેલે એમ કહ્યું કે “એ નામદાર ! તું જેહાનના પયદા કરનાર
ઇન્સાફી સાહેબથી ડરતો રહેજે.

કે જે સાહેબે આ આસ્માન, અમીન અને અમાનો પયદા કર્યો છે-
શક્તિ (ધરાવનાર) તેમજ અશક્તોને પણ તેજ સાહેબે પયદા કર્યો છે.

મારાં ફરુદો, ખિશાઓ અને મારી વહાલી પર્વેપોચ અજરતોની
સંભાળ રાખજે.

મારી કુમારી છાકરીને તારી ધણીઆણી તરીકે મારી તરફથી કબૂલ
રાખજે-તેને આરામ સાથે મેહલમાં રાખજે.”

જેની માથે તેનું નામ “શેશનક” રાખ્યું છે-અને જેનાથી તેણીએ
પોતાની દુન્યા ખુશી ખુશહાલી ભરેલી કીધી છે.

તે મારાં બચ્ચાને કરો કપરો ના દેતો-તેમજ કોઈ બદકેદાર માણ-
સોથી પણ તાના ટપલા ખાવા દેતો ના.

કારણકે તેણી પાદશાહી લાડમાં ઉછરેલી છે-અને હકાપણમાં, પાઃ
શાહોનાં તાજ જેવી છે.

કદાચ તેણીથી તું એક નામદારી ભરેલો બેટા. પયદા થયેલો જોરો-
કે જે અસ્ફંદિયારનું નામ પાછું સચ્ચવન કરશે

તે આ પયગમ્બર અરતોસ્તના આતશને શેશન કરશે-એને અંદ ૧૦૨
અવસ્તાની કેતાબને હાથમાં પકડેલીજ રાખશે.

નેમહુદારહ આન્ ફરે જરને સહહ
હમાન્ ફરે નવફમે આતેશકદહ
હમાન્ ઉરમરહો હમાન્ ફમે મેહુર
મેશયહ અઆમે ખેરહ જાના મેહુર

કુનહ તાઝહ આધને લોહુરાતેપી
બિમાનહ પથે દીને ગુરાતેપી
મેહાનરા અમેહુ દારહો કેહુ બકેહુ
પુવહ દીન્ ફેફઝનહો ફમે બેહુ
સેકન્દર યુનીન્ દાહ પાસોખ અફૂય
કે અથ નીફરેલ પુઅવે રાસ્તગૂય
પઝીરોફૂતમ ઇન્ પન્દો અન્દર્ઝે ત
ફેફઝન્ ઝીન્ નખાશમ બદીન્ મર્ઝે ત
કે ઇન્ નીકુઈહા બબય આવરમ
ખેરહરા બરીન્ રહુતુમાય આવરમ
જહાનદાર દરતે સેકન્દર ગેરફૂત
બહારી ખોફૂશીદન્ અન્દર ગેરફૂત
કફે દરતે ઊ અર દહાન્ અર નેહાહ
બફ ગોફૂત યઝદાન પનાહે તો આહ
સેપોર્દમ તોરા જાથો રફૂતમ બખાફૂ
રવાનરા સેપોર્દમ બયઝદાને પાફૂ
બેગોફૂતીનો જાનશ અરઆમહ એ તન્
અર ઊ અર ગેયાન્ શુદન્દ અન્જુમન્
સેકન્દર હમહુ જામહા કરહ ચાફૂ
બતાજે કયાન્ અર પરાગન્દ પાફૂ
ફેફૂરીખ્ત અચ અશમ ઊ આમે ખૂન્
હોતા કરહ પોશ્તો સરે પુહ નેજૂન્
યકી દખમહુ કર્દશ અઆધને ઊય
બદાન્ સાન્ કે પુહ ફરહો દીને ઊય
મેશોસ્તન્દશ અચ ખૂન્ અરઉશન્ ગોલાખ
યુ આમહશ હન્ગામે જાવીહ આખ
બેયારાસ્તન્દશ બદીઆએ ફમ
હમહુ પયકરશ ગઈહરો જરશ ખૂમ
તાનશ જીરે કાફૂર શુહ નાપદીહ
વજાન્ પસ કર્દી ફમે દારા નદીહ
બદખમહુ દરૂન્ તખ્તે જરૂરીન્ નેહાહ
યકી અર સરશ તાજે સુશકીન્ નેહાહ
નેહાદશ બતાખૂતે જર અન્દરૂન્
અર ઊ અર એ મેશગાન્ બેબારીફ ખૂન્
યુ તાખૂત અચ જાય બદશિતન્દ
હમહુ દરત અર દરત પુન્જારતન્દ
સેકન્દર પેયાદહ બપીશ અન્દરૂન્
પુઝોગાન્ હમહુ દીદહા પુર એ ખૂન્
યુનીન્ તા સુતુદાને દારા ખેરફૂત
હમી પૂસ્ત ગોફૂતી અર ઊ અર બેકફૂત
યુ અર તખ્ત બેન્હાહ તાખૂતે સાફૂ
અર આધને શાહાન્ અર આવરૂહ રાફૂ

તે જરને સદેહની કાતિં જળવરો-નકરોઝની અને આતરાકદેહની
પુલંદી જળવરો.

તેમજ હોરમઝદ રોઝની (એટલે નકરોઝનાં જરનની) અને વળી
મેહર રોઝની (એટલે મેહરગાનનાં જરનની) પુલંદી જળવરો-અને પોતાના
પ્રાણ અને પ્રકૃતિ બન્નેને ડહાપણનાં પાણીથી ધોયો.

તે લોહારાતપની રીતભાત તાઝી કર્યો-અને ગુરાતપની દીન પાછળ
મંડેલોજ રહ્યો.

તે સરદારોને મોટાઇ આપ્યો ચાકરોને ચાકર તરીકે રાખરો-દીન
ફેલાવનારો થયો અને બાન્ધરાળી નીવડરો "

સિકંદરે તેને જવાબ આપ્યો કે " એ નેક દિલના રાસ્ત બોલનાર
પાદશાહ !

મેં તારી આ શીખામણ અને વસીયત કબૂલ કરી છું-હું તારા
મુલકમાં એટલોજ વખત થોભીશ,

કે આ તારું સઘળું નેકી બરેલું બોલયું બબ લાઠું-અને એ કામ
બબવવા ઉપર ડહાપણને મારો રેહુતુમા બનાડું."

પાદશાહ દારાએ સિકંદરના હાથ પકડ્યો-અને ડસકે ડસકે રડવા
લાગ્યો.

પછી તેના હાથની હથેલી પોતાનાં મોંઢાં ઉપર મૂકી-બોલ્યો કે " પાક
યઝદાન તારો મદદગાર થશે !

મારી પોતાની જગ્યા (ધરાનની રાજગાદી) હું તને સોંપી આપીને
પાકમાં ડટાડું છું-અને મારો જીવ પાક યઝદાનને સોંપું છું."

તે એટલું બોલ્યો અને તેનો જીવ નીકળી ગયો-અને સઘળા લોકો
તેની ઉપર ઝાર ઝાર રડવા લાગ્યા.

સિકંદરે પોતાના કપડાં સઘળાં ફાડી તાખ્યાં-અને પાદશાહી તાજ
ઉપર ખાક નાખી.

તેની આંખમાંથી લોહીનાં આંસુ નીકળી પડ્યાં-તેણે પોતાની પીઠ
વાંકી કીધી અને સર નીચું નાખી દીધું.

પછી તેની રાહ રસ્ત મૂજબનું તેના દરજ્જા અને દીનને છાજતું
એક દખ્ખુ તેને મઠિ તૈયાર કરાવ્યું.

હવે જ્યારે તેની હમેશગીની ખાખગાહનો વખત આવ્યો-લ્યારે તેનાં
શરીર ઉપરનું લોહી નિરમળ ગોલાખ જળથી ધોઇ સાફ કીધું.

તે શરીરને રૂમી રેશમી કપડાંથી સભગાર્યું-જે કપડાંની ભોંય બધી
સુનેરી અને ઉપર મોતીનું જાત કામ કરેલું હતું.

તેનું તન કપૂર હેઠળ ઢંકાઇ ગયું-અને લ્યાર પછી કોઇયે દારાને
બેહરો જોયોજ નહીં

દખ્ખામાં એક સોનેરી તખ્ત મેલ્યું-અને તેનાં સર ઉપર કર્તુરીનું
તાજ મૂક્યું.

દારાને સોનેરી રાખપેટ્ટીમાં મૂકી-તેની ઉપર આંખમાંથી આંસુ
વરસાવ્યાં.

જ્યારે તે રાખપેટ્ટી તેની જગ્યાએથી ઉઠાવી લ્યારે સઘળાઓ તે હાથે
હાથ લઇ ચાલ્યા.

સિકંદર તે લારાની હરોલમાં પેયાદો ચાલવા લાગ્યો-તેમજ સઘળા
પુઝોગો આંસુ ભરી આંખો સાથ ચાલવા લાગ્યા.

એ પ્રમાણે સિકંદર દારાનાં અસ્તોદાન સુધી સાથે ગયો-ગોયા તેનાં
શરીર ઉપરની ચામકી તે વખતે ફાટતી હતી.

જ્યારે પાદશાહ દારાની રાખપેટ્ટી પેલાં તખ્ત ઉપર મૂકવામાં આવી-
લ્યારે આગળા પાદશાહોની રાહ રસ્ત મૂજબ સઘળી કિચા કરવામાં આવી.

બર દાર કશીદને સેકન્દર બનૂ-
સ્પાર વ માહ્યારરા વ નામહ
નેવેશતન બકાર ગુઝારાને ધરાન.

બનૂસ્પાર અને માહ્યારને ફાંસી ચઢાવવું
અને ધરાનના કારોબારીઓ ઉપર
નામુ લખવું.

સુ પહોંખત અઝાન દખ્ખએ અરુખમન્દ
એ બીરૂન મેઝહ દારુહાએ બલન્દ
યકી દાર બર નામો બનૂસ્પાર
દેગર હમયુનાન અચ દરે માહ્યાર
દો બહાબારા એન્દહ બર દાર કરુદ
સરે શાહ કોશરા નેગૂનસાર કરુદ
એ લશ્કર બેરકૂતન્દ મદાને જગ
ગેરેકૂતહ યકી સન્ગ હરૂયક બચન્ગ
બકુસ્તન્દ બર દાર શાન ખારે બાર
મબાદા કરી ફે કુશદ શહરૂયાર
સુ દીદન્દ ધરાનેયાન ફે એ કરુદ
બઝારી બરાન શાહે આઝાદ મરુદ
ગેરેકૂતન્દ ચકુસ્તર બર ઊ આફ્રીન
વરા ખાન્દન્દ શહરૂયારે ઝમીન
એ કેર્માન કરા આમહ સુએ એરેકૂહાન
બતર્દ કે યૂદન્દ ધરાન મેહાન
બતરૂદીકે પૂશીદહ રૂયાને શાહ
મેયામહ યકી મરુદ બા દસ્તગાહ
બરીશાન દોરદે સેકન્દર મેમોરુદ
હમહ કારે દારા બરીશાન શુમોરુદ
સુનીન ગોઠત કચ મર્ગે શાહાને દાદ
નબાશદ દેલે દુરમનો દસ્ત શાદ
મેહાનીદ કેમરૂચ દારા મનમ
ગર ઊ શુદ નેહાન આરકારા મનમ
કુચુનસ્ત અચ નીકુઈલા કે યૂદ
બતીમાર દેલરા નબાચદ શખૂદ
હમહ મરૂગરા ઈમ શાહો સેપાહ
અગર દીર માની હમીનસ્ત રાહ
બુનહ સુએ શહરે સતખર આવરીદ
બપયવન્દે મા નીચ ફખર આવરીદ
હમાનસ્ત ધરાન કે યૂદ અચ નુમેસ્ત
મેખાશીદ શાદાન દેલો તન્દુરેસ્ત
નમેશતન્દ નામહ બહર ફેરવરી
બહર નામદારીઓ હર મેહુતરી
એ એરેકન્દરે ફીદ્કુસે યુઝોરૂ
જહાનગીરે બા કીનહુબુયાન સુતોરૂ
બનચરે યુઝોર્ગને સાલાર ફશ
દેલીરાને અસ્પઅકૂગનો કીનહુ કશ
સુએ મુમેદાન નામએ હમચુનીન
પુર અફઝેશો પૂઝેશો આફ્રીન
સરે નામહ અચ પાદશાહે કયાન
સુએ કારુદાનાને ધરાનેયાન

જ્યારે સિકંદર દારાને દખ્ખે નેશીન કરવાનાં કામથી પરવાયો-ત્યારે
બાહેર મયદાનમાં મોટી શળીઓ ઉભી કરાવી.

એક શળી બનૂસ્પારને માટે-તેવીજ રીતે બીજી એક માહ્યારને માટે
ઉભી કીધી.

પછી તે બન્ને બહાબાહોને જીવતા ફાંસી ચઢાવ્યા-અને પાદશાહ
દારાને મારી નાખનારાઓનાં સર બીધાં લટકાવ્યાં.

તેનાં લશ્કરમાંથી લડાયકો પોતાના હાથમાં એકકો પત્થર લઇને તેઓની
આગળ ગયા.

અને તેઓને શળી ઉપરજ ખુવારી સાથ મારી નાખ્યા-જે કોઇ
શખસ પાદશાહને મારી નાખે તેને એ સિવાય બીજું કંઇ હોતુંજ ના.

સિકંદરે તે પ્રતાપી પાદશાહનાં મોત ઉપર કેવી માતમદારી કીધી-
તે જ્યારે ધરાની લશ્કરે જોઈ,

ત્યારે સધળાઓએ તેની ઉપર દુઆ કીધી-અને તેને ધરાન દેશને ૧૦૫
પાદશાહ કબૂલ્યા.

હવે કેર્માન શેહરથી ઇસ્ફહાન કે જ્યાં ધરાની સરદારો હતા ત્યાં
એક મર્દ આવ્યો.

ત્યાં પાદશાહ દારાની પહોંચાર અજરતોની નજીક પેલો સત્તાધારી
મર્દ ગયો.

તેણે તેઓને સિકંદર તરફથી દુઆ પુગાડી-અને દારાની સધળી
હકીકત તેઓ આગળ કહી સંભળાવી.

તે બોલ્યો કે “ ઇન્સાદી પાદશાહોનાં મરણથી-શું દોસ્તનાં કે દુરમ-
નનાં દિલ ખુશદાલ થતરે નથી.

આજ પછી હુંજ તમારો દારા છું એમ સમજીને-જે કે તે શુર
પામ્યો છે પણ હું તેની જગ્યાએ હાજર છું.

તેના તરફથી જે ભલાઇઓ થતી હતી તે કરતાં હવે ગ્રયાદા થશે-
માટે તમારે દિલ ગમથી દુઃખી કરવું નહીં જોઇયે.

આપણ સધળા શું પાદશાહ કે સિપાહી મોતને માટેજ સરખયલા
છીયે-પછી જો તમે લાગ્યો વખત થોભો તો પણ રોવદે એજ રસ્તો છે.

તમે હવે ઇસ્તખ શેહર તરફ વસવાટ માટે આવો-અને અમારી
સાથે જોડાઇ પોતાની કીર્તિનો વધારો કરો.

ધરાન જેવું પહેલે હવું તેવુંજ હાલ પણ છે-તમે ખુશદાલ દિલના
અને તનદુરેસ્ત રહેજો ! ”

પછી દરેક મુલકમાં દરેક નામદારો અને સરદારો ઉપર નામા લખ- ૧૦૬
વામાં આવ્યાં.

દેશના જીતનારા અને દુરમન સાથ મોટા લડનારા-ફીદ્કુસના ડોકરા
પાદશાહ સિકંદર તરફથી,

પાદશાહી દબાવેા ધરાવનારા સરદારો ઉપર-તેમજ લડાયમાં થોડા
ડપટાવનારા અને કીનો રોષાનારા બહાદુરો ઉપર લખવામાં આવ્યાં.

ત્યાંના મોખેદો તરફ પણ એવીજ રીતનું શેરાની ભરેલું, દિલગીરી
ભરેલું તેમજ હોઆથી ભરેલું એક નામુ લખાવ્યું.

તે નામાની શુરઆત કયાની પાદશાહ તરફથી-ધરામના વઝીરો
ઉપર થઇ.

૧૦૭ થુ અન્નર સરે ખામએ ચીન બેશોસ્ત
 સરે નામહ બૂદ આઝીન અચ ગુબોસ્ત
 બદાન દાદગર ફે જેહાન આઝીદ
 બસી આરકારે નેહાન આઝીદ
 હો ગીતી પદીદ આમદ અચ કાફે નૂન
 ચેરા નહ બકમનિ ઊ હર ન ચૂન
 સેપહુરી કે બીની અઝીનસ્તાન રવાન
 બદનાઇએ ઊ ખુબદ નાતવાન
 બેબાશદ બકમનિ ઊ હરએ ખાસ્ત
 હમહ બન્દગાનીયો ઊ પાદશાસ્ત
 ૧૦૮ વચ ઊ બાદ બર નામદારાન દોરદ
 બર અન્દાઈ હર યધી બર ફેઝદ
 બેચ અચ નીકુનામીઓ ફર્હંગો દાદ
 એ રફૂતારે ગીતી મગીરીદ યાદ
 બપીરૂઝી અન્દર ધમ આમદ મરા
 બસુર અન્દરૂન માતમ આમદ મરા
 બદારન્દએ આકૂતાએ બલન્દ
 કે બર જાને દારા નજુસ્તમ ગઝન્દ
 મર આન શાહુરા હુસ્મન અચ ખાનહ બૂદ
 યધી બન્દહ બૂદશ ન બીગાનહ બૂદ
 કુનૂન યાકૂત બાદારફે યઝદી
 થુ બદ સાખત આમદ બફુયશ બહી
 શુમા દાદ બૂધદો ફર્માન કુનીદ
 રવાનરા બપયમાન ગેરઉગાન કુનીદ
 થુ ખાહીદ કચ ચરખ યાબીદ બખત
 એ મન બદરહો બહીદો તાએ તખત
 બહીન ગોકૂતે મન ગૂશ દારીદ પાક
 રવાનરા મખાહીદ જાએ મધાક
 પુર અચ દર્દ દારાસ્ત રઉશન હેલમ
 બેહુશમ કચ અન્દઈ ઊ ગુસેલમ
 ૧૦૯ હરાન કરે કે આયદ બરીન બારૂગાહ
 હેરમ યાબદો અર્જો તખ્તો કોલાહ
 થુ ખાહદ કે બાશદ બચવાને ખીશ
 નગદંદ ગુરીઝાન એ પયમાને ખીશ
 રસાનીદ ચીઝી કે બાયદ બગન્જ
 વજાન પસ નેયાબદ કરી દર્દો રન્જ
 હેરમરા બનામે સેકન્દર જનીદ
 બેહુશીદો પયમાને ઊ મરકનીદ
 કે હર ફે એ પયમાને મા બુઝરદ
 બહીન ખૂબ ગોકૂતારે મા નચવદ
 ગેરફૂતારીઓ રન્જ ઊરા સઝાસ્ત
 કે પાદારી ઇજદ મર ઊરા જઝાસ્ત
 નેશરતનગઈ શહુરયારાને ખીશ
 બેદારીદ અઝીન પસ બઅઇને ખીશ
 મદારીદ બી દીદહૂબાન મર્જો ખીશ
 પદીદ બાવરીદ અન્દરીન અરૂએ ખીશ

ન્યારે ચીનાઈ કલમની નોક અંબરે ધોઈ (કલમ સાહીમાં બોળી)-
 ત્યારે પહેલાં તે નામાની શરૂઆત ખોદાતાલા તરફથી થઈ.
 તે ઈન્સાફી સાહેબ કે “જેણે આ દુન્યા પથદા કીધી-તેમજ છપી
 અને ઝાહેર અનેક વસ્તુઓ બનાવી.

જેના હોકમના બે અક્ષર “કાફ” અને “નૂત” થી બન્ને દુન્યા
 પથદા થઈ છે જેના હોકમ ઉપર ચૂનો ચેરા કરવી ફેાકટજ છે.

આરમાને આ રીતે ફરતો ટું જુએ છે છતાં ખોદાનાં દહાપણ
 આગળ તે નાચાર છે.

તેની ખાહેસ પ્રમાણેજ દરેક ચીજ થાય છે-આપણે સધળા તેના
 બંદા ક્રિયે અને તેજ આપણે પાદશાહ છે.

તમે નામદારો ઉપર તમારા દરેકના હરજમ મૂજબ તે સાહેબના
 આશીર્વાદ ઉતરજો!

આ દુન્યાના દોરમાં તમે નેકનામી, દાનાઈ અને ઈન્સાફ સિવાય
 બીજું કશું ધ્યાનમાં લેતા ના.

મારી ફતેહમંદીમાં મારી ઉપર ગમ આવી પડયો છે-અને મારી
 ખુશહાલીની અંદર મારી ઉપર માતમ વરસ્યું છે.

ખુલદ આફતાબની સંબાળ કરનાર ખોદાના કસમથી કહું છું કે-
 દારાના જીવને હાનિ પુગાડવાનો મારો કદી પણ વિચાર હતો નહીં.

તે પાદશાહનો હુસ્મન તો તેનાં ધરમાનોજ હતો-તે પણ વળી
 તેનોજ નોકર હતો કોઈ પારકો નહીં હતો.

હાલ તેણે ખોદા તરફની શિક્ષા મેળવી છે-અને ન્યારે તેણે બૂંડાઈજ
 કીધી ત્યારે તેનો બહોલો બૂંડાઈ પાગ્યો.

તમે હવે ઇન્સાફી રોધજો અને મારે ફર્માન બળ લાવજો-અને
 મારા કોલ ઉપર પોતાના જીવ ગિર્વિ મૂકજો.

જે તમે ચાહતા હોવ કે આરમાન તમને બાગ્યશાળી બનાવે-અને મારી
 તરફથી પૈસાની કોથળીઓ, ગોલામો, તાજ અને તખત મેળવા ચાહતા હોવ,
 તો તમે આ મારી સધળી વાત ઉપર કાન ધરા-અને પોતાના
 જીવને દોઝખી ના બનાવો.

મારો રોશન જીવ દારાનાં દુઃખથી દુઃખી છે-તેની વસીયત બળ
 લાવવા હું દરેક કોરોસ કરું છું.

જે કોઇકે મારી હરખારમાં આવશે-તે પૈસા, માનપાન, તખત અને
 કોલાહ મેળવશે.

ન્યારે કોઇ શખ્સ કે પોતાના ધરમાંજ રહેવા માગતો હોય-ત્યારે તે
 શખ્સે મારા તરફની વફાદારીથી ફરતું નહીં બેઠયે.

મારા ખજાના માટે જે કાંઇ ઘટતી ચીઝો હોય તે મોકલ્યા કરજો-
 અને પછી કોઈ મારી તરફથી કાંઇ દુઃખ કે રંજ નેરો નહીં.

તમે સિકંદરને નામનાજ સિક્કા પાડજો-દરેક કામમાં કોરોસ કરજો
 અને સિકંદરને આપેલું વચન તોડતા ના.

કારણકે જે કોઈ આ અમારા કોલથી ના ફર્માન થશે-અને અમારી
 આ બહી વાતો ઉપર ધ્યાન નહીં આપશે,

તો એવા શખ્સ માટે કયદખાતું અને દુઃખ એજ લાયક છે-કારણકે
 ખોદા તરફની સજા એજ તેનો બહોલો છે.

હવે પછી તમે તમારા પાદશાહની બેઠક આગળી રીત પ્રમાણેજ
 રાખજો.

તમે પોતાનો મુલક ચોખીઆન વગર ના રાખતા-અને એ કામમાં
 તમે તમારું પાણી દેખાડી આપજો.

* “કાફ” અને “નૂત” એ બે અક્ષરથી અરબી બાષાનો “કુન” શબ્દ થાય છે જેનો અર્થ “થા” (Be) છે. ખોદા-
 તાલાએ કહ્યું કે “કુન” (યાને થા) અને તુરત બન્ને જેહાન હસ્તગતમાં આવી. “કુન” (Be) અને “ફીકુન” (It was).

મહારીફ બાઝાર બી પાસેખાન
કે રાનફ હમી નામે મા બરુ જખાન
બદાન તા નબાશફ એ દોઝદાન ગઝનફ
બેમાનીફ શાદાન હેલો સૂદમનફ
એ હરુ શહુરુ ઝીબો પરસ્તાદઈ
પુરુ અચ શર્મો બીદારુ દેલ બન્દઈ
કે શાયફ બચુશુએ બરુરીને મા
બેદાનફ પરસ્તીદને હીને મા
ચુનાન ફ બરુકતાન નબાશફ હેઝમ
નબાયફ કે બરુ બદલુ બાશફ સેતમ
ફેરેસ્તીફ સુએ શબસ્તાને મા
બનચદીકે ખુસેવ પરસ્તાને મા
ધરીખાન કે બરુ શહુરે મા બુઝરનફ
ચમાનન્દલુ પાયો લખાન ના ચારનફ
દેલ અચ અચબ સાફીઓ સૂફી બનામ
બદરુવીશી અન્દરુ શુદલુ શાફકામ
એ બાહન્દગાન નામ શાન બરુ કુનીફ
શુમારુ અન્દરુ આધાએ દકૂતરુ કુનીફ
હરાન કસ કે હસ્તે અચ શુમા ચુસ્તમનફ
કુલ યાફત અચ કારુદારી ગઝનફ
દેલો પોસ્તે બીદાદમરુ બેશકનીફ
હમલુ બીબો શાખશ એ બુન બરુ કનીફ
નેહાની બદ કારુ કર્દન બરુ બીય
બેયાબમ હમી ચુન કુનમ બેસ્તેલુચ
કુનમ બેન્દલુ બરુ દારુ બદ નામરુ
કે ચુમ કરુફ અચ આધાચ ફર્લમરુ
બદારો દેહેશ દેલ તવન્ગરુ કુનીફ
અચ આઝાદગી બરુ સરુ અફસરુ કુનીફ
કે ફર્લમ હમ રૂએ મા બુઝરનફ
જમાનલુ પયે મા હમી બેશમરનફ
કસી ફ એ ફર્મને મા બુઝરનફ
બફરુબમ અઝાન કારુ કચફરુ બરુફ
ચુ નામલુ ફેરેસ્તાદલુ શુફ બરુ ગેરેફત
જહાની બઆશમ દરુ બરુ ગેરેફત
એ કેર્મીન બેયામફ બશહુરે સતખરુ
બસરુ બરુ નેહાફ આન કઈ તાજે ફખરુ
તો રાએ જહાન તા તવાની મલુચ
કે બી ચૂફ પીચફ એ બુચનફ રૂચ
બેયામૂચ દાનેશ તો તા ઈદરી
કે આન બ એ દાનેશ હમલુ બરુ બરી

તમે પોતાના બાઝાર ચોખીખાન વગર ના રાખતા-કે જે ચોખીખાન
દરેક વખતે હમારૂંજ નામ પોકારતો રહે.

જેથી કરી ચોરો તરફથી તમાને કશી હાનિ નહોં પુગે-અને તમે
પુરાહાલ દિલ અને ફાયદાકારક રીતે રહી શકશો.

દરેક રોહરમાંથી એકેક ખૂબસૂરત ચાકરડી-કે જે સારી સમજવાળી ૧૦૯

અને રામજી બાંદી હોય,
જે અમારાં પાદશાહી ઝનાનખાનાને લાયક હોય-અને જે અમારી

દીન પાળી બલુતી હોય,
અને એવી કે જે આવવા માટે નારાઝ ન હોય-કારણ કેઈ પણ

બાંદી ઉપર કરો પણ સેતમ યુઝરવો ભેદયે નહીં.
તેવીઓને અમારાં ઝનાનખાનામાં અમારા વફાદાર નોકરો આગળ

મોકલી આપો.
જે મુસાફરો આપણા દેશમાં આવે-જેઓ મૂગા મૂગા સફર કરતા

હોય.
જેઓ દોષ રહિત જણાય અને "સૂફી"ને નામે ઓળખાતા હોય-
અને જેઓ ગરીબાઇમાં રાજી હોય.

તેઓનાં નામેને બીખારીઓની દીપમાંથી જુદાં પાડો-અને દક્તરની
શરૂઆતમાં તેઓની જુદી દીપ કરો.

જે રાખસ તમારાથી નારાઝ થયો હોય-અને નોકરી કરવાનું કુખ
લાગતું હોય,

તેવા યુદ્ધમગારની છાતી અને પીઠને લામી નાખજો-અને તેને જડ
મૂળથી જીંદી નાખજો.

જ્યારે કું તપાસ ચલાવીશ ત્યારે તેની બૂરાં કામ કરવાની ધારણા
કું પામી જઈશ.

જે મૂલ પ્રથમથીજ કામનાં સારાં પરિણામને નાશ કરતો હશે તેને ૧૧૦
કું છવતો ફાંસીએ ચઢાવીશ.

તમે ઈન્સાફ અને સખાવતથી તમારાં દિલ તવન્ગર બનાવજો-અને
સ્વતંત્રપણથી પોતાનાં સર ઉપર તાજ મુકજો.

કારણકે રોવટે આપણાં દિવસ પણ આખેર થશે-જમાને આપણાં
પગલાંની ગણતરી કર્યોજ ભય છે.

જે કેઈ કે અમારાં ફર્માનથી ઉલટો જશે-તે રોવટે તે કામથી તેવોજ
બદલો પામશે."

જ્યારે તે નામા રવાના કરી રહ્યો ત્યારે પોતે આગળ વધ્યો-અને
સધળો દેશ ધીરજથી પોતાને હાથ કર્યો.

તે કેર્મનથી એસ્તખ રોહરમાં આવ્યો-અને પેલું ક્યાનીઓલું દબ-
દબાવાળું તાજ માથે મુક્યું.

(શાએર કહે છે કે) અને ત્યાં સૂધી તું દુન્યાના બેદ શોધવાની ફારોશ
ના કર-કારણ તે બેદ શોધનારથી પોતાનું મોં જલ્દીથી ફેરવી નાખે છે.

તું આ દુન્યામાં રહે એટલેા વખત સૂધી ઉઢાપણુજ શીખ-કારણકે
ઉઢાપથીજ પેલી બેદાનમાં તું સધળાં ફળ આપશે.

પાદશાહીએ એસ્કન્દર ચહારદહ
સાલ ખૂદ નેશસ્તને એસ્કન્દર
અતખતે ધરાન.

સિકંદરની પાદશાહી ચૌદ વર્ષ હતી.
સિકંદરનું ધરાનનાં તખ
ઉપર બેસવું.

સેકન્દર ચુ ખર તખત બેન્શસ્ત ગોકૂત
કે આ બને શાહાન એરફ આફ બેકૂત
કે પીરૂચગર દર જહાન ઈજફ અસ્ત
જહાનદાર અગર જ નતસફ બફ અસ્ત
૧૧૧ બહો નીકે મા ખુજરફ બીગમાન
રહાઈ નેયાબફ એ અંગે જમાન
હશન કરે કે આયફ બહીન આરૂગાહ
કે આશાફ એ મા સુએ મા દાફપાહ
વગર ગાહે આર આયફ અર નીમ રાય
અપાસોખ રસફ ચુન કુશાયફ હો લખ
ચુ પીરૂચગર ફરૂરહી દાફ માન
દરે બખતે ફીફૂચ ખુકૂશાફ માન
હમહૂ જીરૂદસ્તાન બેયાબાફ બહૂર
બકૂહો બેયાબાનો દયાઓ શહૂર
નખાહીમ આખ અજ જહાન પન્જ સાલ
બેજ આન કસ કે ગૂચફ કે હસ્તમ હમાલ
અહર્શિશ અખશીમ બેસ્ચાર ચીચ
એ દારન્દહૂ ચીઝી નખાહીમ નીચ
ચુ એસ્કન્દર ઈન નીકુઈહા બેગોકૂત
હેલે પાદશાહૂ ગસ્ત આ દાફ બેકૂત
અજ ધરાન ખર આમફ યકી આકીન
બદાન દાફગર શહૂરચારે જમીન
વઝાન પસ પરાગન્દહૂ ગસ્ત અન્બુમન
જહાનદાર બેન્શસ્ત આ રાયજન

ન્યારે સિકંદર ધરાનનાં તખત ઉપર બેઠો. ત્યારે બોલ્યો-કે “પાદ-
શાહોના છવ સાથ હમેશે ઉદાપણ બેડાયલું” હોલે !
કારણકે દુન્યામાં ખોદાતાલાજ ફતેહમંદ છે-અગરબે એક પાદશાહ
તેનો ડર નહીં કરે તો તે બ્રેરા છે.
આપણી બજાઈ અને બ્રારઈ બેશક વીતી જશે-મોતના પંલમાંથી
કોઈ ફટવાનો નથી.
અમારી તરફ આ દરબારમાં જે કોઈ અમારી પાસથી ઈન્સાફ માગવા
માટે આવશે,
તે અગર કચેરીને વખતે આવે કે ગમે મધરાતે આવે-તોપણ જ્યારે
તે ક્યાંદ કરશે ત્યારે તેને તે વાનનો જવાબ મળશે.
ન્યારે ફતેહમંદી આપનાર ખોદાએ અમોને આવો દરબાને બક્ષેશ
કર્યો છે-અને ફતેહમંદ બખતના દરવાજા ખુલ્લા કર્યા છે,
ત્યારે અમારી સઘળી રૈયત કે જે પહાડ કે બેયાબાન તેમજ દર્યા
કે રોહરમાં રહેતી હશે તેને દરેકને ઈન્સાફનો હિસ્સો મળશે.
આ દેશમાંથી જે કોઈ અમારી બરોબરેઈ થવાનો દાવો કરશે તે
સિવાય બીજા કોઈ પાસેથી પણ પાંચ વર્ષ સુધી રાજનું મેહસુલ લઈશું નહીં.
ગરીબ માણસોને અમો સારી બક્ષેશ કરીશું-અને કોઈ પેસાવાળા
પાસેથી કોઈ પણ ચીજ માગીશું નહીં.”
ન્યારે સિકંદર આવો નેઝી બરેલા સખુનો બોલ્યો-અને તે પાદશાહનું
હિલ ઈન્સાફનો સારી બન્યું,
ત્યારે ઈરાની અન્બુમનમાંથી તે દેશના ઈન્સાફી પાદશાહ માટે
આકીનના સખુનો નીકળ્યા.
ત્યાર પછી સઘળું અન્બુમન વીખરાઈ ગયું-અને પાદશાહ પોતાના
સલાહકારો સાથ મરેલહત કરવા બેઠો.

નામએ એસ્કન્દર બદેલ્આરાય
વ રશનક ઝનો દોખતરે દારા દર
બારએ અરૂસીએ રશનક.

સિકંદરનું દારાની બાયડી દિલારાએ અને
બેટી રોશનક ઉપર રોશનકના
નેકાહ માટેનું નામુ.

૧૧૨ બેકૂરૂહ તા પીશે બી શુહ દબીર
કલમ ખાસ્ત રૂબીઓ ચીની હરીર

પછી સિકંદરે ફર્માવ્યું જેથી મુશી તેની આગળ ગયા-તેણે રૂબી
કલમ અને ચીનાઈ રેશમી કપડાં જેવું કાગઝ માંવ્યું.

નવીસન્દહ અચ કેદુ ચૂન ખામહુ કરૂં
 સુએ માદરે રૂશનકુ નામહુ કરૂં
 કે ચચદાનુ તોરા મોઝરે નીકાનુ દેહાફ
 પસ અચ દરૂં આરામોરો જાનુ દેહાફ
 નેવેશતમ યકી નામએ પીશ અઝીનુ
 નમેશતહુ દરૂં પન્દહા બીશ અઝીનુ
 સુ બેજેરે તોરા રૂચ બરૂશતહુ રૂહ
 બદરેતે યકી બન્દહુ બરૂ કશતહુ રૂહ
 બરૂ આધને શાહાનુ કંકેન સાખતમ
 એ દરૂં જહાનુદાર પદાખતમ
 બસી આશતી ખાસ્તમ પીરો જન્ગ
 નકરૂં આશતી ચૂન નબુદશ દેરન્ગ
 એ ખૂનશ બેપીચીફ હમ દુશમનશ
 બઝીનો રસાનાફ ચચદાનુ તનશ
 વરા દાદગર જાએ નીકાનુ દેહાફ
 બદઅન્દીશરા જહુરે પચકાનુ દેહાફ
 નેયાબહુ કસી ચારહુ અચ ચન્ગે મરૂં
 સુ બાદે ખેઝાનરેતો મા હમસુ બરૂ
 જહાનુ ચકસરૂ અકૂનૂ બપીરો શુમાસ્ત
 બરૂ અન્દર્જ દારા ફેરાવાનુ ગવાસ્ત
 કે ઊ રૂશનકુરા બખન દાદો ગોકૂત
 કે ચૂન ઊ નબાશહ તોરા દરૂં નેહોકૂત
 કુનૂન બા પરસ્તન્દહો દાયગાનુ
 અચ ઇરાનુ યુઝેગાનો પુરમાયગાનુ
 ફેરેસ્તીફ ચૂદશ બનચદીકે મન
 કે રઉશનુ શવહ જાને તારીકે મન
 બેદારીફ ચૂન પીશ યુહ એરકંદહાનુ
 બહરૂ સૂ પરગન્દહુ કારુઆગહાનુ
 હમાનુ કારુદારાને બા શર્મે દાફ
 કે દારાએ દારાખુ શાનુ કારુ દાફ
 ગરૂ આનુ જા નબાહીફ કેર્માનુ રવાસ્ત
 હમહુ શહુરે ઇરાનુ બપીરો શુમાસ્ત
 દેહો બીશરા પુરૂ મોદારા કુનીફ
 મરા દરૂ જહાનુ નામ દારા કુનીફ
 સુએ રૂશનકુ હમસુનાનુ નામહુ કરૂં
 સખુનરા ગુજરૂ બરૂ સરે ખામહુ કરૂં
 ગુખોસ્ત આફીનુ કરૂં બરૂ કેર્દગારૂ
 જહાનુદારો દાનાઓ પર્વર્દગારૂ
 દેગરૂ ગોકૂત કચ ગઉહરે પાદશા
 નજાયહ મગરૂ મરૂડમે પારૂસા
 દેહારાય બા રાયો બા નાઝો શરૂમ
 સખુન ગોકૂતને ખૂઓ આવાઓ નરૂમ
 પેદરૂ મરૂ તોરા પીશ મારા સેપોરૂફ
 વજાનુ પસ બેશુફ નામે નીકી બેબોરૂફ
 સુ આઈ શમેસ્તાનો મશકૂએ મન
 બેબીની તો બારી જહાનુબુએ મન
 સરે બાનૂઆનીઓ ઝીખાએ તખ્ત
 ફેરૂજન્દએ ફરૂરહો નામે બખત
 નમેશતીમ નામહુ બરે માદરત
 કે ઈફરૂ ફેરેસ્તહુ તોરા દરૂંબરત

નવીમંદાએ જ્યારે બરૂની કલમ તૈયાર કીધી-ત્યારે રોશનકની મા
 ઉપર એક નામુ લખ્યું.

કે “ખોદાતાલા તને નેક લોકોનો બદલો આપજે-અને દુઃખ પછી
 તારા જીવને શાન્તિ બક્ષે!

આ આગમજ મેં એક નામુ તારી ઉપર લખ્યું હતું-જેમાં હાલ
 કરતાં વધુ નસીહતો લખેલી હતી.

જ્યારે તારા ખાવંદનો દહાડો બરગરતે થયો-અને તે એક પોતાના
 નોકરના હાથ ઉપર માર્યો ગયો,

ત્યારે મેં પાદશાહોને જાણતી રીતે તેને દુઃખે ચઢાવ્યો-અને તે
 દેશના પાદશાહનાં દુઃખમાંથી (યાને સોગથી) હું ફારેગ થયો છું.

લડાઈ કરવા આગમજ મેં તેની સાથે સલાહ કરવા ધણુએ ચાલું-પણ
 જ્યારે તેને અત્રે વધુ વખત રહેવાનું નહીં હતું ત્યારે તેણે સલાહ કીધી નહીં.

તેના દુશ્મનો વટિક તેના ખૂનથી દિલગીર થયા-ખોદાતાલા તેનાં
 શરીરને ખેંદેસ્તમાં પુગાડે!

તે ઈન્સાફી સાહેબ તેને નેક લોકોની જગ્યા બક્ષેશ કરજે-અને તેના
 દુશ્મનને તીરના પચકાનું જેદર મળે!

મોતની ચુંગાલથી કાંધેનો છૂટકા થતો નથી-તે મોત ચોમાસાના
 પવનની મિસાલ છે અને આપણુ ઝાડનાં પાદાં જેવા છિયે.

હવે આખો દેશ તમારોજ છે એમ જાણજે-વળી દારા જે વસીયત ૧૧૩
 મરતી વખતે કહી ગયો તેના સાક્ષીઓ છે.

કે તેણે રોશનને મને આપી છે અને કહ્યું છે કે ‘તારા જ્ઞાન-
 ખાનામાં તેના જેવી કોઈ નહીં હશે.’

મોટે હવે ઇરાનના યુઝેગો અને મોટાઓ તરફથી દાસીઓ અને
 આચાઓ સાથ,

તમે તેણીને રોતાબ મારી નષ્ટદીક મોકલો-કે જેથી આ મારો સીઆહ
 જીવ પાછો રોશન બને.

જેમ આગળ હતું તેમજ હાલ પણ ઇસ્ફહાનને તમારી પાસેજ
 રાખજે-અને ચો તરફ અનુભવી માણસોને મોકલી આપજે.

તેમજ રામળિ અને ઇન્સાફી વઝીર-કે જેઓને દારાખના બેટા
 દારાએ પોતાનો વહિવટ સોંપ્યો હતો તેઓને રહેવા દેજે.

જે ત્યાં રહેવા નહીં ચાહતાં હોવ તો પછી તમારો હેઠમ-સઘળું
 ઇરાન તમારી આગળ પડેલું છે (યાને મરજી પડે ત્યાં રહો).

તમે પોતાનાં દિલને સુલેહ બરેલું કરજે-અને જેહાનમાં મારાં નામને
 એક બીજા ‘દારા’ તરીકેજ ખનાવજે.”

એજ પ્રમાણે રોશનક ઉપર પણ એક નામુ લખવા કલમ ચલાવી.

પહેલાં ખોદાતાલા કે જે જેહાનની સંભાળ કરનાર, દાના અને પર્વ-
 રેશીનો કરનારો છે તેની ઉપર દુઆ કીધી.

પછી લખ્યું કે “પાદશાહનાં તોખમથી પવિત્ર માણસ સિવાય બીજું” ૧૧૪
 કાંઈ પથદા થતું નથી.

તેમજ દિલ પસંદ, ડહાપણવાળા, નાઝ નખરાં બરેલાં, રામળિ-સારા
 સખુન બેલનાર નર્મ આવાઝનાં પથદા થાય છે.

તારા બાપે તને પહેલાં મને આપી અને ત્યાર બાદ મરણ પામી
 નેકનામી લઈ ગયો.

જ્યારે તું આવીને માઝ જ્ઞાનખાનું અને મેહલ જેશે ત્યારે તું
 મારી શેહનશાહ બાનૂ થઈ રહેશે.

તું સઘળી બાનુઓની સરદાર અને તખ્તને શોભા આપનારી છે-
 મારા દખ્ખબાને મારી કીર્તિને અને મારાં બખ્તને રોશન કરનારી છે.

તારી માતા ઉપર પણ મેં નામુ લખ્યું છે-કે તને ઘટતી રીતે અત્રે
 ગોકલી આપે.

૧૧૫ બરુ આપને ફરજે શાહનામું
અપીશ અન્દરૂન મુબેદે અન્દરૂકહાન
પરસ્તાનએ તાલે પીલાનો મહુદ
હમ આનુશ કે દારી બતૂ શીરો સહુદ
અનુશુએ મા બાશ રઉશનુશાન
તોઈ દર સમિસ્તાન સરે બાનુઆન
અકામે તો મદાઈ અર્ખે બલનહ
એ દુશમન તનત ફરે ફર અચ મજનહ
બેયામહ યકી ફીલસૂફી શુ મરુદ
સુખુનહાએ શાહે જહાન યાદ કરુદ

રોહનશાહોનાં ફરજને લાયકની રીતે-ધરુદહાનનો વડો મેબેદ આગળ
ચાલતો હોય.

તાજના નોકરો હોય, હાથી અને અગારીઓ હોય-તેમજ જેણીએ
કે તને દૂધ મધ પાઈ ઉછેરી હોય તે પણ સાથે હોય.

તું મારાં જ્ઞાનપાનામાં ખુશહાલ છવે આવી રહે-જ્ઞાનપાનામાં
તુંજ બાનુઓની સરદાર તરીકે રહેશે

ખુશદ આસ્માન તારીજ ઇચ્છા પ્રમાણે ફરલે-દુશમનથી અને દુઃખથી
તારું શરીર દૂર રહેતે!"

એક ફીલસૂફ તે પયગમ લઈ પવનની ઝડપે આવી લાગ્યો-અને
દેશના પાદશાહ સિકંદરના તમામ સખુનો તેણીને કહી સંભળાવ્યા.

પાસોખુ નામએ એસ્કન્દર અરુ દેલારાય.

દિલારાય તરફથી સિકંદરનાં નામાનો જવાબ.

૧૧૬ દેલારાય ચૂન ઈન સુખુનહા શનીદ
યકી બારે રારુદ અચ જેમરુ બરુકરીદ
એ દારા એ દીદહુ બેભારીદ ખૂન
કે છુદ શીખતહુ જીરે ખાકુ અન્દરૂન
નવીસન્દએ નામહુરા પીશ ખાન્દ
હમી ખૂન એ મેલુઆન બરોખ બરુ ફેશાન્દ
મરુ આન નામહુરા ખૂખ પાસોખ નેવેશત
સુખુનહાએ બા મજાએ ફરૂશખ નેવેશત
નુખોસ્ત આફીન કરુદ બરુ દાદગર
ખોદાવન્દે આશમો શયો હોનર
જેમરુ ગોફત કચ કારે મદાઈ સેપેહરુ
કચ ઊયસ્ત પખાશો આશમો મહુર
હમહુ ફરુરે દારા હમી ખાસ્તીમ
જમાનરા બનામે વચ આરાસ્તીમ
કુનૂન ચૂન જમાને વચ અન્દરુ યુઝસ્ત
સરે માહે ઊ ચૂમે તાખૂત ગસ્ત
તોરા ખાહમ અન્દરુ જહાન નીકવી
પુઝેર્ગીઓ પીઝીઓ ખુઝવી
૧૧૬ બકામે તો ખાહમ કે ખાશદ જહાન
બરીન આશકરા નદાનમ નેદાન
શનીદમ હમહુ હરુએ ગોફતી બમેહુર
કે અચ જાને તુ શાહ બાદા સેપેહરુ
અઝાન દખમહો દારુ વચ માહુયારુ
સુકાફતે બદખાહે જાનૂરેપારુ
શુ ખૂને ખોદાવન્દ રીઝહ કસી
બગીતી દેરન્ગશ નખાશહ બસી
જેમરુ આન કે જોસ્તી હમહુ આશતી
બસી રૂચ બા પન્દ યુઝાસ્તી
નેયાયહ એ શાહાન પરસ્તાનગી
બલૂયહ કસ અચ નામવરુ બન્દગી
બલએ શહન્શાહ દારા તોઈ
શુ ખુરૂમીદ શુદ માહે મારા તોઈ

ન્યારે દિલારાયે આ સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે તેણીએ જગરથી એક
સઈ હાથ મારી.

પાદશાહ દારા કે જેનું શરીર ખાક નીચે ખવાઈ ગયું હતું તેને
મટિ પોતાની આંખમાંથી આંસુ વરસાવ્યાં.

પોતાનાં મેં ઉપર આંખોમાંથી લોહી રડતાં રડતાં-તે નામાનો જવાબ
લખવા માટે તેણીએ નવીસંદને પોતાની આગળ તેડ્યો.

અને તે નામાનો એક સારા વિચાર બરેલા રખટોમાં યોગ્ય જવાબ
લખાવ્યો.

પ્રથમ દાદગર ખોદા કે જે આરામ, ઉદાપણ અને હોનરનો સાહેબ
છે તેની ઉપર દુઆ પ્રીધી.

પછી લખાવ્યું કે “ ફરતાં આસ્માન-કે જેનાથી લડાઈ, શાન્તિ અને
મયા ઉતરે છે તેનાથી,

દારાનું પાદશાહી ખોરેહ કાયમ રહે એમજ અમે દુઆ માગતાં
હતાં-અને ફેશને તેનાંજ નામથી અમે આરાસ્તે પ્રીધો હતો.

પણ હવે જ્યારે તેનો વખત પુરો થઈ ગયો છે-અને રાખ મૂકવાની
લાકડાંની પેટી તેનું તખ્ત બન્યું છે,

ત્યારે જહાનમાં હવે હુ તારેજ માટે બલાઈ, ખુઝેર્ગી, ફતેહમંદી
અને પાદશાહી ચાહું છું.”

હું ઈન્છું છું કે દુન્યા તારી તાબેદાર બને-અને કશી પણ રાખ
રખાવત વના હું એ ખુદલે ખુદલું ચાહું છું.

તે જે માયા બરેલી વાતો કહી તે મેં સાંભળી છે-આસ્માન તારા
જવથી ખુશહાલ રહેતો!

દારાનાં દુઆ માટે તેમજ માહયાર અને બદખાહ બનુસ્પારને તેના
બદલામાં ફાંસી ચઢાવ્યા તે માટે મેં સાંભળ્યું છે.

ન્યારે કોઈ પોતાના માલિકનું ખૂન કરે છે-ત્યારે તે આ દુન્યામાં
ખણો વખત રહી શકતોજ નથી.

ખીનું એ કે તે તો સઘળી સુલેહજ શોધી-અને તેને નસીહત
દેવામાં ધણેક વખત પસાર કાંધે,

પણ પાદશાહોથી તાબેદારી થઈ શકેજ નહીં-મેટાં માણસથી કોઈએ
તાબેદારીની આશા રાખવી નહીં.

હવે રોહનશાહ દારાની જગ્યાએ તુંજ છે-ન્યારે અમારો ખુરશીદ
અસ્ત પાગ્યો છે ત્યારે તુંજ અમારો માહતાબ છે.

થુ શાહે ઝમાનહુ તોરા બરુ યુઝીહ સરુ અચ રાએ ઊ કસ નેયારહ કરીહ દેગરુ આન કે અચ રશનક્ર યાહ કરહ દેલે મા બદાન આરુ શાહ કરહ પરસ્તનદએ તોસ્ત મા બદહુ ઈમ બકમીના રાયત સરુ અકુગદહુ ઈમ દોઝદત ફેરેસ્તાદો નામહુ નેવેશત યકી નામહુ ચૂન બૂસ્તાને બેહરન નમેશતીમ નામહુ સુએ મેહુતરાન બપહુલવ બુઝોગીનો જગુ આવરાન કે કમીને દારસ્ત કમીને તૂ ન પીચહ કરી સરુ એ પયમાને તૂ ફેરેસ્તાદહુરા બદરહો બદહુ દાહ એ ગન્જશ બહરૂ ખૂનઈ બહરૂ દાહ થુ રૂમી બનચહે સેકન્દર રસીહ હમહુ યાહ કરહ માનએ દીદો શનીહ અચ આન તખ્તો આબનો આન બારુગાહુ તો ગોકૂતી કે એદહસ્ત બરુ ગાહુ શાહુ સેકન્દર એ ગોકૂતારે ઊ અચ શાહ બઆરામ શુદ તાજ બરુ સરુ નેહાહ

ફેરેસ્તાદને એસ્કન્દર નાહીદ માદરે
ખુદરા બઆવદને રશનક્ર વ
બઝની ગેરેસ્તન ગિરા.

એ અઝમુરેયહુ માદરશરા બેખાન્હ થુ આમહુ સુખુનહાએ દારા બેરાન્હ બદ્ર ગોકૂત નચહે દેલાશય શવ બખૂબી બેપયવન્હ ગોકૂતારે નવ બપદહુ દરેન રશનક્રો બેખીન થુ દીદી એ મા કુન બરુ ઊ આક્રીન બેગરુ નઉક્ર બા ચારહો ખૂશવારુ યકી તાજ ખુર ગઉહરે શાહુવારુ સહ ઉશ્તુર એ ગુસ્તદનીહા બેખરુ દહુ ઉશ્તુર એ દીખાએ રૂમી બઝરુ હમ અચ ગન્જ દીનારુ ચૂન સી હઝારુ બબદરહુ દરેન કુન એ બહુરે નેસારુ એ રૂમી થુ સીસહ કનીઝક્ર બેખરુ અગર બીશ બાયહ બેખરુ બીશતરુ યકી નમ હેહુ હરુ યકીરા બદસ્ત બરુ આઇને ખૂબાને ખુસવપરસ્ત તો બા ખીશત બારેમાન બરુ બરાહુ એ રાયો એ આઇને શાહાન મકાહુ ચુનાન ફે બેકરુમહુ ઊ સાચ કરહ પસાંગહુ રહે રૂક્તન આધાચ કરહ

ન્યારે ઝમાનાના પાદશાહ દારાએ તને પસંદ કીધો છે-ત્યારે કોઈ તેના વિચારથી સર ફેરવી શકશે નહીં.

ખીન્દુ એ કે દારાએ રોશનક માટે જે કહ્યું-તો તેની તે ખાહેરો કરી અમારાં હિલ ખુશહાલ બનાવ્યાં છે.

તે તારીજ દારી છે અમો તો તારાં તાબેદાર છીએ-અમોએ તો તારા હોકમ ઉપર અને તારી ખાહેશ ઉપર સર નમાવેલાં છે.”

તેણીએ તને કુઆ કહેવાડી છે અને તને નામુ પણ લખ્યું છે જે ૧૧૭ નામુ એક બેહેશતના બાગ જેવું છે.

અમોએ દેશના વડાઓ ઉપર શેહરના મોટા શેહરીઓ ઉપર અને લરકરના સરદારો ઉપર નામા લખ્યાં છે.

કે ‘તારો હોકમ તે દારાનોજ હોકમ છે એમ ગણવું’-જેથી કોઈ તારા કોલથી સર ફેરવશે નહીં.”

પછી તેણીએ પોતાના ખજાનામાંથી પેલા એલચીને પૈસાની થેલી, ગોલામો અને બીજી તરેહવાર ચીજો બખશો આપી.

ન્યારે પેલો રૂમી સિકંદરની નઝદીક જઈ પહોંચ્યા-ત્યારે તેણે જે કાંઈ બેચુ અને સાંભળ્યું હતું તે સધળું કહ્યું.

ત્યાંનાં તખ્ત, રીત ભાત અને તે દરબાર માટે કહ્યું-કે “નબે તખ્ત ઉપર પાદશાહ દારા જીવતાજ બેઠેલો છે.”

સિકંદર તેની વાતથી ખુશહાલ થયો-તેને નીરાત પડી અને તાજ સર ઉપર મેલ્યું.

સિકંદરે પોતાની મા નાહીદને રોશનકને લાવવા
માટે મોકલવી અને તેનું તેણીની
સાથે પરણવું.

પછી સિકંદરે અઝમીયામાંથી પોતાની માને બોલાવી મંગાવી-ન્યારે તે આવી ત્યારે તેને દારાની સધળી વાતો કહી.

તે બોલ્યો કે “તું દિવારાયની પાસે ન-અને બલાઈથી એક નવી વાત તેણીની આગળ કરજે.

ઝનાખાનામાં રોશનકને જેજે અને જેયા પછી આપણી તરફથી તેણીની ઉપર તું કુઆ કરજે.

તું તારી સાચ સાંકળી, બાંગડી, બાલી અને પાદશાહી ગોહર જડિત ૧૧૮ એક તાજ લેતી ન.

રો બંટ ભરીને પદા, જલીયા વગેરે લેતી ન-અને દશ બંટ ભરીને સોનેરી ભરતકામનાં રૂમી રેશમી કપડાં લેતી ન.

વળી તેણીની ઉપર વધાવવા માટે ખજાનામાંથી ત્રીસ હઝાર દીનાર કાયલીઆમાં ભરી લે.

ત્રણરો રૂમી દારીઓ પણ લઈ ન-જે વધારે જેઠયે તો વધારે લઈ ન.

વડાદાર ખૂબસૂરત બાંદીઓની રીત મૂજબ તેણીઓના હાથમાં-એકેકી નમ આપ.

તું સફર માટે પોતાની સાથે નોકરો લઈ ન-પાદશાહી આદર-સત્કારમાં કરી ખામી રાખતી ના.”

હવે જેવી રીતે કે પાદશાહે કમીયું તેવી રીતે તેણીએ સધળી તૈયારી કીધી-અને ત્યાર બાદ સફરે જવા માટે ઉપડી.

બેશુદ માદરે શાહુ બા તરબુમાન
દહુ અચ ક્રીડ્યુકાને શીરીનુ ખાન
થુ આમહ બનચદીકીએ એસ્તેહાન
૫૩૨૨ શુદદશ ફરાવાન મેહાન
બયામહ એ અયવાનુ દેલારાય પીશ
ખુદો નામદારાનુ બરુ આધને ખીશ
૧૧૯ બહેલુલીચ કદંદ અન્દાનુ નેસારુ
કે બરુ અશમ ગળે દેરમ ગશત ખારુ
બઅયવાનુ નેશસ્તદંદ બા રાયજન
હમહુ નામદારાનુ શુદદ અન્બુમન
દેલારાય બરુ સાખત અન્દાનુ જહીચ
કે શુદ દરુ જહાનુ રૂએ ખાઝારુ તીચ
શુતુરુ દરુ શુતુરુ ખૂદ ફસીન્જહા
એ જરૂરીનો સીમીનો અચ રંગહા
એ પૂશીદનીહાઓ ગુસ્તદની
એ અફગન્દનીઓ પરાગન્દની
એ અસ્પાને તાજી બજરીનુ સેતામ
એ શરશીરે હેન્દી બજરીનુ નેયામ
એ ખકૂતાનો અચ ખુદો બચુસ્તુવાનુ
એ ગૂપાલે જરૂરીનો ગુરુએ ગેરાનુ
એ ભમહુ ખુરીદહુ એ અચ ના ખુરીદ
કે કરા દરુ જહાનુ બીશતરુ જાનુ નદીદ
એ અચ હોદો અખબરુ અબા ચુકે નાખ
કે અમહ અઝાનુ બરુ બદઅન્દીશ તાખ
અચ અયવાનુ પરસ્તદગાનુ ખાસ્તદ
અહલ મહુદ જરૂરીનુ બેયાસ્તદ
૧૨૦ યકી મહુદ બા અન્દા બા ખાહમાન
નેશસ્ત અન્દરુ ફશનકુ શાહમાન
એ કાએ દેલારાય તા નીમ રાહુ
ગોહરુ ખુદો દીનારો અસ્પો સેપાહુ
થુ શુદ ફશનકુ સૂએ શાહુરે સતખરુ
૫૩૨૩ શુદદશ હરુ કે ખૂદીશ ફખરુ
બેઅસ્તદ આઝીનુ બશહરુ અન્દરુ
પુરુ અચ અન્દહુ લખ્યાઓ દેલ પુરુ એ ખૂન
બરાનુ અતરે દીબા દેરમ રીખતદ
એ બરુ ચુકે દીનારુ મીખીખતદ
થુ માહુ અન્દરુ આમહ બચુશુએ શાહુ
સેકન્દરુ બદ કરુદ અન્દી નેગાહુ
બરાનુ ખુરુ બાલાઓ આનુ ખૂબચેહરુ
કે ગોફતી ખેરુ પર્વરીદશ બમેહરુ
થુ માદરુશ બરુ તખતે જરૂરીનુ નેશાહ
સેકન્દરુ બરુ ઊ બરુ હમી જાનુ ફેશાહ
નેશસ્તહુ બચકુ હકૂતહુ બા ઊ બહમ
હમી રાય જહ શાહુ બરુ બીશો કમ
અચ બુચ ખુઝોર્ગીઓ આહેસ્તગી
ખેરદઅન્દીઓ શર્મો શાયસ્તગી
૧૨૧ નેગહુ કરુદ બીદારો ચીઝી નદીદ
દેલશ મેહરો પયવન્દે ઊ બરુ ચુઝીદ
હમહુ પહુલવાનાને ઈરાનુ જમીનુ
ખશાહી બરુ ખાન્દદ આઝીનુ

તે પાદશાહની માદર શીરીન ખાનના દશ ક્રીડ્યુક દુભાશિયા સાથ
૭૫૩ ગઇ.
જ્યારે તેણી એસ્તેહાનની નજદીક આવી લાગી ત્યારે ધણુક સરદારો
તેણીને એસ્તેકબાલ ગયા.
દિલારાય પોતે તેમજ બીજા નામદારો પોતાની રીત પ્રમાણે મેહલ-
માંથી આગળ આવ્યા.
તેઓએ ઉપર ૭૫૨જ એટલો બધો વધાવો કાઢ્યો કે ખઝાનો અને
દિરમ લોકોને મનસે તુલ્ય જેવો થઈ પડ્યો.
તેઓ પોતાના સલાહકારો સાથ મેહલમાં બેઠાં-અને ત્યાં તમામ
નામદારોનું અન્બુમન એકઠું મળ્યું.
૫૩૧ દિલારાયે શાહીની રીત તરીકે પોતાનો અસ્પાબ એટલો બધો
તેયાર કાઢ્યો કે જેથી તે દેશનાં સધળાં ખાઝારોમાં ધધી ખીલી નીકળ્યો.
ફરોગ રૂધી સોનેરી રૂપેરી અને રંગમેરંગી અસ્પાબના બરેલાં જોઈ
પાછળ જોઈ આવવા લાગ્યાં.
જેમાં પેદેરવાના અને બિછાવવાનાં-લટકાવવાનાં અને પાંચરવાનાં
કપડાંનો સામાન હતો.
જેમાં સોનેરી લગામ સાથના અરબી ઘોડાઓ-સોનેરી મેયાન સાથની
હિન્દી તલવારો,
બખતર, લોટાંની ટોપી, ઘોડાનાં બખતર-સોનેરી ગોઝાં તેમજ
લોટાંનાં બારી ગુઝાં હતા.
શું સીનેલાં કપડાં કે આખા કપડાંના તાકા હતા-કે જેનાં કરતાં
વધારે દુન્યામાં કેહએ પણ જોયાં હતાં નહીં.
શું અગર, અરબર અને ખાલેસ કરતુરી-એવી તો ઉત્તમ કે જે જોઈ
અદેખાઓને અદેખાઈ આવતી હતી.
તેણીએ મેહલમાંથી ગોલામોને બોલાવ્યા-અને ચાળીસ સોનેરી અમારી-
સાળુગારી.
એક છત્ર અને નોકરો સાથની અમારીમાં રોશનક ખુશહાલ બેઠી.
દિલારાયના મેહલથી તે અર્ધા રસ્તા રૂધી-સધળે ગોહર, દીનાર,
ઘોડા અને લશ્કર હતું.
જ્યારે રોશનક એસ્તખ તરફ જઈ પહોંચી ત્યારે સિકંદરની તરફના
સધળા મોટી પદતીના હમરાઓ તેણીને સામે એસ્તેકબાલ ગયા.
આખાં શેહરની અંદર માંડવ બાંધ્યા-સધળાં લોકોના હોઠો હસ્તા
અને દિલ હમંગ બરેલાં હતાં.
તે રેશમી છત્ર ઉપર દિરમના સિક્કા નાખવામાં આવતા હતા-તેની
ઉપર વળી કરતુરી અને દીનારના સિક્કા વરસાવતા હતા.
જ્યારે માહતાબ જેવી રોશનક પાદશાહના અનામખાનામાં આવી-ત્યારે
સિકંદરે તેની ઉપર કેટલોક વખત રૂધી નેગાહ કાઢી.
તેણીને કદાવર આકાર અને ખૂબસૂરત ચેહરો જોયો કે જાણે ડહા-
પાણે તેણીને પ્યાર ૭૫૨જ પાળી હોય.
જ્યારે સિકંદરની માએ તેણીને સોનેરી તખત ઉપર બેસાડી-ત્યારે
સિકંદર તેણીની ઉપર ન્વનફેશાની કરવા લાગ્યો.
એક હક્કતા રૂધી તેણીની સાથ બેસીને-નાની મોટી બાળતો ઉપર
પાદશાહ મસ્જહત કરવા લાગ્યો.
તેણીમાં પાદશાહી ખવાસ અને નર્મસ, અકલ, શમજપણ અને
દરેક રીતના લાયકાટપણા સિવાય,
સિકંદરે જે કે તેણીને ધણીક રીતે તપાસી તો પણ કાંઈ દુરગુણ
જોયા નહીં-અને એટલા માટે તેનાં દિલમાં તેણીની તરફની પ્રીતિ પથદા થઈ.
ઈરાન સરખમીનના તમામ પેહલવાનોએ-પાદશાહ તરીકેની તેની ઉપર
દુઆ કીધી.

એમોર્ન અચ ઇરાન કરાવાન નેસાર
એ દીનાર વચ ગઉદરે શાહુવાર
હમહુ રૂએ ગીતી પુર અચ દાહ શુહ
બહરુ જાએ વચરાની આખાહ શુહ

અને ઇરાન તરફથી પાદશાહને નેસાર કરવા માટે દીનાર અને પાદ-
શાહી મોતીઓ લઇ આવ્યા.
કુન્યાની તમામ સપાટી ઇન્સાફ બરેલી થઈ-અને દરેક વચરાન
જગ્યા આખાહ બની.

ખાખ દીદને કયદે હિન્દી વ ગુઝા-
રેશુ કર્દને મેહરાન આનરા.

કયદે હિંદીએ ખાખ બેવો અને મેહરાને
તેની તાસીર કહેવી.

ચુનીન ગોકૂત ગૂચન્દએ પહુલવી
શેગોકૂત આયદત કીન સખુન બેશનવી
યકી શાહુ યુહ હેન્દરા નામ કયદ
નકર્દી બેચ અચ દાનેશી રાય સયદ
હેલે બેચદાન દાશત મધએ રદાન
નેશરતે કયાન ફરુએ મૂબદાન
દગાદમ બહુ શખ પસે ચકુ દેગર
હમી ખાખ દીહ ઇન શેગોકૂતી નેગર
બહેન્દસ્તાન હર કે દાના યુદન્દ
બગોકૂતારે દાનેશ તવાના યુદન્દ
બેફરુમહ તા સાખતન્દ અન્બુમન
હરાન કસ કે દાના યુદો રાયઝન
હમહુ ખાખહા પીશે ઇશાન બેગોકૂત
નેહોકૂતલ પહીદ આવરીહ અચ નેહોકૂત
કસ આનરા ગુઝારેશ નેયારાસ્ત કરુહ
પુર અન્દીશહુ આન શુહ હેલો રૂય અરુહ
યકી ગોકૂત બા કયદ કય શહુરુયાર
બેરહમન્દ વચ મેહુતરાન યાહગાર
યકી નામદારસ્ત મેહુરાન બનામ
એ ગીતી બદાનેશ રસીદહુ બકામ
બશહુર અન્દરશ ખાખો આરામ નીસ્ત
નેશરતનશ બેચ બા દદો દામ નીસ્ત
એ બર્ગો ગેયાહાએ ફૂલી ખરહ
ચુ મારા બમરુમ હમી નશમરહ
નેશરતનશ બા ગૂરો આહુ યુવહ
એ આરામો મર્દુમ બયકુ ચુ યુવહ
એ ચીઝી બગીતી નેયાબહ ગઝન્દ
પરસ્તન્દહુ મર્દીઓ બખતી બલન્દ
ચુનીન ગોકૂત બા દાનેશી કયદ શાહુ
કઝીન પુર હેનરુ યુઝરી નીસ્ત રાહુ
હમ આનગહુ બઅરપ અન્દરુ આવરુહ પાય
બઆવાએ મેહુરાન બરુ આમહ એ જાય
હકીમાન બેરકૂતન્દ બા ઊ બહમ
બદાન તા નખાશહ સેપહુયુહ દેજમ
જહાનદાર ચૂન નચદે મેહુરાન રસીદ
બેપુર્સીદ દાનન્દહુરા ચૂન સઝીદ
બહુ ગોકૂત કય મર્દે યચદાન પરસ્ત
કે દરુ ફૂફ બા ઘોરુમ દારી નેશરત

પહલવી પુસ્તકો લખનારે આવી રીતની એક વાત કહી છે-કે જે
વાત તું સાંભળશે તો તેથી તું અજબ થશે.
કે “કયદ” નામનો હિંદુસ્તાનનો એક પાદશાહ હતો-જે દાનાહ
અને શીખામણ સિયાય ખીઝ કરાનો શેકાર કરતો હતો નહીં.
તે વિદ્વાનો જેવું હેયું અને બુદ્ધિવાન લોકોનાં જેવું બેચુ ધરાવતો હતો-
પાદશાહી આસન ધરાવતો હતો અને દીનદારોના જેવું બિરેહ ધરાવતો હતો.
હવે તું આ અભયબી બે કે તે પાદશાહ એક પછી એક દરા શત
રૂપી સ્વપ્ને બેચા ક્રીયો.

હિંદુસ્તાનમાં જે કોઇ કે દાના લોકો હતા-જેઓ વાત કરવામાં
અન ડહાપણમાં શક્તિમાન હતા,
તેવા દાના શખ્સોનું અને વિચારવતોનું એક અન્બુમન બરવાનો
તેણે હોકમ ક્રીયો.

પછી તેઓ આગળ પોતાના સ્વપ્નાની તમામ હકીકત કથું પણ ૧૨૨
ફુપું રાખ્યા વગર કહી સંબળાવી.

પણ કોઈ તેની તાસીર કહી શક્યું નહીં-તેઓનાં દિલ અંદેશા
બરેલાં અને ચેહરા ફિકા થયા.

એક જણે કયદને કથું કે “ઓ દાનેશમંદ અને સરદારો વચે
યાદગાર રહેલા પાદશાહ!

‘મેહરાન’ નામનો એક નામદારી બરેલો શખ્સ છે-જેણે કુન્યાની
દરેક વિદ્યા હાસિલ કાધી છે.

તે શેહરની આબાદીમાં રહેતો કે વસ્તો નથી-જંગલી જનવરો અને
પશુઓ સાથ વસવાટ સિવાય ખીઝ કોઇ પણ તેની બેઠક નથી.

તે પહાડી રોપાઓનાં પાંદડાં ખાઈ જીવે છે-અને આપણને માણસ
બત સમજતોજ નથી.

ગોરખર અને હરણ સાથ ફરતો રહે છે-તેમજ એક જગ્યાએ ઠરીને
ઝેરતો નથી.

કુન્યામાં કોઇ પણ ચીઝથી તેને હાનિ પુગતી નથી-તે એક ખોદાની
પરસ્તેરા કરનારો માણસ તેમજ બાગ્યશાળી છે.”

ત્યારે કયદ રાજ ડહાપણની રાહ એ પ્રમાણે બોલ્યો-કે “આવા
હેનર બરેલા શખ્સને તું છોડી દીયે તે ઠીક નહીં.”

તેજ વખત તે ઘોડા ઉપર સવાર થયો-તે મેહરાનની વાખવાળી
સાંભળી પોતાનાં મકાન આગળથી આગળ વધ્યો.

દાનાઓ પણ તેની સાથ ગયા-કે જેથી પાદશાહ દિલગીર નહીં થાય. ૧૨૩

જ્યારે પાદશાહ મેહરાનની નજીક જઈ પુચ્છા-ત્યારે તે દાના શખ્સને
લાયકની ખચર આક્રીયત પૂછી.

પછી બોલ્યો કે “ઓ પહાડની અંદર મોરપદો સાથે વસવાટ કર-
નાર મહાન પરસ્ત મર્દ!

બાજી બીની બાબે મન ગૂંથ દાર
ગુજારેશ કુનો ચક્રબચક્ર હૂંથ દાર
ચુનાન દાન કે ચક્ર શબ્દ ખેરદમદો પાક
બેખાકૃતમ બઆરામ બી તસો પાક
ન અન્દીશહ દર દેલ ન દર સર શેતાબ
ન બા મન કસી બૂદ દર બાબે ખાબ
ગુજરતહુ એ શબ્દ નામબે બીશતર
વલીકેન નબૂદ નીચ ગાહે સહર
યકી ખાનહુ દીદમ ચુ કાખી બુઝારુ
બદ્દ અન્દરુ અન્દહુ પીલી સુતારુ
દરે ખાનહુ પયદા ન અચ કાખ બૂદ
બપીશ અન્દરુ તગુ સુરાખ બૂદ
ગુજરતી એ સુરાખ પીલી એયાન
તનશરા એ તગી નેયામદ એયાન

૧૨૪ એ રકિજન ગુજરતી તને શૂમે ઊય
બેમાન્દી બદાન ખાનહુ ખરુતમે ઊય
દેગર શબ્દ બદાન ગૂનહુ દીદમ કે તખ્ત
તેહી માનદી અચ યકી નીકુબખત
કસી ખરુ નેશતેતી બરાન તખ્તે આજ
બસર ખરુ નેહાદી દેલ અચ્ચ તાજ
સેદીગર શબ્દ આમદ બખાખમ શેતાબ
યકી નહચ કેખાસ દીદમ બખાખ
બદ્દ અન્દરુ આવીખતહુ ચારુ મરુદ
દેખાન અચ કસીદન શુદહુ લાજવરુદ
ન કેખાસ બઈ દરીહ અચ ગોરુદ
ન મરુદમ શુદી અચ કસીદન સોતુદ
ચહારેમ ચુનાન દીદમ અચ નામદાર
કે મદી બુદી તેશનહુ ખરુ બુચખાર
હમી આખ માહી ખરુ ઊ રીખતી
સરે તેશનહુ અચ આખ બુચીખતી
જહાન મદી આખ અચ પયે ઊ દમાન
એ ગૂંથ બીની બાબ નીકી ગમાન
બખબુમ ચુનાન દીદ જનમ બખાખ
કે શહરી બુદી તગુ નચદીકે આખ

૧૨૫ હમહુ મરુદમશ હર બૂદી બચશમ
યકીરા એ હરી નદીદમ બખશમ
એ દારો દેહેશ વચ ખરીદો ફેરખત
તો ગોકૂતી હમહુ શારસાન ખરુ ફેરખત
શશુમ દીદમ અચ મેહુતરે અરુખમદ
કે શહરી બુદની હમહુ દરુદમદ
શુદની બપુસીદને તનદુરેત
ગેરેકૃતની ઊરા બપુસેશ નુખેરેત
કે ચૂની બદીસાન બદરુદ અન્દરુ
તની દરુદમદો દેલી પુર એ ખૂન
રસીદહુ બલખ જાને ના તનદુરેત
હમી ચારએ તનદુરેતાન બેજેરેત
ચુ નીમી એ હકુતુમ શબ્દ અન્દરુ ગુજરત
ચમીદહુ યકી અરુપ દીદમ બદરત
દો પાયો દો દરેતો દો સર દાસ્તી
બદદાન ગેયાહુ તીચ બરુદાસ્તી

આ મારા ખાબ ઉપર તું બિંડાણથી ધ્યાન આપ-અને હેશ્વારી
શખી એક પછી એક તેની તાસીર મને કહે.

ઓ હાનેશમંદ અને પવિત્ર શખ્સ! તું બહુ કે એક રાતે-હું ધાસ્તી
અને બીક વગર આરામથી સૂતેલો હતો.

મારાં દિલમાં કાંઈ પણ વિચાર હતો નહીં કે મગજમાં કાંઈ ઉરકેરાટ
હતો નહીં-તેમજ મારી સાથ તે ખાબની જગ્યામાં બીજું કાંઈ હતું પણ નહીં.
અર્ધા રાત કરતાં વધારે પસાર થયેલી હતી-તો પણ ખામદાદને
બખત થયો નહીં હતો.

તે વખતે મેં એક મોટા મેહલ જેવું ઘર બેયું-જેની અંદર એક
મોટો મસ્ત હાથી બેયો.

તે ઘરનો દરવાજો કેયે માલુમ પડતો હતો નહીં-પણ આગળી
ગમથી ઝીનો છેદ હતો.

તે છેદમાંથી પેલો મસ્ત હાથી પસાર થતો હેખાયો-પણ તે સાંકડી
જગ્યાથી તેનાં ભારી શરીરને કાંઈ પણ ટુકસાન પુચ્ચું નહીં.

તેવું કાણું શરીર તે ખાકોરાંમાંથી પસાર થઇ જતું-પણ તેની શુંદ
તે ઘરમાંજ રહી જતી.

બીજી રાતે મેં એવી રીતે બેયું કે એક નેકબખત શખ્સથી તેવું
પોતાનું તખ્ત ખાલી પડેલું હતું,

ત્યારે કાંઈ બીજેજ શખ્સ તે હાથીદાંતાનાં તખ્ત ઉપર આવી બેસતો-
અને પોતાનાં સર ઉપર પેલાનું દિલ રોશન કરનારું તાજ મેલતો.

ત્રીજી રાતે મને જલ્દીથી બાંધ આવી ગઇ-અને મેં ખાબમાં એક
ધણું સરસ “કેખાશ” નનનું કપડું બેયું.

જેને ચાર જણા ખેંચતા હતા-અને ખેંચતાં ખેંચતાં તેઓના મેહરા
કાળા પડી ગયા હતા.

પણ નહીં કેયેથી પેલું કપડું ફાટું કે નહીં પેલા ચારે જણમાંથી
કોઇ શખ્સ તે ખેંચવાથી યાકી ગયો.

ઓ નામદાર શખ્સ! એથી રાતે મેં એ પ્રમાણે બેયું-કે એક
તરસ્યો માણસ નદીને કિનારે હતો.

તેની ઉપર એક માછલી પાણી રેડતી હતી-છતાં તે તરસ્યો શખ્સ
પેલાં પાણી આગળથી નાસી જતો હતો.

પેલો મદદ ફરકા મારી નાસી જતો અને પાણી તેની પછાડી દોડતું
હતું. ઓ નેક વિચારના શખ્સ! આ ખાબ બાબે તું શું કહે છે?

પાંચમી રાતે ખાબમાં મારા છત્રે એવું બેયું-કે એક શેહર નદીની
છેક નજીક હતું.

તે શેહરના તમામ માણસો આંખે અપંગ હતા-છતાં તે અંધાપાથી
કાંઈને પણ ગુસ્સે થતો મેં બેયો નહીં.

ઈન્સાફથી, સખાવતથી અને લેવડ દેવડથી-ગેયા તે આખું શેહર
પ્રકાશી રહ્યું હતું.

ઓ નામાફિત સદારદ! છઠી રાતે મેં બેયું-કે એક શેહર સધળું
દુઃખી બનેલું હતું.

છતાં તે દર્દીઓ તંદુરેસ્ત લોકોની ખચર આક્રીયત પૂછવા જતાં
હતાં-અને પહેલો સપાલ તેઓને એવો કરતાં હતાં,

કે ‘આવાં દુઃખમાં તું કેમ દહાડા ગુઝારે છે? તારું શરીર દુઃખી છે
અને દિલ ગમગીન છે’

તે બીમાર મણકાડે પહોંચેલો હતો-છતાં તે સાબ માણસની તખી-
ચતનો ઇલાજ કરતો હતો.

સાતમી રાતે જ્યારે અર્ધી રાત પસાર થઈ-ત્યારે મેં જંગલમાં એક
ઘોડો ચરતો બેયો.

તેના બે આગળા, બે પાછળા પગ અને બે માથાં હતાં-અને પોતાનાં
હાંતે કરી જલ્દી જલ્દી ધાસ ચરતો હતો.

અશન દાશતી અચ્છ હો. રૂપક દહન નબુદ્ધ અરુ તનશ રાહો બીરુન શુદન બહરુમ સે ખુમ દીદમ અચ પાકુ દીન બરાબર નેહાદહ અચ્છે અમીન હો. પુરુ આભો ખુરમી તેહી દરુ મેયાન ગુલરતહ બખુરકી બરુ ઊ સાલેયાન એ દુ ખુરમે પુરુ આખુ દુ નીકુમરુદ હમી રીખતનહ અન્દર આભે સરુદ ન અચ રીખતન ઝાન દુવાન કમ શુદી ન આન ખુરકરા લખુ પુરુ અચ નમ શુદી નોહુમ શખુ યકી ગાવ દીદમ બખાખુ બરુ આભો ગેયા ખોકૂતહ દરુ આકૂતાખુ યકી ખુરુદ ગૂસાલહ દરુ પીશે ઊચ તનશ લાધેરા ખુરકો બી આખુ રૂપ હમી રીશુ ખુદી અચ્છ માદહ ગાવ કલાન ગાવો ગૂસાલહ બી તુશો તાવ અગરુ ગૂશ દારી બખાખે દહમ નરન્થ બતાન તા બરીન સરુ નહમ યકી અશમહ દીદમ બદશતી ફરાખ મરુ આન અશમરા હરુ સુએ રાહો શાખ હમહ દશત યકુસરુ પુરુ અચ આભો નમ એ ખુરકી લખે અશમહ ગશતહ દેઝમ સજહ ગરુ કુશાઈ અપાસોખ અખાન કઠીન પરુ એ ખાહહ શુદન દરુ જહાન શુ બેશનીહ મેહુરાન એ કયહ ઈન સેખુન બદુ ગાકૂત અઝીન ખાખુ હેલ બહ મકુન ન કમતરુ શવહ બરુ તો નામે બલન્દ નેચાચહ બરીન પાદશાહી ગઝહ સેકન્દરુ બેચારહ સેપાહી ગરાન એ રૂમો એ ઈરાન ગુઝીદહ સરાન શુ ખાહી કે ખાશહ તોરા આખુ રૂપ બેરહ ચારુ કુન જન્ગે ઊરા મળુચ તોરા ચારુ ચીઝરેત કન્દરુ જેહાન કસી આન નદીહ અચ કેહાનો મેહાન યકી ચૂન બેહેરેતે બરીન દોખતરત કચુ તાબહ અન્દર અમીન અકુસરત દેગરુ ફીદ્મૂફી કે દારી નેહાન બેગૂચહ હમી બા તો રાએ જેહાન સેદીગરુ પેઝેરકી કે હરેત અરુજમન્દ એ દાનદગાન નામ કર્દહ બલન્દ ચહારેમ કદહ કાન્દરુ રીઝી આખુ ન ઝાતેશ શવહ ગર્મો ન ઝાકૂતાખુ એ ખુદન નગીરહ હમી આભે ઊચ બરીન ગુમ શવહ ફૂરીશો તામે ઊચ શુ આચહ બરીન ખારો મરુગાલ જન્ગુ શુ ખાહી કે ઈદરુ નસાઝહ દેગરુ અસન્દહ નખાશી તો બા લશકરશ ન બા ચારહો ગન્જો બા કેશવરશ શુ બરુ કારે તુ રાય ફૂરોખ નેહમ હમાન ખાખુરા નીચ પાસોખ દેહમ

તે બન્ને મોઠે બેઠ તરફથી ચરતો હતો-પણ તેનાં તન ઉપર લીદ બાહર કાઢવાનો માર્ગ નહીં હતો.

ઓ પાક દીનના મર્દ! આઠમી રાતે મેં ત્રણ માટલાં જ્યાં-જે અમીન ઉપર હારેદોર મૂક્યાં હતાં.

બે પાણીથી ભરેલાં અને વચમાંનું માટલું ખાલી હતું-તે ઘણું ૧૨૬ વર્ષનું કોરકુંજ પડી રહેલું હતું.

પેલાં બન્ને પાણીથી ભરેલાં માટલાંમાંથી બે નેક મદોઈ-થંકુ પાણી પેલાં ખાલી માટલાંમાં રેડતા હતા,

પણ તે બન્નેમાંનું પાણી બિદકલ ઘટતું ન હતું-તેમજ પેલું કોરકું માટલું જરાએ બિંબતું ન હતું.

નવમી રાતે ખાખમાં મેં એક ગાય જોઈ-જે ટકકાંમાં ધાસ અને પાણીની વચ્ચે નિરાંતે બેઠી હતી.

તેની આગળ એક દૂબળું, સૂકાયલું, રંગરૂપ હડી ગયલું ગાયનું બચ્ચું હતું.

તે ગાય તેને ધાવતી હતી-ગાય તો ખૂબ માતેલી હતી અને બચ્ચું તાકત અને શક્તિ વગરનું હતું.

જે તું મારી દશમી રાતનો સ્વપ્નો સાંભળે-અને તેથી તારાં શરીરને કંપારી નહીં છૂટે તો હું કહું.

મેં બોહોળાં જંગલમાં એક પાણીનો ઝરો જોયો-તે ઝરાને ચો તરફથી નાળાં હતાં.

તે આખું મયદાન પાણીથી ભરાય ગયલું હતું-પણ તે ઝરાનો કિનારો અને તે ઉપરની વનસ્પતિ સૂકાઈને કરમાયલી દેખાતી હતી.

મેહરબાની કરી આ સ્વપ્નાઓના જવાબ આપતીનું શુર કર-હવે પછી દુન્યામાં શું શું બનાવો બનવાના છે તે તું કહે.”

જ્યારે રાત્ર કયદથી મેહરાને આવી વાતો સાંભળી-લ્યારે તેને કહ્યું ૧૨૭ કે “આ ખાખથી તું કશી પણ ચિંતા ના કર.

તેથી તારું બુલંદીએ પુગેલું નામ ધરી જશે નહીં-અને આ તારી પાદશાહતને કહ્યું પણ નુકશાન પુગશે નહીં.

સિંકંદર રૂમ અને ઈરાનમાંથી એક ભારી લશ્કર તેમજ પસંદ કીયેલા સરદારો લઇને આવી લાગશે.

અને જે તું ચાહતો હોય કે તારી આખર એમની એમ બચેલી રહે-તો ડહાપણને તારો દોસ્ત બનાવી તેની સાથે લડાઈ કરતો ના.

દુન્યામાં તારી પાસે એવી ચાર ચીજ છે-કે જેવી નાના અને મોટા કાઇએ બીજી જોઈ નથી.

એક તો એ કે બુલંદ બેહેરતના જેવી તારી બેઠી છે-જેના સખબે તારું તાજ પૃથ્વી ઉપર ઝળકાટ પાંચરે છે.

બીજો પેલો તારો ફીલસુફ કે જેને તેં ખાનગીમાં રાખેલો છે-અને જે તને સધળો દુન્યાનો બેદ કહે છે.

ત્રીજો તારો કાબેલ વૈદ કે જેણે સધળા દાનાઓ વચ્ચેથી પોતાનું નામ બુલંદ કરેલું છે.

ચોથું પેલું પ્યાકું કે જેમાં પાણી રેડ્યું હોય તો તે આતશથી કે આક્રતાબની ગર્મથી તપી જતું નથી.

તેમજ તેમાંનું પાણી પીધાથી કમી થતું નથી-એ ચારે ચીજોથી તેનું બળ અને ગુસ્સો શાન્ત પડશે.

માટે જ્યારે તે અત્રે આવે અને તું ચાહે કે તે અહીં ધણો વખત ૧૨૮ નહીં થોભે લ્યારે તું એજ પ્રમાણે કરજે અને લડાઈનો વિચાર ના કરતો.

તું તેનાં લશ્કર સાથ તેમજ તેની યુક્તિ, તેના ખઝાના અને મુલક સામે ટકી શકશે નહીં.

જેવી સારી સલાહ મેં તને આપી છે તેવીજ રીતે હવે સ્વપ્નાની તાસીર કહું છું.

યકી ખાનહુ દીદીઓ સૂરાખે તન્ગ
કચ પીલ બીરુન શુદી બી દેરન્ગ
મગર આન કે ખરતુમ માન્દી ખલય
શીનઉ જુદ પાસોખ એ પાસોખ સરાય
તો આન ખાનહુરા હમચુ ગીતી શીનાસ
હમાન પીલ શાહી ખુવદ નાસેપાસ
કે બીદાહગર ખાશદો કમ્ચ ગુચ
જેચ અચ નામે શાહી નખાશહ દર ગીય
ખદેલ સેતુલહુ ખાશહ ખતન નાતવાન
ખઆચ અન્દરુન તીએ તીરહુ રવાન
સરન્ગમ ચૂન ખુઝરહ નામે ગીય
ખએશતી બેમાનહુ ખફર્નમે ગીય
દોલુમ આન એ દીદી તો અચ તામે તખ્ત
કચ ઊ શુદ યકી દીગર આમહ એ ખખ્ત
૧૨૬ હમાનરેત કીન વાચૂનહુ જહાન
યકીરા ખરહ દીગર આરહ દવાન
સેબુંમ આન કે દીદી તો કેખસે નઘચ
ગેરેકુતહુ વરા ચાર પાકીજહુ મઘચ
ન કેખસે નઘચ અચ કશીદન દરીહ
ન આમહ સેતુલહુ આન કે ઊરા કરીહ
અઝીન પસ બેયાયહ યકી નામદાર
એ દરે સવારાને નીજહુગુઝાર
યકી મહે" પાકીજએ નીકૂખૂચ
ખદ્દ દીને યચદાન શવહ ચારૂ સૂચ
તો કેખસેરા દીને યચદાન શીનાસ
કશન્દહુ ચહાર આમહ અચ ખહુરે પાસ
યકી દીને જોદીશતે આનેશ પરરેત
કે બી ખાચ ખસમ નગીરહ ખદરેત
દેગર દીને મૂસા કે ખાની સેતુહુ
કે ગૂચહુ જોચ ઈન દીન નરાયહ સેતુહુ
દેગર દીને નસાની આન પારૂસા
કે દાહ આવરહ દર હેલે પાદશા
ચહારોમ એ તાઝી યકી દીને પાકુ
સરે હુશમન્દાન ખરૂ આરહ એ ખાકુ
૧૩૦ ચુનાન ચારૂ સૂ અચ પયે પાસરા
કશીદન્દ અઝાન ગૂનહુ કેખસેરા
હમી દરૂ કશન્દ ઈન અઝાન આન અઝીન
શવન્દ આન જમાન હુશમન અચ ખહુરે દીન
ચહારોમ એ તેશનહુ કે અચ આબે ખશ
ચુરીઝાનો માહી વરા આખ કશ
જમાની બેયાયહ કે પાકીજહુ મરુહ
શવહ પારૂ ચૂન આબે દાનેશ બેખરુહ
ખકદરે માહી ખદર્યા શવહ
સરે બહ કુનેશ ખરૂ સુરયા શવહ
હમી તેશગાનરા બેમાનહુ ખઆખ
કસ ઊરા એ દાનેશ નેયારહ જવાખ
ચુરીઝન્દ અચ આન મહે દાનેશ પેજૂહુ
કુશાયન્દ લખહા બખહ હમ ગોરૂહ
ખખન્જુમ કે દીદી યકી શારૂસાન
ખદ્દ અન્દરુન સાખતહુ કારૂસાન

તેં એક ધર અને નાનું બાકારું બેયું-કે જેમાંથી હાથી વગર અક
ચલે બાહેર આવતો હતો,
પણ તેની શુંદે લાંબી રહી જતી હતી-તો હવે તાસીર કહેનાર
તરફથી તેનો જવાબ સાંભળ.

તે ધર તે આ દુન્યા સમજ-તેમજ પેલો હાથી તે એક નગણી
પાદશાહ સમજ.

કે જે કુદમગાર અને નહોતો હોય-અને એક પાદશાહનાં નામ સિવાય
તેનામાં કશા બીજા શુભ ન હોય.

જે કમીના દિલનો હોય અને દુર્બળ શરીરનો હોય-જે લોકમાં
ફરેલો હોય અને અધકાર ભરેલા રૂવનો હોય.

અને શેવટે જ્યારે તે મરી નથ ત્યારે બદનામી સાથે તેનું નામ
હમેશે સૂધી રહી નથ.

બીજું જે તેં તાજ અને તખ્ત બેયું કે જે એકે છાટયું અને બીજને
નરીબે આવ્યું.

તે એક દેખાડે છે કે આ કલકી ચાલની દુન્યા જ્યારે એકને ઢાલી
નથ છે ત્યારે બીજને દોડાવતી લઇ આવે છે.

ત્રીજું તે કે તેં પેલું કેખસિનું સુંદર કપડું બેયું-કે જેને ચાર
પરહેઝગારએ પકડ્યું હતું.

અને જે સુંદર કપડું જેચાથી ફાડું નહીં-તેમજ તેને જેચનારા
પણ યાકયા નહીં.

તેનું બાણુનું એમ કે હવે પછી અરબસ્તાનથી એક નામદાર શખ્સ
આવશે.

તે એક નેક ખરલતનો પરહેઝગાર મહે હશે-જે શખ્સથી યઝદાનની
દીન દુન્યાની ચારે બાજુ તરફ ફેલાશે.

પેલાં કેખસિનાં કપડાંને તું ખોદાઈ દીન સમજ-અને ખોદાઈ દીન
લોકોને આપવા માટે તેના જેચનારા (એટલે તે લાવનારા પયગમ્બરો) ચાર છે.

એક દીન પવિત્ર આતશની ખિદમત કરનાર પયગમ્બર હરોશતની
છ-જે હમેશે હાથમાં ખર્સમ અને મોઢે ખાજ રાખેના હતા.

બીજી દીન મૂસા પયગમ્બરની કે જેને તું ચાહુદી કહે છે-તે કહે છે
કે 'મારોજ દીનની વખાણ કરતી લાઝેમ છે.'

ત્રીજી દીન નાસેરત (Nazaroth)ના વનનદાર મહાત્મા ઇશિ
(Christ)ની છે કે જે પાદશાહોનાં દિલમાં દિનસાફની લાગણી મેલશે.

અને ચોથી અરબની પાક દીન-જે ગુઝર પામેલા અને જમીનમાં
દટાયલા મહાન પુરૂષોને પણ ગોચા સજવન કરશે.

લોકોને દીનમાં લાવવા માટે આવી રીતે દુન્યાની ચારે બાજુએ
તેઓ દીન ફેલાવશે.

તેઓ ખોદાઈ દીન એક બીજના હાથમાંથી ખૂંચવી લેવાની કોશિશ
કરશે-અને તેમ કરી દીનને ખાતેર એક બીજના દુશ્મન થશે.

ચોથું જે તેં બેયું હતું કે 'એક તરફથી માણસ મીઠાં પાણીથી-
નારો છે અને એક માછલી તેને માટે પાણી લાવી આપે છે.'

તેની તાસીર એ છે કે એવો વખત આવશે કે જ્યારે બધો માણસ
એલમનું પાણી પીશે અને દાનાઈ શીખશે તે ખુવાર થશે.

તે માછલીની મિસાલ દર્શાવે તણાઈ જશે-અને જૂઠાં માણસોનાં
સર ચારમાનરો જઈ મળશે.

તરફના માણસોને (જેઓ શીખવા માગતા હોય તેઓને) તે નહી
તરફ બોલાવશે-પણ કોઈ તેને સીધો જવાબ આપશે નહીં

દાનાઈ શીખનારા તેની આગળથી નાસી જશે-અને લોકો તેને ગણો
દેવા માંડશે

પાંચમું જે તેં બેયું કે 'એક મોઢું શેહર છે-જ્યાં મોઢું મારખાનું
ખાંચેલું છે.

પુરૂ અચ્છ ખુદો દાદો ખરીદો ફેરખત
 તો ગોકૂતી જમાન અચ્છે ઈશાન બેઠખત
 એ ફૂરી યકી દીગરીરા નદીહ
 હમી ઈન્ ખરાન આન ખરીન નગરીહ
 જમાની બેયાયહ કે ઝીન સાન ખુવહ
 કે દાના પરસ્તારે નાદાન ખુવહ
 ખરીશાન ખુવહ દાનેશમહ ખાર
 દરખતે ગેરહ શાન નેયાયહ ખખાર
 સેતાયનદએ મહે નાદાન શવનહ
 સેતાયેશ કુનાન પીશે ઈશાન શવનહ
 હમી દાનહ આન કરસ કે ગૂયહ દોઝહ
 હમી જાન પરસ્તેશ નગીરહ ફોઝહ
 શશુમ આન કુલ રકત ખીમાર સોસ્ત
 બપુસંદિને યક્ ગુરોહ તનુદુરોસ્ત
 જમાની બેયાયહ કે દરવીશ ઝાર
 શવહ ખાર અરુ અચ્છે દીનારદાર
 બખીઆરગી ગેદ દારાએ ચીચ
 હમી ગદદો ચીચ નહહનહ નીચ
 શવહ રાયગાની પરસ્તનદઈ
 વચા બીબહાઈ યકી બનદઈ
 બહકુમ કે દીદી બરુ અરપી દો સર
 ખુદેશરા નખુહ બરુ તનશે રહુ ઝુઝરુ
 જમાની બેયાયહ કે મરુદમ બચીચ
 શવહ શાદો સીરી નેયાયહશ નીચ
 ન દરવીશ યાબહ અચ્છ બહુરઈ
 ન દાનેશ પેચ્છીઓ ન શહુરઈ
 જોચ અચ્છ ખીશતનરા નખાહદો અચ્છ
 કરીરા નખાશહ ફ્યાહરસ
 બહશુમ કે પુરુ આબુ દીદી સે ખુમ
 યકી ચુ તેહી માનહુ ખુહ તા બહુમ
 દો અચ્છ આએ રઉશન સરાસરુ ખુદી
 બેયાનહુ યકી ખુશકો ના તરુ ખુદી
 અઝીન પરસ બેયાયહ યકી રૂઝગાર
 કે દર્વીશ ગદદ યુનાન સુસ્તો ખાર
 કે ગરુ બખર ગદદ બહારાન પુરુ આબુ
 એ દર્વીશ પેનહાન કુનહ આકૂતાબુ
 નખારહ બરુ ઊ નીચ ખારાને ખીશ
 દેલે મહે દરવીશ અચ્છ ગશત રીશ
 તવગર બેખપશહ હમી ઈન્ ખોદાન
 યકી બા દેગર અર્બો શીરીન જમાન
 શવહ મહે દર્વીશ ચુ ખુશ્ક લખ
 હમી રૂઝરા ખુઝરાનહ અશખ
 તો હમ આન કે ગાવી યુનાન તનુદુરોસ્ત
 એ ગૂસાલએ લાઘેરુ ઊ શીરુ જોસ્ત
 ચુ કંચવાન બખુર્ તરાચુ શવહ
 જહાન જીરે નીરૂએ ખાચુ શવહ
 શવહ કારે દર્વીશો ખીમાર સોસ્ત
 વચુ ચીચ ખાહહ હમી તનુદુરોસ્ત
 ન હરુગેચ કુશાયહ સરે ગન્જે ખીશ
 ન ચુ ખાચ દારહ હમી રન્જે ખીશ

ત્યાં લેવડ દેવડ અને ખરીદી અને વેચાણ થતાં હતાં-પણ ગયા
 જમાનાએ તેઓની આંખો આંધળી કાઢી હતી.

અને અધાપાને લીધે તેઓ એક બીજાને જોઈ શકતા નથી-તેમજ
 એક બીજા ઉપર નજર નાખી શકતા નથી.

તેનો ખુલાસો એમ છે કે એક વખત એવો આવશે-કે જ્યારે દાના ૧૩૧
 માણસો નાદાનોના ગોલામ બનશે.

તેઓ આગળ દાનેશમદો ખુવાર થશે-તેઓની દાનાઈનાં ઝાડ ફળ
 નહીં આપશે.

તેઓ નાદાન શખ્સોની તારીફ કરનારા બનશે-અને તેઓનીજ
 તારીફ ગાતા તેઓ આગળ જશે.

જે કે તેઓ પોતાનાં મનમાં સમજશે કે તેઓ આ સધળું જુઠુંજ
 બોલે છે-અને એવી ગોલામગીરી કરવાથી શોભા મળતી નથી.

છડું તે કે ખીમાર પડેલાં નળાં લોકો તનુદુરોસ્ત ટોળાની ખચર
 આદીયત પૂછવા ગયા.

તે માટે જાણ કે એક વખત એવો આવશે કે ખુવાર બનેલા ગરીબ
 લોકો-પૈસાદારોની આંખમાં ટુચ્છ લાગશે.

પોતાની લાચારીમાં તે ગરીબો માલ મિલકતવાળાઓની આસપાસ-
 ભટક્યા કરશે પણ તે લોકને તેઓ કશું આપશે નહીં.

જેથી તે ગરીબ તેઓને એક મુક્તનો નોકર બનશે-અથવા ખરીદ
 કયાં વગરનો ગોલામ થઈ રહેશે.

સાતમું એ કે તે એક ઘોડાને બે માથાં જોયાં-જેના તન ઉપર
 ખોરાકને પસાર થવાનો માર્ગ નહીં હોતો.

તેનું જાણવું એ કે એક વખત એવો આવશે કે માણસ પૈસા
 ટકાથી-ખુશહાલ થશે અને તે મેળવવાથી ધરાશે નહીં.

તેવા શખ્સ તરફથી ગરીબ માણસો, વિદ્યાઅભ્યાસીઓ કે ઉમંગી ૧૩૨
 શખ્સો કાંઈ પણ હિસ્સો મેળવી શકશે નહીં.

તેઓ પોતાના સિવાય કોઈનો કરો વિચાર કરશે નહીં-અને
 કોઈની દાદ સાંભળનાર થશે નહીં.

આઠમું જે તે બે મહત્તાં પાણીથી ભરેલાં જોયાં અને એક છેક
 સૂધી ખાલી જોયું.

બે માટલાં નિર્મળ પાણીથી છલકાછલ ભરેલાં હતાં-અને વચલું
 સુકું અને બીનારા વગરનું હતું.

તેની તાસીર એમ છે કે હવે પછી એક જમાનો આવશે-કે જ્યારે
 દરવીશ લોકો એટલા તો લાચાર અને દુઝેળ થઈ પડશે,

કે જો બહારની મોસમમાં વાદળાં બરપુર પાણી આપે-તો પણ
 આકૂતાબ તે પાણીને ગરીબ લોકોથી સૂકવી નાખશે.

તે વાદળાં પોતે પણ તેની ઉપર વરસશે નહીં-જેથી ગરીબ લોકોનું
 હિલ ફુગી થશે.

પૈસાવાળાઓ આપસ આપસમાંજ ખખ્ખોશ કયાં કરશે-અને એક
 બીજા સાથે મીઠી મીઠી વાતો કરશે.

ગરીબ માણસો તરસ્યાજ રહેશે-અને સવારથી રાત સૂધી તેનીજ
 હાલતે કાઢશે.

નવમું એ કે એક ખાસી તનુદુરોસ્ત ગાય-એક નાતવાન વાહરડાને
 ધાવતી હતી.

તે માટે તું જાણ કે જ્યારે રાત્રિશ્વર સેતારો ટુળા રાશિમાં આવશે- ૧૩૩
 ત્યારે દુન્યા ખુદમગારોના હાથ નીચે જઈ પડશે.

ગરીબો અને ખીમાર લોકોનું કામ વધુ સુસ્ત પડી જશે-અને પૈસા-
 વાળાં તનુદુરોસ્ત લોકો તેઓ પાસેથી ઝાર ખુદમથી કાંઈ કાંઈ ચીઝો ખાગશે.

તેઓ પોતાના ખજાનાનો દરવાજો તેઓ ઉપર કઢી પણ ખુલશે
 નહીં-કે તેઓનું દુઃખ દૂર કરશે નહીં.

હુમ અશમઈ દીદી અજ આખ ખુશ્ક
અગેરૂં અન્દરશ આખહાએ થુ ખુશ્ક
ન જૂ ખરૂ દમીદી યકી રકીશન આખ
ન આન આખહારા ગેરેકૂતી રોતાખ
અત્રીન પર યકી ફરગારી ખુવહ
કે અન્દર જહાન શહૂરૂયારી ખુવહ
કે દાનેશ નખાશહ બનચ્છદીકે ઊય
પુર અજ ધમ ખુવહ જાને તારીકે ઊય
જહાન સરખસર તીરહ અજ રન્જે ઊય
એ નીકી તેહી સાલો મહુ ગન્જે ઊય
હમી હરજમાન નવ કુનહ લશ્કરી
કે સાજહ અજ નામદાર અકૂસરી
સરખખ લશ્કરૂ નમાનહ ન શાહ
બિયાપહ નવ આઈન યકી પીશગાહ
1૩૪ કુનન ઈન જમાન રૂએ એરકન્દરેત
કે ખરૂ તારકે મેહુતરાન અકૂસરેત
થુ આયહ બહુ હેહુ તો ઈન ચાર ચીજ
ખરૂઆનમ કે દીગર નખાહહ બનીજ
થુ ખુશ્નહ સાત્રી વરા ખુજરહ
કે દાનેશ પેશ્વહરેતો દારહ ખરહ
એ મેહુરાન થુ બેશનીહ કયહ ઈન સોખન
ખરૂ ઊ તાજહુ શુહ ફરગારે કોહન
બિયામહ સરો ચરમે ઊ બુસહુ દાહ
હેલાશમે પીરૂજ ખરૂગશ્ત શાહ
એ નચ્છદીકે દાના થુ ખરૂગશ્ત શાહ
હમીમાન બેરકૂતહ બા ઊ ખરાહુ
બિયામહ હમ આનગહુ બખારામે ખીશ
પરાગન્હ ગેઈ જહાન નારો ખીશ

દશમું એ કે 'તે' એક પાણીથી સુકાયેલો ઝરો ભેયો-ભેની આસ-
પાસ કરતુરીની સુગંધનું પાણી હતું.

પણ તે આસપાસનાં પાણીમાંથી એક પણ ઝરો તે તળાવમાં ફટતો
હતો નહીં-અને તે પાણી તે મધ્યે દોડતાં હતાં નહીં.'

તે માટે એવું બાળકે હવે પછી એક એવો તમાનો આવશે-કે
ન્યારે જેહાનમાં એક એવો પાદશાહ પધદા થશે,

કે ભેની નચ્છદીકે દાનાથ તો આવશેજ નહીં-ભેનો સીઆહ જીવ
ગમ ભરેલો રહેશે.

તેના ઝૂંદમાતથી તમામ જેહાન અંધારી થશે-અને તેના ખત્રાનો
વર્ષો અને મહિનાઓ લગી સારે માર્ગે વાપરવાથી ખાલીજ રહેશે.

તે દરેક વખતે નવું લશ્કર બેચું કરશે-કે જેથી પોતાના તાજની
ખીર્તિ વધારે.

પણ શેવટે લશ્કર કે પાદશાહ કંઈ રહેશે નહીં-અને એક નવેજ
રાજકરતા આવશે.

હાલ તો આ તમાનો સિકંદરનો છે-કે જે સરદારોનાં સરનાં તાજ
ભેલો છે.

ન્યારે તે આવે ત્યારે તું તેને આ ચાર ચીજો આપજે-મારી ખાતેરી
છે કે પછી તે બીજું કાંઈજ માગશે નહીં

ન્યારે તું તેને પુરા કરશે ત્યારે તે પાછો ફરશે-કારણકે તે દાનાથ
શોધનારો છે અને ડહાપણ ધરાવે છે."

ન્યારે કયહ રાત્રએ મેહુરાનથી એની રીતની વાતો સાંભળી-ત્યારે
તેની બૂની સલ્તનત નવેસરથી તાઝી થઈ.

તે તેની નચ્છદીક આવી તેનાં સરને તેમજ તેની આંખને બોસા
લીધા-અને ખુશી ભરેલાં હિલે અને ફતેહમંદી સાથે ખુશહાલ પાછો ફર્યો.

ન્યારે પાદશાહ તે દાના શખ્સની નચ્છદીકથી પાછો ફર્યો-ત્યારે તેની
સાથના દાનાઓ પણ તેની સાથે ચાલ્યા.

તુરન તે પોતાનાં યુકામ ઉપર આવ્યો-અને દુન્યાની આસપાસ
પોતાનું નામ ફેલાવ્યું.

લશ્કરૂ કશીદને સેકન્દરૂ સૂએ
કયદે હેન્દી વ નામહુ
નેવેશતનૂ બદ્.

સિકંદરે કયદે હિંદી ઉપર ચઢાઈ
કરવી અને તેની ઉપર
નામુ લખવું.

સેકન્દરૂ થુ કરહ અન્દરૂ ઈરાન નેગાહુ
બેદાનેતેત ફેરા શુહ આન તાજો ગાહુ
સુએ કયદે હેન્દી સેપહુ ખરૂ કશીહ
હમહુ રાહો બી રાહુ લશ્કરૂ કશીહ
બાબઈ કે આમહ સેકન્દરૂ ફરાજ
દરે શારૂસાનહા કુશાદન્હ બાજ
1૩૫ અજાન મરૂએ કસરા બમરૂદમ નદાશત
એ નાહીફ મેહફરૂ હમી ખરૂ ફેરાશત
થુ આમહ બરાન શારૂસાને છુએરૂગ
કે મીલાહ ખાન્દીશ કયદે સુતારૂગ
દરૂ આન મરૂજ લશ્કરૂ ફેરહ આવરીહ
હમહુ રૂએ કેશવરૂ સેપહુ સુરેતરીહ

ન્યારે સિકંદરે ઈરાનના મુલકમાં રાધળે નેગાહ કીધી-અને બળ્યું
કે "હવે તાજ અને તખ્ત તેનાંજ થયાં છે."

ત્યારે તેણે હિંદી રાજ કયહ તરફ ચઢાઈ કીધી-અને સીધે કે આડે
માર્ગે તેણે લશ્કર ચલાવ્યું.

જે જગ્યાએ કે સિકંદર આવી લાગતો-તો ત્યાંના શેહરીઓ તે
શેહરોના દરવાજા ખુલ્લા મૂકી દેતા.

તે મુલકોમાંથી કોઇને પણ સિકંદર બહાદુર તરીકે ગણતો હતો નહીં-
જેથી તે પોતાની કોલાહ શુક રોતાસા કરતાં પણ બિંચી ચઢાવતો હતો.

ન્યારે તે એક મોઝાં શેહરમાં આવ્યો-કે જે શેહરને છુએર્ગી બર્ધા
કયદ "મીલાહ"ના નામથી ઓળખતો હતો.

ત્યારે તે મુલકમાં તેણે ઊવણી નાખી-અને આખો મુલક લશ્કરે
ઘેરી લીધો.

નવીસન્દએ નામહૂરા ખાન્દે
પીપીરી સેકન્દેશ બેન્શાન્દે
યડી નામહૂ બેન્વેશત નજીકે કયદ
ચુ રીરી કે અર્ધન્દે અર્દે એ સયદ
એ એસ્કંદરે રાદો પીરૂઅગર
ખોદાવન્દે શમ્શીરો તાલો કમર
સરે નામહૂ કરૂદ આકીન્ અચ્ચ નુખોસ્ત
અદાન્ કસ કે દેલરા અદાનેશ બેશોસ્ત
એ કાર આન્ ગુઝીન્દ કે બી રન્જ તર
ચુ ખાહફ કે અર દારદ અચ્ચ રન્જ અર
ગેરાયન્દે આશદ અચ્ચદાને પાક
વચ્ચ દારદ ઉન્મીદો ચૂ તસો ખાક
બેદાન્દ કે મા તખ્તરા માયહૂ ઈમ
જહાન્દારે પીરૂઅરા સાયહૂ ઈમ
નેવેશતમ યડી નામહૂ નજીકે તૂ
કે રઉશન્ કુનદ બને તારીકે તૂ
અદાન્ગહુ કે અર તૂ બેખાન્દ દબીર
મનેહૂ પીપીરી ઈનરા સોગલેશ મગીર
અગર શખ રસદ રઉશનીરા મપાય
હમ અન્દર જમાન્ સૂએ કમાન્ ગેરાય
વગર બુગ્ગરી ઝીન્ સખુન્ નુગ્ગરમ
સરો તાલો તખ્તત અપય બેસ્પરમ

પાસોખ્ નામએ એસ્કંદર અચ્
કયદે હેન્દી બમોજ્દએ ફેરેસ્તાદને
ચહાર ચીઝે રોગેસ્ત.

ચુ નામહૂ બરે કયદે હેન્દી રસીદ
ફેરેસ્તાદએ પાદશાહુરા બેદીદ
ફેરાવાન્શ બેસ્તુદો બેન્વાખ્તશ
બનીડી બરે ખીશ બેન્શાખ્તશ
અદ ગોફત શાદમ બકમાને ઊય
જમાની નગર્દમ એ પયમાને ઊય
વલીકેન્ બદીન્ ગુનહૂ ના સાખ્તહૂ
બેયાયમ દમાન્ ગર્દન્ અફાખ્તહૂ
નેયાયદ પસન્દ જહાન્ આકીન્
ન નજીકે આન્ પાદશાહે જમીન્
હમ આન્ગહૂ બેકરૂમ્દ તા શુદ દબીર
કલમ ખાસ્ત ચીનીઓ હેન્દી હરીર
મરૂ આન્ નામહૂરા ચૂદ પાસોખ નેવેશત
બેયાશસ્ત અર સાને બાધે બેહેશત
નુખોસ્ત આકીન્ કરૂદ અર કેર્દોગર
ખોદાવન્દે પીરૂઝીઓ રૂઅગર
ખોદાવન્દે બખ્શન્દો દાફગર
ખોદાવન્દે મર્દીઓ હુશો હોનર

પછી નામાના લખનાર મુન્શીને તેઓએ બોલાવી મંગાવી-તેને સિકંદરની નજીક બેસાડ્યો.

અને જેમ એક સિંહ રોકારને બેઠને ગુસ્સે થાય-તેમ તેણે કયદ ઉપર એક નામુ લખાવ્યું.

તે નામુ શમ્શીર, તાજ અને કમરબંદના સાહેબ સખાવતે બહાદુર ફતેહમંદ પાદશાહ સિકંદર તરફથી લખવામાં આવ્યું.

નામાને મગાલે પહેલવહેલાં તે શખ્સની તારીફ લખી કે “જે શખ્સે પોતાનાં ફિલને દાનાઈથી ધોયું હતું.”

જે તે પોતાની મેહનતનાં નેક ફળ મેળવવા ઈચ્છતો હોય-તો તે એવાં કામો કરે કે જેથી તેને કાંઈ દુઃખ ઉપજે નહીં.

જે ખોદાની તરફ જાહેશ રાખનારો હોય છે-તે સાહેબ તરફનીજ ઉમેદ રાખે છે અને તેનાથીજ બીજને ચાલે છે.

તેણે બહુવું બેઠયે કે અમે અસલથી રાજપાટ ધરાવતા આવ્યા છીએ-અને ફતેહમંદ પાદશાહ (યાને ખોદાતાલા)ના પડછાયા છીએ.

મેં તારી ઉપર એક નામુ લખ્યું છે-કે જે નામુ તારા સીઆહ ૧૩૬ છવને રોશન બનાવશે,

માટે જે વખતે કે આ નામુ તારી આગળ નવીસંદો વાંચે-તે વખતે તું એને તારી આગળ મૂકી ના રાખતો તેમજ તે ઉપર કરો વિચાર પણ ના ચલાવતો.

પણ જે આ નામુ તને રાતે પુગે તો દિવસને માટે ખોટી ના રહેતો-પણ તેજ વખત આ કમાન બળ લાવવા ઉપરજ ધ્યાન આપજે.

જે તું મારો હોકમ બળ નહીં લાવશે તો હું પાછો હઠીશ નહીં-પણ તારાં સરને, તારાં તાજને અને તારાં તખ્તને પાયમાલ કરી નાખીશ.”

દુન્યાની ચાર અન્નયબી મોકલવાની ખુશ ખબરી સાથે કયદે હિંદી તરફથી સિકંદરનાં નાંમાનો જવાબ.

ન્યારે હિંદના રાજ કયદની નજીક તે નામુ પહોંચ્યું-ત્યારે કયદે તે પાદશાહના એલચીની સલાકાત લીધી.

તેની ધણી તારીફ ક્રીધી અને નવાઝયા-અને તેને ભલાઈ સાથે પોતાની નજીક બેસાડ્યો.

અને તે એલચીને કહ્યું કે “હું પાદશાહનો હોકમ બળ લાવવા ખુશી છું-તેના બેલથી જરા પણ ફરીશ નહીં.

તો પણ સામગ્રી વગર ખુશ ખુશાલ સિકંદર આગળ દોડતો આઈ,

તો તે ખોદાતાલાને તેમજ દેશના પાદશાહ સિકંદરને પસંદ પડશે નહીં.”

પછી તુરત તેણે હોકમ કર્યો જેથી મુન્શી ત્યાં આવ્યા-જેણે ચીની કલમ અને હિંદી રેશમી કપડાં જેવું કાગઝ માંગ્યું.

અને શેતાબ તે નામાનો જવાબ લખ્યો-તે નામાને બેહેસ્તના બાગની મિસાલ સળગાવ્યું. ૧૩૭

પહેલાં ખોદાતાલા જે ફતેહમંદી અને ઝમાનાનો સાહેબ છે તેની ઉપર દોઆ કાઢી.

જે બહેશનો કરનારો અને ઇન્સાફનો કરનાર સાહેબ છે-તેમજ જે મદાનગી, અકલ હોરચારી અને હુનરનો સાહેબ છે તે ઉપર દોઆ લખી.

જેમ ગોઠત કચ નામવર પાદશા
ન પીચાદ સરે મરુદમે પારસા
નશાયદ કે દારીમ ચીઝી જેરીક
એ દારન્દએ લરકરે તાને તીલ
મરા ચાર ચીઝસ્ત કન્દર જેહાન
કસીરા નખૂદ આરકારે નેહાન
નખાશદ પસ અચ મન કસીરા ખનીચ
ખદીન યૂનહ અન્દર જેહાન ચાર ચીઝ
ફેરેસ્તામ થુ ફર્મયદમ પીશે ઊય
વજાન તાહહ ગર્દહ દેલો કીશે ઊય
વજાન પસ કે ફર્મયદમ શહુરયાર
બેયાયમ પરસ્તેશ કુનમ ખન્દહ વાર

પછી લખ્યું કે “તું નામવર પાદશાહના હોકમથી એક પરહેઝમાર શખ્સ પણ પોતાનું સર ફેરવતો નથી.

તું લશ્કર, તાને તખ્ત અને શમ્શીર ધરાવનાર પાદશાહથી-અમે કાંઈ પણ ચીઝ છપી રાખ્યે એ ધટારત નથી.

મારી પાસે ચાર ચીઝ એવી છે કે જેવી દુન્યામાં-થું ગાહેર રીતે કે છપી રીતે કોઈ ધરાવતું હશે નહીં.

તેમજ મારી પછી એવી રીતની ચાર ચીઝ જેહાનમાં કોઈ ધરાવશે પણ નહીં.

જે પાદશાહ ફરમાવે તો તે હું મોકલી આપું-તે ચારે ચીઝથી તેનું દિલ ભેગમ તેની હીન બંને તાઝું બનશે.

ત્યાર પછી જો તું પાદશાહ મને હોકમ આપશે-તો હું આવી ગોલામની માફક તારી ખિદમત કરીશ.”

ખાઝ ફેરેસ્તાદને સેકન્દર ફેરેસ્તા-
દહરા બરાએ દર્યાપ્રતને ચહાર
ચીઝે શેગેપ્રત.

સિકંદરે તે ચાર અબયબ જેવી ચીઝની
તેહકીક માટે એલચીને પાછો
મોકલવો.

ફેરેસ્તાદહુ આમહ બકેદારે ખાહ
બેગોઠત આનચે બેશનીદો નામહ બેદાહ
સેકન્દર ફેરેસ્તાદહુરા ગોઠત રવ
બનચદીકે આન નામવર ખાઝ શવ
બેગુયશ કે આન ચીસ્ત કન્દર જેહાન
કસીરા નખૂદ આરકારે નેહાન
કે દીદીમ ખુદ બૂદની હરચે બૂદ
સેપહુર આકીનેશ નખાહ ફેઝહ
બેયામહ ફેરેસ્તાદહુ અચ નચદે શાહ
બકેદારે આતેશ બેપયમૂદ રાહ
ચુનીન ગોઠત બા કયહ કાન ચાર ચીઝ
કે કસરા બગીતી નખૂદસ્ત નીચ
હમી શાહ ખાહ કે દાનહ કે ચીસ્ત
કે ના દીદની પાક ના બૂદનીસ્ત
ચુ બેશનીદ કયહ આન એ બીગાનહુ બય
બેપરેખતો બેશસ્ત બા રહુતમાય
ફેરેસ્તાદહુરા પીશે બેશાખતશ
ચુનાન ચૂન બેખાયેસ્ત બેશાખતશ
વજાન પસ ફેરેસ્તાદહુરા શાહ ગોઠત
કે મન હોખતરી દારમ અન્દર નેહોઠત
કે ગર બીનદશ આઠતામે બલનહ
શવહ તીરહુ અચ રૂએ આન અરખમહ
કમન્દસ્ત, ગીસુશ હમરગે કીર
હમી આયહ અચ ફ લખશ બૂએ શીર
ખમ આરહ એ ખાલાએ ઊ સરવ યુન
દુર અકૂશાન કુનહ ચૂન સરાયહ સખુન
એ દીદારે એહુરશ ખેરહ બુઝરહ
હમી દાસ્તાનશ ખેરહ પર્બરહ

પેલો એલચી પતનની મિસાલ ઝડપથી સિકંદરની આગળ આવ્યો-
અને જે કાંઈ તેણે સાંભળ્યું હતું તે સપળું કહ્યું અને નામુ આપ્યું.

સિકંદરે પેલા એલચીને કહ્યું કે “તું તે નામવર રાગની નજદીક પાછો જ.

અને તેને કહે કે ‘તારી પાસે એવી તે થું ચીઝો છે કે જેહાનમાં-કોઈ તેવી ચીઝો બહેર કે છપી રીતે ધરાવતું નથી?

ખાદાતાલાની જે જે પયદાયેશો છે તે સર્વ અમેએ જોઈ છે-આરમાન તે પયદાયેશોમાં કોઈ વધારો કરે નહીં.”

પેલો એલચી પાદશાહની આગળથી આતશની ઝડપે રાહ કાપીને કયહ આગળ આવ્યો.

તેણે કયહેને કહ્યું કે “પેલી ચાર ચીઝ-કે જે દુન્યામાં કોઈ ધરાવતું નથી.

પાદશાહ જેવા મારો છે કે તે થું છે?-કારણકે જે ચીઝ જોઈ નહીં હોય તે ચીઝની હસ્તી નહીંજ હોય એમ ગણાય.”

ન્યારે કયદે તે સાંભળ્યું ત્યારે પારકાઓથી તે જગ્યા ખાલી કીધી અને પોતાના સલાહકારો સાથે ખેડો.

પેલા એલચીને પણ પોતાની આગળ બેસાડી-તેને લાયકનું માનપાન આપ્યું.

પછી પાદશાહે તે એલચીને કહ્યું-કે “મારા ઝનાનખાનામાં મારી એક એવી બેટી છે,

કે અગર ખુલ્લે આક્રતાળ પણ તેને જોય-તો તે લાડખીનો ચેહરો જોઈ કાળો પડી જાય.

હામરને રંગના કાળા તેણીના બાલ કમંદ જેવા વળ ખાધેલા છે-તેણીના બધે હોઠોમાંથી દૂધનો વાસ આવે છે.

તેણીનું બિચું કદ જોઈ સીધું સરાવર પણ વાકું વળી જાય છે-ન્યારે તેણી બોલે છે ત્યારે ગોચા મોતી વેરે છે.

તેણીના દેખાવ અને ચેહરે એવો સુંદર છે કે અકલ કચ્લ કરે નહીં-છતાં અકલ તે કલ્પના જેવી વાતને સ્વીકારે છે.

થુ આચુશ યુવક જાને શર્મસ્તો અસ
થુ ઊ દર હમાનહુ નદીદસ્ત કર
એપહુપહુ નેહાદસ્તો ચક્કદાન પરસ્ત
દેહો શર્મો પરહીચ દારહ બદસ્ત
ચકી જામ દારમ કે પુર મય કની
વગર આમે સરહ અન્દર અકૂગની
બદહ સાહ અગર બા નદીમાન બહમ
નેશીની નગદંદ મય અચ જામ કમ
હમત મય દેહહ જામે હમ આમે સરહ
શેગેકૂત આન કે કમ્મી નગીરહ કે ખરહ
સેલુમ આન કે દારમ ચકી નવ પેએશ્ક
કે એક્લત બેગુચહ થુ બીનહ સેરેશ્ક
અગર બાશહ ઊ સાલેયાન પીશગાહ
એ દર્દી ન પીચહ જહાનદાર શાહ
ચહારોમ નેહાન દારમ અચ અન્જુમન
ચકી ફીલ્સફસ્ત નજદીકે મન
હમહ બુદનીહા બેગુચહ બશાહ
એ ગર્દનહુ ખુરશીદો રખશનહ માહ
ફેરસ્તાદએ નામવર બાચ ગસ્ત
બદાન શહુ બા બાહ અખાચ ગસ્ત
બેયામહ બપીશે સેકન્દર બેગોકૂત
દેહો શાહે ગીતી થુ ચુલ્હ બર શેગોકૂત
બદ ગોકૂત અગર બાશહ ઇન્ ગોકૂતહ રાસ્ત
હમહ ચાર ચીચ ઇન્ જહાનરા બહાસ્ત
થુ ઇન્હા ફેરસ્તહ બનચ્છીકે મન
દુરોખશાન ફુનહ જાને તારીકે મન
બરો બૂમે ઊરા નફુબમ બપાય
બદીન નીકુઇ બાચ ગર્દમ બજાય

ન્યારે તેણી મૂગી બેસી રહે છે ત્યારે તેણીને બેઠને આપણે જીવ
બેતાબ થઇ જાય છે-આ હમાનામાં તેણીના બેવી નાર કોઇથે બેઠ હશે નહીં.
તેણી પાદશાહી ઓલાહની છે અને બોહાતાલાની બંદગી કરનારી છે-
તેણી શર્માળપણું અને પવિત્રાઇ ધરાવે છે.

ખીન્દુ મારી પાસે એક જામ છે કે જે ગમે મયથી બરો યા ગમે
તો તેની અંદર થકુ પાણી રેડો.

અને તે લઇને જે તું દોસ્તાની સાથે દશ વર્ષ સૂધી-બેસે તો પણ
તે જામમાંથી પેલો મય કમતી નહીં થશે.

ગમે મય કે ગમે પાણી તે જામ તને આપ્યાજ કરશે-અને અજબ
જેતું એ કે તેમાંથી ગમે એટલું પીધાથી તે જામ ઓછી થશે નહીં.

ખીન્દુ એ કે મારી પાસે એક નવીજ જાતનો વેદ છે-કે જે દર્દીની
આંખમાંનો બીનાશ બેઠ તેની ખીમારી કહી આપે છે.

અગરને તે વેદ પાદશાહની દરબારમાં વર્ષો સૂધી હોય-તો કોઇ
પણ દુઃખથી દેશની સંભાળ કરનાર પાદશાહ પીડાય નહીં.

બોચું મારી પાસે એક ફીલસૂફ છે જેને હું સધળાં લોકોથી જુવોજ ૧૪૦
રાખું છું.

તે ફરતા ખોરશીદની અને જળકતા માહતાબની ચાલ બેઈ-સધળા
બનાવો પાદશાહને કહેશે."

એ સાંભળી તે નામવર એલચી પાછો ફર્યો-તે રસ્તામાં પવનની
ઝડપે ચાલવા લાગ્યો.

તેણે સિકંદરની નજદીક આવીને સધળું કહ્યું-જેથી દેશના પાદશાહનું
દિલ ગોલાબની મિસાલ ખીલ્યું.

તે બોલ્યો કે "જે તેણે જે કહ્યું તે ખરજ હોય-તો આ સધળી
ચારો ચીજ આખી દુન્યાની કીમતની છે.

ન્યારે એ સધળી ચીજો તે મારી પાસે મોકલશે-ત્યારેજ તે મારો
સીઆહ જીવ રોશન કરશે.

પછી હું તેનો યુલક પાયમાલ નહીં કરીશ-અને આ તેણે કીધેલી
બલાઈના બદલામાં મારે મુકામે પાછો ફરીશ."

ફેરસ્તાદને સેકન્દર દહ મર્દ દાનારા
બા નામહુ બરાએ દીદને ચહાર
ચીજે શેગેકૂતે કયદે હેન્દી.

સિકંદરે દશ દાનાવ મર્દોને નામા સાથે કયદે
હિંદીની ચાર અજાયબ ચીજો બેવા
માટે મોકલવા.

ગુઝીન કરહ અચ રૂમેયાન મરહ અન્દ
ખેરહમન્દો બા દાનેશો બી ગજન્દ
ચકી નામહુ બેન્વેશત પસ શહુરચાર
પુર અચ પૂએશો બૂયો રંગો નેગાર
કે દહુ નામવર એસ્તેબારાને ખીશ
જહાનદીદહો રાજદારાને ખીશ
ખેરહમન્દો બા શર્મો બા ફરશે રાય
જહાન બીનો પુર દાનેશો રહુતમાય
ફેરસ્તાદમ ઇન્ક બનચ્છીકે તૂ
ન પીચન્દ અચ રાએ બારીકે તૂ
તો ઇન્ ચીચહારા બદીશાનુ નુમાય
બેમાન તા બેબાશન્દ આન જા બીજાય

પછી તેણે રૂમીઓમાંથી શેઠાક હોશ્યાર, દાનેશમંદ અને ખોડખાંપણ
વગરના શખ્સોને ચૂંટી કાઢ્યા.

પછી પાદશાહે એક ઓઝરખાહીથી બરેલું, નરમાસવાળું અને રંગીન
નામુ લખ્યું.

કે "મારા દશ બરોસેદાર, અનુભવી અને ખાતગી વાતો જાણનારા
નામદારો,

હડાપણવાળા, શર્માળ, દબબવાળા, વિચારવંત-દુન્યાનો અનુભવ ૧૪૧

ધરાવનારા, અક્લથી ભરપુર અને મારી રહતુમાઇ કરનારાએ,

મેં તુરતજ તારી નજદીક મોકલી આપ્યા છે-તેઓ તારી નાજુક
લાગણીથી હલકા ચાલશે નહીં.

તું પેલી ચીજો એ લોકોને દેખાડજે-અને એઓ જેટલો વખત તારે
તારે ત્યાં રહેવા માગે તેટલો વખત સૂધી રાખજે.

થુ મન નામહુ યાઅમ એ પીરાને ખીશ
અઝીન પુર હોનર યાદગીરાને ખીશ
કે બુઝકેત અરુ અરુએ મા આરુ ચીસ
કે અન્દર જહાન કસ નદીદસ્ત નીસ
નવીસીન પસ નામઈ અરુ પરન્દ
કે કયદસ્ત તા આશહ ઊ શાહે હન્દ
ખેરદમન્દ દહુ મદે રૂમી ખેરકૂત
એ નસરે સેકન્દરુ સુએ કયદ તકૂત
થુ સાલારે હેન્દ આન સરાનરા બેદીહ
ફેરાવાન બેપુસીદો પાસોખ શનીહ
થુનાન થૂન બેખાયેસ્ત બેન્શાખ્ત શાન
યકી જાએ શાયેસ્ત બેન્શાખ્ત શાન
કેગરુ રૂસ થૂન આરેમાન ગસ્ત જરુહ
અરુ આહીખત ખુરશીહ તીધે નખરુહ
૧૪૨ બેખારસ્તન્દ રોખતરે શાહુરા
નખાયહ ખુદ આરસ્તન ખાહુરા
અખાનહુ દરુન તખતે જરૂરીન નેહાહ
અગેરુહ અન્દર આરાયેશે ચીન નેહાહ
નેશસ્ત અસ ખરે તખત ખુરશીહ ચેહુરુ
એ નાહીહ તા'અન્દહુ તરુ અરુ સેપહુરુ
ખેરકૂતન્દ બીદારુ દહુ મદે પીરુ
અખાન અમો બૂચન્દહો યાદગીરુ
ફેરેસ્તન્દ શાન શાહુ પીશે અરુસ
અરુ આવાએ એસ્કન્દરે ફીક્સુસ
થુ હીદન્દ પીરાન શાએ દોખતે શાહુ
ફુરોખશાન અરુ ખાનહો તાએ ગાહુ
ફેરમાન્દન્દ અન્દર ખીરુ ખીરુ
એ હીદારે ઊ સુસ્તે શુહ પાએ પીરુ
ખેરદમન્દ દહુ પીરુ માન્દહુ અભય
અખાનહા પુર અસ આઝીને ખોદાય
ન જાએ ગુજરુ હીહ અઝીશાન યકી
ન ચુ અશમ ખરુદસ્તન્દ અન્દકી
થુ ફર્જાનગાન હીરુ તરુ માન્દન્દ
કસ આમહુ અરે શાહુ શાન ખાન્દન્દ
૧૪૩ થુનીન ગોકૂત બા રૂમેયાન શહુરયાર
કે અન્દીન ચેરા ખૂદ તાન રૂસગાર
હમાન આદમી ખૂદ કાન ચેહુરહુ દાશત
એ ખૂબી એ હરુ અખતરી ખહુરહુ દાશત
અહુ ગોકૂત રૂમી કે અય શહુરયાર
અઅયવાન થુનુ કસ ન બીનહ નેમારુ
કુનૂન હરુ યકી અસ યકુ અન્દામે માહુ
ફેરેસ્તીમ યકુ નામહુ નસદીકે શાહુ
નેશસ્તન્દ પસ ફીક્સુકાન અહમ
ગેરેકૂતન્દ કેતાસો કીરો કલમ
નેવેશતન્દ હરુ મુબેદી આનએ હીહ
કે કેતાગરા રૂય શુહ નાપદીહ
એ નસદીકે ઈશાન સવારી ખેરકૂત
અનસદે સેકન્દરુ અમીલાહ તકૂત
થુ શાહે જહાન નામહારા બેખાન્દ
એ ગોકૂતારુ શાન દરુ રોગેકૂતી બેખાન્દ

જ્યારે આ મારા હોનર બરેલા તપાસ ચલાવનારા દાનેશમંદો તરફથી લખાઈ આવશે,
કે તે ચાર ચીંટા કે જેવી કુન્યામાં કોઈએ પણ ભેઈ નથી તે અમારી તપાસમાં પસાર થઈ છે,
ત્યારે અમે દેશમી કપડાં ઉપર પરવાનો લખી આપીશું-કે 'જ્યાં સુધી કયદ હયાત રહે ત્યાં સુધી એજ હિંદુસ્તાનનો પાદશાહ છે.'
હવે પેલા દશ વિદ્વાન રૂમીઓ સિકંદરની નઝદીકથી કયદ તરફ ગયા.

જ્યારે હિંદના રાજ્યો તે સરદારોને બેચા-ત્યારે તેઓને ધણીક વાતો પૂછી અને તેઓના જવાબ સાંભળ્યા.
તેઓને લાયક રીતે નવાઝ્યા-અને તેઓને લાયક જગ્યાએ ઉતાર્યા.

બીજે દહાડે જ્યારે આરમાન સોનેરી બન્યા-અને ખોરશીદે લડાઈની તલવાર ખેંચી (યાને સવાર પડી),
ત્યારે તેઓએ પાદશાહની બેટીને સહુગારી-જે કે માહતાબને પોતાને તો સહુગાર થટતો નથી.
મેહલમાં એક સોનેરી તખત મૂક્યું-અને તેની આસપાસ ચીનાહ સહુગારની ચીંટા ગોઠવી.

પેલી ખુરશીદના ચેહરોની તખત ઉપર બેઠી-આરમાન ઉપરના શુક સેતારા કરતાં પણ તે વધારે જળકાટવાળી હતી.
મધુર વચનના, વક્તાબાઝ અને મજબૂત યાદદાશત શક્તિ ધરાવનારા અને બાહોરા દશ ધરડા રાખેલા દરબારમાં ગયા.
પાદશાહે તેઓને ફીક્સુસના બેટા સિકંદરના કહેવા પ્રમાણે કન્યાની નઝદીક મોકલ્યા.

જ્યારે તે પીર મદેએ પાદશાહની બેટીનો ચેહરો બેચો કે જેનાથી તે મેહેલ, તાજ અને તખત સમગ્ર જળી રહ્યું હતું,
ત્યારે તેઓ તેથી દંબ થઈ ગયા-તેમની હીદારથી તે બુદ્ધાઓના પગ સુસ્ત થઈ ગયા.

તે દરો બુદ્ધા દાનેશમંદો ત્યાંના ત્યાંજ ઉભા રહી ગયા-તેઓની ઝળાન ખોદાતાલાની રતુતીથી બરપુર બની.
તેઓમાંથી એક જણ પણ અરુએ નહીં-કે એકુએ તેણીની પરથી પોતાની આંખ જરા પણ ખસાડી નહીં
જ્યારે પેલા દાનાઓ ત્યાં ધમો વખત થોક્યા-ત્યારે એક જણ આવી તેઓને પાદશાહ પાસે તેડી ગયો

પાદશાહ કયદે પેલા રૂમીઓને કહ્યું-કે "તમોને એટલો બધો વખત શા માટે લાગ્યો ?

આની રીતનો ચેહરો ધરાવનારી પણ એક ઇન્સાનજ છે-જે દરેક પ્રહોની સારી અસરથી આંખી સુદરતા ધરાવે છે"
એક રૂમીએ તેને કહ્યું કે "ઓ પાદશાહ ! તેણીના જેવી તો કોઈનાં મેહલમાં પાલી તરવીર પણ કોઈ બેરેશ નહીં.

હવે અમે દરેક જણ તે માહતાબના ચેહરોની બાનૂનાં શરીરનું વર્ણન શાહ ઉપર લખી મોકલીશું."

પછી તથાગા ફીલસૂફો સાથે બેઠા-અને તેઓએ કાગઝ, સીઆહી અને કલમ હાથમાં પકડી
દરેક દાના રાખેસે જે કાંઈ બેચું હતું તે લખ્યું-જેથી આખું કાગઝ ભરાઈ ગયું.

જે લઈ તેઓની નઝદીકથી એક સવાર મીલાહ તરફ સિકંદરની આગળ લાવવાથી ગયો

જ્યારે દેશના પાદશાહે તે નામાઓ વાંચ્યાં-ત્યારે તેઓની વાતથી તે અન્યબીમાં ગર્કાવ ગયો. !

બનામહુ હર અન્દામરા હર યકી
સેફત કઈહુ ખૂદહુ જે અન્દામી
બદીશાન જહાનદાર નામહુ નેવેશત
કે યખયખ કે દીદીહુ પીરાન બહેશત
કુનૂન બાઝ ગઈહુ બા આરુ ચીઝ
બરીન બરુ ફેઝુની અખાહીહુ નીઝ
જુ અન્શરે અહુદે મનુ ઊરા દેહીહુ
બોસીચીદહુ રહુરા યુનહુ બરુ નેહીહુ
નેયાઝારહુ ઊરા કસી ઝીનુ સેપસ
કજુ યાફતમ દર જહાન દાદો બસ
ફેરેસ્તાહુ બરુ ગશત અઝીનુ તાઝહુ બુમ
બેયામહુ બનઝદીકે પીરાને રમ

કારણ દરેક જણે તે નામામાં તેણીનાં આખાં શરીરનું થોડું થોડું
વર્ણન લખ્યું હતું.
પાદશાહે તેઓ ઉપર પાકું નામુ લખ્યું-કે “શાખાશ! ધન્ય છે એ
પીર મરદો! કે તમોએ બહેશતના દીદાર કર્યા છે.
હવે તમે આ ચાર ચીઝ લઈને પાછા ફરી-એ ઉપરાંત બીજી વધારે ૧૪૪
કથાં માગતા ના.
જ્યારે ક્યદને આ મારા કોલકશારનો પર્વાનો આપો-ત્યારે દુરતજ
સફરની તૈયારી કરો અને અરબાબ લાખો.
હવે પછી કોઇ તેને કુઃખ નહીં દેશે-કારણકે જેહાનમાં મેં તેનીથી
ઇન્સાફ મેળવ્યો છે તેજ પુરતુ છે.”
તે ખુશનુમા રોહરથી પેલા કાસેદ પાછો ફરી-રમના બુઝાગેની
નઝદીક આવ્યો.

આવદને દહુ મદે દાના દોખતર
વ જમ્ વ પેઝેશ્ક વ ફીલસૂફ અઝ
કયદે હેન્દી નઝદે સેકન્દર.

દશ દાના મદેનું કયદે હિંદી પાસેથી બેટી,
જમ, વૈદ અને ફીલસૂફને સિકંદરની
નઝદીક લઈ આવવું. .

જુ આન મુએદાન પાસેએ શહૂર્યાર
બેદીદહુ બા રન્જ દીદહુ સવાર
અઝ અયવાન બનઝદીકે શાહુ આમદન્દ
બદાન નામવર બારુગાહુ આમદન્દ
જુ બરુ ખાન્દ ઊ પાસેએ નામહુરા
પયામે જહાનબુય ખુદ કામહુરા
સેપહુદારે હેન્દેસ્તાન શાહ ગશત
કે અઝ રન્જે એરેકંદર આઝાહ ગશત
હમ આનગાહુ સહ મરુહ અઝાન હેન્દવાન
ગુઝીન કરુહ યૂયાઓ શીરીન બખાન
દરે ગન્જે બી રન્જ બુકુશાહ શાહુ
ગુઝીન કરુહ અઝાન ચારહો તાલે ગાહુ
હમ અઝ ગઉહરો જમએ ના બુરીહ
ઝે ચીઝી કે શાયેસ્તાહુ તરુ બરુ ગુઝીહ
બેઝાઈન્દ સી સહ યુતુરવાર બાર
હમાન જમહો ગઉહરે શાહુવાર
દહુ ઉશ્તુર હમહુ બારુ દીનાર ખૂદ
સહ ઉશ્તુર ઝે ગન્જે દેરમ બારુ ખૂદ
યકી મહુદે પુરમાયહુ અઝ ઊરે તરુ
બરુ ઊ બાફતહુ ઝરુરો ચન્દી ગોહર
બદહુ પીલ બરુ તખ્તે ઝરુરીન નેહાહ
બપીલી કે પુરમાયહુ તરુ ઝીન નેહાહ
કુધેસ્તાન બેખારીહુ ખૂનાન સેરેશ્ક
હમી રફત બા ફીલસૂફ પેઝેશ્ક
કંદહુ હમયુનાન નામદારી બદેસ્ત
હમહુ સરકશાન અઝ મયે જમ મરેત
જુ આન માહુ આમહુ બશુશ્કએ શાહુ
યકી તાજ બરુ સરુ ઝે યુશ્કે સેયાહુ

જ્યારે પેલા દાનાઓએ સફર કરી આવેલા સવાર સાથ પાદશાહેનો
જવાબ જોયો,
ત્યારે તેઓ પોતાના મેહલમાંથી પાદશાહ કયદની નઝદીક તે નામ-
વરની દરબારમાં આવ્યા.
જ્યારે કયદે તે નામાનો જવાબ વાંચ્યો-અને તે દેશોને છતનારા
સ્વતંત્ર પાદશાહેનો પયગામ સાંભળ્યો,
ત્યારે હિંદુસ્તાનનો પાદશાહ ખુશહાલ બન્યો-કારણકે તે સિકંદર
તરફનાં કુઃખના બચથી મોકળો થયો.
તેજ વખત તેણે હિંદીવાનોમાંથી બોલવામાં ચપળ અને શીરીન
બખાનના સો મદેઈ ચુંડી કાઢ્યા.
વગર મેહનતે મેળવેલા ખઝાનાનો દરવાઝો ખુલ્યો ક્રીધો-તેમાંથી
સાંકળી, તાજ અને તખ્ત ચુંડી કાઢ્યાં.
તેમજ મોતીઓ અને કપડાંના તાકા-અને બીજી અત્યંત સુંદર ૧૪૫
ચીજો બાહર કાઢી.
તેઓ કપડાં અને પાદશાહેનો લાથકનાં ગોહરોના બોળના ત્રણસો
બેટ લઈ ચાલ્યા.
દશ બેટ ઉપર સપળા દીનારજ લાધ્યા હતા-બીજાં સો બેટ ઉપર
દિરમનો ખઝાનો લાધ્યા હતા.
એક ધણીજ કીમતી લીલાં અગરની અમારી હતી-જેની ઉપર જાત-
જાતનાં ગોહરો અને સોનું જડેલું હતું.
દશ હાથી ઉપર સોનેરી તખ્ત ચૂક્યાં-અને એક હાથી કે જે ધણેજ
કીમતી હતો તે ઉપર પેલી શાહઝાદીની અમારી ગોઠવી.
તે શાહઝાદીએ લોહીનાં આંસુ વરસાવ્યાં અને પેલા ફીલસૂફ અને
વૈદની સાથે ચાલી.
તેમજ એક નામદાર પોતાના હાથમાં પેલી જમ લઈ ચાલ્યો-જે
જમમાં ભરેલા મયથી સપળા સરદારો મરત બન્યા હતા.
જ્યારે તે માહરજ પાદશાહેનાં જાનખાનામાં આવી-ત્યારે તેણીએ
પોતાનાં સર ઉપર એક ખાલેસ કરતુરી ભરેલું તાજ મૂકેલું હતું.

અસાને એરેહ્ બરૂ ગુલે અર્ધવાન
બરૂ અકૂગન્દહ્ બુદ માહુરેખ ગીસવાન
શુ સર્વે સહી બરૂ સરશ ગેરૂદ માહુ
નશાયેસ્ત કહીન બદ્દ દરૂ નેગાહ
૧૪૬ હો અરમશ શુ ફ નર્ગેસ અન્દરૂ બેહેસ્ત
કે ગોકૂતી કે અમ્ નાઝ દારૂદ સેરેસ્ત
સેકન્દરૂ નેગેહ્ કશૂદ બાલાએ ઊય
હમાન મૂયો રૂયો સરા પાએ ઊય
હમી ગોકૂત ધીનત અરાધે બેહાન
હમી આક્રીન બાન્દ અન્દરૂ નેહાન
બદાન દાદગરૂ ફ સેપેહરૂ આક્રીદ
બદાન બૂનદ બાલાએ ચેહુરૂ આક્રીદ
બેફરૂમૂદ તા હરૂ કે બેખદ બુદન્દ
બદાન લશકરે રૂમ મૂબદ બુદન્દ
નેશરેત્તેનો વયરા બઆઈન બેખારેત
બરરમે મરીહા બપયવન્દે રારેત
બરૂ ઊ રીખત દીનારૂ અન્દાન એ ગન્જ
કે શુદ માહુરા રાહ રફતન બરન્જ

તે માહતાબ ચેહરાની નારે પોતાના ગુથેલા બાલ અર્ધવાનના ફલ
જેવા ગાલ ઉપર જેમ બખ્તર નાખે તેમ નાખેલા હતા.
તેણી સર્વનાં ઝાડ ઉપર ગોળ માહતાબ હોય તેવી દેખાતી હતી-
તેણીની ઉપર આપણી આંખો ફરી શક્તિ હતી નહીં.
તેની બન્ને આંખો બેહેશતમાં ઉગેલાં બે નરંગેસનાં ફલ માફક હતી-
તું કહે ગોચા તેણી નાઝ નખરાનીજ ખાસીયત ધરાવે છે,
સિકન્દરે તેણીનાં કદ ઉપર તેમજ તેણીના બાલ અને ચેહરા ઉપર
પગથી માથાં સુધી નેગાહ કીધી.
અને બોલવા લાગ્યા કે “ઓ ખોદા! આ તો તારો આ દુન્યાનો
એક ચેરાગજ છે”-પછી તે પોતાનાં મનમાંજ આક્રીન કરવા લાગ્યા,
તે દાદગર સાહેબ ઉપર, કે જે સાહેબે આસ્માન પથદા કીધા-તેમજ
જે સાહેબે આકું બુલદ કદ અને આવો બખ્તર ચેહરે પથદા કીધો.
રૂમી લશ્કરમાં જેઓ ધર્મના ઉપાધ્યા ગણાતા હતા તેઓને-તેમજ
બીજા ડાહ્યા માણસોને લગ્નની ક્રિયા કરવા ફર્મિયું.
તેઓ બેઠા અને પયગમ્બર મરીહાની* રીત પ્રમાણે કાયદાસરની
ક્રિયા સાથના લગ્ન કરી તેણીને લીધી.
તેની ઉપર ખજાનામાંથી એટલા બધા દીનારો નેસાર કીધા-કે તે
માહતાબને ચેહરેનીને જવાનો માર્ગ પણ મુશ્કેલ થઇ પડ્યા.

* વાંચનારા સાહેબો અહીં સવાલ કરશે કે સિકન્દર કઈ દીન પાળતો હતો? ઇરાની લખનારાઓથી આ બાબતની તેહકીક
આપણને મળી શક્તિ નથી. ફિદોસી પણ આ બાબત ખુલ્લી રીતે આપતો નથી. પારકા દેશોના રાજ્યકર્તાઓ ઉપરના નામા
મધ્યે સિકન્દર ખોદાનુજ નામ પહેલું યાદ કરતો હતો, જે ઉપરથી આટલી વાત નક્કી થાય છે કે તે ખતપરસ્ત તો હતોજ નહીં.
પણ તેથી એમ નક્કી થતું નથી કે તે હરેતશ્વી દીન ઉપર એતેકાદ રાખતો હતો. ક્યદે હિંદીની છાકરી સાથ સિકન્દરનાં લગ્ન
થાય છે, તેનું બેચાન આપતાં ફિદોસીનાં શાહનામાની ધણી ખરી આજ્ઞિતમાં “મરીહા”ની દીન મૂજબ તે લગ્નની ક્રિયા થઇ
હતી એમ લખાયલું છે. જે મેસ્ત્રા નીચે મૂજબ છે-“બરરમે મરીહા બપયવન્દે રારેત” પણ ફાર્સી ભાષાના મોટા ઉસ્તાદોએ
આ મેસ્ત્રામાં આવેલા શબ્દો “બરરમે મરીહા”ને બદલે “બઆઇને મૂસા” કરી વાંચન કર્યું છે, એટલે “મૂસાની દીન મૂજબ”
આ વાંચન ખરૂં જણાય છે. સિકન્દરના ઝમાનાની ધણી આગળ મૂસાની દીન એ તરફ ફેલાવો પામેલી હતી. જે કે તવારીખ-
નવેસો ખુલ્લા શબ્દોમાં લખતા નથી કે સિકન્દર મૂસાની દીન પાળતો હતો. તો પણ ફિદોસી સિકન્દરનો અહવાલ આપતાં
જણાવે છે કે તે જેરસલમની આહુદીઓની મરજેદની જિયારતે ગયા હતા. અરબોના પયગમ્બર હજરત મોહમ્મદ સાહેબના
બખતની આગળ અરબો જેરસલમની મરજેદને બયતુલ મુકદ્દસ, બયતુલ હરામ અને કમ્બઝ તરીકે ઓળખતા હતા. અને
ધણીક અરબો મૂસા પયગમ્બરની દીન પાળતા હતા. ફિદોસીના લખવા પ્રમાણે જે સિકન્દર જેરસલમની જિયારતે ગયા હોય
તો આપણને માનવાને કારણ મળે છે, કે સિકન્દર મૂસાની દીન ઉપર એતેકાદ રાખતો હતો. જે ઉપર લખેલા મિસ્ત્રામાં
“બરરમે મરીહા”નું વાંચન વાંચ્યે તો તેનો અર્થ ઝાહેરમાં ઇસુ ખ્રીસ્તના ધર્મની ક્રિયા મૂજબ તે લગ્ન થયાં હતાં એમ થાય.
કારણકે Christ શબ્દનો અર્થ અરબી ભાષામાં “મરીહા” થાય છે. પણ તેથી આપણે એકદમ એમ નહીં કહીશું કે ફિદોસીને
ઈસુ ખ્રીસ્તની દીન ક્યારે ફેલાઈ હતી તેની ખબર નહીં હતી. ફિદોસી અને બીજા ઇસ્લામી ધર્મ પાળનારા તવારીખનવેસો
સારી રીતે બહુતા હોવા બેઠયે કે ઇસુ ખ્રીસ્તે કાંઈ નવો ધર્મ લોકોને આપ્યો નહીં હતો, પણ હજરત મૂસાના ધર્મ ઉપર સુધારો
કરીને બીજા રૂપમાં તેજ ધર્મ પાછો આપ્યો હતો. બાઇબલનું પુસ્તક કાંઈ એકલું ઇસુ ખ્રીસ્તનું નથી. Old Testament
(હજરત મૂસાનું લાવેલું) અને New Testament (હજરત ઇસાનું આપેલું) એ બન્નેનું તે બનેલું છે. એટલે ફિદોસીએ
“બરરમે મરીહા” લખવામાં મૂસા પયગમ્બરની દીનનીજ મતલબ રાખેલી હોવી બેઠયે. તેમજ ફિદોસી એમ પણ ધારતો
હોવો બેઠયે કે સિકન્દર મૂસા પયગમ્બરની દીન ઉપર એતેકાદ રાખતો હતો.

યુરોપિયન તવારીખનવેસોને આધારે આપણે કહ્યે કે કહીમ યુનાનીઓ એક નહીં પણ અનેક દેવતાના પૂજારીઓ હતા.
તે મધ્યે Tonn, અને apollo મુખ્ય હતા. કહીમ યુનાનીઓની પડતી આવી ત્યાં સુધી તેઓ દેવતાઓની માન્યતા ધરાવતા
હતા. પણ વખતના વહેવા સાથ લોકોનો એતેકાદ ફેરવાતો ગયો હતો. પ્રથમ મૂસા (Moses)ને અને રોવટે કાઈરટનો ધર્મ
યુનાનમાં ફેલાયેલો જણાય છે. ક્યદે હિંદીની છાકરી સાથ સિકન્દરના લગ્ન મૂસાની દીન પ્રમાણે થયાં હતાં એમ ફિદોસી લખે
છે તે બીના ખોટી જણાતી નથી.

આઝમૂદને સેકંદર ફીલ્સૂફ વ
પેઝેરફ વ જમ્ ફેરેસ્તાદએ
કયદે હેન્દીરા.

સિકંદરે કયદે હિંદીએ મોકલેલા ફીલ્સૂફ,
વૈદ અને જમની આઝ-
માયેશ કરવી.

થુ શુદ કારે આન્ સરૂવ યુન્ સાખ્તાહુ
ખઆઇને ઊ લાય પહાખ્તાહુ
બેપરુખ્ત અઝ આન્ પસ અદાનદહુ મરૂદ
કે ચૂન્ ખીજહ અઝ દાનેશ અન્દર નખરૂદ
પુરૂ અઝ રઉધને ગાલ જમી ખુજેરૂ
ફેરેસ્તાદ જી ફીલ્સૂફે સુતોરૂ
કે ઇન્સા ખઅન્દામહા દર બેમાલ
સુરીનો મેયાનો ખરે પોરેતો ચાલ
બેયાસાય તા માન્દગી બેકૂગની
અદાનેશ મરા જનો મલ્ક આગની
થુ દાના ખરઉધન્ નેગહુ કરૂદ ગોફૂ
કે ઇન્ પન્હ અરૂ મન્ નશાયહ નેહોફૂ
ખજમ અન્દર અકૂગન્ સૂજન્ હઝારૂ
ફેરેસ્તાદ ખાજશ ખરે શહૂરૂયારૂ
ખસૂજન્ નેગહુ કરૂદ શાહે જહાન્
બેયાવરૂદ આહન્ગરીરા નેહાન્
બેકરૂમૂદ તા ગેરૂદ યુદાખ્તાન્હ
એ આહન્ થકી મોહૂરૂઈ સાખ્તાન્હ
સુએ મદે દાના ફેરેસ્તાદ જૂદ
થુ દાના નેગહુ કરૂદ આહન્ બેસૂદ
ફેરેસ્તાદ અઝ આન્ આહન્ તીરહુ રન્જ
થકી આઈનહુ કરૂદ રઉશન્ એ જન્જ
બેબાઈન્હ નઝદે સેકંદરૂ અશખ
વજાન્ રાઝ તુકશાહ અરૂ બાદ લખ
સેકંદરૂ નેહાહ આઈનહુ જીરે નમ
હમી બૂદ તા શુદ સેયાહો દેજમ
ખરે ફીલ્સૂફેશ ફેરેસ્તાદ ખાઝ
અદાન્ કારૂ શુદ રમએ આહન્ દરાઝ
ખેરૂદમદ બેઝૂદ આહન્ થુ આખ
ફેરેસ્તાદ ખાજશ હમઅન્દરૂ શેતાખ
ઝેફૂદશ અદારૂ કઝીન્ પસ એ નમ
નગદહ ખઝૂદી સેયાહો દેજમ
સેકંદરૂ નેગહુ કરૂદ ગારા બેખાન્હ
બેપુરૂસીદો દરૂ જીરે ગાહશ નેશાન્હ
સખુન્ ગોફૂતશ અઝ જમો રઉધન્ ખુજેરૂ
હમી દાનેશો નામવરૂ ખાઝ જોરેત
થુનીન્ ગોફૂત બા શાહુ મદે ખરૂદ
કે રઉધન્ અરૂ અન્દામહા તુઝરૂદ
તા ગોફૂતી કે અઝ ફીલ્સૂફાને શહૂરૂ
મરા ખુદ એ દાનેશ ફેઝૂનરેત અહૂરૂ
ખપાસેખ થુનીન્ ગોફૂતમ અઝ પાદશા
કે દાના દેહો મરૂદમે પ/રૂસા

ન્યારે તે સરોવર જેવી શાહઝાદીની શાદીતું કામ પૂરું થયું-અને
તેણીના દરજ્જાને લાયકતું રહેઠાણ તૈયાર થયું,
ત્યાર બાદ પેલા દાના મદની પરીક્ષામાં તે શકાયો-કે જેથી જણાઈ
જાય કે તે તકરાર દરમિયાન ડહાપણમાં કેવો નીવડે છે ?
તેણે ગાયનાં ધીતું બરેલું એક મોટું ખ્યાલું-તે મોટા ફીલ્સૂફ પાસે
મોકલ્યું.

અને કહેવાડ્યું કે “ તારાં કુલાં, કમર, છાતી, પીઠ અને ગર્દન વગેરે ૧૪૭
તમામ બદન ઉપર એ ચોપડને.

અને તારી યાક ઉતરે ત્યાં સૂધી સૂઈ રહેજે-ત્યાર પછી મારા જીવને
અને મગજને ડહાપણથી ભરજે.”

ન્યારે તે દાના રાખસે પેલાં ધી ઉપર નેગાહ કીધી ત્યારે બોલ્યો-
કે “ આ બેદી સલાહ મારાથી અનલગી નથી.”

પછી તેણે તે ખ્યાલાંમાં એક હઝાર સોય નાખી-અને તેને પાછું
પાદશાહની નઝદીક મોકલ્યું.

દેશના પાદશાહે તે સોય ઉપર નઝર કીધી-કે તુજ્જાજ એક લઘુદારનું
ફૂળી રીતે બોલાવી મંગાવ્યો.

અને હોકમ કીધો જેથી સોયને ગાળી નાખ્યા-તેનો ગોળ લોખંડી
રડો બનાવ્યો.

અને તુરત દાના મદ પાસે મોકલ્યો-ન્યારે દાનાએ તે લોખંડી
ગોળો જોયો તેને ચળકતો કીધો.

અને તે કિટાયલાં સ્ત્રીઆહ રંગનાં લોહાંની જગાએ એક ઝળકતો
આઇનો બનાવીને મોકલ્યો.

તેઓ તેને રાતની વખતે સિકંદર પાસે લઈ ગયા-જેણે એ વાત
કાઠને કહી નહી.

સિકંદરે તે આરસીને કારમાં રાખી મૂકી-તે ન્યાં સૂધી કાળી બની
ગઇ અને બદ સૂરત થઈ ગઇ ત્યાં સૂધી એમ રહેવા દીધી.

પછી પાદશાહે તે ફીલ્સૂફની નઝદીક પાછી મોકલી-અને એ પ્રમાણે ૧૪૮
તે લોખંડના બેદતું કામ લખાવ્યું.

તે દાનેશમદે પેલાં લોહાંને પાણીના જેવું ચળકતું પોલીશ કીધું-
અને તેજ વખત તેને પાછું મોકલ્યું.

તેની ઉપર તેણે એવી દવા લગાડી કે લીનાશયી તે જલ્દી કાળી
નહી પડે અને ખરાબ થાય નહીં.

સિકંદરે તે ઉપર નેગાહ કીધી અને તે વિદ્વાનને બોલાવી મંગાવ્યો-
તેની ખચર આફ્રીયત પૂછી પોતાનાં તખ્ત નીચે બેસાડ્યો.

પહેલાં પાદશાહે પેલાં ખ્યાલાં અને ધીની વાત તેને કહી-અને તે
નામવર રાખસની દાનાઇ પોતે જાણવા માગી.

તે ડહાપણવાળા મદ પાદશાહને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “ ધી શરીરમાં
પચવરત થતું નથી.

તું એવું કહેવા માગતો હતો કે ‘ હું શેહરના ખીજ શીલ્સૂફે કરતાં
વધુ વિદ્વાન છું.’

તેના જવાબમાં આ પાદશાહ ! મેં એમ કહ્યું કે ‘ ડહો પરહેઝગાર
માણસ,

૧૪૮ સુ સુખ પથે ઉત્તુખાન બેરપરહ
 વગર સન્ન પીશ આયદશ યુગરહ
 તોરા ગોઠૂતમ ઈન્ ચરખ ગોઠૂતારે મન્
 રવાનો દેલો રાયે હુશયારે મન્
 ૧૪૯ સુખુન્ દારહ અચ મૂય બારીક તર
 તોરા દેલ એ આહન ન તારીક તર
 તો ગોઠૂતી બર ઊ સાલેયાન્ બર ગુલરત
 એ ખૂનહા દેલમ પુર એ જંગાર ગરત
 એખૂનહા બરાહુ આયહ ઈન્ તીરગી
 એરા બૂહ આયહ બહીન્ ખીરગી
 તોરા ગોઠૂતમ અચ દાનેરો આરમાન્
 એદાયમ દેલત ગર શવહ બહુમમાન્
 અજાન્ પસ કે ચૂન્ આખ ગર્દહ બરગ
 કુલ કરહ ચારહ બર કાર જન્
 પસન્ આમદશ નચસ ગોઠૂતારે ઊય
 દેલશ તીચ તર ગરત બર કારે ઊય
 બેકરૂમહ તા જામચો સીમો બર
 બેયાવરહ ગન્જરો જામી ગોઠૂર
 બદાના સેપોદંદો દાનન્દહુ ગોઠૂત
 કે મન્ ગઉહરી દારમ અન્દર નેહોઠૂત
 કે તાખન્દહુ તર ચીઝો બી દુશમન્દ
 ન ચૂન્ ખારતહુ જોઠૂતે અહુરીમન્દ
 બરાખ પારખાન્દ નખાહમ બમોહ
 બરાહી કે બારામ નતસમ એ દોહ
 ૧૫૦ ખેરહ બાયદો દાનેરો રારતી
 કે કમ્બી બેહુમહ દરે કારતી
 મરા ખુદો પૂશીની દર જોહાન્
 બસ અચ શહુરયાર આરકારો નેહાન્
 કે દાનેશ બરાખ પારખાને મનરત
 ખેરહ તાજે બીદાર જાને મનરત
 બબીશી એરા શાહમાની કુનમ
 બહીન્ ખારતહુ પારખાની કુનમ
 બેકમ્બાય તા ઈન્ બરહ બાચ જાય
 ખેરહ બાહ જાને તોરા શહુતમાય
 સેકન્દર બહ માન્દ અન્દર શેગેઠૂત
 એ હરખૂનહા અન્દીશહા બર ગેરેઠૂત
 બહ ગોઠૂત અઝીન્ પસ મરા બર ગુનાહુ
 નગીરહ બોદાવન્દે ખુરશીદો માહુ
 ખરીદારમ ઈન્ રાયો પન્દે તોરા
 સખુન્ ગોઠૂતને સૂદમન્દે તોરા
 બેકરૂમહ તા રૂત પીશશ પેઝેશુ
 કે એલલત બેગોઠૂતી શુ દીદી સેરેશુ
 સરે દરહમન્દાન્ બહુ ગોઠૂત કીરત
 કે બર દર્દે આન્ કસ બેબાયહ ગેરીસ્ત
 ૧૫૧ બહુ ગોઠૂત આન્ કસ કે અકુજુ ખેરહ
 શુ બર માન્ નેશીનહુ ખુરેશ તુરમોરહ
 નખાશહ ફરાવાન્ ખુરેશ તન્દુરેસ્ત
 ખુઝોરગ આન્ કે ઊ તન્દુરેસ્તી બેજેસ્ત
 બેયામીજમ અકુજુ તોરા દારહ
 ગયાહા ફરાચ આરમ અચ હરુહ

સોયની મિસાલ સેહવથી સફર કરે છે-અને જો ત્યાં તેની સામે
 પહોંચે આવે છે તો તે પણ ઓળંગી જાય છે.
 મેં મારા મધુર વચનો તને કહ્યા છે-પણ મારો આત્મા, મારું દિલ
 અને મારા હૃદયપણ બરેલા વિચારો,
 તને ખીલ ખાલ કરતાં પણ બારીક શબ્દો કહેવા માગે છે-હું ધારું
 છું કે તારું દિલ લોખંડ કરતાં કંઈ વધુ કાળું તો નહીંજ હશે.
 તે એમ કહેવા માંચું કે 'તેની ઉપર વર્ષો વહી ગયાં-અને મારું
 દિલ લોહી રેતાથી કાઠ ખાઈ ગયું છે.
 તો હવે એ અધકાર કેમ દૂર થાય?-અને આ અધકારમાં શા માટે
 રહેવું બેઠવું?'
 મેં તને જવાબ આપ્યો કે 'અગર તારું દિલ ગમે એવું ખરાબ
 વિચારથી ભરેલું હશે તોપણ આસ્માની વિદ્યાથી હું તે સાફ કરીશ.
 અને જો તે પાણી જેવા રંગનું નિર્મળ થશે તો પછી-તેના ઉપર
 કાઠ ચઢીજ કેમ શકશે?'
 પાદશાહે તેની નાદેર વાતો ધણી પસંદ પડી-અને તેનાં કામ ઉપર
 તેનું દિલ વધારે તેજ બન્યું.
 પાદશાહે કમ્બોચું જેથી સોનેરી રૂપેરી ભરતકામનો પોશાક અને
 એક ગોદરથી ભરેલી નમ ખજાનથી લઈ આપ્યો.
 તે પેલા દાના રાખને આપ્યું જેથી તે વિદ્વાન બોલ્યો કે "હું પણ
 એક છપ્પે ગોઠૂર ધરાઈ",
 જે ચીજ ધણીજ ઝળકતી છે તેમજ કોઈ તેનો દુશ્મન પણ નથી-
 વળી એક સંત્રી રાખેલા ખજાના માફક રાજતાનનો સાથી પણ નથી.
 તેની સંભાળ માટે મને પૈસા અર્થે રાતના ચોકીયાન રાખવો પડતો
 નથી-અને ત્યાં કેથે સુસાદરી ભઈ છું ત્યાં મને ચોરોનો કશો બચ હોતો નથી.
 ઇન્સાનને અક્ષલ, અનુભવ અને પ્રમાણીકપણું ધરાવવું બેઠવું-કારણકે
 અપ્રમાણીકપણું હમેશે અવાલનો દરવાજો ઠોકે છે.
 આ દુન્યામાં મને પાદશાહ તરફથી ઝાહેર કે છપ્પી રીતે મળતું
 ખાવાતું અને પેહેરવા ઓઢવાનુંજ પુરતું ગણાય.
 કારણકે મારી તો દાનાઈ રાતને વખતે પારખાન છે-અને દાનાઇજ
 મારા રોશન હવતું તાજ છે.
 તો પછી વધારે મેળવવા ઉપર હું ખુશહાલી શા માટે કરું?-અને
 તે ખજાના માટે પારખાની શા માટે કર્યા કરું?
 માટે તું હોકમ કર કે એ સઘળું પાછું લઈ જાય-હૃદયપણ તારા
 હવનો રેહતુમા બનવો!"
 એ બેઠી સિકંદર અજળ થયો-અને તેણે જાતજાતના વિચારો કીધા.
 પાદશાહે તેને કહ્યું કે "હવે પછી ખુરશીદ અને માહતાબનો સાહેબ
 મને ગુનાહ કરતો નહીં જોશે.
 કારણકે હું આ તારી સારી સલાહ, શીખામણ અને ઉપયોગી વાતોનો
 ખરીદાર બન્યો છું."
 પછી પાદશાહે હોકમ કીધો જેથી પેલો આંખમાંનો બીનાશ બેઠને
 દુઃખ પારખનારો વેદ તેની આગળ ગયો.
 તેને પુછ્યું કે "દુઃખી માણસો કે જેનાં દુઃખ ઉપર આપણને
 રહવું પડે છે તેનો સરદાર કોણ છે?"
 વેદે જવાબ દીધો કે "ખાધરા-કે જ્યારે ખાણું ઉપર બેસે છે ત્યારે
 ખાવાનો કશો હિસાબજ રાખતો નથી
 ધણું ખાતું તંદુરેસ્તી નથી આપતું-ખુઝોળ રાખ્તે તેજ છે કે જેણે
 પોતાની તંદુરેસ્તીની સંભાળ રાખી.
 હવે હું તારે માટે એ તરફથી ઘાસ પાલો લેગો કરી એક દવા
 તૈયાર કરું છું."

કે હમવારુ બાંસી તો વૃ તન્દુરેસ્ત નબાયદ બદાર તોરા રૂદહુ શોસ્ત હમાન્ આરુજહા બેયકુઝાયદત ચુ અકુજન્ ખુરી ચીઝ તુઝાયદત હમી યાદ દાર ઇન્ સુખુનહાએ નબઝ બેયકુઝાયદ અન્દર તનત ખૂનો મબઝ શવી બર તને ખીશ બર કામગાર હેલત શાદ ગદદ ચુ ખુર્રમ બહાર હમાન્ રંગે એહુરત બળય આવરદ બહર કાર પાકીઝહુ રાય આવરદ નગદદ પરાગન્હહુ મૂયત સફીદ એ ગીતી બજીદી નખુર્રી ઉઝીદ સેકન્દર બદ ગોઝત નશીદહુ અમ ન કસરા એ શાહાન્ ચુનીન્ હીદહુ અમ ગર આરી તો ઇન્ નબઝ દાર બળય તો બાંસી બનીકી મરા રહુતુમાય ખરીદાર ગદમ તોરા મન્ બળાન્ શવી બી ગઝન્દ અઝ બરે બદચુમાન્ વરા બેલઅતો નીકુઝહા બેસાખ્ત એ દાના પેઝેશકાન્ સરશ બર ફરાખ્ત પેઝેકે સરાયન્દહુ આમદ બહુઝ નેયાવરુદ બા ખીશાન્ યાન્ ગોઝહુ એ દાનાઈ ઊરા ફેજન્ બૂદ બહુર હમી ઝહુર બેશાખ્ત અઝ પાવઝહુર ગેયાહાએ ફૂદી ફેશવાન્ દુરેદ બેયકુઝન્ અઝ હરચે બી કાર બૂદ અઝ પાકુ તેયાકુહા બર ચુઝીદ બેયામીખ્ત દાર ચુનાન્ ચુન્ સઝીદ તનશરા બદારએ ફૂદી બેશોસ્ત હમી દાશ્તશ હર હમાન્ તન્દુરેસ્ત ચુનાન્ બુદ કે ઊ શખ નબેઝૂતી બસી બેયામીખ્તી શાદ બા હર કસી બકારે જનાન્ તીઝ બૂદી સરશ હમી નરમ જાઈ બેજેસ્તી બરશ અઝ આન્ પસ બકાહેશ ગેરાઇહુ શાહુ નમીદાશ્તી હીચ તનરા નેગાહુ ચુનાન્ બુદ કે રૂઝી બેયામદ પેઝેશ્કુ એ કાહેશ નેશાન્ યાકૂત અન્દર સેરેશ્કુ બદ ગોઝત કઝ બેઝૂતો ખીઝે જનાન્ જવાન્ પીર ગદદ બતન્ બીચુમાન્ બર આનમ કે બી ખાખ બૂદી સે શખ બમન્ બાઝ ચૂય ઇનો યુકુશાએ લખ સેકન્દર બદ ગોઝત મન્ રફશનમ અઝ આઝાર હસ્તી નદારદ તનમ પસન્દીદહુ દાનાએ હેન્દસ્તાન્ નબૂદ અન્દશાન્ કાર હમદાસ્તાન્ ચુ શખ તીરહુ શુદ અઝ નેવેશ્તહુ બેજેસ્ત બેયામીખ્ત દારએ કાહેશ દુરેસ્ત સેકન્દર હમાન્ શખ બતનહા બેઝૂત નેયામીખ્ત બા માહુ દીદાર બેઝૂત

કે જે ખાધાથી તું હમેશે તંદુરેસ્ત રહેશે-અને તને બેલાખ લેવાની અર નહીં પડશે.

તેમજ તે તારી બૂખ વધારશે-અને જ્યારે તું વધારે ખાસે ત્યારે તને કશું નુકસાન નહીં કરશે.

તું આ મારા ક્રીમતી સખુનો યાદ રાખશે-તો તારાં શરીરમાં બોહી અને બેજી વધશે.

વળી તું શરીરે હોરાવર થશે-અને બહારની માફક તારું દિલ પુરાહાલ થશે.

તે દવાઇથી તારા ચેહરા ઉપરનો રંગ કાયમ રહેશે-અને દરેક વાતમાં તું સારાજ વિચાર જણાવશે.

તારા બરાવદાર બાલ સફેદ નહીં થશે-અને આ દુન્યામાં તું લાગ્બી જિંદગી ગુઝારશે."

સિકંદરે તેને કહ્યું કે "કદી પણ મેં કોઈ પાદશાહને એવા બાગ્ય-શાળી થયેલો જોયો કે સાંભળ્યો નથી.

જે તું એ નાદેર દવા તૈયાર કરે-અને તું અને નેકીને માર્ગ દેખાડે ૧૫૨ નારો યાય,

તો મારા જ્વનની ક્રીમતે હું તારો ખરીદાર બનીશ-અને દુશ્મનોની બદીથી તું ધારતી વગરનો બનશે."

પછી સિકંદરે તેન મોટે સરપાવ અને સારી બક્ષેશો તૈયાર કીધી-અને સધળા વિદ્વાન વેદોમાંથી તેનાં સરને સરકારી બક્ષી.

પેલા તારીફ લાયક વેદ પઢાડ ઉપર ગયો-તેણે ત્યાંથી પોતાની સાથે કોઇને લીધા નહીં.

તેની પોતાની પાસે વિદ્યા એલમ પુષ્કળ હતો-તે એહરને અને એહરના ઉતારને પિછાનતો હતો.

તેણે ધર્મીક પઢાડી જડીબુટ્ટી કાપી-તેમાંથી જે કોઈ નકામી હતી તે નાખી દીધી.

તેમાંથી સધળી એહરને ઉતારનારી ગુણગારી જડી ચુટી કાઢી-અને ધટતી રીતે તેની દવા બનાવી તૈયાર કીધી.

તે પઢાડી જડીબુટ્ટીનાં તેને બેલાખ આપ્યો-અને એવી રીતે તેને હમેશે તંદુરેસ્ત રાખવા લાગ્યો.

એથી એવું થયું કે તે રાતે ધણું બિધાતો હતો નહીં-પણ દરેક જણ સાથે પુરાહાલીથી બેળાતો હતો.

ઐરોતની સોહબત તરફ વધારે ઢળતો ગયો-અને તેમ કરી તે (તખીબ)ને ખેટો પાડવાની કોઈ નર્મ જગ્યા શોધતો હતો.

ત્યાર બાદ તે પાદશાહ તવાતો ચાલ્યો-કારણ તે પોતાનાં શરીરની ૧૫૩ બિલકુલ સલાખ લેતો નહીં

એવું બન્યું કે એક દહાડે પેલા વેદ સિકંદર આગળ આળ્યો-અને તેની આંખોનાં બીનાશમાંથી તેની તંદુરેસ્તીના ઘટાડો તેણે પારખ્યો.

તેણે પાદશાહને કહ્યું કે "ઐરોત સાથેજ સંબંધ રાખ્યાથી-અરજ જવાન માણસ પણ બુદ્ધો થઈ જાય છે.

હું ધારું છું કે તું ત્રણ રાત સુધી બંધાયો નથી-મોટે તું તારી અબાન ખોલીને મને હકીકત કહે."

સિકંદરે તેને કહ્યું કે "હું સારી પખે છું-મારા શરીરમાં કશું પણ દુઃખ નથી."

પણ તે હિંદુસ્તાનનો વખણાયેલો દાના-આ વાતમાં બિલકુલ એક-મત થયો નહીં.

જ્યારે રાત અંધારી થઈ ત્યારે પેલા વેદે ચોપડીએ ઉથલાવી-અને નાકવતીની સારી જેવી દવા બનાવી તૈયાર કીધી.

સિકંદર તે રાતે એકલો સૂતો-પોતાની માહતાબના દીદારની ઐરત સાથે બેળાયો નહીં.

૧૫૪ અશબ્દગીર જૂન અન્દર આમદ પેઝેરકે
નેમહુ કરહ બી બાર દીદશ સેરેરકે
બેચદાખત દાર અશમેશ નેશસ્ત
યહી જામ મેઝેરકે શાદાન બદસ્ત
મેફરૂમહ તા ખાન બેચારસ્તન્દ
નવાજન્દમે રૂદો મય ખાસ્તન્દ
બહુ ગોફત શાહુ ઇન્ બેરા શીખતી
ચુ બા રન્જ દાર બેચારીખતી
બહુ ગોફત શાહે જહાન દુશ જોફત
નજોસ્તો શમે તીરહુ તનહા બેખોફત
ચુ તનહા બેખોફતી તો અય શહરુયાર
નેયાયહ તોરા હીચ દાર અકાર
સેકન્દર બેખન્દીદો જુ ગશત શાહ
બરા ગોફત બી હેન્દ ગીતી મખાહ
પેઝેરકાને અખતરુ શોનાસાન હમહુ
તો ગોફતી બહેન્દસ્તાન શુદ રમહુ
યહી બહરહુ દીનારો અરપી સેચાહુ
બહરુરાએ અરૂરીન્ બેફરૂમહ શાહુ
પેઝેરકે ખેરહમન્દશ દારો ગોફત
કે બા પાકુ રાયત જખાન બાહ જોફત
જખાન પસ બેફરૂમહ કાન્ જામે અરહ
બેચારન્દ પુર કરહુ અચ આમે સરહ
હમી ખુરહ અજન્ જામે અર હરુ કર આખ
કે શબ્દગીર તા બુહ હગામે ખાખ
૧૫૫ બેખુદન્દ આખ અચ પયે ખુરરકી
એ ખુદન્દ નેચામહ બહુ દરુ કરી
બદાન ફીસ્તુક આન જખાન શાહુ ગોફત
કે અન્દર જહાન કયહરા નીસ્ત જોફત
અજાન પસ નખાનીમ હેન્દસ્તાન
મગર ખાનએ કયહ જહુસ્તાન
બહેરુરહુ નદારન્દ ચીઝી કુજન્
રોગેફત અન્દરીન્ બન્દો ચન્દી ફુસ્ત
બદાન ફીસ્તુક આન જખાન શાહુ ગોફત
કે ઇન્ દાનેશ અચ મા નખાયહ નેહોફત
કે અફકાયેરો આમે ઇન્ જામ ચીસ્ત
ગુબૂનીસ્ત યા આલતે હેન્દીસ્ત
ચુનીન્ દાહ પાસોખ કે અય શહરુયાર
તો ઇન્ જામરા ખારમાયહુ મદાર
કે ઇન્ દરુ બસી સાલેયાન્ કરહુ અન્દ
બદીન્ અન્દરુન્ રન્જહા બદ્દુ અન્દ
એ અખતરુ શોનાસાને હરુ કેરવરી
બાબક કે ખુદ નામવરુ મેહુતરી
બરે કયહ બુદન્દ કીન્ જામ કરહ
બરુએ સફીદો શમે લાજવરુહ
૧૫૬ હમહુ તખ્ત અખતરુ નેગહુદાસ્તન્દ
ફેરાવાન ' બરીન્ રુચ યુઝાસ્તન્દ
તો અચ મકુનેયાતીસ ગીરુ ઇન્ નશાન
કે ઊરા કરી કરહ આહન્ કરશાન
બતખ્ત આન ચુનાન હમ શુદહ આખકશ
એ મરુદન્ પેઝીરહ હમહુ આમે બશ

ન્યારે બામદાદે તે તખીબ પાછો આવ્યો-અને તેની આંખના લીના-
શમાં કાંઈ દુઃખ દેખાયું નહીં,
ત્યારે તેણે દવા ધોળી નાખી અને ખુશહાલ બેઠો-અને ખુશીમાં
ખુશીમાં એક મયની નમ હાથમાં લીધી.

પાદશાહે હોકમ કયો? જેથી ખાનાને મુદ્રો બિઠાવ્યો-અને રામેશ-
ગેરા, તખુરા અને મય મંગાવ્યો.

પાદશાહે તેને પૂછ્યું કે “ન્યારે તે બારી મેહનત કરીને દવા બનાવી
હતી ત્યારે તેને ટોળી શા માટે નાખી?”

તેણે કહ્યું કે “દેશને પાદશાહ ગઈ આખી રાત કાંઈ પણ સાથી
વગર એકલોજ સૂતો હતો.

અને ન્યારે તું એમ એકલો સૂતે છે ત્યારે એ પાદશાહ! તને
દવાની અર પડતી નથી.”

સિકન્દર હસી પડ્યો અને તેનીથી ખુશહાલ થયો-તેને કહ્યું કે
“હિન્દુસ્તાન વગરની દુન્યાજ હોતી ના!

સધળા વેદો અને નુખ્તીઓ ગોચા હિન્દુસ્તાનમાં એકઠા થયલા છે.”

પછી પાદશાહે ફર્માવ્યું જેથી એક દીનારની કાચળી અને એક કાળો
પોટો-જેની લગામ ઉપર સોનેરી તીલીઓ જડી હતી,
તે પેલા વિદ્વાન વેદને આપી બોલ્યો-કે “તારા પાક વિચાર સાથેજ
તારી જખાન જોડાયેલી હોને!”

ત્યાર બાદ પાદશાહે ફર્માવ્યું કે “પેલી સોનેરી નમ-થંડા પાણીથી
બરીને લાવે.

તે સોનેરી નમમાંથી દરેક જણે પાણી પીવા માડ્યું-સવારે બામ-
દાદથી તે રાતને લગામ થયો ત્યાં સુધી,

મગહ મેળવવા ખાતેર પાણી પીધું-પણ તે પીધાથી તેમાં જરાકબી
ઓછું થયું નહીં.

તે વખતે પાદશાહે પેલા ફીલ્સુફને કહ્યું-કે “દુન્યામાં કયદને કાંઈ
જોડ્યો નથી.

હવે પછી આપણે એને હિન્દુસ્તાન નહીં કહીશું-મગર હું તેને
'ભદ્રસ્તાન અને કયદનું ઘર' એવું નામ આપું છું.

જે કે ત્યાંના લોકો દેખાવમાં બીજા દેશ કરતાં તે જરાએ ચઢિયાતા
નથી-પણ ત્યાં અજબ જેવાં મત્રો અને વિચિત્ર હિકમતો દેખાય છે.”

પછી પાદશાહે પેલા ફીલ્સુફને કહ્યું-કે “આ વિદ્યા અમારીથી
ધૂપાવતી નહીં જોઈયે,

કે આ જામમાં પાણી સાથી વધ્યા કરે છે?-કાંઈ સેતારાની અસરથી
છ કે હિંદી ભદ્રગીરીથી છે?”

પેલાએ એવો જવાબ આપ્યો કે “ઓ પાદશાહ!-તું આ જામને
નજીવી ના સમજતો.

કારણકે એને બનાવતાં ધણાં વર્ષો નીકળી ગયાં છે-અને એ ધણી
મેહનતે બની છે.

દરેક મુલકના સેતારેશોનાસોમાંથી-જે ઠેકાણે કે વખણાયલા ઉસ્તાદો
હતા,

તે સધળાઓએ કયદ રાજની નજદીક રહીને દહાડો અને રાત મેહ-
નત કરી એ જામ બનાવી છે.

તેઓએ દરેક સેતારાની અસર ધ્યાનમાં રાખીને-એ બનાવ ઉપર
ધણા દહાડા લીધા છે.

એ બાબતમાં તું લોકચુખનો દાખલો લે-કે જેને કુદરતે લેખન્ડ
ખેંચવાની શક્તિ આપી.છે.

તેજ પ્રમાણે પાણી ખેંચવાની શક્તિ આ જામમાં મેલી છે-અને
તેથી વાતાવરણમાંથી પાણી મેળવે છે.

હમી આખુ યાબદ સુ ગીરહ કમી
ન બીનહ બરઉશનુ દો અશમ આદમી
સુ મોકૂતારે દાના પસન્દ આમદશ
સુબુનહાએ ઉ સુદમદ આમદશ
સુનીન મોકૂત પીરાને મીલાદશ
કે મન આહરે કયદ અજ પયે દાદરા
હમી નેરકનમ તા બેમાનમ બલય
હમહ પીરી ઉ બૂદ બાયદ બપાય
સુ મન યાકૂતમ જુ સુનાન ચાર ચીજ
બર બર ફોજની નબૂધમ નીજ
આવાન પસ એસ્કંદર હમહ આસ્તાહ
કુલ દાસ્ત બા ગન્જે આસ્તાહ
દો સદ બારકશ આસ્તાહ બર નેહાદ
સદ આકૂસર એ ગઉહર બર આન સર નેહાદ
બકૂહ અન્દર આગન્દહ ચીઝી કે બૂદ
એ દીનાર વજ ગઉહર ના બેસૂદ
સુ દર ફહુ શુદ ગન્જહા નાપહીદ
કસી ચેહરે આગન્દહાર નહીદ
હમહ ગન્જ બા આન કે કદશ નેહાન
નહીદન્દ અજ આન પસ કસી દર નેહાન
એ ગન્જે નેહાન કદફ દર ફહુસાર
બેયાવરહ બા ખીશતન યાદગાર

ન્યારે પાણી ખૂટે ત્યારે ફરીને તે હવામાંથી પાણી મેળવે છે-તો ભે કે
પુલ્લી રીતે માણસ પોતાની આંખો વડે તે ભમને પાણી ખેંચતું ભેટું નથી.
ન્યારે પાદશાહને તે દાના ચપ્પસની વાત પસંદ આવી-અને તેના
સખુનો કામદાકારક લાગ્યા,
ત્યારે તેણે મીલાદના બુઝેગેનિ એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “કયદ સાથે
કીધેલા કાલકાર હું ઇન્સાફને ખાતેર,
ન્યાં સુધી જીવતો રહીશ ત્યાં સુધી તોડીશ નહીં-અને તમે સધળા-
ઓએ પણ તેને માન આપવું ભેઈધે.
ન્યારે તેની તરફથી મને આવી સરસ ચીઝો મળી છે-ત્યારે હવે
અમે તેની પાસથી વધારે કશું માગીશું નહીં.”
ત્યાર પછી સિકંદરે તમામ ખજાનો-કે જે તેણે ભેગો કીધો હતો,

તે ખજાનો ખસો બારબરદારી બનવરો ઉપર લાધ્યો-ગોહર જડિત
સો તાજ તે સધળાને મથાળે મૂક્યાં.

પહાડોમાં ફરપાલેલા ખજાનામાં દીનાર તેમજ વાપચાં વગરનાં ૧૫૭
ગોહરો વગેરે જે ચીઝો કે હતી તે લીધી.

ન્યારે તે ખજાનો પહાડમાં ફરપો થયો-ત્યારે તે ભરી મૂકેલા ખજા-
નાને ફરી કાંઈયે ભેળેજ નહીં હતો.

તે તમામ ખજાનો ભે કે પહાડમાં તેણે સાંચ્યો હતો-તો પણ ત્યાર
પછી તે ખજાનાને દુન્યામાં કાંઈયે પાછો ભેળો નહીં.

પહાડોમાં ફરપાલેલા ખજાનામાંથી (ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ખસો બાર-
બરદારી બનવરો ઉપર લાધેલો) ખજાનો પોતાની સાથે લઈ ગયો.

રાનુંદને એસ્કંદર લશ્કરના અસૂ-
એ ફૂરે હેન્દી વ નામહ
નેવેશતન બદ.

સિકંદરે ફૂરે હિંદી ઉપર ચઢાઈ કરવી
અને તેની ઉપર નામુ
લખવું.

એ મીલાદ ચૂન બાદ લશ્કર બેરાન્દ
બકનૂજ શુદ ગન્જશ આન ભા બેમાન્દ
સુ આવરહ લશ્કર બનચહીકે ફૂર
યકી નામહ ફરમૂદ પુર ગન્જો શૂર
એ શાહનાહ એસ્કંદરે ફીફૂસ
ફોરુન્દએ દાનેશો નઅમો બૂસ
સુએ ફૂરે હેન્દી સેપહદારે હેન્દ
બલન્દ અખતરો લશ્કર આરાએ સેન્દ
સરે નામહ કરહ આફીને ખોદાય
કુલ બૂદો બાસદ હમીશહુ બલય
કસીરા કે જી કરહ પીરુખખત
બેમાનહ બદ કેશવરો તાભે તખત
બરશ ખાર ગીરહ બેમાનહ નેહન્દ
નતાબદ બદ આકૂતાબે બલન્દ
શનીદી હમાના કે ચઢદાને પાકુ
એ દાદહસ્ત મારા દરીન તીરહુ પાકુ
એ પીરુઝીઓ બખત વજ ફરહી
એ હીહીમ વજ તખતે શાહનાહી

પછી તેણે મીલાદ શેહરથી પવનની મિસાલે લશ્કર આગળ ચલાવ્યું-
તે કન્નોજ પુર્યો અને ખજાનો ત્યાંજ રહેવા દીધો.

ન્યારે તે ફર (Porus)ની નજીક લશ્કર લાગ્યો-ત્યારે તેણે એક
સખત દુશ્મની ભરેલું નામુ લખવા ક્ષમિયું.

ફીલ્ફૂસના બેટા શેહનાહ સિકંદર તરફથી-જે દાનાઈ અને સભ્યતાને
શોભાવનારો છે તેની તરફથી,

હિંદના સરદાર ફૂરે હિંદી જે ખુલ્લું સેતારેનો છે અને જે સિંધ
પ્રાંતનો સેનાપતિ છે તેને પહોંચે.

નામાને મથાળે ખોદાની તારીફ લખી-કે “જે સાહેબ હમેશો કાયમ
હતો અને હમેશો કાયમ રહેશે.

જે કાંઈને કે તે સાહેબ ભાગ્યશાળી બનાવે છે-તેનો મુલક, તાજ
અને તખત કાયમ રહે છે.

જેને તે બિઝારે છે તે કંગાલિયતમાં પડે છે-અને ખુલ્લું આકૂતાબ ૧૫૮
પણ તેની ઉપર પ્રકાશ નાખતો નથી.

ખચીત તે સાંભળ્યું તો હરો કે પાક ચઢદાએ-આ સીઓહ દુન્યામાં
મારી ઉપર કેવી બહેશ કરી છે ?

ફતેહમંદી, નેક નસીબ, દબદબો-તેમજ શેહનાહી તાજ અને
તખતની બહેશ કરી છે.

નમાનહ હમી ફરે મા છુઝરફ
ઠસી દીગર આયહ ઠગીન્ બરૂ ખરફ
હમી નામ ફરામ કે માનહ ન નન્ઝ
દરીન્ મક્રમે માહો પર્કારે તન્ઝ

શુ ઈન્ નામહ આરન્ઝ નઝદીકે વૂ
પુરૂ અઝ દાહ ફુન્ જાને તારીકે વૂ
એ તખ્તે બહાની બઅરફ અન્દરૂ આય
મઝન્ રાય બા મૂબદે રહુતમાય
એ મા અયમની ખાહો આરહુ મસાઝ
કે બરૂ આરહુગરૂ કારૂ ગર્દહ દરાઝ
એ ફર્માન્ અગરૂ યક્કમાન્ છુઝરી
બહાની ગુઝીનીઓ. કુન્દઆવરી
બિયારમ શુ આતેશ સેપાહી ગરાન્
ગુઝીદહુ દેલીરાનો. જન્ઝઆવરાન્
૧૫૬ શુ મન્ બા સવારાન્ બિયાબમ બજન્ઝ
પરીમાની આયહ તોરા અઝ દેરન્ઝ
શુ ઝીન્ઝુનહુ ગોઝૂતારહા સુખતહુ શુદ્
નવીસન્દહુ અઝ નામહુ પર્દહુખતહુ શુદ્
નેહાન્દહુ માહુરે સેકન્દરૂ બઝૂય
બિબુરેતન્ઝ બીના યકી રાહુ બૂય
ફેરેસ્તાદહુ આમહ બહરૂગાહે ફૂર
ગહી રઝમ ગેફૂતી ગહી બઝસો સૂર
બેહાનવીદહુરા પીશે ઊ ખાન્દન્દહુ
બરૂ આન્ તખ્ત નઝદીકે બેન્શાન્દન્દહુ

પણ એ કાંઈ રહેવાનું નથી મારે વખત પુરે થઈ જશે-અને કોઈ બીજો આવી તેનાં ફળ ચાખશે.

આ કુન્યા જે ચંદ્રની ગતિનું મધ્યબિન્દુ કહેવાય છે તેમાં અને તેના નાના ફેરાવામાં-હું કોરોશ કરું કે માઈ નામ મારી પાછળ રહી બચ હું બદનામી મેલી જવા માંગતો નથી.

ન્યારે આ નામુ તારી નઝદીકે લાવે-ત્યારે તારે સીઆહ છવ ઈન્સાફથી ભરેલો કરને.

અને ખુલ્લું તખ્ત ઉપરથી નીચે ઉતરી ઘોડા ઉપર સવાર થએ-તારા સલાહકાર મેબેદો સાથ વિચાર કરવા બેસતો ના.

અને અમારી પાસેથી પનાહ માગને અને કાંઈ પણ ફતફેર કરતો ના-કારણકે ફરેબબાઝ શખ્સનું કામ બહુ મુશ્કેલ થઇ પડે છે.

જે તું મારાં ફર્માનથી જરાબી ફરશે-અને તુમાખી કે બહાદુરી એપેતેયાર કરશે,

તો હું પસંદ કીધેલા બહાદુરો અને લડાયકોનું એક ભારી સરકર આતશની મિસાલ ઝડપથી લઈ આવીશ.

પછી ન્યારે હું મારા સવારો સાથ લડાઈમાં આવીશ-ત્યારે તને આ દીલ કરવા માટે પરીશાન થવું પડશે.”

ન્યારે એની રીતની વાતો લખાઈ-અને નવીસન્દો તે નામુ લખવાથી ફરેગ થયો,

ત્યારે તે નામા ઉપર સિકંદરની મોહર કરવામાં આવી-અને એક ચાલાક એલચીને શોધી કાઢ્યો.

તે એલચી ફરતી દરગાહમાં આવ્યો-તે ધડિકમાં લડાઈની તેમજ ધડિકમાં ખુશીની મળ્યેલ અને મોજમજાદની વાતો કરતો હતો.

તે અનુભવી કાસેદને રાબ પાસે બોલાવી લઇ ગયા-જેને તેનાં તખ્તની નઝદીકે બેસાડવામાં આવ્યો.

પાસોખુ નામહુ એસ્કન્દર અર્ઝ ફૂર.

ફૂર તરફથી સિકંદરનાં નામાનો જવાબ.

શુ આન્ નામહુ બરૂ ખાન્દ ફૂરે સુતોરૂ
બરૂ આરોઝૂત અઝ આન્ નામહારે છુઝોરૂ
હમાનગહુ યકી વુન્દ પાસોખ નેવેસ્ત
બપાલીએ કીનહુ દેરખતી બેકેસ્ત
સરે નામહુ ગોઝૂત અઝ બહાનુદારે પાકૂ
બેબાયહ કે બારીમ બા તસો બાકૂ
નઝૂઈમ અન્દીન્ સખુન બરૂ ગેઝાકૂ
કે બીઆરહુ બારહ બેહાનુદારે લાકૂ
મરા પીશ ખાની તોરા શરૂમ નીસ્ત
બેરદરા બરે મઝઝત આઝરૂમ નીસ્ત
૧૬૦ અગરૂ ફીદ્કૂસ ઈન્ નેવેસ્તી બકૂરૂ
તો નીઝ આન્ હમ આધાઝ બરૂદારૂ શૂરૂ
એ દારા બહીન્ સાન્ શુદસ્તી ફીદ્કૂરૂ
કજૂ ગતેતહુ છુદ અર્ખે ગર્દહુ સીરૂ
શુ બરૂ તોખમહુ છુઝરફ ફૂઝઆરૂ
નસાહન્દ બા પન્દ આમૂઝઆરૂ

ન્યારે બહાદુર ફૂરે તે નામુ વાંચ્યું-ત્યારે તે ખુઝોર્ગી ભરેલા નામ-દાર સિકંદર ઉપર ઝુસ્સે થયો.

તેજ વખત તેણે એક વુંદી ભર્યા જવાબ લખ્યો-અને કીનાના બાગમાં એક નવુજ ઝાડ રાખ્યું.

નામાની શરૂઆતમાં લખ્યું કે “પાક બેહાતાલાથી-આપણુ સર્વેએ બીતા અને ડરતા રહેવું બેઠયે.

આપણુ પાદશાહોને એટલા બધા બેહુદા સખુન બેલવા ઘટાસ્ત નથી-કારણકે લાકૂ મારનારો શખ્સ શેવટે લાચાર થઇ પડે છે.

તું મને તારી આગળ આવવાને હુકમ કરે છે પણ તને શર્મ નથી-તારાં માથું અકબને વુઝકારી કાઢે છે.

અગરને તું એમ બહુતો હોય કે તારા બાપ ફીદ્કૂસે ફૂર ઉપર આડું આગળ લખ્યું છે-તો તું પણ પહેલેથીજ મસ્તી મચાવને.

તું દારા કે જેનાથી આ ફરવું આસ્માન ધરાય ચૂક્યું હતું તેનાથી આવી રીતનો દેલાવર બની ગયો છે.

ન્યારે કોઇ ખાન્દાનનો ખૂરા દહાડો બેસે છે-ત્યારે તેઓ સલાહ-કારોના વિચાર પ્રમાણે ચાલતા ફથી.

હમાન નીચે બસમ આમદત રચમે કયદ
અરુ આની કે શાહાનત ગસ્તદ સયદ
બરીન યૂનુસ અનવાનો ઝીન સાન સોખન
નેયામદ બમા અચ કયાને કોહન
મનમ ફરે અચ ફર દારમ નેઝાદ
કે અચ કયસશાન કસ નકદર્મિ યાદ
બહાન મહુ કે દારા મરા યારુ ખાસ્ત
દેહો બખત બા વય નદીદીમ રાસ્ત
હમી અન્દહ પીલાન ફેરેસ્તાદમશ
હમીદન બચારી અબાન દાદમશ
શુ અરુ દસ્તે આન બન્દહુ અરુ કસ્તહુ શુદ
સરે બખતે ઇરાનેયાન ગસ્તહુ શુદ
ઝે દારા શુ રુએ અમીન પાકુ શુદ
તોરા અહુરે ખુરુરદહુ તેયારુ શુદ
અરુ ઊરા ઝે દસ્તુરે બહુ બહુ રસીદ
ચેરા શુદ ખેરદ દરુ સરત નાપદીદ
તો દરુ જન્મ અન્દી દેહીરી મકુન
કે બા માત ભેજ યૂનુસ ખાશદ સખુન
બેખીની કુતૂન અન્દહ પીલો સેપાહુ
કે પીશત બેખન્દહુ અરુ બાહ રાહુ
હમહુ રાએ તુ ખરુતરી જુસ્તનસ્ત
નેહાને તો ચૂન અંગે અહુરીમનસ્ત
બગીતી હમહુ તોખમે અકૂતી મકાર
બેતરુસ અચ ગજન્દો બહે રુચાર
બહીન નામહુ મન નીકુઈ ખાસ્તમ
બદાનેશ દેલતરા બેચારાસ્તમ

વળી તારી કયદ સાચની લડાઈ પણ ખુશીની મજલેસ થઈ પડી-
જેથી તું એમજ સમજે છે કે સધળા પાદશાહો તારા શોકારજ થઈ પડયા છે.
આવી રીતની રીતબાતવાળું અને આવા સખુનોવાળું લખાણ-આગળા
પાદશાહો તરફથી કરી મને મળ્યું નથી.

હું પોતે ફર છું અને ફરનીજ અલલાહ ધરાઈ છું-અમોએ કય
સરની કાંઈ પણ દરકાર કરીજ નથી.

જે વખતે કે દારાએ મારી મદદ ચાહી-અને મેં તેની હિમ્મત અને
નસીબને હારતાં ભેગાં,

ત્યારે મેં તેને માટે મસ્ત હાથીઓ મોકલ્યા-અને તેને ધણીક હિમ્મત
આપી.

પણ જ્યારે તે પેલા ગોલામોના હાથ ઉપર માર્યા ગયા-ત્યારે ઈરાની-
ઓતું નસીબ જીંધું વળ્યું.

અને જ્યારે દારાથી આ અમીનની સપાટી પાક થઈ-ત્યારે તે કાતેલ
ઝેહર તારે માટે અમૃત થઈ પડ્યું.

જે દારાને તેના વઝીરોથી હાનિ પુગી-તો તારાં મગજમાંથી ડહા- ૧૬૧
પણ કેમ નાખુદ થઈ ગયું?

લડાઈ માટે એટલી બધી દેહીરી ના કર-કારણકે મારી સાથ તો
તને કંઈ જુદીજ રીતની વાત થઈ પડશે.

હવે તું મારા મસ્ત હાથીઓ અને ભારી લશ્કર ભેરો-કે જેઓ તારી
સામે પવનની પણ રાહ રોકી લેશે.

તારા સધળા વિચાર બસ મોઠાઇજ મેળવવાનો છે-તાજે અંતઃકરણ
શયતાનાનાં જેવું મેલું છે.

હુન્યામાં તું સધળે ઠેકાણે કડવાસનાજ બી ના રોષ-આગળ આવતી
નુકસાનીથી અને અમાનાની ખરાઈથી ડરતો રહે.

આ નામુ લખી મેં તારે બહુજ ચાલું છે-અને તારાં સીઆહ દિલને
દાનાઈથી સજાગારું છે."

આરાસ્તને સેકન્દર લશ્કરરા બર-
ઝમે ફૂરે હેન્દી વ સાખતને અસ્પૂ
વ સવારાને આહનીન પુરુ
અઝ નખ્ત.

સિકંદરે ફૂરે હિંદીની લડાઈ માટે લશ્કરની
તૈયારી કરવી અને તેણે નફ તેલથી
ભરેલા લોહાંના ઘોડા તથા
સવારો બનાવવા.

પસ આનગહુ ફેરેસ્તાદહુ આમદ શુ બાહ
બખીરી શહનશહુ સખુન કરુદ યાદ
શુ પાસોખ બનચહે સેકન્દર રસીદ
હમ આનગહુ ઝે લશ્કરુ સરાન અરુ યુઝીદ
કે ખાશન્દ શાયેસ્તહો પીશરવ
બદાનેશ કોહન ગસ્તહુ દરુ સાલ નવ
સુએ ફૂરે હેન્દી સેપાહી બેરાન્દ
કે રુએ અમીન ભેજ બદયાં નમાન્દ
બહુરુસ હમી રાન્દ અન્દાન સેપાહુ
કે ગોકૂતી ભેજ જી દરુ બેહાન નીસ્ત શાહુ
હમહુ ફૂહો દયાઓ રાહે ફુરેસ્ત
બહેલ આતેશે જન્મલ્યાન બેફાસ્ત

તેજ વખત પેલો કારોદ પવનની મિસાલ પાછો ફર્યો-અને શેહન્શાહની
નઝદીક સધળી વાત કહી.

જ્યારે સિકંદરની નઝદીક એવો જવાબ પહોંચ્યો-ત્યારે તેજ વખત
તેણે લશ્કરમાંથી એવા સરદારો ચુંટી કાઢ્યા,

કે જેઓ લાયક અને સાહસિક હોય-ઉમરે જવાન પણ ડહાપણમાં
તેઓ પુઝા થયલા હોય.

પછી તેણે ફૂરે હિંદી તરફ એક ભારી લશ્કર ચલાવ્યું-કે જેથી અમી-
નની સપાટી ફકટ દર્પા સિવાય કાંઈ બાકી રહી નહીં.

દરેક તરફ તે એટલું બધું લશ્કર ચલાવતો હતો-કે ગોચાં હુન્યામાં ૧૬૨
તેના સિવાય બીજો કોઈ પાદશાહજ નથી.

પણ લાંબા સધળા પહાડ, દર્પા અને મુશ્કેલ રસ્તાઓએ-તે લડાય-
કોનાં દિલમાંનો લડાઈનો આતશ ખુગાવી નાખ્યો.

એ રૂકાનું સરાસરું સેપાલું અસા કુંદ
અઝાનું શહે બીકારે દુશ્વારે તુંદ
હમ આનંદ છે આમદ બમનદે સેપાલું
ગોઠી બેરૂતનું નહીંકે શાલું
કે અથ ઠયસરે રૂમે સાલારે ચીન
સેપાલું તોરા બરૂ નતાબદ બમીન
નબૂયદ હમી જંગે તૂ ફરે હેન્દ
ન કષ્ટફરે ચીની ન સાલારે સેન્દ
સેપાલું શેરા કશૂ બાયદ તબાલું
બરીનું મરૂચ બીઅઝો જીનજીનલું શાલું
કે લશકરું ન બીનીએ અરેપી દુશ્વરેત
કે શાયદ બતુન્દી બરૂ ઊ રચમ જોરેત
અઝીનું જંગ્ય અમરૂ બાજ ગર્દે સેપાલું
સવારે પેયાદલું નેયાબન્દ શાલું
બુ પીરૂચ બુદીમ તા ઈન બમાન
બહરૂ જય બરૂ લશકરે બદમમાન
૧૧૩ કુંતૂન સરૂબસરૂ ફેલો દયારેત પીશ
બસીરી નેયાયદ કસ અચ જાને બીશ
મગદાનું હમલું નામે મારા બનંગ
નકર્દેત કસ જંગ્ય બા આબો સંગ
ધમી શુદ સેકન્દરું કે ગોઠૂતારૂ શાન
બરૂ આરોઠૂતો બેરૂતેત બાઝારૂ શાન
બદીશાન બુદીન ગોઠૂત કંચ સરૂકશાન
સુબુનહાય દરૂબરૂ બુવદ જીનું નશાન
હમી તા બઈરાન રસીદમ કે રમ
હમલું બાલ દીદીમે આબાદ બૂમ
નશુદ કોરતલું અચ રૂમેયાન સદ યકી
હઝીનલું નકર્દેન્દ જોચ અન્દકી
હમલું શાલું ઈરાન બદરેત શુમારેત
અઝીન બેલું કે યચદાન એ દાનીદ ખારેત
બદારા બરૂ અચ બન્દગાન બદ રસીદ
કસી અચ શુમા ઝારે બરેતલું નદીદ
બરીનું શાલું મન બી શુમા બુગ્ગરમ
ફેલો અબદહારે બપચ રેતપરમ
બેબીનીદ જીનું પસ કે અચ રન્ગે ફૂર
ન પદાંજમ અચ બુન બરૂચમે બસરૂ
૧૧૪ બુ ચૂ બાજ ગર્દમ બેયાયમ બરૂમ
બમદી બઝીરૂ આવરમ રૂમે બૂમ
મરા યારૂ યચદાનો ઈરાનું સેપાલું
નખાહમ કે રૂમી બુવદ નીકૂખાલું
બુ આરોઠૂતલું શુદ શાલું અઝાનું ગોઠૂતબૂચ
સેપાલું સૂએ પૂએશ નેહાદન્દ રૂય
કે મા સરૂબસરૂ બન્દએ ઠયસરીમ
અમીન જોચ બકર્મીને ઊ નરેપરીમ
બેરૂરીમ ચૂન અરેપ ગર્દે તબાલું
પેયાદલું દરૂ બાધમ દરૂ રચમગાલું
ગરૂ અચ બૂને મા બાકુ દર્યા કુંતદ
નેશીબી કે અકૂગન્દલું બાલા કુંતદ
ન બીનદ કસી પોસ્તે મા રૂમે જંગ્ય
અમરૂ અરૂબ જંગ્ય આરેદે ફેલું સંગ

તમામ લશકરે તે નકામા, કંકલ અને પગ સરી જાય એવા રસ્તાની
કુચથી યાત્રી મૃત્યુ.

જ્યારે તે લશકર એક ઉતારાની જગ્યા ઉપર જઈ પુચું-ત્યારે લશકરની
એક ટોળાં પાદશાહની નકલી આવી કહેવા લાગી,
કે “ઓ રૂમના કચસર! અને ચીનના સરદાર!-આ ઝમીન તારાં
લશકરને બાર બેચકી રાખી નથી.

હિંદને ફૂર અને ચીનને ફગફૂર કે સિંધને સરદાર કોઈ પણ શખ્સ
સાથ લડવા માગતો નથી,

તો પછી આવા નકામા મુલક અને આવા ખરાબ રસ્તા ઉપર ચલાવી
તું પોતાના લશકરને કાં આકૃતમાં નાખે છે?

આખાં લશકરમાં એક પણ ઘોડો સાંભળે રહ્યો નથી કે જેની ઉપર
બેસી હિંમતથી કંઈ લડી શકે.

અને જો લશકર કદી આ લડાઈથી પાછું પણ ફરું-તો ઘોડેસવાર કે
પેયાદા કોઈને પણ રસ્તો મળવાનો નથી.

અત્યાર સુધી આપણે જે ક્તેહ મેળવી છે-તે તો દરેક ઠેકાણે
ફરમોનાં લશકર ઉપરજ હતી.

પણ હમણાં તો બધા પહાડ અને દર્યા સામે આવે છે-અને આપણાં-
માંથી કોઈ પણ પોતાના છવથી ધરાઈ ગયેલો નથી (કે હાથે કરી જન ખોચ).
આપણી સઘળી કીર્તિને જાંખ ના લગાડ-કારણકે કોઈએ દર્યા અને
પહાડ સાથે લડાઈ પ્રાપ્તી નથી.”

સિંકદર તેઓની વાતથી દિલગીર બની ગયા-પછી તે ગુરસે થઈ
તેઓની ઝાટકણી કાઢી નાખી.

તે એ પ્રમાણે બોલ્યા કે “બહાદુર લોકોથી-આવી રીતના સખુને
ખોલાય એ શું લાયક છે?

હું રમથી ઈરાન આવી પહોંચ્યો ત્યાં સૂધી-આપણને સઘળા બાગ
અને આબાદ મુલકોજ મળ્યા.

રૂમીઓમાંથી સેંકડે એક જણ પણ માર્યો ગયો નહીં-અને વળી
આપણને થોડા ખર્ચ સિવાય બધું ખર્ચ પણ કરવો પડ્યો નથી.

તમામ ઈરાન રોહર તમારા હાથમાં છે-તો એથી વધારે બેહતર તમે
ચઝદાન પાસે બીજું શું માંગવાના હતા?

પાદશાહ દારા ઉપર તેના નોકરો તરફથીજ બરાઈ આવી પડી-કાંઈ
તમેમાંથી કોઈએ કોઈને દુઃખી કે ઝખમી બનેલો જોયો નથી.

બસ હવે હું આ રાહ તમારા વગરજ પસાર કરીશ-અને તે અચ-
દહાનાં શરીરને મારા પગ તળે ફેંદી નાખીશ.

બહુને કે આજ પછી ફરું-આપણે અપમાન-સુવેહમાં કે લડાઈમાં
હું કરી બૂલીશ નહીં.

મારી બહાદુરીથી આ સઘળો મુલક હાથ કરીશ-અને જ્યારે અહાંથી
ક્તેહ કરી પાછો ફરીશ ત્યારેજ રૂમમાં આવીશ.

પાક ચઝદાન અને ઈરાની લશકર મારા મદદગાર બસ છે-હું નથી
ચાહતો કે કોઈ રૂમી મને મદદ કરે.”

જ્યારે પાદશાહ તે વાતથી ગુરસે થયેલો જણ્યો-ત્યારે તે લશકરે
માફી માગવા માંડી.

કે “અમે સઘળા કચસરના ગોલામ છીએ-તેના હુકમ વગર એક
પગલું પણ અમે ભરીશું નહીં.

અમે લડીશું અને જ્યારે થોડા યાત્રી જશે-ત્યારે પેયાદાજ લડાઈમાં
જઈશું.

ગમે તો ફરમોના અમારાં લોહીથી ઝમીનને દર્યા મિસાલ બનાવે-
ગમે અમારાં મુદાઈથી નીચી જગ્યા પહાડ જેવી બની બનાવે,

ગમે આરમાન અમે સાથે લડાઈ લાવે ચા પહાડ પત્થર વરસાવે-
પણ લડાઈને દહાડે કોઈ અમારી પીઠ બેરો નહીં.

હમણુ બન્દાબાનીયો કમીન તોશસ્ત્ર
 શુ આઝાર ગીરી એ મા ભાન તોશસ્ત્ર
 શુ ભેરનીફ ઝીશાન સેકન્દર સખુન
 યકી રચમરા દીગર અકૂબન્દ યુન
 યુઝીન્ કરૂં અચ ઇરાનેયાન સફહજાર
 કે બુદન્દ બા આલતે કાઝાર
 પસે પોશ્તે ઇશાન એ રૂમી સરાન
 એરેહુદારો મદાને જન્મઆવરાન
 ભેરકૂતન્દ કારૂ આઝુબુદહુ સવાર
 પસે પોશ્તે ઇરાનેયાન એલ હજાર
 પસે પોશ્તે ઇશાન સવારાને મેસર
 જહાનગીરો ખન્જર યુઝારાને મેસર
 એ રૂમીઓ મેસીઓ અચ બરબરી
 સવારાને શાયેસ્તઓ લશ્કરી
 યુઝીન્ કરૂં કયસર હલો ફ હજાર
 હમણુ રચમ ભૂયો હમણુ નામદાર
 બદાન તા પસે પોશ્તે ઊ ઝીન્ ગોઝુહ
 દરો દશત મદદ બકેદારે ફેફ
 એ અખ્તરશોનાસાને અચ મુબદાન
 જહાન દીદહો નામવર બેઝદાન
 હમી ભોરૂં બા ખીશ્તન શસ્ત્ર મરૂં
 પેશુહન્દએ રૂઝગારે નખરૂં
 શુ આગાહુ શુદ ફૂર કામદ સેપાહુ
 યુઝીન્ કરૂં ભ અચ દરે રચમગાહુ
 બદશત અન્દરૂન લશ્કર અખ્યૂહુ ગશત
 ઝમીન્ અચ પયે પીલ યૂન ફૂહુ ગશત
 સેપાહી કરીદન્દ બરૂ ચારૂ મીલ
 પસે પોશ્ત ગોદાને દરૂ પીશ પીલ
 એ હેન્દસ્તાન નીચ કારૂ આગેહાન
 ભેરકૂતન્દ નચદીકે શાહે જહાન
 બેગેકૂતન્દ બા ઊ ખસી રચમે પીલ
 કે ઊ અસ્પરા બેકૂબન્દ બરૂ હો મીલ
 સવારી નેયારહ બરાબર શાદન
 ન ચૂન શુદ યુવહ રૂએ બાચ આમદન
 કે યુરૂમે ઊ અચ હવા બરતરસ્ત
 એ ગરૂદન મરૂ ઊરા બેહલ યાવરસ્ત
 બકેતાસ બરૂ પીલ બેગાશતન્દ
 બચકમે જહાન ભૂય યુઝારશતન્દ
 બેકરૂમૂં તા ફીલ્સુફાને રૂમ
 યકી પીલ કરૂં પીશશ એ મૂમ
 યુઝીન્ ગોઝુત કંકૂન બપાઝીજહુ રાય
 કે આરહ યકી ચારઈ ઇન્ બલાય
 નેશસ્તન્દ દાનેશ પેશુહાન બહમ
 હમી ચારહુ બુસ્તન્દ અચ બીરી કમ
 યકી અબુમન કરૂં અચ આહનગરાન
 હરાન કસ કે બુદન્દ અઝીશાન સરાન
 એ રૂમીઓ મેસીઓ અચ પાર્સી
 ફેઝૂન બુદ મદાન એહલ બારૂ સી
 યકી બારગી સાખતન્દ આહનીન
 સવારી એ આહન વચ આહનશ ઝીન

અમો સધળા તારા ખંદા છિયે હોઝમ તારાજ છે-તારાં સંકટમાં
 અમારા જીવ તે તારાજ છે.”

જ્યારે સિકંદરે તેઓની વાત સાંભળી-ત્યારે તેણે લડાઇનો નવેસરથી
 વિચાર કીધો.

તેણે એક લાખ ઈરાનીઓને ચુંડી કાઢ્યા-કે જેઓ લડાઇમાં હથિયાર
 સાધના હતા.

તેઓની પછાડી રૂમી સરદારોમાંથી અખ્તર પેહલેલા લડાયક બહા- ૧૬૫
 દુરોને રાખ્યા.

એ પ્રમાણે ઈરાનીઓની પાછળ ચાળીસ હજાર-લડાઈ અગ્રમાલેલા
 સવારો ચાલ્યા.

તેઓની પછાડી દુન્યા જતનારા અને ખજર મારનારા મિત્રના
 સવારો ચાલ્યા.

પછી રૂમી, મિત્રી અને બરબરી લશ્કરી લડાયક સવારોમાંથી

જે સધળા લડાઈ શોધનારા અને નામદારી મેળવેલા હતા તેવા બાર
 હજાર સવારો કયસરે ચુંડી કાઢ્યા.

જેથી રૂમી લશ્કરની પાછળ આ ટોળું-મયદાન અને ખીલમાં પહોંડ
 મિસાલ બની ઉભું રહે.

સેતારેશોનાસો, મેબેદો, અનુભવી રાખસો અને નામીઝા દાનાઓમાંથી

લડાઇ લડવાને વખત શોધનારા સાઠ રાખસોને પોતાની સાચ
 લઇ ચાલ્યો.

જ્યારે ફૂરને ખબર મળી કે લશ્કર આવ્યું છે-ત્યારે તેણે લડાઇ
 લડવા માટે એક જગ્યા પસંદ કીધી.

તે મયદાનમાં તેણે લશ્કર એકઠું થયું-ત્રમીન હાથીઓથી પહોંડની
 માફક બની.

તે લશ્કરે ચાર માઇલ સૂધીની જગ્યા ઘેરી લીધી-હરોલમાં હાથીઓ ૧૯૬
 હતા અને તેની પૂઠે પેહલવાનો હતા.

હવે બસુસ યોદ્ધા હિંદુસ્તાનમાંથી-દેશના પાદશાહ સિકંદરની નજ-
 દીક ખબર લઇ ગયા.

તેઓએ હાથીની લડાઇ માટે પાદશાહ સાથે ધણીક વાતો કીધી-
 અને બોલ્યા કે “હાથી એક ઘોડાને બે માઇલ દૂર ફેંકી દીધે છે.

કોઈ સવાર તેની પાસે જઈ શકતો નથી-અને જો ગયો તો પાછો
 ફરતો નથી.

કારણકે તેની શું હવામાં બંધે સૂધી પૂગે છે-અને આરમાન ઉપરનો
 શનિશ્વર સેતારો તેનો મદદગાર છે.”

પછી તેઓએ એક કાગઝ ઉપર તે હાથીની સૂરત ચીતારી-અને
 પાદશાહની નજર આગળ મૂકી.

પાદશાહે કંમીવું જેથી રૂમના કીલ્સુફેએ-તેની નજદીક એક ખીલનો
 હાથી બનાવ્યો.

પછી તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “કોણ રાખસ પોતાની તિવંજી બુઝિથી
 એની બરાબરી કરવાનો ચારો શોધી કાઢે છે ?”

જે ઉપરથી સધળા વિદ્વાન રાખસો સાથે બેઠા-અને કમ ગયાદા કાંઈ
 યુક્તિ રચવા લાગ્યા.

પછી લૂહારોમાંથી જે કોઇ કે ઉસ્તાદ હતા તેઓને બેગા કીધો.

જે રૂમી, મિત્રી અને પાર્સી લૂહારોમાંથી બારસો કરતો પણ વધુ ૧૯૭
 માણસો હતાં.

તેઓએ લોદાનો એક ઘોડો, એક લોદાનો સવાર અને તેણે ઝીન
 પણ લોદાનુંજ બનાવ્યું.

અમીખો અમીસ દરજહા કૂખતહુ
સવારો તને ખારહુ અકૂખતહુ
અમરૂદ્દન હમી રાન્ પીરી સેપાહુ
દરનશ બેયામન્દ નકૂતે સેયાહુ
સેકન્દર બેરીહુ આન્ પસન્દ આમદશ
ખેરદમન્દરા સુદમન્દ આમદશ
બેફરૂદ્દા બાન્સાન્ ફોજૂન્ અચ હજાર
એ આહન્ બેઠદન્દ અસપો સવાર
અજાન્ અખરો બુરો ખેન્ગો સેયાહુ
કે દીદરેત હરગેચ એ આહન્ સેપાહુ
સરે માહુરા કાર શુદ સાખતહુ
વચુ ચારહુગર ગરત પર્ષખતહુ
અચ આહન્ સેપાહી અમરૂદ્દન બેરાહ
કે ભેચ આ સવારાને જંગી નમાન્દ

ચૂક અને ખીલાઓથી તેના સાંધા મેળવ્યા-પેલા સવારને તેમજ
ઘોડાને ચળકતા કીધા.
લશ્કર તે લોખંડના ઘોડાને ગાડાં વડે આગળ હાંકતું હતું-અને
તેની અંદર કાળુ સળગી ઉઠનારું નખેલ ભરેલું હતું.

સિકંદરે તે ભેયું અને તેને તે પસંદ પડયું-તે દાના પાદશાહને ધણું
ફાયદાકારક લાગ્યું.

તેણે ફર્માવ્યું જેથી તેઓ હજારથી વધારે તેવાજ લોદાંના ઘોડા અને
સવારો ખનાવ્યા.

લોદાંમાંથી ખનાવેલા કાબરથીતરા, લાલ, સફેદ અને કાળા ઘોડાઓનું
લશ્કર કદી કોઇયે ભેયું છે ?

એક મહિને એ સપાળું કામ પુર થયું અને તે કામથી પેલા કારી-
ગરો પરવાયા.

પછી તેણે લોદાંનું એક લશ્કર પૈડાં ઉપર ચડુ કીધું કે જે જંગી
સવારોને આગેહુજ મળતું આવતું હતું.

રખમે લશ્કરે સેકન્દર આ લશ્કરે
પૂર વ કોશતહુ શુદને પૂર બદસ્તે
સેકન્દર વ નેશાનીદને સેકન્દર
સુવોર્ગરો બતખતે ઊ.

પૂરનાં લશ્કર સાથ સિકંદરનાં લશ્કરની લડાઈ
અને પૂરનું સિકંદરના હાથ ઉપર માર્યું
જવું અને સિકંદરે સુવોર્ગને તેનાં
તપ્પ ઉપર બેસાડવો.

1૧૮ ચુ એસેકન્દર આમદ ખનચદીકે ફૂર
બેરીહુ ઇન્ સેપહુ આન્ સેપહુરા એ ફૂર
ખેરદમન્દરા ગોદાને પખાશીભૂય
ખઅસપો ખનકૂત આતેશ અન્દર બદન્દ
હમહુ લશ્કરે ફૂરે ખરૂ સરૂ બદન્દ
અચ આતેશ ખરૂ અકૂખત નકૂતે સેયાહુ
બેભુમીહુ અજાન્ કાહનીન્ શુદ સેપાહુ
ચુ પીલાન્ બેરીહુ અઝીશાન્ ગુરીચ
ચુ ખેરકૂતહુ આ લશ્કર અચ ભએ તીચ
એ લશ્કરૂ ખરૂ આમદ સરાસર ખોડેશ
ખજખમ આવરીદન્દ પીલાન્ બેભુશ
ચુ ખુરૂમહા શાન્ ખરૂ આતેશ ગેરેકૂત
બમાન્દન્દ અજાન્ પીલાનાન્ શેગેકૂત
હમહુ લશ્કરે હેન્દ ગરતાન્દ ખાચ
હમાન્ બદલૂ પીલાને ગર્દનફરાચ
સેકન્દર પસે લશ્કરે બદમમાન્
હમી તાખત ખરૂસાને ખાદે દમાન્
હમી તા હવા નીલચૂન્ શુદ ખરગ
સેપહુરા નમાન્દ આન્ હમાન્ ભએ જંગ
જહાન્ભૂય ખા ફમેયાન્ હમગોરહુ
ફેરૂ આમદ અન્દર મેયાને દે હફ
1૧૯ તલાયહુ ફેરેતેતાહ હરૂચ ખરાહુ
હમી દાસ્ત લશ્કરૂ એ દુરમન્ નેઆહુ

ન્યારે સિકંદર પૂરની નજદીક આવ્યા-ત્યારે આ રમી લશ્કરે પેલાં
હિંદી લશ્કરને દુરથી ભેયું.

તુરત બન્ને લશ્કર તરફથી પોકાર ઉઠ્યો અને લડાઈની ધૂળ ઉડી-
લડાયક પેલલવાનો આગળ વધ્યા.

રમીઓએ પેલા ઘોડામાં ભરેલાં તેલને સળગાવ્યું-અને ફૂરનાં તમામ
લશ્કર ઉપર છોડી મૂક્યા.

આતશથી પેલું કાળું તેલ સળગી ઉઠ્યું અને પેલા લોખંડના ખના-
વેલા જે સિપાહો હતા તે દોડવા લાગ્યા.

ન્યારે હાથી સવારોએ તેઓને નાસતા જોયા-ત્યારે લશ્કર સાથ
મજબૂત ધસારો લઈ ગયા.

હિંદી લશ્કરમાંથી ઝબરે પોકાર નીકળ્યો માવતોએ અંકુશ મારી
હાથીઓને ગુરસે કીધા.

ન્યારે તેઓની શુંદ બળવા લાગી-ત્યારે તે કામથી માવતો અજબ
રહા.

હિંદનું તમામ લશ્કર તેમજ ગર્દનફરાજ મસ્ત હાથીઓ પાછા હઠ્યા.

ત્યારે સિકંદરે દુરમનનાં લશ્કરની પૂક પકડી અને કુંકતા પવન માફક
તેઓ ઉપર હમ્બો કરવા લાગ્યા.

તે જ્યાં સુધી કે હવા બહુ રંગની બની-અને લશ્કરને લડવાની
જગ્યા રહી નહીં ત્યાં સુધી તેઓની પૂક પકડી.

પછી પાદશાહે પોતાનાં રમી લશ્કર સાથ-એ પહાડની વચ્ચે
ઉતારો કર્યો.

એ તરફ શહમાં તલાયા મોકલ્યા-અને પોતાનાં લશ્કરની દુરમનોથી
સંભાળ કરવા લાગ્યા.

થુ પચડા શુદ્ધ આન શૂરાએ તાને શીદ
જહાન શુદ્ધ બસાને લુલુએ સપીદ
અરુ આમદ ખોડીશીદને આવડુમ
દમે નાએ સર્જાના રૂધનહુ યુમ
સેપહુ બા સેપહુ કાર અરુસાપતાન્દ
સનાનહા બઅખર અન્દર અકાપતાન્દ
સેકન્દર બેયામદ બેયાને દો સકુ
ચકી તીધે રૂમી ગેરેકૂતહુ બકકુ
સવારી ફેરેસ્તાહુ નઝદીકે ફૂર
કે ઊરા બેખાનહુ બેચુચહુ એ ફૂર
કે આમદ સેકન્દર બપીરી સેપાહુ
બહીદાર બુચહુ હમી બા તો રાહુ
સખુન બુચહો ગોકૂતે તૂ બેશનવહુ
અમર દાહ બુઈ બદાન બેચવહુ
થુ બેશનીહુ અચ્ચ ફૂરે હેન્દી બેરૂત
બપીરી સેપાહુ આમદ અચ્ચ કકબૂ તકૂત
સેકન્દર બહુ ગોકૂત કંચ નામદાર
દો લશ્કરૂ મીકસ્તાહુ શુદ્ધ અચ્ચ કારઝાર
હમી બમો દહ મહુએ મરુમ ખરહ
હમી નઝલે અરેપ ઉસ્તુખાન બેરપરહ
દો મર્દામ હરૂદ દેલીશ જવાન
સુખુનચુયો બા મહચ દૂ પહલવાન
ચેરા બહુરે લશ્કરૂ હમી કશ્તનસ્ત
વગર એન્દહુ અચ્ચ રચમ અરુગશ્તનસ્ત
બેયાનહા બેખનીમો બગ્ગ આવરીમ
થુ બાચહુ કે કેશ્વર બચન્ગ આવરીમ
એ મા ચૂન ચકી ગશ્ત પીરૂચખત
બહુ માનહુ ઇન લશ્કરે તાને તખ્ત
એ રૂમી સુખુનહા થુ બેશનીહુ ફૂર
બરીદાર શુદ્ધ રચમે ઊરા બચૂર
તને ખીરારા હીહ બા જૂરે શીર
ચકી ખારહુ ચૂન અચ્ચદહાઈ બઝીર
સેકન્દર સવારી બસાને કલમ
સેલીહી સખુક ખાફપાઈ દેખમ
બહુ ગોકૂત કીનસ્ત આધનો રાહુ
બેગદાઈમ ચકુ બા દેગર બી સેપાહુ
દો બાજરૂ ગેરેકૂતહુ હરૂદ બકકુ
બેગશ્તનહુ અન્દી બેયાને દો સકુ
સેકન્દર થુ હીહ આન તને પીલ મસ્ત
ચકી ફૂલૂ ઝીરૂ અચ્ચદહાઈ બદસ્ત
બઆવરૂદ અચ્ચ માન્દ અન્દર રોગોકૂત
હમી શુદ્ધ દેલ અચ્ચ ભનો તન બરૂ ગેરેકૂત
હમી ગશ્ત બા ઊ બઆવરૂદગાહુ
ખોડીશી બરૂ આમદ એ પોશ્તે સેપાહુ
દેલે ફૂર પુર દરૂદ શુદ્ધ આન ખોડીશી
બદાનસુ કશીદશ દેલો અશમો ગૂશ
સેકન્દર થુ બાહ અન્દર આમદ એ ગરૂદ
બેચહુ તીચ તીધી બરૂ આન રાહ મરૂદ
બેચુરીહ ચાલો સરો ગર્દનશી
એ બાહા બખાકુ અન્દર આમદ તનશી

ન્યારે સૂર્યના તાજનો ઝળકાટ દેખાવા લાગ્યો-અને દુન્યા સફેદ
કાચ જેવી બની.

ત્યારે કરનાથ, સરનાઈ અને મોઠાં નગારાંના આવાજ નીકળ્યા.

બન્ને લશ્કરે લડાઈની તૈયારી કીધી-અને પોતાના નેઝા આસ્માન
ઉપર ઊંચા ઉડાવ્યા.

સિકંદર એક રૂમી તલવાર હાથમાં લઈ બન્ને સફની વચ્ચે આવ્યો.

તેણે એક સવાર ફૂરની નઝદીકે મોકલ્યો-કે તેને બોલાવે અને
દરથી કહે.

કે “સિકંદર લશ્કરની હરોલમાં આવ્યો છે-અને તે તેને મળવા
ચાહે છે.

તારી સાથે વાત કરી તારો જવાબ સાંભળવા માગે છે-એ તું કંઈ
વાજબી બોલશે તો તે તેની ઉપર ધ્યાન આપશે.”

ન્યારે ફૂરે હિંદીએ પેલા શખ્સથી એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે કદબ-
ગાહમાંથી શેતાબ લશ્કરની હરોલમાં આવ્યો.

સિકંદરે તેને કહ્યું કે “ઓ નામદાર!-બન્ને લશ્કરે લડાઈથી થાકી
ગયાં છે.

બનવરો પક્ષીઓ માણસોનાં બેળાં ખાય છે-ધોડાઓની નાલે માણુ. ૧૭૦
સોનાં હાડકાં ફૂંદાય છે.

આપણુ બન્ને બહાદુર અને જવાન મદોં છિયે-બન્ને બોલી દરાઝ,
ચાલાક અને પેહલવાન છિયે.

એ આપણને લડાઈથી જીવવુંજ પાછું ફરવું છે-તો લશ્કરને શા માટે
મરવા આપ્યે?

એ આપણને મુલકજી જીતવો છે-તો આપણે બન્ને કમર બાંધી
લડાઈ કર્યે.

આપણામાંથી ન્યારે એકુ જણ ફતેહમંદ નિવડ્યો-ત્યારે આ લશ્કર,
તાજ અને તખ્ત તેવુંજ થશે.”

ન્યારે ફૂરે રૂમી પાદશાહની એવી વાત સાંભળી-ત્યારે તે ખુશીથી
તેની લડાઈનો ખરીદાર બન્યો.

તેણે પોતાનાં શરીરને સિંહ જેવું ઝોરાવર ધાવું-અને પોતાની રાન
નાંચે એક અચ્ચદહાના જેવો ઘોડો ભેંચો.

ન્યારે સિકંદર અંતરે જેવો પાતળો-તેમજ શેડાંજ હથિયાર બિડેલો
અને એક મુરદાર ઘોડાવાળો સવાર દેખાયો.

જેથી તેણે સિકંદરને કહ્યું કે “આ તારી રીત ઠીક છે-આપણુ એક
ખીલ સાથે લશ્કર વગરજ લડાઈ કર્યે.”

બન્ને જણે હાથમાં તલવાર પકડી-બેહુ લશ્કરની સફની લચ્ચે થોડોક
વખત લડાઈ કીધી.

સિકંદરે ન્યારે તેવું મસ્ત હાથી જેવું શરીર, રાન હેડળ એક પહાડ ૧૭૧
જેવો ઘોડો અને હાથમાં એક અચ્ચદહા જેવો નેઝા ભેંચો,

ત્યારે તે લગાર ચિન્તામાં આવ્યો-અને તેણે પોતાના જીવની અને
શરીરની આશા છોડી દીધી.

તે તેની સાથે લડાઈગાહમાં લડાઈ કરતો હતો-એવામાં લશ્કરની
પછાડીથી એક પોકાર નીકળ્યો.

તે પોકારથી ફરવું દિલ દઈ બરેલું બન્યું-અને તેણે તે તરફ પોતાનું
ધ્યાન, નજર તથા કાન લગાડ્યા.

તેવામાં સિકંદર ધૂળ વચ્ચેથી પવનની મિસાલ નીકળી પાવાની-તે
બહાદુર મદે ઉપર એક તેજ તલવારનો ફટકો માર્યો.

જેથી તેની મોચી, માથું અને ગર્દન કપાઈ ગઈ-અને તેવું તન ઘોડા
ઉપરથી ખાકમાં પડ્યું.

સરે લશ્કરે રૂમ શુદ્ધ આસ્માન
 બેરફૂતન ગોદાને હમઅન્દર અમાન
 ચકી ફૂસ બૂદશ એ ચર્મે હેઠબૂર
 કે આવાએ ઊ બર ગુલશની એ આબૂર
 ૧૭૨ બર આમદ દમે બૂકો આવાએ ફૂસ
 અમીન આહનીન શુદ્ધ હવા આબૂન્સ
 બર આનહમનેશાન હેન્દવાન રચમબૂચ
 બતાગી બરૂચ અન્દર આબર્હુ રૂચ
 બોડશ આમદ અચ દરેત કંચ રાસ્તાન
 સરે માયએ મર્ઝ હેન્દસ્તાન
 સરે ફૂરે હેન્દી બખાકુ અન્દરેત
 તને પીલવારશ અખાકુ અન્દરેત
 શુમારા કુનૂન અચ પચે ચીસ્ત જન્મ
 ચુનીન રચમે શરરીશ અનીન હેન્દ
 સેકન્દર શુમારા ચુનાન શુદ્ધ કે ફૂર
 અચ બુસ્ત બાયહ કુનૂન રચમે સૂર
 બેરફૂતન ગોદાને હેન્દસ્તાન
 બરીન બર બેગશત હમદારતાન
 સરે ફૂર દીર્ગહ પુર બૂનો ખાકુ
 તનશ કર્દેલ ચકસૂ બરાશરીર બાકુ
 બોડશી બર આમદ એ લશ્કર બઝાર
 ફેરૂ રીખતન આલેતે કારઝાર
 પુર અચ દરૂદ નજદીકે કચસર શુદ્ધ
 અખા નાલઓ ખાકુ બર સર શુદ્ધ
 સેકન્દર સેલીહે ગવાન ખાચ દાહ
 બખૂબી એ હરૂબૂનહ આવાચ દાહ
 ચુનીન ગોકૂત બર ફૂરે હેન્દી બેમોદ
 શુમારા બધમ દેલ નબાયહ સેપોરૂદ
 ૧૭૩ નવાએશ કુનૂન મન બઅકૂચૂન કુનમ
 એ દેલ તાન ધમો તરૂસ બીજૂન કુનમ
 બેબખશમ સરાસર હમહૂ ગન્જે ઊચ
 હરામરેત બર લશ્કરમ રન્જે ઊચ
 હમહૂ હેન્દવાનરા તવાગર કુનમ
 બેકૂશમ કે બા તખ્તો અકૂસર કુનમ
 વઝાન બયગહ શુદ્ધ બરે તખ્તે ફૂર
 પુર અચ દર્દો માતમ પુર અચ જરને સૂર
 ચુનીનરેત રસ્મે સેપન્જ સરાય
 નખાહફ કે માની બદ્દ દર બબાય
 બેખુર હરૂએ દારી મનેહૂ બાચ પસ
 તો રન્જ બેરા માન્દ બાયહ બકસ
 હમી બૂદ બર તખ્ત કચસર હો માહૂ
 બેબખશીદ ગન્જશ હમહૂ બર સેપાહૂ
 ચકી બા ગોહર બૂદ નામશ સુવોરૂગ
 એ હેન્દસ્તાન પહુલવાની બુઝોરૂગ
 સરે તખ્તે શાહી બદ્દ દારો ગોકૂત
 કે દીનાર હરૂગેચ મકુન દર નેહોકૂત
 બેબખૂબી બેખુર હરૂએ બાયહ ફરાચ
 બદીને તાબે તખ્તે સેપન્જ મનાચ
 ૧૭૪ કે ગાહી સેકન્દર બુવહ ગાહે ફૂર
 ગાહી દર્દો બેશમરેતો ગહૂ જરને સૂર

આથી રૂમી લશ્કરનું સર આસ્માન ઉપર પહોંચ્યું—અને તેજ વખત
 પેહલવાનો ત્યાં દોડી ગયા.
 ફૂર પાસે સિંહનાં ચામડાંનું એક નગારું હતું—કે જેનો આવાજ
 વાદળથી પણ ઉપર નીકળી જતો હતો.
 તે નગારાનો સાદ અને કરનાયના આવાજ નીકળ્યા—જેથી અમીન
 લોહાં જેવી સખત બની અને હવા આબૂન્સ જેવી કાળી પડી.
 તેવીજ રીતે હિંદીવાનો પણ લડાયક બની ગયા—ફરિશ્તનની છેક નજ-
 દીક ધરી આવ્યા.
 તેવામાં મયદાનમાંથી મનાહીને પોકાર આવ્યો કે “ઓ સાચ્યાઓ!—
 અને હિંદુસ્તાનના મુલકના સરદારો!
 ફૂરે હિંદીનું સર ખાકમાં પડ્યું છે—તેનું હાથી જેનું તન કપાઈ
 ગયું છે.
 હવે તમે લડાઈ કાણને માટે કરો છો—આવી રીતની તલવારની લડાઈ
 કરવાનું અને અત્રે લાગેલા વખત અર્ધી ઉભું રહેવાનું શું કામ છે?
 સિંકદર તમારે માટે ફૂર જેવેજ બન્યા છે—હવે લડાઈ કે ખુશીની
 મજલેસ તમેએ તેનીજ પાસથી શોધવી જોઈએ.”
 હિંદુસ્તાનના પેહલવાનોએ એ વાત માન્ય રાખી તેઓ ગયા.
 અને ફરતું સર લોહી અને ખાક બરેલું જોયું—તેનું તમામ તન
 તલવારથી ચાક થયલું હતું.
 તે લશ્કરમાંથી રહનનો પોકાર ઉઠ્યો—તેઓએ લડાઈનાં હથિયાર
 નાખી દીધાં.
 તેઓ દર્દશી બરેલા પોકારતા અને સર ઉપર ખાક નાખતા કચસરની
 નજદીક ગયા.
 સિંકદરે તે પેહલવાનોને હથિયાર પાછાં આપ્યાં—અને દરેક રીતે
 દિલારો દીધાં.
 તે બોલ્યો કે “અગર ફૂરે હિંદી મરી ગયો છે—તો તેથી તમેએ
 દિલગીર થવું નહીં જોઈએ.
 હવે તેના કરતાં હું તમે ઉપર વધારે નવાઝેશ કરીશ—અને તમારા
 દિલમાંથી ગમ અને ધારતી દૂર કરીશ.
 હું તેનો તમામ ખજાનો તમોને બક્ષેશ કરીશ તેનો મહા મેહનતે
 મેળવેશો ખજાનો મારાં લશ્કર માટે તો હુશમ બરાબર છે.
 હું તમામ હિંદીવાનોને તવંગર બનાવીશ—અને તેઓને તખ્ત અને
 તાજ સાથના બનાવવાની કોશેશ કરીશ.”
 ત્યાંથી તે ફરનાં તખ્ત તરફ ગયો—જ્યાં હિંદીઓ દુઃખ અને માતમમાં
 હતા અને ઇરાની લશ્કર ખુશી ખુશાહલીમાં હતું.
 આ મુસાફરખાનારૂંપી દુન્યાની એજ રીત છે તે નથી ચાહતી કે
 તું તેમાં લાગેલા વખત સંધી તરી રહે.
 જે કાંઈ તારી પાસે હોય તે ખાઇ પી લે પાછળ કાંઈ પણ રાખી
 ના જ—તું મેહનત કરે અને કોઇને માટે તે કાંચ રાખવું જોઈએ?
 એ પ્રમાણે કચસર બે મહિના તે તખ્ત ઉપર બેઠો—તેણે તેના ખજાનો
 તમામ લશ્કરને બક્ષેશ પ્રીધા.
 એક ખાન્દાની રાખસ જેનું નામ “સુવોર્ગ” હતું—અને જે હિંદુ-
 સ્તાનનો એક મોટો સરદાર હતો,
 તેને પાદશાહી તખ્ત આપ્યું અને કહ્યું કે “તું કદીબી દીનાર ભેગા
 ના કરતો.
 પણ જે કંઈ મળે તે ખાળે ખરચજો—આ ત્રણપાંચ દિવસનાં તાજ
 અને તખ્ત ઉપર મગર ના રહેતો.
 કે દુન્યામાં કોઈ વેળા સિંકદર તો કોઈ વેળા ફૂર રાખ્ય કરે છે—કોઈ
 વેળા તેઓ દુઃખમાં તો કોઈ વેળા ખુશીમાં રહેશે.”

દેરમ દારો દીનાર હરકરુશરા
બેયારાસ્ત આન બુઝાહુ કેરવરુશરા

પછી તેણે તેનાં હરકરને દેરમ અને દીનાર બહેરા આપ્યા-અને તેના
તમામ મુલકને સહુગાયો.

રફતને સેકન્દર બેયારાસ્તે
ખાનએ કઅબહુ.

જેરસલમની યાહુદીઓની મસ્જેદની મુલાકાતે
સિકંદરનું જણું.

શુ હરકરુ શુદ અજ ખારતહુ બીનેયાજ
બરુ ઊ ના શુહરતહુ હમાની દરાજ
નેહીબી બરેલ જાનુ ફરાજ આમદશ
સુએ કઅમહુ રફતન નેયાજ આમદશ
બશબુગીરુ બખાસ્ત આવાએ ફરસ
હવા શુદ બકેદારે ચરમે બરસ
એ બસ નીજહો પૂરનેયાની દેરકુશ
સેતારહુ શુદહુ હરો સુખો બેનકુશ
સેકન્દરુ બેયામહુ બસુએ હરમ
ગોરહી બરુ ઊ શારો બહુરી દેજમ
અજનુ ભય બા ગળે દીહીમ રફત
બદીદારે ખાને બરાહીમ રફત
કે ખાને હરમશ બરુ આવાદહુ બૂદ
બદુ અન્દરુ રન્જહા બરુકહુ બૂદ
ખોદાવન્દ ખાન્દીશ બયતઉલહરામ
બદુ શુદ તોરા રાહે ચકદાનુ તમામ
એ પાકી વરા ખાનએ ખીશ ખાન્દ
નેયાયેશ કુનાનરા બદાનુ ખીશ ખાન્દ
ખોદાએ જહાનરા નેયાયદ નેયાજ
બલઓ પુરો કામો આરામો નાજ
પરસ્તેશ ગહી બૂદ તા બૂદ ભય
બદુ અન્દરુ ચાદ કદહુ ખોદાય
પસ આમહુ સેકન્દરુ સુએ કાદસી
જહાનગીરુ તા જહુરોમે પારસી
શુ આગાહી આમહુ બનસરે કતીબ
કજુ બૂદ મરુ મકુકુશ ફરોઝી બીબ
પઝીરહુ શુદશ બા નબહુ સરાનુ
દેલાવરુ સવારાને નીજહુ વરાનુ
સવારી બેયામહુ હમઅન્દરુ હમાનુ
એ મકુકહુ બસુએ સેકન્દરુ દમાનુ
કે આનુ નામદારી કે આમહુ એ રાહુ
નબુયદ હમી તાને ગળે સેપાહુ
નબીરહુ સમાઅઈલ પયલખારસ્ત
કે પૂરે બરાહીમે નીકુઅખતરસ્ત

હવે એ ઉપર થોડાક વખત નીકળી ગયો-અને જ્યારે તેનું હરકર
ખજાનાથી બીનેયાજ બન્યું,
ત્યારે તેના દિલમાં અચાનક એક ફિકે ઉપ્પત થઈ-અને તેણે
“કઅબહુ” તરફ જવાની રૂઝ જોધ.
ખામદાદે નગારોના આવાજ નીકળ્યા-હવા મરધાની આંખ જેવી
પુરુમો બની.

પુષ્કળ નેઝા અને રેશમી કપડાંના બુંડાઓએ કરી-એક પીળા, લાલ
અને ભંજુડા રંગનો શામિયાનો બની રહ્યો.

તે પાક મકાન તરફ સિકંદર રવાના થયો-કેટલાકો તેથી ખુશી થયા
અને કેટલાકો દિલગીર થયા.

ત્યાંથી તે પાદશાહી અરખામ સાથ એઘ્રાહીમેડું બાંધેલી મસ્જેદની
મુલાકાતે ગયો.

કે જેણે તે પવિત્ર મકાનને બરપા કીધું હતું-અને તે કામમાં તેણે
પુષ્કળ રંજ ખેંચી હતી.

તે ધણી તેને “બયતુલ હરામ” કરી કહેતો હતો-ત્યાં એ ઈન્સાન !
ખોદાને મળવાનો રસ્તો પુરો થતો હતો.

પાક વિચારથી એઘ્રાહીમ તેને પોતાનું ઘર સમજતો હતો-અને ૧૭૫
ખોદાની એબાદત કરનારાઓને ત્યાંજ ખોલાવતો હતો.

ખાવા પીવાને અને મેઝામચાહેને પડતી મેલી-પાદશાહોને ત્યાં જવાની
હાજત પડતી નથી.

જ્યારથી તે ઘર બંધાયું ત્યારથી તે આજ સુધી તે ખોદાની એબાદત કર-
વાની જગ્યા તરીકેજ એજાખાતું રહ્યું છે-ત્યાં ખોદાને યાદ કરવામાં આવે છે.
ત્યાર બાદ સિકંદર “કાદસીયા” તરફ આવ્યો-માર્ગમાં ફતેહ મેળ-
વતો પાર્સના જહરોમ રોહર સુધી તે આવ્યો.

જ્યારે “કતીબ”નો ખેટો નસ્ર કે જેનાથી મક્રહને ફળદેખો અને
ઝીબાયેશ હતી તેને જ્યારે ખબર પડી,

ત્યારે તે લડાયક સરદારો અને નેઝા મારનારા દેલાવર સવારો સાથે
સિકંદરને એસ્તેકબાલ લેવા ગયો.

તેજ વખત એક સવાર મક્રહથી દોડતો સિકંદર તરફ આવ્યો.

અને ખોદયો કે “જે નામદાર કે હમણા રાહમાંથી આવતો દેખાય
છે-તે તાજ, ખજાનો કે હરકરની ખાહેશ રાખતો નથી.

તે ઈસ્માઈલ પયગમ્બરનો નબીરો (યાને અહલાહનો) છે-અને
ઇસ્માઈલ પયગમ્બર નેકબત ઈઘ્રાહીમનો ખેટો થતો હતો.”

* મક્રહ મધ્યની ઈસ્લામીઓની “કઅબહુ” નામની મસ્જેદ હતી થઈ તે આગમય અરખો જેરસલમની મસ્જેદ
“બયતુલ મુકદ્દસ”ને “કઅબહુ” કહેતા હતા.

‡ ઈસ્લામીઓ એમ માને છે કે જેરસલમની મસ્જેદ જેને “બયતુલ મુકદ્દસ” અથવા “બયતુલ હરામ” પણ કહે છે તે
પયગમ્બર હઝરત એઘ્રાહીમ ખલીફે બાંધી હતી.

૧૭૬ શુ પીશ આમદશ બીશ બેન્દાખતશ
 યકી માયહુશર પાયમહુ સાખતશ
 બહુ રાજહા બરુ કુશાહ અજ નેહોકૂત
 સેકન્દરુ યુનીન્ દાહ પાસોખ બહુય
 કે અય પાકુ દેહ મેહુતરે રાસ્તઅય
 બહીન્ દુદહુ અન્દરુ કુદામસ્ત મેહુ
 જોઅ અજ તુ પસનીદહો રૂએ મેહુ
 બહુ ગોકૂત નસરુ અય જહાનદાર શાહુ
 ખજાઅહસ્ત મેહુતરુ બહીન્ જાયમહુ
 સમાઈલ યૂન્ જીન્ જહાન્ દરુ યુલસ્ત
 જહાનગીરુ કહુતાન્ બિયામહુ એ દસ્ત
 અખા હરકરી ગરને શમરીરુ જન્
 બબીદાહ બેચેકૂત શહુરે યમન્
 બસી બીગુનહુ જાન્ મેયાન્ કરતહુ શુહ
 બરીન્ દુદમાન્ રૂઅ બરુગસ્તહુ શુહ
 નેયામહુ જહાનઆફીનરા પસન્દ
 બહુ તીરહુ શુહ રાએ યખે બહન્દ
 ખજાઅહુ બેયામહુ શુ ઊ ગસ્ત પાકુ
 બરન્ને બબીદાહો બીતસો બાકુ
 હરમ તા યમન્ પાકુ દરુ દસ્તે ઊસ્ત
 બદયાએ મેસરુ અન્દરુન રાસ્તે ઊસ્ત
 ૧૭૭ સરુ અજ રાહુ પીચીહુ વજ દારે ઊય
 નેયારહુ એ નીકી બરેહુ યારે ઊય
 જોહાની ગેરેકૂતહુ બહુસ્ત અન્દરુન્
 નેજારે સમાઈલ દેહ યુરુ એ યૂન્
 સેકન્દરુ એ નસરુ ઇન્ સુખુનહા રાનીહ
 એ તોખમે ખજાઅહુ હરાન્ કરુ કે દીહ
 બેકોસ્તો જે સરુ શાન્ બરુઆહીખત પૂસ્ત
 નમાન્દ ઇમા જી શાન્ ન દુશમન્ ન દુસ્ત
 એ બીદાહ બેસ્તહુ હેજાએ યમન્
 બરાયો બમદને શમરીરુ જન્
 નેજારે સમાઅઈલરા બરુ બજીહ
 હરાન્ કરુ કે ઊ મેહુતરીશ સજીહ
 પેયાદહુ બેયામહુ બબયત ઉલહરામ
 સમાઈલેયાન્ જુ શુદહુ શાહકામ
 બહુરુ પય કે બરુદાશત કંયસરુ એ રાહુ
 હમી રીખત દીનારુ ગન્જરે શાહુ
 શુ બરુગસ્તો આમહુ બરે ગાહે કરુરુ
 બેખખરીહુ દીનારો ગન્જ બનસરુ
 તથાન્બરુ શુહ આન્ કરુ કે દર્વીશ બૂહ
 વગરુ ખુદશ અજ કૂરીશ બીશ બૂહ

ન્યારે તે નસ્ર નઝરીક આવ્યો ત્યારે સિકંદરે તેને ધણું જ માન આપ્યું-અને બેસવાની એક થોડી જગ્યા તેને આપી.

નસ્રે તેનાથી ખુશહાલ થયો અને પોતાના ખાન્દાનને અહવાલ કહ્યો-તેમજ પોતાનો સધળો ઘરેલો હાલ તેને કહ્યો.

સિકંદરે તેને એવો જવાબ આપ્યો-કે “એ પાક દિલના રાસ્ત બોલનારા સરદાર!

આ કુટુંબમાં તારી પછી મહાન ધણેજ વખણાયેલો માન પામેલો બીજો સરદાર કોણ છે?”

નસ્રે તેને કહ્યું કે “એ દેશની સંભાળ કરનારા પાદશાહ!-આ જગ્યામાં “ખજાઅહ” નામનો સરદાર છે.

ન્યારે ઇસ્માઈલ ગુઝરી ગયો-ત્યારે દેશ છતનારો “કહતાન” અરબે-સ્તાનથી આવ્યો.

તે તલવાર મારનારા એક મોટાં લશ્કર સાથે આવ્યો-અને યુદ્ધમથી યમન રોહર લીધું.

તે દરમિયાનમાં ધણાક બેગુનાહ લોકો માર્યા ગયા-અને આ અમારા કુટુંબનો દહાડો બરબસ્તે બેઠો.

તેમું એ કામ ખોદાતાલાને પસંદ પડ્યું નહીં-ફરતાં આસ્માનની ખાહેશ તેની ઉપર સીઆહ બની.

ન્યારે તે મરી ગયો ત્યારે ખજાઅહ આવ્યો-જે દુઃખ દેવામાં અને બેદાહીમાં કાંઈ પણ બીતો નથી.

બયતુલ મુકદ્દસથી યમન સૂધીનો તમામ મુલક તેના હાથમાં છે-મેત્રના દર્શામાં પણ તેની ભળ પડેલી છે (યાને ત્યાં પણ તે સત્તા ધરાવે છે).

સીધો રસ્તો અને ઇન્સાફ તેણે છોડી દીધો છે-તેનાં મનમાં ભલા-ઇની વાત આવતીજ નથી.

તેણે તમામ દેશ પોતાના ખજામાં કયો છે-તેથી ઇસ્માઈલની અજ-લાદનાઆનાં દિલ ખૂન બરેલાં બન્યાં છે.”

ન્યારે સિકંદરે નસ્રથી આવી વાતો સાંભળી-ત્યારે ખજાઅહની ખુન્યાદના જે કોઇને જોયા,

તેઓને માર્યા અને તેઓનાં સર ઉપરથી ચામડી ખેંચી કઢાવી-તેઓમાંથી દુરમન કે દોસ્ત કોઈ પણ છડતો રહ્યો નહી.

તેણે પોતાની કુનેહ અને શમરીર મારનારા બહાદુર લોકોની મદદથી-હેજર અને યમનને યુદ્ધમારના હાથમાંથી છોડવ્યું.

અને ઇસ્માઈલની અજલાદનો જે કોઈ કે સરદારીને લાયકનો હતો તેને સરદાર તરીકે ચુંડી કાઢ્યો.

પછી તે પેયાદો “બયતુલ હરામ” (ખોદાના ઘર)માં આવ્યો-સધળા ઇસ્માઈલીઓ સિકંદરથી ખુશહાલ થયા.

તે શહમાં ક્યસર જેટલાં પગલાં ભરેતો તે દરેક પગલે-તેનો ખજા-ન્યી દીનારનો નેસાર કરતો હતો.

ન્યારે તે પાછો કયો અને પોતાના મેહલમાં આવ્યો-ત્યારે નસ્રને દીનાર તેમજ મોટો ખજાનો બધ્યો.

જે કોઈ દર્વીશો હતા અને જે ભત્તી મેહનતે કમાઇ ખાતા હતા તેઓ સધળા પણ માલદાર બન્યા.

લશ્કર કરીદને સેકંદર અર્
જદ્દુ અમ્મએ મેસર.

સિકંદરનું જદ્દુથી મિસ તરફ
લશ્કર લઈ જવું.

વહાન લયગદ્દુ તીચ લશ્કર બેરાનદ
અજદ્દુ દર આમદ ફેરાવાન નમાનદ
સેપહશ મેકરૂદ તા હર કરી
મેસાબદ કરીઓ બકરૂ અસી
બેહાનલ્લુ આ લશ્કરે શહુલ્લુ
એ જદ્દુ સુએ મેસર બેહાદ રૂય
મહેરૂ બૂદ કેપ્તુન અમેસર અન્દરૂ
સેપાહશ એ રાહે ગુમાની કુચૂન
થુ બેશીદ કામદ એ રાહે હરમ
બેહાનગીરે પીરૂ આ બાદ દમ
પઝીરૂ શુદથ આ ફેરાવાન સેપાહ
આબા બદેહો બદરહો તાબે આહ
સેકંદર બહીદારે ઊ શાહ ગશત
હમલૂ ગોકૂતે બદ્દાએ ઊ બાદ ગશત
અમેસર અન્દરૂ બૂદ યક સાલ શાહ
બદાન તા બર આસૂદ શાહો સેપાહ
બની બૂદ દર અન્દલુસ શહુરૂયાર
બેરહમદ આ લશ્કરી બી શુમાર
બેહાનલ્લુ આ બખશન્દ કયાફકૂ નામ
એ રૂએ બેહી યાકૂતકૂ નામે કામ
એ લશ્કર સવારી મુસબરૂ બેબેસત
કે માનદે સૂરત નેગારહ દુરેસત
બદ્દ ગોકૂત નચે સેકંદર બરામ
વઝીન મર્જો અચ મા મબરૂ હીચ નામ
અબ્દી નેગલૂ કુન થુનાન હમ કે હસત
બહીદારે આલાઓ નાએ નેશસત
એ રંગો એ ચેહુરો એ આલાએ ઊય
ચકી સૂરતી કુન સરા પાએ ઊય
નેગારન્દુ બેશીદ અચ બરનેશસત
અક્રમાને મેહુતર મેયાનરા બેબસત
અમેસર આમદ અચ અન્દલુસ ચૂન નબદ
બરે કયસર એરકંદરે અરૂખમદ
થુ બર બાહુ હીદથ થુ બર પેશતે ઝીન
મેયાવરૂદ કેતાસો પરકારે ઝીન
નેમારે સેકંદર થુનાન હમ કે બૂદ
નેમારીદ વચ લય અરૂગશત બૂદ
થુ કયાફકૂ ચેહુરે સેકંદર બેહીદ
બની ગશતો બેહાકૂતો દમ દરૂશીદ
થુનીન ગોકૂત ઈન મરૂદ ઝીતી બપાય
બેકૂબદ બરચમો બપાકીબદ રાય
હરાન કસ કે પીથ આયદ ઊરા બજબ
સવદ દર જહાન એન્દાબીથ તબ
સેકંદર એ કેપ્તુન બેપુર્સીદો ગોકૂત
કે કયાફકૂરા બર બનીન કીસત બેકૂત

તેણે તે જગ્યાએથી લશ્કર આગળ ચલાવ્યું—તે જદ્દુમાં આવ્યો ૧૭૮
પણ થણે વખત થોડો નહીં.

તેણે લશ્કરને ફર્માવ્યું જેથી દરેક જણે-બહીક ફેરતી અને મહબા
તેયાર કીધા.

પાદશાહે પોતાનાં રાહ કાપનારાં લશ્કર સાથ-જદ્દુથી મિસ તરફ
ચાલવા માડ્યું.

મિસમાં કેપ્તુન નામનો પાદશાહ હતો-જેનું લશ્કર વિચાર કર્યે તે
કરતાં પણ વધુ હતું.

જ્યારે તેણે સાંભળ્યું કે બયતુલ હરામને રસ્તે બેહાન છતનારો
સિકંદર ફતેહમંદ થઇને આવે છે,

ત્યારે તે પોતાનાં પુષ્કળ લશ્કર સાથ ગોલાઓ, દીનારની થેલીઓ,
તાજ અને તખત લઈ તેને એસ્તેકબાહ ગયા.

સિકંદર તેના દીદારથી ખુશહાલ થયો-અને તેના બદખાહોનું સમજું
બોલવું બરબાદ ગયું.

પાદશાહ મિસમાં એક વર્ષ રહ્યો-જેથી પાદશાહ અને તેનું લશ્કર
આસૂદા બન્યું.

“અંદલુસ”ના મુલકમાં એક અઢતર રાજ કરતી હતી-તેણી ડહા
પણવાળી હતી અને બીથમાર લશ્કર ધરાવતી હતી.

એ મુલકની છતનારી અને બખ્શેશની કરનારી કયાફકૂ નામની હતી-
તેણીએ પોતાના બૂબસૂરત ચેહરાએ કરી કીર્તિ અને નામના મેળવેલી હતી.

તે રાણીએ પોતાનાં લશ્કરમાંથી એક તસ્વીર ચીતારનાર સવાર કે જે ૧૭૯
આબેહૂબ તસ્વીર ચીતારી બહુ તેવાને શોધી કાઢ્યો.

તેને કહ્યું કે “તું સિકંદરની નઝદીક બ-આપણા મુલક માટે કે
મારે માટે કાંઈ પણ તેને જણાવતો ના.

અને તું તેનો ચેહરો, કદ તેની મેસવાની દબછપ વગેરે જેવી રીતે
હોય તેવી રીતે ખૂબ બારીકોથી તપાસજે.

પછી તેની આખાં કદની એક તસ્વીર તેના રંગ રૂપ દબછપ અને
ચેહરા સાથની ચીતારજે.”

જ્યારે પેલા ચીતારાએ એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે દુરત સવાર થયો-
અને પોતાના સરદારનાં ફર્માન ઉપર કબર બાંધી.

તે કાસેદની માફક અંદલુસથી મિસમાં મોટા ક્યસર સિકંદરની
નઝદીક આવ્યો.

જ્યારે તેને તખત ઉપર તેમજ ઘોડાનાં ઝીન ઉપર બેઠેલો જોયો-
ત્યારે તેણે કાગઝ તેમજ ચીનાઈ રેશમી કપડું કાઢ્યું.

અને સિકંદરનો આબેહૂબ ચીતાર-પાડ્યો અને ઝડપથી પાછો ફર્યો.

જ્યારે કયાફકૂ સિકંદરની તસ્વીર જોય-ત્યારે તેણી દિલગીર થઈ
અને ચૂપ રહી.

અને બોલી કે “આ બહાદુર મંદ લડાઈ કરીને તેમજ પોતાની
અઝી બાહોશીથી તમામ હુન્ના પોતાના પગ નીચે કચડી નાખે છે.

એ કોઇ કે તેની સામે હડવા આવે છે-તો તેની ચિંદાથી બેહાનમાં ૧૮૦
તંગ બની બચ છે.”

સિકંદરે કેપ્તુનથી પૂછપરછ કીધી-કે “આ ઝમીન ઉપર કયાફકૂનો
જેડ્યો કાણ છે?”

બહુ ગોઠૂત કેળૂત કે અથ શહૂરૂયાર
થુ ઊ નીસત અન્દર જહાન યાદગાર
શુમારે સોપાદશ નદાનહ કસી
મગર ખાત્ર ભૂયહ એ દહૂતર ખસી
અગન્તે યુગોર્ગીઓ શાયેસ્તગી
અઘાહેસ્તગી હમ અખાયેસ્તગી
અરાયો અગોઠૂતારે નીકી શુમાન
ન બીની અમાનને ઊ દર જહાન
યકી શારસાન કંદેહ દારહ એ સન્ધ
કે નસ્તાનહ ઊરા એ અન્ધશ પલન્ધ
અમીન ચાર ફર્સન્ધ ખાલાએ ઊય
ખરીન હમ નેશાન નીચ પહુનાએ ઊય
કે અત્ર મન્જ બૂઈ ખુદ અન્દાહલૂ નીસત
અયુનહાએ ઊ દર જહાન તાહલૂ નીસત

નામએ સેકન્દર અકયદાફહ શાહે
અન્દલુસ વ પાસોખે આન.

કેવુને તેને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ !-જેહાનમાં તેણીના જેવું યાદ
ગાર બીજું કોઈ નથી.
દફતરમાંથી પણ બોળ કરે તો પણ તેણીનાં લશ્કરની સંખ્યા ચોક્કસ
રીતે કોઈ બાબી શકે નહીં.

મોઝાઇમાં, લાયકાટમાં, નખાસમાં તેમજ સદચલમાં,

હદાપણમાં અને નેક વિચાર ચલાવીને બોલવામાં-તું હુન્ધમાં તેણીની
મિસાલની બીજ જોરો નહીં.

તેણી એક પત્થરનું બાંધેલું શેહર ધરાવે છે-કે જે ચિત્તો વાધ પણ
તેણીના હાથમાંથી લઇ શકતો નથી.

તે શેહરની અમીન ચાર ફર્સંગ લાગ્બી છે-તેમજ તેની પોહોળાઈ
પણ તેટલીજ છે.

જે તું તેણીના ખજાના માટે પૂછે તો તેના અંદાજોજ નથી-તેણી
માટેની આ સધળી વાત કોઈ જેહાનમાં નથી નથી.

સિકંદરનું અંદલુસની રાણી કયદાફહ ઉપરનું
નામુ અને તેનો જવાબ.

૧૮૧ સેકન્દર થુ બેશીનહ અમાન યાદગાર
બેફરૂદ તા પીશે ઊ શુદ દબીર
નમિસ્તાનહ પસ નામએ બર હરીર
એ શીરઅઉલન એસ્કન્દરે શહૂરૂગીર
અનસરીકે કયદાફએ હુશમન્દ
શુદહ નામે ઊ દર યુગોર્ગી અલન્દ
તુખેસ્ત આફ્રીન બર ખોદાવને મેહૂર
ફોફજન્દએ માહો ગદાન સોપેહૂર
ખોદાવને અપશન્દએ દારે રાસ્ત
ફોજની કસીરા દેહહ કશ હવાસ્ત
અતુન્દી નબુસ્તીમ ગાહે તોરા
ગેરાયન્દહ ગશ્તીમ જાહે તોરા
થુ ઈન્ નામહુ આરન્દ નસરીકે તૂ
દુશાપશાન શવહ રાએ તારીકે તૂ
ફેરેસ્તી અનસરીકે મા ખાજો સાવ
બેહાની કે ખા મા તોરા નીસત તાવ
બેરહમન્દીઓ પીશ બીની યુવહ
તવાનાઇઓ પાફ દીની યુવહ
વગર હીચ તાખ અન્દર આરી બકાર
ન બીની જોત્ર અત્ર ગર્દેશ રૂઝગાર
થુ અન્દાહલૂ ગીરીએ દારાઓ ફૂર
ખુદ આમૂઝગારત નખાયહ એ ફૂર
૧૮૨ થુ અત્ર બાહ અન્વાને ઊ ગસ્ત ખુશ્ક
નેહાદન્દ મોહૂરી બર બર એ ખુશ્ક
બેખામહ / હયુની તખાવર બરાહ
અનસરીકે આન નામઅરદાર શાહ
થુ કયદાફહ આન નામએ ઊ બેખાન્દ
એ ગોઠૂતારે ઊ દર રોઝેફતી બેખાન્દ

સિકંદરે જ્યારે તે યાદગાર શક્તિવાળા પાદશાહ તરફથી એવી રીતનું
સાંબળ્યું ત્યારે તેણે ફર્માવ્યું જેથી તેની નસરીક નવીસંદો ગયા.

પછી તેણે રેશમી કપડાં ઉપર સિંહને હરાવનાર દેરા છતનાર સિકંદર
તરફથી એક નામુ લખ્યું.

તે નામુ યુગોર્ગીમાં મોઢું નામ કાઢેલી હદાપણવાળી રાણી કયદા
ફહની નસરીક લખ્યું.

પહેલાં આફતાબના સાહેબની સેતાયેશ લખી કે “જે માહતાબને અને
ફરતાં આસ્માનને ફેશાન કરનારો છે.

જે રાસ્ત ઇન્સાફની બક્ષેશ કરનારો સાહેબ છે-અને જે કોઈ માને
તેના કરતાં વધારે આપનારો છે.

અમે કાંઈ તારું તખ્ત ઝોર બુદમથી લેવા માગતા નથી બદકે તારા
મોઝા દરજ્જાને માન આપ્યે છિયે.

જ્યારે આ નામુ તારી નસરીક લાવે અને તારી સીઆહ અકલ
અળકતી બને,

ત્યારે તું અમારી નસરીક બેચાઈ અને ખંડણી મોઢલી આપજે-તું
જાણે છે કે અમારી સાથ લડવાની શક્તિ તારામાં નથી.

માટે તેમાંજ તારી અકલ અને ફરઅંદેશી કહેવારો-તેમજ તારી
શક્તિ અને ધર્મપણું કહેવારો.

પણ જો તું કાંઈ ઝોર દેખાડવા જશે-તો અમાનાની ગંદશમાં તું
આગ્યા વગર રહેશે નહીં.

જો તું દારા અને ફૂરના શું હાલ થયા તેનો વિચાર કરશે-તો તને
અકલ શીખવનારને બોલાવને ફૂર જવું પડશે નહીં.”

જ્યારે પવનથી તે નામા ઉપરનું સરનામું સૂકાયું-ત્યારે કસ્તુરીથી
તેના ઉપર મોહર ધ્રીધી.

પછી તે નામુ લઈ ઋક ઝડડી સાંઢણી સવાર રાહ કાપતો તે નામ-
ચીન રાણીની નસરીક આળો.

જ્યારે કયદાફહે તેનું નામુ વાંચ્યું-ત્યારે તે રાણી તેની આવી વાતથી
અજબ રહી.

અપાસોખ નુબોરેત આકીન સુરેતરીક
અદાન દાહમરૂ કે અગીન આકરીક
ચકી અર્મે અદંદલુ અરૂપાય કરૂક
અદો નીકરા અનંદરૂ ભય કરૂક
તોરા કરૂક પીરૂચ અરૂ ફૂરે હેન્દ
અદારાઓ અરૂ નામદારાને સેન્દ
અપીરૂકી અનંદરૂ સરત અરત કંશ
અગાન નામદારાને શમ્શીરૂકશ
મરા આ શુ ઈશાન અરાઅરૂ નેહી
અસરૂ અરૂ અફીરૂકી અકૂસરૂ નેહી
મરા ગાન ફોજૂનસેત ફૂરેકો મેહી
હમાન લશકરો ગન્ને શાહનરોહી
કે મન કયસરીશ અકૂર્માન શવમ
મિતસમ એ તલુહીદો પીઆન શવમ
હઝારાન હઝારમ અદરૂ લશકરસેત
કે અરૂ હરૂ સરી શહૂરૂયારી સરસેત
વમરૂ ખાહમ અચ હરૂ સુએ ઝીરૂદસેત
નામનહ અરીન ખૂમ ભય નેસેત
ચકી ગન્જ દરૂ પીરો હરૂ મેહૂતરી
શુ આયન્દ ઝીન મર્જે મન લશકરી

તો અન્દીન એ રાની સંખુન અરૂ ગેઝાકૂ
એ દારા શુદસેતી ખોદાવન્દે લાકૂ
અરૂ આન નામહુ અરૂ મોહુરે અરૂરીન નેહાકૂ
હયૂની અરૂ અકૂગન્દ અરૂસાને ખાહ

લશકરૂ કરૂદને સેકન્દરૂ અસૂએ
અન્દલુસૂ વ ગેરેપૂતને દેઝે
શાહે ફ્યાન.

શુ એરકંદરૂ આન નામએ વય બેખાન્દ
મેઝંદ નાએ રૂધનો લશકરૂ મેરાન્દ
હમી રકૂત યકૂ માહુ પૂયાન અરાહુ
શુ આમદ અદાન મર્જે ઊ ખા સેપાહુ
ચકી પાદશાહુ ખૂદ ફ્યાન ખનામ
અયા લશકરો ગન્ને સુરેતર્દહુ કામ
ચકી શારૂસાન દારત ખા સાએ ગન્જ
સરે ખારએ ઊ નદીદી કોલન્ગ
મેયાવરૂદ લશકરૂ ગેરેકૂત આન હેસારૂ
અરાન ખારએ હેશુ ઝુઝસેતી સવારૂ
સેકન્દરૂ મેફરૂમૂદ તા બસલીકૂ
મેયારન્દ અરૂરાખહો મન્જનીકૂ
અચકૂ હકૂતહુ મેરેતદ હેસારે ખલન્દ
અશહૂરૂ અનંદરૂ આમદ સેપહુ અરૂજમન્દ
સેકન્દરૂ મેયામદ અશહૂરૂ અનંદરૂ
મેફરૂમૂદ તા કસ નરીઝન્દ ખૂન

અને તેના જવાબમાં પહેલાં તે ખોદાતાલા કે જેણે કુલ આલમ
પયદા કીધી તેની તારીફ લખી.

કે “જે સાહેબે આ કરતો આસ્માન બરપા કીધો છે-જેની અંદર
ભલાં અને ખરાની જગ્યા કરી છે.

તેજ સાહેબે તને ફૂરે હિંદી ઉપર, દારા ઉપર અને સિંધના સમળા
નામદારા ઉપર ફતેહમંદ કીધો છે.

તે તલવાર ખેંચનારા નામદારો ઉપર તને ફતેહ મળવાથી તારૂં સર
મગર બન્યું છે.

તું મને તેઓની પંકિત ઉપર મૂખી-ફતેહનું તાજ તારે માથે મેલે છે.

પણુ તેઓનાં કરતાં મારો દબદબો અને મોટામો તેમજ લશ્કર અને
શેહનશાહી વધુ છે.

ત્યારે શું હું એક કયસર જેવાના હોકમને તાબે થાઉં? શું તેની
ધમકીથી હું ખીલ નહીં અને ફિક રાખું?

મારા દરવાજા આગળ હઝારો હઝાર લશ્કર તૈયાર છે-કે જેઓની ૧૮૩
દરેક દુકડી ઉપર એકેક પાદશાહ સરદાર છે.

અને જે હું ચો તરફથી ખીલું લશ્કર ખોલાઉં-તો આ મુલક ઉપર
તેઓને છાવણી નાખવાની પણ જગ્યા મળે નહીં.

અને જ્યારે પણ મારા ખીલ મુલકોમાંથી લશ્કર આવે છે-ત્યારે તે
લશ્કરના દરેક સરદારની આગળ એકેક ખજાનો ચાલે છે (યાને ખજાનો
પણુ સાથે લાવે છે).

તું એટલા બધા મેહુદા સખુને શા માટે બોલે છે? તું દારા ઉપર
જીત મેલવીને એવો લાકૂ મારનારો બન્યો છે.”

પછી તે નામા ઉપર સોનેરી મોહર કીધી-અને સાંદણી સવારને
ઝડપથી રવાના કર્યા.

સિકંદરનું અંદલુસ તરફ લશ્કર લઈ જવું
અને ફ્યાનના પાદશાહનો કિલ્લો
હાથ કરવો.

જ્યારે સિકંદરે તેણીનું નામુ વાંચ્યું-ત્યારે પિતલની કરનાય વગડાની
અને લશ્કર આગળ ચલાવ્યું.

તે ઉતાવળી ચાલે એક મહિનો ચાલ્યા કીધો-જ્યારે તે લશ્કર સાથ
તેણીના મુલકમાં આવી પુગ્યો,

ત્યારે ત્યાં “ફ્યાન” નામનો લશ્કર, ખજાના અને નામદારી મેળ-
વેલો એક પાદશાહ હતો.

તે લડાઈના અરખાખ સાથનું એક શેહર ધરાવતો હતો-તેના કિલ્લાની
ટોચ કુલંગ પક્ષી પણુ જોઈ શકતું ન હતું.

તે કિલ્લો જીતવા માટે લશ્કર સાથ ધસારો લઈ ગયો-કે જેથી તેના
સવારો કિલ્લાની દીવાર ઉપર ચઢી બચ.

સિકંદરે ચંત્ર ચલાવનારાઓને હોકમ કીધો-કે “કિલ્લો તોડનારાં ૧૮૪
યત્રોનાં ગાડાં લઈ આવે.”

એક અકવાડિયામાં તે ખુલંદ કિલ્લો લીધો-અને તે નખીચું લશ્કર
શેહરમાં દાખલ થયું.

સિકંદર શેહરની અંદર આવ્યો-તેણે ફ્યાનને કે “કોઇનું ખૂન
રહે નહીં.”

યકી પૂરે કયદાકણ દામાદ યુદ્ધ
 બની ન શકે ક્યાં બહુ શાહ યુદ્ધ
 બહુ દાદણ યુદ્ધ દોખતે અરુઝમંદ
 કાલાહથ અકયદાકણ ગરતણ બહુ
 કે દામાદરા નામ યુદ્ધ કયદરથ
 બહુ દાદણ ક્યાં હેલા ચરથો ગુરથ
 બહુ અન્દરુ કાસતણ શુદ્ધ શાહે શકુર
 કે અચ ચર્થે ગર્દાન ચુનાન યાકૂત બહુર
 યકી મરુદ યુદ્ધ નામે ઊ શકુરગીર
 બહુરથ જનો શૂય ગરત-દ અસીર
 સોકન્દર બેદાનેસ્ત કાન મરુદ કીસ્ત
 બસર શુદ્ધ કે દમીને ઈન્ કાર ચીસ્ત
 બહુરૂદ તા પીરો ઊ શુદ્ધ વજીર
 બહુ દાદ કમીનો તાલે સસીર
 ૧૮૫ બેરહમંદરા નીતકૂન યુદ્ધ નામ
 યકી રાએબન મંદ ચુસ્તદણ કામ
 બહુ ગોકૂત કારન્દ પીશત અરુસ
 તોરા ખાનમ એસ્કન્દરે ફીકૂસ
 તો બીશીન્ બઆઇન્ બતખતે કયાન્
 ચુ મન્ પીશત આયમ કમર બર મેયાન્
 બહુરૂદ તા ગર્દાને કયદરથ
 બહુરૂદ દેખઆગાહે જગી એ દુરથ
 મન્ આયમ બપીશત બખાહેશગરી
 તુમાયમ ફેરવાન્ તોરા કેહુતારી
 નેશસ્તનગહી સાચ બી અન્બુમન્
 ચુ ખાહેશ ફેઝાયમ બેખખશશ બમન્
 શુદ્ધ આન મંદ દસ્તુર બા દરુદ લોકૂત
 નદાનેસ્ત કાનરા એ બાશદ નેહોકૂત
 અજાન્ પસ બહુ ગોકૂત શાહે જેહાન્
 કે ઈન્ રાચ બાયદ કે માનદ નેહાન્
 મરા ચૂન્ ફેરેસ્તાએખાન્ પીશ ખાન્
 સુખુનહાએ કયદાકણ ચન્દી બેરાન્
 મરા શાહ બેકૂરેસ્ત બા દહુ સવાર
 કે રવ નામણ બરુ જુદ પાસોખ બેયાર
 ૧૮૬ બહુમરાણ કુન્ મરુ મરા કયદરથ
 અચ સરુઅસરુ ઈન્ સુખુનહા બેપૂરથ
 બહુ નીતકૂન ગોકૂત અચદુન્ કુનમ
 બહુમીન્ બરીન્ ચારણ અકૂસુન્ કુનમ
 બશબગીર ચૂન્ શીદ ખન્જરુ કશીદ
 શબે તીરણ અચ બીમ શુદ્ધ નાપદીદ
 નેશસ્ત અચ બરે તખ્ત બરુ નીતકૂન
 પુરુ અચ શરુમ રોખ દેલ પુરુ અચ દરો ખૂન્
 સોકન્દર બપીશ અન્દરુ બા કમરુ
 કુશાદણ રહે ચારહો બસ્તણ દરુ
 ચુ આન્ પૂરે કયદાકણ શકુરગીર
 બેયાવરુદ ગેયાન્ ગેરેકૂતણ અસીર
 જનથ હમચુનાન્ નીચ બા બુથે રન્જ
 ગેરેકૂતણ જવાન ચન્ગે બેરા અન્જ
 સહુક નીતકૂન ગોકૂત કીન્ મરુદ કીસ્ત
 કશ અચ દરુદ ચન્દાન્ બેયાથદ ગેરીસ્ત

કયદાકણ એક બેટા જે ક્યાંનો જમાદ હતો અને જેનાથી ક્યાંનો
 પછો પ્રથમ રહેતો હતો તે ભાં શેહરમાં રહેતો હતો.
 તેને ક્યાંને પોતાની ઘાટકી બેટી આપી હતી-અને કયદાકણ સાથની
 સગાઇથી તેની કાલાહ બુલદ થયેલી હતી.
 તે જમાઈનું નામ “કયદરથ” હતું-અને ક્યાંનો તે સર્વથી
 વહાલો હતો.
 લગાઇમાં તે શેહરનો પાદશાહ માર્યો ગયો-કે જેને ફરતાં આરમાનથી
 એવોજ હિસ્સો મળ્યો.
 તેમજ એક “શેહરગીર” નામના મહાના હાથમાં તેની બેટી અને
 જમાઇ પણ કયદ પડ્યાં.
 સિકંદર સમજી ગયો કે તે મહં કાણુ છે ?-અને આ કામનો એલાજ
 શું કરવો તે પણ તેનાં મગજમાં આવી ગયું.
 તેણે હુકમ કીધો જેથી વજીર તેની આગળ ગયો-પાદશાહે તેને
 પોતાની મોહર, તાજ અને તખ્ત સોંપી આપ્યું.
 તે અકલમંદનું નામ “નીતકૂન” હતું-તે એક લાગવગવાળો સલાહ-
 કાર મહં હતો.
 સિકંદરે તેને કહ્યું કે “પેલાં બેડાને તારી પાસે લાવવામાં આવશે-
 હું તને શ્રીદક્ષિણા બેટા સિકંદર તરીકેજ બોલાવીશ.
 તું પાદશાહી તખ્ત ઉપર રીત પ્રમાણે બેસજો-અને જ્યારે હું કમર
 ઉપર કમરબંદ બાંધીને તારી આગળ આઠ,
 ત્યારે કોઈ ઘાટકી જલ્લાદને હુકમ કરજો કે કયદરથની ગર્દાન ખભાં
 ઉપરથી દૂર કરે.
 તે વખતે હું તારી નજદીક અત્યંત નમનતાઇ દેખાડતો આવીશ
 અને તેના હૃદયકારની દરખાસ્ત કરીશ.
 તું ખાનગી દરબાર બરજો-અને જ્યારે હું ઘણીજ એઝરપાહી કરું
 ત્યારે તું તેને મને બક્ષી દેજો.”
 પેલા વજીર ફિકમાં પડ્યો-તે સમજી નહીં શક્યો કે એમાં શું
 બેદ છે ?
 પછી દેશના પાદશાહે તેને કહ્યું-કે “આ બેદ હુજોજ રહેવો બેધયે.
 મને બીજા કાસેદોની માફક તારી નજદીક બોલાવજો-અને મારી
 સાથ કયદાકણ માટે કેટલીક વાતો કરજો.
 મને ખુશી સાથે દશ સવારો સાથ ભાં મોકલી આપજો-અને મને
 કહો કે ‘તું જા, આ નામુ શિતાબ લઈ જઈ એના જવાબ લાવ.’
 કયદરથને મારી સાથે મોકલજો-અને તેનીથી આ તમામ વાત
 છપાવજો.”
 નીતકૂને કહ્યું કે “હું એજ પ્રમાણે કરીશ-તારા હુકમ પ્રમાણે આ
 કામ રચીશ.”
 ખામદાદે જ્યારે ખુરશીદે પોતાની ઝળકતી રાશીર બેંચી-અને તેની
 ધાસ્તીથી સીઆહ રાત ઝૂમ થઇ,
 ત્યારે નીતકૂન શર્મ બરેલા ચેહરાએ અને ગમગીની બરેલાં હિલે
 તખ્ત ઉપર બેઠો.
 સિકંદર કમર બાંધી તેની આગળ ઉભો-દરબારના દરવાજા બંધ
 કરીને કામદોના માર્ગ ખુલ્લો કીધો.
 જ્યારે કયદાકણના તે બેડાને પેલા શેહરગીર-કયદી તરીકે પકડીને
 રડતો દરબારમાં લઈ આવ્યો,
 તેમજ તેની સ્ત્રી પણ પોતાના સહુગાર સાથે તેના હાથમાં હાથ
 નાખી ભાં આવી,
 ત્યારે તુરત નીતકૂને પૂછ્યું કે “આ મહં કાણુ છે ?-કે જેને હું ખથી
 એટલું બધું રડવું પડે છે ?”

શુનીન્ દાદ પાસોખ કે ખાચ આર કુથ
કે મન્ પૂરે કથદારકુ આમ કથદરુથ
એજ ઇન્ દોખતે કથાન્ મરા નીસ્ત એકૂત
કે દારદ પસે પર્દએ મન્ નેહોકૂત
એરકૂતમ કે ઊરા સુએ ખાને ખીથ
અરમ તા બેદારમથ ચૂન્ જાને ખીથ
અસ્તીરમ કુતૂન્ દર કફે શહુરગીર
રવાન્ અસ્તકુ આચ અખતરો તાન્ ખતીર
સુ એકનીદ આચ ઇન્ સખુન્ નીતકૂન્
સરથ અસ્ત પુર ફોર્ દેલ પુર એ ખૂન્
અર આસોકૂત અજાન્ પસ અદેલ ખીમ ગોકૂત
કે ઇન્ હર દુરા આકુ ખાચદ નેહોકૂત
શુનીન્ હમ અખાદ અન્દરુન્ આ જનથ
અશમ્શીરે હેન્દી એજન્ અર્દનથ
સેકન્દર ગેયામદ જમીન્ જુસકુ દાદ
અદ ગોકૂત કથ શાહે કથસર નેજાદ
સુ ખૂને જવાનાન્ એખમરી ખમન્
સરકૂરાચ અર્દમ અહર અન્જુમન્
સરે બી ગુનાહાન્ એ જુરરી ખતીન્
કે નાસન્દ આચ તુ જહાન્ આકીન્
અદ ગોકૂત બીદાર દેલ નીતકૂન્
કે આજાદ કઈ દો તાન્સા અખૂન્
સખુકે નીતકૂન્ ગોકૂત કથ કથદરુથ
એખાઈ સરી દર માન્દકુ એ દુથ
ફેરેતમ કુતૂન્ આ તો ઊરા અહમ
એખાનદ અમાદર અર બીરો કમ
અગર ખાજો સાવમ ફેરેતદ નેકૂસ્ત
કસીરા નદરદ અરીન્ દરદ પૂસ્ત
નેગકુ કુન્ અરીન્ પાકુ દરતુરે મન્
કે જૂચદ અદ રમમ યા સૂરે મન્
તો આન્ કુન્ એ ખૂબી કે ઊ બા તો કરદ
અપાદાથ પીચદ દેલે રાદ મરદ
સુ ઇન્ પાસોખે નામકુ યાખદ એ શાકુ
અખૂબી વરા ખાચ ગર્દાન્ એ રાકુ
શુનીન્ ગોકૂત આ નીતકૂન્ કથદરુથ
કજ અર નદારમ દેલો અરમો જૂથ
એ જૂથમ કે ઊરા બેદારમ સુ જાન્
કજ યાકૂતમ એકૂતો જાને જહાન્

તેણે જવાબ આપ્યો કે “તું જરા ધ્યાનથી સાંભળ-કારણકે હું કથદારકૂતો બોટો કથદરો છું.”

ફર્માની બેઠી સિવાય મારા જ્ઞાનખાતામાં ક્ષપાયલી મારી બીજી કોઈજ નથી.

હું ગયો કે તેણીને પોતાને ધર લઈ જઈ મારા જીવની પાપે રાખું. ૧૮૭

પણ હમણા હું આ રોહરગીરના હાથમાં કથદ પડ્યો છું-આવાં મારાં નસીબથી મારો જીવ અખી થયો છે અને મારે તન તીરથી વિધાઈ ભય છે.”

જ્યારે નીતકૂને તેની આ વાત સાંભળી-ત્યારે તેણે સર દુઃખ ભરેલું અને દિલ ખૂન ભરેલું બન્યું.

ત્યાર બાદ તે ગુસ્સે થયો અને જલ્લાદને કહ્યું કે “આ બંને જણુને તો મારીજ નાખવા બેઠયે.

એમનોએમ એને બાંધેલો એની બેરી સાથે હિંદી તલવારથી ગર્દન માર.”

હવે સિકંદરે તખ્તની નજદીક આવી અમીનને બોલો દઇ-કહ્યું કે “આ કથસરની બુન્યાદના પાદશાહ !

એ તું મારે ખાતેર આ જવાન બેડાને જીવતદાન બક્ષે તો હું લોકોમાં સરકૂરાચ થાઉં.”

તું ગુસ્સામાં આવી બેગુનાહોનાં સર શું કામ કાપે છે ?-કારણ જહાનનો પયદા કરનાર સાહેબ આ તારું કામ પસંદ કરશે નહીં.”

ત્યારે ચાલક મનના નીતકૂને સિકંદરને જવાબ દીધો-કે “ભ મે બંને જણુને ખૂનમાંથી મોકળાં કીધા છે.”

પછી ધુરતજ નીતકૂન બોલ્યો કે “આ કથદરુ !-તું તારી ગર્દન ઉપરથી દૂર થતું સર સલામત લઈ જવા પામ્યો છે.

હવે હું આ રાખસને તારી સાથે મોકલીશ-જે તારી માને વધતી ૧૮૮ બોલી સમજવરો,

એ તેણી મારી ચોચાઈ અને સલામી મોકલી આપશે તો ઠીક છે-પછી કોઈનાં શરીરને નુકસાબ થશે નહીં.

તું આ મારા પ્રમાણિક વઝીરને સંભાળજે-કારણકે એ તેણીની આગળ લડાઈ કરવી કે સલાહ કરવી તેની વાત કરશે.

જેવી બલાઈ તારી સાથે એણે કીધી છે તેવી બલાઈ તું તેની સાથે કરજે-બૂડા બદલાથી અક્ષમદ માણસનો સ્વભાવ પણ બગડી ભય છે.

જ્યારે તે આ નામાનો જવાબ પાદશાહ તરફથી મેળવે-ત્યારે તેને બલાઈ સાથે તારે ત્યાંથી પાછો ફરવળે.”

કથદરો નીતકૂને કહ્યું-કે “મારે દિલ, આંખ અને કાન એની તરફથી ખસેડીશ નહીં.

તને શું કહું ? એને તો હું મારા જીવની માફક રાખીશ-કારણકે એનાથીજ મને મારી બેરી, મારો ભન અને તમામ જહાન પાછી મળી છે.”

રક્તને સેકન્દર અરસૂલી નઝદે
કથદારકુ વ શોનાખતને
કથદારકુ ઊરા.

—:૦:—

જેહાનભય દહુ નામવર અર અઝીદ
એ મર્દાને રૂમી શુનાન્ ચૂન્ સઝીદ

સિકંદરનું કાસેદ તરીકે કથદારકૂતની
નઝદીક જવું અને કથદારકૂદે
તેને ઓળખવું.

—:૦:—

પાદશાહે રૂમીઓમાંથી જેઓ લાયક હતા તેવા દયા નામવરને
ચૂંટી કાઢવા.

કે બુદ્ધ હર દહુ હમઆવાએ ઊય
નેગહુદારાન્દી અરેજ રાએ ઊય
ચુનીન ગોહૂત કનૂન અરાહુ અન્દરૂન
મખાનીહ આરા જોચ અચ નીતકૂન
૧૮૬ હમી રકૂત પીશ અન્દરૂન કયદરૂશ
સેકન્દરૂ સેપોર્દહુ બદ્દ ઘરમેા ચૂશ
ચુ આતેશ હમી રાન્દ મેહૂતરૂ સુતરૂ
બહૂશી રસીદન્દ સન્ગશ યુલૂરૂ
બરૂ ઊ બરૂ એ હરૂઅનએ મીવહુદારૂ
ફેરાવાન્ ગેયા દીહ બરૂ હૂહસારૂ
મિરકૂતન્દ અઝાન્ હૂહ પૂયાન્ અરાહુ
બદાન્ બૂમેા બરૂ કન્દરૂ બૂહ શાહુ
ચુ કયદાફહુ આગરૂ શુદ્ધ અચ કયદરૂશ
એ બહુરૂ પેસરૂ પહૂન બુકશાદ ચૂશ
પઝીરૂ શુદ્દશ બા સેપાહી ગરાન્
હમહુ નામદારાનેા નીકુઅખ્તરાન્
પેસરૂ નીચ ચૂન્ રૂએ માદરૂ બેદીહ
પેયાદહુ શુદ્દો આઝીન્ ગુસ્તરીહ
મેકરૂમૂહ કયદાફહુ તા બરૂનેશરેત
હમી રાન્દો દસ્તશ ગેરેકૂતહુ બદરેત
બદ્દ કયદરૂશ આન્ એ દીરો શનીહ
હમી ગોહૂતો રન્ગે રોખશ ના પદીહ
કે દરૂ શહુરૂ ફયાન્ એ આમહ એ રન્જ
નમાન્દ બહુસરો લશકરો તખ્તો ગન્જ
૧૮૭ મરા ધન્ કે આયહ હમી બા અરૂસ
રહા કરૂહ અચ એકન્દરૂ ફીકફૂસ
વગરૂનહુ મેકરૂમૂહ તા ગર્દનમ
ઝનન્દો મેસૂજન્દ આતેશ તનમ
કુનૂન હરૂએ આહહ બખૂબી મેકુન્
બરૂ ઊ હીચ મરકન્ એ આહેશ સખુન્
ચુ મેશનીહ કયદાફહુ ધન્ અચ પેસરૂ
રેલશ ગરૂત બાન્ દરૂહ ઝીરો ઝખરૂ
એ અયવાન્ ફેરેસ્તાદહુરા પીશ આન્દ
બતખ્તે ગેરાન્માયગાન્ બરૂ નેશાન્દ
ફેરાવાન્ મેપુર્સીદો બેન્વાખ્તશ
યઝી માયહુવરૂ જાયગહુ સાખ્તશ
ફેરેસ્તાહ હરૂ ચૂનએ બર્દની
એ પૂશીદની હમ એ ગુસ્તર્દની
મેબૂહ આન્ શમેા આમદારે પગાહુ
બપુર્સેશ મેયામહ બદરૂગાહે શાહુ
પરસ્તાન્દગાન્ પર્દહુ બર્દારસ્તાન્દ
ચુ કયદાફહુશ દીહ બરૂ તખ્તે આજ
એ યાફૂતો પીરૂઝહુ બરૂ સરૂશ તાજ
૧૮૮ એ ઝરૂબહૂત પૂશીદહુ ચીના કબાય
ફેરાવાન્ પરસ્તાદહુ પીશશ બપાય
રોમે શાહુ તાબાન્ બર્દારે ફૂરૂ
નેશસ્તત્તગહશરા સૂત્તન્દા યુલૂરૂ
એ બરૂ પૂશેરી જસઅ બસ્તહુ બઝરૂ
બરૂ ઊ બાકૂતહુ અન્દ ચૂનહુ ગોહરૂ

કે ને દરો બહુ તેનાજ મળતિયા હતા-અને તેનાં દિલ્લો ભેદ
બળવનારા હતા.

સિકંદરે તેઓને કહ્યું કે “આપણી સફર દરમિયાન તમે અને નીતકૂન
સિવાય બીજા કોઈ નામે બોલાવતા ના.”

હવે કયદરૂશ આગળ આગળ ચાલવા લાગ્યા સિકંદરે તેની ઉપર
પુરતો ભરૂનો મૂકેલો હતો.

તે સરહાર આતશની માફક શિતાબીથી પોતાનો ઘોડો હાંકતો હતો-
તેઓ એક પહાડ કે જેનો પથ્થર બિલોર જેવો હતો ત્યાં આવી પહોંચ્યા.
તે પહાડ ઉપર તરેહતરેહનાં મેવાનાં ઝાડ અને પુષ્કળ ધાસ બેધું.

પછી તેઓ તે પહાડ ઉપરથી દોડતા કે-જે મુલકમાં રાણી રહેતી
હતી તે રાહમાં આવી લાગ્યા.

જ્યારે કયદાફે કયદરૂશના આવવાની વધાઇ સાંભળી કે જેણી પોતાના
છાકરા માટે ધણી આતુર બની હતી,

ત્યારે તેણી એક મોઝાં લરકર સાથ તેમજ તમામ નામદારો અને
નેકબખ્તો સાથે તેને એસ્તેકબાલ ગઈ.

જ્યારે બેટાએ માનો એહરો જોયો-ત્યારે તે પેચાદો થયો અને દુઆ
કાધી.

કયદાફે કમળિયું જેથી તે પાછો સવાર થયો-તેઓ બંને હાથમાં
હાથ લઈ ચાલવા લાગ્યાં.

કયદરૂશે જે કાંઈ પોતે બેધું અને સાંભળ્યું તે ફિક્કા એહરોએ તેણીને
કહેવા લાગ્યો.

કે “ક્યાનના શેહરમાં તેના ઉપર શું શું દુઃખ પડ્યું? તેનું તાજ,
તખ્ત, લરકર અને ખઝારો કાંઈ પણ રહ્યું નહીં.

આ શાખા જે મારી સાથ આવે છે તેણી મને અને મારી બેરીને-
ફીકફૂસના બેટા સિકંદર પાસથી છોડ્યાં છે.

નહીં તો તેણી તો હુકમ આપ્યો હતો કે મને ગર્દન મારે-અને મારૂં
તન આતશમાં બાળી નાખે.

હવે તે જે કાંઈ કહે તે તું બલમનસાઈથી બળ લાવ-અને તેની
કાંઈ પણ માંગણીનો સખુન તું તોડતી ના.”

જ્યારે કયદાફે પોતાના બેટાથી એવી રીતનું સાંભળ્યું-ત્યારે તેનાં
દુઃખથી તેણીનું દિલ ભાગી ગયું.

તેણીએ એલચીને મેહલમાંથી પોતાની આગળ બોલાવ્યા-અને તેને
મોટાઓનાં તખ્ત ઉપર બેસાડેલો.

તેની ખચર આફીયત પૂછી ધણેક નવાઝયો-અને એક મોહબાદાર
મકાન તેને માટે તૈયાર કરાવ્યું.

અને તરેહવાર ખાણાં તેમજ ઓઢણાં અને પાંચરણાં મોકલાવ્યાં.

તે રાતે ત્યાં રહ્યો અને સવારના પોહોરમાં-તે રાણીની દરબારમાં
ખબર અંતર પૂછવા માટે આવ્યો.

નોકરોએ દરબારનો પર્દો ઉઠાવી-તેને ઘોડા સાથેજ દરબારમાં
દાખેલ કીધો.

જ્યારે તેણે કયદાફેને હાથીદાંતનાં તખ્ત ઉપર યાફૂત અને પીરઝાનું
તાજ પહેરેલી બેઠેલી જોઈ,

જેણીએ સોનેરી ભરતકામનો ચીનાઈ જબ્બો પહેરેલો હતો-અને
આગળ પાછળ પુષ્કળ ગોલામેા ઉભેલા હતા,

જેણીનો એહરા ઝગકતા આફતાબની મિસાલનો હતો-તેનાં તખ્તના
પાયા બિલાસના હતા,

તેણીનાં તખ્ત ઉપર રેશમી કસબી ફિરખાબની ચાદર નાખેલી હતી-
જે ઉપર તરેહતરેહનાં જવાહિર જોડાં હતાં,

પરસ્પરેન્દ્ર આ તઉકે આ બૂથવાર
અપાય અન્દર ગુહસને કરનેમાર
સેકંદર બદાન દર રોગેત્રી ભેમાન્દ
ફેરાવાન નેહાન નામે ચક્રદાન ભેમાન્દ
નેશસ્તનઅહી દીઠ કયસર કે નીચ
નેયામદ વરા રૂમે ઈરાન અચીચ
અરે મેહૂતર અન્દર જમાન દાઢ બૂચ
ચુનાન ચૂન પુવદ મરુમે આલુસ
વરા દીઠ કયદાકણ બેન્વાખતશ
બેપુર્સીઢ બેચારે બેન્શખતશ
અ બુરુશીરે તાખાન એ ગુરમદ બેગશત
ગહે બારે બીગાનહ અન્દર ગુલશત
બેકરૂમદ તા ખાન બેચારસ્તેન્દ
પરસ્પરેન્દ્રે રૂમે મય ખારેન્દ
નેહાન્દ ચક્ર ખાનહ ખાનહાએ સાજ
હમણ કઉકબશ કરે પચકરશ આજ
પુરેશહા બી અન્દાજહ આવદહ શુદ
મય આવરૂદ ચૂન પુર્દની ખદહ શુદ
તાબકહાએ કરૂની સીમાન નેહાન્દ
ગુમેસ્તીન એ કયદાકણ કદન્દ ચાદ
અમય પુર્દન અન્દર ગેરાનમાયહ શાહ
ફેરૂન કરૂદ સુએ સેકંદર નેગાહ
અગન્નૂર ગોફત આન દુરોખશાન હરીર
નબેસ્તહ અરુ ઊ સૂરતે દેલપઝીર
અપીરે મન આવરુ ચુનાન હમ કે હરેત
અતુન્દી અરુ ઊ હીચ મેસાય દરેત
બેચાવરૂદ ગન્નૂરે બેન્હાદ પીશ
અ દીદશ નેગહ કરૂદ અચ અન્દાજહ બીશ
અચેહરે સેકંદર નેક્ર બેગરીહ
અચ આન સૂરત ઊરા બુદાઈ નદીઢ
બેદાનેસ્ત કયદાકણ ફ્ર કયસરસ્ત
અરુ આન લશકરે નામવર મેહૂતરસ્ત
ફેરેસ્તાદઈ કરૂદ અચ ખીસ્તન
દેહીર આમદસ્ત ઊ બહીન અન્જુમન
બદ ગોફત કય મરૂદે ગુસ્તદહ કામ
બેચા તા એ દાદત સેકંદર પચામ
ચુનીન દાઢ પાસેખ કે શાહે જેહાન
સખુન ગોફત આ મન બેચાને મેહાન
કે કયદાકણે પાકુ દેહરા બેગૂય
કે ભેચ રાસ્તી દર જમાનહ મબૂય
નેગર સર ન પીચી એ ફર્માને મન
નેગહદાર બીદાર પચમાને મન
વગર હીચ તાખ અન્દર આરી ખદેલ
બેચારમ ચકી લશકરી દેલ ગુસેલ
અરુ આરમ દમાર અચ હમણ લશકરત
અઆતેશ બેસૂજમ હમણ કેશવરત
નેશાને હોનરુદાએ ત્ર ચાકૂતમ
અજગત અજાન તીચ નેશાકૂતમ
બેરદમનીઓ શરૂમ નજદીકે તોસ્ત
જહાન ઈમન અચ રાએ ખારીકે તોસ્ત

તે ઝરેગાર બાગ (દરબાર)માં સાંકળી અને બાલી પેહેરેલા ગોલામે
હતા હતા.

સિકંદર એ ભેઈ અજબ થયો-અને મનમાંજ ખોદાતાલાની કેટલીક
ચાદ કીધી.

કયસર એક એવું આસન ભેયું-કે જેની આગળ રમ અને ઈરાનની
રોહન્શાહત કોઇ બિસાતમાં હતી નહીં.

બીજા દરબારીઓની પમિ તેણે પણ સરદાર આગળ ઝમીન ચૂમી.

કયદાકેહે નેને ભેયો અને માન સાથ આવકાર દીધો-તેની ખૂબ
રવેરો ખચર આફીયત પૂછી અને તેને બેસાડયો.

જ્યારે ઝળકતા ખોરશીઢ અસ્ત થયો-અને પારકાએને દરબારમાં
આવવાનો વખત પુરો થયો,

ત્યારે તેણીએ હુકમ કીધો જેથી ખાણું તૈયાર કરવામાં આવ્યું-નોકર
ચાકરો, તખુરા અને મય પણ મંગાવ્યો.

એક ઓરડામાં સાગની બનાવેલી ટેબલો ગોઠવી-જેની ઉપરની ૧૬૨
ગોળાઈ સઘળી સોનાની હતી અને તેમાં હાથીદાંત જડેલા હતા.

ત્યાં બેહદ ખાણું લાવવામાં આવ્યું-જ્યારે ખાણું ખવાઈ રહ્યું ત્યારે
મય લાવ્યા.

સોનેરી અને રૂપેરી ભમે મેલી-તઓએ પહેલાં કયદાકેહની સલા
મતી લીધી.

મય પીતાંપીતાં તે મોજબાવાળી રાણીએ-સિકંદર તરફ ધ્યાન કરી-
કરીને ભેચા કીધું.

પછી તેણીએ ખજાન્યોને કહ્યું કે “વેહું ઝળકતું રેશમી કપડું-જેની
ઉપર પેલી દેલપઝીર સૂરત ચીતારેલી છે,

તે એમનું એમ મારી નજદીક લાવ-એ સંભાળજે બેદરકારીથી તેની
ઉપર તારો હાથ ના ધસડતો.”

ખજાન્યો તે લાવ્યો અને તેણીની નજદીક મેલી-જ્યારે તેણીએ તેને
બેઠ ત્યારે ખૂબ નેગાહ પહોંચાડી.

પછી સિકંદરને બેઠેરા ખૂબ રવેરો ભેયો-તો તેણીને તે ચીતારમાં
કાંઈ પણ ફક્ માલૂમ પડયો નહીં.

હવે કયદાકેહે ભણ્યું કે “એજ તે નામવર લશકરનો સરદાર કયસર છે.

તે પોતે કાસેદ બન્યો છે-અને હિમ્મત કરીને આ દરબારમાં
આવ્યો છે.”

પછી તેણીએ સિકંદરને કહ્યું કે “ઓ મુરાદે પુગેલા રાખસ !-લાવ ૧૬૩
સિકંદરે તને શું પચગામ આપ્યો છે?”

તેણે તેણીને એવો જવાબ દીધો કે “દેશના પાદશાહ સિકંદરે-
સઘળા સરદારોની વચ્ચે મને એમ કહ્યું,

કે તું તે પાક દિલની કયદાકેને કહેજે-કે ‘હુન્યામાં તું રાસ્તી સિવાય
બીજું કશું ના શોધતી.

જેને મારા હુકમનો અનાદર ના કરતી-પણ સાવચેતીથી મારી વફા-
દારીને વળગી રહેજે.

જે તું તારા દિલમાં કાંઈ પણ ઉસકેરણી લાવશે-તો હું એક શિકસ્ત
આપનાર લશકર લઇ આવીશ.

અને તારાં તમામ લશકરનો નાશ કરી નાખીશ-તારો સઘળો મુલક
આગમાં બાળી નાખીશ.

મને તારા સદયુજોની કાંઈ ખચર પડી છે-તેથીજ મેં તુરત તારી
ઉપર ચઢાઈ કીધી નથી.

તું ડહાપણ બરેલી અને વળી શર્માળ છે-તારા નેક વિચારોથી
હુન્યામાં અમનચમન છે.

કુનૂન મરૂ બેતાબી સર અચ ખાઓ સાવ
બેદાની કે બા મા નદારી તો તાવ
ન બીની બેચ અચ ખૂબીઓ રસતી
થુ પીચી સર અચ કચ્છીઓ કારતી
૧૪૪ બરૂ આરોફત કયદાફલુ ચુન ઈન શનીફ
બેચ અચ ખામેશી હીચ દરૂઆન નદીફ
બદ્ ગોકૂત કહૂનૂન રહે ખાનહુ ગીરૂ
બેચાસાચ બા મરૂમે દેહપઝીરૂ
થુ હર્દા બેચાઈ તો પાસેખ દેહીમ
બખરૂગશતનત રાય ફરૂરેખ નેહીમ
સેકન્દરૂ બેચામદ ઝુએ ખાને ખીશ
હમહુ શખ હમી સાખ દરૂઆને ખીશ
થુ બરૂબદ સર અચ ફૂલ રખાન ચરાય
થુ દીખા ફેફ્ફનદલુ શુદ દરતો રાય
સેકન્દરૂ બેચામદ બદાન બારૂઆહુ
દો લખ પુરૂ એ બન્દલુ દેહ અચ ધમ સેચાહુ
ફેરેસ્તાદહુરા દીદ સાલારે બારૂ
બેપુર્સીદો બોદેશ બરે શહૂરૂયારૂ
હમહુ કામે ઊ પુરૂ એ બીગાનહુ દીદ
નેશરતશ બુલ્લીન ચકી ખાનહુ દીદ
અકીકો બખરૂજહ બરૂ ઊ બરૂ નેગારૂ
ગેયાન અનરૂન ગઉહરે શાહુ વારૂ
બમીનશ હમહુ સન્દલો ચૂખ ઊદ
એ જચ્ચો એ પીરૂબહુ ઊરા અમૂદ
૧૬૫ સેકન્દરૂ ફેફ્ફમાન્દ અબાન બયગાહુ
વજાન ફરૂરે અઉરંગો આન દસ્તગાહુ
હમી ગોકૂત કીનત સરાય નેશરત
ન બીનદ યુનીન બય યજદાનપરેત
ખરામાન બેચામદ બનચ્છીકે શાહુ
નેહાદન્દ કુર્સી બકી ઝીરે ગાહુ
બદ્ ગોકૂત કયદાફલુ કય નીતફૂન
ચેરા ખીરહુ ગશતી બકાખ અન્દરૂન
હમાના કે ચુનીન નખાશદ બરૂમ
કે આસીમહુ ગશતી બરીન મર્જે બૂમ
સેકન્દરૂ બદ્ ગોકૂત કય શહૂરૂયારૂ
તો ઈન ખાનહુરા ખારૂ માયહુ મદારૂ
અઝીરા એ શાહાન સરત બરૂતરેત
કે દયાએ તૂ મઅદને ગઉહરેત
બેખનીફ કયદાફલુ અચ કારે બીય
દેલશ ગશત પુરૂરૂમ એ ગોકૂતારે બીય
વજાન પસ યુસી કરૂફ કસહાએ ખીશ
ફેરેસ્તાદહુરા નીકુ બેન્શાન્દ પીશ
બદ્ ગોકૂત કય બાદએ ફીફૂસ
હમત બચ્ચો રચમરેત હમ નચ્ચો બૂસ
૧૬૬ દેહીરૂ આમદી પીશે મન બાચ બાહુ
નદાનમ તોશ ઈન કે બેમૂદ શાહુ
સેકન્દરૂ એ ગોકૂતારે ઊ ગશત બરૂદ
રવાન પુરૂ એ દર્જો રેખાન લાજબરૂદ
બદ્ ગોકૂત કય મેહુતરે પુરૂ ખરૂદ
ચુનીન ગોકૂતહુ અચ તૂ નહુ અન્દરૂખરૂદ

હને બે તું અમેને ચોથાઈ આપવાથી સર ફેરવરો-તો તું બલુ કે
અમારી સામે તું ટકી રહ્યો નહીં.
પલુ બે તું કપટ અને બુઢાઈથી વેગળી રહેરો-તો બલાઈ અને
રાચ્ચાઈ સિવાય તું અમેથી કશું બીજું બેરો નહીં.”
જ્યારે કયદાફલે આ સાંભળ્યું ત્યારે તેણી યુરેસે થઈ પલુ ચૂપકીરી
પકડવા સિવાય બીજો ઉપાય બેચો નહીં.
તેણીએ તેને કહ્યું કે “હમણા તો તું ધર પાછો ફર અને તારાં
મનગમતાં માણસો સાથે આરામ કર
જ્યારે તું આવતી કાલે આવશે ત્યારે હું એનો જવાબ આપીશ-
અને તને પાછો ફેરવવા માટેનો મુખારક વિચાર કરીશ”
સિકંદર પોતાના ઉતારા તરફ આવ્યો-અને આખી રાત પોતાની
સલામતીનો ઉપાય કરવા લાગ્યો.
જ્યારે ઝળકતા ચેરામે (આફતાબે) પહાડમાંથી પોતાનું સર બાહરે
કાઢ્યું-અને સખળાં મયદાન અને જંગલ ઝળકતાં દેશમાં કપડાંની માફક બન્યાં,
ત્યારે સિકંદર તે દરબારમાં આવ્યો-અને કે તેનાં બંને હોડ હસ્તા
જણાતા પલુ તેનું દિલ ગમથી સીઆહ બનેલું હતું.
દરબારના વડા અમલદારે તે એલચીને બેચો-તેવોજ તેની ખચર
આશીયત પૂછી રાણીની નઝરીક લઇ ગયો.
સિકંદરે તેણીને મેહલ પારકા ટોકેથી બરેલો બેચો-અંક બોરડો
તેણીનાં બિલારી તખ્તનો બેચો.
એ ઉપર અકીક અને પોખરાજ જડેલાં હતાં-અને વચ્ચે પાદશાહી
ગોદર બેસાડેલાં હતાં.
તે મેહલની બોંચ સન્દલ અને અગરનાં લાકડાંની બનાવેલી હતી-
અને તેના થાંભલા યુદેમાની અને પીરોઝાના પત્થરના બનાવેલા હતા.
સિકંદર તે જગ્યા તેમજ તેણીને દબાવેલો, તેણીનું તખ્ત અને રાજ-
ગાદી એક જગ્યા થયો.
અને બોલવા લાગ્યો કે “આતે ખરૂં દરબારી મદાન યજદાન પરરેતો
આવી જગ્યા કેયે પલુ બેરો નહીં.”
પછી તે ચાલતો રાણીની નઝરીક આવ્યો-એટલે તખ્તની નીચે એક
ખુર્સી મુકવામાં આવી.
કયદાફલે તેને કહ્યું કે “ઓ નીતફૂન!-તું આ મેહલથી શા માટે
અજબ બન્યો?
ખચીન કે એવો રૂમમાં નહીંજ હરો-કારણકે તું આ બુલક ઉપર
દેવાનો થયલો લાગે છે.”
સિકંદરે તેણીને કહ્યું કે “ઓ રાણી!-તું આ મદાનને હલકું
ના ગણ.
બીબ પાદશાહો કરતાં તારાં સર બુલ્દ એટલા માટેજ છે-કે તારી
તરફનો દયા તો મોતીની ખાણજ છે.”
તેના જવાબથી કયદાફલ હસી પડી-અને તેણીનું દિલ તે વાતથી
ખુશદાલ બન્યું.
પછી તેણીએ દરબાર બરખાસ્ત કીધી-અને એલચીને છેક પોતાની
પાસે બેસાડ્યો.
અને બોલી કે “ઓ ફીફૂસના છેકરા સિકંદર!-તું શાહીની મજ-
લેસપી, લડાઈથી અને સંબંધતાથી પલુ વાકેફગાર જણાય છે.
તું હિંમતથી મારી આગળ ચોથાઈ લેવા આવ્યો છે-બે કે હું
બહુતી નથી કે એ કોણે તને સૂચ પાડ્યું?”
સિકંદર તેની વાતથી કિકો પડી ગયો-તેનો છવ દુઃખ બરેલો અને
ચહેરો સીઆહ થઇ ગયો.
સિકંદરે તેણીને જવાબ દીધો કે “ઓ કહાપલુ બરેલી રાણી!-તને
એક બોલકું લાયક નથી.

એવાસમ એ યજ્ઞદાને પર્વદેમાર
કે બા મન નહુદ મેહુતરી નામદાર
કે બોર્દી બશાહે જહાન આગેલી
તનમરા એ ભાન જુદ કહી તેહી
મનમ નીતકૂન કહ્યોદાએ જહાન
જેઝ ઈન્ બચએ ફીલ્કસમ મખાન
બદ્ ગોકૂત કયદાફે કચ દાવરી
લખતરા બેપદાંચ કેસ્કંદરી
અમર મેહુરએ ખીશ બીની બચશમ
એ ચારહુ બેયાસાયો મન્માય ખશમ
બેયાવોઈ બેન્હાઈ પીરાશ હરીર
નેવેશતહુ બર ઊ સૂરતી રેલખીર
કે બર હીચ બુબેશ બુદી દર નેગાર
નબુદી જોઝ એસ્કંદરે શહુરયાર
બદન્દાન સેકંદર બેખાઈદ લખ
બર ઊ તીરહુ શુદ રૂચ ચૂન નીમ શખ
હમી ગોકૂત બી ખન્જરી દર નેહાન
મખાદા કે ખારાફ કસી દર નેહાન
બદ્ ગોકૂત કયદાફે ગર ખન્જરત
હમાયલ બદી પીશે મન દર ખરત
ન નીરત બુદી ન શમ્શીરે તીચ
ન ભાય નખોઈ ન રાહે ગુરીચ
સેકંદર બદ્ ગોકૂત હર કચ નેહાન
બમર્દી બુવદ ખારેતારે નેહાન
નખાયદ કે પીચદ એ રાહે ગજદ
કે બદ્દેલ નગદેહ બગીતી બલદ
અગર બા મનરતી સેલાહમ કુનૂન
હમહ ખાનહુ ગસ્તી બુ દયાંબે ખૂન
તોરા કોશતમી ચા બેખરુઆહે ખીશ
બેદરીદમી પીશે બદ્બાહે ખીશ

હું પર્વદેમાર યજ્ઞદાનના શુકાના કર્ણે હું-કે અહીં મારી આગળ એક
પણ નામદાર સરદાર નથી.

કે જે દેશના પાદશાહને આવા બોલાથી વાકેફ કરતે-અને તે દુરત
મારો જીવ લેતો.

હું તો દેશનો વઝીર નીતકૂન છું-એ નામ સિવાય તું મને ફીલ્કસનો
ઠોકરો કરી ના કહે.”

કયદાફેહ બોલી કે “તું આવો દાવો કરવાથી-તારા હોઠ બંધ રાખ
કારણકે તું પોતેજ સિકંદર છે.

જે તું તારી પોતાની તરવીર તારી આંખોએ જોશે-તો આવી ઠગાઈ
કરવાથી અટકશે અને ગુસ્સો નહીં કરશે.”

તેણી પેલું રેશમી કપડું લાવી તેની આગળ મૂક્યું-જેની ઉપર એક
એવી દિલપઝીર સૂરત ચીતારેલી હતી.

કે જો તે ચીતારમાં જરાપણ દિલચાલ આવતી હતે-તો તે પાદશાહ
સિકંદર સિવાય બીજો કોઈજ હતે નહીં.

તે જોઈ સિકંદરે હોઠ દાંતમાં કરડ્યા-અને તેનો દહાડો તેની ઉપર ૧૬૭
અરબી રાત જેવો સીઆહ થયો.

તે બોલવા લાગ્યો કે “દુન્યામાં કોઈ પણ શાસ્ત્રે હથિયાર બાંધ્યા
વગર છપા વેષમાં બાહરે નીકળવું નહીં જોઈયે.”

ત્યારે કયદાફેહ બોલી કે “મારી હુઝૂર તારી કમરે તારી તલવાર
બાંધેલી પણ હતે,

તો પણ અહીં નહીં તારાં જોર કે નહીં તારી તેજી તલવાર કામ
લાગતે-નહીં લડી શકતે કે નહીં નાસી જઈ શકતે.”

સિકંદર બોલ્યો કે “પાદશાહોમાંનો જે પાદશાહ-બહાદુરીથી દેશ
જીતવા માગે છે,

તે ભયના રસ્તાથી પાછો ફરતો નથી-હીચકારો માણસ દુન્યામાં
નામદારી મેળવતો નથી.

અગર હમણાં મારી સાથે મારાં હથિયાર હતે-તો આ સઘળું મકાન
લોહીના ઢવાં મિસાલ બનતો.

તને હું મારી નાખતે અથવા મારું જીવ-મારા દુશ્મનની સાથે
ચીરી નાખતો.”

પન્દ દાદને કયદાફે સેકંદરના.

કયદાફે સિકંદરને શીખામણ આપવી.

બેખન્દી કયદાફે અચ કારે બીચ
અઝાન મર્દીઓ પન્દ ગોકૂતારે બીચ
બદ્ ગોકૂત કચ બુસ્તેવે શીર ફશ
બમર્દી મગદાન સરે ખીશ કશ
ન અચ ફરે તૂ કોશતહુ શુદ ફરે હેદ
ન દારાએ દારાઓ ગોદાને સેન્દ
કે બરખશત રૂએ બુગોગાને દહુર
અચ અખતર તોરા બીશતર બુદ બહુર
બમર્દી તો ગુસ્તાખ ગસ્તી ચુનીન
કે મેહુતાર શુદી બર જમાનો જમીન
હમહ નીકુંદા એ યજ્ઞદાન રોનાસ
વજ દાર તા બેન્દહ ખારી સેપાસ
તો ગોકૂતી કે દાનેશ બગીતી મરાસ્ત
ન બીનમ હમી ગોકૂતબુએ તો રાસ્ત

કયદાફે તેની આવી વર્તાણથી તેમજ તેની બહાદુરી અને તુંદી
બરેલાં બોલવાથી હસી પડી.

અને સિકંદરને કહ્યું કે “આ સિંહ મિસાલના આકળા પાદશાહ!-
મર્દાનગીને લીધે તારાં સર મગર ના બનાવ.

હિંદુસ્તાનનો રાજા ફર, દારાબનો બેટો દારા અને સિંધના પેલ ૧૬૮
વાનો કાંઈ તારા દબદબાથી માર્યા ગયા નથી.

પણ દુન્યાના તે મહાન પુરુષોનો દિવસ બરગસ્તે બન્યો હતો-અને
તારો સેતારો જોયો અઢ્યો હતો તેથીજ માર્યા ગયા.

મર્દાનગીમાં તું એટલો બધો તો મગર બન્યો છે-કે ગોયા ઝમાના
અને ઝમીન ઉપર ટુંક સરદાર થયો છે.

પણ તું બધું કે આ સઘળી બલાધઓ યજ્ઞદાન તરફથીજ ઉતરી છે-
માટે જોવે ત્યાં સુધી તે સાહેબના શુકાના કરજે.

તું કહે છે કે દુન્યામાં હઠાપણ મારામાંજ બરેલું છે-પણ હું તારી
વાત સાચી સમજતી નથી.

કુળ આવરફ દાનેરો તૂ બહા
કે ખુફ આમરી દર દમે અમુદકા
બેફુઝી બરુએ જવાની કંફન
ફેરેરતાદધ સાઝી અચ ખીશતન
મરા નીરેત આધને ખૂન રીખતન
ન બર ખીરફ બા મેફુતર આવીખતન
બુ શાહી બકારી તવાના બુબફ
બેખશાયફ અચ દાફ દાના બુબફ
બુનાન દાન કે રીકનએ ખૂને શાફ
જેચ આતેશ ન બીનફ બફર્નમ ગાફ
૧૬૬ તો ઈમન બેખારો બશાદી બેરવ
બુ રફૂતી યકી કારૂ બર સાચ નવ
કઝીન પસ નેચાઈ બપયધમબરી
તોરા ખાફ દાનફ કે એરકનરી
નહાનમ કસીરા એ ગર્દનકશાન
કે અચ બેફુરે ઊ મન નદારમ નશાન
નેગારીદહ્ન હમ ઝીન નેશાન બર હરીર
નેહાદહ્ન બનચદીકીએ યાફગીર
બર ઊ રાનફ અમ હેકુમે અખતરૂશનાસ
કચ ઊ અયમની બાશદમ યા હેરાસ
બુ બખરીદહ્ન શુદ ખુએ રમેઝન
અમાનહ્ન બેચૂયફ અમદો બઝન
તો તા ઈદરી નીતફૂન ખાનમત
બરીન હમ નેશાન ફર બેશાનમત
બદાન તા નદાનફ કસી રાએ તૂ
હમાન નશનવફ નામે આવાએ તૂ
ફેરેરતમત બા નીકુઈ બાચ બય
તો બાયફ કે બારી બેદાવન્ટે રાય
બપયમાન કે હરુએ અફર્નદે મન
બશાફરે મનો બીશી પયબન્ટે મન
૨૦૦ નબારી બફઅરીશ યા બફસેગાલ
બકેશવર નખાની મરા જેચ હમાલ
સેકનફર શાનીફ ઇન સંખુન શાફ ગશત
એ તીમાર વચ કુશતન આઝાફ ગશત
બદાદારે દારનહ્ન સકીગન બરુફ
બઆધને મૂસા બતીધે નબરુફ
કે તા બૂમે બારેતો ફર્નદે તૂ
બુએગીન કે બાશન પયબન્ટે તૂ
નસાઅમ જેચ અચ ખૂબીએ રાસ્તી
ન અન્દીશમ અચ કબૂઝીએ કાસ્તી
બુ સકીગન શુદ ખુદફ કયદાફફ ગોકૂત
કે ઇન પન બર તૂ નશાયફ નેહાફૂત
ચુનાન દાન કે તયનૂશ ફર્નદે મન
કમ અન્દીશફ અચ દાનેરો પન્ટે મન
યકી બાફસારેતો દામારે ફર
નબાયફ કે દાનફ એ નચદીકો ફર
કે તૂ બા સેકનફર બયકૂ પૂસ્તી
વર અયફૂન કે બા ઊ બફેલ ફૂસ્તી
કે ઊ અચ પયે ફર ધીન આવરફ
બજન આવેમાન બર અમીન આવરફ

કારણકે તું પોતે ચાલીચલાવીને અઝદહાનાં મોઢાંમાં આવ્યા-તો તારી અકલની તે શું કીમત રહી ?
બર જવાનીમાંજ તું પોતાને કસેદ તરીકે બનાવી પોતાનું કંફન તું પોતેજ સીવે છે.

પણ લોહી રેડતું કે વગર કારણે પાદશાહો સાથે લડતું એ મારો ધારો નથી.

જો એક પાદશાહ એક કામ કરી શકતો હોય અને તે ઇન્સાફની શહે દયા દેખાડે તો તે ખરો અકલમંદ કહેવાય.

તું બળુએ કે પાદશાહનું ખૂન કરનાર-પોતાની શેવટની જગ્યા દોષખ સિવાય બીજી કંઈ જોતો નથી.

માટે તું નચિંત રહે અને ખુશી સાથ અર્થાથી પાછો ફર-પણ જેવો તું ગયો તેવુંજ એક નવું કામ કરજે.

કે હવે પછીથી તું કાસેદ તરીકે નીકળતો ના-કારણકે તને ખાક પણ પિંછાને છે કે 'તું સિફંદર છે.'

એવો કોઈ મહાન નર બાકી હોય એમ હું નથી બાબતી-કે જેની તસવીર મારી પાસે ન હોય.

એજ પ્રમાણે રશમી કપડાં ઉપર પાડેલી તરવીરો-એક યાદદારત શક્તિવાળા શખ્સની પાસે રહેવા દીધેલી છે.

વળી તે દરેક તરવીર ઉપર મેં મુબ્તમીઆનો પણ વિચાર લઈ રાખેલો છે-કે આ ફલાનાથી મારે નચિંત રહેવું યા તે શખ્સથી મારે બીને ચાલવું.

જ્યારે તું જેવા ડહાપણવાળા પાદશાહનો જીવ મારા દેશમાં સલામત રહ્યો છે-તો તેની વાત ભવિષ્યમાં વખત પોતેજ જી પુરૂષો વચ્ચે કહેરો.

તું અર્થ છે ત્યાં સૂધી હું તને નીતફૂન કહીશ-અને એજ સબબે તને મારીથી દૂરજ બેસાડીશ.

કે જેથી કોઈ તારો બેદ બાળે નહીં-તેમજ તારું નામ અને વાખ-વાખી સાંભળે નહીં.

હું તને બલાઇ સાથ અગ્રેથી પાછો મોકલીશ-હવે પછી તારે ડહાપણનો સાહેબ બનવું જોઇયે.

તું મને વચન આપ કે-કદીબી મારાં ફર્જનો તેમજ મારાં શેહર અને મારાં સગા વહાલોનો,

ફુરમન કે ખૂરં ઇચ્છનારો બનશે નહીં-અને દુન્યામાં તું મને પોતાની બરાબરનો ગણુશે."

સિફંદર આ વાત સાંભળી ખુશી થયો-અને સધળા ગમથી તેમજ માર્યા જવાની ધાસ્તીથી મોહળો થયો.

તેણે દુન્યાના નેગહબાન દાદારના, મૂસાની દીનના અને લડાઇની તલવારના સકીગન લીધા,

કે જ્યાં સૂધી તારો મુલક, તારી દરબાર, તારા ફર્જદો હોય-અને મોટા માણુરો કે જે તારા સગા હોય,

ત્યાં સૂધી હું ખૂબી અને રાસ્તી સિવાય બીજું કંઈજ કરીશ નહીં-અને હજો ફટકો કે બહાધરો વિચાર પણ કરીશ નહીં."

જ્યારે તેણે સોગંદ ખાધ ત્યારે કયદાફે કહ્યું-કે "મારે આ વાત તારાથી છપાવવી જોઈતી નથી.

તું બળુ કે મારો બેટો 'તયનૂશ'-મારી સલાહ અને શીખામણની દરકાર કરતો નથી.

તે મગર છે અને ફરનો જમાઈ થાય છે-માટે એમ નહીં બનવું જોઇયે કે આસપાસના લોકોમાંથી તેને ખબર પડે.

જોકે મારા ઇકરારો તું દોસ્ત છે તોપણ તે નહીં જાણે-કે તું અને સિફંદર એકજ માણસ છો.

નહીં તો કે તે ફરને માટે કોનો ઉઠાવશે-અને લડાઈ કરી આરમાન અમીન ઉપર લાવશે.

કુનૂત શાહો ઈમન અમયવાન અરામ
એ તીમારે ગીતી મઅર હીચ નામ
સેકંદર બેયામહ દેલી હમચુ ફેર
કે અનીશદ અચ મરુ દાનેશ પેરુ
નબુદશ એ કયદાફેર ચીન અર અચ
ન બરદાશ હરગેર દેલ અચ રાય ઊય
બેબુદ આન શબો બામદાદે પગાહ
અચ અયવાન બેયામહ બનચદીકે શાહ
સેપહદાર દર ખાનહ બેન્શસ્તહ બુદ
હમી ગેરુદ અર ગેરુ ઊ દસ્તહ બુદ
સરે ખાનહરા પચકર અચ આલે અર
અરુ અન્દરુન ચાહ ગુનહ ગોહર
અપીશ અન્દરુન દસ્તએ શુરકુચ
હો ફર્નહે બાયસ્તહ દર પીશે ઊય
ચુ તયનૂશ અસ્પઅકુગેનો કયદર
નેહાદહ બગોફતારે કયદાફેર બૂશ
અમાદર ચુનીન ગોફત કેહતર પેસર
કે અચ શાહે નીકઅખતારે દાહગર
ચુનાન કુન કે અચ પીશે તૂ નીતકૂન
શવહ શાહે પુશનૂદ બા રહુનમૂન
અર ઊ અર કરી અર નેચાઝારદશ
વજાન દુશમનાન નીચ નુશમારદશ
કે બેદહ કુને પાકુ જાને મન ઊસ્ત
અર આનમ કે રઉશનુરવાને મન ઊસ્ત
બદ ગોફત માદર કે અચદૂન કુનમ
કે ઊરા બુઝર્ગી બઅકૂચુન કુનમ
બએસ્કંદર આન નામવર શાહ ગોફત
કે પચદા કુન અકૂનૂન નેહાન અચ નેહોફત
એ બૂધયો રાએ સેકંદર બચીસ્ત
એ દાની તો અચ શાહે દસ્તૂર કીસ્ત
સેકંદર બદ ગોફત કય સરફરાચ
બનચદે તો શુદ બુદને મન કરાચ
મરા ગોફત રવ બાએ મર્શ બેખાહ
વગર દીર માની બેયારમ સેપાહ
નમાનમ બદ કેશવેશ તાએ તખ્ત
ન ચૂરે ન શાહી ન ફરેશ ન અખત

તું હવે ખુશહાલ અને નચિન્ત જીવે પોતાને મકાને બ-અને આ ર૦૧
કુન્યામાં આવતી ચિન્તાને યાદ કરતો ના."

સિકંદર પહાડ જેવાં ભારી દિલે પાછો ફર્યો-કારણકે અક્ષમંદ
રાખસ મોતનોજ વિચાર કરે છે.

તે કયદાફથી જરા પણ નારાજ થયો હતો નહીં-અને તેણીની
સલાહથી પોતાનું દિલ ફેરવ્યું હતું નહીં.

તે રાત ન્યાંજ થોભ્યો અને બામદાદે સવારના પોહોરમાં-તે મેહલ-
માંથી રાણીની નજદીક આવ્યો.

તે રાણી પોતાનાં મકાનમાં બેઠેલી હતી-તેણીની આસપાસ લશ્કરી
દૂકડીઓ હતી.

તે મકાનની છત હાથીદાંત અને સોનાની બનાવેલી હતી-અને સોના
ઉપર તરેહ તરેહનાં ગોહરો જડેલાં હતા.

તેણીની આગળ કર્તુરીની ખુશબોનો તોરો હતો-અને તેણીની નજ-
દીક બે લાયક બેટા બેભેલા હતા.

એક નામીચો સવાર તયનૂશ અને બીજો કયદરશ હતો-જેઓએ
કયદાફના હોકમ ઉપરજ ધ્યાન લગાડેલું હતું.

નાના બેટાએ પોતાની માદરને કહ્યું-કે "આ નેક સેતારેની ઈન્સાફી
રાણી!

તું એવું કરજે કે નીતકૂન પોતાના રાહબરો સાથે તારી નજદીકથી
ખુરા ખુશહાલ પાછો ફરે.

તેને કોઈ દુઃખ નહીં દે-અને તેને કોઈ દુશ્મન તરીકે પણ ગણે નહીં. ર૦૨

કારણકે મારા પાક જીવને અચવાનારો એજ છે-હું તો એને પોતાનો
પવિત્ર આત્માજ સમજું છું."

માએ તેને કહ્યું કે "હું એવુંજ કરીશ-કે જેથી તેની બુઝર્ગી વધશે."

તે નામવર રાણીએ સિકંદરને કહ્યું-કે "હવે જે કોઈ તારો પચગામ
હોય તે ઝાહોર કર.

તારે શું કહેવું છે. સિકંદરનો વિચાર શું છે?-તું તારા પાદશાહ
માટે શું શું ભણે છે તેનો વજીર કોણ છે?"

સિકંદરે જવાબ દીધો કે એ સરફરાચ બાનુ!-મને તારી નજદીક
ધણે વખત થોભવું પડ્યું છે.

મને તેણે કહ્યું કે "તું બ અને તેના મુલકની ચોયાઇ માગ-જે તું
ઢીલ કરશે તો હું લશ્કર લાઠ આવીશ.

અને તેણીનો મુલક, તાજ, તખ્ત, તેણીનું કૌવત, રાજ્ય, દબદબો
અને તખ્ત કાંઈ પણ રાખીશ નહીં."

આશોપ્તને તયનૂશ પેસરે કયદા-
ફહ અર એસ્કંદર વ ચારફ
નમુદને એસ્કંદર બા ઊ.

કયદાફેના બેટા તયનૂશનું સિકંદર ઉપર
ગુસ્સે થવું અને સિકંદરે તેને
યુક્તિ દેખાડવી.

ચુ તયનૂશ ગોફતે સેકંદર શનીહ
બકેદારે બાદે દમાન અર હમીહ
બદ ગોફત કય નાકસે બી અરહ
તોરા મરુદમ અચ મરુદમાન નુશમરહ

જ્યારે તયનૂશ સિકંદરનું એવી રીતનું બોલવું સાંભળ્યું-ત્યારે તે
કુંકતા પવનની મિસાલ કુંકાડો-મારવા લાગ્યો.

અને બોલ્યો કે "આ કમ અકલના કમીના રાખસ!-કોઈ પણ રાખસ
તને ઈન્સાન તરીકે ગણેજ નહીં.

- ૨૦૩ નહાની કે પીરી કે દારી નેશસ્ત
અરે શાહુ મનીનો મનુઆય હસ્ત
સરત પુર એ તીઝીઓ કુદઆવરીસ્ત
બેગુઈ મરા ખુદ કે શાહે તો કીસ્ત
અમર નીસ્તી ફરે ઈન્ તાજદાર
સરત કંઠમી ચૂન તોર-છ એ આર
હમ એમશબ સરતરા મન અચ હઈ ફર
બહરકર ગુમાયમ એ તન કંદહ ફર
યકી ખાન્ગ બરહ બર ઊ માદરશ
કે આસીમહ તર અસ્ત જન્ગી સરશ
બતયનૂશ ગોકૂત ઈન્ ન ગોકૂતારે જીસ્ત
બરાન ગૂચ ફરા ફેરેસ્તાઈ જીસ્ત
બેફૂરૂદ કીનરા બબીરૂન બરીદ
એ પીરી નેશસ્તમ બહામૂન બરીદ
પસ આનબહ બહ ગોકૂત કય તુદરૂચ
નશાયદ કે બે-માઈ ઈન્ બેસ્ત ખૂચ
બેરાદરૂશ કયદરૂશ ઊ એ શાહુ
રહાનીદો આમદ બહીન્ બારૂઆહ
તો બા ઊ ચુનીન્ બહ બખાની કુની
ચુનીન્ તુન્દીઓ હેલ ગેરાની કુની
- ૨૦૪ પેસર શુદ બબીરૂન પુર અચ હૈઈ બશમ
એ ખૂને બેગરુ સુરૂબ કુદહ હો બશમ
ચુનીન્ ગોકૂત પસ બા સેકન્દર બરાચ
કે તયનૂશ બી દાનેશો હીવ સાચ
નખાયદ કે અન્દર નેહાન્ ચારઈ
બેસાજદ ગઝનીઓ પત્યારઈ
તો દાનેશ પેજૂહીઓ દારી બરહ
નેગહુ કુન્ બહીન્ તા એ અન્દરબરહ
સેકન્દર બહ ગોકૂત કીનસ્ત રાસ્ત
તો તયનૂશરા બાચ ખાની રવાસ્ત
જહાનદાર ફરે બહ બાચ આન્દ
બહાન્ નામવર ઝીરે ગાહશ નેશાન્દ
સેકન્દર બહ ગોકૂત કય કામગાર
અગર કામે હેલ ખાહી આરામ દાર
મન અચ તુ બહીન્ કીન્ નગીરમ હમી
સચુન્ હરુએ ગુઈ પઝીરમ હમી
મરા ઈન્ નેજન્દી એ એરેકન્દરસ્ત
કુલ શાહો બા તખ્તો બા અકસરસ્ત
બહીન્ સાન્ ફેરેસ્તાઈ મરા નચે શાહુ
કે અચ નામવર ખુસ્તવી બાચ ખાહુ
- ૨૦૫ બેદાન્ તા હરાન્ બહ કે ખાહદ રસીદ
બર ઊ બર મન્ આયદ એ હુશમ પહીદ
તો અય શાહુકાદહુ રીનવ ઈન્ સચુન્
બમન્ બર ફેગર બેશ્મો તુન્દી મકુન્
કે મન્ ખુદ અચ સખ્ત બાહરહુ અમ
બેહેલ ચારએ કુસ્તાનશ કદહુ અમ
મન્ બીરા બદસ્તે તો અન્દર નેહમ
જહાન્ ચુ રહદ મન્ રવન્દહુ રેહમ
તોરા નીસ્ત આખાહી અચ શહે મન્
વચ અન્દીશહાએ નેહ સાહે મન્

શું બહુનો નથી કે તું કોણની આગળ બેઠો છે? પાદશાહ આગળ
તું બેસો રહે અને હાથની અદબ વાળ.

તારું સર તુંદાઇ અને મગરૂરીથી બરેહું છે-મને કહે કે તારા પાદ-
શાહ પોતે કોણ છે?

એ આ પાદશાહના મોલ્લાની રામ અને નહીં હતો-તો વસંતના
લીલુની મિસાલ તારી ગર્જન તોડી નાખતે.

આજ રાતેજ દૂરના કીનામાં તારું સર તારાં તનથી દૂર કરીને લશ્કરને
દેખાડીશ."

હવે તેની માથે તેની ઉપર એક પોકાર માથે-કારણ કે તેનું ગુસ્સા
બરેહું સર વધારે હીવાનું થતું જતું હતું.

તેણીએ તયનૂશને કહ્યું કે "આ બોલવું કાંઇ એનું પોતાનું નથી-
તારે જે કહેવું હોય તે એને જે શખ્સે મોકલ્યો હોય તેને કહે."

પછી તેણીએ હોકમ કીધો કે "આ બેઠાને મારાં તખ્ત આગળથી
બાહર મથાનમાં લઈ જાઓ."

ત્યાર બાદ તે છોકરાને પાછું કહ્યું કે "આ તુંદી બરેલા બેઠા!-
તને પોતાનો બૂટો સ્વભાવ અને દેખાડવો નહીં બેઠ્યે.

એનેજ તારા ભાઈ કમદરને પાદશાહના હાથથી ઊડવ્યો અને આ
દરબારમાં આવ્યો છે.

અને તે છતાં તું તેની સાથે બદઝબાની કરે છે આવી કુલ્લડાઇ
કરે છે અને આટલો બધો નારાજ થાય છે."

તે બેઠો દઈ અને ગુસ્સાથી બરેલા બાહર ગયો તેણે કલેબનાં લોહીથી
બન્ને આંખો લાલ કરી હતી.

પછી તેણીએ ખાનગી રીતે સિકંદરને કહ્યું-કે "અકલ વગરનો અને
દેવનાં કામ કરનારો તયનૂશ,

તને હાનિ પુગાડવાનો અને આક્રમમાં નાખવાનો કાંઇ છપો ચારો
કરે એવું બનવું નહીં બેઠ્યે.

તું દાનાઈ શોધનારો અને અકલ ધરાવનારો છે માટે એ કામમાં
શું કરવું બેઠ્યે તે ઉપર ધ્યાન પુગાડો."

સિકંદરે તેને કહ્યું કે "તારું કહેવું બરાબર છે તું તયનૂશને પાછો
બોલાવી મંગાવે તો તેજ વાજખી છે."

રાણીએ પોતાના બેઠાને પાછો બોલાવ્યો-અને પોતાનાં તખ્તની નીચે
તે નામવર (સિકંદર)ની આગળ બેસાડ્યો.

સિકંદરે તેને કહ્યું કે "આ મુરાદમંદ શખ્સ!-જે તું તારાં મનની
મુરાદ પાર પાડવા માગતો હોય તો ધીરજ ધર.

હું કાંઇ એ બાબતમાં તારી સાથ કીનો ધરાવતો નથી-તું જે કહેશે
તે હું કમલ કરીશ.

આ આક્રમ મારી ઉપર સિકંદર તરફથીજ પડી છે-કે જે પાદશાહ
તેમજ તખ્ત તથા તાજનો ધણી છે.

તેણેજ આ પ્રમાણે અને રાણી પાસે મોકલ્યો-કે તે નામવર રાણી
પાસેથી ખંડણી માગ.

માટે તું બહુ કે જે બહી તેની ઉપર આવવાની હોય તે પ્રથમ
મારી ઉપરજ આવશે.

આ શાહઝાદા! તું આ મારી વાત સાંભળ-મારી ઉપર વધુ ગુસ્સો
અને તોફાન ના કર.

કારણ કે હું પોતેજ તેનાથી ધણો દુઃખી છું-મેં મારાં દિલમાં તેને
મારી નાખવાની તદ્દબીર રચી મૂકી છે.

હું તેને તારા હાથોમાં લાવી મૂકીશ-એટલે તમામ જેહાન તેનાથી
જીટકારો પામશે અને હું કાસેદ પણ છૂટીશ.

હજી તને મારા બેઠની તેમજ મારા સારી ચુકિતવાળા વિચારોની
બબર નથી

વરા મન્ બહીન્ રૂઝ પાસોખ રેહમ
 યકી શાહુરા રાએ ફરૂશખ હેહમ
 અમરુ દસ્તે ઊ મન્ બેગીરમ બદસ્તે
 બનચદે તો આરમ એ ભએ નેશસ્તે
 બહાન્ સાન્ કે બા ઊ નબાશદ સેપાહ
 ન શમ્શીરુ બીની ન તખ્તો કોલાહ
 એ બખરી તો ઝીન્ પાદશાહી મરા
 એ બેસન્દી અચ નીકુખાહી મરા
 શુ બેન્દી તયનૂશ ગોફત ઈન્ સોબન્
 શનીદમ નબાયદ કે મદદ કોહન્
 ગરુ ઈન્શ કે ગોફતી બલય આવરી
 બેફરીઓ પાકીઝહુ રાય આવરી
 મન્ અચ ગન્જ વચ બદરહો હરુએ હસ્તે
 એ અરપાનો મદાને ખુસવપસ્તે
 તોરા બખશમે નીચ દારમ સેપાસ
 તો ખાશી જહાન્ગીરો નીકી શેનાસ
 યકી પાકુ દસ્તુર ખાશી મરા
 બહીન્ મરુચ ગન્જુર ખાશી મરા
 સેકન્દર બરુ આમદ એ ભએ નેશસ્તે
 બરુ ઈન્ અહુદ બેમરુકુ દસ્તશ બદસ્તે
 બખુસદ તયનૂશ કીન્ ચૂન્ કુની
 બરુ ઈન્ ભદુઈ બરુ એ અકુસુન્ કુની
 બદ ગોફત ચૂન્ ખાચ મદમ એ શાહ
 તો ખાયદ કે બા મન્ બેયાઈ બશાહ
 એ લશકરુ બેયારી સવારી હજારુ
 હમહુ નામદાર અચ દરે કાઝારુ
 બભઈ યકી બીશહુ દીદમ બરાહુ
 નેશાનમ તોરા દરુ કમીન્ બા સેપાહુ
 શવમ મન્ એ પીશે તો દરુ પીશે ઊય
 બેબીનમ રવાને બદઅન્દીશે ઊય
 બેચૂચમ કે અન્દાન્ ફેરેસ્તાદ ચીચ
 કલાન્ પસ નેયદીશી અચ ચીચ નીચ
 હમાન્ પૂરે મેહતરુ કે તયનૂશ નામ
 બશાહુ આવરીદહુ દોરુદો પયામ
 ફેરેસ્તાદહુ ચૂચદ કે મન્ નચદે શાહુ
 નેયારમ શુદન્ દરુમેયાને સેપાહુ
 અગરુ શાહુ બીનદ કે બા મુબદાન્
 શવદ પીશે તયનૂશ બા બેખદાન્
 શુ બીનદશ બેખીરદ આન્ ખાસ્તહુ
 એ હરુગુન્એ ગન્જે આરાસ્તહુ
 બેયાચદ શુ બીનદ તોરા બી સેપાહુ
 વગરુ બાચ મદદ કુશાદસ્તે શાહુ
 શુ ઊ બેશનવદ અરુખ ગોફતાદે મન્
 ન અન્દીશદ અચ રન્ગો બાઝારે મન્
 બેયાચદ બહાન્ સાયહુ ઝીરે ફેરખત
 કે ખાહદ હમી અચ તો ઈન્ તાલે તખ્ત
 તો જન્ગી સેપહુ ગેઈ ઊ અન્દરુ આરુ
 બરુ આસાચ અચ મદદે રૂઝખારુ
 ચુકાકાતે મન્ ખાશદો કામે તુ
 બરુ આયદ બનીકુ અખતરી નામે તુ

હું તેને આજેજ તમે લોકોને જવાબ કહીશ-અને પાદશાહને ધણીજ
 સારી રીતે સમજાવીશ.
 અગરને હું તેનો હાથ મારા હાથમાં પકડી-તેની બેઠક ઉપરથી
 તારી પાસે લઈ આઉં,
 તે પણ એવી રીતે કે તેની સાથે લશ્કર નહીં હોય-તેમજ તેની પાસ
 એક તલવાર કે તખ્તો તાજ પણ નહીં ભેય,
 તો આ પાદશાહીમાંથી તું મને શું આપશે-અને મારી બલાધને
 બદલો કેમ વાળશે ? ”
 જ્યારે તયનૂશે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે બોલ્યો કે આ તારી વાત-
 મેં સાંભળી છે હવે આ કામમાં દીલ કરવી ભેઈયે નહીં.
 અગરને તું જે બોલ્યો છે તે તું બળ લાવે-એમાં કોરોશ કરે અને ૨૦૬
 આ નેક વિચાર તું અમલમાં મૂકે,
 તો મારો ખજાનો, સોનાના સિકાની થેલીઓ, ઘોડાઓ અને ગોલાઓ
 જે કાંઈ મારી પાસે છે,
 તે હું તને આપીશ અને તારો ઉપકાર માનીશ-દેશનો છત્તાનો
 અને નેપ્રીની કદર ભજુનારો તુંજ કહેવારો.
 તું મારો એક વધારાર વઝીર બની રહેશે-અને આ મુલકમાં મારો
 ખજાનો થશે.”
 સિકંદર પોતાની બેઠક ઉપરથી ઉઠ્યો અને એ કોલકારાર ઉપર તેનો
 હાથ હાથમાં પકડી વચન લીધો.
 તયનૂશે તેને પૂછ્યું કે “તું એ કેમ કરશે-આવાં ભદૂઈ ભયાં કામ
 ઉપર શું ચુકિત ચલાવશે ? ”
 સિકંદરે તેને કહ્યું કે “જ્યારે હું રાણી આગળથી પાછો ફરું ત્યારે
 તને મારી સાથે આવવું બેઈશે.
 લશ્કરમાંથી સંધળા લડાઈમાં નામ કાઢેલા હઝાર સવારો લેવા પડશે.
 રસ્તે આવતાં એક ઠેકાણે મેં એક જંગલ ભેટ્યું છે-ત્યાં હું તને
 લશ્કર સાથે કમીનગાહમાં બેસાડીશ.
 હું તારી આગળથી તેની નજદીક જઈશ-અને તેના બદઅંદેશ જીવની
 મુલાકાત લઈશ.
 તેને કહીશ કે ‘રાણીએ એટલી બધી ચીઝ મોકલી છે કે હવે પછી ૨૦૭
 તને વધારેનો વિચારજ કરવો પડશે નહીં.
 તેમજ તેણીને વડો બેટો જેવું નામ તયનૂશ છે-તે તું પાદશાહ
 માટે દુઆ અને પયગામ લાવેલો છે.
 તે કાસેદ શાહઝાદો કહે છે કે હું તેનાં લશ્કર વચ્ચે પાદશાહની
 હુઝૂરમાં આવવાની હિમ્મત કરતો નથી.
 માટે ભે પાદશાહ પોતાના મોબેઈદો અને દાનાઓ સાથ તયનૂશની
 મુલાકાતે પધારે,
 અને જ્યારે તેની મુલાકાત થાય ત્યારે પેલો માલ અરખાબ અને
 તરેહવાર એકઠો કીધેલો ખજાનો કબૂલ રાખે.
 જ્યારે તયનૂશ તને લશ્કર વગર આવેલો બેશે ત્યારે તે તારી સાથ
 આવશે-અને ભે પાછો જવા માગશે તો રસ્તો ખુલ્લો છે.’
 જ્યારે તે મારી ચાંપૂરી ભરેલી વાતો સાંભળશે-ત્યારે તે મારાં
 ફતફેરબતો વિચાર કરશે નહીં.
 પણ તારી પાસે તાજ અને તખ્ત લેવા માટે તે ઝાડના છાંયડા
 હેઠળ આવશે.
 તે વખતે તું લડાયક લશ્કર વચ્ચે તેને ધરી લેજે-અને ઝમાનાની
 ગદ્દશી નયિન્ત બનજે.
 એથી મને તો બદલો મળશે અને તારી મુશહ પુરી પડશે-અને
 નેકબખ્તીમાં તારું નામ યુલદ થશે.

૨૦૮ શુ ઊરા ગેરેકૂતી મન આને તો અમ
શુ કમઈ અમ પારખાને તો અમ
રવન્દક બહાનગક યુવક કારે મન
અર અકૂખતક તીચ ખાઝારે મન
કે આરી તો ઝીદર ખસી આરનક
પરસ્ત-દહો અરે આરસ્ત-ક
શુ તયનૂશ બેરનીક અજ શાહ ગરત
ખસાને યકી સર્વે આઝાદ ગરત
શુનીન દાહ પાસોખ કે દારમ ઉમીદ
કે ગદદ અર ઊ તીરક રૂઝે સફીદ
બહામે મન આવીકહ અજ નાગેહાન
ખખૂનકા કે ઊ રીખત અન્દર બેહાન
શુ દારાએ દારાએ ગોદાને સે-દ
શુ ફરે હેલીર આન સરકાએ હે-દ
શુ કયદાફક ગોફતે સેકન્દર શનીદ
ખચરમે હેલશ ચારએ ઊ બેદીદ
બેખન્દીદ અઝાન ચારક દર ઝીરે લખ
ડ યુરસદ નેહાન કર્દ ઝીરે કસખ

પયમાને સેકન્દર આ કયદાફક વ
ખાઝ ગરતને ઊ બલરકરે ખુદ.

અચારે તે' તેને પકડયા કે હું તો પછી તારોજ છું-અને જ્યારે તું
હોકમ કરશે ત્યારે હું તારા ચોખીખાનજ છું.
પછી માફ કામ તારી નોકરી કરવાનું રહેશે-અને તેમાંજ માફ
ખાઝાર તેઝી થશે (એટલે તારી નોકરી કરવામાં મારી આખર વધશે).
ખાલુકે તું ત્યાંથી ધનુષ ખઝારો-ગોલામે અને સાઝ સાયના ઘોડાએ
લાવશે."

તયનૂશ તેની વાતો સાંભળી ખુશ થયો-અને એક સીધાં સરોવરનાં
ઝાડ નેચો ખન્યો.

અને બોલ્યો કે "મારી પલ્લુ એજ ઉમેદ છે-કે સિકન્દરને રાશન
રોઝ સીઆહ બને.

અને જે ખૂનો કે તેણે કુન્યામાં કીધાં છે તેના બદલામાં તે અચા-
નક મારા કાંદામાં આવી ફરશે.

જેવા કે દારાએ દારાખ અને સિંધના પેહલવાનોનાં ખૂનના-તેમજ જેવા
કે તે હિંદના સરકાર દિવાનર ફૂરનાં ખૂનના બદલામાં તે મારે હાથ આવે."

જ્યારે કયદાફકે સિકન્દરનું બોલકું સાંભળ્યું-અને તેનાં મનની ઉમેદ
અને તેની યુક્તિ પામી ગઈ,

ત્યારે તે યુક્તિ માટે તેણી મૂઝમાં હસવા લાગી અને પોતાના પર-
વાળાં જેવા લાલ હોહને રેશમી રમાલે ઢાંકી દીધાં.

૨૦૯ સેકન્દર બેયામદ એ નજદીકે ઊંચ
પુર અન્દીશકું ખુદ બને તારીકે ઊંચ
હમી ચારકું બુરત આન શમે દીર ખાઝ
શુ ખુરશીદ બે-મૂદ ચીની તરાંચ
અર અકૂખત અજ ફકું ઝરીન દેરકૂશ
નેખૂનસાર શુદ પરનેયાની બેનકૂશ
સેકન્દર બેયામદ બનજદીકે શાહ
પરસ્ત-દહો અરખારત અજ આરગાહ
બરસ્મી કે બુદશ ફેરફ આબરીદ
જહાનખય પીરી સેપકુંખુદ અમીદ
એ ખીખાનકું ખાનકું બેખદાખત-દ
ફેરેસ્તાદહુરા પીરી ઊ તાખત-દ
શુ કયદાફકુંરા દીદ અર તખત ગોકૂત
કે આ શમે તૂ સુરતરી ખાદ બેકૂત
બદાર-દહો ફે અર ઝખાનમ ગવારત
ખઆધને મૂસા કે કમીન રવારત
નેયાયમ ન લરકર ફેરેસ્તમ બજગ
ન આમીઝમ અજ હર દરી નીચ રન્જ
ન ખા પાક ફર્જન્દે તૂ બદ કુનમ
ન કમીન દેહમ નહુ બદી ખદ કુનમ
ખજાન ખાઝ બન્દમ વફાએ તોરા
ખચીઝી નજૂયમ જહાએ તોરા
૨૧૦ બેગકું કર્દ કયદાફકું સઉખન્દે ઊંચ
યખાનકું હેલી રારત પયવન્દે ઊંચ

સિકન્દરે કયદાફક સાથ કોલકરાર કરવા અને
તેનું પોતાનાં લશ્કરમાં પાછું ફરવું.

સિકન્દર તેણીની આગળથી આવ્યો-તેનો સીઆહ જીવ અંદેશ
બરેલો હતો.

મોડી રાત સૂધી તેણે યુક્તિઓ રચ્યા કીધી-જ્યારે ખુરશીદે ચીનાઈ
સભુગાર બતાવ્યો,

અને પહાડ ઉપરથી સોનેરી ઝુંડો ઉડાવ્યો-અને કાળો રેશમી ઝબ્બો
નીચે પડી ગયો,

ત્યારે સિકન્દર રાણીની નજદીક આવ્યો-અને દરખાસ્તોના નોકરો
ઉભા થઈ,

ચાલતી રાહ રસ્મ પ્રમાણે તેને ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતાર્યો-પછી
મુલક જીતનાર સિકન્દર રાણીની આગળ ગયો.

પારકા લોકોથી તે મકાન ખાલી કરવામાં આવ્યું અને પેલા એલચીને
તેણીની નજદીક જલ્દીથી લઈ ગયા.

જ્યારે કયદાફકેને તખત ઉપર બેઠેલી બેઈ ત્યારે તે બોલ્યો-કે "તારાં
ડહાપલ સાથે જુદરપતિ રેતારો બેડાયલો હોજો !

કુન્યાનો નેજહખાન જે મારા કોલનો ગવાહ છે તેના તથા મૂસાની દીન
જેનાં કમીનો પ્રમાણે આપણને ચાલવાની ફરજ છે તેના સઉગન્દ લઈ કહું છું,

કે હું તારી સાથ લડવા આવીશ નહીં તથા લશ્કરને લડવા મોકલીશ
નહીં-તેમજ વળી કોઇ રીતનો ફરેખ તને આપીશ નહીં.

તારાં પાક ફર્જન્દે સાથ બદી કરીશ નહીં-હું બદી કરવાનો હોકમ
આપીશ નહીં અને હું પોતે પલ્લુ બદી કરીશ નહીં.

પલ્લુ તારી તરફની વફાદારીને પોતાના જીવ સાથે ખાંધીશ-અને
કશી પલ્લુ રીતે તને ઇઝા પુગાડીશ નહીં."

કયદાફકે તેના કસમ, તેનું ખાલેસ દિલ અને વચન જોઇ લીધું.

હમણ કાખ કુર્સિએ જરૂરીન નેહાઈ
અ પીથ અન્દર આરાયેરી ચીન નેહાઈ
બુઝાઈની નીક અખતારના બેખાઈ
ચકાયક અર આન કુર્સિએ જર નેશાઈ
વહાન પસ ગેરાની હો ફર્જદાર
બેયાવરૂં ખીશાનો પચવન્દર
જુનીન ગોકૂત કન્દર સરાએ સેખન્દર
સજદ અર નખારીમ ચન્દી અરન્દર
નખાયદ કંઝીન ગર્દેરી ફજાઈ
મરા બહુરૂં કીન આયદો કાઝીર
સેકન્દર નખાઈદ શુદ અજ અન્દર સીર
વગર આરખાનરા સર આરદ બઝીર
હમી જન્ગે મા ભૂયદ અજ બહુરે અન્દર
હમણ ગન્ગે ગીતી નેચર્દ અરન્દર
અર આનમ કે બા ઊ નસાઝીમ જન્ગ
ન અર પાદશાહી કુનમ કાશ તન્ગ
ચકી પાસોએ પન્દમન્દરી દેહીમ
સરશ અર ફરાઝીમો પન્દશ દેહીમ
અગર જન્ગ ભૂયદ પસ અજ પન્દે મન
ન અન્દીશદ અજ ફરેરી અવરન્દે મન
બદાન સાન શવમ પીરો ઊ બા સેપાહ
કે અખશાયેશ આરદ અર ઊ હુરે માહ
અઝીન આજમાયેશ નદારદ બેયાન
બેમાનદ મગર ફરેતી દર બેયાન
એ ગૂંધદો ઇન્દરા એ પાસોએ દેહીદ
મરા અન્દરીન રાએ ફરેરીખ નેહીદ
હમણ મેહુતરાન સર અર અકાખતન્દર
હમણ પાસોએ પાદશા સાખતન્દર
બેગોકૂતન્દર કય ખુસ્તવે રાયો દાદ
નદારદ કસી ચૂન તો મેહુતર બયાદ
નગૂંધ મગર આન કે મેહુતર ખુવદ
ખુવુક શહુર કશ ચૂન તો મેહુતર ખુવદ
અગર ફરેત ગર્દેશ તોરા પાદશા
એ ખાહદ ભેજ ઇન મરદુમે પારસા
ન આસીખ યાબદ બરીન ગન્ગે ત
ન અર્જદ હમણ અન્દર રન્ગે ત
થુ એકન્દરી દા બેયાયદ એ રૂમ
અશખમીર દયા કુનદ ફૂમે બૂમ
હમી અજ દરત બાજ ગર્દેશ બઝીર
હમણ ચીઝે ગીતી નેચર્દ પેરીર
ભેજ અજ આરતી મા નખીનીમ રૂય
ન દાના ખુવદ મરદુમે જન્ગભૂય
થુ બેશનીદ ગોકૂતારે આન બેશદાન
પસન્દીદેહો પાક દેશ મૂબદાન
દરે અન્દર ખુકશારો તાબે પેદર
બેયાવરૂં બા ચારદો તઉકે અર
ચકી તાજ ખુદ કાન્દરાન શહુરે મરૂજ
કસી ગઉહરશરા નદાનેસ્તે અરૂજ
ફેરેસ્તાદહુરા ગોકૂત કીન બી બહારેત
હરાન કસ કે દારદ ભેજ ઊ ના રવારેત

જેથી તેણીએ આપે મેહલે સોનેરી ખુર્સી મૂકાવી-અને તેમાં ચીનનો સજ્જાર કીધો.

બુઝાગો અને નેક સેતારના લોકોને બોલાવ્યા-અને તે સઘળાઓને સોનેરી ખુર્સી ઉપર બેસાડ્યા.

પછી બન્ને પ્યારા બેઠાઓને અને ખેશ અને કુટુંબીઓને હાઝર કીધા.

અને એ પ્રમાણે બોલી કે “આ મુસાફરખાનારેખી દુન્યામાં-આપણને ઘટે છે કે ઘણાં દુઃખી નહીં થાયે.

એવું ના બનવું કે કમાનાની ગર્દેશથી-મારે ભાગે કીને અને લડાઈ આવી પડે.

સિકંદર અગર આરખાનનું સર પણ નીચે લાવે તો પણ તે ખજાનાથી ધરાવાનો નથી.

તે ખજાના માટેજ આપણી સાથે લડવા માગે છે-તેની એવી મેહ-નતના બદલામાં આખી દુન્યાનો ખજાનો કુચ્છ નથી.

મારો એવો વિચાર છે કે તેની સાથે લડાઈ નહીં કરવી-અને આ પાદશાહી ઉપર આક્રમ નહીં લાવવી.

માટે આપણે તેને એક નસીહત બરેસો જવાબ આપ્યે-તેનાં સરને ખુવંદ કયે અને શીખામણ પણ આપ્યે.

જે મારી શીખામણ પછી પણ તે લડાઈનો વિચાર કરે-અને મારા ૨૧૧ દબદબા અને તખતનો અદેશો નહીં કરે,

તો આપણાં લશ્કર સાથ એવી રીતે તેની ઉપર ચઢાઈ કરીશ કે આક્રમણ અને માહતાબને પણ તેની ઉપર દયા આવશે.

આ વાત અજમાવી બેવામાં કશું નુકસાન નથી-તેથી, કદાચ આપણ વચ્ચેની દોસ્તી કાયમ રહે.

માટે તમે શું કહો છો અને એનો શું જવાબ આપો છો?-અને તમે આ કામમાં તમારો મુખારક વિચાર જણાવો.”

તમામ સરદારોએ સર ઉઠાવ્યાં-અને સઘળાઓ પોતાના પાદશાહને જવાબ દેવા તૈયાર થયા.

તેઓ બોલ્યા કે “આ દાનેશમંદ અને ઇન્સાફી પાદશાહ!-તારા જેવો સરદાર થયો હોય એવું કોઈને યાદ નથી.

તું બધાં સિવાય કશું બોલતો નથી-બાવ્યશાળી તેજ શેહર કે જેને તારી મિસાલનો પાદશાહ બન્યો હોય.

અગરજે તે પાદશાહ તારો દોસ્ત બને-તો પરહેઝગાર શખ્સ એ સિવાય બીજું શું ચાહે છે?

તારા ખજાના ઉપર કોઈ આક્રમ આવશે નહીં-લડાઈનાં દુઃખ આગળ ખજાના કોઈ બિસાત ધરાવતા નથી.

જે સિકંદર કે જ્યારે પણ રૂમમાંથી બાહર પડે-ત્યારે તે પોતાની તલવારનાં બળે કબીનની સપાટી લોહીનો દયા ખનાવી નાખે,

તે જો તારા દરવાજા ઉપરથી ફૂટકે કોઈ ચીજન લઇ પાછો ફરે-તો ૨૧૨ તે ચીજ આગળ દુન્યાની સઘળી ચીઝે કોઢીની ગણાય.

અમે સુલેહ સિવાય બીજ સલાહ આપતા નથી-કારણકે લડાયક શખ્સ દાના ગણાતો નથી.”

જ્યારે તેણીએ તે અક્લમંદો, પસંદગી પામેલા શખ્સો અને પાક મનના દાનાઓની વાત સાંભળી,

ત્યારે તેણીએ પોતાના ખજાનાનો દરવાજો ખુલ્લો-અને લાંથી પોતાના બાપનું તાજ તેમજ સોનાની બાંગરી અને સાંઝળી લાવી.

તે એવું એક તાજ હવું કે જેની ઉપરનાં ગોહરોની કીમત તે શેહર અને મુલકમાં કોઈ કરી શકતું હવું નહીં.

તેણીએ તે કાસેદને કશું કે “આ તાજ બહુજ કીમતી છે-અને તે પાદશાહ સિકંદર સિવાય કોઈ બીજાએ પેહેરવું ધરાવત નથી.

અતાએ મેહાન ચૂન સહા દીદમથ
 ચુ કર્મને પુરમાયહુ યુગીદમથ
 થઈ તખ્ત બૂદથ અહકતાહ હપ્ત
 અખીરી કુશાયન્દએ નીકુખપ્ત
 અપયકરૂ ચક્ર અન્દર હેમરૂ આકૃતહ
 અચારહુ સરે શુકૃતહ તાકૃતહ
 સરે પાયહા ચૂન સરે અમદહા
 નદાનેસ્ત કસ ગઉહરશરહ અહા
 ર૧૩ હર ચાર સહ ગઉહરે શાહુવાર
 હમાન ચોરૂખ યાકૃત હમ જીન શુમાર
 હા બૂદી અમેરકાહ હર ચક્ર અસન્ગ
 ચુ ચક્ર દાનએ નારૂ બૂદી અસન્ગ
 યુયુરૂરૂહ અરૂ ઊ ચાર સહ પારહુ બૂદ
 અસખી ચુ ફૂસે કુહહુ નામેસુહ
 એ જામહુ શુતુરવારૂ બીશ અચ ચેલેહ
 બની બૂદ ચૂન મઉએ દર્યા અરેહ
 હેગરૂ પન્ગ સહ પારહુ દન્દાને પીહ
 એ દન્દાન દરાઝીશ ચૂન મીહ મીહ
 પહાગી કે ખાની હમી અરૂખરી
 અહાન ચાર સહ પૂતેર બૂદ અરૂતરી
 એ ચર્મે ગચચનાન શુલરૂમઅ હજાર
 હમહુ રંગો બી રંગો હમ પુર નેગારૂ
 હેગરૂ સહ સમે તીચ નખચીરૂ ગીરૂ
 અહુહા અહાચૂરૂ રવન્દહુ ચુ તીરૂ
 બેયાવરૂહ અહાન પસ હા સહ આવચીશ
 પરસ્તાન્દએ ઊ હમી રાન્દ પીશ
 એ દીખાએ અચ ચાર સહ તખ્તહુ નીચ
 હમહુ તખ્તહા કર્દહુ અચ ચુએ શીચ
 ર૧૪ હેગરૂ ચાર સહ તખ્તહુ અચ ઊહે તરૂ
 કે મોહુરૂ અન્દરૂ ગીરહો રંગે અરૂ

હમાન તીધે હેન્દીએ ખન્જરૂ હજારૂ
 બેકરૂમહુ આ જઉશને કાઝારૂ
 સહ અરેગે ગેરાનમાયહુ આરાસ્તહુ
 એ મયદાન બેબોર્દહુ આ ખાસ્તહુ
 હમાન ખૂદો મેહકરૂ હજારો દોવીસ્ત
 અગન્જરૂ ફરૂમહુ કંકૂનૂ મઈસ્ત
 હમહુ પાકૂ અરૂ નીતફૂન અરૂ શુમારૂ
 બેચુયશ કે શખ્ગીરૂ અરૂ સાચ કારૂ
 સપીદહુ ચુ અરૂ અહ એ ખાલા દેરફૂશ
 ચુ કાકૂરૂ શુહ રૂએ ચર્ખે બેનફૂશ
 બમીન તાહહુ શુહ ફૂહ શુહ સન્દરૂસ
 એ દરૂગાહુ અરૂખાસ્તૂ આવાએ ફૂસ
 સેકન્દરૂ અઅસ્પ અન્દરૂ આવરૂહ પાય
 અદસ્તૂરીએ ખાચ ગસ્તન અભય
 ચુ તયનૂરી જન્ગી સેપહુ અરૂ નેશાન્દ
 એ અયવાન અદરૂગાહુ કયદાફહુ રાન્દ
 બકયદાફહુ ગોફૂતા દે પહરૂહ ખાશ
 જહાન તા યુવહ તારૂ તૂ પૂહ ખાશ

ન્યારે મને માલુમ પડ્યું કે સિકંદર સરદારોનાં તાજને લાયક છે-
 ત્યારે મેં તેને પોતાના પ્યારાં કુર્બ તરીકે મળ્યા છે.”
 તેણીની પાસ સિતેર દુકકાતું બનાવેલું એક તખ્ત હતું-એ તેની
 ઉપર બેસનારની નેકબખ્તીમાં વધારો કરનાર હતું.
 તે કકકાઓ એક બીજામાં જોડયાથી તખ્તને આપો આકાર થતો
 હતો-અને એવી યુક્તિ ક્રિયેલી હતી કે તે કકકાઓના સાંધા દેખાતા હતા નહીં.
 તેના પાયાઓનાં માથાં અચ્છદાનાં માથાં મિસાલ હતાં-તેમાં બેસા-
 ડેલાં ગોહરોની કોઈ ક્રીમત કરી રાકતું ન હતું.
 તેમાં ચારસો પાદશાહી ગોહરો-તેમજ તેડલીજ ગણતરીનાં રાતાં
 માણિક જોડેલાં હતાં.
 તે માણિક દરેક વચનમાં બે મેસ્કાલનાં હતાં-અને રંગમાં બધે દાઢ-
 મના દાના જેવાં હતાં.
 તેની ઉપર ચારસો લીલાં પાનાં હતાં-તે વપરાયા વગરનાં નવાં
 હતાં અને વર્ષાદની કમાનમાંનાં લીલાં રંગનાં હતાં.
 ચાળીસથી વધારે જોડે કપડાંથી લાધેલાં તેણીએ આપ્યાં-કયદાફહ
 એક દર્જા જેવાં દિલની બાઈ હતી.
 વળી બીજા પાનસો હાથીદાંતના કકકા-જેની એકંદર લગ્નબાઈ માછલો
 સૂંધીની હતી તે, આપ્યા.
 તેમજ જે ચિત્તા કે બર્બરી કહેવાય છે તેનાં ચારસો કરતાં વધુ
 ચામડાં હતાં તે, આપ્યા.
 અને સાબરનાં ચામડાંમાંથી સાફ ક્રિયેલાં એક હજાર ચામડાં-જે
 સધળાં રંગબેરંગી તેમજ ચીતાર બરેલાં હતાં તે,
 વળી શેકાર પકડનારા તેજ ચાલના એક સો કુતરા-જેઓ પહાડ અને
 જંગલમાં તીરની મિસાલ દોડનારા હતા તે પણ આપ્યા.
 ત્યાર પછી કયદાફહના નોકરો ખરો બેસ તેણીની આગળ હાંકીને
 લાગ્યા.
 વળી રેશમી પાજ અને સાડીનથી ભરેલા ચારસો તખ્ત આપ્યા-જે
 સધળા આબ્નસનાં લાકડાંમાંથી બનાવેલા હતા.
 વળી લીલાં અગરનાં લાકડાંના ચારસો તખ્ત આપ્યા-તે તખ્તાનું
 અગર એવું નર્મ હતું કે જે ઉપર મોહર લાગી શકે અને વળી સોનેરી
 ટોળ ચઢે એવું હતું.
 તેમજ એક હજાર હિંદી તલવાર, ખન્જર અને લડાઈનાં ખખ્તરો
 લાવવા ફર્માવ્યું.
 બીજા માલ અસ્બાબ સાથે જંગલમાંથી તેઓ જાંચી નસ્તના અંબ
 સણુગાર સાથના સો ઘોડા લઈ આવ્યા.
 તેમજ ખારસો લોઢાંની ટોપી અને કોલાહ પણ લાગ્યા-પછી તેણીએ
 ખજાન્ચીને ફર્માવ્યું કે “હવે તું ઢીલ ના કર.
 આ સધળું નીતફૂનને ગળી આપ-અને તેને કહેજે કે આવતી કાલે
 બામદાદમાં ઉપડી જવા માટે તૈયાર રહેજે.”
 ન્યારે બામદાદની સફેદીએ પોતાનો ઝુંડો ઉઠાવ્યો-અને આસ્માનનો
 કાળો ચેહરો કપૂર જેવો સફેદ થયો,
 તેમજ બમીન પાછી તાઝી બની અને પહાડ ‘સંદરસ’ જેવો રાતો
 થયો-ત્યારે દરબારમાંથી નગારોનાં આવાજ નીકળ્યા.
 સિકંદરે પાછા ફરવાની પર્વાનગી મેળવીને ઘોડા ઉપર સવાર થયો.
 ન્યારે લડાયક તયનૂરી લશ્કરને સવાર કીધું-ત્યારે તે મેહલમાંથી
 કયદાફહ આગળ કચેરીમાં ગયો.
 સિકંદરે કયદાફહને છેલ્લી સલામ કરીને કહ્યું કે “સલામત રહેજે-
 ન્યાં સૂધી દુન્યાની હયાતી રહે ત્યાં સૂધી તે અને તું તાલુ અને વાલુ
 મિસાલ મળેલા રહેજે!

બરીનજૂનહ મન્હેલ બમન્હેલ બરાહ
હમી રાન્ તા પીરો આન્ રજમઆહ
કે હરકરમહે નામવર શાહ બૂદ
સેકન્દર કે બા બખ્ત હમરાહ બૂદ
સેકન્દર બરાન્ બીશહ બેન્હાઈ રખત
કે આબે રવાન્ બૂદો ચન્દી દેરખત
બતયનૂથ ગોકૂત ઈદર આરામ ગીર
શુ આસૂદહુ ગર્દી બકૂ નમ ગીર
શવમ હરમે ગોકૂતમ બબથ આવરમ
કે હરખૂનહ પાઝીહ રાય આવરમ
સેકન્દર બેયામહ બપદહુસરાય
સેપાહથ બેરકૂતહ યકૂસર કે બથ
બશાદી ખોડીશીદન્ આરાસેતહ
કેલાહે કયાની બેપીરાસેતહ
કે નઉમીહ બૂદ હરકર અચ નામબૂથ
કે દાનેસેત કથ બાચ બીનહ રૂથ
સેપહ બા બખાનહા પુર અચ આફીન્
યકાયક નેહાદન્ સર બર જમીન્
કે હરકર ગુઝીન્ કરૂદ પસ શહૂરયાર
અઝાન્ નામદારને રૂમી હઝાર
બેરેહુદાર બા ગુઝીએ ગાવ રૂથ
બેરકૂતહ ગોદાને પખાશબૂથ
હમહુ ગરૂદ બર જેઠે આન્ બીશહ મરૂદ
કશીદન્ સકૂ બા સેલાહે નબરૂદ
સેકન્દર ખોડીશીદ કથ મહે તીચ
હમી જન્ રાય આયદત આ ગુરીચ
બેલર્જીદ તયનૂથ બર બબે ખીશ
પશીમાન્ શુદ અચ દાનેસો રામે ખીશ
બદ્ ગોકૂત કથ શાહે બરૂતર મનેશ
સેતાયેશ ગુઝીની બેહુ અચ સર્જનેશ
ન ઈન્ બૂદ પયમાન્ બા માદરમ
નગોકૂતી કે અચ રાસેતી તુઝરમ
ચુનીન્ હમ કે કર્દી તો બા કયદરૂથ
બુઝર્ગી કુનો રાસેતીરા બેકૂથ
સેકન્દર ચુનીન્ ગોકૂત કથ શહૂરયાર
બેશ સુસેત ગશતી બદીન્ માયહુ કાર
કે મન્ અયમની તરસ દર દેલ મદાર
નેયાઝરૂદ અચ મન્ કસી બાન્ તખાર
નબદમ કે ફમને કયદાફહ મન્
ન નીકૂ બુવહ શાહે પયમાન્ રોકન્
ચેયાદહુ શુદ અચ અરેપ તયનૂથ બૂદ
હમીનરા બેબૂસીદો ઝારી નમૂદ
જહાનદાર બેઝેકૂત દસ્તથ બદસ્ત
બદાનજૂનહ ફે ગોકૂત પયમાન્ બેબસ્ત
બદ્ ગોકૂત મન્દીશો રામેશ ગુઝીન્
મન્ અચ તૂ નદારમ બરેલ હીથ કીન્
શુ માદરૂત બર તખતે જરૂરીન્ નેસસ્ત
મન્ બન્દર નેહાદમ બદસ્તે તો દસ્ત
બેગોકૂતમ કે મન્ દસ્તે શાહે હમીન્
બદસ્તે તો બન્દર નેહમ હમચુનીન્

એ પ્રમાણે તેઓ મંઝલ દર મંઝલ રાહ કાપતા-પેલી લડાઈની રીપ જગ્યા આવી લાગી ત્યાં સુધી ચાલ્યા કીધા.

જે જગ્યા કે બખ્તાવર અને નામદારી બરેલા પાદશાહ સિકંદરની હાવણી હતી.

સિકંદરે તે જગલ કે જ્યાં વેહેતાં પાણી અને કેટલાંક ઝાડો હતાં ત્યાં સથળો અરખાબ હતાયો.

પાદશાહે તયનૂશને કહ્યું કે “તું અહીં આરામ કર-અને જ્યારે તું આસુદો થાય ત્યારે હાથમાં મયની નમ પકડજે.

હું ભડે છું અને જે કાંઈ કહ્યું હતું તે સરન્નમ હોતારું છું-અને મારેથી બનતું સથળું કરું છું.”

સિકંદર પોતાની હાવણીમાં આવ્યો-તેણે તમામ લશ્કર સામે આવ્યું.

તેઓએ ખુશહાલીના પોકારો કીધા-અને કયાની તાજ તૈયાર કીધું.

કારણકે લશ્કર તે નામજેય પાદશાહ માટે નાઉમેદ-બન્યું હતું-કાણુ બળતું હતું કે તેઓ ફરીથી તેનો ચેહરો જોશે?

જેથી તમામ લશ્કરે દુઆ બરેલી ઝબાન સાથે પોતાનાં સર ઝમીન ઉપર મેલ્યાં.

પછી પાદશાહે લશ્કરમાંથી એક હઝાર રૂમી નામદારોને ચુંટી કાઢ્યા.

તે બખ્તર ધરાવનારા ગાયની સૂરતના ગોઝ સાયના લડાયક પેહલ રીફ વાનો ગયા.

સથળા બહાદુરોએ તે જગલની આસપાસ-પોતાનાં લડાઈનાં હથિયારો સાથ સડું ખેંચી.

પછી સિકંદરે એક પોકાર મારી તયનૂશને કહ્યું કે “ઓ હુલડ જવાન!-હાલ તારી લડવાની મરજ થાય છે કે નારી જવાની?”

એ સાંભળી તયનૂશ ત્યાંજ ધુજવા લાગ્યો-અને પોતાની ચકલ અને વિચાર ઉપર-પરોમાન થવા લાગ્યો.

પછી સિકંદરને કહ્યું કે “ઓ મોટા ઉદાર મનના પાદશાહ!-બૂરાઈ કરે તેનાં કરતાં બલાઈ કરે તો વધારે સારું.

મારી મા સાથતું તારું વચન આવ્યું નહીં હતું-છું તેં નહીં કહ્યું હતું કે ‘હું રાસ્ટીથી કદી ફરીશ નહીં’

માટે જેવી મોટાઈ તેં કયદરૂથ સાથ દેખાડી તેવીજ મારી સાથ પશુ દેખાડ અને સચ્ચાઈનેજ વળગી રહે.”

સિકંદરે તેને કહ્યું કે “ઓ શાહઝાદા!-આવાં માહભારત કામમાં એવો સુસ્ત કેમ બની ગયો?

મારાથી તું નચિનતજ છે તારાં હિલમાં કાંઈ ધાસ્તી ના રાખ-તમે લોકોનાં ખાનદાનમાંથી કોઈ પણ શખ્સ મારીથી નુકસાન જોશે નહીં.

હું કયદાફહના ફર્માનથી ફરીશ નહીં-વચન તોડનારો પાદશાહ નેક ગણાતો નથી.”

એ સાંભળી તયનૂશ તુરત થોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો-તેણે ઝમીન રીફ ચૂમી અને રડવા લાગ્યો.

પાદશાહે તેનો હાથ હાથમાં પકડ્યો-અને જેવી રીતે અગાઉ તેને વચન આવ્યું તેણેજ ફરી આવ્યું.

અને કહ્યું કે “તું કાંઈજ ફિક ના કર અને ખુશહાલી ભોગવ-હું તારે માટે મારાં હિલમાં જરાબી કીનો રાખતો નથી.

જ્યારે તારી મા સોનેરી તખત ઉપર બેઠી હતી-ત્યારે મેં તારા હાથમાં મારો હાથ આપી વચન આવ્યું હતું.

અને કહ્યું હતું કે ‘દેશના પાદશાહ સિકંદરનો હાથ-હું તારા હાથમાં આવી રીતે ચૂમીશ.’

હમાનુ રૂચ પચમાને મનુ શુદ્ધ તમામ
ન ખૂબુ આયદ અચ શાહુ ગોકૂતારે ખામ
સિકંદરુ મનમ વાનુલમાનુ મનુ બદમ
બખૂબી તોરા દારેતાનહા બદમ
હમાનુ રૂચ કયદાકહુ આગાહુ બૂદ
કે અન્દરુ કંતુ પન્નએ શાહુ બૂદ
પરસ્તાન્દરુ ગોકૂત કયસરુ કે તખત
બેયારાએ જીરે ગુલ અકૂશાનુ રેરખત
બેકરૂમૂદ તા ખાનુ બેયારાસ્તાન્દ
નવાલન્દએ ફરો મય ખાસ્તાન્દ
૨૧૮ બેબૂદન્દ બા ખૂબીએ નામે કામ
ચુ ગસતાન્દ શાહ અચ મયે લઅલ કામ
બેકરૂમૂદ પસ બેલઅતી ખુસવી
એ રૂબીએ ચીનીએ અચ પહુલવી
બેબખૂશીરો ચારાનુશરા સીમો બરુ
કેરા દરખરુ આમહ કોલાહો કમરુ
બતયનુશ કરૂમૂદ છીદરુ મધસ્ત
કે ઈન્ બીશહુ દરસ્ત નાએ તો નીસ્ત
બકયદાકહુ ગુચ અચ હુશીવારુ જનુ
જહાનુદારો બીના રેલો રાયજનુ
બેદારમ વફાએ તો તા જન્દહુ અમ
રવાનરા બમેહુરે તો આગન્દહુ અમ

તે દહાડેનું મારું વચન આજે પુરું થયું છે-એક પાદશાહને મોટેથી
ખોદું બોલવું એ ઠીક ગણાય નહીં.
હુંજ સિકંદર હું અને તે વખતે પણ હુંજ હતો-કે જેણે તને લલી
આશાઓ આપી હતી.

કયદાકહુ તો તેજ દહાડેની બહુતી હતી-કે તારા હાથમાં પાદશાહ
સિકંદરનેજ હાથ છે.”

પછી કયસરે નોકરોને કહ્યું કે “ફક્તો છટકાવ કરનારાં ગ્રાડ હેઠળ
તખત ગોઠવી તૈયાર કરો.”

તેણે હોકમ ક્રીધા જેથી ખાણું તૈયાર કર્યું-તખ્તપુરા વગાડનાર અને
મય હાંચર ક્રીધા.

તેઓએ આનંદ અને મોજમઝાદમાં વખત કાઢ્યો-ન્યારે તેઓ લાલ
શરાબથી ખુશહાલ બન્યા,

લ્યારે તે પછી તેણે એક રૂમી, ચીનાઇ અને પહુલવી પાદશાહી સર-
પાવ લાવવા હોકમ કર્યો.

તે સિકંદરે તેને બક્ષેલ આપ્યો તેમજ તેના સાથીઓને પણ જેમ
તેઓને લાયક જેવા તેમ સોવું, રૂપું, કોલાહ અને કમરબંદ બક્ષેલ કર્યો.

પછી તેણે તખ્તપુરાને કહ્યું કે “તું હવે ચઢી ચોભ ના-કારણકે આ
જંગલ બહુ દૂર પડેલું છે એ કાંઇ તારું મફત નથી.

તું કયદાકેને કહેજ કે ‘એ દેશની સંભાળ કરનારી, ચાલાક મનની,
સારી સલાહ આપનારી અને બાહોશ રાણી!

હું જવતો છું ત્યાં સુધી તારી તરફની વફાદારી હું પાળીશ-અને
મારા બનને તારીજ મોહબતમાં ભરેલો રાખીશ.”

રજતને એસ્કન્દરુ બમરે બરફ-
મનાનુ વ પુર્સીદને રાજહા અજ
ઈશાનુ વ પાસોખુ યાજતનુ.

સિકંદરનું બ્રાહ્મણોના મુલકમાં જવું અને તેઓ
પાસેથી હુન્યાના ભેદો પૂછી તેના
જવાબ મેળવવા.

વજાનુ ભયગહુ લશકરુ અન્દરુ કરીદ
દવાનુ તા બશહુરે બરહુમનુ રસીદ
બદાનુ તા એ કેહારુહાએ કોહનુ
બેપુર્સહ એ પર્હીચગારાનુ સોખનુ
બરહુમનુ ચુ આગહુ શુદ્ધ અચ કારે શાહુ
કે આવરુદ લશકરુ અજાનુ રૂ બરહુ
પરસ્તાન્દરુ મરુદ અન્દરુ આમહ એ ફૂલ
શુદ્દ અન્દરુનુ આગહી હમગોરહુ
૨૧૯ નબેશતન્દ પસ નામઈ બેબ્રદાનુ
બનજરે સેકન્દરુ સરે મૂબદાનુ
સરે નામહુ છુદ આકીને નેહાનુ
એ દારન્દહુ બરુ શહુરયારે નેહાનુ
કે પીરુચગરુ બાહ હમવારહુ શાહુ
બઅરુહાયેશો દાનેશો દસ્તગાહુ
દેગરુ ગોકૂત કય શહુરયારે સુતોરુગ
તોરા દાહ યજદાનુ નેહાને છુએરુગ
એ દારી દરીનુ મરે બી અરુચ રાય
નેશસ્તે પરસ્તાન્દગાને ખોદાય

તે જગ્યાએથી તેણે લશકર આગળ ચલાવ્યું-અને તે ઉતાવળે બ્રાહ્મ-
ણોનાં શેહર સુધી જઇ પહોંચ્યો.

કે જેથી તે ધર્મી માણસોથી ભૂતા ઝમાનાની બીનાને ખુલાસો પૂછે.

ન્યારે બ્રાહ્મણો પાદશાહનાં કામથી વાકેફ થયા-કે “તે આ તરફ
રાહમાં લશકર લઇ આવ્યો છે,”

લ્યારે તે પૂલરી મદે પહાડ ઉપરથી નીચે આવ્યા-તે બખર સાંભળી
સપળા એકઠા બન્યા.

પછી તે દાનેશમંદોએ એક નામુ દાનાઓના સરદાર સિકંદર ઉપર
લખ્યું.

નામાની શુરૂઆતમાં હુન્યાની સંભાળ રાખનાર ખોદા તરફથી દેશના
પાદશાહ ઉપર ખરાં દિલની કુઆ લખાઇ.

કે “પાદશાહ ત્રિયાદતીમાં, દાનાઈમાં અને રાજસનામાં હમેશે
ફતેહમંદ થએ!”

પછી લખ્યું કે “ઓ બહાદુર પાદશાહ!-ખોદાતાલાએ તને મોટા
મોટા દેશો બખેશો કર્યા છે,

તો પછી તું આ અમારા ખોદાના પૂલરીઓનાં રહેઠાણવાળા નજવા
મુલકમાંથી શું લેવાનો વિચાર રાખે છે?

અરુ ઇન્ આમદનત અચ પચ ખાસ્તરત
ખેરહ બીગુમાન્ અરુ સરત કાસ્તરત
અરે મા શેકીબાઈઓ દાનેશરત
એ દાનેશ રવાનહા પુરુ અચ રામેશરત
શેકીબાઈ અચ મા નશાયહ સેતહ
ન કસરા એ દાનેશ રસહ નીચ બહ
ન બીની ભેચ અચ ખરહનહુ યકુ રમહ
પરાગદહુ અચ રૂચારે દમહ
અગરુ બુદન્ ઈદર દરાચ આયદત
બતાખમે ગેયાહાન્ નેચાચ આયદત
ફેરેસ્તાદહુ આમહ અરે શહુરુયારુ
એ બીએ ગેયા બરુ મેયાનશ એઝારુ
સેકન્દર ફેરેસ્તાદહો નામહુ હીદ
બીઆઝારીઓ રાસ્તી બરુ ગુઝીદ
સેપહુરા સરાસરુ હમ આનબ બેમાન્દ
ખુદો ફીક્સુકાને રૂમી બેરાન્દ
પરસ્તન્દહુ આગહુ શુદ અચ કારે શાહુ
પઝીરહુ શુદન્દશ ચકાયકુ બરાહુ
બેબોર્દન્દ બીમાયહુ ચીઝી કે બુદ
કે નહુ ગન્જ શાન્ ખુદ ન કેરતો દરહ
ચકાયકુ હમહુ ખાન્દહુ આઝીન્
બરુ આન્ પુરુ મનેશ પાદશાહે ઝમીન્
સેકન્દર શુ રૂએ બેશરુમન્ બેદીદ
વજાન્ ચૂનહુ આવાએ ઈશાન્ શનીદ
દવાનો બરહુનહુ તનો પાઓ સરુ
તનાન્ બી બરે ભન્ એ દાનેશ બખરુ

એ બર્ગો ગેયા પુશેશ અચ તોખમ અરુદ
બરુ આસુદહુ અચ બચમે રૂએ નબરુદ
ખુદો પામો આરામ બરુ દસ્તો ફેહુ
બરહુનહુ બહરુ ભય ગરતહુ ગોરેહુ
હમહુ ખુદની શાન્ બરે બીવહુદારુ
એ તોખમે ગેયા રેસ્તહુ બરુ ફેહુસારુ
એઝારુ અચ ચકી ચર્મે નખચીરુ બુદ
ગેયા ખુદનો પુશેશ આઝીરુ બુદ
સેકન્દર બેપુર્સીદ અચ ખાઓ અરુદ
અચ આસાયેશો રૂએ નીકો નબરુદ
એ ખૂશીએ ગીતી એ દારન્દ બહરુ
એ ગરુદન્ ભેચ ઇન્ નીસ્ત તયારે બહરુ
ખેરહમહુ ગોફત અથ જહાનગીરુ અરુદ
કસ અચ મા નચૂયહ એ નંગો નબરુદ
એ પૂશીદની યા એ ગુસ્તર્દની
હમહુ બી નેચાઝીમે અચ ખર્દની
બરહુનહુ ચુ બાયહ એ ખાદરુ કેસી
નખાયહ એ નાઝહ એ પૂશેશ બસ્તી
વચ ઈદર બરહુનહુ શવહ બાચ ખાકુ
હમહુ ભયે તરુસરેતો તીમારે બાકુ
ઝમીન્ બેસ્તરે પૂશેશ અચ આરેમાન્
બરહુ દીદહુખાન્ તા કય બાયહ હમખાન્

એ તું અહીં ખઝાનો લેવા આવ્યો હોય-તો બેશક તારી અકલ
કોતાહ થઈ છે.

અમારી પાસે તો સમૂરી અને ડહાપણુ છે-ડહાપણુથીજ અમારા
જીવ ખુશહાલ રહે છે.

તું અમારી પાસથી સહનતા છીનવી લઈ શકવાનો નથી-તેમજ
અમારાં ડહાપણુથી કોઈને નુકસાન પણ પુગવાનું નથી.

શિયાળાની સખત રૂથથી નાસ્તી આવેલા નાગા સાધુઓનાં ટોળાં
સિવાય અહીં બીજી કંઈ તને દેખાશે નહીં.

અગરને તને અહીં લાગ્યો વખત રહેવું પડશે-તો તને ધાસના
બીમાં ખાવાં પડશે."

પેલા કાસેદ પાદશાહની નજદીક આવ્યો-તેની કમર ઉપર ફકત ૨૨૦
ધાસનાં મૂળિયાંની લગોટ હતી.

સિકંદર પેલા કાસેદને બેઠ તેમજ નામુ વાંચી-કોઈને દુઃખ નહીં
દેવાનું અને વાજબી રીતે ચાલવાનું પસંદ કર્યું.

તેણે તમામ લશ્કર ત્યાંજ રાખી-પોતે તેમજ રૂમના ફીક્સુકા ત્યાં ગયા

પૂનરીએ પાદશાહનાં કામથી વાકેફ થયા-અને સધળાઓ તેને
એસ્તેકબાલ લેવા રાહમાં આગળ વધ્યા.

અને સાથે નજવી જેવી યીઝાનું નજરાનું લઈ ગયા-કારણકે તેઓ
પાસે ખઝાનો કે ખેતી કે અનાજ કયું ન હતું.

સધળાએ તે મોટાં ફિલના દેશના પાદશાહ ઉપર દુઆ કીધી.

ન્યારે સિકંદરે બ્રાહ્મણોના ચેહરા બેચા-અને તેઓની વાતચિત
સાંભળી,

ત્યારે ભણ્યું કે તેઓ દેખાડે કમઝોર હતા. તેઓનાં પગ, માથાં
અને શરીર ઉધાડાં હત્યા-શરીરમાં તો કંઈ દમ નહીં હતો પણ તેઓના
આત્મા ડહાપણુથી ભરેલા હતા.

ઝાડનાં પાદડાં અને ધાસનો પોશાક અને બીયાંનો ખોરાક હતો-
ખાણીપીણીની મજલેસથી કે લડાઈ કઝીયાથી દૂર હતા.

જંગલ કે પહાડ ઉપરજ તેઓનું ખાનુ પીણું અને સૂવું હતું-અને
દરેક જગ્યાએ નાગાજ બેગા મળતા હતા.

તેઓનો સધળો ખોરાક મેવાદાર ઝાડનાં ફળો તેમજ પહાડ ઉપર ૨૨૧
ઉગેલાં ધાસનાં મુળિયાંનો હતો.

તેઓમાંના એકનો પાયબમે (ઈઝાર) શિકારી ભનવરનાં ચામડાંનો
ખનાવેલો હતો-તેને ધાસ ખાવાનો અને ધારે શરીર ધોવાનો શોક હતો.

સિકંદરે તેઓની સુવાની, ખાવાપીવાની અને આરામ કરવાની રીત
માટે તેમજ સુલેહ અને લડાઈના દિવસ માટેની સધળી પૂછપરછ કીધી.

દુન્યાની ખુશહાલીમાંનો તેઓ કયો ભાગ ધરાવે છે?-આરમાન તર-
ફથી એ સિવાય આ એહરને શું બીજું એલાજ નથી તે માટે પૂછ્યું.

એક દાના શખ્સ બોલ્યો કે "એ દેશને જીતનારા પાદશાહ!-
અમારામાંથી કોઈ પણ શખ્સ કીર્તિની કે લડાઈ ઝખડાની વાત કરતુંજ નથી.

પેહેરવા એધવાની યા પાંચરવા કરવાની તેમજ ખાવાપીવાની અમે
સધળાઓને કાંઈજ હાજત નથી.

ન્યારે ધનસાન માને પેટથી નાગુજ જન્મે છે-ત્યારે તેણે કપડાં ઉપર
લાડ કરેના ઘટતો નથી.

તેમજ વળી અહીંથી તે પાછો નાગોજ ખાકમાં મળી ભય છે-અહીં
સધળી જગ્યાએ ધાસ્તી, ગમગીની અને ફિક ચિન્તાજ છે.

અમારું બિહાનું ઝમીનજ છે અને એહવાનું તે આરમાનજ છે-
અમે તો મોત ક્યારે આવશે તેનીજ રાહ બેનારા બન્યા છીએ.

જાનનાથ ચન્દી બેઠાઈ બચીય
 કે આન ચીએ ફોરેશ નયનંદે પેશીય
 ૨૨૨ થુ ઊ બુઝવેશ ઝીન્ સરાએ સેપન્જ
 અજૂ બાજ માનંદે જરો તાએ અન્જ
 થુનાન્ દાન્ કે નીકીસ્ત હમરાહે ઊય
 બખાફ અન્દર આયહ સરો ગાહે ઊય
 સેકન્દર બેપુર્સીફ કન્દર બેઠાન્
 ફોજૂન્ આશકારા યુવંદે ગર નેઠાન્
 હમાન્ બેન્દર બીશતરે ગર મોદંદુ નીચ
 કઠાન્ પસ નેયાજશ નખાશફ બચીય
 થુનીન્ દાફ પાસોખ કે અય શહૂરયાર
 નેઠાન્દરા ફોજૂન્ દાન્ તો અજ આશકાર
 તો ગર બેન્દરુશ બિશમરી સફ હજાર
 હમાન્ નીચ અફૂજૂન્ તર અય શહૂરયાર
 અઝાન્ સફ હજારાન્ યકી અન્દરુ નીસ્ત
 યુનુક આન્ કે દર ફૂજખ અફૂગવડુ નીસ્ત
 બેખાયહ હમ ધન્ બેન્દરુશ નીચ મોરુફ
 યકી રફતો નઉબત બદીગર સેપોરુફ
 બેપુર્સીફ યુરકી ફુજૂન્ તર ગર આખ
 કે તાબહ અરુ ઊ અરુ હમી આફતાખ
 બરહુમન્ થુનીન્ દાફ પાસોખ બશાફ
 કે હમ ખાફરા આખ દારફ નેગાફ
 ૨૨૩ બેપુર્સીફ ઠજ ખાખ બીદાર કીસ્ત
 બજએ જમીન્ અરુ યુનહુગાર કીસ્ત
 કે જુઝબન્દરુ બાશન્દો ચન્દી બેઠાન્
 નદાન્દ કન્દર બેઠાન્ અરુ એ અન્દ
 બરહુમન્ થુનીન્ દાફ પાસોખ બફય
 કે અય પાફ દેહ બેહુતરે દાફ નૂય
 થુનાન્ ફાન્ કે બીદાર આન્ કસ યુવંદે
 કે અજ ગીતીઅશ અન્દકી બસ યુવંદે
 યુનહુગાર તર ચીચ મરુદમ યુવંદે
 કે અજ કીનો આજશ ખેરફ ગુમ યુવંદે
 થુ ખાફી કે ઈન્દરા બેદાની દુરોસ્ત
 તને ખીશતન્દરા નેગફ કુન્ ગુબોસ્ત
 કે રૂએ જમીન્ સરખસર પીશે તોસ્ત
 તો ગૂઈ સેપહરે રવાન્ ખીશે તોસ્ત
 હમી રાય દારી કે અફૂજૂન્ કુની
 એ ખાફે સેયહ મહસ બીરુન્ કુની
 રવાને તોરા ફૂજખસ્ત આરુજૂય
 મગરુ ઝીન્ સખુન્ ખાજ ગર્દી બખૂય
 બેપુર્સીફ અરુ જાને મા શાફ કીસ્ત
 બકમ્બી બહરુ નય હમરાફ કીસ્ત

૨૨૪ યુનીન્ દાફ પાસોખ કે આજસ્ત શાફ
 કે સરખાયએ કીનો જાને યુનાફ

બેપુર્સીફ તા ગઉહરે અજ ચીસ્ત
 કસ અજ બહુરે બીશી બેખાયહ ગેરીસ્ત
 થુનીન્ દાફ પાસોખ કે આઝો નેયાજ
 દો દીવંદ પત્યારયે દીર સાજ

પાદશાહ દલિત દુન્યાને માટે રંજ બેચે છે-પણ તે રંજ અને દલિત દુન્યાને દમડીને કામના નથી.

ન્યારે તે આ મુસાફરખાનારૂંપી દુન્યામાંથી ચાલતી પકડે છે-ત્યારે તેનો ખજાનો પેસા અને તાજ અહીંજ રહી નય છે.

પણ તું બલુ કે તેની નેકીજ તેની સાથે નય છે-ન્યારે કે તેણે સર અને તાજ તો ખાકમાં મળી નય છે."

સિકંદરે તેને પૂછ્યું કે "દુન્યામાં-ઝાહેર વધારે છે યા છૂપું વધારે છે ?

તેમજ ઇવતું વધારે છે કે મૂલેહું ?-કે જે પછી તેને કોઈ ચીજની કરી હાજત રહેતી નથી ?"

પેલા બ્રાહ્મણે એવો જવાબ દીધો કે "આ પાદશાહ !-ઝાહેર કરતાં તું છૂપાને વધારે સમજ (યાને ઇવતાં કરતાં મૂલેહાને વધારે ગણુ).

આ પાદશાહ ! જે તું ઇવતાં એક લાખ માણસની ગણતરી કરે તેમજ તેથી પણ વધારે ગણુ.

તો પણ તે લાખમાંથી એક પણ રાખસ ઇવતો રહેવાનો નથી-લાખશાળી તેજ રાખસ ગણાય કે જે દુઝખમાં પડ્યો નથી.

તેમજ આ ઇવતાને પણ શેવટે મરવંજ છે-એક ચાલી ગયો તો બીબને પોતાની વારી (Turn) રોપી ગયો."

સિકંદરે પૂછ્યું કે "જે ચીજ ઉપર આફતાખ પ્રકારો છે, તેમાં જમીન વધારે છે કે પાણી ?"

બ્રાહ્મણે પાદશાહને એવો જવાબ દીધો કે "પાણીજ જમીનને સંભાળે છે."

સિકંદરે પૂછ્યું કે "જંધમાંથી નજતો રાખસ તે કોણ છે ?-અને આ જમીન ઉપર યુનેહગાર કોણ છે ?

જેઓ ફરતા હોય અને ચોક્કસ વખત સૂધી ઇવતા રહે-પણ તેઓ નાણે નહીં કે દુન્યામાં તેઓ શા માટે આવ્યા છે ?"

બ્રાહ્મણે તેને એવો જવાબ આપ્યો-કે "આ પાક રિલના ઇન્સાદી સરદાર !

તું બલુ કે તે રાખસ નજતો કહેવાય-કે જે દુન્યામાં થોડાંનિજ ધાણું સમજે.

ધાણીજ યુનાહ બરી ચીચ તે ઈન્સાન બન છે-કે જેની કીના અને લોબથી અક્લ ગુમ થઇ ગઈ છે.

જે તને એ વાત વધુ સારી રીતે સમજતી હોય-તો તું પહેલાં તારાંજ બદન તરફ નેગાહ પુગાડ.

કે તમામ દુન્યા તારીજ છે ગોચા ફરતો આરમાન પણ તારોજ બિશી છે,

છતાં તું તેમાં વધારો કરવાનોજ વિચાર રાખે છે-અને સીઆહ ખાકમાંથી બને એટલો માત્રો બેચી કાઢવા માગે છે.

લોભ એ તારા ઇવતું દોષખ છે-કદાચ મારા આ સખુનથી તને પરતાવો થશે."

સિકંદરે પૂછ્યું કે "આખણુના ઇવતો પાદશાહ કોણ છે (યાને ઇવ કોણના તાબામાં છે) ?-અને દરેક જગ્યાએ ખોટાં કામો કરવામાં આખણુનો સાથી કોણ છે ?"

બ્રાહ્મણે એવો જવાબ દીધો કે "આખણુના ઇવતો પાદશાહ તે લોભ છે-કારણકે લોભજ કીનાની થાપણુ છે અને યુનાહનો પ્રાણુ (યાને યુનાહની જડ છે)."

સિકંદરે પૂછ્યું કે "લોભ કે જેનો વધારો કરવા માટે આખણુને રડવું બેધયે તેની ખાસીયત શું છે ?"

બ્રાહ્મણે એવો જવાબ આપ્યો કે "લોભ અને હાજત (અથવા ગર્જ)-એ લાખ્યા વખતની આફત લાવનારા બન્ને દેવો છે.

યકીશ એ કઠમી શુદ્ધ પુરુષ લખ
યકી અચ કુંડનીસ્ત બી આખ શખ
હમાન હરકુરો રૂએ બદ એરકંદર
પુરુષ આન કે જાનશ એરક પર્વર
એકંદર શુ ગોઠુતારે ઈશાન શાની
બરોખસારક શુદ્ધ એન ગુલે રાખલીદી
કુ રોખ જોઈ દીદલ પુર અચ આખ કંદર
હમાન એલેર બદાન પુર અચ તાખ કંદર
એપુર્સીઈ પસ શાહે ફર્માનરવા
કે હાજત એ બાશદ શુમારા બમા
નદારમ દેરીલ અચ શુમા ગન્ગે ખીશ
ન હરગેચ બર અન્દીશમ અચ રન્ગે ખીશ
યકી ગોઠુત કચ શહુરયારે બલન્દ
દરે પીરીઓ મરુગ બર મા એબન્દ
શુનીન દાદ પાસેખ બહો શહુરયાર
કે બા મરુગ ખાઉશ નેયાબદ બકાર
શુ પરહીઝી અચ તીચ અન્ગ અબદહા
કે ગર આહની જ નેયાબી રહા
જવાની કે ઈદર બેમાનદ દરાચ
હમ અચ રૂએ પીરી નેયાબદ જવાચ
બરહુમન બદ ગોઠુત કચ પાદશા
જહાનદારો દાનાઓ ફર્માનરવા
શુ દાની કે અચ મર્ગે પુદ ચારહુ નીસ્ત
એ પીરી બતાર નીચ પત્યારહુ નીસ્ત
જહાનશ બહુરોશ એ બુઈ હમી
ગુલે બહુર ખીરહુ એ બુઈ હમી
એ તૂ બાચ માનદ હમી રન્ગે તૂ
બદુકમન દેહી ફરોશો ગન્ગે તૂ
એ બહુરે કસાન રન્ગ બર તાન નેહી
એ કમ દાનેશી બાશદો અખેહી
પયામીસ્ત અચ મરુગ મ્મએ સફીદ
એબુદન એ દારી તો અન્દી ઉમીદ
શુનીન ગોઠુત બીદાર દેલ શહુરયાર
કે ગર બન્દલ અચ બખોરો કેરેગાર
ગુઝર ચાકુતી મીગુઝશતી હમાન
બતદખીર બર ગર્દેશો આરમાન
કે ફર્જાનહો મર્દે પખાશખર
એ બખોરોશ બહુરોશ નેયાબદ ગુઝર
દેગર હરકે દર ગન્ગે મન કશતલુ શુદ
ગર અચ અખતરશ રૂચ બરગશતલુ શુદ
બદદો બખૂન રીખતન પુદ સજા
કે બીદાદગર કસ નેયાબદ રહા
બેદીદન્દ બાદાફરહુ યકી
શુ ગશતન્દ બાચ અચ રહે બેખદી
કસ અચ ખાસ્ત યજદાન કરાનહુ નેયાકુત
એ કારે જમાનહુ બહાનહુ નેયાકુત
બસી ચીચ બખીરો નેસ્તદ કસી
નપુદ અચ નચદીકે ઈશાન બસી

એકના હોડ ગરીબાઈનાં સખએ સુકા પડી ગયા છે-ખીનને ધણું
મળવાથી રાતે બેધ નથી આવતી.

પૂરો દિવસ એ બન્ને જણનો શિકાર કરે છે-બાગ્યશાળી તેજ રાખ્સ
કે જોનો આત્મા હઠાપણી પર્વરેશી કરે છે.”

સિકંદરે જ્યારે તેઓની આવી વાત સાંભળી-ત્યારે તેનો ચેહરો
મેથીના ફૂલ મિસાલ અંદ થયો.

તેણે બન્ને ગાલ ફિકા બનાવ્યા અને આંખો આંસુ ભરેલી કીધી-
તેમજ પોતાનો હસ્તો ચેહરો વળ ખાંધેલો બનાવ્યો.

ત્યાર બાદ હોકમ ચલાવનાર પાદશાહે પૂછ્યું-કે “મારી પાસેથી તમે
શાની હાજત રાખો છો ?

હું મારો ખજાનો તમેને આપવાની આનાકાની કરીશ નહીં-અને
તે પાછળ લીધેલી પોતાની મેહનતનો કરો વિચાર કરીશ નહીં.”

બ્રાહ્મણોમાંથી એકે જવાબ દીધો કે એ બુલંદ મરતબાના પાદશાહ !-
તું અમારી ઉપર બુદ્ધાપાનો અને મોતનો દરવાજો બંદ કર.”

પાદશાહે તેને એવો જવાબ દીધો-કે “મોત આગળ કેમની આબેઝી ૨૨૫
કામ લાગતી નથી.

તે તેજ ચુંગાલના અઢદહા (મોત)થી તું કેવી રીતે બચી રહે ?-કારણકે
અગર તું લોહાંને બનેલો હોય તોપણ તેનાથી છટકારો પામી શકે નહીં.

એક જવાન ગમે એટલો લાગેમો વખત સુધી અહીં રહેશે તો પણ
તે બુદ્ધાપાના દિવસથી ખલાસી મેળવવાનો નથી.”

પેલા બ્રાહ્મણે તેને કહ્યું કે “એ દેશની સંભાળ રાખનાર દાનેશમંદ
અને હુકમ ચલાવનારા પાદશાહ !

જ્યારે તું જાણે છે કે આપણાં મોતનો કાંઈ ઉપાય નથી-અને બુદ્ધાપા
કરતાં બીજી વધારે ખરાબ આક્રમ કોઇ નથી,

ત્યારે તું મેહનત કરી દેશો જીતવાની કાં જન્મળ કરે છે ?-અને
ફાકટનું એકરી ફલ શા માટે સુધે છે ?

તારી સઘળી મેહનત તો તારી પાછળજ રહી જશે અને તે તારી
મેહનત અને ભેગો કીધેલો ખજાનો દુશ્મનોને સોંપી જશે.

ખીનઓ માટે તું મેહનત કરે-એ બેવકૂફી અને મૂખર્ધિજ ગણાય.

સફેદ ગાલ એ મોતનોજ પયગામ છે-તો પછી જીવતો રહેવાની
એટલી બધી આશા શા માટે રાખે છે ?”

તે બાહોશ પાદશાહ સિકંદરે કહ્યું-કે “જો બોદાનો બંદો બોદા
તરફનાં નિર્મણથી,

છટકી શકતો હતો તો કોઈ પણ યુક્તિથી તે આ આરમાનની ગર્દેશ ૨૨૬
માંથી છટકતો.

પણ અક્લમંદ અને નાદાન બન્ને-બોદાતાલાના નિર્મણથી કોરોશ
કરવા છતાં છટકી શકતા નથી.

વળી જો કોઈ કે મારી લડાઈમાં મ.ચાં ગયા-અથવા સિતારાની ચાલે
તેઓનો દહાડો બરગરતે બેસાડ્યો,

તો તેઓ તો દુઃખી થવાને અને લોહી રેડવાનેજ લાયકના હતા-
કારણકે કોઈ બુદ્ધમગાર તેની સજામાંથી છટકી શકતો નથી.

જ્યારે તેઓ દાનાહના માર્ગથી વેગળા ગયા-ત્યારે તેઓએ આવી
બોદાઈ શિક્ષા જોઈ.

કોઇ પણ માણસ બોદાની મરજીથી દૂર જઈ શક્યો નથી-કે અમા-
નાની વર્ત્યુકથી બચી શક્યો નથી.”

પછી સિકંદરે તેઓને ધણી ચીજો બક્ષી પણ કોઇબી લીધી નહીં-
કારણકે તેઓને ધણો લોભ નહીં હતો.

રસીદને સેકન્દર અદર્યાએ ખાવર
વ દીદને રોગેટ્તીહા.

સિકંદરનું પશ્ચિમના દર્યા તરફ જઈ પહોંચ્યું
અને ત્યાંની અદભુત ચીજો* જોવી.

બી આઝાર અઝાન જયગાહ ખર ગેરેકૂત
ખરાન હમ નેશાન રાહ ખાવર ગેરેકૂત
એ શહરે ખરહમન ખલઈ રસીદ
યકી બીકરાન અરફ દર્યા બેદીદ
ખસાને જનાન મરફ પૂરીદલ રૂય
હમી રફત આ જામહે રંગો ખૂય
૨૨૭ જખાનહા ન તાઝીઓ ન ખુસ્તવી
ન ચીની ન તર્કીઓ ન પહલવી
એ માહી બદીશાન હમરૂ ખર્દની
એ જાઈ નખુદ રાહ આવર્દની
સેકન્દર રોગેકૂત અન્દર ઈશાન બેમાન્દ
ખરૂમી હમી નામે યઝદાન બેમાન્દ
હમ આનગાહ ફૂહી ખરૂ આમહ એ આખ
દુરેખશન્દહા ખરૂદ ચૂન આકૂતાખ
સેકન્દર યકી તીજ કશ્તી બેએસેત
કે આનર બદીદલ બેખીનહ દુરેસેત
યકી ગોકૂત અંચ આન ફીક્સુફાન ખશાહ
કે ખરૂ અરફ દર્યા તોરા નીસેત રાહ
બેમાન તા બેખીનહ મરૂ આનર કસી
કે ખહરહ બેદારહ એ દાનેશ ખસી
એ રૂમીઓ અચ મર્દુમે પારસી
ખદાન કશ્તી અન્દર નેશસ્તહ સી
યકી ખરૂદ માહી છુદ આન લખ્તે ફૂહ
હમ આનગાહ ચુ તખ્ત અન્દર આમહ ગોરૂહ
ફેરૂ બોર્દલ કશ્તી હમ અન્દર શેતાખ
હમ આનગાહ શુદ નાપદીહ અન્દર આખ
૨૨૮ સેપાહે સેકન્દર અચ ખીરહ માન્દ
હમી હરૂ કસી નામે યઝદાન બેમાન્દ
ખફ ગોકૂત મુબેહ કે દાનેશ બેહસ્ત
કે દાના બગીતી એ હરૂ કરા મેહસ્ત
અગરૂ શાહ રફતીઓ ગશ્તી તખાહ
પુરૂ અચ ખૂન શુદી જાને અન્દી સેપાહ

સિકંદર તેઓને કરી દાન પુગાડયા વના ત્યાંથી પાછો ફર્યો-અને
એમનો એમજ પશ્ચિમના રસ્તો લીધો.

તે બ્રાહ્મણોનાં શેઠદરમાંથી એક એવી જગ્યાએ જઈ પહોંચ્યો કે જ્યાં
તેણે એક કિનારા વખરનો જાહે દર્શાવેલો.

ત્યાંના મદે, ઔરતોની માફક તરેહવાર કપડાં અને સણગાર સાથ
પોતાના ચેહરા ટાંકેલા રાખી ફરતા હતા.

તેઓની બાખા નહીં અરબી કે નહીં ફાર્સી, નહીં ચીની કે નહીં તુર્કી
કે નહીં પહલવી હતી (યાને બુદીજ હતી).

તે સપ્તગાઓના ખોરાક માછલીનાં હોતા અને કોઈ પણ ઠેકાણેથી
બીજી ચીજ લાવવાનાં સાંધણુ હતાં નહીં.

સિકંદર તેઓની રીતભાત જોઈ અજબ થયો-અને રૂમી જખાનમાં
ચઢદાનનું નામ લીધું.

તેવામાં દર્યામાંથી એક પહાડ આકૂતાખની માફક ઝળકતો અને
પીળો ઉપર નીકળી આવેલો.

સિકંદરે શેતાખ ચાલની એક કિસ્તી માંગી-કે તેને પોતાની આંખોએ
ખરાખર જોય.

ફીક્સુફામાંથી એક જણે પાદશાહને કહ્યું કે “આ જાહે દર્શામાં
તને માટે મળવાનો નથી.

મદે કોઈ બીજે વધારે દાનાથ ધરાવનારો રાખસ એને તપાસી
આવે ત્યાં રૂપી તું ધોલી બ.”

જેથી રૂમી અને પારસી મદેમાંથી-ત્રીસ જણ તે કિસ્તીમાં બેઠા.

પણ તે પહાડનો દફરો તો એક પીળી માછલી હતી અને જે વખતે
વેલી ટાળકા જેવી તેની નજદીક આવી,

તેની તુરત આખી કિસ્તી પોતાનાં બેઠામાં ઉતારી દીધી અને શિતાખ
પાણીમાં ગુમ થઈ ગઈ.

તે જોઈ સિકંદરનું લશ્કર અજબ થયું-અને દરેક જણે ચઢદાનનું
નામ લીધું.

એક વઝીરે સિકંદરને કહ્યું કે “દાનાઈ ધણીજ સારી ચીજ છે-કારણકે
ઉઢાપણવાળો માણસ દુન્યામાં સપ્તમાં ફરતાં ચલિયતો છે.

જે પાદશાહ હમણા ગયો હતો અને એજ નારા પાર્યો હતો-તો
આ સપ્તમાં લશ્કરનાં દિવ ખૂન બરેલાં બન્યાં હતાં.”

* ઇરાનની આસપાસના કયા કયા દેશો ઉપર સિકંદર ચઢાઈ લઈ ગયો તે ફિદોઈસી પોતાની કેતાબમાં આપે છે. ફિદોઈસીએ આપેલી ચઢાઈઓનાં વધતાં ઓછાં બેચાન યૂરોપ દેશના લખનારાઓ પણ આપે છે. પણ સિકંદરે જોયેલી અદભુત ચીજોનું જે બેચાન ફિદોઈસી આપે છે, તે વિષેના જરાપણુ એસારો યૂરોપિયન લખનારાઓ આપતા નથી. સિકંદરે જોયેલી અદભુત ચીજોનું બેચાન ફિદોઈસી ફેણને આધારે લખે છે, તે બરાબર સમજ પડતું નથી. આપણી અટકળ એવી છે કે ઘણું કરીને ફિદોઈસીને “સેકંદરે ઝૂકર્નયન”ના કિસ્સાનો આધાર હોવો જોઈયે. ફિદોઈસીએ સેકંદરે ઝૂકર્નયનને અને ઈરાન છૂટનાર સેકંદરને એકજ પુરવ મણેલો હોવો જોઈયે. ઈસ્લામીઓની પવિત્ર “કુરાન શરીફ”માં ઝૂકર્નયન વિષે જે બાબત લખાયેલી છે તે મધ્યે આપેલું છે કે તે આખે હયાત (અમર ઝિંદગીનું પાણી) મેળવવા ગયો હતો. ફિદોઈસી પણ તેનેજ મળતો કિસ્સો શાહનામા મધ્યે ઈરાન છૂટનારા સિકંદરની નિરખતામાં આપ્યો છે. પણ બીજા ફાર્સી ઉસ્તાદો કયજુસરને અથવા ફરીદુનને કુરાનમાંના “સેકંદરે ઝૂકર્નયન” તરીકે ઓળખાવી ગયા છે. ગમે તેમ હોય તો પણ આટલું તો ખરૂં છે કે ફિદોઈસી સિવાય યૂરોપ અને એસિયા-મોનો કોઈ પણ તવારીખનવેસ સિકંદરે જોયેલી અદભુત ચીજોનો એસારો કર્યો નથી તેથી કહેવું પડે છે કે ફિદોઈસીની આ બીના તેહકીક તલબ રહેશે.

વજાન જાયમહુ લશકર અન્દર કરીહ
યકી આખીરી નવ આમહ પદીહ
બમેરહ અન્દરશ નય બસાને ફેરખત
તો ગોઠતી કે ચૂબે ચનારસ સખત
એ દહુ રશ ફેરખત ખૂદ પહુનાએ ઊય
એહલ રશ બેપયમહુ ખાલાએ ઊય
હમહ ખાનહા કર્દહ અચ ચૂબે નય
જમીનશ હમ અચ નય ફેરે બોઈહ પય
નશાયેસત ખુદ દર નયસતાન ખસી
એ શરી નખુરહ આમે ઊ હર કરી
ચુ ખુજશત અજીન આખ જાધ રસીહ
કે આમહ યકી જરુદ દયા પદીહ
જહાન ખુરશો આખ ચૂન અન્બખીન
હમી શુરક ખૂદહ ખાકે જમીન
બેખુદહે કર્દહ આહગે ખાખ
ખસી મારે પીચાન ખર આમહ એ આખ
વજાન બીસહુ ગજુદમ ચુ આતેશ ખરન્ગ
જહાન શુદ ખરાન બોઠતગાન તારે તન્ગ
ખહર ખૂશદ ખર ફેરાવાન બેમોરહ
ખુજોખાને દાનાઓ મદાને ગોરહ
એ ચક્રસુ બેયામહ ફેરાવાન ગરાચ
ચુ અહમરા દન્દાનહા શાન દરાચ
એ દસે રેગર શીર મેહુતાર એ ગાવ
કે ખા જન્ગે ઈશાન નખુદ તૂશો તાવ
સેપાહશ એ દયા બચક્ર સુ શુદહ
ખદાન નયસેતાન આતેશ અન્દર જદહ
બેકોશતન્દ અન્દાન એ ખૂકાન કે રાહુ
બચક્રખારગી તન્ગ શુદ ખર સેપાહ

હવે તે જગ્યા છોડી લશકરને આગળ ચલાવ્યું-અને એક અન્યબ
જેવા તળાવ દેખાયા.

જેની આસપાસ મોટાં ઝાડ જેવા વાંસ ઉગેલા હતા-તું કહે ગોચા
તે વાંસ ચનારના ઝાડનાં લાકડાં મિસાલ સખત હતા.

તેનો ઘેરાવો દશ હાથ કરતાં વધારે હતો-અને તેની ઊંચાઈ ચાળીસ
હાથની હતી.

સંઘનાં ઘર તે વાંસનાં લાકડાંનાજ બનાવેલાં હતાં-અને તેની નીચેની
ઝમીન પણ વાંસના પાયા પુરીને બનાવી હતી,

તે વાંસનાં વનમાં વધારેવાર થોભવું અશક્ય હતું-તે તરફતું પાણી
પણ ખારાસને લીધે કોઇયે પીધું નહીં.

તે પાણી છોડી આગળ ચાલ્યા તો એક એવી જગ્યાએ જઈ પુગ્યા-
કે ત્યાં એક બેડી નદી દેખાઇ.

ત્યાંનો મુલક ખુશ્તુમા હતો અને પાણી મધ જેવું મીઠું હતું-તે
ઝમીનની ખાક કરતુરીની સુગંધ આપતી હતી.

ત્યાં તેઓએ ખાણું ખાધું અને સૂવાનો વિચાર કીધો-તેવામાં ૨૨૬
પાણીમાંથી ઘણા સરખા વળખાતા સાપ નીકળી આવ્યા.

તેમજ જંગલમાંથી આતશને રંગના વીણ નીકળ્યા-જેથી પેલા
સૂતેલાઓ ઉપર જેહાન અધારી અને તંગ બની.

દરેક ખૂણામાં ઘણાક દાના ખુજોગે અને ખડાદુર મદેનું મરણ પામ્યા.

વળી એક તરફથી ઘણાક છુટો નીકળી આવ્યાં-જેઓનાં દાંત તલવાર
જેવા લાગ્યા હતા.

બીજાં જંગલમાંથી ગાય કરતાં મોટા સિંહો નીકળી આવ્યા-કે જેઓની
સામે થવાની કોઇને દિશ્મત અને શક્તિ નહીં હતી.

તેનું લશકર પેલી નદી બોળગી ખસી ગયું-અને પેલાં વાંસનાં
જંગલમાં આગ લગાડી દીધી.

અને એટલાં બધાં છુટો માર્યાં કે જેથી એક મરતબે લશકરનો રસ્તો
પણ બંધ થઈ ગયા.

રસીદને સેકન્દર ખર ઝમીને
હબશુ વ જન્ગ કર્દન વ
ફીરઝી યાખ્તાન.

સિકંદરનું હબશાના મુલકમાં જઈ પહોંચવું
અને ત્યાં લડાઈ કરી ફતેહ
મેળવવી.

વજાન જાયમહુ શાહે ખુરશીહ ફરશ
બેયામહ દમાન તા ઝમીને હબશ
એ મર્દુમ ઝમીન દીહ ચૂન ખરે જાહ
સેયહુ એહરહો અશમહા ચૂન અરાધ
તાનાવર યકી લશકરે જૂરમહ
ખરહુનહુ તનો સુતો ખાલા બલહ
ચુ અચ દર દીદન્દ ગદે સેપાહ
ખોરશી ખર આમહ એ અખરે સેયાહુ
સેપાહુ અન્બખન શુદ હજારાન હજાર
કઝાન તીરહુ શુદ દીદએ શહૂરયાર
ખસુએ સેકન્દર નેહાદન્દ રૂય
બેકોશતન્દ બેચારુ પખાશબુય

તે જગ્યાએથી ખોરશીદની મિસાલનો પાદશાહ-હતાવળે કુચ કરીને
હબશના મુલકમાં જઈ પુગ્યા.

તેણે ત્યાંના માણસોથી તે ઝમીન કાગડાની પાંખની મિસાલ કાળી
થયલી બેઈ-તેઓના ચેહરા કાળા અને આંખો ચેરાગની માફક ચળકતી બેઈ.

તે એક ફરબે માણસોનું ઝોરાવર લશકર બનેલું હતું-તેઓ ઉધાડા
શરીરના મજબૂત અને લાગ્યા કદના હતા.

ન્યારે તેઓએ દૂરથી લશકરની ગઈ બેઈ-ત્યારે તેઓએ સીઆહ ૨૩૦
વાદળ સૂધી એક પોકાર ઉઠાવ્યો.

તેઓનું હજારો હજાર માણસોનું લશકર એકઠું થયું-જેથી પાદશાહની
આંખ કાળી પડી.

તેઓ સિકંદર તરફ ધસી ગયા-અને ઘણાક લડાયકોને મારી નાખ્યા.

અતએ સનાન ઉરેતુઆન દાસ્તન
હમી ખર તને મરૂહ બુઝાસ્તન
અલશકર બેફરૂમૂહ પસ શહૂરયાર
કે ખદશિતન આલતે કાઝાર
અરહુતન બજન અન્દર આમહ હબશ
ધમી ગશત અઝાન લશકરે શીર ફેશ
બેકાસ્તન અઝીશાન કુજૂન અસ હઝાર
બીચીઈ દીગર સર અસ કાઝાર
એ ખૂન રીપતન ગશત ફૂએ ઝમીન
સરાસર બેકદારે દયાએ ચીન
ચુ અસ ખૂન દરો દશત આલુદફ ગશત
એ કાસ્તન બહર નય ખર તુદફ ગશત
ખશન તુદફ ખાશાકુહા ખર બદન
બેફરૂમૂહ તા આનેશ અન્દર બદન
૨૩૧ ચુ શખ તીરફ શુહ આમહ અવાએ ગરુ
સેકન્દર બેપૂશીઈ ખૂતાનો તરુ
ફસીલફ એ ગોરુ અન્દર આમહ બપીશ
ખતન હર ચકી ચૂન ચકી ગાવમાશ
ચકી પીશરઉ ખૂહ મેહતર એ પીલ
બસર ખર સંઝન દાશત હમ રંગે નીલ
અઝાન નામદારાન ફેરાયાન બેકાસ્ત
ખસી હમ્લક બોઈદો નન્મૂહ પોશત
બેગશતન ફર્તમે કારશ ખતીર
ચકી આહનીન ફૂહ બુહ પીલ ગીર

રસીદને સેકન્દર બશારે નર્મપા-
યાન વ જન્મ કર્દન વ ફીરઝી
યાસ્તન વ કાસ્તને અઝદહા વ
રસ્તને ઊ ખર સરે ફૂહી વ અઝ
મર્ગે ખુદ આગાહી યાસ્તન.

સિકન્દરનું નર્મપાયાન શેહરમાં જઈ પહોંચ્યું અને
ત્યાં લડાઈ કરી ફતેહ પામ્યું અને એક અઝદહાને
માર્યું અને પહાડની ટોચ ઉપર
જઈ પોતાનાં મોત માટેની
ખબર મેળવવી.

૨૩૨ વઝાન નયગહ તીસ લશકર બેરાન
ખસી નામે દાદાર ગયહાન બેખાન
ચુ નસદીકીએ નર્મપાયાન રસીદ
નેગહ કરૂહ મરુદમ બીચન્દાજી દીહ
ન અરપો ન જઈશન ન તીધો ન ગોરુ
અઝાન હર ચકી ફૂદકી શીર બોરુ
ચુ તન્મ અન્દર આમહ બહીશાન સેપાહ
જેહાન ગશત ખર નર્મપાયાન સેપાહ
ચુ રઅહે બોરુશાન ખર આમહ ઘેરીવ
ખઝાનુ દવાન નર્મપાયાન ચુ દીવ
ખસૂએ સેકન્દર નેહાદન ફય
ખતન રશમ સાએ બહેલ કીનહુ બુય

બાલાની જગ્યાએ તેઓ પાસે હાડકાં હતાં-જે તેઓ માણસોને
બોંકી દેતા હતા.
પછી પાદશાહ સિકન્દરે લશકરને ફર્માવ્યું-જેથી તેઓએ પણ લડાઈનાં
દયિયાર ઉઠાવ્યાં.
દબશીઆ નાગજ લડાઈમાં ઉતર્યાં અને આ સિંહ મિસાલનાં
લશકરથી નાસિપાસ થયા.
તે દબશીઆમાંથી હઝારથી વધારેને માર્યાં-જેથી ખીખઓએ લડાઈથી
પોતાનાં સર ફેરવ્યાં.
લોહી રેડવાથી જમીનની સપાટી ચીનના દયા જેવી લાલ બની.

ન્યારે તે જંગલ અને મયદાન લોહીથી ભિંજઈ ગયા-અને જંગલજ
ખૂંદોમાંના દગલા થયા,
ત્યારે તે દગલા ઉપર કચરો નાગ્યાં-અને સિકન્દરે દોઢકમ કાંધો જેથી
તેને સળગાવી મૂક્યા.
ન્યારે રાત પડી ત્યારે વડવાનો આવાજ નીકળ્યો-જેથી સિકન્દરે
બળતર અને લડાઈની ટોચી પેદેરી.
તે વડવાનું એક ટાળુ આગળ આવી લાંબું જેમાંનું દરેક વર બેંસ
જેવડું મોટું હતું.
તેઓનું સરદાર વર, દાથી કરતાં પણ મોટું હતું અને માર્યાં ઉપર
બડુ રંગનું શિંગડું હતું.
તેણે સરદારોમાંના ધણેકોને માર્યાં-તેની ઉપર ધણેક હમ્લા લઈ
જવા છતાં તે પાછળ હસ્યું નહીં.
શેષે તેઓએ તીરે કરી તેની લડાઈનું કામ તમામ કાંધું-તે વર
એક દાથી પકડનારો લોખંડનો પદારથ હતો.

તે જગ્યાએથી તેણે શેતાળ લશકર આગળ ચલાવ્યું-ફુવાના સાહેબ
દાદારનું નામ વારંવાર જવાન ઉપર લીધું.
ન્યારે સિકન્દરે હાડકાં વગરના પગવાળાં માણસોનાં શેહરની નજીક
આવી પુચ્યા ત્યારે તેને તપાસ ઉપરથી માઝૂમ હતું કે ત્યાં માણસોની
વગ્ની ધણી મોટી હતી.
તેઓ પાસે ઘોડા, બળતર, તલવાર કે મોર્ચ કાંઈ હતાં નહીં-તેઓ
પાસે દરેકની સાથે સિંહનાં કદનું એકે છોકરું હતું.
ન્યારે લશકર તેઓની છેક નજીક આવ્યું-ત્યારે તે નર્મપાયાન લોકો
ઉપર જેહાન સીઆહ બની.
પોકારતાં વાદળની મિસાલ પોકાર ઉડાવી તે નર્મપાયાન લોકો દેવની
માફક છુટણમડિયે દાડતા.
સિકન્દર તરફ ધસી આવ્યા-તેઓ લડાયક આંધાન અને કીના ભરેલાં
હિલના હતા.

યકી સન્ન આરાન બેકેન્દ્ર સખ
 યુ બાઈ ખજાન બર વજ્ર બર દેરખ
 બતીધા બતીર અન્દર આમદ સેપાહ
 તો ગોકૂતી કે શુદ્ધ રૂએ રજશન સેપાહ
 યુ અચ નરમપાયાન ફેરાવાન નમાન્દ
 સેકન્દર બેયાસુદા લશ્કર બેરાન્દ
 બેશુદ તાઝેયાન તા બશકુરી રસીદ
 કે આનરા મેયાનો કરાનહુ નદીદ
 બઅઈન હમહુ પીશવાચ આમદન્દ
 કુશાદહુ દેલો બી નેયાચ આમદન્દ
 બેબાઈન્દ હર ગૂનહુ ગુરેતદની
 કે પૂશીદનીહાઓ અચ ખદની
 સેકન્દર બેપુર્સીદો બેન્વાખત શાન
 બઅન્દાહહુ બર પાયગહુ સાખ શાન
 વજાન પસ બેકરમુદ તા કેહુતરાન
 હમાન નામદારાનો નીકુઅખતરાન
 બહાન રૂએ હામૂન ફેગન્દન્દ નખ
 બહીબા શુદ્ધ આરાતહુ રીગો શખ
 કશીદન્દ બર દશ પદહુ સરાય
 બગેઈશ દેલીરાન ગેરેકુતન્દ ભય
 બરામેશ નેહાદન્દ ચક્ર બારહુ રય
 હમાન ચક્ર સવારહુ હમાન નામજૂય
 યુ બેશમોરહુ શન્દી બતીન ગૂનહુ શાહુ
 ગહી બચમો બાદહુ ગહુ આરામગાહુ
 બર આસુદ લશ્કર એ નંગો નખરુદ
 ચશીદહુ એ ગીતી હમાન ગર્મો સરુદ
 વજાન પસ હમી બેરેત બી ગાહો ગાહુ
 યકી રૂએ ફરેખ કે રાનહુ સેપાહ
 હમી બેરેત અચ હર કસી આગહી
 નજહ હીચ કસ રાય બા ફરેલી
 સર અન્દર સેતારહુ યકી ફૂહ હીદ
 કે ગોકૂતી કે ગરુદન બેબાહદ કશીદ
 બહાન ફૂહ મરુદમ બુદી અન્દખી
 શમે તીરહુ ઝીશાન નમાન્દી યકી
 બેપુર્સીદ અઝીશાન સેકન્દર કે રાહુ
 કુદામરેતો ચુન રાન્દ બાયહ સેપાહ
 હમહુ ચક્રસરહુ બાન્દન્દ આઝીન
 કે અય નામવર શહૂરયારે ઝમીન
 બરકૂતન બહીન ફૂહ બૂદી ગુજર
 અગર બર ગુઝરતી બર ઊ રાહુબર
 યકી અચદહાઈરેત ઝાન રૂએ ફૂહ
 કે ગોરુ બાયહ અચ રન્ને ઝહુરશ સોતૂહ
 નેયારહુ ગુઝરતન બર ઊ ઈન્ સેપાહ
 હમી ફૂદે ઝહુરશ બર બાયહ બમાહુ
 હમી આતેશ અફઝહ અચ કામે ઊય
 હો ગીચુ બુવહ પીલરા દામે ઊય
 હમહુ શહૂર બા ઊ નદારીમ તાવ
 બુરેશ બાયદશ હર શબી પન્જ ગાવ
 બેખૂરીમો બર ફૂદે ખાશ બરીમ
 પુર અન્દીશહો બા મોદારા બરીમ

તેઓએ જેમ ચોમાસાનો પવન ઝાડો ઉપર કુકે તેમ એક સખત
 પત્થરનો વરસાદ વરસાવવા માડ્યો.

જેથી સિકંદરનું લશ્કર પણ તલવાર અને તીર સાથે આગળ વધ્યું-
 તું કહે ગોયા રેશન રૌઝ પણ સીઆહ બની ગયા.

જ્યારે તે નમ્રપાયાન લોકોમાંથી ધણીક બાકી રહ્યા નહીં-ત્યારે સિકંદરે
 આસાયેશ લઇને લશ્કર આગળ ચલાવ્યું.

અને એક શેહર કે જેની કશી હદ દેખાતી ન હતી ત્યાં આવી
 પહોંચ્યા ત્યાં સૂધી તે ઝડપથી ચાલ્યા કાઢ્યા.

તે શેહરનાં લોકો ખુશહાલ દિલે અને કોઈ પણ ધીઝળી આરામ રાખ્યા
 વગર પોતાની રીત રેવાજ પ્રમાણે સિકંદરને લેવા આવ્યા.

અને સાથે તરેહતરેહના બિઝાના, પોશાકો અને ખોરાક પણ લઈ ગયા.

સિકંદરે તેઓને આવકાર દીધા બપોર આઢીયત પૂછી અને દરેકના
 દરજ્જા પ્રમાણે બેસાડ્યા.

પછી તેણે હોશમ કપો જેથી નાકરોએ તેમજ નામદાર અને નેકબખત
 લોકોએ,

તે મયદાનમાં ગલીચા બિઝાગ્યા-જેથી તે રૈતીવાળી અને પહાડી
 ઝમીન રેશમી કપડાંથી સજ્જાર પામેલી બની ગઈ.

તે મયદાનમાં છાવણી નાખી-તેની આસપાસની જગ્યા તેના પેહલ ૨૩૩
 વાનોએ ઘેરી લીધી

પછી શું એક ઘોડેસવાર કે શું નામજેય સરદાર સધળા મોજમઝાહ
 કરવા પડ્યા.

જ્યારે પાદશાહે એવી રીતે ઘડિકમાં મજલેસ અને શાખ તેા ઘડિ-
 કમાં આરામગાહમાં વખત કાઢેયા,

ત્યારે દુન્યાની લીલી સુકી બેચલુ-લશ્કર પણ કાતિ મેળવવાથી તેમજ
 લગાઈ કરવાથી આસાયેશ લેવા લાગ્યું.

ત્યાર બાદ પાદશાહ વખત બે વખત એક મુબારક દહાડો શોધતો
 રહ્યો કે તે દહાડે લશ્કર આગળ ચલાવે.

તે દરેક જણ પાસેથી તેવા દિવસની ખબર શોધવા લાગ્યા-પણ
 કોઈએ કંઈ પણ મુબારક ખરેખરા વિચાર આપ્યો નહીં.

સિકંદરે એક પહાડ બોલ્યા જેનું શિખર સેતારા સૂધી પુગેહું હતું-
 ગોયા તે આરમાનને પણ ખેંચી લેવા માગતો હતો.

તે પહાડ ઉપર ઘોડાંક માણસો રહેતાં હતાં-પણ અંધારી રાતે તો
 તેઓમાંથી ત્યાં એક પણ રહેતો હતો નહીં.

સિકંદરે પેલાઓને પૂછ્યું કે “એની ઉપર જવાનો માર્ગ-ક્યાં છે?
 અને લશ્કર કેવી રીતે લઈ જવું બેઠયે?”

તે સધળાઓ દુઆ કરી બોલ્યા-કે “ઓ દેશના નામીયા પાદશાહ!

તે કોઈ મુસાફર જવા માગતો હોય-તો તેને આ પહાડ ઉપરથી ૨૩૪
 તેને રસ્તો મળી શકે.

પણ પહાડની પેલી તરફ એક અઝદહા છે-જેનાં ઝેહરની પીડાથી
 વડ પણ આઝેજ થાય છે.

આ તારફ લશ્કર તે ઉપર જઈ શકશે નહીં-કારણકે તેનાં ઝેહરને
 ધૂવેા ચંદ્ર સૂધી પુગે છે.

તેનાં મોંમાંથી આવનાના શોલા નીકળે છે-અને તેનાં બન્ને લટિયાં
 હાથીને સપડાવવાની બળ જેવાં છે.

અમારું આખું શેહર તેની સામે થવાની શક્તિ ધરાવતું નથી-તેના
 ખોરાકને માટે દર રાતે પાંચ ગાય બેઠયે છે.

તે અમો ખરીદ્યે છિયે અને આ ખરબચડા પહાડ ઉપર સાવચેતી
 બરેલા અને નર્મસ સાથે લઈ જઈયે છિયે.

અહાન્ તા નેયાયહ અહીન્ રૂએ હૂં
 ન પીયાનહ અચ મા ગોહુહા ગોહુહ
 શુ આન્ અમ્મદહારા ખુરેશ બૂહ આહ
 એ મદાને લશ્કર ગુઝીન્ કંરૂ શાહ
 બેફરૂહ સાહારે દીહીમ બૂય
 કે નેહદહ આન્ રૂચ ચીઝી બૂય
 શુ ગાહે ખુરેશ દર ગુઝરત અમ્મદહા
 બિયામહ શુ આતેશ અહાન્ તુન્ બ
 સેકેન્દરૂ બેફરૂહ તા લશ્કરેશ
 રકપ યકી તીરૂ ખારાન્ કુનહ અચ બરેશ
 બેહદ યકુ દમ આન્ અમ્મદહાએ પલીહ
 તને અન્ અચ આનહા બદમ દરૂ કશીહ
 બેફરૂહ એરેકંદરે ફીફૂર
 તખીરહ બજબમ આલરીદનેહા ફૂર
 હમાન્ બી કશાન્ આતેશ અફૂતન્હ
 બહરૂ ગૂશઈ આતેશી સૂપતન્હ
 શુ હૂં અચ તખીરહ પુરૂ આવાચ ગરત
 બેતસીદો આન્ બનનૂરૂ ખાચ ગરત
 શુ ખુરૂશીહ બરૂ હદ સરૂ અચ બોર્જ ગાવ
 એ ગુલઝારૂ બરૂખારે બાન્ગે અકાવ
 દરમ દાદ સાહારે જન્ગી એ ગન્જ
 બિયાવરૂહ બા ખીશતન્ ગાવ પન્જ
 બેકોરેશો બસરૂ શાન્ બરૂ આહીખત પૂરેત
 અહાન્ બદુઈ દાદ દેહ મદે ફૂરેત
 બિયાગન્હ ચર્મશ બહુરે બનકૂત
 સુએ અમ્મદહા રૂચ બેહાહ તકૂત
 બદમ પૂરેતહારા પુરૂ અચ બાહ કંરૂ
 એ દાદારે નીકી હેહેશ યાહ કંરૂ
 રકફ બેફરૂહ તા પૂરેત બદશિતન્હ
 હમહુ દરેત બરૂ દરેત બુઝાશિતન્હ
 શુ નસદીકીએ અમ્મદહા રૂત શાહ
 બસાને યકી અજૂ દીદશ સેયાહ
 જબાનશ કબૂદો હો અશમશ શુ ખૂન્
 હમી આતેશ આમહ એ કામશ બેઝન્
 શુ ગાવ અચ સરે હૂં બેહાખતન્હ
 બરૂ આન્ અમ્મદહા દેહ બેપદાખતન્હ
 ફેરૂ બોરૂહ ચૂન્ બાહ ગાવ અમ્મદહા
 શુ આમહ એ અન્ગે દેહીરાન્ રહા
 શુ અચ પૂરેત પચબન્દશ આગન્દહુ શુહ
 બરૂ અન્દામ હંજરેશ પરાગન્દહુ શુહ
 હમહુ રૂદગાનીશ સૂરાખ કંરૂ
 બમધએ બપય રાહુ ગોરેતાખ કંરૂ
 હમી હદ સરશરા બરાન્ હૂહો સન્ગ
 ચુનીન્ તા બરૂ આમહ જમાની દેરન્
 સેપાહી બરૂ બી બરૂ બેખારીહ તીરૂ
 બપાય આમહ આન્ હૂં નખ્ચીરૂગીરૂ
 વજાન્ બાયગહુ તીચ બદશિતન્હ
 તને અમ્મદહા ખારૂ બુઝાશિતન્હ
 રક૭ બિયાવરૂહ લશ્કરૂ બહૂદી દેગરૂ
 કઝાન્ ખીરહુ શુહ મદે પખીશબરૂ

તે એટલા માટેજ કે તે પહાડની એણી ગમ હતી પડે નહીં અને
 અમારાં ટાળાંમાંથી લોકોને દુઃખી કરે નહીં.”
 એવું સાંભળી ન્યારે તે અઝદહાને ખાવાનો વખત થયો-ત્યારે
 પાદશાહે તે લશ્કરમાંથી બહાદુર મદોને ચુંટી કાઢ્યા.
 અને તે તાજ છીનવી લેનાર પાદશાહે હોકમ કીધો કે “તેને તે દહાડે
 કાંઈબી ખાવાનું આપવું નહીં.”
 ન્યારે અઝદહાને ખાવાનો વખત થઈ ગયો-ત્યારે તે આતશની ઝડપે
 પેલી બડબચડી જગ્યા ઉપર આવ્યો.
 તેજ વખત સિકંદરે પોતાનાં લશ્કરને તેની ઉપર તીરનો વરસાદ
 વરસાવવા હોકમ આપ્યો.
 તે પલીદ અઝદહાએ એક દમ ખેંચ્યો-જેથી તેઓમાંથી કેટલાક
 જલાને તે દમમાં ખેંચી લીધા.
 શ્રીદૂસના ઊકારા સિકંદરે ક્રૂધાવ્યું-જેથી તેઓએ ટોલ અને નગારાં
 વગડયાં.
 તેમજ એક મોટું બળતું કીધું-અને ખૂણે ખૂણે આગ સળગાવી.
 ન્યારે નગારાંએ કરીને પહાડ આવાઝ બરેલો થયો-ત્યારે તે બનવર
 ધારની ખાઈ પાડું ફૂં.
 ન્યારે ખોરશીદે ત્રણ શશિમાંથી પોતાનું સર ઉઠાવ્યું-અને બાગ-
 માંથી ચંદુલ પક્ષીના આવાજ નીકળ્યા.
 ત્યારે તે લડાયક સરદારે પોતાના ખજાનામાંથી પૈસા આપી-પોતાની
 સાથે પાંચ ગાય લીધી.
 તે ગાયોને કાપી તેઓનાં માથાં સાથે આખાને આખાં ચાંમડાં
 ઉમેરી કાઢ્યાં-આ તેની યુક્તિથી તેના દોસ્તોને દિગ્મત આપી.
 તે ચામડાંમાં એકર અને કાળું તેલ ભર્યું-અને તે રોતાબ પેલા અઝ-
 દહા તરફ ચાલ્યો.
 ચામડાંઓમાં કુંકે બરીને ફૂલગ્યાં-અને નેકી પહોંચાડનાર દાદારને
 યાદ કરી,
 તેણે હોકમ કર્યો જેથી પેલા ચાંમડાં ઉડાવ્યાં-અને સપળાઓ હાથો-
 હાથ ઝેચકી તે જગ્યાએ લઈ ગયાં.
 ન્યારે પાદશાહ તે અઝદહાની નજકીક ગયો ત્યારે તેને એક સીઆહ
 વાદળ જેવો ભેંચો.
 તેની ઝબાન બહુ રંગની અને બન્ને આંખો લોહી માફક લાલ
 બનેલી હતી-તેનાં મોંમાંથી આતશ નીકળતો હતો.
 તેઓ પહાડ ઉપરથી પેલી બનાવડી ગાયો નીચે નાખી-અને તે
 અઝદહા ઉપર ધ્યાન આપવા લાગ્યા.
 જેવાં તે ચાંમડાં પેલા દેહીરોના હાથમાંથી છટાં-કે તેવાંજ પવનની
 ઝડપે પેલા અઝદહાએ તે પોતાનાં પેટમાં ઉતારી દીધાં.
 ન્યારે પેલાં ચાંમડાંથી તેનું પેટ ભરાયતું થયું-અને તેનાં શરીરમાં
 એકર ફેલાઈ ગયું,
 ત્યારે તેનાં તમામ આંતરડાંમાં કાણું પડ્યાં-અને તેમાંથી એક છેડેથી
 તે બીજે છેડે સૂધી એકર ફેલાઈ ગયું,
 જેથી તે અઝદહા પોતાનું સર તે પથર અને પહાડ ઉપર અડાડવા
 લાગ્યો-અને ધણેક વખત નીકળી ગયો ત્યાં સૂધી તેણે એમ કર્યાં કર્યું.
 હવે પેલાં લશ્કરે તેની ઉપર તીરનો વર્ષાદ વરસાવવા માડ્યો-જેથી
 તે રોકાર પડનારા પહાડ (યાને અઝદહા) નીચે પટકાર્યો.
 પછી અઝદહાનાં શરીરને ત્યાંજ નાખી-તે જગ્યાએથી તેઓ દુરતજ
 નીકળી ગયા.
 તે એક બીલ પહાડ ઉપર લશ્કર લઇ આવ્યો-તે પહાડ જેવાથી તે
 લડાયક મદે બહુ અજબ રહ્યો.

અહીંથી બીના હમી હીર હીર
સરે ફૂલ ચૂન તીધે શરૂથી હીર
યકી તખ્તે અરૂની અરાન તીધે ફૂલ
એ અગ્રજી ચક્ર સૂચો ફૂર અચ ગોરૂ
યકી પીર મોદેલું અર આન તખ્તે અર
હમાના કે બુદરા પસ અચ મરૂ ફૂર
એ દીબા કશીદેલું અર ઊ ચાદરી
એ હર ગઉહરી અર સરશ અકૂસરી
હમલૂ ગેરૂહ અર ગેરૂ ઊ સીમો અર
કસીરા નબૂદી અર ઊ અર ગુઝર
હરાન કસ કે રકૂતી અર આન ફૂલસાર
કચ આન મોદેલું ચીઝી કુનહ પારેતાર
અર આન ફૂલ બીમ બી હઝીન શુદી
બેમોદેલું અર આક રીઝાન શુદી
સેકંદર અર આમહ અરાન ફૂલ સર
નઝારલું અર આન મોદેલું આ સીમો અર
યકી બાગ બેશીદ કચ શહૂરયાર
અસર બોદેલું અંદર જહાન રૂઝગાર
અસી તખ્તે શાહાન બેપદાખતી
સરતરા બગરૂન અર અકાખતી
અસી દુશ્મનો ફૂરત કદી તખાલુ
એ ગીતી કુનૂર આચ ગશતસ્ત ગાલુ
રોમે શાહુ અચ આવાચ શુદ ચૂન અરાલ
અઝાન ફૂલ અગશત દેલ પુર એ દાલ

રસીદને સેકંદર અશારે ઝનાન
કે હરમ નામ દાર.

હમી રકૂત બા નામદારને રૂમ
અદાન સારસાની કે ખાની હરમ
કે આન શહૂર ચક્રસર ઝનાન દાશતંદ
કસી અર દરે શહૂર ગુઝારતંદ
સુએ ચપ બકેદારે બૂચંદલું મરૂ
કે જઉશન બેપશાહ અરૂએ નઅરૂ
સુએ રાસ્ત પેસ્તાન અસાને ઝનાન
અસાને યકી નાર અર પરનેયાન
ચુ આમહ બનચદીકે શહૂરે હરમ
સરકૂરાચ બા નામદારને રૂમ
યકી નામલૂ બેવેશત બા રસો દાહ
ચુનાન ચૂન બુવહ મદે ફરેખ નેઝાહ
અઅવાન અર અચ શાહે ઈરાનો રૂમ
સુએ આન કે મેલૂતર અશહૂરે હરમ
સર નામલૂ અચ કેઠેગારે સેપેલૂર
કચ બિયસ્ત અખશાયેશો દાદો મેલૂર
હરાન કસ કે દારૂ રવાનશ અરૂ
જહાનશ બઉઝી હમી બેરપરહ

જેની બંચાઇને આપણી આંખો લાગે વખતે ભેઈ શકતી હતી-તે
પહાડની ટોચ તલવારની નોક મિસાલ જણાઇ.

તે પહાડની ધુલંદી ઉપર લોકોથી એકાંત અને વસ્તીથી દૂર એક
સોનેરી તખ્ત મૂકેલું ભેયું.

તે સોનેરી તખ્ત ઉપર એક પીર મદં મરણ પામેલો હતો. બાણે કે
ગોત પછી પણ તેનો દબદબો કાયમ રહી ગયો હતો.

તેના ઉપર એક રેશમી ચાદર ઢાંકેલી હતી-અને દરેક ભતનાં ગોહ
રાતું બનાવેલું એક તાજ તેનાં માથાં ઉપર હતું.

તેની આસપાસ તમામ સોવું રૂપું હતું-પણ કાંઈ તેની પાસે જઈ
શકતું ન હતું.

જે કાંઈ કે તે મૂવેલા શખસ પાસેથી કાંઈ ચીજ માગવા માટે પેલા
પહાડ ઉપર જતો,

તો તે પહાડ ઉપર પેલા કોઠાની પણ ધાસ્તી વગર ધુજવા પડી-
મરી જતો અને માંડીમાં મળી જતો હતો.

સિકંદર તે પહાડની ટોચ ઉપર ચઢ્યો-કે સોના અને રૂપાં સાથના
પેલા મૂવેલા શખસે ભેય.

ત્યાં તેણે એક પોકાર સાંભળ્યો કે “ઓ પાદશાહ!-તું દુન્યામાં
ગોતાની કારકીરદી કરી ચૂક્યો છે.

તે ધણીક પાદશાહોનાં તખ્ત ખાલી કીધાં છે-અને પૌતાનાં સરને રૂક
આરમાન સૂધી ડહાળ્યું છે.

તે ધણીક દુશ્મન અને દોસ્તોને ખરાબ કીધા છે-હવે દુન્યામાંથી
પાછા ફરવાનો વખત આવી લાગ્યો છે.”

તે આવાજથી પાદશાહનો ચેહરો ચેરાગની મિસાલ બળતો થયો-
અને તે દાઢ ભરેલાં દિલે તે પહાડ ઉપરથી પાછો ફર્યો.

સિકંદરનું હરમ નામનાં ઔરતોનાં શેહરમાં
જઈ પહોંચ્યું.

સિકંદર રૂમના નામદારો સાથ ચાલવા લાગ્યો-તે એક “હરમ”
નામનાં શેહરમાં આવ્યો.

કે જે શેહરમાં સઘળી ઔરતોજ રહેલી હતી અને તેણીઓ કાંઈ
પણ મદંને શેહરમાં દાખલ થવા દેતી ન હતી.

તેઓની છાતીની ડાબી બાજુ લડાઇને દિવસે બખ્તર પેહેરનારા મદં
જેવી હતી.

તેઓની છાતીની જમણી બાજુ ઔરતોનું થાન હતું-ગોયા રેશમી
કપડાં ઉપર દાઢમ હોય તેમ લાગતું હતું.

ન્યારે તે રૂમના સરકૂરાજ નામદારો સાથ હરમ શેહરની નજદીક
આવ્યો.

ત્યારે તેણે જેમ મુબારક ધુન્યાદના મદંને ઘટે તે પ્રમાણે રીતેજવાજ
અને ઈન્સાફ મૂજબનું એક નામ લખ્યું.

સરનામા ઉપર લખ્યું કે “ઈરાન અને રૂમના પાદશાહની તરફથી-
હરમ શેહરના સરદાર તરફ પુરો.”

નામાની શુરઆત આરમાનના બનાવનાર ખોદાતાલાથી કીધી-કે “જે રૂક
સાહેબથી બક્ષેશ, ઈન્સાફ અને મોહબત ઉતરે છે.

જેના આતમાને અકલની બક્ષેશ થઈ હોય-તે દુન્યામાં લાગ્બી હયાતી
બોગતી શકે છે.

શનીફ આનુ કે મા હરુ જમીન કર્ણકુ ઇમ
સરે મેલુતરી અરુ કુભા ખર્દકુ ઇમ
કસી ફે એ ફર્માને મા સરુ બેતાકુત
નેહાલી બલેજ ખાકે તીરકુ નેયાકુત
નખાહમ કે ભાઈ બુવહ દરુ જહાન
કે દીદારે આનુ ખાશહ અજ મન્ નેહાન
એ બહુરે ફેજૂની નગરુદમ હમી
મન્ અજ બહુરે દાનેશ બેદરુદમ હમી
એ બીશી મરા હરેત ફૂતાકુ આહ
રવાને મરા દાહ હમરાકુ આહ
ગરુ આયમ મરા આ શુમા નીરેત રજમ
બદલ આરતી દારમે રાય અજમ
અગરુ હીમ દારીફ દાનદરુરા
બેરુમન્દો બીદારે ખાનદરુરા
શુ અરુ ખાનહ ઇન્ નામએ પન્દમન્દ
હરાન્ કરુ કે હરેત અજ શુમા અરુજમન્દ
બેબન્દી પીશ આમદનરા મેયાન્
કઝીન્ અમદન કરુ નેયાબદ મેયાન્
બેફરુમ્દ તા ફીક્સુ ફી એ રૂમ
અરુ નામકુ નજદીકે શહુરે હરુમ
અસી નીજ શીરીન્ શુબુનહા બેગોકુત
ફેરેતાદકુ ખુદ આ બેરુદ બૂદ બેકુત
શુ દાના બનજદીકે ઇશાન્ રસીફ
હમકુ શહુરુ જન્ દીદો મર્દી નદીફ
હમકુ લશકરુ અજ શહુરુ બીરુન શુદન્દ
બદીદારે રૂમી બહામુન શુદન્દ
ખરાન્ નામકુ અરુ શુદ સેપાકુ અન્બુમન્
અઝીશાન્ હરાન્ કરુ કે ખુદ રાયજન્
શુ આનુ નામકુ અરુ ખાન્દ દાનાએ શહુરુ
એ રાએ હેલે શાહુ બદશીત બહુરુ
નેશરેતન્દો પાસોખ નેવેશતન્દ આજ
કે દાયમ બેઝી શાહે ગરુદનફરાજ
ફેરેતાદકુ પીશ બેન્શાન્દીમ
યકાયકુ હમકુ નામકુ અરુખાન્દીમ
બુબેરેતીન્ કે ગોકુતી એ શાહાન્ સોખન્
એ પીરુઝીઓ રજમહાએ કોહન્
૨૪૧ અગરુ લશકરુ આરી બશહુરે હરુમ
ન બીની એ નઅલો એ પય રૂએ બૂમ

બીઅન્દાજકુ દરુ શહુરે મા અરુજનરેત
બહુરુ અરુજની દહુ હજારાન્ જનરેત
હમકુ શખ બખકુતાને જન્જ અન્દરીમ
એ નહુરે ફેજૂની બનન્જ અન્દરીમ
એ અન્દીન્ યકીરા નબૂદહુરેત રાય
કે દૂશીઝગાનીમો પૂશીદકુ રય
એ હરુ સુ કે આઈ બરીન્ બૂમો અરુ
બલેજ અરુદ દયાં ન બીની યુઝરુ
એ મા હરુ જની ફે ગેરાયહ બશૂય
અજાન્ પસ કરુ ઊરા નબીનીમ રય

કુન્યામાં જે કામો અમેએ કર્યાં છે તે તમેએ સાંભળ્યાં હશે-તેમજ
મોટાઈમાં અમારું મારું માયું કઈ હદે પહોંચ્યું છે તે પણ તમે ભણતા હશે.
જે કોઈએ કે મારાં કુર્માનથી સર ફેરવ્યું છે-તેને સીઆહ ખાક
સિવાય બીજું બિછાવું મળ્યું નથી.

હું નથી ચાહતો કે કુન્યામાં કોઈ પણ એવી જગ્યા હોય જે મારી
નજરથી છપી રહે.

હું ગંધ મારા મુલકના વધારાને માટે સધળે ફરતો નથી-પણ હું
દાનાઈ મેળવવાજ એટલું બધું દુઃખ વેઠું છું.

કરો પણ વધારો કરવાથી (અથવા લેખથી) મારા હાથ કોતાહ
થને! ઇન્સાફ મારા રવાનને સાથી બનજે!

અગરને હું અને આવીશ તો તમે સાથે લડવા નહીં આવીશ-હું
મારાં દિલમાં સુલેહ ધરાઈું છું અને ખુશીની મજલેસનોજ ખેલા રાખુ છું.

જે તમારી પાસ કોઈ ભણુકાર, ઉદાપણુવાળો, ચાલક અને લખી
વાંચી શકે એવો કોઈ રાખસ હોય,

અને જ્યારે તે આ મારું ઉદાપણુ બધું નામુ વાંચે ત્યારે તમારાંમાંથી
જે કોઈ કે લાયક રાખસો હોય,

તેઓ મારી આગળ આવવા માટે કમર બાંધો-કારણકે તમારા
આગ્રાથી કોઈને કયું નુકસાન પુગવાયું નથી.”

પછી તેણે કુર્માનું કે “રમનો એક ફીલસૂફ-હરમ શેહર તરફ નામુ
લઇને ગય.”

સાથે ધણાક મધુર રાખદો પણ કહ્યા વળી પેલો કારોદ પોતે પણ
ઉદાપણુનોજ સાથી હતો.

જ્યારે તે દાના તેઓની નજદીક પુગો ત્યારે આખાં શેહરમાં એ-રોજ
જેઈ અને એક પણ મર્દ જોયા નહીં.

સધળું લશકર પેલા રૂમીને જોવા માટે શેહરમાંથી મથદાનમાં ગયું.

તે નામા ઉપર વિચાર ચલાવવા લશકરીઓ તેમજ તેઓમાંથી જે
કોઈ સલાહકાર લોકો હતાં તે બેગાં મળ્યાં,

જ્યારે તે શેહરના દાનાએ તે નામુ વાંચ્યું અને પાદશાહ સિફદરનાં
દિલના વિચારથી વાકેફ થયા,

ત્યારે તે સધળાંઓએ બેસી તેનો પાછો જવાજ લખ્યો-કે “ગર્દન-
ફરાજ પાદશાહ હમેશે જીવતો રહેજે!

અમેએ તારા એલથીને નજદીક બેસાડી-તાવું સધળું નામુ વાંચ્યું.”

પહેલા જે તે પાદશાહો માટે તેમજ તારી ફતેહમંદી અને આગળી
લડાઈઓ માટે લખ્યું,

તેનું ભણવું એ કે જે તે હરમ શેહરમાં તારું લશકર લાવશે-તો
અમારાં લશકરના યોદાની નઅલ અને માણુસોનાં પગલાંને લીધે તને જમીનની
સપાટી પણ દેખારો નહીં.

અમારાં શેહરમાં બેહદ મોહલ્લા છે-અને હરેક મોહલ્લામાં દશ દશ
હજાર ઓરતો વસે છે.

રાતે પણ અમે લડાઈનું બખતર પેહેરીનેજ સૂઇયે છીએ-છતાં વધારે
દેશો છાવના લેખ રાખવાથી અમે રાખયે છીએ

અમારાંમાંથી એક જળીનો પણ માટી નથી-કારણકે અમે સધળીઓ
કુમારી અને પહેંગાર રહેલી છીએ.

તું ગમે ત્યાંથી આ સર જમીન ઉપર આવે-પણ ગોડા દયાં સિવાય
તારો ખીલે માર્ગજ નથી.

અમારાંમાંથી કોઈ પણ અકરતનો પરણવાનો વિચાર થાય છે-તો
તે પછી અમારાંમાંથી કોઈ તેનું મોં જોવું નથી.

બેભાઈ ગુજરાતનું એ દયાએ જરૂર
અમર પુત્ર પુત્ર હશે ગર બારો બરૂ
અમર હોખતર આયદશ ચૂન કરૂ શય
જન આસાઓ ભૂયન્દએ રંગો બૂય
હમાન ભય ભવીહ ભાએ વયરેત
બહાન આરમાનશ હવાએ વયરેત
વગર મરૂ કથ બાશદો સરૂકરાશ
બરૂએ હરેમથ ફેરેતનહ બાશ
વગર જૂ પેસર જાયદ આન ભ કે હરેત
બેભાશદ નેયાબહ બરે મા નેશરેત
એ ફરીજગાન હર શયી દહ હજાર
નેગહબાન બુવહ બરુ લમે રૂબાર
એ મા હર કે ઊ રૂચારે નબરૂ
એ અરેપ અન્દર આરહ યકી રીરૂમરૂ
યકી તાળે જરૂનીશ બરુ સર નેહીમ
હમાન તખે ઊ બરુ હો પયકર નેહીમ
હમાના એ મા જન બુવહ સી હજાર
કે બા તાળે જરૂન્દો બા બૂશવાર
કે મર્દી એ ગર્દનકરાન રૂએ જન્
એ અન્બાલે ઊ બાકુ શુદ બી ફેરેત
તો મરૂ બુએર્ગીઓ નામત બલન્દ
ફરે નામ બરુ ખીશત બરુ મબન્દ
કે બૂયન્દ બા જન દરુ આવીખતી
વજ આવીખતન નીચ બુચીખતી
યકી નન્ બાશદ તોરા ઝીન સોખન
કે તા હરેત ગીતી નગદંદ કોહન
ચુ ખાહી કે બા નામદારને રૂમ
બેયાઈ બેગદી બગેદે હરમ
ચુ બા રાસ્તી બાશીઓ મર્દની
નબીની ભેજ અજ બૂબીઓ ખુરૂમી
વગર ભેજ બરીન બાશી અય શહૂર્યાર
બેપીચી એ મા દરુ સફે કાઝાર
બપીશે તો આરીમ અન્બાન સેપાહ
કે તીરહુ શવહ રૂએ ખુરૂશીદો માહ
ચુ આન પાસોબે નામહુ ગશત એરેપરી
જની બૂહ ગૂયા બપયધમબરી
અબા તાળે બા ભમએ શાહુવાર
હમી રૂકત બા ખૂબ રોખ દહ સવાર
ચુ આમહ બશમાન બનજીકે શાહ
પઝીરહુ ફેરેતનહ અન્દી સેપાહ
એ નામબરૂદાર નામહુ બેદાહ
પયામે ફેલીરાન હમી કરૂ ચાહ
સેકન્દર ચુ આન પાસોબે નામહુ દીહ
બેરહમન્દો બીનાહેલી બરુ ગુઝીહ
બહીશાન પયામી ફેરેતનહો ગોકુત
કે બા મહએ મરુડમ બેરહ બાહ ભોકુત
બગેદે જહાન શહૂર્યારી નમાન્દ
હમાન બરુ જમીન નામદારી નમાન્દ
કે નહુ સરૂખસરૂ પીશે મન કેહુતરન્દ
વમરુ એ બુલન્દો નીકુઅખારન્દ

તેણીને જાડી નદીમાંથી પસાર થવું પડે છે-તે વખતે ગમે આરમાન
બુલ્લું હોય કે ગમે તો તોફાન થવું હોય અને બર્ફ વરસવું હોય.

તેણી વર કરી ગયા પછી જો તેણીને ત્યાં છાકરીનો જન્મ થાય અને
તે સ્ત્રી જેવી કામળ હોય અને સજાગાર સુધારની શોધીન હોય,

તો તેણી હમશે ત્યાંની ત્યાંજ રહે છે-અને બુલ્લં આરમાનજ
તેણીનો દોસ્ત બને છે.

પણ જો તે છાકરી મર્દ જેવી સરકરાજ નીકળે છે તો તેની મા
તેણીને આ હરમ શોહરમાં મોકલી આપે છે.

હવે જો પેલીજ બાયડીને છાકરા થાય છે-તો તે ત્યાંજ રહે છે રજર
અમારી આગળ આવતો નથી.

દર રાતે દશ હજાર કુમારિકાઓ નદીના કિનારા ઉપર ચોપી કરે છે.

અમારામાંથી લગાઈને દહાડે એ કાઠ કે-કાઠ એક શીર મર્દને ઘોડા
ઉપરથી નીચે નાખે છે,

તો તેનાં સર ઉપર અમે એક સોનેરી તાજ મૂક્યે છિયે-તેનું તખ્ત
મિથુન રાશિ ઉપર ચઢાવ્યે છિયે.

તું બહુ કે એવી સોનેરી તાજ અને બાલી મેળવેલી અમારામાં
ત્રીશ હજાર ઔરતો છે,

કે જેણીઆના હાથે લગાઈને દિવસે બહાદુરોમાંથી એકે મર્દ વગર
ઢીલે ખાક થયો છે.

તું મોટો માગુસ છે અને તારું નામ પણ બુલ્લં થયલું છે-તું
પોતાની કીર્તિને દરવાજો પોતા ઉપર બંધ ના કર.

નહીં તો લોકો કહેશે કે 'તું બાયડીઓ સાથે લલચો અને વળી
લડીને નાસી ગયો.'

એથી તને એવી નામોસ્તી લાગશે-કે તે દુન્યાની હસ્તી સૂધી
બૂલારો નહીં.

પણ જો તું ચાહતો હોય કે તારા રૂમી નામદારો સાથે આવી
શોહરની આસપાસ ફરીને સથળું ભેજ,

અને જો તું સકયતા અને પ્રમાણિકપણું સાથે રહેશે-તો તું અમારો રજર
રીથી ખૂબી અને ખુશહાલી સિવાય બીજું કંઈ જોશે નહીં.

પણ જો એ પાદશાહ ! તું એથી ઉછરેતો ચાલશે-તો લગાઈની સફ
વન્દ્ય અમે લોકોથી તને ખમવું પડશે.

તારી સામે અમે એટલું બધું લરકર લાવીશું-કે જેથી ખુરશીદ અને
માહતાબનો ચેહરો પણ સીઆહ થઇ જશે."

જ્યારે તે નામાનો જવાબ પુરો થયો ત્યારે એક અહરત કે જે બેલ
વામાં ચાલાક હતી તે કાસેદ તરીકે તૈયાર થઇ.

તેણી તાજ અને પાદશાહી પોશાક સાથે તેમજ દશ ખૂબસૂરત
સવારો સાથે ચાલવા લાગી.

જ્યારે તેણી પાદશાહની નજદીક આવી લાગી-ત્યારે તેણે કેટલાક
સેપાહોને એસ્તેકબાલ મોકલ્યા.

પેલી નામચીન ઔરતે તે નામુ આપી-બહાદુર અહરતોનો પયગામ
ચાહ કરી કહેવા લાગી.

જ્યારે સિકંદરે તે નામાનો જવાબ જોયો ત્યારે તેણે એક હડાપણુ-
વાળો અને અનુભવી માણસ ચુંટી કાઢી,

તેણીઆ ઉપર એક પયગામ મોકલ્યો અને કહ્યું-કે "માણસનાં
મબજ સાથે હમેરી હડાપણુ જોડાયલું રહેજે !

દુન્યાની આસપાસમાં કોઈ પણ એવો પાદશાહ રહ્યો નથી-તેમજ
આ જમીન ઉપર એક પણ નામદાર બચી ગયો નથી,

કે જે મારો પુરેપુરો તાબેદાર બન્યો નહીં હોય-પછી તેઓ ગમે રજર
એવા મોટા અને બુલ્લં સેનારાના હોય તો શું થયું ?

મશ મેં કાકૂરો ખાકે સેપાહ
હમાનસ્તો હમ અજમે હમ રશ્મખાહ
ન મન જન્મશ આમદમ બા જનાન
બખીલાનો ફૂસો તખીરહ જનાન
સેપાહી બરીન સાન કે હામૂનો ફૂહ
હમી ગર્દહ અજ નઅલે અરેપાન સોનૂહ
મશ શય દીદારે શહુરે શુમારેત
ગર આઈહ નચદીકે મા હમ રવાસ્ત
શુ દીદાર બીનમ બેરાનમ સેપાહ
નખાશમ ફેરાવાન બરીન જયગાહ
બેબીનીમ તા ચીસ્તાન શયી ફર
સવારીઓ ઝીબાઇઓ પાયો પર
એ કારો એ રહુ તાન બેપુર્સમ નેહાન
કે બી મરૂહ જન ચૂન યુવહ દરુ જેહાન
અગર મરૂખ બારાહ ફેરૂની એ કીરેત
બેબીનમ કે ફત્તેમે ઇન્ કાર ચીસ્ત
ફેરેતાહદ્દ આમહ સુખુનહા બેગોકૂત
હમહુ શય બીરૂન કશીહ અજ નેહોકૂત
૨૪૫ યુએગાન યકી અન્બુમન સાખ્તાહ
એ ગોકૂતારહા દેલ અપદાખ્તાહ
કે મા બરુ યુઝીનીમ જન ફ હજાર
સુખુનગૂચા દાનહો હુચ્યાર
અબા હરુ સદી બરેતહુ દહુ તાજે બરુ
બદ દર નેશાન્દહુ ફેરાવાન ગોહરુ
શુ ગેરૂહ આયહ આન તાજ બારાહ દેવિસ્ત
કે હરુ યકુ જોઅ અન્દરુપરે શાહુ નીરેત
યકાયકુ બેયારીમે સાઝીમ તલ
અબા ગઉહરાન હરુ યકી સી રતલ
યુ દાનીમ કામહ બનચદીકુ શાહુ
યકાયકુ પઝીરહુ શયીમશ બરાહુ
કે આમહ બનચદીકે મા આગહી
એ દાનાઇએ શાહો અજ ફરૂરહી
ફેરેતાહદ્દ બરુગસ્તો પાસોખ બેગોકૂત
સુખુનહા હમહુ બા ખેરહ બૂહ જોહુત
રોકન્દરુ એ મન્જેલ સેપહુ બરુગેરૂત
એ કારે જનાન માન્દહુ અન્દરુ રોગેરૂત
દા મન્જેલ બેયામહ યકી બાહ બારેત
વજાન બરૂકહા ગસ્ત બા ફૂહ રાતેત
૨૪૬ તબહુ શુહ બસી મરુદમે પાયકાર
એ સર્માઓ બરૂકુ અન્દરૂન રૂચગાર
બદાન સખ્ત સર્મા દો મન્જેલ બેરકૂત
શુ આમહ બનચદીકીએ શહુરે તકૂત
બરુ આમહ યકી દૂદો અખી સેપાહુ
બરુ નાતેશ હમી રકૂત ગોકૂતી સેપાહુ
એ રહુ કેરૂ આઝદગાનરા બેસૂખ્ત
એ નઅલે સવારાન જમીન બરુ ફેરૂખ્ત
બરુ ઇન્ હમ નેશાન તા બશહુરી રસીહ
કે મરુદમ બસાને શબે તીરહુ દીહ
ફેરૂ હેરેતહુ લકૂચો બરુઆર્બદહુ લકૂચ
હમહુ લકૂચ કકૂચો હમહુ કકૂચ લકૂચ

મારે મનરો પૂરની ધૂળ કે સીઆહ ખાક તેમજ ખુશીની મજલેસ
કે લડાઈ એ સધળું એક સરખું જ છે.
હું કાંઈ હાથીઓ સાથ તેમજ નગારાં વગાડતો-બેરાંઓ સાથ ભડવા
આવ્યો નથી.
મારી પાસ એવું એક લશ્કર છે કે જેઓના ઘોડાઓની નઅલથી
જંગલ અને પહાડ પહોં ધુન્ને છે.
મને તો તમારું શેહરજ જેવાની ખાહેશ છે-જે તમે મને લેવા
આવશો તો તે પહોં લાયક છે.
ન્યારે હુ આ શેહર જેઠ લઈશ ત્યારે મારું લશ્કર આગળ ચલાવીશ-
અને અત્રે વધુ થોભીશ નહીં.
હું તમારું ઉદાપહુ અને બત્તા ગુલુ શું છે તે જેવા માયું છું-તમારી
મદદગી તમારી શોખા અને તમારી દાઉધામ શું છે તે જેવા માયું છું.
વળી હું તમારાં કામ માટે તેમજ રીતભાત માટે ખાનગીમાં પૂછીશ-
કે દુન્યામાં મેં વગર ઔરત કેમ રહી શકે છે ?
અને જે એક મરુખ પામે તો પછી પાછો વધારો કેમ થાય છે-હું
જેઠ તો ખરો એવું શેવટ શું હોય છે ?
પેશે કારોહ તેળીઓની આગળ આવ્યો અને સખુનો કહ્લા-અને
સાધળો ધૂયો ભેદ તેળીઓને રહ્યો
આથી દરન્નખાળી ખાનુઆ એકઠી મળી-પોતાનાં દિલના વિચાર
સિંકરને જણાવ્યા,
કે “ અમારી અંદરથી છઠાદાર બોલનારી, ઉદાપહુવાળી અને હોદયાર
બે હજાર ઔરતો યુદી કાઢીશું.”
તેવી દરેક સો અડરતે દશ સોનેરી તાજ લાવીશું-જેમાં સંખ્યાબંધ
જવાહેરો બેસાડેલા રહે છે.
એ ગણતરીએ બસો તાજ એકઠાં થશે-અને તાલેમાંનું દરેક તાજ
પાદશાહોને લાયકનુંજ રહેશે.
તે સધળાં તાલેને લાવી સિંકર આગળ ઢગલો કરીશું-વજનમાં તે
દરેક તાજ ત્રીસ રતલ થશે.
ન્યારે અમે બાળીશું કે પાદશાહ નઝરીક આવ્યો છે ત્યારે અમે
સધળાં તેને રાહમાં એસ્તેકબાલ આવીશું.
કારણકે પાદશાહની દાનાઇ અને દબાહાની અમેને ખબર પડી
ચૂકી છે.”
પેલો કારોહ પાછો ફર્યો અને જવાબ કહ્યો-જે તમામ સખુનો ઉદા-
પહુ ભરેલા હતા.
સિંકર તે ઔરતોનાં કામથી અજબ રહ્યો અને પોતાનાં મથક
ઉપરથી લશ્કર હડાવ્યું.
ન્યારે તે બે મંજેલની રાહ ઉપર આવ્યો ત્યારે એક તેડુંન નીકળ્યું-
અને તેથી કરી બફૂના પહાડ જેવા ઢગલા બન્યા
ધણાક વિદ્વાન માણસો તે વખતમાં સર્દી અને બફૂની નાશ પામ્યા.
સિંકર તે સખ્ત સર્દીમાં બે મંજેલ ચાલ્યો-પછી ન્યારે તે એક
પુષ્કળ ગર્મિવાળાં શેહરની નઝરીક આવ્યો.
ત્યારે એક ધૂમાડો થયો અને સીઆહ વાદળ ચઢી આવ્યું-ગોયા
લશ્કર આતશ ઉપરજ ચાલતું હતું.
સરદારોનાં બખતરે તેઓની ખાંધિને ગર્મિથી બાળી નાખી હતી-
સવારોના ઘોડાઓની નઅલના ધસારાથી જમીનની સપાટી સળગી ઉઠતી હતી.
એવીજ હાલતમાં તેઓ એક શેહરમાં જઈ પુચ્યા-કે જ્યાંનાં માણસો
સીઆહ રાતની માફકના કાળાં નેતાં.
તેઓના બડા બડા હોઠો નીચે ચૂલી પડેલા હતા અને મોઠાંમાંની લબ
ખાહેર નીકળતી હતી-તમામ હોઠ ધુસરી ભરેલા અને ધુસમાં હોઠ ઢંકાવેલા હતા.

હમણુ દીદહા શાન્ અઈદરિ ખૂન્
હમી અચ દહાન્ આતેશ આમહ બેઝન્
અસી પીલ બોઈન્દ પીસશ અરાહુ
હમાન્ હફયહા મરુદમાને સેપાહુ
બેગોકૂતન્ કીન્ અઈં બાઈ દમાન્
એ મા બૂદ કામહ શુમારા એયાન્
કે હરગેચ અરીન્ શહુ તુગચશ્ત કસ
અરીન્ સાન્ સેપાહે તો દીદીમો અસ
બેબૂદ અન્દરાન્ શહુર ચક્ર માહુ શાહુ
શુ આસુદહુ ગશતન્દ શાહો સેપાહુ
અચ આન્ ભ બેયામહ દમાનો દનાન્
દેલ આરાસ્તહુ સૂએ શહુરે જનાન્
એ દયાં ગુઝર કંઈ જન્ ફ હઝાર
હમણુ પાકુ બા અકુસરે બૂશવાર
ચકી બીશહુ છુદ પુર એ આબો રેખત
હમણુ ભય રઉશન્દેલો નીકુઅખત
ખુરેશ ગેરહ કંઈ બર અરઘઝાર
એ ગુસ્તર્દનીહા અરગો નેગાર
શુ આમહ સેકંદર અશહુરે હરમ
જનાન્ પીશ રફતન્દ અચ આબાહ બૂમ
બેબોઈન્દ પસ તાજહા પીશે બીય
હમાન્ ભમએ ગઉહરો રંગો બૂય
સેકંદર બેપેચરેકૂતો બેન્વાખત શાન્
બદાન્ ખુરરમી ભયગહુ સાખત શાન્
શુ શખ રૂચ ગશત અન્દર આમહ અશહુર
બદીદાર બદીશત અજાન્ શહુર અહુર
કઝાન્ બીશે ઈશાન્ હમણુ બાચ બેસ્ત
હમી બૂદ તા રાચહા શુદ દુરેસ્ત
બેપુર્સીહ હર ચીઝો દયાં બેદીહ
વજાન્ રૂય લરકર અમઘરેખ કશીહ
ચકી શારસાન્ પીસશ આમહ બુઝેરગ
બદ અન્દરિન્ મરુદમાની સુતારગ
હમણુ રૂય સુખો હમણુ મૂય ગરહ
હમણુ દરખરે જંગો રૂએ નબરહ
અકમાન્ અપીશે સેકંદર શુદન્દ
દુલહુ ગશતહા દસ્ત બર સર શુદન્દ
સેકંદર બેપુર્સીહ અજાન્ સરકશાન્
કે ઈદર કે દારહ શેગેકૂતી નશાન્
શુનીન્ ગોકૂત બા બી ચકી મદે પીર
કે અચ શાહે નીકુઅખતરે શીરૂગીર
ચકી આબુગીરસ્ત અજાન્ રૂએ શહુર
કઝાન્ આખ કસરા નદીદીમ અહુર
કે ખુરશીદે તાબાન્ શુ આન્ ભ રસીહ
બદાન્ અરકુ દયાં શવહ નાપદીહ
પસે અશમહુ દર તીરહુ ગઈહ બેહાન્
શવહ આશકારાએ ગીતી નેહાન્
વજાન્ ભએ તારીકુ અન્દાન્ સખુન્
શનીદમ કે હરગેચ નેયાયહ બખુન્
ખેરહ ચાકૂતહુ મદે ચઘદાન્ પસ્ત
બદ દર ચકી અશમહુ બૂયહ કે હસ્ત

સધળાએની આંખો લોહી જેવી લાલ હતી-તેઓનાં મોંમાંથી આતશ બાહેર નીકળતો હતો.

તેઓનાં લશ્કરમાંનાં માણસો હાથીઓ તેમજ બીજાં કેટલાંક હથેલી રાહમાં એસ્તેકબાલ લઇ ગયા.

અને બોલ્યા કે “આ બર્ક અને કુંકતો પવન અમેએજ ચલાવ્યો હતો કે જેથી તમોને નુકસાન થયું છે.”

કારણકે કોઇ પણ આ રસ્તેથી કઢીબી પસાર થયું નથી-એમ પસાર થતું અમેએજે બસ તારૂંજ લશ્કર ભેળ્યું છે.”

પાદશાહ સિંકંદર તે રોહરમાં એક મહિનો સૂધી રહ્યો-અને જ્યારે ૨૪૭ પાદશાહ અને તેનું લશ્કર આસુદા બન્યું,

ત્યારે તે જગ્યાએથી તે દોડતો અને શિતાબી કરતો ખુશહાલ દિલે ઔરતોનાં-રોહર તરફ આવ્યો.

પેલી બે હઝાર ઔરતો જેઓ તાજ અને કાનમાં બાલી સાથની હતી તે સધળીઓ દરેક પસાર કરીને આવી.

દર્યા પાર એક મયદાન હતું જ્યાં નદીઓ હતી અને ઝાડો પણ હતાં-તે બરેખર સાચા અને લાગ્યશાળી માણસોની જગ્યા હતી.

તેઓએ તે લીલાતરીવાળાં મયદાનમાં ખાવા માટે ખોરાક અને બેસવા માટે રંગબેરંગી ગલીયા એકઠા કર્યાં.

જ્યારે સિંકંદર હરમ રોહરમાં આવ્યો-ત્યારે તે આબાહ મુલકમાંથી ઔરતો તેને લેવા સામે ગઇ.

પછી તેણીએ તેની નજદીક પેલાં તાબે તેમજ કપડાં, ગોદર અને રંગબેરંગી અને સુગંધી ચીઝો લઈ ગયાં.

સિંકંદરે તે સધળું કબૂલ કીધું અને તેણીએને માન સાથ નવાઝી-અને તે ખુશી ભરેલી જગ્યામાં તેણીએને ઉતારો આપ્યો.

જ્યારે રાત પસાર થઇને દિવસ થયો ત્યારે પાદશાહ રોહરમાં આવ્યો-તે રોહર બેઠને તેણે અનુભવ મેળવ્યો.

ત્યાંનાં સધળાં લોકોની વધતી ઝાણી તપાસ કીધી-અને સધળો બેદ સમજ્યો ત્યાં સૂધી તે ત્યાં રહ્યો.

તેણે દરેક ચીઝની પૂછપરછ કીધી અને દર્યાની તપાસ લીધી-ત્યાર ૨૪૮ બાદ તેણે ત્યાંની પશ્ચિમ તરફ લશ્કર ચલાવ્યું.

ત્યાં તેને એક મોટું રોહર મળ્યું-તે રોહરમાં બહાદુર માણસો વસતાં હતાં.

તેઓનાં મોઢાં રાતાં અને બાલ પીળા હતા-તેઓ સધળા લડાઇ અને લડાઈના દહાડાને લાયકના હતા.

તેઓ ફર્માન મૂળખ સિંકંદરની નજદીક આવ્યા-અને તેને નમીને સલામ કીધી.

સિંકંદરે તે બહાદુર લોકોને પૂછ્યું-કે “અહીં અજબ જેવી ચીઝ શું છે?”

એક પીર મદે તેને એવો જવાબ દીધો-કે “ઓ સિંહ પકડનાર નેકઅખત પાદશાહ!

રોહરની પેલી બાઝુએ એક પાણીનો તળાવ છે-જેનું પાણી પીવાનું કોઇનાં નસીબમાં હોય એમ અમેએજે સાંભળ્યું નથી.

જ્યારે ઝળકતો ખુરશીદ તે જગ્યાએ પહોંચે છે-ત્યારે તે બહાદુર તળાવમાં ગુમ થઈ જાય છે.

ખુરશીદ તે ચશમામાં ગુમ થયા પછી દુન્યામાં અધકાર ફેલાય છે-દુન્યામાં દેખાતી ચીઝો ઢંકાઇ જાય છે.

તે અધારી જગ્યા માટે મેં એટલી બધી વાતો સાંભળી છે કે જેનો છંડાજ નહીં આવે.

એક હઠાપણ મેળવેલો ચઘદાનપરસ્ત મદે-કહે છે કે તેમાં એક ૨૪૯ પાણીનો ચશ્મા છે.

કુશાહલ સખુન મેં બા રાયો કામ
હમી આમે હયવાનશ ખાનહ બનામ
ચુનીન મોકૂત રડશનહે પુર ખેરહ
કે હર કામે હયવાન ખુરહ કય મેરહ
એ ફેરફાર આરાહ બરાન અશમહ રાહ
મેશુઈ બહ તન બેરીહ યુનાહ
બહ ગોકૂત કયસર કે તારીકુ બય
બહ અન્દરૂન ચુન રવહ ચારપાય
ચુનીન પારોખ આવરહ ચઝદાન પરસ્ત
કઝાન રાહ બર કુરુહ પાયહ નેશસ્ત
બચુપાન બેફરૂહ કારેયે ચલહ
સરાસર બલશકરૂગહ આરહ ગલહ
ગુઝીન કરહ અઝાન ખારગી દહ હઝાર
હમહ ચાર સાલ અચ દરે કઝાર

તે છટાદાર ડાહો માણસ તે ચશમાનું નામ “આમે હયવાન” કરીને કહે છે.

તે રોશન દિલનો અક્ષમંદ શખ્સ કહે છે-કે ‘જે કાંઈ કે આમે હયવાન પાંચે તે કદી ખરી જતો નથી.

બેદસ્તમાંથી તે ચશ્મા વહેતો આવે છે-જે તેમાં તું સરીર ધોય તો સપળો યુનાહ ધોવાઈ જાય.”

કયસરે તેને પૂછ્યું કે “તે અંધારી જગ્યામાં ઘોડો કેવી રીતે જઈ શકે છે?

ત્યારે પેલા ચઝદાનપરસ્ત શખ્સે જવાબ વાળ્યો-કે “તે જગ્યાએ જવા માટે ઘોડાનાં બચ્ચાં ઉપર બેસવું જોઈયે.”

સિકંદરે ગોવાળિયાને ક્ષમાવ્યું કે “તમામ છટા ઘોડાનાં ટોળાં લશ્કર-ગાઢ આગળ લાવે.”

તેમાંથી લડાઇનાં મયદાનને લાયકના સપળો ચાર વર્ષની ઉમરના દસ હજાર વછેરા ચૂંટી કાઢ્યા.

રશ્તને એસ્કન્દર બતારીકી બ-
નેસ્તને આમે હયાત વ સખુન
ગોશ્તન બા મોઘાનો એસાફીલ.

સિકંદરનું અંધારી જગ્યાએ આમે* હયાત શોધવા
જવું અને તેણે પક્ષીઓ તેમજ એસાફીલ
ફરેસ્તા સાથે વાત કરવી.

વઝાન જયગહુ શાહ લશ્કર બેરાનહ
બુઝોગાને બીદારહેલરા બેખાનહ
હમી રફૂત તા સૂએ શહુરી રસીહ
કે આનરા મેયાનો કરાનહુ નદીહ
૨૫૦ હમહ હરથે બાયહ બહ દર ફરાખ
પુર અચ બાધો મયદાનો અયવાનો કાખ
ફેરહ આમદો ખામદાદે પગાહ
બનચકીકે આન અશમહુ શુહ બી સેપાહ
હમી બૂહ તા ગશત ખુરશીહ બરહ
ફેર શુહ ફરાન અશમએ લાજવરહ
એ ચઝદાને પાકુ આન શેગેકૂતી બેટીહ
કે રખશાંહુ ગશત અચ જહાન નાપતીહ
બિયામહ બલશકરૂગહે ખીશ બાચ
દેલી પુર કે અન્દીશહાએ દરાચ
શમે તીરહુ કરહ અચ જહાનદાર ચાહ
પસ અન્દીશહુ બર આમે હયવાન નેહાહ
શેકીબા એ લશ્કર હરાન કસ કે દીહ
નુખોસ્ત અચ મેયાને સેપહુ બર ગુઝીહ

પક્ષી સિકંદરે ડાહો ખુઝોગેને બોલાવી-તે જગ્યાએથી ખુશહાલ લશ્કર આગળ ચલાવ્યું.

એ પ્રમાણે ચાલતાં તે એક શેહરમાં જઈ પહોંચ્યો-કે જેનો મધ્ય ભાગ કે છેડો માલૂમ પડ્યોજ નહોતો.

તે ફરાખ શેહરમાં જે પહોંચી જોઈયે તે સપળી હતી-બાગો, મયદાનો, અયવાન અને મેહલોથી તે શેહર ભરેલું હતું.

તે ત્યાં જતર્યા અને સવારે બામદાદને વખતે વગર લશ્કરે પેલા ચશ્મા તરફ ગયો.

જ્યાં સૂધી ખુરશીહ ચઢે જાનીને પેલા સીઆહ ચશ્મામાં અસ્ત પાગ્યો ત્યાં સૂધી તે ત્યાં થોભ્યો.

તેણે પાક ચઝદાન તરફથી થયેલી આ અભયબી જોઈ-કે ઝળકાટ આપનારો આફતાબ ફુગ્યાથી ગુમ થઈ ગયો.

તે પાછો પોતાની લશ્કરગાઢમાં આવ્યો-તેનું દિલ ભારી અંદેશા-ઓથી ભરેલું હતું.

તે સીઆહ રાત્રે તેણે ખોદાતાલાને યાદ કીધો-પક્ષી ‘આમે હયવાન’નો વિચાર કીધો.

પહેલાં તેણે લશ્કરમાંથી જે કાંઈ કે ધીરજ ધરનારા શખ્સો હતા તેઓને લશ્કર વચ્ચેથી ચૂંટી કાઢ્યા.

* “આમે હયાત” વિશે ઈસ્લામી લખનારાઓ એવી કથા કહે છે કે ફુગ્યાની ઉત્તર દિશાએ જ્યાં હમેશો અંધારજ રહે છે, ત્યાં એક ચશ્મા છે તેનું પાણી જેના પીવામાં આવે તે આ ફુગ્યામાં અમર કિંદેથી ભોગવે. સિકંદરે ઝૂલકર્નયન નામનો પાદશાહ આમે હયાતનો ચશ્મા શોધવા ગયો હતો તેણે પોતાની સાથે એક વઝીરને લીધો હતો જેનું નામ ખેઝર હતું. વઝીર પાદશાહની આગળ આગળ જતો હતો. વઝીરને તે ચશ્મા હાથ લાગ્યો અને તેનું પાણી તેણે પીધું અને તે અમર થઈ ગયો. તે આવીને પોતાના પાદશાહને કહેવા લાગ્યો કે “આમે હયાતનો ચશ્મા મળ્યો છે.” પાદશાહ તે જોવા જાય છે પણ ફરી તે ચશ્મા હાથ લાગ્યો નહોતો. જેથી તે પાદશાહ આમે હયાતથી બેનસીબ રહ્યો અને તેનો વઝીર અમર થયો. કિંદેસી સિકંદરે ઝૂલકર્નયનને બલથી સિકંદરે ફીલફૂસ સમઠ સિકંદરના રાજઅમલની તવારીખ લખતાં આ કિસ્સો આપે છે.

એકલ રૂઝ અકૂચન ખુદેશ અરુ ગેરેકૂત
 બેયામદ દમાન તા એ બીનદ શેગેકૂત
 સેપહુરા બદાન શારસાન બાય કરુદ
 યકી પીશરઉ બેરેતો અરુપાય કરુદ
 વરા અન્દરીન ખેસરુ ખુદ રાયબન
 સરે નામદારાને આન અન્બુમન
 સેકન્દર બેયામદ અકૂમને બાય
 દેહો બાન સેપોર્દહ અપયમાને બાય
 બદ ગોકૂત કય મદ બીદારુદેલ
 યકી તીચ ગદાન બહીન કારુ દેલ
 અગરુ આમે હયવાન અચ્ચન્ આવરીમ
 બસી અરુ પરસ્તેશ દેરગ આવરીમ
 નઝીરદ કરી ફે રવાન પર્વરદ
 બયચદાન પનાહદ એ રાહે ખરદ
 દો મોહુરકુરત બા મન કે ચુન આકૂતાબ
 બેતાબદ શમે તીરહ ચુન બીનદ આબ
 યકી બાન તો અરુ ગીરો દરુ પીશ બાશ
 નેગહુબાને બાને તને ખીશ બાશ
 દેગરુ મોહુરકુ બાશદ મરા શમએ રાહુ
 બતારીકી અન્દરુ શવમ બા સેપાહુ
 બેબીનીમ તા કેદંગારે બેહાનુ
 દરીન આશકારા એ દારદ નેહાનુ
 તોઈ પીશરઉ ફે પનાહે મનરત
 ગુમાચન્દએ આબો રાહે મનરત
 શુ લશકરુ સુએ આમે હયવાન ગુજરત
 ખોડુશ આમદ અલ્લાહુ અકૂબરુ એ દરત
 શુ અચ મન્ઝેલી ખેસરુ બદરિતી
 ખુદેશદા એ હરુગૂનહુ બુઝાશતી
 હમી રકૂત અઝીશાન દો ફોજો દો શખ
 કરીરા અખુદન નબુઝબીદ લખ
 સેદીગરુ બતારીકી અન્દરુ દો રાહુ
 પદીદ આમદો ગુમ શુદ અચ ખેસરુ રાહુ
 પયગમરુ સુએ આમે હયવાન કરીદ
 સરે બેન્દગાની બકયવાન કરીદ
 બદાન આમે રઉશનુ સરે તન બેરોસત
 નેગહુદારુ બેચ પાકુ યચદાન નબુસત
 બેખુદો બેયાસુદો અરુગશત ચુદ
 સેતાયેશ હમી બાકીન અરુ ફેચુદ
 સેકન્દરુ સુએ રઉશનાઈ રસીદ
 યકી અરુ શુદહુ ફેલે રખશન્દહુ દીદ
 બદહુ અરુ સરે ફેલે ચારુ અચ અમૂદ
 સરશ તા બઅખરુ અન્દરુ અચ ચુએ બીદ

પછી યાળીસ દહાડાથી ઉપર ચાલે એટલો ખોરાક સાથે લીધો-અને
 અભયબીઓ બેવા મટે આટુરતાથી ઉપડયા.

તે રોહરમાં લશ્કરની છાવણી કીધી-તેને એક ભોમિયો બેઠતો હતો
 અને તે મળી આવ્યો.

સિકંદરનો એક “ખેત્ર” નામનો વઝીર હતો-તે પાદશાહી દરબારમાં
 વઝીરોનો વડો ગણતો હતો.

સિકંદર પોતાનું દિલ અને બન તેનાજ કોલ ઉપર સોંપીને તેના રખા
 હોકમ મુજબ ચાલતો હતો.

સિકંદરે તેને કહ્યું કે “ઓ ચાલાક મનના શામ્સ! આ કામમાં તું
 તારું દિલ તેજી ભરેલું બનાવ.

જે આપણને આમે હયવાન હાય લાચુ-તો આપણુ ખોદાની યાદમાં
 વધુ વખત ગુઝારીશું.”

જે ખાલુસ પોતાના આત્માની પર્વરેશ કરે છે તે મરતો નથી-હહા-
 પણથી તે ખોદાનોજ આસરો શોધે છે.

મારી પાસે બે મોહરાડું છે કે જે પાણીને બેતાજ અંધારી રાતે
 આફતાબની માફક ઝળકી ઉઠે છે.

તેમાંનો એક તું લે અને આગળ આગળ ચાલ-અને પોતાનાં તન
 અને બનની સાવચેતી રાખજે.

બીજો મોહરો મને રસ્તા દેખાડનારો ચેરાગ બનશે-હું મારાં લશ્કર
 સાથે તે અંધારામાં જઈશ.

બેઠયે તો ખરા કે બેહાનના પયદા કરનાર સાહેબે-આટલી બધી
 દેખાઈતી ચીજોની અંદર શું શું છપ્યું રાખ્યું છે?

જે ભોમિયો મારો પોરતપનાહ છે તેમજ આમે નહચાતનો ચરમો
 દેખાડનારો અને તે તરફ જવાનો રસ્તો દેખાડનારો છે, તે તુંજ છે.”

જ્યારે લશ્કર આમે હયાતના ઝરા તરફ રવાના થયું-ત્યારે મયદાન
 માંથી “અલ્લહ અકબર”નો પોકાર નીકળ્યો.

જ્યારે ખેત્ર એક મંજેલ કાપી આગળ જતો હતો-ત્યારે તે ત્યાં રખ
 પોતા પાછળ ખોરાક મેલી જતો હતો.

એ પ્રમાણે તે બે દહાડા અને બે રાત ચાલ્યો-જે દરમિયાન કોઇએ
 પણ ખાવા મટે હોડ લીલવ્યા નહીં.

ત્રીજો દહાડો તે અંધારામાં બે રસ્તા-દેખાયા અને ખેત્ર પાદશાહ
 આગળથી ગુમ થઈ ગયો.

તેજ વખત તે પયગમર જિંદગીના ઝરા તરફ ગયો-અને પોતાની
 જિંદગીનું સર શનિશ્વર સેતારા સૂધી પુચાડ્યું.

તે ઝળકતાં પાણીમાં પોતાનું તન અને સર લેણું-અને પોતાની
 સંભાળ કરનાર તરીકે પાક યચદાન સિવાય કોઈ બીજાને શોધ્યા નહીં.

તેણે તે પાણી પીધું અને આસુદો બની રોતાબ પાછો ફર્યો-તે
 ખોદાતાલાની વધારેને વધારે રોતાયેશ અને દુઆ કરવા લાગ્યો.

હવે સિકંદર એક રોશનીવાળી જગ્યાએ જઈ પુગ્યો-અને એક બુલંદીએ
 પુગેલો રોશનીવાળો પહાડ બેચો.

જેતા મયાલાં ઉપર વાદળને પુગે એવાં અગરનાં લાકડાંના ચાર
 ચાંબલા હતા.

§ જે “મેહર બર્જીન” નામના આતશી ગોળા વિષેનો ખોલાસો અમેએ ગયાં વોલ્યુમમાં આપ્યો છે તેને એક રીતે ટેકા
 આપે છે કે બદખશાનની ખાલુમાંથી મળી આવતા “શબ ચરાગ” નામના માણેક સિકંદર પાસે પણ હતાં. વળી આ
 હકાયત પછી એક મુશીને બીજી હકાયતમાં તો “મેહર બર્જીન” આતશી ગોળાને લગભગ મળતુંજ મોટું માણેક હવું જે
 તમામ મેહલ અને તેની આસપાસની જગ્યાને રાતની વખતે રોશની આપતું હતું. આપણે એમ કાં નહીં કહિયે કે અર્બસ્પની
 ઈરાન ઉપરની યદાહ દરમિયાન “મેહર બર્જીન”નો આતશી ગોળો જે ગુમ થઈ ગયો હતો તે આ એકાંત જગ્યામાં કોઈ નહીં
 બલે તેમ લાવી રાખવામાં લાગ્યો હોય?

અશાન્ અરૂ અમૂલી કુનામે છુએરૂ
નેશસ્તલૂ અરૂ ઊ અપૂ અર્ધી સુતારૂ
અઆવાએ રૂમી સખુન્ શાન્દ
જહાનદારે પીરૂશા ખાન્દ

૨૫૩ થુ આવાજ બેનીહ કયસરૂ બેરૂત
બનસૂદીકે મોર્ધાન્ અશામીહ તફૂત
બદ્ ગોફૂત મોર્ધ અથ દેશાશય રન્જ
એ બૂઈ હમી ઝીન્ સરાએ સેપન્જ
કે ગરૂ સરૂ અરૂ આરી બથર્થ બતન્દ
હમાન્ બાજ ગદાનદત સુરતમન્દ
કુન્નૂન્ કામદી હીથ દીદી બની
વગરૂ કદ્દલ અચ બેશત પુખ્તલૂ બની
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે ઈન્ હરૂદો હસ્ત
બની હમ બરીન્ ગૂનલૂ બાએ નેશસ્ત
થુ બેનીહ પાસોખ ફેરૂ તરૂ નેશસ્ત
બદ્ બીરૂ શુદ મર્દ યજ્દાન્ પરસ્ત
બેપુર્સીહ કન્દરૂ જહાન્ બાન્ગે રૂફ
શનીદીઓ આવાએ મસ્તો સોરૂફ

ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે હરૂ ફે દલૂરૂ
એ શાદી હમી અરૂ નગીરન્દ બહૂરૂ
વરા શાદ મરૂદુમ નખાનદ હમી
વગરૂ બનો દેલ અરૂ ફેશાનદ હમી
બખાફ આમદ અચ અરૂ શુદલૂ ચૂએ ઊદ
તેહી માન્દ અજાન્ મોર્ધ અશકીન્ અમૂદ
બેપુર્સીહ દાનાઇઓ રાસ્તી
ફેજૂનસ્ત અગરૂ કમ્મીઓ કાસ્તી
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે દાનેશ પેશૂ
હમી સરૂ અરૂ અકાજદ અચ હરૂ ગોરૂ
બસૂએ અમૂદ આમદ અચ તીરૂ ખાફૂ
બમેન્કારૂ અગાલહા કરૂદ પાફૂ
એ કયસરૂ બેપુર્સીહ યજ્દાન્ પરસ્ત
એ બહૂરૂ એ અરૂ ફૂલ દારૂદ નેશસ્ત
બદ્ ગોફૂત ચૂન્ મરૂદ શુદ પાફૂ રાય
નેયાબદ પરસ્તલૂ બેચ ફૂલ બથ

અજાન્ ચૂખ પૂચન્દ શુદ અરૂ કુનામ
જહાનલૂચ અજાન્ મોર્ધ શુદ શાદ કામ
બથન્ગલ હમી કરૂદ મેન્કારૂ તીચ
થુ ઈમન્ શુદ અચ બખશેરે રસ્તખીચ
અકયસરૂ બેફરૂદ તા બી ગોરૂ
ચેયાદલૂ શબદ અરૂ સરે તીધે ફૂલ
બેબીનદ કે તા અરૂ સરે ફૂલ ચીસ્ત
કજૂ શાફમાનરૂ બેબાચદ ગેરીસ્ત
સેકન્દર થુ બેશનીહ શુદ સૂએ ફૂલ
અહીદારૂ અરૂ તીલ શુદ બી ગોરૂ
૨૫૫ સેરાફીલરા હીદ સૂરી બદસ્ત
અરૂ અકાખ્તલૂ સરૂ એ બાએ નેશસ્ત
પુરૂ અચ બાદ લખ દીદગાન્ પુરૂ એ નમ
કે ફર્માન્ કે આયદ એ યજ્દાન્ કે દમ

દરેક થાંભલાં ઉપર એક મેટા માળે હતો-અને દરેક માળામાં
એક મોટાં કદનું લીલું પક્ષી બેસું હતું.
તેઓ રૂમી ઝબાનમાં વાત કરવા લાગ્યાં-અને કૂતેહમંદ શાહ
સિકંદરને આવકાર આપ્યો.

ન્યારે કયસરે તે આવાજ સાંભળ્યો ત્યારે તે પક્ષીઓની નજદીક
શેતાબ ગયો.

પેલાં પક્ષીઓએ તેને કહ્યું કે “આ મેહનન ઉપરજ દિલ લગાડનારા
પાદશાહ!-આ મુસાફરખાનારૂ પી દુન્યામાં તું શું શોધે છે?
કારણકે અગર તું ખુલ્લું આરમાન સૂધી પોતાનું સર બેસું કરશે-
તો પણ રોયટે તે તને નિરાશ થયેલો પાછો ફેરવશે.

તું હવે આવ્યો છે તો કહે કે તે અકરન સાથ મેળાપ કયાં છે? -
અને વળી પાછો ઇટાથી કાઢ ઇમારત બાંધી છે?”

સિકંદરે જવાબ આપ્યો કે “હા બન્ને મારી પાસે છે-રહેવાનું મુકામ
તથા અકરન પણ છે”

ન્યારે પેલાં પક્ષીઓએ સિકંદરને જવાબ સાંભળ્યો ત્યારે લગાર
નીચે આવી બેઠાં-એ બેઠાને તે યજ્દાનપરસ્ત પાદશાહ અજબ થયો.

તેઓએ પૂછ્યું કે “આ દુન્યામાં વાંસળીના આવાજ સાંભળ્યા છે? -
તેમજ શરાબ અને ગાયબુના અને શરાબનૂશીના આવાજ તેં સાંભળ્યા
છે કે? (એટલે શાદીરામંસી અને ખાગ્ગીપીળીમાં ભાગ લીધો છે?)”

સિકંદરે જવાબ આપ્યો કે “દુન્યામાં જે ઇપ્સે ખુશહાલીમાં ભાગ
નહીં લીધો હોય,

તે છવ કાં નહીં પટકે-પણ તેને કોઈ સુખી માણસ ગણે નહીં.”

પક્ષીઓ તે સાંભળી જ્યાં થાંભલાં ઉપરથી ઝમીન ઉપર આવી બેઠાં-
અને તે થાંભલાં પક્ષીઓથી ખાલી થયાં.

પક્ષીઓએ સિકંદરને પૂછ્યું કે “દાનાઈ અને રાસ્તી-વધારે છે કે
કગાઇ અને બૂડાઇ?”

સિકંદરે જવાબ દીધો કે “જે વિદ્યાનો શોધક છે તે દરેક ટોળામાં
માન પામે છે.”

તે પક્ષીઓ ઝમીન ઉપરથી પાછાં થાંભલાં ઉપર આવી બેઠાં-અને
ચાંચે કરી પોતાના પંલ સાફ કીધા.

અને કયસરને પૂછ્યું કે “બક્ત લોકો પહાડ ઉપર યા માટે
વસે છે?”

સિકંદરે જવાબ દીધો કે “ન્યારે એક શખ્સ પવિત્ર વિચાર ધરાવ-
નારે બન્યો-ત્યારે તે ખોદાની પરસ્તેશ કરનાર પહાડ સિવાય પોતાની
જગ્યા બીજે કથે મેળવતો નથી.”

પેલાં પક્ષીઓ તે થાંભલાં ઉપરથી પોતાના માળામાં જઈ લાગ્યાં-
પાદશાહ તે પક્ષીઓથી ખુશહાલ બન્યો.

ન્યારે તેઓ “રૂઝે રસ્તાખેશ”ના ઇન્સાફથી ખાતેર જમઅ થયાં-
ત્યારે પોતાની ચાંચોને પોતાનાં નખ વડે તેજ કરતાં બેઠાં.

તેઓએ કયસરને ફર્માવ્યું કે “તે લશ્કર વગર પેયાદો પહાડની
ટોચ ઉપર ચઢે.

અને ત્યાં બેચ કે પહાડને મથાળે શું છે-કે જે એક ખુશહાલી
બરેલા શખ્સને પણ રહાતે છે?”

ન્યારે સિકંદરે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે વગર લશ્કરે પહાડ તરફ
તેની ખુલ્લો ઉપર શું છે તે જોવા માટે ગયો.

ત્યાં તેણે એસાફીલ (મેતના ફરેશ્તા)ને હાથમાં રણસીંચું લઈ
પોતાની જગ્યા ઉપરથી સર ઉઠાવી ઉભેલો જોયો.

તેના હોડ હવાથી બરેલા અને આંખો બીનારા બરેલી છે-અને વાત
બુઝે છે કે “કયારે યજ્દાનનો હોકમ થાય કે કુંડુ?”

તુ બરૂ કુંડ રૂએ સેકંદર બેટીહ
 તુ રખારે ખોશાન ફેધાન બરૂ કરીહ
 કે અથ બન્દએ આચ ચન્દીન મરૂથ
 કે રૂડી બગૂથ આયદત યક ખોરૂથ
 તો ચન્દી મરૂથ અચ પથે તાને તખ્ત
 બરૂતખ બેયાશયો બરૂ બન્દ રખત
 સુનીન દાહ પાસોખ બન્દ શહૂરયાર
 કે બહુરે મન ઈન્ આમહ અચ રૂઝગાર
 કે ભેચ ભુરૂશો ગરૂથ અન્દર બેહાન
 ન બીનમ હમી આરકારે નેહાન
 અઝાન કુંડ બા નાહકું આમહ ફેરૂહ
 હમી દાહ નીકીદેશરા દોરૂહ
 બદાન રાહે તારીકું બેન્દાહ રૂથ
 બપીથ અન્દરૂન મરૂદમે રાહુબૂથ
 તુ આમહ બતારીકી અન્દર સેપાહું
 ખોરૂશી બરૂ આમહ એ અબરે સેપાહું
 કે હરૂ કસ કે બરૂદારહ અચ રાહું સન્ગ
 પશીમાન શવહ જાન કે દારહ બચન્ગ
 વગરૂ બરૂ નદારહ પશીમાન શવહ
 બહરૂહ એ દેલ સૂએ દર્માન શવહ
 સેપહું સૂએ આવાચ બેન્દાહ ગૂથ
 પુરૂ અન્દીશહ શુહ હરૂ કરી જાન ખોરૂથ
 કે બરૂદારહ આન સન્ગ અગરૂ બુગરૂહ
 પથે રન્જ ના આમહહુ નુશમરહ
 યકી ગોફત કીન રન્જ હરૂત અચ ગુનાહું
 પશીમાનીઓ સન્ગ બોરહન એ રાહું
 દેગરૂ ગોફત લખતી બેબાયહ કરીહ
 મગરૂ દરો રન્જશ નબાયહ ચરૂીહ
 યકી બોરૂહ અઝાન સન્ગો દીગરૂ નબોરૂહ
 સેદીગરૂ કસ અચ કાહેલી બોરૂહહ ખોરૂહ
 તુ અચ આબે હયવાન બહામૂન શુદન્દ
 એ તારીકીએ રાહું બીરૂન શુદન્દ
 બેબેસ્તન્દ હરૂ કસ બદાન રાસ્તી
 પદીદારૂ શુહ કમ્બીઓ કાસ્તી
 કનારે યકી પુરૂ એ ચાફત બૂહ
 યકીરા પુરૂ અચ ગઉહરે નાબેસ્તૂહ
 પશીમાન શુહ આન કસ કે કમ દાસ્ત બિય
 ઝખરૂહ ચેરા ખારૂ બુગરૂશત બિય
 પશીમાન તરૂ આન કસ કે ખુદ બરૂ નદારૂત
 અઝાન ગઉહરે પુરૂ બહા સરૂ બેકાસ્ત

જ્યારે તેણે પહાડ ઉપર સિકંદરનો ચઢેલો જોયો-ત્યારે તેણે પોકારતાં વાદળની મિસાલ પોકાર માર્યો,

કે “એ લોભના ગોલામ! એટલી બધી વેઠ ના કર-કારણ એક દહાડો તારા કાનમાં એક એવોજ મોતનો પોકાર પડશે.

તું તાજ અને તખ્ત માટે એટલો બધો દુઃખી ના થા-જવાની તૈયારી કર અને અસ્થાબ લાખ.”

પાદશાહે તેને જવાબ આપ્યો-કે પ્રમાણની ચાલથી મારે હિરસે એજ આવ્યું છે,

કારણકે આ દુન્યામાં બઠકવા અને રચળવા સિવાય હું કંઈ પણ ગ્રાહર કે છપ્પું જોતો નથી.”

પછી સિકંદર તે પહાડ ઉપરથી રડતો રડતો નીચે આવ્યો-અને નેપી પહોંચાડનારા સાહેબને યાદ કરવા લાગ્યો.

અને ભોમિયાને આગળ રાખી તે અધારા રસ્તામાં ચાલવા માંડ્યું.

જ્યારે લશ્કર અધારામાં ચાલ્યું-ત્યારે સીઆહ વાદળમાંથી એક પોકાર ઉઠ્યો.

કે “જે કોઈ આ રસ્તા ઉપરથી પત્થર બંચકશે તે પોતાના હાથમાં રપડ જે લીધું છે તેથી પરોમાન થશે.

અને જે કોઈ તે નહીં બંચકશે તે પણ પરતારો-તેઓ બન્ને (લેનાર અને નહીં લેનાર)ને પોતાનાં દિલથી એલાજ શોધવા પડશે.”

લશ્કરે પેલા આવાજ ઉપર કાન ધર્પી-અને દરેક જણ તે પોકારથી વિચારમાં પડ્યા.

કે જતાં જતાં તે પત્થર બંચકે અને જે દુઃખ ઈચ્છું નથી તેના વિચાર નહીં કરે.

એક બોલ્યો કે “રસ્તામાંનો પત્થર બંચકને અને પરોમાન થવું તે આપણા પોતાના ગુનાહો છે અને તેથી ઉપજતાં દુઃખો છે.”

બીજે બોલ્યો કે “થોડાકાએ તો લેવા જોઈએ-કદાચ તેને દુઃખ અને રન્જ નહીં પણ પહોંચે.”

પછી તે પત્થરમાંથી એકે લીધા અને બીજાએ નહીં લીધા-ત્રીજાએ આજસાથ કરીને નાના નાનાજ લીધા.

જ્યારે તેઓ જિંદગીના ઝરા આગળથી પાછા મથાનમાં આવ્યા-અને તે અધકારમાંથી બાહર પડ્યા,

ત્યારે દરેક જણે પેલી વાતની સમ્બાઈ શોધવા માડી-તો સધણું નૂઠાણું અને ખોટાંજ માલમ પડ્યું.

એકનો ખોગો ચાફતથી ભરેલો હતો-તો બીજાને સાફ ક્રીધા વગરના ગોહરોથી ભરેલો હતો.

જે કોઈએ કે એમાં લીધાં તે પરતાવા લાગ્યો-કે “એવી રીતે પોખ-રપડ રાજને શા માટે તે તુચ્છકારીને છોડી આવ્યો?”

પણ વધુ પરોમાન તો તે થયો કે જેણે બિંદુલ લીધાંજ ન હતાં-અને તે ભારી ક્રીમતનાં ગોહરોને તુચ્છ ગણ્યાં હતાં.

રક્તને સેકન્દર સુએ ખાખતર વ
દીદને શેગેરતીહા વ ખસ્તને સદ્દ
ખર રાહે યાબૂજૂ વ માબૂજૂ.

સિકંદરનું પૂર્વ લણી જવું અને અબયબીઓ બેવી
અને તેણે યાબૂજૂ અને માબૂજૂના ભાગે
ઉપર ધાતુનો કોટ ખાંધેલો.

૨૫૮ હો હકૂતહ ખરાન લાયગહ ખર બેમાન્હ
યુ આસુદહ તર ગશત લશકર બેરાન્હ
સુએ ખાખતર શુદ યુ ખાખર બેદીહ
એ ગીતી હમહ રાએ રક્તન પુતીહ
ખરહ ખર યકી શારસાન દીહ પાક
કે તુગશત યુદ ખરાન ખારો ખાક
યુ આવાએ હૂસ આમહ અશ પેશતે પીલ
પઝીરહ શુદન્દશ બુઝોગીન રો મીલ
જહાનબૂય ચૂન દીહ બેવાખત શાન
ખખુરીહ ગદેન ખરઅકાખત શાન
ખખુરીહ કીદર બે ખાશહ શેગેરત
કહાન ખસ્તર અન્દાઝહ નલ્લાન ગેરેકત
જમાન ખર કુશાન્દહ ખર શહુરયાર
બેનારીહ અશ ગદેશ રૂઝગાર
કે મારા યકી કાર પીશસ્ત સખત
બેખૂર્મ ખા શાહે પીરૂખખત
અઝીન ફૂલ સર તા ખઅખર અન્દેઝ
હેલે મા પુર અશ દર્દો રન્જસ્તો ખૂન
એ ચીઝી કે મારા પયે તાખ નીસ્ત
એ યાબૂજૂ માબૂજૂ માન ખાખ નીસ્ત
યુ આયન્હ ખહુરી સુએ શહુરે મા
ધમે રન્જ ખાશહ હમહ ખહુરે મા
હમહ રૂઝીહા શાન યુ રૂએ હયન
જમાનહા સેયહ દીદહા શાન યુ ખૂન
સેયહ રૂએ દન્દાનહા ચૂન ગરાશ
કે ચારહ શુદન નસદે ઈશાન ફરાશ
હમહ તન પુર અશ ચૂએ હમ રન્ગે નીલ
ખરો સીનહો ખૂશહા શાન યુ પીલ

બે હકૂતા તે ત્યાં રહો જ્યારે તે ખૂબ આર યેશ લઈ રહો ત્યારે
લશકર આગળ ચલાવ્યું.

જ્યારે પશ્ચિમ તરફના મુલકો બેઠ રહો ત્યારે તે પૂર્વ તરફ ગયા-
હુન્નામાં સપત્રે ફરવાનો તેણે વિચાર કર્યો.

રસ્તામાં તેણે એક શુદર શેહર બેચુ-કે નેની ઉપર બાણે હવા કે
ધૂળ ઉડતીજ ન હતી

જ્યારે હાથીની પીઠ ઉપરથી નજારાના આવાજ આવ્યા-ત્યારે તે
શેહરના બુઝોગી બે માર્દલ સૂધી તેને અસ્તેકબાલ ગયા.

પાદશાહે જ્યારે તેઓને બેચા ત્યારે માનથી નવાજ્યા-અને આફતાબ
સૂધી તેઓનાં સર બુલંદ કર્યાં.

પાદશાહે તેઓને 'પ્રશ્ન' કે "અહીં એવું શું અજબ બેચું છે કે
બેનાથી સરસ બીજે કેંઈ ન હોય ?"

તેઓએ પાદશાહ આગળ જ્ઞાન ખોલી અને જમાનાની ચાલ માટે
રડવા લાગ્યા.

કે "અમારી સામે એક મહાભારત કામ આવી પડ્યું છે ને અમે
તું ક્તેહમંદ શાહને કહીએ છિયે.

આ વાદળ સૂધી જોયે ચઢેલા પઢાડથી અમારાં દિલ દુઃખ, રંજ
અને ખુનથી ભરેલાં રહે છે.

જે દુઃખભરી બીનાથી અમે નાચાર થઈ ગયા છિયે તે એ છે કે
યાબૂજૂ અને માબૂજૂના હસ્તલાથી અમેને રાતે બંધ પાણુ આવતી નથી.

જ્યારે તેઓમાંનો એક લાગ હમારાં શેહરમાં આવે છે ત્યારે અમારે
બાગે ગમ અને રંજ આવી પડે છે.

તેઓના ચેહરા બેઠ જતાવરેના બેવા છે તેઓની જામ કળી અને
આંખો લોલીના નેની છે.

તેઓ કાળે મેઢિના અને બુડ બેવા દાંતવાળા છે-તેઓની પાસે
કાણુ જઈ શકે ?

તેઓને આખે અંગે બાલ છે અને વળી તે પાણુ બહુ રંગના છે-
તેઓની છાંતી, બગલ અને કાન હાથીના બેવા છે.

† આ યાબૂજૂ અને માબૂજૂ (Gog and Magog) રાક્ષસોને લગતા ફિરસાના એશારા ઈસ્લામીઓની પવિત્ર કેતાબ
"કુરાન સરીફ" તેમજ ખ્રીસ્તીઓનાં ધર્મ પુસ્તક બાઇબલમાં આપેલા છે, પણ મઝહૂર રાક્ષસો વખત બેવખત ને ધાડ પાડતા
હતા તેના અટકાવ માટે ઈરાન જીતનાર સિકંદરે મસમેદો ધાતુનો કોટ બાંધ્યો હતો તેવા એશારા યૂરોપના તવારીખનવેરો
ક્રીલીપના એકસ (Alexander the Great) સિકંદરની બાળતમાં આપતાં નથી. ઈરાન જીતનાર સિકંદરે બાંધેલો ધાતુનો
કોટ ફાર્સમાં "સદ્દે સેકન્દર"નાં નામથી ઓળખાય છે. જ્યારે સિકંદરે બાંધેલાં શેહરો વગેરેના એશારા યૂરોપના લખનારાઓ
આગે છે. ત્યારે ધાડપાકુ રાક્ષસોના અટકાવ ખાતેર બાંધેલી ધાતુની મોટી દીવાર વિષે તેઓ ચૂપ રહેલા જણાય છે. તે ઉપરથી
કહી શકાય કે તે કોઈ બીલ પાદશાહના વખતમાં બંધાયેલી હશે.

મઝહૂર રાક્ષસોને ફિરસો ઈરાનના લોકો એમ આપે છે કે તેઓ માણસખાદ રાક્ષસો હતા. જેઓ માર્ઝહરાનની હતરે
(North of ancient Hyrcania) રહેલાં કરી બેઠા અને લાંથી ઈરાનમાં ધાડ પાડવા આવતા હતા. જેઓના
અટકાવ માટે સિકંદરે બે પઢાડ વચ્ચે ધાતુની એક મોટી દીવાર બાંધી હતી. આ ફિરસો બીજી કથાથી ભરેલો છે પણ તે
અને આપવા લાયક નથી.

સિકંદર માર્ઝહરાન (ancient Hyrcania) ઉપર હરગે લઈ ગયો હતો તે વાત યૂરોપના લખનારાઓ આપે છે ખરા,
પણ મઝહૂર માણસખાદઓના અટકાવ ખાતેર તેણે બાંધેલા કોટ વિષે કાંઈ બેલતા જણાતા નથી. આ બાબત ઈરાનને લગતી
હોવાથી આપણે ફિદોસ્તી અને બીલ લખનારાઓનાં લખાણ ઉપર ઝાલે શક નાખી શકિયે નહીં.

એખોરખનો યજ્ઞ યુદ્ધ બેસતર કુનંદ
દેખર યુદ્ધ ચૂન જામણ ચાદર કુનંદ
એ હર માદઈ અચ્છા અચ્છા હમાર
કમો બીશે ઈશાન કે ચારહ શુમાર
અગરહ આમદન ચૂન સુતરાન શવંદ
તગ આરનેહ અરસાને ગુરાન શવંદ
અહારાન કચ અખર અનર આચહ ખોરશ
હમાન સખર દયાઈ દર આચહ અબ્દુશ
શુ તાનીન અઝાન મઠેર બદરેહ અખર
હવા ખર ખોરશહ અસાને હેઅખર
ફેર અરુમંદ અખર તાનીન શુ હેર
બેચાચંદ અઝીશાન ગોરહા ગોરહ
ખુદેશ આન ખુવહ સાહ તા સાહ શાન
કે આગંદહ બદેહ તનો ચાહ શાન
ગેચા શાન ખુવહ ઝીન સેપસ ખદની
બેપુચંદ હર ચુ અઆવદની
શુ સર્મા ખુવહ જોઈ લાધર શવંદ
અઆવાચ ખર સાને કખતર શવંદ
અઆરાન એ તાનીન અકેદરે ગોરુ
બેધુરંદ આવાચહાએ ખુજોરુ
અગર પાદશા ચારઈ સાજહી
કઝાન ધમ રહે મા બેપદાઈઝી
અસી આઝીન ચાબહ અચ હર કરી
વઝાન પસ અઝીતી બેમાનહ અસી
ખુજોર્ગી કુનો કારે મારા બેસાચ
કે અચ પાકુ ચચદાન નઈ બી નેચાચ
સેકંદર બેમાનહ અનંદર ઈશાન રોગેકુત
ધમી ગરતો અન્દીશહુ અનંદર ગેરેકુત
ચુનીન દાહ પાસેખ કે અચ માસ્ત ગંજ
એ શહરે શુમા ચારમન્દીઓ રંજ
ખર આરમ મન ઈન રાહે ઈશાન અરાચ
અનીરૂએ ચારી દહો રહુમાચ
હમહુ શહરુ ગોરુતંદ કચ શહરુચાર
એ તુ દર ખાદા બદે રચગાર
એ મા હરુએ ખાહી હમહુ બંદહુ ઈમ
પરતતંદહુ બારીમ તા જંદહુ ઈમ
બેચારીમ ચંદાન કે બાચદત ચીચ
કઝીન બીશ કારી નદારીમ નીચ
સેકંદર બેચામહ નેગહુ કરહ હેર
બેચાવરહ અઝાન ફીચ્ચકાન ગોરહુ
બેકરૂમહ કાહગરાન આવરંદ
સેસો રૂચે પુતકે ગરાન આવરંદ
ગચો સંગો હીઝમ ફોચૂન અચ શુમાર
બેચારંદ ચંદાન કે આચહ બકાર
બીઅન્દાજહુ બોદંદ ચીઝી કે ખાસ્ત
શુ શુહ સાખતહુ કારે અન્દીશહુ રાસ્ત

તેઓ સુને છે ત્યારે એક કાનનું બિછાનું કરે છે અને બીજા કાનનું
ઓઢવાનું બનાવે છે.

તેઓની દરેક માંદા હઝાર હઝાર અચ્ચા જણે છે-તેઓનાં વધતાં
ઓછાં અચ્ચાની ગણતરી કાણુ કરી શકે છે ?

તેઓ દોરની માફક એકઠાં થાય છે અને ગોરખરની માફક દોડે છે.

વસંત રતુમાં જ્યારે વાદળો ગરજવા લાગે છે-અને લીલા* દયામાં
મડળ ઉછળવા લાગે છે,

વાદળો તે ઉછળતા દયામાંથી એક અઝદહાને ભંચખી લે છે-એ વેળા રૂપક
વાતાવરણ સિંહની માફક ગરજવા કરે છે,

પહાડને નીચે ફેંકે તેમ તે અઝદહાને વાદળો નીચે ફેંકે છે-ત્યારે
તે ચાલુજ માળુજના ટોળે ટોળાં ત્યાં આવે છે.

અને આખું વર્ષ તે અઝદહાનું માસ ખાઈ તેઓ જીવે છે-અને
તેઓની ગદન અને શરીર તેથી ફૂળે બને છે

પછી તેઓનો ખોરાક બાજ પાલાનો હોય છે-અને તે એકઠો કરવા
મટે ચો તરફ દોડે છે.

જ્યારે સર્દની મહત્તમ બેસે છે ત્યારે તેઓ ફિફાં અને મુરદાલ યદ
નય છે-અને આવાઝમાં પણ કખતર જેવાં થઈ નય છે.

બહાર આવતાં પહેલાં તે અઝદહાનાં માસ ખાવા મટે વડે મિસાલ-
મોઠા આવાઝે પોકારે છે.

એ પાદશાહ એનો કરો ઉપાય કરો અને અમારાં દિલને એ દુઃખથી
છોડવો,

તો દરેક જણ તરફથી તે ધણી દુઆ મેળવશે અને ત્યાર બાદ
દુઆમાં તે ધણેક વખત કાયમ રહેશે.

અમે ઉપર મેહરબાની કર અને અમારું એટલું કામ કરી આપ-
કારણકે તું પણ પાક ચઢાવથી બીનેચાઝ રહેલો નથી.”

સિકંદર તેઓની વાતમાં ગજબ રહ્યો-તે ગમગીન બની વિચાર
કરવા લાગ્યો.

પછી એવો જવાબ દીધો કે “અમારા તરફથી ગજબ ખત્રનો તો છે- ૨૬૦
પણ તમારાં રોહર તરફથી મદદ અને મેહનત મળવી જોઈયે.

હારી આપનારા અને રેહનુમાઈ કરનારા ખોદાતાલાની મદદથી હું
મારાં હાંપણે કરી તેઓનો આ માર્ગ રોજી દઈશ.”

ત્યારે સધળાં લોક બોલી ઉઠ્યાં કે “ઓ પાદશાહ !-ઝમાનાની
પૂરાઈ તારાથી દૂર રહેને !

અમારી તરફથી એ કાંઈ તું ચાહશે તો અમે સધળા તારાજ બંદા
છિયે-અમે જીવતા રહીશું ત્યાં સુધી તારાજ ગોલામ બની રહીશું.”

તને એ કાંઈ ચીઝો નેહરો તે અમે પુરી પાડીશું-કારણ એથી વધુ
અગત્યનું કામ અમેને બીજાં કશું નથી.”

પછી સિકંદર ત્યાં આવ્યો અને પહાડ બેચો-પોતાના કીલ્લેસુફાને
એકઠા કીધા.

પછી તેણે હોકમ કીધો કે “લુહારાને બોલાવે-તેમજ તાંબુ, કાંસુ
અને બારી હથોડા લાવે.

ચૂનો, પત્થર અને બાળવાના લાકડાં એ સધળું ગણતરીથી-પણ વધારે
જેટલું કે કામમાં આવે એટલું લાવે.”

એ કાંઈ ચીઝો કે તેણે મંગાવી તે સધળી અંદાજા વગરની ત્યાં
હાજર કીધી-જ્યારે બધી સામગ્રી તૈયાર થઈ અને યુક્તિ બરાબર રચાઈ,

* હિંદી મહાસાગરને ધરાની લખનારાઓએ “દયાએ સખર”, “દયાએ અખર” નામ આપેલું છે. પણ ફિદોસી
“દયાએ સખર” અહીં “કાસ્પીઅન” સમુદ્રને મટે વાપરે છે, એ સમુદ્રને ફાર્સિમાં “દયાએ ગીલાન”, “દયાએ માઝન્દરાન”
અને “દયાએ ખઝર” વગેરે નામોથી ઓળખે છે.

૨૧૧ એ દીવારુરુ હમ એ આહંગરાન
હરાન કરુ કે ઉત્તેરાહ યુદ્ધ અન્દરાન
એ ગીતી બપીરો સેકન્દરુ શુદન્દ
બરાન કારે બાયેસ્તણ ચાવરુ શુદન્દ
એ હરુ કેશરી દાનેશી શુદ્ધ ગોરુદ
દો દીવારુ કરુદ અચ દો પહુલુએ કુંદ
એ પય તા સરે કુંદ બાલાએ ઊય
ચુ સદ શાહ રશ યુદ્ધ પહુનાએ ઊય
અઝાન ચક્ર રશ અન્ગેસ્તો આહન ચકી
પરાગન્દહુ મેસ દરુમેયાન અન્દકી
હમી રીખત ગુર્દશ અન્દરુ મેયાન
ચુનીન બાશદ અકુસુનો રાએ કેયાન

હમી રીખત હરુ ગઉહરાન ચક્ર રદહુ
ચુ અચ બાકુ તા તીથ શુદ્ધ આહદહુ

૨૧૨ બસી નકૂતો રઉગન બરુઆમીખતન્દ
હમી બરુ સરે ગઉહરાન રીખતન્દ
બખરુવારુ અન્ગેસ્ત બરુ સરુ અન્દ
બેકરુમુદ તા આતેશ અન્દરુ અન્દ
દમ આવરુદ આહંગરાન સદ હહારુ
બકમને પીરુચગરુ શહુરુયારુ
બોરુરો દમન્દહુ બરુ આમદ એ કુંદ
સેતારહુ શુદ્ધ અચ તકુદે આતેશ સેતુદ
૨૧૨ ચુનીન રુચગારી બરુ આમદ બરુ આન
દમે આતેશો રન્ગે આહંગરાન
ગોહરુહા ચક્ર અન્દરુ દેગરુ સાખતન્દ
વઝાન આતેશો તીચ યુદ્ધાખતન્દ
એ યાબુલે માબુજ ગીતી બેસ્ત
અમીન ગશત જાએ નેશીમે નેશસ્ત
અઝાન નામવરુ બન્દે એસ્કન્દરી
ગહાની બેસ્ત અચ બરે દાશરી
અરશ પાનસદ યુદ્ધ બાલાએ ઊય
ચુ નચદીકે સદ ચાચ પહુનાએ ઊય
બરુ ઊ મેહુતરાન ખાન્દ આકીન
કે બી તૂ મબાદા અમાનો અમીન
એ ચીઝી કે યુદ્ધ અન્દરાન જાયગાહુ
ફેશવાન બેમોદન્દ નચદીકે શાહુ
નપેચરુકૂત અઝીશાનો યુદ્ધ બરુ ગેરુકૂત
જહાન માન્દ અચ કારે ઊ દરુ રોગેકૂત

ત્યારે કડિયા અને લૂહારોમાંથી જે કોઈ કે ઉત્તારાદો હતા,

તેઓ તે મુલકમાંથી સિંકંદરની નજદીક ગયા-અને તે અરૂરી કામમાં તેને મદદ કરવા લાગ્યા.

દરેક મુલકમાંથી ઉત્તારાદ કારીગરો આવી બેગા થયા-પછી તેણે પહાડની બેઠ બાકૂથી ધાતુની જે દીવાર બની કાઢી.

અમીનથી તે છેક પહાડનાં મથાળાં સુધી તેની જાંચાઈ હતી-અને તેની પોહોળાઈ એકસો મોટા “રશ” (હાથ) જેટલી હતી.

એક હાથપુર કોલસો અને એક હાથપુર લોખંડ અને તે બન્નેની વચમાં થોડુંક તાંબુ નાખતા હતા.

વળી વચ્ચે વચ્ચે તેમાં ગંધક નાખવામાં આવતો હતો-કદીમ અમાનામાં પાદશાહો આ કિસમની દીવાર બાંધવાની યુઝિ અમલમાં મેલતા હતા.

દરેક ખનીજ પદાર્થનું એકેક પડ કરવામાં આવતું હતું-છેક તળિયેથી તે પહાડની ટોચ સુધીની દીવાર બંધાઈ ત્યાં સુધી એજ રીતે કામ લેવામાં આવ્યું.

જગ્યાબંધ તેલ અને નખતેલ પણ લેવામાં આવ્યું હતું-તે સઘળું ખનીજ પદાર્થ ઉપર રેડવામાં આવ્યું હતું.

મથાળે ખરવાર, ખરવાર કોલસો નાખવામાં આવ્યો હતો-શેવટે તેમાં આગ સળગાવવામાં આવી હતી.

પછી તે કુતેહમદ પાદશાહના હોકમ પ્રમાણે એક લાખ લૂહારોએ ધમણ કુંકવા માંડી.

પહાડ ઉપરથી ધમણનો કુંકારો નીકળવા લાગ્યો-અને આતશની ગર્મીથી સેતારા પણ ગભરાટમાં પડ્યા.

એ પ્રમાણે લૂહારોની મેહનત ઉપર અને આતશનાં બટકાંને ધણેક વખત નીકળી ગયો.

અને પેલી એકેક ઉપર ગોઠવેલી ચીઝો બળતા આતશથી પીગળીને એક બીજામાં મળી ગઈ.

એવી રીતે દુન્યા યાબુજ અને માબુજના યુદ્ધથી છૂટી-અને તે અમીન વસવાટને લાયકની બની.

સિંકંદરનાં તે નામીયાં બાંધકામે કરીને-કઝિયા કંકાસની બદીથી દુન્યાએ છૂટકારો મેળવ્યો.

તે દીવારની જાંચાઈમાં પાનસો “રશ” (હાથ) હતી-અને નજદીક એકસો “રશ” (હાથ) પોહોળાઈ હતી.

તે મુલકના વડાઓએ સિંકંદર ઉપર દુન્યા કીધી-કે “તારા વગર અમાનો અને અમીન કાયમ ના હોતા.”

પછી તેઓ તે જગ્યામાં જે કાંઈ કીમતી ચીઝો થતી હતી-તે ધણી સરખી પાદશાહની નજદીક લઈ ગયા.

પણ તેમાંથી પાદશાહે કશું પણ લીધું નહીં અને પોતે ચાલતી પકડી-તેનાં આવા કામથી સધળો દેશ અજબ રહ્યો.

દીદને સેકન્દર મોદદરા બાલાએ
ફૂલ દર અયવાને યાકૂત વ દેરખતે
સુખનુગૂય વ આગાહી યાકૂતન
અઝ મર્ગે ખુદ.

—:—

હમી રાન્દ યકુ માહૂ પૂયાન બરાહ
બરજ આમહ અજ રાહ શાહો સેપાહ
ચુનીન તા બનચદીકે ફૂલી રસીદ
કે ભાએ દહો દામે મરુદમ નદીદ
યકી ફૂલ દીદ અજ બરશ લાજવરૂદ
યકી ખાનહુ બર સર એ યાકૂતે જરૂદ
હમહૂ ખાનહુ કંદીલહાએ ખુલૂર
મેયાન અન્દરૂન અશમે આમે શૂર
યકી સોરખ ગઉહર બળએ ચરાહ
ફોરૂખાન અઝાન ખાનહો ફૂલો રાહ
ફેતાદહૂ ફોરૂધે ચરાહ અન્દરૂ આખ
એ ગઉહર હમહૂ ખાનહુ ચૂન આકૂતાખ
નેહાદહૂ બરે અશમેહૂ જરૂરીન હો તખ્ત
બરૂ આબનીદહૂ યકી શૂરખત
તનશ મરુદમે સર ચુનાન ચૂન ગોરાહ
બબીચારગી મોદદરા બર તખ્તે નાજ
એ કાફૂર ઝીરૂ અન્દરશ બેસ્તરી
કરીદહૂ એ દીખા બરૂ આદરી
હરાન કસ કે રફૂતી કે ચીઝી બરહ
વગરૂ ખાકૂ આન ખાનહુરા બેસ્તરહ
હમહૂ તનશ બરૂ ભય લઝાન શુદી
વઝાન લરૂહ હમ એન્દહૂ રીઝાન શુદી
ખોરૂશ આમહ અજ અશમે આમે શૂર
કે અય બન્દએ આજ અન્દીન મશૂર
બસી ચીઝ દીદી કે આન કસ નદીદ
એનાનત કુનૂન બાજ બાયદ કરીદ
કુનૂન એન્દગાનીત ફૂતાહુ ગશત
સરે તખ્તે શાહીત બીરાહુ ગશત
સેકન્દર બેતરસીદ બરૂગશત જૂદ
બલસકરૂગહૂ આમહ બકેદારે ફૂદ
વઝાન ભયગહૂ તીઝ લશકરૂ બેરાહ
ખોરૂશાન હમી નામે ચઢદાન બેખાન્દ
અઝાન ફૂલ રાહે મેયાખાન ગેરૂકૂત
હમી ગશતો અન્દીશએ ભાન ગેરૂકૂત
હમી રાન્દ પુરૂ દહો મેયાન એ ભય
સેપાહુ અજ પસો પીશે જી રફૂતુમાય
એ રાહે મેયાખાન બશહૂરી રસીદ
બેખુદ શાહ કાવાએ મરુદમ શનીદ
હમહૂ બૂમે બરૂ આધે આખાહ બૂદ
દેલે મરુદમ અજ ખુરૂશમી શાહ બૂદ
પઝીરહૂ શુદન્દશ બુઝેગાને શહૂર
કરીશ કશ અજ મરુદમી બૂદ બહૂર

સિકંદરે પહાડને મથાળે માણેકના મેહલમાં એક
મૂવેલા શખ્સને તેમજ બોલતાં ઝાડને
જેવું અને પોતાનાં મોતની
ખબર મેળવવી.

—:—

તેણે એક મહિનો સુધી સફર કર્યા કીધી-જેથી પાદશાહ અને લશ્કર
સફર કરવાથી કંટાળી ગયા.

એમ કરતાં તે એક પહાડ નજીક જઈ પુત્રી-કે જ્યાં તેણે જન
ભનવર કે માણસ કાંઈ પણ દેખાયાં નહીં.

તેણે એક પહાડ ભેંચે જેવું મથાળું લાજવદ રંગતું હતું-અને તે ૨૬૩
ટાંચ ઉપર પોખરાજતું બનાવેલું એક ઘર હતું.

આખાં ઘરમાં બિલોરી હાંડી હતી-અને વચ્ચે ખારાં પાણીના
ઝરો હતા.

ચેરાગની જગ્યાએ એક લાલ ગોહર હતું-જેથી તે ઘર, પહાડ અને
જંગલ જળજળી રહ્યાં હતાં.

તે ચેરાગને પ્રકાશ પાણીમાં પણ પડેલો હતો-તે ગોહરથી સધળું
ઘર આકૃતાબ માફક રોશન બન્યું હતું.

તે ઝરા આગળ બે સોનેરી તખ્ત મૂકેલાં હતાં જે ઉપર કોઇ અભાગ્યે
શખ્સ સૂતેલો હતો.

તેવું શરીર માણસ જેવું અને માથું બુંડ જેવું હતું-તે સુંદર તખ્ત
ઉપર લાચાર હાલતમાં મૂંઝેલો પડેલો હતો.

તેની નીચે કપૂરતું બિછાતું હતું-અને તેની ઉપર એક રેશમી ચાદર
બોઢાઢેલી હતી.

જે કોઈ કે ત્યાં કાંઈ ચીઝ લેવા જતું-અથવા તે ધરની ઝમીન ઉપર
પગ મૂકતું,

તો ત્યાંજ તેને આંખે શરીરે ધુજીથી થઈ આવતી-અને તે ધુજીથી
તે જીવતા શખ્સ ગળડીજ પડતો હતો.

પેલા ખારાં પાણીના ચરમામાંથી પોકાર નીકળ્યો-કે “ઓ લોભના
ગોલામ ! તું એટલો બધો શોર ના મચાવ.

તેં એટલી બધી ચીઝો ભેઈ છે કે જેટલી કાંઈએ ભેઈ નથી-માટે ૨૬૪
હવે તારે પાછું ફરવું ભેઈયે.

હવે તારી ઝિંદગી ટુંકી થઈ છે-અને તારું પાદશાહી તખ્ત ગુમ
થયું છે.”

સિકંદર બીધો અને તુરત પાછો ફર્યો-અને ઝડપ કરતો પોતાની
છાવણીમાં આવ્યો

તે ત્યાંથી વિલાપ કરતો અને ખોદાને યાદ કરતો તુરત ઉપડી ગયો.

પેલા પહાડ ઉપરથી તેણે જંગલને રસ્તો લીધો-તે દિલગીર થયો
અને પોતાની ઝિંદગીને વિચાર કરવા લાગ્યો.

તે જગ્યાએથી દુઃખ ભરેલો અને રડતો ચાલવા લાગ્યો-લશ્કર તેની
પાછળ હતું અને ભોમિયો આગળ ચાલતો હતો.

તે જંગલને રસ્તે જતાં તે એક શેહરમાં આવી પુત્રી-અને તે ખુશ-
હાલ બન્યો કારણકે તેણે માણસોનો સાદ સાંભળ્યો.

તે સધળો મુલક એક આબાદી ભર્યાં બાગજ હતો-અને મોજ
શોખથી ત્યાંનાં માણસોનાં દિલ ખુશહાલ હતાં.

તે શેહરના ખુઝેગી અને જે કોઈ લાયક અહરથો હતા તેઓ પાદ-
શાહને એસ્તેકબાલ ગયા.

૧૧૫ બરૂ ઊ હમગેનાન આઝીન ખાન્દજ
બરી હરેશ ગરૂહર બરૂ અકુશાન્દજ
હમી ગોકૂત હરૂ કસે કે અય શકુરયાર
અનુશકુ કે કર્દી બમા બરૂ ગુઝાર
બરીન શકુર હરગેજ નેયામદ સેપાહ
ન હરગેજ શનીદહુ કર્દી નામે શાહ
કુનૂન કામદી જાને મા પીરો તેસ્ત
કે રઉશન રવાન બાદીઓ તનદુરેસ્ત
સેકન્દર દેલ અચ મરુદમાન શાહ કરૂ
જે શહે બેયાબાન તન આઝાહ કરૂ
બેપુર્સીહ અઝીશાન કે ઇદર રોગેકૂત
એ ચીઝસ્ત કન્દાહહ બાયહ ગેરેકૂત
ચુનીન દાહ પાસોખ બહ રહુતમાય
કે અય શાહે પીઝે પાકીજહુ રાય
રોગેકૂતીસ્ત ઇન જા કે અન્દર જેહાન
કસી આન નદીહ અચ કેહાને મેહાન
દેરખતીસ્ત ઇદર હા તન ગરતહુ જોકૂત
કે ચૂન આન રોગેકૂતી નશાયહ નેહાકૂત
યકી માદહો દીગરી નરૂ અચૂય
સખુનગૂથો બાં શામે બા રંગો બૂય
બશખ માદહુ બૂયાઓ બૂયા શવહ
ચુ રઉશન શવહ નરૂશ બૂયા શવહ
૨૧૬ સેકન્દર બેકુહ બા સવારાને રૂમ
હમાન નામદારને આન મર્ગે બૂમ
બેપુર્સીહ અઝીશાન કે અકુનૂન દેરખત
સખુન કય સરાયહ બમાવાઝે સખત
ચુનીન દાહ પાસોખ બહ તર્જમાન
કે અચ રૂચ ચૂન બુઝરહ નોહુ ઝમાન
સખુન બૂય ગર્દહ યકી ઝીન દેરખત
કે આવાઝે ઊ બેશનવહ નીકુબખત
શમે તીરહુ ચૂન માદહુ બૂયા શવહ
બરૂ ઊ બરૂચ ચૂન તુરક બૂયા શવહ
બેપુર્સીહ ચૂન બુઝરીમ અચ દેરખત
રોગેકૂતી જે પીશ અયહ અચ નીકુબખત
ચુનીન દાહ પાસોખ કચ બુઝરી
જે રૂતનત ફતહ શવહ દાવરી
ચુ ચૂ બરૂ ગુઝરી નમાનહત જાય
કરાને જહાન ખાન્દશ રહુતમાય
હમી રાન્દ બા રૂમેયાન નીકુબખત
ચુ આમદ બનચરીકે બૂયા દેરખત
ઝમીનશ જે ગર્મી હમી બરૂ દમીહ
જે પૂસ્તે દદાન ખાકુ શુદ નાપદીહ
૨૧૭ જે બૂયન્દહુ પુર્સીહ કીન પૂસ્ત ચીસ્ત
દદાનરા બરીન ચૂનહુ દરૂન્દહુ કીસ્ત
ચુનીન દાહ પાસોખ બહ નીકુબખત
કે ચન્દીન પરસ્તન્દહુ દારહ દેરખત
ચુ બૂયન્દ ગાહે પરસ્તેશ પુરેશ
જે ગોસ્તે દદાન શાન બુવહ પર્વેશ
ચુ ખુરશીહ બરૂ તીધે ગુબ્બહ કરીહ
સેકન્દર જે બાલા બેઝરી શનીહ

તે સધળાઓએ તેની ઉપર હુઆ કીધી-અને તેની ઉપર પુખળ
સોનું તેમજ ગોહરો વધાવ્યાં.

દરેક જણ બોલવા લાગ્યો કે “ઓ પાદશાહ! કેવું ભાગ્યશાળી? કે
તું અમારાં રોહરમાં આવ્યો.

આ રોહરમાં આગળ કદી પણ લશ્કર આવ્યું નથી-અને અમારાં
માંથી કોઇએ પાદશાહનું નામ વટિક કદી સાંભળ્યું નથી.

પણ હવે જ્યારે તું આવ્યો છે તો અમારા છવ તારી આગળ ધર્મ
છે-અને દોઆ કયે છિયે કે તું હમરે ખુશહાલ અને તનદુરેસ્ત રહેજો!”
સિકંદર તે લોકોને બેઠું ખુશી થયો-અને જંગલની સફરથી વીસામે
હીધો.

સિકંદરે તેઓને પૂછ્યું કે “અહીં અન્યથા જેવી-ચીઝ શું છે કે
જે નબળા લાયક હોય?”

એક રેહનુમાએ તેને એવો જવાબ દીધો-કે “ઓ પાકીઝહ વિચારના
ફતેહમંદ પાદશાહ!

અને એક એવી અન્યથા છે કે હુન્યામાં-શું નાના કે મોટાઓમાંથી
કોઇયે તેવી કંથે બેઠા ન હશે.

અહીં બે ઝાડ સાથે બેઠાઇ ગયલાં છે-આવી અન્યથા ઝાહેરમાં
આવતી બેઠાયે.

તે બેમાંનું એક નર છે અને બીજા માદા છે-બન્ને રંગીન અને
ખુશબોદાર ફૂલ આપે છે અને બન્ને બોલે છે.

રાતે માદા બોલે છે અને પમરાટ ફેલાવે છે-અને જ્યારે દિવસ
રોશન થાય છે ત્યારે નર બોલવા માંડે છે”

ત્યારે સિકંદર રમના સવારો તેમજ તે મુલકના નામદારો સાથે તે
જેવા માટે ગયો.

સિકંદરે તેઓને પૂછ્યું કે “આ ઝાડ હવે ક્યારે મોટે સાદે બોલશે?”

હુબાષિયાએ તેને જવાબ દીધો-કે “જ્યારે દહાડાના નવ કલાક
ગીતી જશે,

ત્યારે આ ઝાડમાંથી એક બોલવું થશે કે જે વખત તેનો આવાઝ
તું નેકબખત પાદશાહ સાંભળશે.

અધારી રાતની વખતે માદા બોલશે અને તેનાં પાતરાંમાંથી કરતુરીની
સુગંધ નીકળશે.”

સિકંદરે પૂછ્યું કે “ઓ નેકબખત, જ્યારે આ ઝાડ આગળથી આપણે
પસાર થઈએ ત્યારે બીજા કઈ અન્યથા આગળ આવશે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “જે તું એની આગળથી પસાર થશે તો
આગળ જવાની ખટપટજ ઓછી થશે.

જે તું ત્યાંથી આગળ વધ્યો તો તારે માટે આગળ વધવાની હવે
જગ્યાજ રહી નથી-રેહનુમાઇ કરનારા લોકો તેને ‘હુન્યાને છેડો’ કરી કહે છે.”

તે નેકબખત પાદશાહ રૂમીઓ સાથે આગળ વધ્યો-અને જ્યારે પેલાં
બોલતાં ઝાડ નજદીક આવ્યો.

ત્યારે ત્યાંની ઝમીન ગર્મીથી તપતી હતી-અને ફાડી ખાનારાં જાન-
વરોનાં ચામડાંથી બધી ઝમીન ઢંકાઈ ગઈ હતી.

પેલા હુબાષિયાને સિકંદરે પૂછ્યું કે “આ ચામડાં શાના છે?-અને
આ જાનવરોને એમ ચીરી નાખનાર કોણ છે?”

પેલા નેકબખતે પાદશાહને એવો જવાબ દીધો-કે “આ ઝાડના ધણુક
પૂત્રીઓ છે.

જેઓ ભઝિત કરતાં જ્યારે બૂખા થાય છે-ત્યારે તેઓ જાનવરોનાં
ગોસ્તનો ખોરાક લીધે છે.”

જ્યારે ખુરશીહ આરમાનની જગ્યાએ સદયો-ત્યારે સિકંદરે ઉપરથી
એક આવાઝ સાંભળ્યો.

કે આમહ એ બર્મે દેરખતે બલન
ખાફીશી પુર અચ હલો ના સુદમન
બેતસીંદો પુસીંદો અજાન તર્જીમાન
કે અચ મદે બીદારે નીકી યુમાન
ચુનીન બર્મે ચૂયા એ ચૂયહ હમી
કે દેલશ ખખૂનાખ શયહ હમી
ચુનીન દાહ પાસોખ કે અચ નીકુખખ
હમી ચૂયહ ઇન બર્મે શાખે દેરખત
કે અનીન સેકંદર એ પૂયહ બદલુર
કે બરદાશત અચ નીકુધીશ અલુર
એ શાહીશ ચન સાહ શુહ બર દો હકૂત
એ તખતે છુઝોર્ગી બેખાયદશ રફત
સેકંદર બેખારીહ અચ હીલહ ખૂન
દેલશ બશત પુર દરુહ અજાન રહુનખૂન
બજાન પસ બકસ નીચ નુક્રશાહ લખ
પુર અચ ધમ હમી બૂહ તા નીમ શખ
સખુન ચૂય શુહ બર્મે હીગર દેરખત
દેમર ખારહ પુસીંદો અજાન નીકુખખ
એ ચૂયહ હમી ઇન દેગર શાખ ગોકૂત
સખુનચૂય છુક્રશાહ રાચ અચ નેહોકૂત
ચુનીન દાહ પાસોખ કે ઇન માદહ શાખ
હમી ચૂયહ અદર જહાને ફરાખ
એ આઝો ફેઝની બેરજી હમી
રવાનરા ચેરા બર શેકંજી હમી
તોરા આચ ગેદે જહાન બશતનરેત
કસ આઝેદીના પાદશા કુશતનરેત
નમાનહ બગીતી ફેરાવાન દેરખ
મકૂન રચ બર ખીશતન તારો તખ
બેપુસીંદો અજાન તર્જીમાન પાદશા
કે અચ મદે રઉશનદેલો પારસા
ચકી ખાચ પુસીંદો કે ખાશમ બકમ
કે પીશ આયહ આન ગદેશે રૂએ શમ
મગર જેનહ બીનહ મરા માદરમ
ચકી તા બરોખ બર કશહ આદરમ
ચુનીન ગોકૂત ખા શાહ ચૂયા દેરખત
કે ફતાહ કુન રૂએ બર બન દખત
ન માદરત બીનહ ન ખીશાન બકમ
ન પૂશીલહ રૂયાને આન મર્જો બૂમ
બશહરે કસાન મર્જો આયહ ન દીર
શબહ અકુસરો તાબે તખત અચ તો સીર
ચુ બેરનીહ બરબશત ઝીરે દેરખત
દેલશ બશત ખરેતહ બશપરીરે ખખત
ચુ આમહ બલશકરુગહે ખીશ ખાચ
બેરફતહ ગોદને ગદેનફરાચ
બશહર અનફરુન હફહા સાખતહ
છુઝોર્ગીન બરે પાદશા તાખતહ
ચકી જઉશની બૂહ તાખાન ચુ નીલ
ખખાલાઓ પહુનાએ ચકુ ચર્મે પીલ
દો દનાન કે ખાલા બરશ પન્જ બૂહ
કે આનરા બખાદીશતન રન્જ બૂહ

કે જે તે બંચાં ઝાડનાં પાંદડાંમાંથી નીકળતો હતો-તે ભયંકર અને અપશુબન ભરેલો સાદ હતો.

તે બીધો અને પેલા દુભાષિયાને પૂછ્યું કે “ઓ નેક વિચારના બાહોરા મદે!”

આ બોલતાં પાંદડાં એવું તે શું બોલે છે કે જે મારાં દિલને લોહીનાં પાણીથી ઘેઈ નાખે છે?”

પેલાએ એવો જવાબ દીધો કે “ઓ નેકબખત!-આ ઝાડની ડાળીનું પાંદડું એમ કહે છે,

કે સિકંદર આ દુન્યામાં એટલો બધો શા માટે બટકે છે? કારણકે એ તો પોતાની નેકનામી મેળવી ચૂક્યો છે.

જ્યારે તેની પાદશાહીના ચઢેલ વર્ષ પુરાં થયાં છે-ત્યારે તેણે છુઝોર્ગીનું તખત છોડી જવું જોઈએ.”

સિકંદરે પોતાની આંખમાંથી આંસુ વરસાવ્યાં-પેલા ભોમિયાના ૨૧૮ શબ્દોથી તેનું દિલ દુઃખી થયું.

ત્યાર પછી કોઈ આગળ તે કશું બોલ્યોજ નહીં-અને અર્ધી રાત સૂઈ તે ગમગીન રહ્યો.

બીન થડ ઉપરનાં પાંદડાં હવે બોલવા લાગ્યાં-સિકંદરે ફરી એક વખત પેલા નેકબખતને પૂછ્યું.

કે “આ બીજી ડાંખળી શું કહે છે?”-ત્યારે પેલા વાત કરનાર શખ્સે જુઓ બેદ ખુલેલો કથો.

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “આ માહા થડ-એમ કહે છે કે આ બોહોળી દુન્યામાં

તું લોભ અને ગંજના વધારાને માટે દુઃખ વેઠે છે-શા માટે તું તારા જીવને એટલો બધો દુઃખી કરે છે?

તને દુન્યાની આસપાસ ફરવાનો, લોકોને દુઃખ દેવાનો અને પાદ શાહોને મારવાનોજ લોભ છે.

હવે તને દુન્યામાં વધુ વખત રહેવાનું નથી-માટે તું તારી ઉપર તારો દિવસ સીઆહ અને તંજ ના બનાવ.”

પાદશાહે પેલા દુભાષિયાને પૂછ્યું કે “ઓ રોશન દિલના પરહેઝ ગાર માલુસ!

તું એને જરા પાછું પૂછ કે જ્યારે મારા બરગશતે દિવસની ચાલ મારી નઝદીક આવશે ત્યારે હું કેમ શેહરમાંજ હોદરા કે કેમ?

અને મારી માતા અને જીવતો ભેરો કે?-અને હું મરીશ ત્યારે મારાં ૨૧૯ મોં ઉપર ચાદર ઢાંકશે કે?”

પેલાં બોલતાં ઝાડે પાદશાહને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “હવે તારી મુસાફરી દુખી કરી નાખ અને સઘળો સરસામન બાંધ.

હવે તને રમમાં તારી મા કે તારાં સગાંવહાલાં તેમજ તે તરફની તારી પહેંપોરા બાન્યો ભેવા પામશે નહીં.

શેઠાજ વખતનાં એક પારકાં શેહરમાં તારું મોત આવશે-અને તારું રાજમુગટ તેમજ તખતો તાજ તારીથી ધરાઈ જશે.”

જ્યારે સિકંદરે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે પેલાં ઝાડ નીચેથી પાછો ફર્યો-પોતાનાજ નસીબની તલવારથી તેનું દિલ કાપી થયલું હતું.

જ્યારે તે પોતાની છાવળીમાં પાછો ફર્યો ત્યારે સઘળા ગુરદનફરાજ પેદલવાનો તેની આગળ ગયા.

તે શેહરમાં કેટલોક હદયો તૈયાર કરવામાં આવ્યો-અને છુઝોર્ગ લોકો તે લઇને પાદશાહ સિકંદરની નઝદીક ગયા.

તેમાં એક લડાઇનું બખતર હતું જે નીલના દર્પ મિસાલ ચળકતું હતું-અને એક હાથીનાં ચામડાંના નેટલું લાગ્યું પોહોળું હતું.

અને બે હાથીદાંત જે પાંચ વામ લાગ્યા હતા-અને જેને બંચકવા માટે મોટી મૂશ્કેલી પડતી હતી તે હતા.

૨૭૦ એરેહ બુરો દીબાએ પુરમાયહ બુદ
એ બરુ ઠંદહ આગન્દહ સદ પાયહ બુદ
અસન્ગે દેશ્મ હરુ યધી શસ્ત્ર મન્
એ બરુએ એ ગઉહરુ યધી કર્ગદન્
એપેચરેકૂતો જાન્ શહરુ લશ્કરુ બિરાન્
એ દીદહ હમી ખૂને દેહ બરુફેશાન્

લશ્કરુ કશીદને એસ્કન્દરુ અસૂએ
ચીન્ વ બોર્દનશુ નામએ ખુદ
નજુદે ફૂફૂરુ વ બાઝુ આમદન્
બલશ્કરે ખુદ બા પાસોખુ.

૨૭૧ વજાન્ રૂય લશ્કરુ સુએ ચીન્ કશીદ
સરે નામદારાન્ અપર્વાન્ કશીદ
હમી રાન્દ મન્ઝેલ અમન્ઝેલ બદશ્ત
એહલ રૂય તા પીશે દર્યા યુઝશ્ત
એ દીબા સરાપર્દઈ બરુ કશીદ
સેપહુશ અમન્ઝેલ ફેફહ આવરીદ
યધી નામહ ફરુમુદ પસ બા દબીરુ
નવીસદ અસ એસ્કન્દરે શહરુ ગીરુ
બેફરુમુદ હરુ યૂનએ ખુશો એશ્ત
નવીસન્દહ ચુન્ નામહ અન્દરુ નેવેશ્ત
સેકન્દરુ બેશુદ ચુન્ ફેરેસ્તાદઈ
ગુઝીન્ કરુદ બીનાદેલ આઝાદઈ
કે બા ઊ બુવદ યકુ દેલો યકુ સોખુન્
બેગુયદ અમેહુતરુ કે કુન્ યા મકુન્
સેપહુશ અસાલારે લશ્કરુ સેપોરુદ
વજાન્ ફમેયાન્ પન્જ દાના બેબોરુદ
ચુ આગાહી આમદ બકુદકુરુ અઝીન્
કે આમદ ફેરેસ્તાદઈ સૂએ ચીન્
પઝીરહ ફેરેસ્તાદ અન્દીન્ સેપાહુ
સેકન્દરુ બેયામદ ગોરાઝાન્ બરાહુ
ચુ આમદ બદાન્ બારુગાહે બુઝેરુ
બોદીદ આન્ ગુઝીદહ સેપાહે સુતોરુ
બેયામદ એ દહુલીઝ તા પીશે ઊય
પુરુ અન્દીશહુ જાને બદઅન્દીશે ઊય
દવાન્ પીશે ઊ રફતો બોર્દશ નમાઝ
નેશસ્ત અન્દરુ અયવાન્ અમાની દરાઝ
બેપુર્સીદ ફકુફરે બેન્વાખ્તશ
યધી નામવરુ બયગહુ સાખ્તશ
ચુ બરુજહ સરુ અસ ફૂફુ રઉશન્ બરાહ
બેબોર્દન્ બાલાએ બરુશીન્ બુનાહ

વળી બખ્તરો અને કીમતી કીમખાબનાં થાનો હતાં-અને સો ઈંડાં
સોનાથી ભરેલાં હતાં (યાને ઈંડાંનાં કેટલાંમાં સોનું ભરેલું હતું).
સોનાનો તેમજ જવાહેરનો ખનાવેલો એક ગેટો જે તબ્લેઝી* વગેરે
તોલતાં સાઠ સાઠ મણનો હતો,
તે બેટો સિકંદરે કબૂલ રાખી અને તે શેહરમાંથી લશ્કર આગળ
ચલાવ્યું-તે આખોમાંથી લોહીનાં આંસુ વરસાવતો હતો.

સિકંદરનું ચીન તરફ લશ્કર લઈ જવું અને તેણે
પોતાનું નામુ ફગફૂરની નઝદીક લઈ
જવું અને જવાબ લઈ પોતાના
લશ્કરમાં પાછું આવવું.

ત્યાંથી તેણે ચીન તરફ લશ્કર ચલાવ્યું-અને પોતાના સરદારોનાં સર
પરચીન સેતારા સૂધી જાય ચલાવ્યાં.
તે મંઝલ દર મંઝલમાં ચાલવા લાગ્યો અને ચાળીસ દહાડે ચીનના
દર્યા સૂધી જઈ પહોંચ્યો.
ત્યાં તેણે રેશમી સરાપરદા ખેંચ્યા અને પોતાનાં લશ્કરને તે મંઝ
લમાં ઉતાર્યું.
પછી દેશ્ જીતનારા સિકંદર તરફથી એક નામુ લખવા માટે મુન્શીને
ફર્માવ્યું.
તે નામામાં દરેક રીતનું સાથ માર્યું લખવાનો તેણે હોકમ કર્યો-
જ્યારે નવીસદો તે નામુ લખી ચૂક્યો,
ત્યારે સિકંદર એક કાસેદની માફક તે લઈ ગયો-તેણે એક ચાલાક
મનના ઉઘાઓ રાખ્સને સુટી કાઢ્યો.
કે જે તેના આચાર વિચારને મળતો હતો-અને ખુદ પાદશાહને
સલાહ આપે તેવો હતો.
સંખ્યું લશ્કર લશ્કરના સરદારને સ્વાધીન કીધું-અને ફર્માઓમાંથી
પાંચ દાનાઓને પોતાની સાથે લીધા
જ્યારે ફગફૂરને ખબર પડી કે “ચીન તરફ એક કાસેદ આવ્યો છે,”
ત્યારે તેણે કેટલાક સિપાહોને એસ્તેકબાલ મોકલ્યા-સિકંદર પહોં તે
રાહમાં ખુશી સાથે આવી લાગ્યો.
જ્યારે સિકંદર ફગફૂરની દરબાર તરફ આવી પુચ્યો-અને તેનાં મોઢાં
લશ્કરને ગેથું,
ત્યારે તે દરવાજા આગળથી મેહલમાં ફગફૂર આગળ ગયો-તેનો
કીનેવર છપ લગાર ફિકમાં આવ્યો.
સિકંદર દોડતો કે તેની નઝદીક ગયો અને તેને નમન કીધું-તે ધણો
વખત સૂધી દરબારમાં બેઠો.
ફગફૂરે તેની ખબર અંતર પૂછી તેને ધણો નવાજ્યો-અને તેને એક
સારી જેવી જગ્યામાં ઉતારી આપ્યો.
જ્યારે પહાડ ઉપરથી રોશન ચેરામ (યાને આકૃતાળ) નીકળ્યો-ત્યારે તે
લોકો સોનેરી સાઝ સામન સાથેનો એક ઘોડો સિકંદર આગળ લઈ ગયા.

* આ “સંગે દેશ્મ” અથવા તબ્લેઝી વગન ધણું નાનું હોય છે. સાત તોલાનો એક સેર અને ચાળીસ સેરનો એક મણ થાય છે. એ વગન સોનું રૂપ વગેરે તોલવાનાં કામમાં વપરાય છે.

ફેરેતદએ શાહરા પીશ ખાન્દ
એકન્દર ફેરાવાન સુખનહા મેરાન્દ
મેગોફત આન એ ખાયેસ્તો નામહુ બેદાદ
સુખનહાએ કયસર હમહુ કરૂદ યાદ
બદાન નામહુ અવાન છુદ અચ શાહે રૂમ
જહાનદારે સાલાદે હર મર્ગે યૂમ
કે ખાનન્દ શાહાન અર જિ આફ્રીન
સુએ કેશવર આરાએ ફહફૂરે ચીન
સરે નામહુ યૂદ અચ તુખોસ્ત આફ્રીન
એ મા બન્દગાન અર જહાનઆફ્રીન
દેગર ગોફત ફર્માને મા સુએ ચીન
ચુનાનસ્ત કાખાદ ગર્દહ અમીન
નખાયદ બેસીચીદ મારા બજન્જ
કે અચ જન્જ શુદ રૂચ અર ફૂર તન્જ
શુ દારા કે છુદ શહૂરયાદે જેહાન
શુ ફર્માને તાજીઓ દીગર મેહાન

એ ખાવર બેરવ તા દરે આખતર
એ ફર્માને મા કસ નેયાબદ શુબર
શુમારે સેપાહમ નદાનદ સેપેહર
મગર બેશમરદ તીરે નાહીરો મેહૂર
અગર હીચ ફર્માને મા બેશકની
તનો યૂમે કેશવર બરન્જ અફગની
શુ નામહુ બેખાની બેયારાએ સાવ
મરજાન તને ખીરો બા બદ મકાવ
ગર આઇ બેખીની મરા બા સેપાહ
બેખીનમ તોરા ચકુ રહેા નીફખાહ
બેદારીમ અર તુ હમીન તાએ તખ્ત
બચીજી ગઝન્દત નેયાચદ એ બખ્ત
વગર કુન્દ ખારી બપીશ આમદન
એ કેશવર સુએ શાહે ખીશ આમદન
એ ચીજી કે ખાશદ અરાયકુ બચીન
એ ગરૂરીનહો તીધા અસ્પો નેગીન
હમ અચ જામહો બર્દહો તખ્તે આજ
એ દીખાએ પુરમાયહો તઉકો તાજ
એ ચીજી કે યાબી ફેરેસ્તી બગન્જ
શુ ખાહી કે અચ મા નેયાચદત રન્જ
સેપાહે મરા બાચ ગર્દાન એ રાહ
બેખાશ ઇમન અચ અન્ને તખ્તો કોલાહ
તો દાની કુનૂર હરૂદો રહ પીશે તોસ્ત
સેપહૂરા દો દીદહુ બકમ ખીરો તોસ્ત
દોફે જહાનઆફ્રીન અર તો બાદ
મખાદા કે પન્દે મન આયદત યાદ
શુ સાલાદે ચીન આન નેશાન નામહુ દીદ
અર આરોફતો પસ ખાશુશી અર ગુઝીદ
બેખન્દીદો પસ બા ફેરેસ્તાદહુ ગોફત
કે શાહે તોરા આરમાનસ્ત બેફત
બેખૂચ આનએ દારી એ દીદારે બીચ
એ બાલાઓ મર્દાઓ ગોફતાદે બીચ

ફગફૂરે તે પાદશાહના એલચીને પોતા પાસે તેડાવ્યો-સિકંદરે લખાણ
વિગતથી તેની સાથ વાતો કીધી.

એ કહેવું હતું તે સથળે કહ્યું અને પાદશાહનું નામ આપ્યું-તેમજ
કયસરે એ કહેવાડિયું હતું તે સથળે કહ્યું.

તે નામ ઉપર એમ સરનામું હતું કે “રૂમના પાદશાહ તરફથી-કે એ
શાહ દેશની સંભાળ કરનાર અને દરેક મુશ્કેલી સરદાર છે,
જેની ઉપર સંખ્યા પાદશાહો દુઆ કરે છે-તેની તરફથી દેશના વડા ૨૭૨
ફગફૂર ચીનીને પુગે.

પહેલાં તે નામને મથાળે આપણ બંદાએ તરફથી ખોદાતાલા ઉપર
થતી દુઆઓ હતી.

પછી લખ્યું હતું કે “ચીન દેશ તરફ અમારું ફર્માન એવી રીતનું
છ કે તે સર અમીન આબાદ રહે!

તને અમારી સાથ લડાઇની તૈયારી કરવી ઘટતી નથી-કારણ લડાઇ
થીજ ધરનો દહાડો તંગ બન્યો હતો.

દારા જેવો પાદશાહ કે જે દુન્યાનો શાહ ગણતો હતો તેની સાથે
પણ એજ થયું-તેમજ અરબેસ્તાનનો ફર્માન જેવો રાન અને બીજા સર-
દારોનો દિવસ પણ એવોજ બન્યો.

તું પૂર્વથી પશ્ચિમ સુધી જશે તો તને માલૂમ પડશે-કે અમારા
હોકમથી કાંઇ પણ છટકી શક્યું નથી.

આરમાન મારા લશ્કરની ગણતરી કરી બાણતું નથી-કેદાચ બુધ, શુક્ર
અને સૂર્ય તેની ગણતરી કરી શકે તો કોણ બાણે?

એ તું જરાબી અમારા હોકમનો અનાદર કરશે-તો તું પોતાને તેમજ
પોતાના મુશ્કેલી આપ્તમાં નાખશે.

જ્યારે તું નામુ વાંચે ત્યારે ચોથાઈ તૈયાર કરજે-પોતાના તનને રંજદા
ના કરતો અને ખૂંડાઈ ના શોધતો.

એ તું આવીને મારાં લશ્કર સાથ મારી મુલાકાત લેશે-અને તને હું
એક મારા દોસ્ત અને નેકખાહ તરીકે બેઠશ,

તોજ આ તારું તાજ અને તખ્ત સલામત રહેવા દઇશ-અને તારું ૨૭૩
બાન્ય પણ તને કાંઇ ઇજા પુગાડશે નહીં.

હવે એ તું મુશ્કેલી પોતાના પાદશાહ આગળ આવવાની આના-
કાની કરતો હોય,

તો ચીનમાં સોનાની બનાવટની ઓજામાંથી તેમજ તલવાર, ઘોડા,
અને નગીનામાંથી એ કાંઇ કીમતી હોય,

તેમજ કીમતી કપડાં, ગોલામો, હાથીદાંતનાં તખ્તો-જેથી ભતનાં
રેશમી કપડાં, સોનાની સાંકળીઓ અને તાળેમાંથી જે સરસ હોય,

અથવા જે કાંઇ તારી પાસે હોય તે સથળે-એ તું એમ ચાહતો હોય
કે અમારી તરફથી તને કશી ઇજા ન પુગે તો અમારા ખજાનામાં મોકલી આપ.

એમ કરી મારાં લશ્કરને રાહમાંથી પાકું ફેરવ-અને તું તારા ખજાના
તખ્ત અને તાજથી નચિત્ત રહે.

હવે તું બહુ કે આ બંને રસ્તા તારી સન્મુખ છે-મારાં લશ્કરની
આંખ તારી આબરૂના વધારા કે ઘટાડા ઉપરજ કરેલી છે.

તારી ઉપર ખોદાતાલાની દોઆ હોજો!-એવું કદી ના બનતું કે
મારી શીખામણ તને પાછળથી ચાદ કરવી પડે.”

જ્યારે ચીનના પાદશાહે એ પ્રમાણેનું નામુ બેધું-ત્યારે ગુસ્સે થયો
પણ પછી ટુરત તેણે ચૂપકીથી એતખાર કીધી.

તેણે હસીને પેલા એલચીને કહ્યું કે “તારો પાદશાહ તો ગોચા
આરમાનનોજ બરોબરીયો છે.

માટે તું તેના ચેહરાનું, કદનું, બહાદુરીનું અને વાક્યચાતુર્યનું વર્ણન ૨૭૪
જેવું તું બાણતો હોય તેવું મને કહે.”

ફેરેન્તાદહુ ગોઠૂત અથ સેપહુદારે ચીન્
કસી ચુન્ સેકન્દર મદાન્ બરુ જમીન્
બમદીઓ રાયો બબખરી બરહ
એ અન્દીશએ હરુ કસી બુઝરહ
બબાઝાએ સર્બસ્ત બા જુરે પીલ
બબખરીશ બકેદારે દયએ નીલ
જયાનશ બકેદારે બુરુન્દહુ તીલ
બબખરી ઓકાબ અન્દર આરહ એ મીલ
ચુ બેશનીહ ક્ષકરે ચીન્ ઇન્ સખુન્
યકી દીગરુ અન્દીશહુ અકૂગન્ બુન્
બેકરુમહ તા બાનો મય ખાસ્તેન્દ
બબાલ અન્દર અયવાન્ બેયારાસ્તેન્દ
હમી બુરહ મય તા જહાન્ તીરહુ ગશત
સરે મયગોસારાન્ એ મય ખીરહુ ગશત
સેપહુદારે ચીન્ બા ફેરેન્તાદહુ ગોઠૂત
કે બા શાહે તૂ મુશતરી બાહ બેઠૂત
ચુ રઉશન્ રાયહ નામહુ પાસોબ કુનમ
બરીદારે તૂ રૂચ ફરુરેબ કુનમ

૨૭૫ સેકન્દર બેયામહુ તુરુન્જ બદસ્ત
એ અયવાને સાહારે ચીન્ નીમ મસ્ત
ચુ બુરુશીહ બરુ જહ સરુ અચ બાજે શીરુ
સેપહુરુ અન્દર આબરુદ શખુરા બઝીરુ
સેકન્દર મનચ્છદીકે ક્ષકરુ શુહ
અચ અન્દીશએ બહ દેલશ ફરુ શુહ
બેપુર્સીહ અજુ ગોઠૂત શખુ ચુન્ બુદી
કે બીજુન્ શુદી ફશ મયગુન્ બુદી
વઝાન્ પસ બેકરુમહ તા શુહ દબીરુ
બેયાબરુદ કેતાસો અરકો અબીરુ
યકી નામહુશ ગરુમ પાસોબ નેવેસ્ત
બેયારાસ્ત કેતાસે ચીન્ ચુન્ બેહેસ્ત
તુબેસ્ત આફીન્ કરહ બરુ દાઘરુ
બોદાવન્દે મદીઓ દારો હોનરુ
બોદાવન્દે ફરહન્ગો પરહીઝો દીન્
વજુ બાહ બરુ શાહે રૂમ આફીન્
રસીહ બાન્ ફેરેન્તાદએ અરુબુચ
હમાન્ નામએ શાહે ફરહન્ગુ બુચ
સુબુન્હાએ શાહાન્ હમહુ ખાન્દીમ
વઝાન્ બા બુઝોર્ગાન્ સખુન્ રાન્દીમ
એ દારાએ દારાઓ ફયાનો ફરુ
સખુન્ હરુએ પયદા શુહ અચ જન્ગો સુર
કે પીરુચ ગશતી બરીશાન્ હમહુ
શખાન્ ગશતીઓ શહુરુયારાન્ રમહુ
તો દારે બોદાવન્દે બુરુશીહો માહુ
એ મદી મશાન્ વજ ફેજુની સેપાહુ
ચુ બરુ મેહુતરી બુઝરહ રૂચગારુ
એ દર સુર મીરહ એ દર કાઝીરુ
ચુ કર્નામ શાન્ રૂચ રચમે તો બુહ
જમાનહુ નકાહહ ન હરુગેચ ફેજુહ
તો ઝીશાન્ મકુન્ બીશીઓ બરુતરી
કે ગરુ જાહુની બીઝમાન્ બુઝરી

એલચી બોલ્યો કે “ઓ ચીનના પાદશાહ!-તું બાબુને કે સિકંદર
જેવો પૃથ્વી ઉપર બીજો કોઇ નથી.
બહાદુરીમાં, વિચારશક્તિમાં, સખાવતમાં અને હઠાપણમાં-કોઈ પણ
માણસના વિચાર કરતાં ધણી વધારે છે.
તે સરેવર જેવો બોલે છે અને હાથી જેવું ઝોર ધરાવે છે-બહેશ
કરનામાં તે નીલના દયા જેવો છે.
તેની જ્યાન એક કાપનારી તલવાર જેવી તેજ છે-અને તે પોતાના
મીઠાસે કરી વાદળ ઉપરથી ઓકાબ પક્ષીને પણ નીચે લાવે છે.”
ન્યારે ફગફરે ચીને એવી વાત સાંભળી-ત્યારે તેણે એક જુદોજ
વિચાર કીધો.
તેણે હોઠમ કીધો જેથી બાગની અંદરનો મેહલ સજ્જારવામાં આવ્યો.
અને ત્યાં ખાણું અને મય મંગાવ્યો.
પછી તેઓ સાંજ પડી ત્યાં સુધી શરાબ પીના લાગ્યા-અને મય
પીનારાઓનાં સર મથપી મસ્ત બન્યાં
ચીનના પાદશાહે પેલા એલચીને કહ્યું કે “તારા પાદશાહ સાથ
જુદરૂપિત સેતારો બેઠાયેલો હોજો!
કાલે ન્યારે આફતાબ ફોશન થશે ત્યારે હું આ નામાનો જવાબ
આપીશ અને દહાડો તારી આંખમાં કીર્તિવંતો કરીશ”
સિકંદર ચીનના પાદશાહના મેહલમાંથી અર્ધા મસ્ત થઇને હાથમાં
લળી લઇને ધર આવ્યો.
ન્યારે બોરશીદે સિંહ શરિમાંથી પોતાનું સર બાહરે કાઢ્યું-અને
આરમને સીઆહ રાતને નીચે નાખી,
ત્યારે સિકંદર ફગફરની આગળ ગયો તેનું દિલ ખૂરા વિચારથી
ફર થયું.
ફગફરે તેને પૂછ્યું કે “રાત કેમ પસાર થઇ?-કારણકે ગઈ રાતે અત્રેથી
જતી વખતે તો તું મય જેવો લાલ થયેલો હતો.”
પછી તેણે ફર્માવ્યું જેથી મુન્શી કાગઝ, કરતુરી અને અખર લઈ
આવી હાઝર થયા.
તેણે તે નામાનો એક સખત જવાબ લખાવ્યો-અને ચીનાઇ કાગઝને
બેહેસ્ત માફ સજ્જાર્યું.
પહેલાં બોદાવાલા ઉપર દોઆ કીધી કે “જે કાંવન, ઇન્સાફ અને
હોનરનો સાહેબ છે.
જે દાનાઈ, પરહેઝગારી અને દીનનો સાહેબ છે-તેની તરફથી રૂમના
પાદશાહ ઉપર દુઆ હોજો!
તારો પેલો શીરીન જ્યાનનો એલચી આવી પહોંચ્યો છે-નામુ પણ
મજબુ છે.
અમે પાદશાહો મટિના જે સખુનો તે લખ્યા તે સધળા અમેએ
વાંચ્યા છે-અને બુઝોર્ગો સાથે તે બાબત મસ્લહત પણ કીધી છે.
દારાએ દારાબ, ફયાન અને ફર મટિ-તેમજ લડાઈ અને બુરુશીની
મજલેસ માટે જે કાંઇ વાત બની તે તે લખી,
કે તું તે સધળાઓ ઉપર ફતેહ પામ્યો-તું ગોવાળિયો બન્યો અને
સધળા પાદશાહ મેઠાંતું ટોણું બન્યા
તારી બહાદુરીની અને મોટાં લશ્કરની વડાઇની વાતથી બુરુશીદ
અને માહતાબના પયદા કરનારના ઇન્સાફના વિચારને દિલમાંથી કાઢી ના નાખ.
કારણકે ન્યારે એક પાદશાહનો વખત પુરો થાય છે-ત્યારે તે શું
બુરુશીની મજલેસમાં મરે કે શું લડાઈમાં મરે એ સઠ સરખું છે.
ન્યારે તેઓનું શેવટ તારી લડાઇને દહાડેજ હટું-ત્યારે મોત તેઓના
વખતમાં ધરાડો કે વધારો કદી પણ કરી શકે નહીં.
તું તેઓ માટે એમ વડાઈ ના હાંક અને મેટાઇ ના લે-કારણકે
અગર તું લોખંડનો બનેડો હશે તો પણ તું વગર શકે અહીંથી ચાલી જવાનોજ.

કુળ શુદ્ધ ફરીફનો અહાહાકો જમ
ફરાજ આમહ અજ બાદો શુદ્ધ સુએ દમ
મન અજ તુ ન તારમન ન જન્મ આવરમ
ન બરુસાને તુ બાદ ગીરહ સરમ
કે ખૂન શીખતન બીરત આધને મન
ન બદ્ધ કર્દન અન્દરખરે દીને મન
બેખાની મરા બરુ તો બાશહ શેકરત
કે ચક્કદાન પરસ્તમ ન ખુસલ પરસ્ત
ફેજન ખાન ફેરસ્તમ કે દારી મનેશ
નેયાયહ બબખોશ મરા સર્જનેશ
સેકન્દર બરોખ રંગે તશ્વીર ચાકૂત
એ ગોકૂતારે ઊ બરુ જોગર તીર ચાકૂત
બરેલ ગોકૂત અઝીન પસ કરી દર જેહાન
ન બીનહ મરા રકૂતલુ જાએ નેહાન
એ અયવાન બેયામહ બલએ નેશસ્ત
મેયાન અજ પયે બાજ ગરતન બેખસ્ત
સરફરાજ ફલફૂર ખુશીહ ગન્જ
એ બખોશ નેયામહ બરેલ દરુશ રન્જ
તુખોસ્તીન બેફરૂહ પન્જલુ તાજ
અગઉહરુ બેયાગન્દેહો તખતે આજ
એ સીમીનો ખરૂરીનહ ઉશ્તર હઝાર
બેફરૂહ તા બરુ નેહાદન્હ બાર
એ દીબાએ ચીનીઓ ખજાએ હરીર
એ કાફરો ઊદો એ સુરકો અબીર
હઝાર ઉશતરે બારકશ બાર કરૂહ
તનઆસાન એયહ હર કે જરુ બાર કરૂહ
એ સન્નબો કાકુમ એ મૂએ સમૂર
એ ચુસ્તદનીહા એ કયમલો ખૂર
બેયાબરૂહ અઝીન હર ચકી દ્હ હઝાર
બેરહમહ ગન્જદરુ બરુ બસ્ત બાર
ગેરાનમાયહ અસ્પાન બઝૂરીન સેતામ
બઝૂરીન કમર નીજ સીસહ ઘોલામ
બેબાદન્હ સીસહ શુતરુ સોરખ મૂય
જરાયકૂ બરી બૂહ ચીની બરુ ઊય
ચકી મરૂહ બા સન્ગો શીરીન સોખન
ગુઝીન કરૂહ અઝાન ચીનીયાને કોહન
બેફરૂહ તા બા દોરૂહો પયામ
બેયાયહ બરે શાહો બારહ બરામ
કે ચકુ ચન્હ બાશહ બનઝદીકે ચીન
બરુ ઊ નામદારાન કુનહ આઝીન
ફેરસ્તાદહ શુદ્ધ બા સેકન્દર બરાહ
ગુમાની કે બોર્દી કે ઊયસ્ત શાહ
ચુ મક્લાહ રૂએ સેકન્દર બેદીહ
બેખસ્તો સંયુક બાહબાન બરુકશીહ
ચુ દસ્તુર બા લરકર આમહશ પીશ
બેગોહત આનએ આમહ એ બાઝરે પીશ
સેપાહશ બરુ ઊ બાન્દન્હ આઝીન
હમહ બરુ નેહાદન્હ સરુ બરુ જમીન
બેદાનેસ્ત ચીની કે ઊયસ્ત શાહ
ચેયાદહ બેયામહ ઘેરીવાન બરાહ

પાદશાહ ફરીફન, અહાહાક અને જમશીદ કયા ગયા ?-તેઓ હવા-
માંથી આવી પાછા હવા તરફજ ચાલી ગયા.

હું તારીથી બોલો નથી તેમ લડાઈ પણ લડવાનો નથી-તારી માફક
મારું સર મગરૂરી પકડવું નથી.

કારણકે કોઇનું ખૂન રેડવું એ મારો ધારો નથી-અને કોઈ સાથ
બદી કરવી મારી દીનમાં રવા નથી.

તું મને તારી આગળ બોલાવે છે પણ તેથી તારીજ શિકસ્ત થશે-
કારણકે હું બોદાનો પૂલરી છું કોઈ પાદશાહનો પૂલરી નથી.

તું માગે છે તેના કરતાં હું તને વધુ મોકલું છું-કારણકે બક્ષેશ ૨૭૭
કરવાથી કોઈ કપકો આવતો નથી."

આથી સિકંદરના ચેહરા ઉપર શર્મની લાલી ચઢી આવી અને ફગફૂરના
આવા બોલોથી તેનાં કલેલ ઉપર તીર વાગ્યા.

તે દિલમાં બોલ્યો કે "હવે પછી દુન્યામાં કોઈ મને ક્ષમા લેવાસમાં
કેયે ગયલો જોશે નહીં."

પછી તે મેહલમાંથી પોતાના ઉતારાની જગ્યાએ આવ્યો-અને પાછું
ફરવા માટે કમર બાંધી.

સરફરાજ ફગફૂરે પોતાનો ખજાનો ખુલ્લો કાંધો બક્ષેશ કરતાં તેનાં
દિલમાં કાંઈ પણ દુઃખ ઉપજ્યું નહીં.

પહેલાં તેણે ગોદરથી મહેલાં પચાસ તાજ અને હાથીદાંતનું તખ્ત
લાવવા ક્ષમવ્યું.

પછી સોના અને રૂપાંના સામનના એક હઝાર બેંદ લાધવા હોકમ
આપ્યો.

વળી ચીનાઈ રેશમી કપડાં, સાડીન અને બીનાં બેંચી જતના કપ-
ડાંથી-તેમજ કપૂર, અગર, કસ્તૂરી અને અન્બરથી,

બોલો બેંચનારાં હઝાર બેંદ લધાવ્યાં-જે કોઈ સોના રૂપાંને ખુવાર
ગણે છે તેજ શખ્સ આસાન તને જિંદગી ગુઝારે છે.

સન્નબ, કાકુમ અને સમૂરના બાલવાળાં ચામડાંના તાકા તેમજ
કયમલ અને ખૂરના ઈલાકામાં બનતા ગલીયાના,

દરકના બે હઝાર તાકા ફગફૂરના બાહોશ ખજાન્યોએ લાવીને બાંધ્યા. ૨૭૮

સોનેરી લગામ સાથના નામીયા ઘોડાઓ અને સોનેરી કમરબંદ
બાંધેલા ત્રણસો ગોલાઓ,

તેમજ રાતા બાલવાળાં ત્રણસો બેંદ લઈ આવ્યા જેની ઉપર ચીન
દેશની ઘણીક નાદેર ચીઝો લાવેલી હતી.

પછી ફગફૂરે ઝુકા ચીનાઓમાંથી એક બાહોશ અને શીરીન સંયુત
બોલનાર શખ્સને ચૂંટી કાઢ્યો.

ફગફૂરે તેને ક્ષમવ્યું કે "મારી દુઆ સલામ સાથ મારો પયગામ
લઇને પાદશાહ સિકંદર આગળ જાય અને તેને મેહમાન તરીકે લઈ આવે.

કે જ્યો થોડોક વખત સૂઈ તે ચીનમાં રહે અને મારા નામદારો
તેની ઉપર બલી દોઆ ગુઝારે."

વેલો કારોઈ સિકંદર સાથ ગયો એવો વિચાર કોણને આવ્યો હતો
કે "તે પોતે પાદશાહ હતો ?"

જ્યારે ખારવાઓએ સિકંદરને જોયો-ત્યારે તેઓ ઉભા થયા અને
દુરત વહાણના સદ ચઢાવ્યા.

જ્યારે ત્રીસ લરકર સાથ તેની આગળ આવ્યો-અને સિકંદરે જે
કોઈ પોતાની ઉપર વીધું હતું તે કહી સંભળાવ્યું,

અને તેનાં લરકરે તેની ઉપર દુઆ કરી-સધવાઓએ સર જમીન
ઉપર ધર્મો,

ત્યારે વેલા ચીનાએ જણ્યું કે "એજ પોતે પાદશાહ છે"-તેથી તે ૨૭૯
ચેયાદો થઇ મોટે મોટે ઓતરખાઇ કરતો આવ્યો.

સેકન્દર બદ્ ગોકૂત પૂજેશ મકુન
મશાન પીશે ક્ષધકૂર અગીન દર સખુન
બેબૂદ આન શબો આમદારે પમાણ
અઆશમ બેનસેત બર તખ્ત શાહ
ફેરેસ્તાદહૂરા ચીજ બખ્શીદો ગોકૂત
કે બા નૂ હમીશાણ બેરહ બાદ બોકૂત
બેરવ પીશે ક્ષધકૂરે ચીની બેગૂચ
કે નસહીકે મા યાકૂતી આબૂચ
ગર ઈદર બેયાઈ હમણ ચીન તોરાસેત
વગર જતએ દીગર ખરામી રવાસેત
બેયાસાયમ ઈદર કે અદીન સેપાહ
બતીજી નશાયદ કશીદન ખરાહ
ફેરેસ્તાદહૂ બરગસેતો આમદ શુ બાદ
અક્ષકૂર પયધામે કયસર બેદાદ

સિકંદરે તેને કહ્યું કે “તું માફી ના માગ-અને આ બાબતની વાત
તું ક્યારે આગળ કરતો પશુ ના.”
તે રાત તે ત્યાંજ રહ્યો અને સવારના પોહોરમાં આરામ સાથ તખ્ત
ઉપર બેઠો.

ત્યારે તેણે પેલા કાસેદને કંઠથીક ચીજો બક્ષી કહ્યું-કે “તારી સાથે
હમરો ડહાપણ બેડાયણ રહેજે !

હવે તું ક્યારે ચીનીની નસદીક જઈને કહે કે ‘તું અમારી નસદીક
આબર પામ્યો છે.

તને જોઈયે તો મારી આગળ અહીં આવ, નહીં તો ગમે આશરમમાં
બેસ ચીનનો મુલક આપો તારોજ રહેશે.

હું હાલ તો અધિયાજ થોભીરા-કારણકે આવાં મોટાં લશ્કર સાથે
ઉતાવળે જઈ શકાય એમ નથી.”

કાસેદ પાછો ક્યૌં અને પવનની ઝડપે ત્યાં આવ્યો-તેણે ક્યારેને
કયસરનો પયગામ પુગાડયો.

અરગશતને સેકન્દર અજ ચીન
વ જન્મ કંદન આ સેન્ટેયાન વ
રક્તને ઊ બસૂએ શહરે યમન.

સિકંદરનું ચીનથી પાછું ફરવું અને સિંદીઓ
સાથ લડાઈ કરવી અને તેનું યમન
શહેર તરફ જવું.

૨૮૦ બદાન જાયગહુ શાહ માહી બેમાન
શુ આસુદહુ શુદ બાસ લશ્કર બેરાન
અજાન સજ્જ દર્યા શુ ગરતનહ બાસ
બેયાબાન ગેરેકૂતનો રાહે દરાસ
શુ મન્જેલ અમન્જેલ બચ્ચરાન રસીદ
યકી બારહો માયહુવર શહુર દીદ
બખીશ આમદન્દશ બુજેગીને શહુર
કસી કસ એ નામો બેરહ બૂદ બહુર
બેરકૂતનહ બા હહયહો બા નેસાર
એ બચરાન સરાન તા દરે શહુરયાર
સેકન્દર સખુક પુસેશ અન્દર ગેરેકૂત
કે ઈદર એ બીનીહ ચીજી રોગેકૂત
બદ્ ગોકૂત ગૂચનહુ કય શહુરયાર
નદાનીમ ચીજી કે આયદ બકાર
બહીન શહુર દર્વીશીઓ રન્જ હસેત
અગીન બુઝરી બાદ માનહ બદસેત
શુ ગોકૂતારે ગૂચનહુ બેશનીહ શાહ
એ બચરાન સુએ સેનહ શુદ બા સેપાહ
પજીરહુ શુદન્દશ સવારાને સેનહ
હમાન જન્ગરા યાવર આમદ એ હેનહ
હરાન કસ કે અસ કૂર દેલ બસેતહુ બૂદ
બખૂન દીખતન અન્ગહા શસેતહુ બૂદ
બેબાઈનહ પીલાનો હેન્દી દરાય
બોરેશ આમદો નાલએ કરનાય
૨૮૧ સરે સેન્ટેયાન બૂદ બન્દાવહુ નામ
સવારી સરકાએ બા નામો કામ

પાદશાહ સિકંદર તે જગ્યાએ એક મહિનો સૂધી રહ્યો-જ્યારે તે
આસુદા બન્યો ત્યારે લશ્કર પાછું ફેરવ્યું.

જ્યારે પેલા લીલા દર્ગી આગળથી તેઓ પાછા ક્યૌં-ત્યારે બિયા-
બાનનો લાગ્યો માર્ગ પકડ્યો.

જ્યારે મન્જેલ મન્જલ કુચ કરીને તે ચગરાન ખાતે આવી પહોંચ્યો-
ત્યારે ત્યાં એક કિલ્લો તથા આબાદ શહેર તેણે જોયું.

તે શહેરના જે કોઈ કે નામદાર અને દાનેશમંદ બુજેગી હતા તે
તેની નસદીક આવ્યા.

તે સરદાર ચગરાનમાંથી હદયા અને નેસાર સાથ પાદશાહને દર-
વાએ ગયા.

સિકંદર તુરત તેઓને પૂછવા લાગ્યો-કે “તમે અહીં અજબ જેવી
ચીજો શું શું બુઝ્યા છો ?”

એક જણે તેને જવાબ દીધો કે “ઓ પાદશાહ!-અને તને કામ
લાગે તેવી કોઈ પશુ ચીજ અમે જાણતા નથી.

આ શહેરમાં ગરીબાઈ અને રંજ છે-અહીંથી તું પસાર થશે તો
અહીં તારા હાથમાં ખાલી પવનજ રહેશે.”

જ્યારે પાદશાહે પેલા બોલનારની એવી વાન સાંભળી-ત્યારે તે લશ્કર
સાથ ચગરાનથી સિંદ તરફ ચાલ્યો.

સિંદના સવારો તેમજ હિંદુસ્તાનથી લડાઈ માટે આવેલા મહદગારો
તેની સામે થયા.

જે લોકોનું કે ફૂરને લીધે દિલ જખ્મી થયલું હતું-અને લોહી રેડવા
માટે હાથ ધોઈને બેઠેલા હતા.

તેઓ હાથીઓ અને હિંદી ધંટ લઈ ગયા-લડાઈના પોકાર અને
કરનાયના આવાજ ઉઠયા.

સિંદીઓનો સરદાર “બન્દાવહ” નામનો હતો તે એક સરકશાહ
અને કીર્તિ બરેલો સવાર હતો.

યકી રત્ન શાન્ કર્દે શુદ્ધ હમગોશ્ત
અમીન્ શુદ્ધ એ અકુમલ્લ અર્ સાને ફરુ
શખ આમદ અર્ આન્ ફરત સેન્દી નમન્દ
સેકન્દર સેપાહ અચ પચ અન્દર બેરાન્દ
બદરત આમદશ પીલ હરતાદો પન્જ
હમાન્ તાલે ગરીનો શમશીરે ગન્જ
અનો ફરકો પીર મર્દાન્ બરાહ
બેરકુતન્ ગેયાન્ બનઝદીકે શાહ
કે અચ શાહે બીદાર બાચ આર હોશ
મચ્ચ ઈન્ બરો બુરો ફરક મકાશ
કે ફર્મન્ રૂએ તો હમ બુઝરદ
બુઝરદ આન્ કે ગીતી બબદ નરપરદ
સેકન્દર અર્ ધશાન્ નેચાવરદ મેહુર
બદાન્ બદતગાન્ હીચ નન્મદ ચેહુર
ગેરકુતન્ અઝીશાન્ ફેરાવાન્ અસીર
અનો ફરકો બુરો બરનાઓ પીર
સુએ નીમરૂચ આમદ અચ શહે બોસ્ત
હમહુ રૂએ ગીતી એ દુશમન્ બેશોસ્ત
વજાન્ ભા બેશુદ તા બશહુરે યમન્
જહાન્ગીર બા નામદાર અન્જમન્
ચુ બેશનીદ શાહે યમન્ બા મેહાન્
બેચામદ બરે શહુરચારે જેહાન્
ચુનાન્ હફયહા કચ યમન્ અર્ શુઝીદ
બહાગીરે ઝીબા ચુનાન્ ચૂન્ સઝીદ
દહુ ઊશુર એ બોરદે યમન્ બાર કરુદ
દેગર પન્જરા બાર દીનાર કરુદ
દેગર દહુ શુરુર બાર કરુદ અચ દેરમ
ચુ બાશદ દેરમ દેલ નબાશદ દેઝમ
દેગર સલ્લએ અઝકરાન્ બુદ હઝાર
એ દીબાઓ અચ ભમએ બી શુમાર
અબરજદ યકી ભમ બુદશ બગન્જ
હમાન્ દુરે ના સોફતહુ હકુતારો પન્જ
યકી ભમે દીગર બુદ અચ લાજવરુદ
નેહાદ અન્દર શસ્ત્ર ચાકુતે ગરુદ
એ ચાકુતે સોરખ અચ બરશ દહુ નેગીન્
બકુમલ્લબરાન્ દાહો કરુદ આકીન્
બપીશે સરાપદએ શહુરચાર
રસીદન્ બા હફયહો બા નેસાર
સેકન્દર બેપુર્સીદો બેન્વાપ્તશ
બરે તખ્ત નઝદીકુ બેન્શાપ્તશ
અર્ ઊ આકીન્ કરુદ શાહે યમન્
કે પીરૂચઅર બાશ અર્ અન્જમન્
બત્ શાદમ અર્ બાશી ઈદર દો માહુ
બેચાસાયદ અચ રાહુ શાહો સેપાહુ
સેકન્દર અર્ ઊ આકીન્ કરો ગોફત
કે બા ત્ હમીશહુ બેરદ બાહ બેફત
બશબુગીર શાહે યમન્ બાચ ગશત
એ લશકર જહાની પુર આવાચ ગશત

તેઓ બન્નેએ સઘળાં લશકર સાથ એક બારી લડાઇ કીધી-મૂવેલા-
ઓના ઢગલાથી અમીન એક પહાડ જેવી બની.

રાત પડી તેટલાંમા તો તે મથદાન ઉપર એક પહુ સિંદી બાકી
રહ્યો નહીં-સિકંદરે તેઓની પૂઠે લશકર દોડાવ્યું.

તેના હાથમાં પચ્ચાસી હાથીઓ તેમજ સોનેરી તાજ, તલવાર
વગેરેનો ખજાનો આવ્યો.

ત્યાંની ઔરતો, બચ્ચાંઓ અને બુદ્ધા મદો રસ્તામાં-રડતા રડતા
સિકંદર આગળ આવ્યાં.

અને બોધ્યાં કે “ઓ ચાલાક પાદશાહ ! તું જ્યાન પુગાડ-આ અમારા
મુલકને ના બાળી નાખ અને અમારાં બચ્ચાંઓને મારી ના નાખ.

કારણકે શેવટે તારો નેક દહાડો પહુ જતો રહેશે-તે માણસ બલો
કે જે દુન્યાને બદનામી સાથ છોડે નહીં.”

પહુ સિકંદરે તેઓ ઉપર દયા કીધી નહીં-અને અખમીઓ ઉપર
પહુ કાંઇ નઝર કીધી નહીં.

અને તેઓમાંથી ઘણીક ઔરતો, બચ્ચાં છોકરાં તેમજ જવાન અને
બુદ્ધાઓને કચદ પકડ્યા.

તે ભોસ્તને માર્ગે નીમરૂચ તરફ આવ્યો-અને દુન્યાની તમામ સપાડી
દુશ્મનેથી ઘેરા નાખી.

ત્યાંથી તે દેરા છૂતનારો પાદશાહ પોતાનાં નામજારી બર્ધાં લશકર ૨૮૧
સાથ યમન રોહર સુધી ગયો.

જ્યારે યમનના પાદશાહે સાંભળ્યું-ત્યારે તે સરદારો સાથે જેહાનના
પાદશાહ સિકંદરની આગળ આવ્યો.

તેણે યમનમાંથી સારો કીમતી અને પાદશાહને જેબ આપનારો
હદયો લીધો.

દશ બેંટ યમન રોહરનાં બેચી ભતનાં કપડાંથી લાધ્યાં-અને બીભં
પાંચ બેંટ ઉપર દીનાર લાધ્યાં.

બીભં દશ બેંટ દિરમથી બર્ધાં જ્યારે કોઈ પારો પૈસા હોય છે
ત્યારે તેણે દિલ ગમગીન રહેતું નથી.

વળી એક હઝાર કેસરી ટોપલીઓ-રેશમી તેમજ સંખ્યાબંધ બીભં
કાપડનાં યાનો લીધાં.

તેના ખજાનામાં પોખરાજનું એક ખ્યાલું હતું-તેમજ વિંધ્યા વગરના
પોણેસો મોતી હતી.

વલી લાજવર્દનું એક બીભું ખ્યાલું હતું-તેમાં સાઠ પોખરાજ
જડેલાં હતાં.

તેની ઉપર લાલ માણેકનાં દશ પાના હતાં-એ સર્વ તેના ખિદમત-
ગારને સોંપ્યું અને પાદશાહ ઉપર દોઆ કીધી.

તેઓ પેલા હદયા અને નેસાર સાથે પાદશાહની છાવણી આગળ
જઈ પુચ્યા.

સિકંદરે પેલા પાદશાહની ખબર અંતર પૂછી તેને નવાજ્યો-અને ૨૮૨
તેને પોતાનાં તખ્ત આગળ બેસાડ્યો.

યમનના પાદશાહે સિકંદર ઉપર દુઆ કીધી કે “તું અંતુમનનાં
લોકો ઉપર ફતેહમંદી સાથે કાયમ રહેજે !

જે તું પાદશાહ અને લશકર અહીં બે મહિના સુધી રહે-અને રાહની
યાત્રી ચાસાયેશ લે તો હું તારાથી ઘણો ખુશી થઈશ.”

સિકંદરે તેની ઉપર દુઆ કીધી અને કહ્યું-કે હમેશે તારી સાથ
ડહાપહુ ભેડાયલું રહેજે !”

બામદાદે યમનનો પાદશાહ પાછો ફર્યો-અને લશકરથી તમામ જેહાન
ગડબડ બરેલી થઈ.

લશ્કર કશીદને સેકન્દર ખસ્યો
ખાખેડ વ યાત્રતને ગળે
કયખુસત્ દર શહરી.

:૦:

સેકન્દર સેપહુ સૂએ ખાખેડ કશીદ
જે ગઈ સેપહુ શુદ હવા નાપદીદ
હમી રાન્દ યક માહ ખુદ ખા સેપાહુ
નહીદન્ અઝીશાન કર્સ આરામગાહુ
ખરીન્ ખુતહુ તા સૂએ ફૂલી રસીદ
એ દીદારે દીદહુ સરરા નાપદીદ
અસર ખર યકી અખરે તારીક ખૂદ
અકયવાન તો ગોકૂતી કે નઝરીક ખૂદ
ખતારી ખર ઊ ખર નહીદન્ રાહુ
ફેરમાન્દ અઝાન્ કાર શાહો સેપાહુ
ગુલશતન્દ ખર ફૂલે ખારા ખરન્જ
વજૂ ખીરહુ શુદ મદે ખારીક સન્જ
એ રફતન્ થુ ગશતન્દ યકસર સેતુહ
યકી જરૂક દયા ખરાન્ રૂએ ફૂલ
પદીદ આમદો શાહ શુદ ઝાન્ સેપાહુ
કે દયાઓ " હામૂન્ બેદીદન્દો રાહુ
સુએ જરૂક દયા હમી રાન્દન્દ
જહાન્ આઝીન્દરા હમી ખાન્દન્દ
દહો દામ ખર હર સુઈ બીશુમાર
સેપહુરા નખુદ ખુદની જોજ રોકાર
પદીદ આમદ અજ દૂર મદે સુતોરગ
પુર અજ મૂયો ખા ગૂશહાએ ખુજોરગ
તનરા ઝીરે મૂય અન્દરન્ હમથુ નીલ
દો ગૂશરા અપહુનાએ દૂ ગૂશ પીલ
થુ દીદન્દ ગોદાન્ કસી ઝાન્ નશાન્
બેબોદન્દ સૂએ સેકન્દર કશાન્
સેકન્દર નેગહુ કહી જૂ ખીરહુ માન્દ
ખર ઊ ખર હમી નામે યજદાન્ બેખાન્
બે મહી બદ ગોકૂત નામે તો ચીસ્ત
એ દયા બે યાબીઓ કામે તો ચીસ્ત
૨૭૧ બદ ગોકૂત શાહા મરા ખાબો મામ
થુનીન્ ગૂશ બેસ્તર નેહાદન્દ નામ
બેપુર્સીદ કાન્ ચીસ્ત ખચાને આખ
કઝાન્ સૂ હમી ખર ઝનદ આકૂતાખ
થુનીન્ દાહ પારોખ કે અય શહૂરયાર
હમીશહુ બેઝી દર જહાન્ નામદાર
યકી શારસાનસ્ત આન્ થુન્ બેહેશત
કે ગૂઈ ન અજ ખાકુ દારદ સેરેશત
ન બીની દર અન્દર અયવાનો ખાન્
મગર પૂરોશી ઊ હમહુ ઉસ્તુખાન્
ખર અયવાનહા જન્એ અકાસેયાખ
નેગારીદહુ રઉશન્ તર અજ આકૂતાખ
હમાન્ બેહુરે કયખુસત્ વે જન્ગબુય
ખુજોર્ગીઓ મદીઓ આહન્ગે ઊય

સિકંદરનું બેબીલોન તરફ લશ્કર લઈ જવું અને
એક શેહરમાં તેને કયખુસરનો
ખઝાનો મળવો.

:૦:

સિકંદરે બેબીલોન તરફ લશ્કર ચલાવ્યું-તે લશ્કરની ગઈથી હવા
પણ ઢંકાઈ ગઈ.
પોતે લશ્કર સાથે એક મહિનો ચાલ્યો-પણ તેઓમાંથી કોઈએ
વીસામાંની જગ્યા જોઈ નહીં.
એમ કરતાં તે એક પહાડ જેવું શિખર આંખે નજર કરતાં અણુદીક
થયલું હતું તે તરફ જઈ પુટ્યો.
તે પહાડને મથળે એક સીઆહ વાદળજ દેખાતું હતું-જાણે તે
શનિશ્વર સેતારાની નઝરીકજ હતું.
તેની ઉપર જવાનો એક પણ માર્ગ દેખાયો નહીં તે કામથી પાદ
શાહ અને લશ્કર આજેજ રહ્યું.
તેઓએ મોટી મુશ્કેલીએ તે પહાડ ઓળંગવાની કોશિશ કીધી-તે મોટી
ફિક અને સંભાળ રાખનારો પાદશાહ તેઓની કોશિશથી થોડો દગ થઈ ગયા.
જ્યારે તેઓ ચાલવાથી બિલકુલ યાત્રી ગયા-ત્યારે તે પહાડની પેલી
પાર એક બિડો દર્શાવ્યો.
ગ્રાહરે આવ્યો જોથી તે લશ્કર ખુશી થયું-કારણકે તેઓએ દર્શાવ્યો,
મયદાન અને રસ્તા જોયા.
તેઓ બિડો દર્શાવે તરફ ચાલ્યા અને ખોદાનાલાને યાદ કરવા લાગ્યા.

ઓ તરફ પુગલ દરેક જનતાં જનવરો હતાં-અને લશ્કર માટે રોકાર
સિવાય બીજું કંઈ ખાવાનું નહીં હતું.
તેવામાં દૂરથી એક ઝોરાવર માણસ દેખાયો-તે સઘળો ખાલથી ભરેલો
અને મોટા કાનવાળો હતો.
તે માણસનું શરીર તેનાં ખાલની નીચે ચુકીનાં રંગનું દેખાતું હતું-
તેના ખન્ને કાન હાથીના કાન જેવા પોહોળા હતા.
જ્યારે પેહલવાનોએ આવી રીતનો એક માણસ જોયો-ત્યારે તેઓ
તેને સિકંદરની આગળ ધસડી લઈ ગયા.
સિકંદરે તેને જોયો અને અજબ ધયો-અને ખોદાનું નામ જ્ઞાન
ઉપર યાદ કરવા લાગ્યો.
તેને પૂછ્યું કે "તું કણુ છે અને તારું નામ શું છે?-દર્શાવો તું
શું જોયો છે અને તારી ખાદેશ શું છે?"
તેણે જવાબ દીધો કે "ઓ પાદશાહ! મને માખાચે-"ગૂશ-બેસ્તર"
(કાનનું બિછાનું કરનાર) એવું નામ આપ્યું છે."
સિકંદરે પૂછ્યું કે દર્શાવો વચ્ચમાં જ્યાંથી સૂરજ ઉગે છે તે તરફ
પેલું શું છે?"
તેણે એવો જવાબ દીધો કે "ઓ પાદશાહ! નામદારી સાથ તું
દુન્યામાં હંમેશી જીવતો રહેજે!
તે એક બેહેશતની મિસાલનું શેહર છે-કે ગોયા તે માટીનું અને
લુંજ નથી.
ત્યાં દરેક મેહલ અને દરેક ઘર ઉપર હાડકાંનું ઢાવણું કરેલું તું જોશે.

ત્યાંના મેહલો ઉપર આકૃતાખ કરતાં પણ વધુ પ્રકાશિત અક્રાસિયાખની
લડાઈની તસ્વીર ચીતારેલી છે

વળી લડાયક કયખુસરની તસ્વીર તથા તેની મોટાઈની તેની મદાન
ગીની અને તેનાં લશ્કરના બળની નિશાનીઓ તે હાડકાં ઉપર ચીતારેલી છે.

બરાન ઉત્તેપાન બર નેગારીદહ પાકુ
ન બીની બરાદર અન્દર ગદો ખાકુ
એ માહી બુલદ મરુઆનરા ખુરેશ
નદારન્દ ચીઝી ભેચ ઇન્ પર્વેશ
ચુ કમીન્ દેહ નામખરદાર શાહ
રબમ મન્ બદાન્ શારસાન્ બા સેપાહ
સેકન્દર બરાન ચૂશવર ગોઠત રવ
બેચાવર કસી તા બેબીનીમ નવ
બેશુદ ચૂશ બેસ્તર હમઅન્દર અમાન
બમાન્ શારસાન્ નજરે મરુદમ દવાન્
બદીશાન્ બેદાહ ઊ એ કચસર પચામ
કે ખાનદ શુમારા શહે નીકુનામ
ચુ આન્ ગોઠતહ બેશીદ પીરો જવાન્
અઝાન્ શારસાન્ કેહુતરાનો મેહાન્
ચુઝસ્તન્ બર આખ હકૂતાહ મરુદ
ખેરદ ચાકૂતહ મરુદમે સાલખરુદ
હમહુ ભમહા શાન્ એ ખચ્ચો હરીરુ
અચ્ચ અન્ બરુના બુદો અન્ પીરુ
અઝાન્ હરુ કે પીરી બુદો નામ દાસ્ત
પુર અચ્ચ દુરોઝી જરીન્ ચકી ભમ દાસ્ત
કસી હ જવાન્ બૂદ તાજી બદસ્ત
બરે કચસર આમદ સર અકુગન્દહ પસ્ત
બેરકૂતન્દો બોદન્દ પીશશ નમાચ
બેગોઠતન્દ બા ઊ અમાની દરાચ
કે નજીકે મા ગન્ને કચખુલ્લસ્ત
સઝાવારે તૂ શહરુયારે નવસ્ત
સેકન્દર બેચામદ હમ અન્દર શેતાખ
બુએ શહરે ઈશાનો ખુઝસ્ત આખ
બેદીહ આન્ હમહુ શહરો બાઝારો ફૂચ
બદાન્ ખાનએ ગન્જ શુદ નામબૂચ
હમહુ ગન્જ બુદ તાજો હમ તખતે જરુ
હમાન્ અકુસરો ચારહાઓ કમરુ
કસ અન્દાજએ આન્ નદાનેસ્ત કરુદ
કચ અન્દાજહુ બસ નાતવાન્ ગસ્ત મરુદ
હમહુ પાકુ બદસ્ત આમદ દમાન્
બલરકરુ ગહે ખીસ્તન્ શાહમાન્
બેબૂદ આન્ શબો ગાહે બાન્ગો ખોડશ
એ દરગાહ બરખાસ્ત આવાએ ફૂસ

એ બધું માછલીના કાંટા ઉપર ચીતારેલું છે-તે શેહરમાં તને કેયે
કચરા કે ધૂળ જનારી નહીં.
ત્યાંના માણસોના ખોરાક માછલીનો છે-એ સિવાય બીજું કશું
ખાવાનું મળતું નથી.

જે નામ ઉઠાવનાર પાદશાહ હુકમ આપે-તો હું તે શેહરમાં તારાં
લશ્કર સાથે જઈશ.”

સિકંદરે તે લાગ્યા કાનવાળાને કહ્યું કે “ભ-ત્યાંના કોઇને અહીં રદપ
લઈ આવ કે અમો તે નવાઇ ભેળવે.”

તેજ વખત પેલો ચૂશ બેસ્તર તે શેહરમાં ત્યાંના માણસોની નજીક
દોડતો ગયો.

તેણે તેઓને કચસરનો પચગ્રામ પુગાડયો-કે “તમેને નેકનામ પાદ-
શાહ બોલાવે છે.”

જ્યારે તેનું બોલેલું તે શેહરમાંના બુદ્ધા અને જવાનોએ તેમજ નાના
અને મોટાએ સાંભળ્યું,

ત્યારે ઉમરે પુગેલા દાનેશમંદ સિતેર શાખ્સો દયો પસાર કરી આવ્યા.

તે સઘળાઓના પોશાક કિરખાબ અને રેશમી કપડાંનો હતો-તેઓ
માંથી કેટલાક બુદ્ધા અને કેટલાક જવાન હતા.

તેઓમાંથી જે કોઇ કે બુદ્ધા અને વખણાયલા હતા-તેઓના હાથમાં
મોતીથી ભરેલી એકેકી સોનેરી ભમ હતી.

અને જે કોઇ કે જવાન હતા તેઓના હાથમાં એકેકું તાજ પકડેલું
હતું-તેઓ સર બુકાવી કચસર આગળ આવ્યા.

તેઓ તેની નજીક ગયા અને નમન કીધું-અને તેઓએ પાદશાહ
સાથ ધણેક વખત વાતચિત કીધી.

અને બોલ્યા કે “અમારી પાસે કચખુસરનો ખજાનો છે-જે તું જેવા
નવા પાદશાહનેજ લાખકનો છે.”

સિકંદર તેઓનાં શેહર તરફ શેતાખ આવ્યો અને દયો પસાર રદપ
કરી ગયો.

તે નામદારે પેલું તમામ શેહર અને ત્યાંના ખાઝાર તેમજ મોહલ્લા
જેવા અને તે ખજાનાવાળાં ઘરમાં ગયો.

તે ખજાનામાં તાજ, સોનેરી તખત, તેમજ કોલાહ, સાંકળી અને
કમરબંદ હતા.

કોઇ તેનો અડસટો કરી શક્યું નહીં-કારણકે તેની ગણતરી કરવાથી
માણસો બહુ યાકી જતાં હતાં.

તે સઘળું તેણે લઈ લીધું અને પોતાની હાવણીમાં ખુશાલ પાછો
આવ્યો.

પાદશાહ તે રાત ત્યાંજ શેલ્યો અને ખામદાદે મરધા બોલતી વખતે-
તેની દરગાહમાંથી નગરાંના આવાઝ નીકળ્યા.

રક્તને સેકન્દર બરાદરે બાબેલ
વ નામહુ નેવેશતન્ બચરેસ્તુ
વ પાસોખુ ચાસ્તન્.

સિકંદરનું બેબીલોન શેહરમાં જવું અને
અર્સતાલીસ ઉપર નામુ લખવું અને
તેનો જવાબ મેળવવો.

અઝાન્ ભયમહુ સૂએ બાબેલ કશીદ
અઝાન્ ગસ્ત અચ્ચ લશ્કરેશ નાપદીદ

તેણે તે જગ્યાએથી બેબીલોન તરફ લશ્કર ચલાવ્યું-તેનાં લશ્કરથી
અમીન દંકાઈ યધ.

બેદાનેરત કશ મરૂ નચદીકુ શુદ્ધ
અરુ ઊ અરુ હમી રૂચ તારીકુ શુદ્ધ
અરાન્ બુદશ અન્દીશહુ કન્દરુ જેહાન્
નમાનહ કસી અચ નેજાદે મેહાન્
કે લશકરુ કશહ જન્ગરા સૂએ રૂમ
નેહફ પચ અરુ આન્ ખાકે આબાહ બૂમ
૨૮૭ શુ મધચ અન્દરીન્ કારે ખુદકામહુ કરુદ
અરે અર્સતાલીસ ચકુ નામહુ કરુદ
કે રાય આન્ શુનાન્ દારમ અન્દરુ જેહાન્
કે ચકુ તન્ નમાનમ જે તોખમે મેહાન્
કુનૂન હકૂત કેશવરુ બેગશતમ તમામ
ખાસી સર્વરાનશ કરીદમ બદામ
હમાના મરા મરૂ નચદીકુ શુદ્ધ
શુ મરૂ આમદમ રૂચ તારીકુ શુદ્ધ
હરાન્ કસ કે બુદ ઊ જે તોખમે કેયાન્
બેકરુમહુ તા પીશ બન્દહ મેયાન્
હમહુ રૂધકા સૂએ દરુગહુ કુનન્દ
જે બદહા યુમાનીશ ફતહુ કુનન્દ
શુ નામહુ બેબોદન્દ નચદે હકીમ
દહે અર્સતાલીસ શુદ્ધ અરુ હો નીમ
હમ અન્દરુજમાન્ પાસોમે નામહુ કરુદ
જે મેહુગાન્તો ગોફતી સરે ખામહુ કરુદ
કે આન્ નામએ શાહે ગયહાન્ રસીદ
જે બદ કારુ દસ્તાત બેખાયદ કરીદ
અચ આન્ બદ કે ગોફતી મયન્દીશ નીચ
વચ અન્દીશહુ દર્વીશરા અખશ ચીચ
૨૮૮ બેખરુહીએ તાન્રા બયચદાન્ સુપાર
બગીતી બેચ અચ તોખમે નીકી મકાર
હમહુ મરૂગરા ઈમ તા બાદહુ ઈમ
બખીચારગી તન્ બદ દાદહુ ઈમ
ન હરુ કસ કે શુદ પાદશાહી બેબારુદ
બેરકૂતો ખુજોર્ગી કસીરા સેપોરુદ
બેખરુહીએ ખૂને ખુજોર્ગાન્ મરીચ
કે નકીન ખુવદ અરુ તો તા રસ્તખીચ
વહીગરુ કે ચૂન્ અન્દરુ ઈરાન્ સેપાહુ
નખાશહ હમી શાહુ દર પીશગાહુ
જે તુર્કો જે હેન્દો જે સફલાબો ચીન્
સેપાહુ આયદ અચ હરુ સુઈ હમચુનીન્
બરૂમ આયદ આન્ કસ કે ઈરાન્ ગેરેકૂત
અગરુ કીન્ પસીચદ નખાશહ શેગેકૂત
હરાન્ કસ કે હસ્ત અચ નેજાદે કેયાન્
નખાયદ કે અચ બાદ યાબદ જેયાન્
ખુજોર્ગાનો આઝાદગાન્શર અખાન્
બજરને બરાયો બસૂરો અખાન્
સઝાવારે હરુ મેહુતરી કેશવરી
બેચારાયો આધાચ કુન્ દકૂતરી
૨૮૯ બનામે ખુજોર્ગાનો આઝાદગાન્
કઝીશાન્ જહાન્ ચાકૂતી રાયગાન્
ચકીરા મહેહુ અરુ દેગરુ દસ્તાહુ
કસીરા મખાન્ દરુ જહાન્ નીચ શાહુ

તેણે બધુ” કે “હવે તેનું” મોત નજદીક આવ્યું છે-અને તેની ઉપર તેનો દહાડો સીઆહ થતો બધ છે.”

તેનો વિચાર એમ હતો કે “દુન્યામાં પાદશાહી ખાન્દાનમાંથી કોઇ પણ એવો બાકી નહીં રહી બધ, કે જે લશ્કર લઇ રૂમ ઉપર ચઢાઇ કરે-અને તે આબાદ મુલક ઉપર પગ મૂકે.”

જ્યારે આપખુદીનો વિચાર તેના બેગમાં બરાયો-ત્યારે તેણે અર્સ-તાલીસ ઉપર એક નામુ લખ્યું.

કે “હું એવો વિચાર ધરાઉં છું કે દુન્યામાં-શાહી ખાન્દાનમાંથી એક શખ્સને પણ જીવતો રહેવા દઉં નહીં

તેથીજ હાલ હું તમામ હકુતે કેશવર ખમીન ફરી વળ્યો છું-અને ધણીક પાદશાહોને મેં મારા તાબામાં કર્યા છે.

હવે તું બધુ કે મારું મોત નજદીક આવ્યું છે-જ્યારે મારું મોત આવ્યું છે, ત્યારે મારો દહાડો પણ સીઆહ થયો છે.

જે કોઈ કે પાદશાહી તોખમના હતા તેઓને મેં ફર્માવ્યું કે મારી આગળ બિદમતની કમર બાંધે

અને સધળાઓ બ્રાઇનો વિચાર પોતાનાં મનમાંથી દૂર કરીને મારી દરગાહમાં આવે.”

જ્યારે એની રીતનું નામુ તેઓ હકીમની નજદીક લઈ ગયા-ત્યારે તે વાંચી અર્સતાલીસનું દિલ બે દ્રુકડા થયું.

તેજ વખત તેણે તે નામાનો જવાબ લખ્યો ગયા તેણે પોતાનાં પાપણનેજ કલમની નોક બનાવી.

કે “તું જેહાનના પાદશાહનું નામુ મને મળ્યું છે તારે તો હવે આવાં બૂરાં કામથી હાથ ખેંચેા બેઇયે.

જે બૂરાં કામ માટે કે તેં લખ્યું તેનો વિચાર પણ ના કરતો-અને એવા કાંચેલા વિચાર માટે ગરીબોને ખેરાત કરી એ ગુનાહની માફી ચાહ.

બૂંડાઇ કરવાથી પાછો હઠ અને તારાં શરીરને ચઢદાને હવાલે કર-આ દુન્યામાં ભલાઈના બીજ સિવાય બીજું કશું વાવતો ના.

આપણુ સધળા જન્મ્યા ત્યારથી મોતનેજ માટે તૈયાર રીયે અને આપણાં શરીરને લાચારીએ મોતનેજ સોંપેલું છે.

એવો કોઇ પણ શખ્સ નથી કે મરી ગયા પછી પોતાની પાદશાહી સાથે લઈ ગયો હોય-જે કોઇ મરી ગયો તે તો પોતાની પાદશાહી બીજનેજ સોંપી ગયો.

હવે સલાંબને મોઝાઓનાં ખૂત ના રેડતો-નહીં તો રસ્તાખેત્ર સૂધી તારી ઉપર લખતત રહી જશે.

વળી બીજું એ કે જ્યારે ઇરાની લશ્કર વચ્ચે-દરબારમાં બિરાજ-નારો કોઈ પાદશાહ નહીં હશે,

ત્યારે તુરાન, હિંદ, સકલામ અને ચીનના મુલકથી-દરેક બાજુથી લશ્કર આવી લાગશે.

અને જે કોઇ પાદશાહ ઇરાન લેશે તે રૂમ ઉપર પણ ચઢાઇ લાવશે તેમાં અજબ જેવું કાંઇ નથી.

જે કોઇ કે પાદશાહી ખાન્દાનના છે-તેઓને પવનથી પણ હાનિ પુગતી નહીં બેઇયે.

રૂમના મોટાં માલસોને અને ઇરાનના આલીબહ શખ્સોને ખુશીની મજલેસમાં, ખાનગી મસલહતમાં અને મોજમઝાહમાં શામેલ કર.

દરેક સરદારને તેને લાયકનો એકેક મુલક સોંપી આપી એક નવુંજ દફતર શરૂ કર.

ઇરાની અને રૂમી સરદારો કે જેઓની દૌલત તેં આઈતા મુલકો જીત્યા છે તેઓને નામે દફતર શરૂ કર.

તું કોઇ પણ સરદારને બીજ ઉપર સત્તા આપતો ના-તેમજ તેઓ-માંના કોઇને પણ “પાદશાહ”નો એકામ આપતો ના.

સેપર કુલ કયાનરા હમણ પીરો બુમ
 ચુ ખાલી કે લશકર નેયાયહ બુમ
 સેકન્દર ચુ પાસોખ બરીનગુનહ યાકુત
 બચ્ચનીશહો રાએ હીઅર રોતાકુત
 બુઝોગાનો આઝાદબાનરા એ દહુર
 કરીશ કશ અચ મર્દુમી બુહ બહુર
 એકરૂમહ તા પીરો ઊ આન્હ
 બળઈ સઝાવાર બેન્શાન્હ
 યકી અહુહ બેન્વેશ તા હર યકી
 ફેઝની નભુયહ એ દહુર અન્દકી
 બદીન નામદારાને ભૂયન્દહ કામ
 સુલકે તવાએક નેહાન્હ નામ
 હમાન રાખ સેકન્દર બખાએહ રસીહ
 મહાનરા બદીદારે બુહ શાહ હીહ
 યકી ફેઝ આમહ બનીરા બશબ
 અચ માન્હ હર કસ કે દીદશ અબબ
 સરશ ચૂન સરે શીરો બરપાય સુમ
 ચુ મર્દુમ બરો કેફો ચૂન ગાવ હુમ
 બેમોરહ આનરોગેકૂતી હમ આનગહ કે ઝાહ
 સઝહ ગર અચ કસ નગીરહ યાહ
 બેમોર્હ હમ દર બમાન પીરો શાહ
 બહુ કરહ શાહ અચ રોગેકૂતી નેગાહ
 બકાન્દશ બહુઆમહ હમ આનગાહ ગોકૂત
 કે ઇન તોખમરા ખાકુ બાયહ નેહોકૂત
 એ અખતર રોનાસાન બસી પીશ આન્હ
 વઝાન ફેઝે સુર્હહ અન્દી બેરાન્હ
 સેતારહુશુમોરૂ ઝાન ધમી ગશત સખત
 બેપૂરીહ બર બુસવે નીકુખખત
 બઅખતર રોનાસાન બેભૂશીરો ગોકૂત
 કે ગર હીચ માન્હ સખુન દર નેહોકૂત
 હમ આનગહ બેબુરમ સરાન તાન એ તન
 નબાશહ બેચ અચ કામે શીરાન કફન
 સેતારહુશુમોરૂ ચૂન બર આરોહીત શાહ
 બહુ ગોકૂત કય નામવર પીશગાહ
 તો બર અખતરે શીરૂ બદી તુખોરત
 બરે મુબેદાનો રદાન શુહ હુરોરત
 સરે ફેઝે મોર્હહ બીની ચુ શીરૂ
 બેગર્હ સરે પાહશાહીત ઝીરૂ
 સેતારહુશુમોરૂ પીશ અઝીન હરએ બુહ
 હમી ગોકૂતો ઇનરા નેશાનહા નમૂહ
 સેકન્દર ચુ બેશનીહ ઝાન શુહ ધમી
 બરાયો બમઘચ અન્દર આમહ કમી
 ચુનીન ગોકૂત કચ મરૂગ બુહ આરહુ નીરત
 મરા બર હેલ અન્દીશહુ ઝીન બારહુ નીરત
 મરા બીશ અઝીન એન્દાની નબૂહ
 અમાનહુ નકાહહ ન હરગેચ ફેઝહ
 બખાએહ હમાન રૂચ શુહ ફરહમહ
 બેદાનેરત કામહ બતંગી મઝહ

એ તું ચાહતો હોય કે રૂમ ઉપર કોઈ ચઢાઈ ન કરે-તો સધળા
 ઈરાની શાહઝાદાઓને તારા મુલકની દાલ બનાવ."

જ્યારે સિકંદરે એવી રીતનો જવાબ મેળવ્યો-ત્યારે તે બીજી રીતના
 અદેશ અને વિચાર તરફ ઢલ્યો.

તેણે તે વખતના મોટા અને ખાનદાનીઓ-જેઓમાં માણસાઈ
 યુલો હતી,

તેઓને હોકમ કરી પોતાની નઝદીક બોલાવ્યા-અને તેઓને લાયક
 જગ્યા ઉપર બેસાડ્યા.

પછી તેણે દરેક માટે એકેક પરવાનો લખ્યો જેની રૂબે દરેકને જે
 મુલક સોંપ્યો હોય તેમાં તે જગ્યાએ વધારો કે ઘટાડો કરી શકે નહીં.

તે મોટાઈના ઉમેદવારોને "મુલકે તવાએક" (એટલે જુદી જુદી
 ક્ષેત્રોના સ્વતંત્ર રાજાઓ Tribal chiefs) તું નામ આપ્યું.

જે રાતે કે સિકંદર બેબીલોન જઈ પહોંચ્યો-અને સરદારોને પોતાના
 દીદારથી બુશી થયલા બેયા,

તેજ રાતે એક ઔરતે એક બાળકનો જન્મ આપ્યો-જેને બેહ દરેક
 અજબ થતો હતો.

તેતું માથું સિંહનાં માથાના જેવું અને પગ ઉપર ખરી હતી છાતી ૨૬૦
 અને ખાંધ માણસના જેવી અને ગાયની માફક પૂછડી હતી.

તે અભયબી ભયું બાળક જેવું પયલા થયું તેતુંજ મરણ પામ્યું-જે
 કે તેનાં બચ્ચાંની કેળવણી યાદ પણ કરવી ઘટતી નથી.

તોએ તેને તુરતજ પાદશાહ આગળ લઈ ગયા-પાદશાહે તેની ઉપર
 અભયબીથી નઝર કરીધી.

અને તેને અપશુચન સમજાવ્યા અને તુરત બોલ્યો-કે "એ જન્મેલાં
 બાળકને ધૂળમાં ડાવી દેઓ."

પછી તેણે ધણાક નુબ્હીઓને બોલાવી મંગાવ્યા-અને તે મૂવેલાં
 બચ્ચાં બાબત કેટલીક વાત ચલાવી.

નુબ્હીઓ તેથી ધણા ગમગીન બન્યા-અને એ બેહ તે નેકબખત
 પાદશાહથી છૂપો રાખ્યો.

એવું બેઈ સિકંદર નુબ્હીઓ ઉપર ગુસ્સે થયો અને બોલ્યો કે
 "અગરબે કાંઈ પણ વાત મારીથી છૂપી રાખી,

તો હમણાજ હું તમારાં સર તનથી ફર કરીશ અને તમારાં કફન
 સિંહનાં ડાયાં સિવાય બીજું કાંઈ થશે નહીં."

જ્યારે પાદશાહ ગુસ્સે થયો ત્યારે પેલા નુબ્હીઓએ-તોને કહ્યું કે
 "ઓ નામવર શાહ!

તારી જન્મ રાશિ સિંહની હતી-એમ વિદ્વાનો અને નેપીઓ
 ખાતરીથી માને છે.

તું આ મૂવેલાં બાળકનું સિંહ જેવું માથું જોય છે-તેજ પ્રમાણે ૨૬૧
 તારી પાદશાહીનું સર નીચે પડશે."

તે સેતારેરોનાસ જે કાંઈ આગળ બન્યું હતું-તે તેની આગળ કહી
 ગયો અને તેની સામેતીઓ આપી.

જ્યારે સિકંદરે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે ગમગીન થયો-અને તેની
 શક્તિ અને બેજામાં ઘટાડો થવા માંડ્યો.

તે બોલ્યો કે "મોતથી તો મારો છટકોજ નથી-મારાં દિલમાં એ
 બાબતનો કરો વિચાર નથી.

મારી કિંદગાની એથી વધારે નહીં હતી-ડેરવેલો વખત કદી પણ
 ઘટતો નથી કે વધતો નથી."

તેજ દહાડે તે બેબીલોનમાં માંદો પડ્યો-અને સમજી ગયો કે
 "આકૃત આવી લાગી છે."

નામએ સેકન્દર ખમાદરે ખુદ.

સિકંદરનું પોતાની મા ઉપરનું નામુ.

દબીરે જહાનરીદ્દુરા પીશ ખાન્દ
હરાનખશ ખદેલ ખૂદ બા ઊ બેરાન્દ
ખમાદરે યકી નામહુ ફરૂમદો ગોકૂત
કે આગાહીએ મરૂ નત્વાન નેહોકૂત
એ ગીતી મરા ખબરહુ ઇન્ ખુદ કે ખૂદ
જમાન ચૂન્ બેકાહદ નશાયદ ફેચ્દ
તો અચ મર્જે મન્ હીચ હરગી મશાવ
કે અન્દર જહાન ઇન્ સખુન્ નીસ્ત નવ
૨૬૨ હરાન કસ કે કાયદ બેખાયદશ મોરદ
અગર શહરુયારેત અગર મર્જે મોરદ
બેગુયમ કુનુન્ તા ખુઝગર્ગને રૂમ
કે ચૂન્ ખાચ ગર્દન્દ અઝીન્ મરૂએ બૂમ
નબૂચન્દ બેચ રાયો ફમાને તૂ
કસી ખર નગર્દન્દ એ પયમાને તૂ
હરાન કસ કે ખૂદન્દ અચ ઇરાનેયાન્
કઝીશાન્ ખુદી રૂમયાનરા બેયાન્
સેપોર્દમ ખહર મેહુતરી કેશરી
ચુ ગર્દન્દ બહાન પાદશાહી સરી
હમાન નેયાજશ નેયાચદ બરૂમ
ખર આસાયદ અચ દુશ્મન આન્ મર્જો બૂમ
મરા મોર્દહુ દર ખાકે મેસર આગનીદ
એ ગોકૂતારે મન્ હીચ મમાગનીદ
ખસાહી એ હીનારે મન્ સહ હઝાર
બેખખશીદ ખર મરૂદમે ખીશ કાર
ગરૂ આયદ યકી રૂશનકૂશ પેસર
શવહ બીગુમાન્ એન્દહુ નામે પેદર
નખાયદ કે ખાશદ બેચ ઊ શાહે રૂમ
કે ઊ તાજહુ ગર્દન્દ આન્ મર્જો બૂમ
૨૬૩ વગર દોખતર આયદ બહ-ગારે બૂસ
બેપયવન્દ બા ફેદે ફીફૂસ
તો ફર્જન્દ ખાનશ ન દામાહે મન્
ખદ દર જહાન તાજહુ કુન્ યારે મન્
ફેગર દોખતારે કયદરા બી ગઝન્દ
ફેરેસ્તીદ નચ્દ પેદરશ અરૂખમન્દ
અખા ખદરહો ખદેહો નીકૂખાહુ
અમારી બેસીચીદ બા ઊ બરાહુ
હમાન અફસરે ગઉહરો સીમો અર
કે આવર્દહુ ખૂદ ઊ એ નચ્દ પેદર
ફેરેસ્તીદ બા ઊ ખહેન્દસેતાન્
બેરકૂતન ચુતૂ ગશત હમદારેતાન્
મન્ ઇદર હમહુ કાર કર્દમ અખરૂચ
બખીયારગી હેલ નેહાદમ અમરૂચ
અઅન્દર્જે મન્ ગૂશ ખાયદ કશદ
બઇન્ ગોકૂતે મન્ દર નખાયદ ફેચ્દ
નુખેસ્ત આન્ કે તાબૂતે જરૂરીન કુનીદ
કફન્ ખર તનમ અઅખર આગીન કુનીદ

સિકંદરે એક અનુભવી મુન્શીને આગળ બોલાવ્યો અને બે કાંઇ પોતાનાં હિલમાં ઢાંતું તે તેને કહ્યું.

તેણે પોતાની મા ઉપર એક નામુ લખવા ફર્માવ્યું અને લખાવ્યું-
કે "મોતની ખબર જાણી રહી શક્તિ નથી.

ફુન્યામાં મારી સરજત આજ હતી-વખત ન્યારે પુરો થયો ત્યારે તેમાં કાંઈ વધારો થાય નહીં.

તું મારાં મોતથી જરા પણ ગમગીન ના બનતી કારણકે ફુન્યામાં આ વાત કાંઈ નથી.

બે કોઈ જન્મ લે છે તેને મરુજાજ નેંધયે પછી બે તે એક પાદશાહ હોય કે ચાકર હોય.

હમબાજ હું રૂમી સરદારને હોકમ આપું છું-કે ન્યારે તેઓ આ મુલકમાંથી પાછા ફરે,

ત્યારે તેઓ તારાજ વિચાર અને ફર્માન સિવાય બીજા કોઈ ઉપર અમલ કરે નહીં-અને કોઈ પણ શખસ તારા હોકમથી પાછો ફરે નહીં.

છીરાનીઆમાંથી બે કોઈ કે એવા શખસો હતા કે જ્યોથી રૂમીઆને કહાય હાનિ પુગતે,

તેવા દરેક સરદારને મેં એક એક મુલક સોંપી આપ્યો છે હવે ન્યારે તેઓ પોત પોતાના પ્રાંતના હાકમ થશે,

ત્યારે ખચીત તેઓએ રૂમનો વિચાર નહીં આવશે-અને એ પ્રમાણે આ રૂમનો મુલક દુશ્મનોથી નચિન્તાઈ મેળવશે.

તમે લોકો મારી હાશને મિસ્ત્રી બૂમિમાં કેકાણે પાડો-અને મારા કહેવાથી જરા પણ દૂર જશો નહીં.

મારી હોલતમાંથી દર વરસે એક લાખ દીનાર ખેંડુતોને આપવો.

અગરવો રોશનકન પેટ બેટો. પચદા પડશે તો બેશક તેના બાપનું નામ જવતું રહેશે.

અને તેના સિવાય કોઈ બીજાએ રૂમનો પાદશાહ થવું ધટતું નથી-કારણ તેજ આ મુલકને ફરી આગાહ બનાવશે.

પણ બે તેણીને પેટે છોકરી આવે અને તે છોકરી ન્યારે સ્ત્રીને વેશે આવે ત્યારે ફીદકૂસની અહલાદ સાથે તેણીને પરણાવશે.

તેને તું મારો જમાઈ નહીં પણ મારો છોકરાજ ગણવો-અને તેનાથીજ ફુન્યામાં મારી ચાદગારી તાઝી રાખવો.

વળી કયદની બેટીને જરા પણ હાનિ પુગાડવા વગર તેણીના વહાલા બાપ પાસે પાછી મોકલી આપવો.

સાથે સોનાની થેલીઓ વફાદાર નોકરો આપવો અને સફરને વારતે અમારી તૈયાર કરાવવો.

તેમજ તાજ, ગોહર, રૂપું અને સોનું-કે બે તેણી બાપની પાસેથી લાવી હતી,

તે સખળું ન્યારે તેણી જવા માંગે ત્યારે તેની સાથે હિંદુસ્તાન મોકલવો.

મેં આ ફુન્યામાં બે કામ કરવા ધાર્યું હતું તે સખળું મારાં કૌવતથી કયું છે-અને હવે લાચારીએ ગોતને મટિ દિલ મૂકેલું છે.

મારી છેલ્લી વસીયત ઉપર ધ્યાન આપવો અને આ મારાં કહેલાં ઉપરાંત કાંઈ વધુ કરવું નહીં.

પહેલું તો એ કે મારે માટે એક સોનાની શખપેટી બનાવવો-અને મારાં બદલ ઉપરનું કફન અખરમાં મિજવવો.

એ અરુણેતે ચીની સઝાવારે મન
કસી સર નપીચાદ એ તીમારે મન
હમણુ દરે તાબૂતે મારા બકીર
બેગીરફ કાફરેા સુરેકા અબીર
તુખેસ્ત આગનીફ અન્દર અન્બળીન
બબર અન્બળીન ઝીર દીબાએ ચીન
વઝાન પસ તને મન નેહીફ અન્દરૂચ
સર આયફ સયુન ચૂન બેપૂરીફ રૂચ
તો પને મન અથ માદરે પુર ખરફ
નેમહુદાર તા રૂએ તૂ યુઝરફ
એ ચીઝી કે આવદમ અચ હેન્દો ચીન
એ તૂરાનો મકાનો ઈરાન ઝમીન
બેદારે બેબખશ આનબે અકૂચન યુવફ
વચ અન્દાઝએ ખુરફ બીરૂન યુવફ
બતૂ હાજત આનસ્તમ અથ મેહૂરખાન
કે બીદાર ખાશીઓ રઉશનરવાન
નદારી તને ખીશરા રન્જહુ બસ
કે અન્દર જહાન નીસ્ત બપીફ કસ
રવાનમ રવાને તોરા બીગમાન
બેબીનફ ચુ તન્જ અન્દર આયફ ઝમાન
શેઝીબાઈ અચ મેહૂર નામી તરસ્ત
સયુકસર યુવફ હર કે ઊ કેહુતરસ્ત
તોરા મેહૂર યુફ બર તનમ સાલો માહુ
કુતૂન જાને પાકમ એ યઝદાન બેખાહુ
બહીન ખાસ્તન ખાશ ક્યાઈ રસ
કે ક્યાઈ ગીરફ મરા દસ્તો બસ
નેગર તા બેબીની બગેઈ જહાન
કે ઊ નીસ્ત અચ મરૂખ ખસ્તહુ રવાન
ચુ નામહુ બમેહૂર અન્દર આવરો બન્દ
બેકરૂમહુ તા બર સોતૂરે નવન્દ
એ બાબેલ બક્રમ આવરન્દ આગહી
કે તીરહુ શુહ આન ફરે શાહનશાહી
ચુ આગાહુ શુહ લશકર અચ ફરે શાહુ
જહાન ગશત બર નામદારાન સેયાહુ
બતખતે યુઝર્ગી નેહાદન્દ રૂચ
જહાન શુહ સરાસર પુર અચ ગોઠૂતગૂચ

સેપરી શુદને રૂઝગારે સેકન્દર વ
બોદને તાબૂતશ બએસ્કન્દરચફ.

સેકન્દર એ લશકર ચુ આગાહુ શુહ
બેદાનેસ્ત કશ રૂચ ફૂતાહુ શુહ
બેકરૂમહુ તા તખત બીરૂન બરન્દ
એ અથવાને શાહી બહામૂન બરન્દ
એ બીમારીએ ઊ ધમી શુહ સેપાહુ
કે બીરન્મ દીદન્દ રોખસારે શાહુ

તે કફન મારે લાયકનાં સોનેરી વણાતનાં ચીની કપડાંનું બનાવજો-
કાંઈ પછુ મારા સોગથી સર ફેરવવું નહીં.

મારી રાખપેટીની સઘળી સાંધ શિલાજિતથી-તેમજ કપૂર, કર્તુરી
અને અખીરથી પુરજો.

પ્રથમ પેટીમાં મધ રેડજો-પછુ તે મધની નીચે ચીનાઈ દેશમી કપડું રજ
પાંચરજો.

ત્યાર બાદ તેની અંદર માંડે શરીર મૂકજો-પછી જ્યારે તમે માંડે
મોહું દાંકશે ત્યારે સઘળી વાત ખતમ થશે.

ઓ મારી દાનેશમંદ માદર! તું છેવે ત્યાં સૂધી આ મારી નસીહત
ધ્યાનમાં રાખજો.

હું જે કાંઈ ચીઝો હિંદુસ્તાન, ચીન, તૂરાન, મકાન ઝમીન અને
ઇરાન ઝમીનથી લાવ્યા છું,

તે તુજ રાખજો પછુ જે કાંઈ ચીઝો વધારાની હોય અથવા તને
ખાતાં ખરચતાં ફાલતુ પડતી હોય તે બીજાઓને બક્ષેશ કરજો.

ઓ મેહરબાન મા! તારી પાસે હું એટલુંજ માંગું છું-કે તું સારી
રીતે અને રોશન છેવે રહેજો.

તું પોતાનાં શરીરને ઘણું દુઃખી ના બનાવતી-કારણકે આ દુન્યામાં
કાંઈ જીવેદાન સૂધી રહેતું નથી.

જ્યારે તારો વખત પછુ તંજ બનશે-ત્યારે બેશક “માંડે” રવાન તારાં
રવાનને મળશે.

મોહબત કરતાં પછુ ધીરજ વધુ ઉમદા હોય છે-નીચ માલુસોજ
હલકાં મગજના હોય છે.

મહિના અને વર્ષો સૂધી તેં માહરાં થીરે ઉપર માયા રાખી હતી-
હવે ખોદા પાસે મારા પવિત્ર આત્મા માટે દુઆ માંગજો.

અને તેમ માંગતાં દયા કરતી રહેજો-કે તારી દયાજ મારી મદદે રદખ
આવશે.

તું દુન્યામાંજ જીશે-કે મારાં મોતથી માંડે રવાન કાંઈ દુઃખી નથી.”

જ્યારે તે નામુ બીડ્યું અને તેની ઉપર સીલ કર્યું-ત્યારે તેણે હોકમ
કીધો કે ઝડપી ચાલના યોડાઓ ઉપર સવાર થઈ,

બેબીલોનથી રૂમમાં ખબર પુગાડે કે “તે શેહનશાહી ઝળકાટ મંદ
પડી ગયો છે.”

જ્યારે તમામ લશકરને પાદશાહી દબદબા બાબતની ખબર પડી ત્યારે
તે નામદારો ઉપર જહાન સીઆહ થઈ.

તે સઘળાઓએ યુઝર્ગી બરેલાં તખત તરફ ચાલવા માંડ્યું-અને
તમામ દેશ ચર્ચા બરેલા બન્યો.

સિકંદરની ઝિંદગીનું આખેર થયું અને તેની
રાખપેટી એસ્કંદરિયા ખાતે લઈ જવી.

જ્યારે સિકંદર લશકરની ગડબડથી ખબરદાર થયો-અને તેણે જાણી
લીધું કે “તેનો દિવસ હુકો થયો છે.”

ત્યારે તેણે હોકમ કીધો કે “તખત પાદશાહી મેહલમાંથી બાહર
મથદાનમાં લઈ બચ.”

પાદશાહની બીમારીથી લશકર ગમગીન બન્યું-કારણકે તેઓએ શાહને
ચેહરો દિક્કો પડી ગયો જોયો.

હમણ દસ્ત યકુસાન ખોડશાન શુદ્ધ
 શુ ખરુ આતેશે તીજ ભૂશાન શુદ્ધ
 ૨૬૬ હમી ગોકૂત હરુકસ કે બહ રૂઝમાર
 કે અજ રૂઝેયાન યુમ શવહ શહૂરયાર
 ફરાજ આમહ આન ગઈશે ખખે શૂમ
 કે વયશાન શવહ જીન સેપર યુમે રૂમ
 હમણ દુરમનાન કામે દેલ યાકૂતહ
 રસીદહ બઈ કે બેશ્તાકૂતહ
 બમા ખરુ કુતૂન તકબ ગઈહ જેહાન
 ખોડશાન શાવીમ આરકારે નેહાન
 શુનીન ગોકૂત કયસર અઆવાઝે નરૂમ
 કે તર્સેહ બાશીદો બા રાયો શરૂમ
 અજ અન્દર્ઝે મનુ સરૂઅસરુ યુઝરીહ
 શુ ખાહીહ કસ જાને તાન ખરુ ખરીહ
 પસે મા શુમારા હમીનસ્તે કાર
 ન બા મનુ હમી બહ કુનહ રૂઝમાર
 બેગોકૂત ધને જાનશ ખરુ આમહ એ તાન
 શુદ્ધ આન નામવર શાહે લશકરુ રોકન
 એ લશકરુ સરાસરુ ખરુ આમહ ખોડશ
 હવારા મેદરીહ અજ આવાઝ ગૂશ
 હમણ ખાકુ ખરુ સરુ હમી રીખતહ
 બમીજ્યાન ટમી ખૂને દેલે બીખતહ
 ૨૬૭ બહાદુર આતેશ અન્દરુ સરાએ નેશસ્ત
 હજાર અસ્પશ દુમ યુરીદહ પસ્ત
 નેહાદહ ખરુ અસ્પાન નેગૂનસારુ જીન
 તો ગોકૂતી હમી ખરુ ખોડશ હમીન
 બેબાઈહ સન્દકે અરૂરીન બહસ્ત
 હમી નાલહ અજ આસ્માન યુરુઅસ્ત
 સોફા બેશોસ્તેશ બરુદશાન ગોલાખ
 પરાગન્દહ ખરુ તાનશ કાકૂરે નાખ
 એ દીબાએ જરૂખતુ કંદેશ કંકન
 ખોડશાન ખરુ આન શહૂરયાર અન્બુમન
 તને નામવરુ જીરે દીબાએ ચીન
 નેહાદહ તા પાય દર અન્ગબીન
 સરે તાન્ગ તાખૂત કંદેહ સખત
 શુદ્ધ આન સાયહુ યુસ્તરુ હેલાવરુ ફેરખત
 નમાની હમી દરુ સરાએ સેપન્જ
 એ નાઝી બતાએ એ નાઝી બગન્જ
 શુ તાખૂત અજ આન દસ્ત બરુદાસ્તહ
 હમણ દસ્ત ખરુ દસ્ત યુઝાસ્તહ
 હો આવાઝ શુદ્ધ રૂમીઓ પારસી
 સંયુન સાન એ તાખૂત શુદ્ધ યકુ અસી
 ૨૮૮ હરાન કસ કે ઊ પારસી બૂહ ગોકૂત
 કે ઊરા ભેજ ધરાન નબાથદ નેહોકૂત
 શુ ઈદરુ યુવહ ખાકે શાહનશહાન
 એ તાઝીહ તાખૂત ગઈ જહાન
 શુનીન ગોકૂત રૂમી યકી રહુતમાય
 કે ઈદરુ નેહોકૂતન વરા નીસ્ત રાય
 અગરુ બેશ્તવીહ આનએ બૂયમ દુરેસ્ત
 સેકન્દરુ ખરુ આન ખાકુ રીઝદ કે રેસ્ત

તમામ મયદાન એકસરખી રીતે પોકાર બરહુ બન્યું-તેઓ જેમ
 તેજી આતશ ઉપર ઉઠીને તેમ ઉઠીયા લાગ્યા.
 દરેક જણ બોલવા લાગ્યો કે “કેવો અભાવો દહાડો છે કે રૂમી-
 આમાંથી પોતાનો પાદશાહ યુમ થઈ ન્ય છે.

બદખખતીની ગઈશ નઝદીક આવી લાગી છે-કારણકે હવે પછી રૂમનો
 મુલક વયરાન થઈ જશે.

આપણા દુરમનોનાં દિલની સઘળી મુરાદ પાર પડી છે-અને ન્યાં
 જવાની જેઓને ઉતાવળ હતી ત્યાં જઈ પુગ્યા છે.

હવે આપણા ઉપર જેહાન કડવી ઝેહર જેવી થશે-અને આપણે
 ઝાહેર કે ખાનગી રીતે રડતા પોકારતા બનીશું.”

ત્યારે કયસરે ધીમા પડેલા આવાઝે તેઓને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે
 “તમે ખોદાથી ડરતા રહેજે, હડાપણવાળા અને શમ્મિલ બનજો !

જે તમે તમારા ભન અંન તનથી સારાંજ ફળ ખાવા ચાહતા હોવ-
 તો મારી સઘળી વસીયતને ધ્યાનમાં રાખજો.

મારા ગયા પછી તમારા પાણુ એવાજ હાલ છે-ઝમાનો કાંઈ મારી
 એકલાનીજ સાથ એવી બંદી કરતો નથી.”

તે એટલું બોલ્યા અને તેનો જીવ તનમાંથી નીકળી ગયો-તે લશ્કરની
 સફનો તોડનારો નામવર પાદશાહ યુઝરી ગયો.

તમામ લશ્કરમાંથી પોકાર ઉઠ્યો-તે પોકારથી આસ્માનના કાન પણ
 ફાટવા લાગ્યા.

સઘળાઓ સર ઉપર ખાક નાખવા લાગ્યા-અને આંખમાંથી પોતાનાં
 દિલનું લોહી વરસાવવા લાગ્યા.

તેઓએ તેના વપરાસનો મેહલ બાળી મૂક્યા-અને એક હઝાર ઘોડા
 એની પૂછડી કાપી નાખી.

ઘોડાઓ ઉપર જીન બંધા મૂક્યાં તું કહે ગયા સઘળી ઝમીન પણ
 રૂદનનો પોકાર કરે છે.

તેઓએ સોનેરી પેટી મયદાનમાં કાઢી-રૂદનના પોકાર આસ્માનમાંથી
 પણ પસાર થવા લાગ્યા.

રૂમી ધર્મ યુઝમે તેનાં શરીરને નિર્મળ ગોલાબથી ધોધું-અને તેનાં
 બદન ઉપર ખાલેસ કપૂર છાંટ્યો.

તેને સોનેરી ભરતના રેશમી કપડાનું કંફન પહેરાયું-તે પાદશાહ
 ઉપર સઘળાં લોકો રડવા લાગ્યાં.

ચીનાઈ રેશમી કપડું તળિયે મેલીને તે નામવરનું આખું શરીર-પગ
 રૂધી મધમાં મેલ્યું.

પછી તે સાંકડી શબપેટીનું મોં મજબૂત બંધ કર્યું-એ રીતે તે સાચો
 પાંથરનારું અને અબરદસ્ત ઝાડ ચાલી ગયું.

આ ત્રણપાંચ દિવસની કુન્યામાં તું પણ રહેવાનો નથી-તો તું શા
 માટે તાજ અને ખઝાના ઉપર લાડ કરે છે ?

ન્યારે તે મયદાનમાંથી પેલી શબપેટી ઉઠાડી-અને સઘળાઓ તેને
 હાથોહાથ લઈ ચાલ્યા,

ત્યારે રૂમીઓ અને પાર્સીઓ બન્નેને તકરાર ઉઠી-પેલી શબપેટી માટે
 એક બારી ઝપડો ઉઠ્યો.

જે કાઈ કે પાર્સી (ઈરાની) હતા તેઓ બોલ્યા-કે “એને ધરાન
 સિવાય બીજે કંથે ઠેકાણે પાડવો ભેધે નહીં.

કે ન્યાં મહાન શેહનશાહોની મટ્ટી પડી છે-તમે આ શબપેટીને
 કુન્યાની આસપાસ કાં રખાડાવો છો ?”

ત્યારે એક રેહનુમાહ કરનારો રૂમી એ પ્રમાણે બોલ્યા-કે “અહીં એને
 ડાટવો એ સલાહ ભર્યું નથી.

હું જે કહું છું તે જ તમે બરાબર સાંભળો-તો સિકંદર જે માટી
 ઉપર ઉઠ્યો તેજ માટીમાં પડશે.”

યકી પારસી નીચ ગોઠત ઇન્ સખુન
અમર થન્દ ચૂઈ નેયાયહ બહુન
નુમાયમ શુમારા યકી મરુખઝાર
એ શાહાને પીશીનગાન્ યાહમાર
વરા ખોરમ ખાનહ જહાન્નીદહ પીર
ખદ્દ અન્દરૂન્ બીશહો આખગીર
સુ પુર્સી તોરા પાસોખ આયહ એ ફૂફ
કે આવાએ ઊ બેશનવહ હર ગોરફ
બેચારીહ મર પીરે ફરૂતર
હમ ઇદર બેદારીહ તાબૂતર
બેપુર્સીહ મર ફૂફ પાસોખ દેહહ
શુમારા બરીન્ રાએ ફરૂરોખ નેહહ
બેરફતહ પૂયાન્ બકેદારે ઘોરમ
બદાન્ બીશહ કશ નામવર ખાન્ ખોરમ
બેગોઠતનો પાસોખ ચુનીન્ દાહ બાચ
કે તાબૂતે શાહાન્ એ દારી દરાચ
કે ખાકે સેકન્દર બએસ્કન્દરીરત
કે ઊ કદફ ખુદ રૂચારી કે ઝીરત
સુ આવાચ બેશનીહ લશકર બેરફત
બેખોર્દ સન્દક અઝાન્ બીશહ તફત

વળી એક પાર્સી એમ બોલ્યો-કે “ને હું ગમે એટલું પણ બોલશે
પણ તેનું શેવટ આવવાનું નથી.
હું તમોને એક બાગવાળી જગ્યા ખતાઈ કે જે આગળ પાદશાહોથી
ચાદમાર રહેલી છે.

જે જગ્યાને અનુભવી બુદ્ધિઓ “ખોર્મ”ને નામે ઓળખે છે-જેની
અંદર ઝાડી અને તળાવ પણ છે.

જે તમો સવાલ પૂછો તો તમોને ત્યાંના પહાડમાંથી જવાબ મળશે-
તે એવો બુલ્લો કે તે આવાજ દરેક જણા સાંભળી શકશે.

એક બુદ્ધી પીર મંદને તમો ત્યાં સાથે લઇ ચાલો-અને આ રાખપેટી
અહીંજ રહેવા દેઓ.

પછી તે પહાડને પૂછે જો તે જવાબ આપશે-તો તમોને સારે
માર્ગેજ મુકશે.”

તેઓ મેદાંનાં ટોળાંની માફક પેલાં જંગલ કે જેને નામવર લોકો
“ખોર્મ”ને નામે ઓળખતા હતા ત્યાં દોડતા કે ગયા.

તેઓએ સવાલ કીધો અને પાછો એવો જવાબ મળ્યો-કે “પાદ- રક્ષક
શાહની રાખપેટીને લાગ્યો વખત શા માટે રાખી મૂકે છે ?

એસ્કંદરિયા (Alexandria in Egypt) કે જે તેણે પોતાની હયા-
તીમાં બંધાવ્યું છે તે શેહરમાં સિકંદરની માટી પડશે.”

જ્યારે તે લશ્કરે એવો આવાજ સાંભળ્યો ત્યારે તેઓ ત્યાંથી ગયા-
અને પેલાં જંગલમાંથી સિકંદરની પેટી ઉતાવળે લઈ ચાલ્યા.

ઝારી કદને હકીમાન્ વ દીગર
મદુમાન્ બર એસ્કન્દર.

દાનાઓનું તેમજ બીજાં માણસોનું સિકંદર
ઉપર રૂદન કરવું.

સુ બોર્દહ ઊરા બએસ્કન્દરી
જહાનરા દેગર ચૂતહ શુદ્દ દાવરી
બહામૂન્ નેહાદન્દ સન્દકે ઊય
અબીન્ શુદ્દ સરાસર પુર અચ ગોઠતબૂય
બએસ્કન્દરી ફૂફો મરો જન્
ખતાબૂતે ઊ બર શુદ્દ અન્બુમન્
વમર બરોઝેફતી એ મરદમ શુમાર
મોહન્દેસ ફોજૂન્ આમદી સહ હઝાર
હકીમ અર્સતાલીસ પીશ અન્દરૂન્
જહાની બર ઊ દીદગાન્ પુર એ ખૂન
ખરાન્ તન્ તાબૂત બેહાહ દરત
ચુનીન્ ગોઠત કય શાહે યજ્ઞાન્ પરસ્ત
કુલ આન્ હુરો દાનેશો રાએ તૂ
કે ઇન્ તન્ તાબૂત શુદ્દ ભયે તૂ
બર એ જવાની બહીન્ માયહ સાહ
એશ ખાકરા બર ગુઝીદી નેહાહ
હકીમાને રૂમી શુદ્દ અન્બુમન્
યકી ગોઠત કય પીલે રૂઇનહ તન્
એ પાયત કે આવરૂહ ભયત કે ભેરત
કુલ આન્ હમહ હયમો રાય દુરોસ્ત
દેગર ગોઠત અન્દી નેહાદી તો બર
કુનૂન્ બર એ દારી તનતરા બખર

જ્યારે તેઓ પાદશાહને એસ્કંદરિયામાં દફનાવવા માટે લઇ ગયા-કે
પછી દેશનો મામલો તુરુજી રીતનો થઇ ગયો.

તેઓએ તેની પેટી મચદાનમાં મૂકી-તમામ જગ્યા ચર્ચા બરેલી બની.

એસ્કંદરિયામાં સધળાં મદ, અઠરત અને બાળકો-સિકંદરની રાખપેટી
આગળ એકઠાં મળ્યાં.

તે લોકોની જે કોઈ ગણી કરતે-તો એક લાખ કરતાં પણ વધુને
આંકડો આવતો.

હકીમ અર્સતાલીસ હરાલમાં હતા-તમામ ખલક આંસુ બરેલી
આંખોએ તેને જોવા લાગી.

અર્સતાલીસે સિકંદરની સાંકડી રાખપેટી ઉપર હાથ મૂક્યો-અને
બોલ્યો કે “ઓ યજ્ઞાન પરસ્ત પાદશાહ !

તારી હુશયારી, ડહાપણ અને વિચાર કયાં જતા રહ્યા-કે આ સાંકડી
રાખપેટી તારું રહેઠાણ બન્યું ?

આવી જવાનીના વખતમાં અને આઠલી થોડીજ ઉમરમાં-આ ખાકનું ૩૦૦
બિછાનું શા માટે પસંદ કર્યું ?”

અહીં રૂમના હકીમો એકથા થયા-અને એક બોલ્યો કે “ઓ રૂઇન-
તન હાથી !

તને કાણે તોડી પાડ્યો અને તારી જગ્યા કાણે લીધી ?-તારી અગમ
બુદ્ધિ અને નેક વિચારો કયાં ગયાં ?”

બીજો બોલ્યો કે “તે એટલી બધી દલલત એકઠી કીધી-હવે તેને
તારાં ભૂલેલાં શરીર માટે શું કામ રાખી ભય છે ?”

૩૦૧ દેગર ગોકૂત કચ દરેતે તૂ કચ નજરેત
 ઘેરા સૂદી અથ શાહુ બા મરૂં દરેત
 દેગર ગોકૂત કાસૂદી અચ દરો રન્જ
 હમાનુ જુસ્તને પાદશાહીઓ ગન્જ
 દેગર ગોકૂત ચૂન પીરો દાવરુ શવી
 હમાનુ બરુ કે કેશી હમાનુ બેદરવી
 દેગર ગોકૂત બી દસ્તગાહ આનુ ખુબ
 કે રીઝદએ ખૂને શાહાનુ ખુબ
 દેગર ગોકૂત માન ચૂન તો બારીમ ચૂદ
 કે બૂદી તો ચૂન ગઉદરે નામેસુદ
 દેગર ગોકૂત ચૂન બીનદત ઊસ્તાદ
 બિયામુજહ આનુ ચીચ કત નીરત યાદ
 દેગર ગોકૂત કચ મરૂં ચૂન ઊ નજરેત
 બબીરી સેજહ ગરુ નેચાઝીમ દસ્ત
 દેગર ગોકૂત કચ બરુતર અચ માહો મેહુરુ
 એ પૂરી હમી જનજુમન ખૂબ ચેહુરુ

૩૦૨ દેગર ગોકૂત મદે ફેરાવાન હોનરુ
 બેફશાહ કે ચેહુરુ બેપૂશાહ બજરુ
 કુનૂન અથ હોનરુમદ મદે હેલીરુ
 તોશા જરે જરુદ આવરીદસ્ત ઝીરુ
 દેગર ગોકૂત દીબા બેપૂશીદઈ
 એ મા ચેહુરે ઝીબા બેપૂશદઈ
 કુનૂન સરુ એ દીબા બરુ આવરુ કે તાજ
 હમી જુયદત ચારહો તખ્તે આજ
 દેગર ગોકૂત કચ માહુ રોમે ફૂદકાન
 એ ચીનીઓ ફૂમી પરસ્તનગાન
 જુરીદીઓ જરુ દારી અન્દરુ કનારુ
 બરસમે કયાનુ જરુદી દીબા મદારુ
 દેગર ગોકૂત પુસંદહ પુસંદહ કુનૂમ
 એ યાદ આયદત પાસેમે રહુનમૂન
 કે ખૂને જુઝોગાનુ ઘેરા રીખી
 બસખતી બગન્જ અન્દરુ આવીખતી
 નહીદી કે ચન્દ અચ જુઝોગાનુ કે મોરુદ
 એ ગીતી જોચ અચ નામે નીકી નમોરુદ
 દેગર ગોકૂત ફૂએ તો અન્દરુ ચુઝરેત
 હમાનત એ ગોકૂતારુ બીકારુ ગરત
 બેબીની ફૂનુત બારગાહી જુઝોગુ
 જહાની જુદા કર્દહુ અચ મીરો ગોરુ

હરાનુ કસ કે ઊ તાજે તખ્તે તો દીદ
 એનાનુ અચ જુઝોગી બિબાયહ કશીદ
 કે બરુ કસ નમાનહ ચુ બરુ તૂ નમાનહ
 દરખતે જુઝોગી નબાયહ નેશાનહ
 દેગર ગોકૂત કેદારે તૂ બાદ ગશત
 સરે સરુકશાનુ અચ તો આઝહ ગશત
 દેગર ગોકૂત કન્દરુ સરાએ સેપન્જ
 ઘેરા દાશતી ખીસ્તનરા બરન્જ
 કે બહુરે તો ઇનુ આમહ અચ રન્જે તૂ
 ચકી તન્જ તાબૂત શુદ ગન્જે તૂ

બીએ બોલ્યો કે “તારા હાથથી કોઈ છટકી શક્યો નથી-તો એ પાદશાહ! તું મોત સાચની લડાઈથી શા માટે એમ હાથ ધરી બેઠો?”

બીએ બોલ્યો કે “તું દઈ અને રંજથી-તેમજ પાદશાહી અને ખજાનો મેળવવાથી હવે આસુદો બન્યો છે.”

બીએ કહ્યું કે “ન્યારે તું ઈન્સાફના ખાવંદની નજદીક જશે-ત્યારે એવાં બીજ કે તે વાંઘ્યાં છે તેવાંજ ફળ તું મેળવશે.

બીએ બોલ્યો કે “હીચકારો તેજ રાખસ છે એ પાદશાહોનાં ખૂન કરનારો હોય.”

બીએ બોલ્યો કે “તું તો વાપરયા વગરનાં ગોહર જેવા હતા-અમે પણ જલદીથી તારાજ જેવા બનીશું.”

બીએ બોલ્યો કે “ન્યારે તારો ઉસ્તાદ તને ત્યાં ભેરો-ત્યારે તું એ બૂલી ગયો હતો તે તને શીખવશે.”

બીએ બોલ્યો કે “ન્યારે પાદશાહ જેવા મોતથી નહીં છૂટા-તો આપણને પણ વધુ મેળવવા ઉપર હાથ નાખવો સગવડ નથી.”

બીએ એક બોલ્યો કે “એ આક્રામ અને માહતામ કરતાં પણ વધારે ચઢિયાતા પાદશાહ! તું અમે લોકોથી પોતાનો ખૂબસૂરત ચેહરો શા માટે છપાવે છે?”

બીએ બોલ્યો કે “ધણે હોનરમદ માલુસ-કોશિશ કરે છે કે પોતાના ચેહરાને સોનામાં મઢી લીધે.

હવે એ હોનરમદ અને બહાદુર મદા-ને કે પીળાં સોનાએજ તને નીચે ષટકી નાખ્યા છે”

બીએ બોલ્યો કે “તે રેશમી કપડાં પેહેરી-અમારીથી પોતાનો ખૂબસૂરત ચેહરો છપાવ્યો છે.

હાલ જરા રેરમી કપડાંમાંથી તારાં માથું બાહર કાઢ કારણકે તારાં તાજ-તેમજ બાઝૂબંદ અને હાથીદાનનું તખ્ત તને શોધે છે”

બીએ બોલ્યો કે “માહતાબને ચેહરેના જવાનો-તેમજ ચીની અને રૂમી ગોલામોથી,

મેહબત કાપીને સોનું બગલમાં લઈ રાખ્યું છે-પણ રેશમી કપડાં અને સોનાને એમ રાખવું એ પાદશાહોનો ધારો નથી”

બીએ બોલ્યો કે “હવે સવાલ કરનાર તને પૂછશે તો તું કેવી રીતનો ઉઠાપણ ભણે જવાબ દેશે?

કે તે શા માટે પાદશાહોનાં ખૂન ક્રીધાં-અને રાખતી ખેંચી ખજાનો એકઠો કરવા મંડી ગયો?

શું તેં ભણું નહીં કે આટલા બધા મહાન નરોમાંથી એઓ મરણ પામ્યા છે તેઓ દુન્યામાંથી નેકનામી સિવાય બીજું કશું લઈ ગયા નથી?”

બીએ બોલ્યો કે “તારો વખત હવે વહી ગયો છે-અને તારી કબાન બોલવાથી બંધ પડી છે.

બકરાં અને વરૂં દુન્યાને ખાલી ક્રીધા પછી-હવે તું (પેલી જેહાનમાં) મોટી દરબાર ભેળે (ભલાં અને ખરાં બંનેને દુન્યામાંથી તેં નાખ્યું ક્રીધાં ખરાં પણ હવે પેલી જેહાનમાં ખોદાની દરબારને અનુભવ મેળવશે).

એ કોઈએ કે તારાં તખ્ત અને તાજ ભણું હોય-તેણે ધડો લઈ મોટાઈની રાહથી પોતાની લગામ પાછી ફેરવવી ભેધયે.

કારણકે ન્યારે તે મોટાઈ તારી ઉપર રહી નહીં ત્યારે કોઈ ઉપર પણ તે રહેશે નહીં-માટે મોટાઈનું ઝાડ રોપવુંજ નહીં ભેધયે.”

બીએ બોલ્યો કે “તારી કારકીરદી હવામાં મળી ગઈ-અને સર-દારોનાં સર તારીથી છૂટાં થયાં.”

બીએ બોલ્યો કે “આ મુસાફરખાનારથી દુન્યામાં તેં પોતાના તનને શા માટે મેહનતમાં નાખ્યું?

કારણકે તારી મેહનતનું ફળ તો તને આ મળ્યું-અને એક સાંકડી શબપેદીજ તારો ખજાનો બની.

નબૂધ હમી નાલએ બૂકરા
ચુઝીહી ચકી બન્દ સન્દૂકરા
દેમર ગોકૂત ચૂન લશકરત બાઝ બસત
તો તનહા બેમાની દરીન પહુન દસત
હમાના પસે હર કસી બેગરી
ફેરાવાન ધમે એદગાની ખરી

હવે તને કરનાયના આવાજ નથી ભેઈતા-તેં એક બંધ કરેલી પેટીજ
પસંદ કીધી.”

બીભે બોલ્યો કે “જ્યારે તારે લશકર પાછું ફરશે-ત્યારે તું આ
બોહોળાં જંગલમાં એકલોજ રહી જશે.

ખચીત તું દરેક જાણુની પછાડી જોયા કરશે-અને પોતાની ગચલી ૩૦૩
જિંદગાનીનો ધણો ગમ ખારો.”

શીવન્ કર્દને ઝન્ વ માદરે
એસ્કન્દર ખર ઊ.

સિકંદરની ઔરતે અને માએ તેની
ઉપર માતમ કરવી.

વઝાન્ પસ બેયામહ હમાન્ માદરશ
ફેરાવાન બેમાલીહ રોખ બર સરશ
હમી ગોકૂત કય નામવર પાદશાહ
જહાનદારો નીક અખતરો પારસા
બનઝદીકી અન્દર તો ફરી એ મન્
હમ અઝ લશકરો કેશવરો અન્બુમન્
રવાનમ રવાને તોરા બન્દહ બાહ
દેલે હરુકે જીન શાહ શુદ કન્દહ બાહ
વઝાન્ પસ બેશુદ રઉશનક પુર એ દરુદ
ચુનીન્ ગોકૂત કય શાહે આઝાહ મરુદ
જહાનદાર દારાએ દારા કુભસ્ત
કઝાન્ દાસ્ત ગીતી હમહ પોશત રાસ્ત
હમાન્ ખુસ્તવો અરકો કયાનો ફૂર
શુ ખાકાને ચીનો શહે શહરે ચૂર
કેગર શહરુયારાન્ કે રૂએ નખરુદ
સરાન્ શાન્ એ બાહ અન્દર આમહ બગરુદ
શુ અઝી બુદી વુન્દો બારશ તગરુગ
તોરા ગોકૂતમ ઇમન્ શુદસ્તી એ મરુગ
એ બસ રઝમે પયકારો ખૂન રીખતન્
એ તનહા એ બા લશકર આવીખતન્
ઝમાનહ તોરા દાહ ગોકૂતમ જવાઝ
હમી દારી અઝ મરુદમે ખીશ રાઝ
શુ કર્દી જહાન્ અઝ બુઝોર્ગન્ તેહી
બેયન્દાખ્તી તાજે શાહનરીહી
દેરખ્તી કે કેશ્તી શુ આમહ બખાર
હમી ખાકુ બીનમ તોરા ધમગોસાર
શુ તાજે સેપહર અન્દર આમહ બખાર
બુઝોર્ગન્ એ ગોકૂતાર ઝતન્દ સીર
નેહોકૂતન્દ સન્દુકે ઊરા બખાકુ
નદારહ જહાન્ અઝ ચુનીન્ કાર બાકુ
એ બાહ અન્દર આરહ બરહ ચૂએ દમ
ન દાદસ્ત પયદા ન ખાનમ સેતમ
નેયાબી બચુનો ચેરા નીઝ રાહ
ન કેહુતાર ખરીન્ દસ્ત ચાબહ ન શાહ

ત્યાર પછી તેની મા દોડતી કે આવી-અને તેનાં માથાં ઉપર ધણોક-
વાર મોઢું મસબુ.”

તેણી બોલવા લાગી કે “એ દેશની સંભાળ કરનાર, નેક સેતારેના,
પરહેઝગાર અને નામીયા પાદશાહ !

તું આટલો બધો પાસે હોવા છતાં મારીથી તેમજ પોતાનાં લશકર,
મુલક અને ફેયતથી દૂર થયો છે.

મારે રવાન તારાં રવાનનો ચાકર હોવો ! ને કોઈ આ બનાવથી
ખુશદાસ થયો હોય તેવું દિલ ઉપેડાઈ જશે !”

ત્યાર બાદ દુઃખ ભરેલી રોશનક તેની નઝદીક ગઈ-અને બોલી કે
એ મોટા માણસોના પાદશાહ !

દેશપતિ દારાબેનો બેટો દારા હવે કયાં રહ્યો છે ?-કે જેના રાજ-
અમલમાં દેશ ઉસ્તુવાર અને આબાહ ઉભો રહેલો હતો.

તેમજ ખુસવ, અશક, કયાં અને ફૂર-તેમજ ખાકાને ચીન અને
ઝૂર* શેહરનો હાકેમ જેવા કયાં રહ્યા છે ?

તેમજ બીજા અનેક રાજકર્તાઓ જેઓનાં માથાં તારી સાથની લડા-
ઇમાં ખાકમાં પડતાં હતાં તેઓ કયાં ગયા ?

તું એક વફાની વાદળ જેવો હતો કરાં મિસાલ તીરને વરસાદ દુશ્મનો
ઉપર તું વરસાવતો હતો-હું તો ધારતી હતી કે તું તો મરવાનોજ નથી.

લશકરની સાથે તેમજ વળી એકલા હાથે એટલી લડાઇયો તેં મારી ૩૦૪
અને એટલાં તો લોહી તેં રેડ્યાં છે,

કે હું તો એમજ સમજી કે ઝમાનાએ તને તારી સધળી હાજત પુરી
પાડી છે-પણ પોતાના લોકોથી તે વાત તેં છપાવી રાખી છે.

પણ જ્યારે તેં દુન્યાને સરદારોથી ખાલી કીધી-ત્યારે તેં પોતેજ
શેહન્શાહી તાજ ફેંટી દીધું.

તેં રોષેલાં ઝાડને જ્યારે ફળ લાગવાનો વખત આવ્યો-ત્યારેજ હું
આ ખાકને તારો સાથી થયેલો જોઈ છું.”

હવે જ્યારે આસ્માનતું તાજ અસ્ત પામ્યું-અને બુઝોર્ગો તેને માટે
બોલવાથી ધરણ ચૂક્યા,

ત્યારે તેઓએ તેની રાખપેટીને ઝમીનમાં દાદી-દુન્યાને એવાં કામ
કરવાથી કરી ધારતી લાગતી નથી.

તે આપણને હવામાંથી નીચે લાવે છે અને પાછાં હવામાંજ લઈ
બચે છે-તે ઇન્સાફ જણાતો નથી તેમ હું તેને બ્રહ્મ પણ કહેતો નથી.

તેની ચૂનોચેરા કરવામાં પણ તને માર્ગ મળવાનો નથી-આ દુન્યા
ઉપર શું એક નોકર કે શું એક પાદશાહ કોઈ પણ ક્ષેત્ર પામવાનો નથી.

હમી નીકુઈ માનરો મર્દમી
જવાન મર્દઓ ખૂબીઓ પુરૂમી
જેઝ ઇનત ન બીનમ હમી બહુરઈ
અગર કહુતર આઇઓ ગર શહુરઈ
અગર માનહ ઇદર એ તૂ નામે એશત
નેયાબી અફેલ્લાલો ખુરૂમ બેહેશત
શુનીનરેત રસ્મે સરાએ કોહન
સેકન્દર શુદા માન્દ ઇદર સોખન
થુ ઊ સીઓ શશ પાદશારા બેકોશત
નેગર તા બે દારહ એ ગીતી બેકોશત
બર આવરહ પુર માયહુ દહુ શારસાન
શુદ આન શારસાનહા કુતૂન ખારસાન
બેબુસ્ત આન કે હરગેઝ નબુસ્તરેત કસ
સખુન માન્દ અઝ વય દર આફકો બસ
સખુન બેહુ કે વયરાન નગદહ સોખન
થુ અઝ બરો બારાન સરાએ કોહન
શુજશતમ અઝીન સહુ એરેકન્દરી
હમહુ બેહુતરી બારો નીકુ અખતરી
દેલે શહુરૂઅરે જહાન શાહ બાહ
એ હર બહ તને પાકેશ આઝાહ બાહ

ગલએ ફેરદોસી અઝ આસ્માન
વ નેયાયેશ ખોદાયરા વ સેતાયેશી
સુલ્તાન મહમૂદ.

અલા અય બર આવર્દહુ ચર્ખે બલન્દ
બે દારી બપીરી મરા સુસ્તમન્દ
થુ બુદમ જવાન બરુતરમ દાશતી
બપીરી મરા ખાર પુઝાશતી
હમી જરહ ગર્દહુ શુલે કામગાર
હમી પરનેયાન ગર્દહુ અઝ રન્જ ખાર
ફતાઈ શુદ આન સર્વે નાઝાન બબાહ
હમાન તીરહુ ગશત આન ફેઝાન ચરાહ
પુર અઝ બરહુ શુદ ફૂહસારે સેયાહુ
હમી લશકર અઝ શાહુ બીનહુ યુનાહુ

બકેદારે માદર બુદી તા કુતૂન
હમી રીખત બાયહ બરન્જે તો ખૂન
વફાઓ ખેરહ નીસ્ત નજીકે તૂ
પુર અઝ રન્જમ અઝ રાએ તારીકે તૂ
મરા કાશ હરગેઝ ન પર્વર્દઈ
થુ પર્વર્દહુ બુદી નેયાઝર્દઈ
હરાનગહુ કઝીન તીરગી બુઝરમ
બેબુયમ જફાએ તો યાહ આવમ
બેનાલમ એ તૂ પીરી ચઝહાને પાકુ
ખોરશાન બસર બર પરાગન્દહુ ખાકુ

અહો તો લઘાઈ, ઇન્સાનીયતપણું, સખાવત, નેકી અને પુરાહાલી
એજ રહી બય છે.
અને એ સિવાય કંઈ બીજે ફાયદો તને થવાનો નથી-પછી તું ગરીબ
માણસ હોય કે મોટો નામાંકિત પુરુષ હોય.
જો આ જ્ઞાનમાં તારું ખૂર નામ રહેવા પામે-તો મીનોઈ દુન્યામાં
ખોદા તરફથી યુનાહની માફી નહીં મળશે અને પુશતુમાં બેહેશત પલ્લુ નહીં મળશે.
આ પુરાણી દુન્યાની એવીજ રાહ રીતી છે-સિકંદર તો ચાલી ગયો
અને તેની પાછળ તેની વાતોજ રહી ગઈ.
જ્યારે તેણે છત્રીસ પાદશાહોને મારી નાખ્યા-ત્યારે તું જો કે આજે
તેના હાથમાં આ દુન્યામાંથી થું બાકી રહ્યું ?
તેણે દશ નામીયાં શોહરો વસાવ્યાં-પણ આજે તે શોહરો કાંટા
કચરાની જગ્યા બન્યાં છે.
જે કોઈ બીજાએ કદી પાળ નહોં શોધ્યું તે તેણે શોધ્યું-જેથી બસ
તેની કીર્તિજ દુન્યામાં રહી ગઈ છે.
કીર્તિજ બલી છે કારણકે જેમ વર્ષાદ અને બર્ફથી ભૂતો મકાનો
ખરાબ થઈ બંધ છે તેમ કીર્તિ નાશ પામતી નથી.
“સદદે સેકંદર” જેવાં કામોથી હાથ જોડ્યા-નેકબખ્તી અને લલા-
ઇનાં કામોની ઇચ્છા રાખીશું.
દેશના પાદશાહ મહમૂદનું દિલ પુરાહાલ હોજો!-તેનું પાક બદન
દરેક બરીથી દૂર રહેજો!

આસ્માનની ગર્દેશથી આવતાં દુઃખની ફિર્દોસીની
ફર્યાદ, ખોદા પાસે દુઆ કરવી અને
સુલ્તાન મહમૂદની તારીફ.

ઓ પયદા કીધેલાં આસ્માની ચક્રર! તું મને મારાં ઘડપણમાં ઉદાસ
શા માટે રાખે છે ?
મારી જવાનીમાં તેં મને આખર ઇજ્જતમાં રાખ્યા-મારાં ઘડપણમાં
મને તેં કાં ખુવાર કીધો ?
મારાં ઉમેહ બરેલાં ફૂલને તેં કરમાવી નાખ્યું-મારા રૈશમ જેવા
ગાલને દુઃખથી કાંટા જેવા કરી મેલ્યા.
ઝિંદગાનીના બાગબાં નાણુક સરેવર જેવું મારું જે કદ હતું તે હવે
વાંકું વળી ગયું છે-મારી બળતા ચેરાજ જેવી આંખો હવે અંધારી થઈ ગઈ છે.
કાળી ટેકરી બર્ફથી ભરાઈ ગઈ છે (યાને માથું સફેદ બાલથી ભરાઈ
ગયું છે) તેમ યવાથી લશ્કર પોતાના શાહનો વાંક કાઢે છે (યાને કાળા
બાલ હવે શરીરનો વાંક કાઢે છે.)
આજ સુધી, ઓ આસ્માની ચક્રર! તું મારી સાથ મારી માદર સમાન
પ્રીતિ કરતું હતું-હવે વં મને દુઃખી કરે છે માટે લોહીનાં આંસુ રેડવા પડે છે.
વફાદારી અને અક્લ તને નથીજ-તારા આવા નાલાયક વિચારને
લીધે મને ઘણું દુઃખ લાગે છે.
મને જો તું પાળીને ઉછેરતે નહોં તો બેહતર-જ્યારે તે પાળીને મોટો
કીધો તો તારે મને દુઃખ દેવું નહોં જોઇયે.
જે વખતે આ સીઆહ દુન્યા તથ જઈશ-ત્યારે હું તને કહું છું કે
તારો સિતમ હું બહીસ નહોં.
પાક ચઝદાન આગળ હું તારા કુદમની વાત રહીશ-રડતો જઈશ અને
માથે ધૂળ નાખીને કહેતો જઈશ

એ પીરી મરા તન્ન દેલ હીંદ દહરુ
 અમન બાસ દાહ અસ યુનાહરો હો અહરુ
 યુનીન્ દાહ પાસોખ સેપહરે બલન્દ
 કે અય મર્દે યુનન્દએ બી ગચન્દ
 એરા બીની અસ મન હમી નીકો બહ
 યુનીન્ નાહલ્લ અસ દાનેરી કય સહ
 તો અસ મન અહરુ બાર્દ અરુતરી
 રવાનશ બદાનેશ હમી પર્વરી
 ખુરો ખામો રાએ નેશસ્તાન્ તોરાસ્ત
 બનીકો બબહ રાહુ બુસ્તાન્ તોરાસ્ત
 બદીન્ હરુએ ગોઠૂતી મરા રાહ નીસ્ત
 ખુરો માહુ અઝીન્ દાનેશ આગાહુ નીસ્ત
 અઝાન્ બાહુ રાહત કે ધન્ આક્રીહ
 શમો રૂઝો આધનો દીન્ આક્રીહ
 એયુહ બેબાશ આનએ બાહહ યુદસ્ત
 કસી ફે નેસ ધન્ દાનહ ઊ બીહુદસ્ત
 યકી આન્ કે હસ્તીશરા રાસ નીસ્ત
 બકારીશ ફર્મમો આઘાસ નીસ્ત
 મન અસ આક્રીનેશ યકી બન્દહ અમ
 પરસ્તાન્દએ આક્રીન્દહ અમ
 નર્ગમ હમી નેસ અફર્માને ઊય
 નતાબમ હમી સર એ પયમાને ઊય
 બયસદાન્ ગેરાયો બયસદાન્ પનાહ
 બર અન્દાહલ્લ જુ હરુએ બાહી બેબાહ
 નેસ ઊરા મખાન્ કેદગારે સેપહરુ
 ફેરિજન્દએ માહો નાહીદો મેહરુ
 વજુ બરુ રવાને પયખરુ દેરુ
 બેયાશન્શ બરુ હરુ યકી બરુ ફેરુ
 કુનૂન્ પાદશાહે જહાનરા સેતાય
 બખાસમો બરસમો બદાનેશ ગેરાય
 સરકાસ મહમૂદે ફર્ખેન્દહ રાય
 કજૂયસ્ત નામે યુઝર્ગી બલય
 જહાનદાર અબૂલકાસેમે પુરુ બરહ
 કે રાયશ હમી અસ બેરહ યુઝરહ
 હમી બાહ તા નાવેદાન્ શાહ દેલ
 એ રન્ને એ ધમ ગશતહ આઝાહ દેલ
 શહનશાહે ધરાનો ઝાબુલસેતાન્
 એ કુનૂજ તા મર્ઝે કાબુલસેતાન્
 બરુ ઊ આક્રીન્ બાદો બરુ લશ્કરશ
 જુ બરુ ખીશો બરુ દૂદહો કેશવરશ
 જહાનદારો સાલારે ઊ મીરે નસરુ
 કજુ શાહમાનસ્ત ગર્દન્દહ અસરુ
 સેપહદાર ચૂન્ બૂલસુઝકરુ યુવહ
 સરે લશ્કરુ અસ માહુ બરુતરુ યુવહ
 કે પીરુસ નામસ્તો પીરુસ બખત
 હમી યુઝરહ કેલે ઊ બરુ દેરખત
 હમીશહુ તને શાહુ બી રન્જ બાહ
 નેશસ્તાશ હમહુ બરુ સરે ગન્જ બાહ

ઘડપણથી મને નિરાશ થયેલો જોઇ અમાનાએ મને બેવડી સજા કીધી છે.

ત્યારે યુવહ આસ્માને મને એવો જવાબ આપ્યો-કે “ઓ નિર્દોષ વંશા !

તારી જિંદગી દરમિયાન તારી ઉપર પડેલી નેહી બહી મારે હાથ આવી ૩૦૭

એમ શા માટે ધારે છે ?-હાલો માણસ એમ અણધરતી રીતે ક્યારે નહીં કરે.

દરેક રીતે તું મારા કરતાં વધારે ચંદિયાતો છે-કારણકે તારા આત્માને તું અકલે કરી પોષે છે.

તું ખાય છે, પીયે છે અને ઉઠ બેસ કરે છે-બસા બૂંડાને રસ્તો તું જોઇ શકે છે.

જે બાબતની તું ક્યારે કરે છે તેમાં મારો હાથ નથી-પુરશીદ અને માહતાબને એ વાતની ખબર પહોં નથી.

સુખ તું તેની પાસે માંગ કે જેણે આ પયદા કીધું-તેમજ જેણે અધકાર અને રાશની પયદા કીધી તથા દીનધર્મ તને આપ્યો.

તે સાહેબ શું કહે છે ? કે ‘જે બનાવ બનવાનો છે તે ઉપર સખરી પકડ’-જે કોઇ આથી ઉલટું વિચારે તે બેચક્ર કહેવાય.

એક તો એ કે તેની હસ્તીની વાત છૂપી નથી-તેનાં કામનો આદિ અને અંત નથી,

તેની પયદારોમાંનો હું પણ એક બન્દો છું-તે પયદા કરનારનો હું પરસ્તાર છું.

હું તેના હોકમથીજ ફરતો રહું છું-તેના કોલથી હું ઉલટો ચાલતો નથી.

તું ચઢાન તરફ ઢળ, તેનીજ પનાહમાં ન-રીતે ચાલ અને જે કાંઇ માગતું હોય તે તેનીજ પાસે માગ.

આસ્માનનો, રાશન માહતાબનો, શુક સેતારનો અને આદતાબનો ૩૦૮

પયદા કરનાર તેના સિવાય બીજા કોઇને ના ગણતો.”

હઝરત મોહમ્મદ અને તેના ચારે મિત્રોના આત્મા ઉપર તેનીજ (ખોદાતાલાનીજ) રૈહમત ઉતારણે !

દેરાના પાદશાહની, તેની દરબારની, તેની લડાઇની અને તેના ઉહા પહુની તું વખાણુ ગા.

નેક વિચારનો સરફરાઝ મહમૂદ પાદશાહ-જેનાથી મોઠાઈતું નામ જળવાઈ રહ્યું છે,

ઓ ઉહાપહુવાળા અબૂલકાસેમ ! તે દેરાના ધણીની વિચાર શક્તિ અકલની હદથી પહોં આગળ વધેલી છે,

તે હમેશો ખુશહાલ રહેજે !-દુઃખ અને ગમથી સદા ફારેગ રહેજે !

ધરાન, ઝાબુલસ્તાન અને કનોજથી તે કાબુલના ઇલાકા ઉપર રાજ્ય કરનાર શેહ-શાહ ઉપર,

અને તેનાં લશ્કર ઉપર, તેના ખેરા કુટુંબીઓ ઉપર અને તેના મુલક ઉપર ખોદાના આશીર્વાદ ઉતરણે !

દેરાના ધણી ઉપર અને તેના સેપહસાલાર મીરે નસ્ર ઉપર-કે જેનાથી આ ફરતો અમાનો ખુશહાલ છે, તે બન્નેની રાહ ઉપર ખોદાના આશીર્વાદ ઉતરણે !

સેનાપતિ અબૂલ મુઝફ્ફર કે જેનું લશ્કર કીર્તિમાં માહતાબ કરતાં પહોં વધારે ચંદિયાતું છે, તેની ઉપર પણ ખોદાના આશીર્વાદ ઉતરણે !

તે જેમ નામે ક્તેહમંદ છે તેમ નસીબે પણ ક્તેહમંદ છે-તેનો તીર ૩૦૯

ઝાડોનાં યડમાંથી પહોં પસાર થાય છે.

પાદશાહનું તન હમેશો દુઃખ વગરનું રહેજે !-સદા તે ધન હલલત ઉપર બેસતો રહેજે !

હમીદુન્ સેપહદારે ઊ શાહ બાહ
 હેલશ રઉશનો મન્જશ આબાહ બાહ
 યુનીન્ તા બપાયસ્ત ગદાન્ સેપેહ્
 અઝીન્ તોખમહ હરૂગેઝ મહુરરાહ મેહુર
 પેદરૂ બરૂ પેદરૂ બરૂ પેસરૂ બરૂ પેસરૂ
 હમહ તાજવરૂ આદો પીરૂગરૂ
 યુઝરતહુ એ શઉવાલ દહુ બા ચહાર
 યકી આકીન્ બાહ બરૂ શહુરયારૂ
 અઝીન્ મેહુદહુ દાદહુ બહુરે ખરાજ
 કે ફર્માન્ બુદ અઝ શાહ બા ફરૂરા તાજ
 કે સાહી ખરાજ નખાહફ એ પીશ
 એ દીનદારે બીદારૂ વઝ મદે કીશ
 બહીન્ અહુદે નૂશીરવાન્ નાઝહુ શુહ
 હમહ કારૂ બરૂ ફેગરૂ અન્દાઝહુ શુહ
 યુ આમહ બરાન્ ફઝગારે દરાઝ
 હમી યુસ્તરહુ યાદરે દાહ બાઝ
 ૩૧૦ બેબીની બહીન્ દારો નીકી યુમાન્
 કે ઊ ખેલઅતી યાબહ અઝ આસ્માન્
 કે હરૂગેઝ 'નગદહ કોહન્ દર બરશ
 બેમાનહ કોહાહ કંધ બરૂ સરશ
 સરશ સખઝ બાદા તનશ બી ગઝફ
 મનેશ બરૂ યુઝરતહુ એ ચર્ખે બલદહ
 નદારહ કરી ખારૂ ફાલે મરા
 કુલ બેશમરહ માહો સાલે મરા
 નેગહુ કુન્ કે ઇન્ નામહુ તા ભવેદાન્
 ફેરફૂરી શાહ બરૂ સરે બેશ્તદાન્
 કયૂમર્સાએ તોખમએ ગદહ ઇન્
 કે ખાનહ હરૂ કસ બરૂ ઊ આકીન્
 યુનીન્ ગોઝૂત નૂશીરવાને કોખાહ
 કે ચૂન્ શાહુરા સરૂ બેપીચહ એ દાહ
 કુનહ અરૂખ મન્જરે ઊરા સેયાહ
 સેતારહુ નખાનહ વરા નીઝ શાહ
 સેતમ નામએ અઝલે શાહાન્ યુવહ
 યુ દહે રહે બીચુનાહાન્ યુવહ
 બેમાનાહ તા ભવેદાન્ ઇન્ ગોહરૂ
 હોનરૂમન્દો બા દાનેશી દાહગરૂ
 ૩૧૧. નખાશહ કરી બરૂ જહાન્ પાયદારૂ
 હમહુ નામે નીકી યુવહ યાદગારૂ
 કુલ શુહ ફરીદને હહુહાકો જમ
 મેહાને અરખ યુઝવાને અજમ
 કુલ આન્ બુઝોગાને સાસાનેયાન્
 એ બહુરામેયાનો એ અરકાનેયાન્
 નેફૂહીદહુ તરૂ શાહુ ઝહુહાકુ બૂહ
 કે બીદાહગરૂ બૂહ નાપાકુ બૂહ
 ફરીદને ફરૂરાખ સેતાયેશ બેબોરહ
 બેમોરહ ઊઓ ભવીહ નામશ નમોરહ
 સખુન્ માનહ અન્દરૂ જહાન્ યાદગારૂ
 સખુન્ મેહુતરૂ અઝ ગઉદરે શાહુવારૂ
 સેતાયેશ નમોરહ આન્ કે બીદાહ બૂહ
 અતખતો બગળે મેહી શાહ બૂહ

તેજ રીતે તેનો સેપહસાહાર પણ ખુશ રહેને!-અને તેની દલિલ
 દુન્યા આબાહ રહેને!

ન્યાં સુધી ફરતું આસ્માન કાયમ રહે-ત્યાં સુધી આ ખાન્દાનમાંથી
 તેની મોહબત નીકળતી ના.

તેની આલ અઝલાદ-સદા પાદશાહી હકૂમત ભોગવને અને ફતેહ-
 મંદ થને!

આકીન હોને પાદશાહ ઉપર કે શકવાલ મહિનાની ચઢેમી તારીખે,

અમીનની મેહસૂર સંબંધી એક એવી ખુશ ખબર મળી છે-કે તાજ-
 દાર અને નૂરમંદ પાદશાહનું ફર્માન નીકળ્યું છે,
 કે એસ્લામી દીનવાળા બહા મદે પારસેથી-એક વર્ષનું મેહસૂર
 નહાં લેવું.

એથી કરીને ગોવા નેશીરવાન આદેલનો અમાનો પાછો આવ્યો છે-
 અને દેશના રાજ વહીવટે નવુંજ રૂપ ધર્યું છે
 જ્યારે તે કદીમ ક્રમાનાની બરાબર આજનો વખત આવી લાગ્યો
 છે ત્યારે ઇન્સાફની ચાદર પાછી પચારો.

આવા ઇન્સાફથી અને નેક વિચારથી તું જોરો-કે આસ્માનથી તેને
 એવો સરપાવ મળે,

કે તેનાં બદન ઉપર તે કદી ભૂતો યશોજ નહીં-અને તેનાં માથાં
 ઉપર પાદશાહી તાજ હમેશાનું રહેશે.

તેની જવાબી કાયમ રહેને અને તેનું શરીર તનફુરોસ્ત રહેને!-
 તેનાં મનનું મોટાપણું યુવદ આસ્માનથી પણ ચઢિયાતું રહેને!

જે કોઈ મારી વઢક વચથી વાંકે હરો-તે મારી ભવિષ્ય વાળીને
 તુચ્છકારી કાઢશે નહીં.

તું જોને કે આ તવારીખ હમેશે સુધી-અક્ષમઃ માણસો વચ્ચે
 પ્રસિદ્ધતા પામશે.

આ પાદશાહ કયૂનરૂથી ઉતરી આવેલી અઝલાદ જેવો ગણુશો-દરેક
 જણુ તેની ઉપર આકીન કરશે

કોખાહના છોકરા નેશીરવાને કહેલું છે કે "જ્યારે પાદશાહ ઇન્સાફ
 છોડી ઉલટો જશે,

ત્યારે ફરતો આસ્માન તેની કળકળી પાદશાહીને અંધકારમાં લાવી
 મેલશે-અને મહો પણ તેને વધારેવાર પાદશાહ તરીકે ઓળખશે નહીં.

જુલમાત ભરેલા હુકમે પાદશાહોને ગાદીએથી ઉઠાડી મૂકે છે-કારણકે
 બેચુનાહોનાં દિલને તેઓ દુઃખવે છે."

ભવેદાન સુધી આ વંશ કાંતિમાન, ઉઠાપણુ ભરેલું અને ઇન્સાફી
 રહેને!

દુન્યામાં કોઇ હમેશે રહેતું નથી-સંધળી નેકનામીજ યાદગાર રહી
 નય છે.

ફરીદન, ઝહુહાક અને જમશીદ જેવા પાદશાહો હવે ક્યાં રહ્યા? -
 અરબેસ્તાનના વડાઓ અને ઇરાનના રાજ્યકર્તાઓ હવે ક્યાં રહ્યા?

સાસાન વંશના રાજ્યકર્તાઓ, બેહરામ નામના રાજ્યકર્તાઓ અને
 અશકાનિયાન ટોળાના રાજ્યો હવે ક્યાં રહ્યા છે?

પાદશાહ ઝહુહાક સર્વથી ખૂબો હતો-કાકલુકે તે ગણેમ અને નાપાક
 ખરતલનો હતો.

યુગારક પાદશાહ ફરીદન લોકોના આશીર્વાદ લઇ ગયો-તે મરી ગયો
 પણ તેનું અમર નામ રહી ગયું છે.

દુન્યામાં કહેતી રહી નય છે-માટે પાદશાહી જવાહરો કરતાં કહેતી
 વધારે ભલી હોય છે.

જે જુલમગાર હોય છે તે લોકોના આશીર્વાદ મેળવતો નથી-મોટાપણું
 તખ્ત અને દલિલ તેને ધણી પસંદ પડે છે.

ગુણેસતહ શુદ્ધ અશ્ક જહાન નામે ઊય
નજ્મયહ બગીતી કસી કામે ઊય
અઝીન નામએ શાહે દુશ્મન શુદ્ધ
કે બાદા હમહુ સાલ અર તખ્તે નાજ
હમહુ મરુમ અશ્ક આનહા શુદ્ધ બદશ
નેયાયેશ હમી ઝારમાન અર ગુજસ્ત
કે ભવીહ બાદા સરે તાજદાર
ખુજસ્તહ અર ઊ ગઈશે રૂઝગાર
ઝે ગીતી મખીનાહ ભેજ કામે ખીશ
નેવેશતહ અર અયવાનહા નામે ખીશ
હમહુ દૂદહા લશકરે કેશવરશ
હમાન ખુજવી કામતો મન્ઝરશ

તેનું નામ દુન્યામાંથી નાખૂદ થાય છે-તેને દુન્યામાં કોઈ બહુ
કહેતું નથી.
દુશ્મનોને બળાપો કરાવનારાં આ સુલ્તાન મહમૂદ કે ખોદા આ પાદ-
શાહને નાજ બરેલાં તખ્ત ઉપર હમેશો કાયમ રાખે! તેનાં તારીફ નામાથી,
તમામ સ્થિત પોતાના ધરમાંથી મયદાનમાં આવી છે-અને દુઆ કરવા
લાગી છે જે દુઆ આરમાનની પેલી પાર ખોદાની દરબારમાં પુગી ગઈ છે,
કે “આ તાજદાર પાદશાહ લાગ્બી હયાતી ભોગવે! અને ઝમાનાની ૩૧૨
ગઈશ તેના હકમાં લાભકારક થશે!
દુન્યામાં તેની સર્વ મુરાદો પુરી પડે!-મેહલોમાં તેનું જ નામ
કોતરાયલું રહેશે!
તેનું વંશ, તેનું લશ્કરી બળ, તેનું રાજ્ય, તેનું પાદશાહી તન અને
અને તેની આંખોનું નૂર સલામત રહેશે!”

અશ્કાનેયાન*

પાદશાહીએ અશ્કાનેયાન દોવીસ્ત
સાલ ખૂદ આધાઝે પાદશાહીએ
અશ્કાનેયાન તવાએફ
ઉલ્મુલૂક.

અશ્કાનિયાન વંશનો રાજઅમલ ખસો વર્ષ
રહ્યો હતો. અશ્કાનિયાન જેઓને “મુલૂકાલ
તવાએફ” કહેવામાં આવ્યા છે તેઓના
રાજઅમલની શરૂઆત.

કુનૂન અય સરાયન્દહ ફરુત મરૂહ
ગુએ ગાહે અશ્કાનેયાન ખાજ અરૂહ
એ ગોકૂત અન્દરીન નામએ ખારતાન
કે ગૂચન્દહ યાહ આરહ અશ્ક દારતાન
પસ અશ્ક રૂઝગારે સેકન્દર જેહાન
એ ગૂચહ કેરા ખૂદ તખ્તે મેહાન

ઓ ખુદા કવિ! હવે-તું અશ્કાનેયાન ટોળાના વખતની તવારીખ
તરફ પાછો ફર.
ખારતાન નામામાં શું લખાયલું છે? તે ને-કે જેથી આ લખનાર
તે તવારીખનો ઉતારો કરે
તે શું કહે છે કે દેશના પાદશાહ સિકંદરના ઝમાના બાદ ખુઝોગોનું
તખ્ત કોણને મળ્યું?

* ટ્રિટેંસી અશ્કાનિયાન વંશની કાંઈ તવારીખ આપતો નથી. તે વંશના માત્ર છેલ્લા પાદશાહ જેને “અર્ફવાને ખુઝોગ”
કરીને નામ આપી ગયા છે તેની થોડીક તવારીખ આપે છે. ઇરાનના ખીલ લખનારાઓ પણ ટ્રિટેંસી કરતાં વધારે અહવાલ
આપતા નથી. એવું કારણ એવું લાગે છે કે મઝફર વંશના રાજકર્તાઓમાંથી કોઈયે પણ આખા ઇરાનના મુલક ઉપર સર્વેપરી
સત્તા ધરાવી ન હતી. તેઓ માત્ર જુદા જુદા ઇલાકાના સ્વતંત્ર હાકેમો હતા. અશ્કાનિયાન વંશનો રાજઅમલ ૪૪૧ વર્ષનો
હતો. અને તેમાં બધા મળીને વીસ “મુલૂકાલ તવાએફ” (Tribal chiefs) થઈ ગયા છે. ટ્રિટેંસી આ વીસમાંના માત્ર
નવ ઝોરાવર હાકેમોનાં નામ આપી ભય છે. પણ વળી આ નવ નામોમાં બે નામ એવાં છે, કે જે ખીલ લખનારાઓએ જે
વીસ નામો આપ્યાં છે તેમાં મળતાં નથી. ટ્રિટેંસીએ આ નવ હાકેમોનો રાજઅમલ એકંદર ખસો વર્ષનો આપ્યો છે. ટ્રિટેં-
સીએ આપેલા નવ હાકેમોનાં નામ નીચે મુજબ છે. અશ્ક, શાપૂર, રૂફઝ, ખીઝન, નર્સી, હોમઝદ, આરશ, અર્ફવાન અને
બેહરામ (અર્ફવાને ખુઝોગ).

ખીલ તવારીખનવેસોએ આપેલાં નામો તેઓએ કરેલી પાદશાહીનાં વર્ષ સાથ નીચે મુજબ છે. એસ્તહન વર્ષ ૪, અશ્ક
૧૫, અશ્કાન ૯, અશ્ક ખીઝે ૭, શાપૂર ૧૨, બેહરામ ૫૦, પલાશ ૧૬, હોમઝદ, ૧૬, નર્સી ૪૦, ફીઝ ૧૨, પલાશ ખીલે ૧૨,
ખુસરૂ ૪૦, પલાશાન ૧૨, અર્ફવાન ૯, ખુસરૂ ખીલે ૧૬, પલાશ ત્રીલે ૧૨, રૂફઝ ૪૦, નર્સી ખીઝે ૨૦, રૂફઝ ખીલે ૧૫, અને
બેહરામ અથવા અર્ફવાન ખીલે ૩૦.

શુનીન્ ગોહૃત યુધન્દુ દેહકાને આજ
ઠગીન્ પસ કરીશ તપુહ તપ્તો તાજ
પુત્રોર્ગાન્ કે અજ તોખે આરશ પુદન્દ
દેહીશે સપુકસારે સરકશ પુદન્દ
બગીતી બહરૂ બૂસએ બરૂ યધી
ગેરૂતલુ એ હરૂ કેરવરી અન્દધી
શુ બરૂ તપ્ત શાન્ શાહ બેન્શાન્દન્દ
શુલ્કે તવાએકુ હમી ખાન્દન્દ
૩૧૩ અગીન્ગુનહુ પુગજસ્ત સાહી દુવીસ્ત
તો ગોહૃતી કે અન્દર જહાન્ શાહુ નીસ્ત
નર્કન્દ યાહ ઇન્ અઝાન્ આન્ અગીન્
બરૂ આસુહ યકુ યન્દ રૂએ જમીન્
સેકન્દર સેગાહીહ અઝાન્ ગુનહુ રાય
કે તા રૂમ આખાહ માનહ બગય
નુખોસ્ત અરકુ બૂહ અજ નેજારે કેખાહ
દેગરૂ ગોરૂહ શાપૂરે ખુસ્તવ નેજાહ
દેગરૂ બૂહ ગૂદરૂ અજ અરકાનેયાન્
શુ બીજન્ કે બૂહ અજ નેજારે કેયાન્
શુ નર્સીઓ ચુન્ ઊર્મેજીરે ખુઝોરૂ
શુ આરશ રૂં બૂહ નામદારે સુતોરૂ
શુ ચૂ ખુગરી નામદારૂ અર્દવાન્
ખેરહમન્દો બા રાયો રડશનુરવાન્
શુ બેન્શસ્ત 'બહુરામ અજ અરકાનેયાન્
બેખપશીહ ગન્જ બઅઝનિયાન્
વરા ખાન્દન્દ અર્દવાને ખુઝોરૂ
કે અજ મીશ પુગ્ગેસ્ત અન્ગાહો ગોરૂ
વરા બૂહ શીરાજ બા એસ્ફેહાન્
કે દાનદહુ ખાન્દીશ મર્જ મેહાન્
૩૧૪ બએસ્તખરૂ પુહ બાબકુ અજ દસ્તે ઊય
કે તન્નીન્ ખોડશાન્ પુહ અજ શસ્તે ઊય
શુ હૃતાહુ શુહ શાખો હમ બીખ શાન્
નયૂયદ જહાન્દીદહુ તારીખ શાન્
અગીશાન્ જોઅ અજ નામ નરનીદહુ અમ
ન દરૂ નામએ ખુસ્તવાન્ દીદહુ અમ

ચાચ શેહરનો તવારીખનવેસ એ પ્રમાણે કહે છે-કે સિકંદરની પછી
તપ્તો તાજ કોઇને પણ મળ્યું હતું નહીં.
કપકોબાદના છેકરા આરશની અકલાદથી ઉતરી આવેલા એ ઉઝાએ
હતા-અને દિલાવર, ઉછાછલા અને માયાંદરેલ હતા,
તેઓએ દુન્યામાં દરેક મુલકમાંથી થોડો થોડો ભાગ હાથ કરી
લીધો હતો.

અને જ્યારે તેઓ ખુરા ખુશહાલ તપ્ત ઉપર મિસવા લાગ્યા-ત્યારે
તેઓ “મુલકે તવાએકુ” કરીને ઓળખાવા લાગ્યા.
એ પ્રમાણે બસો વર્ષ પસાર થયાં તું કહે ગોચા દુન્યામાં કોઇ પાદ
શાહ હતોજ નહીં.

તે પાદશાહો એક બીજોનો વિચાર કરતાજ નહીં હતા જેથી થોડોક
વખત આ ઝમીનની સપારી લડાઈથી શાન્તિ પામી હતી
સિકંદરે એવીજ રીતનો વિચાર રાખ્યો હતો કે જેથી રૂમનો મુલક
આબાદ કાયમ રહે

એ પાદશાહોમાં પહેલો પાદશાહ કોબાદની અકલાદથી ઉતરી આવેલો
અરક નામનો હતો-બીજો શાહી તોખમનો બહાદુર શાપૂર હતો.

ત્રીજો અરકાનેયાનોમાંથી ઉતરેલો ચૂદન્દ હતો-પછી જેવો કે બીજન
કે જે કયાની વંશનો હતો:

પછી નર્સી અને હોરમઝદ જેવા મહાન પાદશાહો હતા-પછી જેવો
કે આરશ કે જે મોટો નામદાર પાદશાહ હતો.

તેની પછી જે તું આગળ ચાલે તો નામદાર અર્દવાન કે જે દાનેશ-
મંદ, ડહાપણવાળો અને ચાલાક પાદશાહ હતો.

જ્યારે અરકાનેયાનોમાંથી બેહરામ તપ્ત ઉપર બેટો-ત્યારે તેણે હાજત-
મદેને ખજાનાની બક્ષેશ કીધી હતી

તેને મોટો અર્દવાન કરી લોકો કહેવા લાગ્યા-કારણકે વરૂ મેંદાં બકરાં
ઉપર પંજે મારતું તેનાં રાજમાં બંધ પડ્યું હતું.

તે શીરાજ અને ઈસ્ફહાન ઉપર પણ રાજ કરતો હતો-કારણકે શાહ
માલુરો તે ઇલાકાને “મોટો પાદશાહનો મુલક” કરીને કહેતા હતા.

એસ્તખ્રમાં હકુમત કરવા અર્દવાન તરફથી બાબક નેમાયલો હતો-તે
એવો બળવાન હતો કે તેની ભળથી દુર્ગામીનો અજદહા પણ બેઝાર થયો હતો.

જ્યારે તેઓનો રાજઅમલ બંધ પડ્યો ત્યારે કોઈ પણ અનુભવી
માણસ તેઓની તવારીખ કહી-કે લખી ગયો નથી

તે રાધળા પાદશાહોમાંથી તેઓનાં નામ સિવાય મેં કશું પણ બીજું
સાંભળ્યું નથી-અને પાદશાહોની તવારીખમાં કેયે કશું લખેલું નેયું પણ નથી.

દરૂ ખાબૂ દીદને બાબકુ સાસાનૂર
વ દોખતરૂ દાદન્ બદ્દ.

બાબકનું સાસાનને ખાબમાં જોવું અને
તેને પોતાની બેટી આપવી.

શુ દારા બરજમ અન્દરૂન્ કોસ્તહુ શુહ
હમહુ દૂદહુરા રૂઅ બરૂગસ્તહુ શુહ
પેસરૂ પુહ મરૂ ઊરા યધી શાહકામ
ખેરહમન્દો જન્ગીઓ સાસાન્ બનામ

હવે જ્યારે દારા લડાઈમાં માર્યો ગયો-અને તેનાં તમામ કુટુંબનો
દહાડો બરજસ્તે થયો,

તે વખતેજ તેને એક સાસાન નામનો મુરાદમંદ, ડહાપણવાળો અને
બહાદુર છેકરો હતો.

§ અહીં ફિદેઈસી બુલમાં લખે છે કે સાસાન દારાની અલલાદનો હતો. ફિદેઈસી બહમનની પાદશાહીમાં ખુલ્લું જણાવે
છે કે સાસાન બહમનનો છેકરો હતો અને બહમને તેને પાદશાહી નહીં આપવાથી તે નિશાપૂર ખાતે ચાલી ગયો હતો. ધ્યાન
બેધ્યાન અને સાસાનને દારાની તોખમને: જણાવે છે પણ તે પછીની ચોથી હેઝાવતમાં તે પોતાની બૂલ સૂધારતો જણાય છે
અને સાસાનને બેલતો દેખાડે છે કે તે બહમન બિન અરકુદિયારની અલલાદનો હતો.

પેદશ અદાન્ ચૂનહ ચૂન કંશતહ દીહ
સરે અખતે ઇરાનેયાન્ અશતહ દીહ
અઠાન્ લશકરે રૂમ ખુઝીખત ઊય
અદામે બલા દર નેયાવીખત ઊય
અહેન્દુએતાન્ દર અઠારી બેઝારહ
એ સાસાન્ યકી ફદહી માન્હ ખોરહ
અરીન્ હમ નેસાન્ તા અહારેમ પેસર
હમી નામ સાસાન્શ કર્દી પેદર
શયાનાન્ ખુદન્દી દેગર સારવાન્
હમહ સાલહ દર રન્જ આ કારવાન્
બેઝન્ શુદ્દ હમી ભેરત કારી અરન્જ
મગર યાબહ અર રન્જ પાદાશ અન્જ
ચુ કેહતર પેસર સુએ ખાબક રસીહ
અદશત આમહે સર શયાન્સા બેદીહ
અહ ગોકૂત ચુઅદરત આયહ બકાર
કે ઈદર ચુઠારહ અબહ રૂઝગાર
બેપેચરેકૂત અહખતરા સર શયાન્
હમી દાશત આ રન્જ રૂઝો શયાન્
ચુ શુદ્દ કારગર મરહ આમહ પસન્હ
શયાન્ સર શયાન્ ગશત અર ચૂરખન્હ
શખી ખોકૂતહ ખુદ આબકે રૂઝખાખ
ચુનાન્ દીહ રઉશનરવાનશ અખાખ
કે સાસાન્ અખીલે એયાન્ અર નેશરત
ગેરકૂતહ યકી તીધે હેન્દી અદરત
હરાન્ કરા કે આમહ અર ઊ અરુરાઝ
અર ઊ આઝીન્ કર્દી બાદશ નમાઝ
અખાન્સા અખૂબી એયારાતતી
દેલે તીરહ અર ધમ બેપીરાતતી
અદીગર શખ અન્દર ચુ ખાબક બેખોકૂત
હમી ખૂદ આ મહજશ અન્દીશહ બેકૂત
ચુનાન્ દીહ દર ખાખ કાતેશપરરત
એ આતેશ ફેરૂઝાન્ બેબાદી અદરત
એ આઝર ગોશરપે ચુ અરુરાહો મેહર
ફેરૂઝાન્ ચુ અહારામે નાહીદો મેહર
હમહ પીશે સાસાન્ ફેરૂઝાન્ ખુદી
અહર આતેશી ઊહ સુઝાન્ ખુદી
સરે ખાબક અર ખાખ બીદાર શુદ્દ
રવાનો દેલશ પુર એ તીમાર શુદ્દ
કસાની કે દર ખાખ દાના ખુદન્હ
અદાન્ દાનેશ અન્દર તવાના ખુદન્હ
અઅયવાને ખાબક શુદન્હ અઅબુમન્
ખુઝગર્ગોના ફર્ઝાન્હો રાએઝન્
ચુ ખાબક સખુન્ અર કુશાહ અર નેહોકૂત
હમહ ખાખ યકુસર અદીશાન્ બેગોકૂત
પુર અન્દીશહ શુદ્દ ઝાન્ સખુન્ રહુખમાય
નેહાદહ અહ ચૂશ પાસેખ સરાય
સરન્જમ ગોકૂત અય સરકાઝ શાહ
અતાવીલે ઈન્ કરહ આયહ નેગાહ
કસીરા કે દીદી તો ઝીન્સાન્ અખાખ
અશાહી અર આરહ સર અર આકૂતાખ

તેણે ન્યારે આપને એ પ્રમાણે મારી નાખેલો. બેથો-અને ધરાની
ઘોડાં અખત અરગતે થયલું બેથું;
ત્યારે તે બલાના ફાંદામાં નહીં ફસતાં રૂમી લશકરમાંથી નાસી ગયા.

તે હિંદુસ્તાનમાં ખુવારીથી મરણ પામ્યો-સાસાનથી એક નાનો
છોકરો કાયમ રહેલો હતો.

એજ પ્રમાણે ચાર પેઢી સુધી દરેક બાપ પોતાના બેટાને સાસાનજ
નામ આપતો.

તેઓને ધંધો ભરવાડનો અથવા જીંટના સારવાનનો હતો-તેઓ
આખી હમર કાફલા સાથે દુઃખમાંજ કાઢતા હતા.

તેઓ બાહરે પડી મેહનત કરવાનું કામ શોધતા હતા-કે કદાચ તે ૩૧૫
મેહનતના અહલામાં કાંઈક ગંજ મેળવે.

ન્યારે એ વંશનો સઠથી નાનો બેટો બાબક આગળ આવ્યો-ત્યારે
મયદાનમાં તેના ભરવાડોના વડાને મળ્યો.

અને બોલ્યો કે “જો તને કોઈ મનુર બેઠતા હોય તો રાખ-કારણકે
આ શેહરમાં મારો વખત ધણીજ તંગીમાં પસાર થાય છે.”

એ ઉપરથી પેલા ભરવાડોના ઉપરીએ તે અબાબાને નોકરીએ રાખ્યો-
અને રાત દહાડો તેની પાસે કામ લેવા લાગ્યો.

સાસાન એક ધણો ઉપયોગી ભરવાડ માલુમ પડ્યો ત્યારે બાબકને
તે પસંદ આવ્યો-અને ભરવાડ ઉપરથી ગોસ્પંદોના ભરવાડનો વડો નેમાયો.
એક દિવસે રૂઝબાબનો વતની બાબક સૂતેલો હતો-તેને એક એવો
સ્વપ્નો આવ્યો,

કે “સાસાન પોતાના હાથમાં એક હિંદી તલવાર લઈ-એક મસ્ત
હાથી ઉપર સવાર થયો છે.

અને જો કોઈ કે તેની નજદીક આવતો-તે તેની ઉપર દોઆ કરતો
અને તેને નમન કરતો હતો.

તે એવી તો મીઠાસથી વાતો કરતો હતો-કે ગમમાં ગેરફતાર થયલાં
દિલ્લે રીજવતો હતો.”

ખીલ રાતે ન્યારે બાબક સૂતો-ત્યારે પણ તેનાં મગજમાં તેજ વિચાર
પથવસ્ત થયેલો હતો.

જેથી તેણે ખાબકાં બેથું કે “એક આતશપરસ્ત મહં-ત્રણ ઝળકતા ૩૧૬
આતશ હાથમાં પકડી લઈ જતો હતો.

જેવા કે આઝર ગોશરપ, આઝર ખરરાહ અને આઝર મેહર અર્ઝાન-
જેઓ મંગળ, શુક, અને સૂર્યની માફક ઝળકતા હતા.

એ સધળા આતશ સાસાનની સામે ઝળકતા હતા-અને દરેક આતશ
ઉપર અગર બળવું હતું.”

બાબક ખાબકી બગી ઉઠ્યો-તેનો બન અને દિલ ગમ ભર્યા બન્યાં.

જો કોઈ કે ખાબકી તાસીર કહેવામાં ખબરદાર હતા-અને તે વિદ્યામાં
કુશળ હતા,

તે સધળા ખુઝગર્ગો, વિદ્વાનો, સલાહકારીઓ બાબકના મેહલમાં
બેગા મળ્યા.

ન્યારે બાબકે પોતે બેચલા સ્વાખાની સધળી વાત વિગેતવારે ખુલ્લી
કરીને કહી સંભળાવી,

ત્યારે પેલા તાસીર કહેનારાઓએ તે ધ્યાનથી સાંભળી-અને તે વાતથી
તે રેહનુમાહ કરનારા અહરશો અદેશો ભરેલા બની ગયા.

અને રોવટ બોલ્યા કે “આ સરકારાહ પાદશાહી-આ સ્વાખાની
તાસીર ઉપર તારે ધ્યાન આપવું બેથે.

તેં જો શખ્સને એ પ્રમાણેનો સ્વાખામાં બેથો છે-તે પાદશાહ તરીકે
પોતાનું સર આફતાબથી પણ જીંટું ચઢાવશે.

૩૧૭ અરુ અથડનુ કે ઈન્ બાબ અરુ બુઝરદ
 પેસરુ આશદશ કચ જહાનુ અરુ ખરદ
 શુ બાબકુ શનીદ ઈન્ સખુન ગરત શાહ
 અરુ અદાજહુ શાનુ ચકુ બચકુ હફયહુ દાહ
 બેફરુમુદ તા સરુ શાબાનુ અરુ રમહુ
 બરે બાબકુ આમહુ બરુએ દમહુ
 બયામહુ દમાનુ પીશે ઊ બા ગેલીમ
 પુરુ અરુ અરુ પશીનો દેહ પુરુ એ બીમ
 બેપદાખત બાબકુ એ બીમાનહુ ભય
 બદરુ શુહ પસ્તનહુએ રહુતુમાય
 એ સાસાનુ બેપુર્સીદા બેવાખતશ
 બરે ખીશ નચદીકુ બેશાખતશ
 બેપુર્સીદશ અરુ ગઉહરે અરુ નેજાહ
 શબાનુ ચુ બેતર્સીદા પાસાખ નદાહ
 અજાનુ પસ બહુ ગોકૂત કચ શહુરુયારુ
 શાબાનુશ બબનુ ગરુ દેહી ઝીન્હારુ
 બેચુચમ એ ગઉહરુ હમહુ હરુએ હરત
 શુ દસ્તમ અપયમાનુ બેગીરી બદસ્ત
 કે બા મનુ નસાઝી બદી ફરુ બેહાનુ
 ન દરુ આરકારે ન અન્દરુ નેહાનુ
 ૩૧૮ શુ બેશનીદ બાબકુ જબાનુ અરુ કુશાહ
 એ ચકદાને, નીકી દેહેશ કરુહ યાહ
 કે અરુ તુ નસાઝમ બચીઝી ગઝહુ
 બેદારમત શાદાનુ દેહો અરુજમહુ
 બબાબકુ શુનીનુ ગોકૂત અજાનુ પસ જવાનુ
 કે મનુ પૂરે સાસાનમ અથ પહુલવાનુ
 નબીરહુ જહાનદારુ શાહ અરુશીરુ
 કે બહુમનુશ ખાની હમી યાહગીરુ
 સરકાચ પૂરે ચલુ એરુકુદેયારુ
 એ ગુસ્તારુપ અન્દરુ જહાનુ યાહગારુ
 શુ બેશનીદ બાબકુ ફેરુ રીખત આબુ
 અજાનુ અરુએ રઉશનુ કે ઊ દીદ બાબુ
 બયાબરુહ પસ ભમએ પહુલવી
 ચકી અરુપ બા આલતે ખુસવી
 બહુ ગોકૂત બાબકુ બગમબહુ શવ
 હમી ખાશ તા બેહઅત આરન્દ નવ
 ચકી કાબે પુરુમાયહુ ઊરા બેસાખત
 અરુ આનુ સરુ શાબાની સરુશ અરુ ફેરાખત
 શુ ઊરા બદાનુ કાખ દરુ ભય કરુહ
 ધાલામો પરસ્તનહુ અરુ પાય કરુહ
 ૩૧૯ બહરુ આલતી સરુકરાઝીશ દાહ
 હમ અરુ ખારતહુ બીનેયાઝીશ દાહ
 બહુ દાહ પસ હોખતરે ખીશરુ
 પસન્દીદેહો અરુસરે ખીશરુ

અથવા બે એ સ્વપ્નો તેને પોતાને લાગુ નહીં પડશે-તો તેનો ઊકારો
 આ સ્વપ્નાનાં કળ ચાખશે.”

ન્યારે બાબકે આ સખુન સાંભળ્યા ત્યારે તે ખુશહાલ થયો-અને તે
 સધળોને અદાઝા પ્રમાણે હર્યા બક્ષેશ આપ્યો.

શિયાળાની મહોસમમાં એક દહાડે બાબકે ગોસ્પંદના ટોળાના વડા
 બરવાડને બોલાવ્યો.

સાસાન બકૂશી બરેલાં રૂવાંની કામળ ઓઢી ધારતી બરેલાં દિલે
 દોડતો ત્યાં આવી લાન્થો.

પછી બાબકે સધળા પારક શાપ્સોને વિદા કીધા-સધળા ચાકરો અને
 સલાહકારો ખાલી થયા.

તેણે સાસાનની ખબર અંતર પૂછી નવાજ્યો-અને તેને પોતા પાસે
 બેસાડ્યો.

અને તેનાં ખાન્દાન તેમજ બુન્યાદ માટે પૂઠ્યું-પણુ પેલો ગોવાળિયો
 તેનાથી બીચો અને પહેલાં તો કરી જવાબ નહીં દીધો.

ત્યાર બાદ તે બોલ્યો કે “ઓ પાદશાહ!-બે તું આ બરવાડને
 જીવતદાન બક્ષે,

તો હું મારું ખાન્દાન જેથી રીતનું છે તેવું સધળું કહું-પણુ તે
 ક્યારે કે તું મારો હાથ હાથમાં લઇ વચન આપે,

કે તું મારી સાથે જેહાનમાં ગ્રાહર રીતે કે છપી રીતે કોઈ પણ
 બતની ખુરાશ કરે નહીં.”

ન્યારે બાબકે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેણે જબાન બોલી-નેજી પહોં-
 ચાડનારા ખેદાતાલાનાં નામની યાદ કરીને,

બોલ્યો કે “હું તને કશી ચીજની ઇજા નહીં પુગાડીશ-બલકે તને
 ખુશહાલ દિલ અને મરતબા સાથ રાખીશ.”

ત્યારે તે જવાને બાબકને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “ઓ પેહલવાન ! હું
 સાસાનનો બેટો છું.”

દેશની સંભાળ કરનાર પાદશાહ અર્દશીરનો હું નબીરો છું-કે જે
 પાદશાહને તવારીખનવેરો બહુમનને નામે ઓળખતા હતા.

તે સરકુરાચ પેહલવાન અરુકુદિયારનો બેટો હતો-અને જેહાનમાં તે
 શાહ ગુસ્તારુપથી યાદગાર રહેલો હતો.”

બાબકે ન્યારે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેણે જે રાશન આંખોથી પેલો
 સ્વપ્નો બોલ્યો હતો તે આંખમાંથી આંસુ ટપકાવ્યાં.

પછી તેણે કુમળું જેથી પેહલવાની પોશાક અને પાદશાહી અરુબાબ
 સાધનો એક ઘોડો લાવી હાઝર કર્યાં.

પછી બાબકે તેને કહ્યું કે “તું હમામખાનામાં નાવા માટે બ-નવો
 પોશાક લાવે ત્યાં સુધી થોભજે.”

તેને માટે એક કીમતી મકાન તૈયાર કરવામાં આવ્યું-અને બરવાડના
 ઉપરી કરતાં તેને બેઝો દરજ્જે આપ્યો.

ન્યારે પેલાં મકાનમાં ઉતારો આપ્યો-ત્યારે તેની આગળ ગોલામો
 અને ચાકરો રાખ્યા.

દરેક પ્રકારની તેને સગવડ કરી આપી-અને પૈસે ટકે પણુ હાજત
 વનાનો કરી નાખ્યો.

પછી તેણે પોતાની લાડકી અને તાજને લાયકની બેટી સાસાનને આપી.

આદને અર્દશીર ખાખકાન વ સર-
ગુઝરતે ઊ ખા અર્દવાન.

અર્દશીર ખાખકાનનું જન્મ પામવું અને તેનો
અર્દવાન સાથનો અહવાલ.

થુ નોહ માહુ ખુઝરત અઘાન ખૂખચેહુર
યકી ફેરકે આમહ થુ તાખાન્દહુ મેહુર
ખમાનન્દએ નામદાર અરુદશીર
ફેઝાયન્દહો ફરેશએ દેલપઝીર
હમાન અરુદશીરશ પેદર કંરુદ નામ
કે ખાશાહ બદીદારે ઊ શાહકામ
હમી પર્વીદશ ખખર દર નેયાઝ
ખર આમહ બરીન નીઝ રઝી દરાઝ
મર ઊરા કુનૂન મર્દમે તીઝવીર
હમી ખાનદશ ખાખકાન અરુદશીર
બેયાખૂખાન્દશ હોનર હરુએ બૂહ
હોનર નીઝ ખર બઉહરશ ખર ફેઝહ
થુનાન થુહ બફર્હ-ગો દીદારે ચેહુર
કે ગોકૂતી હમી ઝૂ ફેઝહ સેપેહુર
પસ આગાહી આમહ થુએ અર્દવાન
કે ફર્હ-ગૂ વઝ દાનેશે ઇન જવાન
કે શીરે એયાનસ્ત હ-ગામે રઝમ
બનાહીદ માનહ હમી ફેઝે બઝમ
યકી નામહુ બેન્વેશ પસ અર્દવાન
થુએ ખાખકે નામવર પહુલવાન
કે અય મર્દે બા દાનેશે પાકુ રાય
સખુનગૂયો પાકીઝહો રહુનુમાય
શનીદમ કે ફર્હ-દે તૂ અરુદશીર
સવારીસ્ત ગૂયન્દહો દેલપઝીર
થુ નામહુ બેખાની હમઅન્દર ઝમાન
ફેરેસ્તશ બનઝદીકે મા શાહમાન
કે બાયસ્તહા બી નેયાઝશ કુનમ
મેયાને યઝાન સરફરાઝશ કુનમ
થુ ખાશાહ બનઝદીકે ફર્હ-દે મા
નગૂધમ ફે નીસ્ત પયવન્દે મા
થુ આન નામએ શાહુ ખાખકુ બેખાન્દ
બસી ખૂન કે મેહુગાન બદેખ ખર ફેશાન્દ
બેફરૂહ તા પીશે ઊ થુહ દબીર
હમાન નવ રસીદહુ જવાન અરુદશીર
બફ ગોકૂત કીન નામએ અર્દવાન
બેખાનો નેગહુ કુન બરઉશન રવાન
મન ઇનકુ યકી નામહુ નઝદીકે શાહુ
નવીસમ ફેરેસ્તમ યકી નીકુખાહુ
બેખૂયમ કે અકૂનૂન દેહો દીદહુરા
દેલાવર જવાને પસન્દીદહુરા
ફેરેસ્તામે દાદમશ નીઝ પન્દ
થુ આયહ બદાન ખાર્માહે બલન્દ
તો આન કુન કે અઝ રસમે શાહાન સઝહ
નખાયહ કે બાહી ખર ઊ ખર વઝહ

જ્યારે તે ખૂખસૂરત બાનૂને નવ માસ પુરા થયા-ત્યારે તેને ઝળકતા
આફતાખ જેવું એક બાળક અવતર્યું.

તેનો ચેહરો અર્દશીર દરાઝ દસ્ત (બહમન)ના ચેહરાને મળતો હતો-
તે મોટાઈવાળો, ખોરેહમંદ અને મનપસંદ દેખાવનો હતો.

જેથી તેના બાપે તેનું નામ પહુ અર્દશીરજ પાડ્યું-કારણકે તેના
દીદારથી તે ખુશહાલ રહેતો હતો.

તેને પોતાની ગરીબાઈમાં પણ લાડથી ઉછેર્યો-એમ કરતાં એ ઉપર
પહુ લાગ્બો વખત નીકળી ગયા.

હવે તેને વિદ્વાન માણસો “અર્દશીર ખાખકાન” કરી કહેવા લાગ્યા.

તેઓ પાસ જે કાંઈ હોનરો હતા તે સધળા તેને શીખવ્યા-જેથી
તેની ખુન્યાહ ઉપર હોનરોનો પણ વધારો થયો.

તે દાનાઈમાં, દેખાવમાં અને ચેહરામાં એવા તો સુંદર હતો-કે ગોચા
આસ્માન પણ તેનાથીજ ઝળકતું હતું.

હવે આ જવાન અર્દશીરની બાહોશી અને દાનાઈની ખબર અર્દ-
વાનને પડી.

કે “તે લડાઈમાં તો વિકાળ સિંહજ છે-અને ખુશીની મજલેસમાં ૩૨૦
થુક સેતારાનોજ બેડયો યદ રહે છે.”

પછી અર્દવાને નામવર પેહલવાન બાખક ઉપર એક નામુ લખ્યું,

કે “આ દાનાઈ બરેલા, નેક વિચારના, સુભાષિત બોલનારા, પરહેઝ-
ગાર અને રેહનુમાઈ કરનાર મર્દ!

મેં સાંભળ્યું છે કે તારો ઊકરો અર્દશીર છટાદાર બોલનાર અને
દિલ લોભાવનારો સવાર છે.

માટે જેવું તું આ નામુ વાંચે કે તુરત-તેને મારી નઝદીક મોકલી
ગાપજને.

હું તેની દરેક હાજતો પુરી પાડીશ-અને સરદારોની વચ્ચે સરફરાઝ
કરીશ.

અને જ્યારે તે અમારાં ફરઝદોની સાથે રહેશે-ત્યારે અમે તેને
અમારાં સંગો નહીં છતાં સગા તરીકેજ ગણી કાંઈ કરીશું નહીં.”

જ્યારે પાદશાહનું તે નામુ બાખકે વાંચ્યું-ત્યારે તેણે પોતાની આંખ-
માંથી ગાલ ઉપર આંસુ પાડ્યાં.

તેણે ફરમાવ્યું જેથી નામુ લખનાર સુન્દરી તેમજ ઉધરતો જવાન
અર્દશીર તેની આગળ હાજર થયા,

પછી બોલ્યો કે “આ અર્દવાનનું નામુ-તું વાંચે અને તે ઉપર
બાહોશીથી ધ્યાન આપ.

હું એના-જવાબમાં હમણાજ તે પાદશાહ ઉપર એક નામુ લખાઉં છું” ૩૨૧
અને તે એક વિશ્વાસુ માણસ સાથે મોકલું છું.

તેમાં લખાઉં છું કે “મારાં દિલ અને મારી આંખની મિસાલના-
પસંદ કીધેલા બહાદુર જવાનને,

મેં તારી પાસે મોકલ્યો છે અને તેને શીખામણ પણ દીધી છે-
જ્યારે તે તારી યુલ્લદ દરગાહમાં આવી પુગે,

ત્યારે તું તેની સાથે શાહોને ઘટતી રીતે વર્તજે-તેને જરા થરો
પવન પણ લાગવા ના દેતો.”

દરે ગન્જ યુક્તશાહ બાબકુ સુ બાહ
જવાનરા એ હરૂ જુનઈ કરૂ શાહ
એ અરૂની સેતામો એ બૂપાહો તીલ
એ ફર્જે ચીલશ નેયામદ દેવીલ
એ દીબાઓ દીનારો અરૂપો રહી
એ ચીનીઓ અરૂબકુતે શાહનરાહી
બેયાવરૂદ ગન્જરૂ પીરી જવાન
જવાન શુદ્ધ પરતેતનએ અદવાન
બસી હફયહા નીચ બા અરૂદશીરૂ
ફેરેસ્તાહ દીનારો સુરકો અબીરૂ
એ પીરી નેયા ફૂદકે નીકુ પય
અદરૂગાહે શાહુ અરૂદવાન શુદ્ધ બરય
322 સુ આમદ બનસહીકીએ બારૂગાહુ
બેગોફતનહ બા શાહુ અઝાન બારૂપાહુ
જવાનરા બમેહૂર અદવાન પીશ પાનહ
એ બાબકુ ફેરાવાન સુખુનહા બેરાનહ
બનસહીકીએ તખ્ત બેન્શાખતશ
બબરૂબન ચકી ભયગહુ સાખતશ
ફેરેસ્તાહ હરૂ જુનઈ બદની
એ પૂરીદની હમ એ ગુસ્તદની
ખુદો નામદારાન બેયામદ જવાન
બબઈ કે ફરૂમદહુ યુદ્ધ અદવાન
સુ કુર્સી નેહાહ અચ બેરે તખ્ત રીહ
જહાન ગશ્ત ચૂન રૂએ રૂમી સફીહ
પરેસ્તનદઈ પીશ પાનહ અરૂદશીરૂ
હમાન હફયહાઈ કે યુદ્ધ નાગુઝીરૂ
ફેરેસ્તાહ નસ્રીકે શાહુ અદવાન
ફેરેસ્તાહએ બાબકુ પલુલવાન
બેહીહ અરૂદવાન આન પસનહ આમદશ
જવાન મરૂદરા સૂદમનહ આમદશ
પેસરૂ વારૂ મેહુતરૂ હમી દાશતશ
બમાની એ તીમારૂ તુઝાશતશ
323 બમય યુરૂદનો ખાનો નખ્ચીરૂગાહુ
નખૂદી બબેચ બા જવાન મરૂદ શાહુ
હમી દાશતશ હમય પયવનદે ખીશ
બુદાઇ નદાદશ એ ફર્જે ખીશ
ચુનાન યુદ્ધ કે રૂઝી બનખ્ચીરૂગાહુ
પરાગદહુ શુદ્ધ લશકરો પૂરે શાહુ
હમી રાનહ બા અરૂદવાન અરૂદશીરૂ
જવાન મરૂદ યુદ્ધ શાહુરા દેલપઝીરૂ
પેસરૂ બૂદ શાહુ અરૂદવાનરા ચહારૂ
અચ આન હરૂ ચકી ચૂન ચકી શહૂરૂચારૂ
બહામૂન પહીહ આમદ અચ દરૂ બૂરૂ
અઝાન લશકરે ગશ્ત બરૂબાસ્ત શૂરૂ
હમહુ બાહપાયાન બરૂ અન્ગીખતનહ
હમી ગરૂદ બા બય બરૂઆમીખતનહ
હમી તાખ્ત પીશ અન્દરૂન અરૂદશીરૂ
સુ નસ્રીકુ શુદ્ધ દરૂ કમાન રાનહ તીરૂ
બેહા બરૂ સુરીને ચકી બૂરે નરૂ
સુબરૂ કરૂદ બરૂ બૂરૂ પયકાનો પરૂ

પછી ઝડપથી બાબકુ પોતાના ખજાનાનો દરવાજો ખોલ્યો-અને તે જવાનને દરેક રીતે ખુશ કીધો.

સોનેરી ઝીન લગામો, ગુર્જો, તલવારો વગેરેમાંથી-કોઇ પણ ચીજની પોતાના બેઠાને આપવાની બખીલાઈ કીધી નહીં.

રેશમી કપડાં, દીનાર, ઘોડા, નોકર-તેમજ ચીનાઇ અને કિંગબાબના પાદશાહી પોશાકમાંથી ધણીક ચીજો,

તે જવાન આગળ ખજાન્ચીએ લાવી હાઝર કીધી-તે જવાન અરદશીર પાદશાહ અરદવાનનો નોકર બન્યો.

વળી અરદશીરની સાથે દીનાર, કરતુરી, અગમર વગેરેના ધણીક હદયો પણ મોકલ્યો.

પછી તે સખતે પમલેનો જવાન પોતાના મમાવા આગળથી પાદશાહ અરદવાનની દરબારમાં રથ શેઢરમાં ગયો.

ન્યારે તે દરબારની નઝદીક આવી પહોંચ્યો-ત્યારે આવનારા જવાનની બખર પાદશાહને પહોંચાડી.

અરદવાને તે જવાનને મોહબતથી આગળ તેડયો-અને બાબકુ માટે ધણીક વાતો કીધી

પોતાનાં તખ્તની નઝદીક તેને બેસાડ્યો-અને પોતાના મેહલવાળા લતામાંજ તેને રહેવા જમ્યા આપી.

તેને માટે દરેક તરેહનું ખાવાનું અને પેહેરવાનું અને પાંચરવાનું મોકલ્યું.

જે જગ્યા કે અરદવાને ઠેરવી હતી-ત્યાં તે જવાન પોતે અને બીબા નામદારો આવ્યા.

ન્યારે ખોરશીદ પોતાના તખ્ત ઉપર બેઠો-અને જ્હાન રૂમી લોકોના ચેહરા માફક રેશાન બની,

ત્યારે અરદશીરે એક નોકરને બોલાવ્યો-અને જે હદયા કે ધણી અગલના હતા,

તે પેહલવાન બાબકુના મોકલેલા હદયા તરીકે-પાદશાહ અરદવાન ઉપર મોકલી આપ્યા.

અરદવાને તે જોયા અને તેને તે પસંદ પડયા-અને તે પેલા જવાન મર્દને લાભકારક નીવડયા

શાહ તેને પોતાના બેઠા મિસાલ રાખતો હતો-અને જરાક પણ તેને ગમગીન બનવા દેતો નહીં.

મયનૂશીમાં, ખાણું ખાવામાં અને શેકાર કરવામાં-પેલા જવાન મર્દ વગર પાદશાહ એકલો જતો હતો નહીં.

તે તેને પોતાના ખેશીની માફકજ રાખતો-અને પોતાના ફર્જથી તેને જુદો નહીં ગણતો હતો.

એવું બન્યું કે એક દહાડો પાદશાહ પોતાનાં લશકર અને શાહ-ઝાદાઓ સાથ શેકારગાહમાં ઉતરી પડયો.

અરદશીર પોતે અરદવાન સાથે ચાલતો હતો-તે જવાન મર્દ પાદશાહનો ધણો માનિતો હતો.

પાદશાહ અરદવાનના ચાર બેઠા હતા-જે દરેક જણ એક પાદશાહ માફકનો દરજ્જો ધરાવતો હતો.

તેવામાં તે જગલમાં દૂરથી એક ગોરખર નજર આવ્યું-તેથી તે મોઢાં લશકરમાંથી ઘોષાટ હડયો.

સઘળાઓએ પોતાના ઘોડા ડપતાવ્યા-જેથી તેઓના પસીના સાથ મૂળ ભેળાવા લાગી.

તે સઘળાની હરોલમાં અરદશીર દોડતો હતો-ન્યારે તે પેલા ગોરખરની નઝદીક ગયો ત્યારે કમાનમાં તીર ચલાવી,

એક તીર તેને ત્રણ ગોરખરનાં કુલાં ઉપર એવો માર્યો-કે તે પચકાન અને પર સાચનો તીર તે ગોરખરમાંથી આરપાર નીકળી ગયો.

બેયામદ હમઅન્દર હમાન અર્દવાન
 બેદીદ આન કુશાદહુ બદે આન જવાન
 બતીરી કે ઇન્ ગૂર અફઅદ ગોફત
 કે આ દસ્ત આન કસે રવાન બાદ બેફત
 શુનીન્ દાદ પાસોખ બશાહ અરુશીર
 કે ઇન્ ગૂરરા મન્ ફેગન્દમ બઝીર
 ચેસર ગોફત ઇનરા મન્ અફગન્દહુ અમ
 હમાન બેફતરા નીઝ બુયન્દહુ અમ
 શુનીન્ દાદ પાસોખ બઝી અરુશીર
 કે દશતી ફરાખસ્તો હમ ગૂરો તીર
 યકી દીઝર અફગન્ બરીમ હમ નશાન
 દોઝહ અઝ ગુનાહસ્ત બા સરકશાન
 પુર અઝ બેરમ શુદ ઝાન્ સુખન્ અર્દવાન
 યકી બાન્ગ બર અફ બમદે જવાન
 બદ ગુન્દ ગોફત ઇન્ ગુનાહે મનસ્ત
 કે પર્વરુદન્ આઇનો શહે મનસ્ત
 તોરા ખુદ બબઝમે બનખીરગોહ
 ચેરા બોરુદ બાયદહ હમી બા સેપાહ
 બદાન્ તા એ ફર્જદે મન્ બુઝરી
 બલન્દી ગુઝીનીઓ કુન્દાવરી
 બેરવ તાઝી અરપાને મારા બેબીન્
 હમાન બાયગહુ નઝદે ઇશાન્ ગુઝીન્
 બર આન્ આખુરે અરપ સાલાર બાર
 બહર કાર બા હર કસી યાર બાર
 બેયામદ પુર અઝ આમે રશમ અરુશીર
 બર આન્ આખુરે તાઝી અરપાન્ અમીર
 યકી નામહુ બેન્વેશત નઝદે નેયા
 પુર અઝ ધમ દેલો સર પુર અઝ કીમેયા
 કે મારા શે પીશ આમદ અઝ અરુદવાન
 કે દર્દે તનશ બાદો રન્જે રવાન
 હમહુ યાદ કરુદ આન્ કુલ રફતહુ બૂદ
 કે શાહ અરુદવાન અઝ બે આશકૂતહુ બૂદ
 શુ આન્ નામહુ નઝદીકે બાબકુ રસીદ
 નકરુદ આન્ સખુન્ હીથ બર કસ પહીદ
 દેલશ ગશત અઝાન કાર પુર દર્દો રન્જ
 બેયાવરુદ દીનાર ચાદી એ ગન્જ
 ફેરેસ્તાદ નઝદીકે ઊ દહુ હઝાર
 હયૂની બરઅફગન્દો મદી સવાર
 બેફરૂદ તા પીશે ઊ શુદ દબીર
 યકી નામહુ ફરૂદ ઊ અરુશીર
 કે અથ કમ બેરુદ નવ રસીદહુ જવાન
 શુ રફતી બનખીર બા અરુદવાન
 ચેરા તાખતી પીશે ફર્જદે ઊય
 પરસ્તન્દઈ તૂ ન પયવન્દે ઊય
 નકરુદ ઊ બતૂ દુશમની અઝ બદી
 કે ખુદ કરુદ તૂ બનાબેખદી
 કુનૂન્ કામો ખુશ્નૂદીએ ઊ બેબૂય
 અમદાન્ એ ફર્માને ઊ હીથ રૂય
 એ દીનાર લખતી ફેરેસ્તાદમત
 બનામહુ દરૂન્ પન્દહા દાદમત

તેવામાં અરદવાન આવી લાગી-તેણે જ્યારે તે જવાનનો આવી રીતનો ફરાખ સીનો જોયો,
 ત્યારે તે બોલ્યો કે “જે સવારના તીરથી કે આ ગોરખર વિધાઇને કરૂં પડ્યું છે-તેના હાથમાં સદા છવ ઝોર રહેજે!”
 અરદશીરે પાદશાહને જ્યેવો જવાબ દીધો-કે “આ ગોરખરને મેં નીચે નાખ્યું છે.”

ત્યારે અરદવાનનો એક બેટો બોલ્યો કે “એને મેં નીચે નાખ્યું છે-તેમજ એની માદાની પણ હું શોધ કરું છું.”

અરદશીરે તેને જ્યેવો જવાબ દીધો-કે “આ મયદાન બહુ બોહોળું પડ્યું છે તેમજ તેમાં ગોરખરો પણ પુષ્કળ છે અને તીર પણ હાઝેર છે, તો એજ પ્રમાણેનું એક બીજું ગોરખર માર-સરદારોએ બૂંદું બોલવું એ ગુનાહ બરેલું છે.”

એવા સખુન સાબળી પાદશાહ અરદવાન ધોળેજ ગુરસે થયો-અને પેલા જવાન અરદશીર ઉપર એક ચોકાર માર્યો.

અને તેને તુન્દીથી કહ્યું કે “મેં મારી રીત પ્રમાણે તને પાળવામાં મોટો ગુનાહ કર્યો છે.

મારી ખુશહાલીની મજલેસમાં કે શોકારગાહમાં લશ્કર સાથ તને પોતાને શા માટે રાખવો જોઇયે?

કે જેથી તું મારા છોકરાઓ કરતા પણ વધુ સરસાઈ બોગવે-તેમજ પોતાની મોટાઇ અને બહાદુરી દેખાડે?

અહીંથી નીકલ અને અમારા અરબી ઘોડાઓની દેખરેખ રાખ-તેમજ ત્યાં તમેલાની પાસેજ તારું રહેઠાણ બનાવ.

તે ઘોડાના તમેલા ઉપર ઉપરીપણું કર અને દરેક કામમાં સર્વ કાઇને કરૂં મદદગાર થા.”

અરદશીર આંસુબરી આંખોએ તે અરબી ઘોડાના તમેલા ઉપર ઉપરી બનવા માટે આવ્યો.

પછી તેણે ગમ ભર્યાં દિલે અને એલાજ શોધનારા મગજ-પોતાના મમાવા ઉપર એક નામુ લખ્યું.

કે “અરદવાન તરફથી મને શું શું ખમવું પડ્યું છે-કે જેનું શરીર દુઃખી બનજો અને જેનો બંન રજદા થજો!”

તેમાં તેણે જે કાંઈ બન્યું હતું તે સધળું વિસ્તારીને લખ્યું કે “મારી ઉપર પાદશાહ અરદવાન શા માટે ગુરસે થયો?”

જ્યારે તે નામુ બાબકની નઝદીક પહોંચ્યું-ત્યારે તેણે તે વાત જરાબી કાઇ આગળ નાહરે કીધી નહીં.

તેનું દિલ એ બનાવથી દર્દ અને રંજ બરેલું બન્યું-તેણે પોતાના ખજાનામાંથી દીનારની કેટલીક કાંચળીઓ કાઢી.

અને તેમાંથી દશ હજાર દીનાર તેની ઉપર મોકલ્યા સાથે એક બહાદુર સાંઢળી સવાર દોડાવ્યો.

તેણે ફર્માવ્યું જેથી નવીસદો તેની આગળ ગયો-તેણે અરદશીર ઉપર એક નામુ લખવાનો હોકમ કીધો.

તેણે લખાવ્યું કે “ઓ બેઝુફર ઉધરતા જવાન છોકરા! જ્યારે તું અરદવાન સાથ શિકારમાં ગયો,

ત્યારે તું તેના છોકરાથી આગળ કેમ વધી ગયો?-તું તેના નોકર કરૂં છે કાંઈ તેના સગોવહાલો નથી.

તેણે તારી સાથ આ દુશ્મની કાંઈ જરાધથી નથી કીધી-તેજ પોતે નાદાનીથી કીધી છે.

હવે તું તેને ખુશી કરવાની કોશિશ કરજે-અને તેના હોકમથી જરા પણ ફરતો ના.

આ નામાની અંદર તને શીખામણે આપી છે-અને સાથે દીનાર-માંથી ઘોડાક નારે માટે મોકલ્યા છે.

હરાનગદ્ કે ઈન્ માયક બોર્ડી બકાર
 હેગર આક તા બુગરદ રૂગાર
 તગાવર હયુન્ આ જહાનદીદલ પીર
 બિયામદ દવાન્ તા બરે અરુદશીર
 યુ આન્ નામક બરુઆન્ બુરસન્ ગરત
 દેલશ સૂએ નયરંગો અવરન્ ગરત
 બનસદીકે અરેપાન્ સરાઈ ગુઝીદ
 ન અન્દરબરે ખીશ જાઈ ગુઝીદ
 બેગુરતરુદ હરુગુનક ગુરતરુદની
 એ પૂશીદનીહાઓ અચ્ચ ખરુદની
 શબો રૂચ ખુરુદન બુદી કારે ઊય
 મયો જામે શમેશગરી યારે ઊય
 ૩૨૭ યકી કાખ બુદ અરુદવાનુરા બલન્દ
 બકાખ અન્દરુન્ બન્દએ અરુજમન્દ
 કે ગુલનાર બુદ નામે આન્ માહુરુય
 નેગારી પુર અચ્ચ ગઉહરે રંગો બૂય
 બરે અરુદવાન હમયુ દનેતૂર બૂદ
 અબરુ ખારેતલૂ નીચ ગન્બરુ બૂદ
 બરે ઊ ગેરામી તરુ અચ્ચ જાન્ બુદી
 બહીદારે ઊ શાહે ખન્દાન્ બુદી

ફેરીશતલુ શુદને કનીઝકે અર્દવાન્
 બરુ અર્દશીર વ ગુરીખતને ઊ
 બા કનીઝકુ સૂએ પાર્સ.

યુનાન્ બુદ કે રૂઝી બરુ આમદ બખામ
 દેલશ ગરત અજાન્ ખુરુરમી શાહકામ
 નેગલુ કરુદ ખન્દાન્ લમે અરુદશીર
 જવાન્ દરુ દેલે માહુ શુદ જાનગીરુ
 હમી બૂદ તા રૂચ તારીકુ શુદ
 હમાના બશખ રૂચ નચદીકુ શુદ
 કમન્દી બરુ આન્ કુન્ગુરુદ દરુ બેખરેત
 ગેરેલુ જહ બરુ અન્દો મીસૂદ દરેત
 બયુરેતાખી અચ્ચ ખારલુ આમદ ફોરુદ
 હમી દાદ નીકી દેલેશરા ફોરુદ
 યુ આમદ ખરામાન્ બરે અરુદશીર
 પુરુ અચ્ચ ગઉહરે બૂયો મુશકો અખીર
 ૩૨૮ એ બહીજો દીબા સરશ બરુ ગેરેફત
 યુ બીદાર શુદ તન્ગ દરુ બરુ ગેરેફત
 નેગલુ કરુદ બરુના બરુ આન્ ખૂબરુય
 બદાન્ મૂયો આન્ રૂયો આન્ રંગો બૂય
 બદાન્ માહુ ગાફત અચ્ચ કુજ ખારેતી
 કે પુરુ જમ દેલમરા બેયારારેતી
 યુનીન્ દાદ પારોખ કે મન્ બન્દલુ અમ
 દેલો જાન્ બમેફરે તો આગન્દલુ અમ

જ્યારે આ પેસા તું ખર્ચી ચૂકે ત્યારે જ્યાં સુધી કે આ વખત
 બદલાઈ જાય ત્યાં સુધી બીજા મંગાવજે.”

પછી બુદ્ધા અનુભવી સવારને લઈ પેલી દોડનારી સાંઢણી-અરદશીર
 આગળ દોડતી આવી.

જ્યારે તેણે તે નામુ વાંચું ત્યારે તે ખુશી થયો-અને મનમાં હિંકમત
 અને યુક્તિ રચવા લાગ્યો.

તેણે ઘોડાઓની નજદીક એક મકાન લીધું-જે પોતાને લાયકની નહીં
 એવી જગ્યા પસંદ કીધી.

તેણે તેમાં તરેલ તરેલતાં પાંચરણા પાંચયાં-તે મકાન પોશાકથી અને
 ખોરાકથી ભરચક બનાવ્યું.

રાત દહાડો ખાતું પીતું એજ તેનું કામ હતું-અને મય, જમ અને
 માનતાન એજ તેના સાથી હતા.

અરદવાનને એક બુલંદ મેહલ હતો જ્યાં તેની ખિદમતમાં એક
 ખાન્દની અકરત હતી.

તે ચંદ્રમુખીનું નામ ગુલનાર હતું-તેણી ગોહરેથી તેમજ બીજા
 સણગારથી ભરેલી એક પૂતળીજ હતી.

તેણી અરદવાનની આગળ એક વજીર જેવી હતી-તેમજ તેના ખજાના
 ઉપર પાલુ ઉપરી હતી.

અને તેણી તેના ઇલ કરતાં ધણ વધારે ખ્યારી હતી તેણીના દીદાર
 જોઇ તે ખુશદાલ અને હસ્તે રહેતો હતો.

અર્દવાનની બાંદીનું અર્દશીર ઉપર આશક
 થવું અને તેનું બાંદી સાથે પાર્સ
 તરફ નાસી જવું.

એવું બન્યું કે એક દહાડો તેણી પોતાના મેહલની અગાસી ઉપર
 આવી અને ત્યાં થતી ખુશી ખુશદાલીથી તેણીનું દિલ શાહમાન બન્યું.

તેણીએ અરદશીરના હસ્તા હોઠ જોયા-જેથી તે જવાને પેલી માહ-
 તાળને ચેહરેનીનાં દિલમાં જગ્યા લીધી.

તેણી સાંજ પડી ત્યાં સુધી બન્દે રાત પડી ત્યાં સુધી તે જગ્યાએજ
 ઉભી રહી હતી.

પછી તે મેહલના કુંચરા ઉપર એક કમંદ નાખી તેમાં કેટલાક ગાંઠ
 વાળ્યા અને પોતાના હાથેથી તેને જોડી તપાસવા લાગી

પછી નેકી પહોંચાડનાર સાહેબને યાદ કરતી કરતી હિંકમતથી નીચે
 ઉતરી આવી.

જ્યારે તેણી ગોહરેથી ભરેલી તેમજ ખુશો, કર્તુરી અને અખબરથી
 ભરેલી અરદશીરની નજદીક આવી લાગી,

ત્યારે તેણીએ રેશમી તક્યા ઉપરથી તેનું માથું જોયકયું-અને જ્યારે
 તે જાણ્યું થયો ત્યારે તેણીએ તેને ઝેરથી પોતાની બગલમાં પકડ્યો.

જવાન અરદશીરે તેણીની ખૂબસૂરતી ઉપર તેમજ તેણીના બાલ અને
 સણગાર ઉપર નજર કીધી.

અને તે માહતાળને ચેહરેની અકરતને કહ્યું કે “મારાં ગમ ભરેલાં
 દિલને ખુશ કરવા તું કયાંથી નીકળી આવી?”

તેણીએ જવાબ આપ્યો કે “હું દાસી છું-અને આ દિલ અને જાન
 તારી મોહબતમાંજ બંધું છે.”

હેલારામો મન્દીરે શાહ અરદવાન
કે અચ મન યુવક શાહો રઉશન રવાન
કુનુન ગર પઝીરી મરા બન્દહ અમ
બગીતી બદીદારે તૂ ઝન્દહ અમ
બિયાયમ યુ ખાહી બનઝદીકે તૂ
દેરકુશાન કુનમ ઝને તારીકે તૂ
અઝાન શાહમાન શુદ હેલે અરદશીર
બદીદારે આન હેલબરે હેલપઝીર
યુ લખતી બર આમહ બરીન રૂઝગાર
શેકરેત અન્દર આમહ બઆમૂઝગાર
જહાનદીદહ બીદાર બાબકુ બેમોરુદ
સરાએ કોહન હીગરીરા સેપોરુદ
યુ આગાહી આમહ બરે અરદવાન
પુર અચ ધમ શુદો તીરહ ગશતશ રવાન
ગેરેકૂતન્દ હર મેહુતરી યાદ પારસ
સેપહુયુદ બમેહુતર પેસર દાહ પારસ
બેફરુદ તા ફૂસ બીરૂન બરન્દ
કે દરગાહ લશકરે બહામૂન બરન્દ
જહાન તીરહ શુદ બર હેલે અરદશીર
અઝાન પીરે રઉશનહેલો દસ્તગીર
હેલ અચ લશકરે અરદવાન બરગેરેકૂત
વઝાન આગાહી રાએ હીગર ગેરેકૂત
કે અચ દર્દ ઊ યુદ હેલશ પુર સેતીચ
બહરૂ સૂ હમી બેરેત રાહે ગુરીચ
વઝાન પસ ચુનાન યુદ કે શાહ અરદવાન
ઝે અખતર રીનાસાને રઉશન રવાન
બિયાવરુદ અન્દી બદરગાહે બીશ
હમી બાચ બેરેત અખતરે રાહે બીશ
હમાન નીચ તા ગર્દેશ રૂઝગાર
અઝીન પસ કેરા બાશહ આમૂઝગાર
ફેરેસ્તાહ શાન નઝરે ગુલનાર શાહ
બદાન તા કુનહ અખતરનાર નેગાહ
સે રૂચ અન્દરાન કાર શુદ રૂઝગાર
નેગહ કંદેહ શુદ તાલએ શહૂરયાર
યુ મન્દીર બેશનીહ આવાચ શાન
સખુન ગોકૂતન અચ તાલેઓ રાચ શાન
બસેહ રૂચ તા શખ ગુજશતહ સે પાસ
કનીઝક બેપદાખત અખતરોનાસ
પુર અચ આરુર હેલ લખાન પુરે એ બાહ
હમી દાશત ગોકૂતારે ઈશાન બયાહ
ચહારેમ બેશુદ મર્દે રઉશન રવાન
કે યુકુશાયદ આન રાચ બા અરદવાન
બેરકૂતન્દ બા ઝીચહા દર કેનાર
ઝે કાબે કનીઝક બરે શહૂરયાર
બેગોકૂતન્દ રાએ સેપહુરે બલન્દ
હમાન ગશત ઊ બર ચેઓ ચૂનો અન્દ
કઝીન પસ કુનુન તા ન બસ રૂઝગાર
ઝે ચીઝી બેપીચહ હેલે શહૂરયાર
કે યુઝીઝહ અચ મેહુતરી કેહુતરી
સેપહુયુદ નેઝાદીઓ કુન્દાવરી

હું પાદશાહ અરદવાનનાં દિલને રાહત આપનારી અને તેની ખઝાન્થી
હું-તે મારેથી પુરાહાલ અને રોશન જીવનો રહે છે.

પણ જો તું મને કબલ રાખે તો હું હવે તારીજ બાંદી છું-આ
કુન્યામાં તારા દીદારથીજ જીવતી છું.

ન્યારે તું ચાહરી ત્યારે હું તારી આગળ આવીશ-અને તારો સીઆહ
દહાડો રોશન કરીશ."

એવા સખુન-સાંબળીને તેમજ તે દિલપઝીર મચશુકના દીદારથી-
અરદશીરનું દિલ પુરાહાલ બન્યું.

એ પ્રમાણે થોડોક વખત વીતી ગયો-એટલામાં અરદશીરના ઉછેર-
નારને હાનિ પુગી.

અનુબવી હુસ્થાર બાબક ગુઝરી ગયો-અને આ પુરાણી કુન્યા બીબને
સોંપી ગયો.

ન્યારે અરદવાનને એ બખર પઝી-ત્યારે તે ગમ બરેલો થયો અને ૩૨૬
તેનો જીવ સીઆહ બન્યો.

હવે દરેક સરદાર અરદવાન પાસેથી પાસં માંગવા લાગ્યો-પણ તે
પાદશાહે પોતાના વડા બેટાનેજ પાસં આપ્યું.

તેણે હોકમ કીધો કે "નગારાં બાહેર લઇ બચ-અને દરગાહમાંથી
લશ્કર મથાનમાં કાઢે."

હવે આ રોશન દિલના દસ્તગીરી કરનારા યુદ્ધા બાબકને લીધે-અરદ.
શીરનાં દિલ ઉપર જહાન સીઆહ થઈ.

તેણે અરદવાનનાં લશ્કરની નોકરીથી પોતાનું દિલ ઠંડાડી મૂક્યું-અને
ન્યારે તેને બાબકનાં મરણની ખબર મળી ત્યારે તેણે જુદીજ રીતના વિચાર કીધો.

કારણકે તેનાં કુઃખથી તેનું દિલ જુરસા બરેલું બન્યું હતું-અને તે
જેમ બને તેમ ત્યાંથી નાસી જવાનો માર્ગ શોધતો હતો.

તેટલાંમાં એમ બન્યું કે શાહ અરદવાને-બાહોરા નુબ્સીઓમાંથી,

કેટલાકોને પોતાની દરબારમાં બોલાવ્યા-અને તેઓથી પોતાના સેતા-
રાની ચાલ અને પોતાનો માર્ગ શોધવા લાગ્યો.

વળી ફરતો ઝમાનો હવે પછી કેણુને તાબેદાર થઇ રહેશે? તે
શોધવા લાગ્યો.

પછી પાદશાહે નુબ્સીઓને ગુલનારની નઝદીકે મોકલ્યા-કે "ત્યાં
તેણીના સેતારાઓની ચાલની તપાસ કરે."

તે કામ કરતાં તેઓને ત્રણ દહાડા લાગ્યા-પાદશાહના અહો તપાસી ૩૩૦
જેયા.

ન્યારે ખઝાન્થી ગુલનારે તેઓને બોલતાં સાંભળ્યા-અને તેઓના
અહો અને બેદી બનાવેની વાતો કરતાં સાંભળ્યા,

ત્યારે ત્રણ દહાડા અને ત્રીન દિવસની પાછલી રાત થઈ ત્યાં સૂધી
તે કનીઝક પેલા નુબ્સીઓની વાતો સાંભળવામાં મશગુલ રહી.

તેણીએ ધડકતી છાતીએ અને હાથ અકસોસ બરેલા હોઠે સધળું
સાંભળ્યું-અને તે સધળું બોલેબોલ યાદ રાખવા લાગી.

ચોથે દહાડે આ બાહોરા નુબ્સીઓ અરદવાનને તેનાં નસીબનો
બેદ કહેવા માટે ગયા.

તેઓ બગલમાં અઢકુંડળીઓ લઇ પેલા નઝદીકના મેહલમાંથી પાદ-
શાહ આગળ ગયા.

અને યુવક આસ્માનનો બેદ તેમજ તેની ગર્દેશ ક્યારે, કેમ અને
કાણુ ઉપર થશે તે સધળું કહ્યું.

તેઓ બોલ્યા કે "હવે પછી થોડાજ દહાડામાં એવો બનાવ બનશે
કે એક ચીઝથી શાહનું દિલ કુખી થશે.

કારણકે પા-શાહના નોકરામાંથી એક નોકર કે જે જા'વા તોખમનો
અને લડાયક છે તે નાસી જશે.

૩૩૧ વહાન પસ શબ્દ શહૂરયારે બહાન
 જહાનદારો નીકુબખતરે સુદમન
 રહે નામવર મેહુતરે નીકુબખત
 એ ગોકૂતારે ઈશાન ધમી ગરત સખત
 શુ શુદ રૂએ કેશવર બકેદરે ધીર
 કનીઝકુ બેયામહ બરે અરુદશીર
 શુ દયા બર બેયાશીકૂત મંદે જવાન
 કે યકુ રૂચ નરકીબી અચ અરુદવાન
 કનીઝકુ બેગોકૂત આન કે રઉશન રવાન
 હમી ગોકૂત બા નામદાર અરુદવાન
 સખુન ચૂન એ ગુલનાર અઝીનસાન શનીહ
 શેકીબાઇએ ખામોશી બર ગઝીહ
 રહે મંદે બરના શુદ અચ ગોકૂતણ તીચ
 વહાન પસ હમી જોરેત શહે ગુરીચ
 બહુ ગોકૂત અગર મન બઈશન શવમ
 એ રય સૂએ શહુરે દેલીરાન શવમ
 તો બા મન મેગાલી કે આઇ બરાહ
 કે ઇંદર બેખાશી બનચદીકે શાહ
 અગર બા મન આઈ તવગર શવી
 હમાન બર સરે કેશવર અકુસર શવી
 ચુનીન દાહ પાસોખ કે મન બંદહ અમ
 નખાશમ જુદા અચ તો તા બંદહ અમ
 ૩૩૨ હમી ગોકૂત બા લખ પુરચ બારે સરહ
 ફેર રીખત અચ દીદગાન આબે જરહ
 ચુનીન ગોકૂત બા માહુરય અરુદશીર
 કે ફદા બેખાયહ શુદ નાગુઝીર
 કનીઝકુ બેયામહ બયવાને ખીશ
 બકકુ બર નેહાદહ તનો જાને ખીશ
 શુ શુદ રૂએ ગીતી એ પુરશીહ જરહ
 બખમ અંદર આમહ શબે લાજવરહ
 કનીઝકુ દરે ગન્જહા બાચ કરહ
 એ હર ગઉહરી જોરેતન આધાચ કરહ
 એ યાકૂત વચ ગઉહરે શાહુવાર
 એ દીનાર અંદાન કે બુદશ બકાર
 બેયામહ બજાઈ કે બુદશ નેશરેત
 બહાન ખાનહ બેન્હાહ ગઉહર બદરેત
 હમી બુદ તા શખ બર આમહ એ ફેર
 બેખોકૂત અરુદવાન જાય શુદ બી ગોકૂત
 અચ અયવાન બેયામહ બકેદરે તીર
 બેયાવરહ ગઉહર બરે અરુદશીર
 જહાનબુદરા દીહ જામી બદરેત
 નેગઉખાને અરેખાન હમહ બેખોકૂત મરેત
 ૩૩૩ કુલ મરેત શાન કરહ બુદ અરુદશીર
 કે બા ખારેત રકૂતન બશખ નાગુઝીર
 હા અરેયે ગેરાનમાયહ કરહ ગુઝીન
 બર આખુર ચરાન હમચુનાન ઝીરે ઝીન
 બેહાનબુદચ ચૂન રૂએ ગુલનાર દીહ
 હમાન ગઉહરે ચુખે દીનાર દીહ
 હમઅંદર હમાન ખીશ બેન્હાહ જામ
 બેહા બર સરે તાઝી અરેખાન લગામ

અને ત્યાર બાદ તે ડુન્યાની સંભાળ રાખનારો, બાચશાળી અને
 ફાયદાકાર મોટા પાદશાહ બનશે.”
 તેઓની આ વાત સાંભળી નેકબખત નામવર પાદશાહનું દિલ બહુ
 ગમગીન થયું.
 હવે જ્યારે ડુન્યા ડામર જેવી કાળી યઇ (યાને રાત પડી) ત્યારે
 પેલી બાંદી અરદશીરની આગળ આવી.
 તે જવાન મંદે દયાની માફક ઉછળીને બોલ્યો કે “અરદવાન વગર
 એક દહાડો પણ તને ચાલે નહીં?”
 એ ઉપરથી પેલી બાંદીએ પાદશાહ અરદવાનને પેલા બાહોરાનું બુદ્ધ
 માથેએ જે કાંઈ કહ્યું હતું તે નેને કહી સંભળાવ્યું.
 અરદશીરે જ્યારે ગુલનારને મોટેથી એવી વાત સાંભળી-ત્યારે તેણે
 ધીરજ ધરી અને ખામોશી એખતેચાર કીધી.
 તે જવાન મંદેનું દિલ ટેળીની વાતથી ઉત્તેજિત આવ્યું-અને ત્યાર
 બાદ નાસવાનો વિચાર કરવા લાગ્યો.
 તેણે પૂછ્યું કે “જે હું રય છોડી ઇરાનમાં તે બહાદુરોનાં શેહર
 તરફ જાઉં,
 તો તું વિચાર કરી કહે કે મારી સાથે આવશે કે અહીં પાદશાહ
 પાસેજ રહેશે?
 જે તું મારી સાથે આવશે તો નવગર થશે-તેમજ સધળા મુલકોનાં
 સર ઉપરનું તાજ બનશે.”
 તેણીએ એવો જવાબ દીધો કે “હું તારી તાબેદાર છું-જ્યાં સૂધી
 જીવતી છું ત્યાં સૂધી તારીથી જુદી નહીં પડીશ.”
 તેણી સદે હાથ ભરેલા હોડ સાથ એમ બોલતી હતી અને આંખ-
 માંથી પીળાં આંસુ વરસાવતી હતી.
 અરદશીરે તે માહતાબને ચેહરેનીને કહ્યું કે “આવતી કાલે આપણને
 નાચારીએ જબુજ બેઠેય.”
 તેણી પોતાનો જીવ પોતાની મૂઠીમાં લઇ પોતાને ઘરે આવી.
 જ્યારે પુરશીદના પ્રકાશથી ડુન્યાની સપાટી સોનેરી બની-અને કાળી
 રાત કમંદના ફાંદામાં ફસી (યાને સવાર પડી),
 ત્યારે તે બાંદીએ ખજાનાનો દરવાજો ખોલ્યો-અને જુદી જુદી જાતનાં
 ગોહરો રોધવા લાગી.
 માણેક અને પાદશાહોને લાયકનાં મોતીમાંથી કેટલાંક લીધાં-તેમજ
 તેણીને કામ લાગે એટલા દીનાર લઇને,
 પોતાના ઓરડામાં પાછી ફરી-અને પોતાના હાથમાંનાં ગોહરો તે
 ઓરડામાં મૂક્યાં.
 તેણી પહાડ ઉપરથી રાત નીકળી અરદવાન સૂઈ ગયો અને સધળાં
 વગે સગે થઈ ગયાં ત્યાં સૂધી થોભી ગઈ.
 પછી તેણી મેહલમાંથી તીરની માફક બાહરે પડી-અને અરદશીરની
 આગળ પેલાં ગોહરો લઇ આવી
 તેણીએ તે બેહાન જીતનાર જવાનને હાથમાં જામ પકડી બેઠેલો
 બેથો અને બેથું કે સધળા ઘોડાના ચોકીબાનો મરત થઈ સૂતા છે.
 કે જેઓને અરદશીરે મરત કીધા હતા-કારણકે તેને તે રાતે ઝર
 જબુજ હતું.
 તેણે બે ઉમદા ઘોડા તૈયારજ રાખ્યા હતા-જે ઝીન બાંધેલાજ તબે-
 લામાં ચરતા હતા.
 અરદશીરે જ્યારે ગુલનારનો ચેહરો બેથો-તેમજ રાતાં ગોહર અને
 દીનાર બેથા,
 ત્યારે તેજ વખત તેણે જામ પાસે મૂકી દીધી-અને અરણી ઘોડાઓને
 લગામ ચડાવી.

બેપૂરીફ ખત્તાનો ખુદ અરુનેશસ્ત
યદી તીધે ઝંઘર આખ દાદહ અદસ્ત
હમાન માહરેખ અરુ દેમરુ ખારગી
નેશસ્તોઃ મેરુતત્ત્વ યકુખારગી
અઝ અયવાનુ સુએ પારુસ મેન્હાઈ રૂય
હમી રકુત શાદાનુ દેહો રાહુભૂય

તેણે અખતર પેહેયું અને પોતે સવાર થયો-હાથમાં એક ઝેહરી પાણી
પાએલી તલવાર લીધી.
તેમજ તે માહતાબને ચેહરેની ખીખ ઘોડા ઉપર-બેઠી અને તેઓ
એકદમ ઉપડી ગયાં.
તે મેહલ છોડી તેણે પાર્સ તરફ ચાલવા માંડ્યું-અને ખુશહાલ દિલે
રસ્તો કાપવા લાગ્યો.

આગાહી યાત્રતને અર્દવાનુ અઝ
ગુરીખતને અર્દશીરુ ખા કનીઝકુ વ
તાખતનશુ અઝ અકબે ઇશાનુ.

પોતાની બાંદી સાથ અર્દશીરના નાસી જવાથી
અર્દવાનનું વાકેફ થવું અને તેનું
તેઓની પૂઠે દોડવું.

યુનાન ખુદ કે બી માહરૂય અર્દવાન
નખૂદી શબો રૂય રઉશનુ રવાનુ
કે દીખા નખદશીતી દૂશો ચાલ
મગરુ ચેહરે ગુલનારુ દીદી બકાલ
શુ આમદશ હંગામે અરુખાસ્તનુ
બહીખા સરે ગાહશ આશસ્તનુ
કનીઝકુ નેયામદ બખાલીને બીય
અરુ આશોકૂતો પીચાનુ શુદ અઝ કીને બીય
બદરુ અરુ સેપાહુ ઇસ્તાદહુ બપાય
બેયારાસ્તહુ તખ્તોઃ તાલો સરાય
એ દરુગાહુ અરુખાસ્ત સાલારે ખારુ
બેયામદ બરે નામવરુ શહુરુયારુ
બદરુ ગોકૂત ગર્દનકશાનુ અરુ દરન્દ
હરાનુ કસ કુલ મેહુતરે કેશ્વરન્દ
પરસ્તન્દગાનરા યુનીનુ ગોકૂત શાહુ
કે ગુલનારુ ચૂન રાહો આધનુ નેગાહુ
નદારન્દ નેયાયદ બખાલીને મનુ
મગરુ ખાશદ અન્દરુ દેલશ કીને મનુ
બેયામદ હમાનુગાહુ મેહુતરુ દબીરુ
કે રકુતસ્ત બી ગાહુ દૂશ અરુદશીરુ
વઝ આખુરુ બેમેરુદસ્ત બેન્ગો સેયાહુ
કે ખુદ ખારએ નામખદારુ શાહુ
હમાનુગાહુ શુદ શાહુરા દેલપઝીરુ
કે ગન્નુરે બી રકુત બા અરુદશીરુ
દેહો મર્દ જન્ગી અરુ આમદ એ બય
બખાલાએ ખુર અન્દરુ આવરુદ પાય
સવારાને જન્ગી ફેરાવાનુ બેમેરુદ
તો ગોકૂતી હમહુ ખારહુ આતેશ સેપારુદ
બરહુ અરુ યકી નામવરુ દીદ બય
બસી અન્દરો મરુદુમે આરુપાય
બેપુર્સીદ અઝીશાનુ કે શખગીરુ હુરુ
શનીદ ઈય કસ બાન્ગે નખલે સુતુરુ
દો તનુ અરુ ગુજસ્તન્દ પૂયાનુ બરાહુ
યકી ખારએ બેન્ગો દીગરુ સેયાહુ

હવે એમ હતું કે પેલી માહતાબને ચેહરની ઔરત વગર પાદશાહ
અરદવાન શું રાત કે દીસ ખુશહાલ રહેતો હતો નહીં.
અને શુગન તરીકે ગુલનારનો ચેહરો જોયા વગર તે ઠોલિયા ઉપરથી
ઉઠતો ન હતો.
જ્યારે તેનો ઉઠવાનો વખત થયો-અને રેશમી કપડાં પેહેરી તખ્તને
સલુગારવાનો વખત આવ્યો,
તો પલ પેલી બાંદી તેનાં માથાં આગળ આવી નહીં-ત્યારે તે ગુસ્સે ૩૩૪
થયો અને તેણીની ઉપર કીના માટે ઉસકેરાયો.
બાહરે દરવાઝા ઉપર ચોખીદારો ઉભેલાજ હતા-તેમજ તખ્ત, તાજ
અને મેહલ પલુ સલુગારી તૈયારજ રાખેલો હતો.
દરબારમાંથી દરબારનો વડો અમલદાર ઉઠ્યો-અને નામવર પાદશાહની
આગળ આવ્યો.
અને બોલ્યો કે “સરદારો અને સુલકના મોઢા લોકો દરવાઝા ઉપર
આવી ઉભા છે.”
પાદશાહે પોતાના બિદમતગારોને કહ્યું-કે “ગુલનાર પોતાના ધારા
અને રેવાજ પ્રમાણે મારી ઉપર નજર
નહીં નાખતી અને મારાં બિછાના આગળ નથી આવતી-તે શું
મારેથી કાંઈ ગુસ્સે થઈ છે?”
તેજ વખત વડો મુન્સી ત્યાં આવી પુચ્છો-અને બોલ્યો કે “ગઈ
રાતે કવખતે અરદશીર જતો રહ્યો છે.
અને તખીલામાંથી સફેદ અને કાળો ઘોડો-કે જે બન્ને નામ ઉઠાવ-
વનાર પાદશાહના ઘોડા હતા તે પલુ લઈ ગયો છે.”
એ સાંભળી તુરત પાદશાહની ખાતેરી થઈ-કે “તેની ખજાનેદાર
અઠરત પલુ અરદશીર સાથ નારી ગઈ છે.”
જેથી તે લડાયક મદદુ દિલ ઉસકેરાઈ આવ્યું-તે એકે રાતા રંગના
ઘોડા ઉપર સવાર થયો.
સાથે ઘણુક જન્ગી સવારો લેતો ગયો-તું કહે ગોયાં સધળાઓએ ૩૩૫
પોતાના ઘોડા આતશનેજ સોંપી દીધા.
રસ્તામાં તેણે એક નામીથી જગ્યા બેઈ-જ્યાં પુષ્કળ માણસો અને
ઢોરો હતાં.
પાદશાહે તે લોકોમાંથી પૂછપરછ કીધી કે “ખામદાદને વખતે કોઇયે
ઘોડાનાં પગલાંનો આવાજ સાંભળ્યો હતો?”
કોઈ બે જણાં અત્રેથી પસાર થઈ ગયાં-જેમાં એકનો રાતો અને
બીજોનો કાળો ઘોડો હતો?”

યકી ગોઠત દીદરૂ બરહૂ બરહૂજશત
 હો તનુ બર હો અરપ અન્દરૂ આમહ એ દશત
 બદુરમે સવારાનુ યકી ધોર્મે પાકુ
 સુ અરપી હમી બર પરાગન્દ પાકુ
 બદરતૂર ગોઠત આનહમાન અર્ધવાન
 કે ઈન્ ધોરૂમ બારે ચેરા શુદ્ધ રવાન
 સુનીન્ દાદ પાસોખ કે ઈન્ ફરે ઊસ્ત
 બશાહી એ નીકુ અખતરી પરે ઊસ્ત
 ગરૂ ઈન્ ધોરૂમ દરયાબદ ઊરા બતાચ
 હમહૂ ઠારૂ ગર્દહ બમા બર દરાચ
 ફેરફ આમહ આન બયગહૂ અર્ધવાન
 ઇખુદે બર આસુરો આમહ દવાન
 ૩૩૬ હમી તાખતન્દ અચ પસે અરુદશીરૂ
 બપીશ અન્દરૂન્ અર્ધવાન બા વજીરૂ
 જવાન બા કનીહકુ સુ બારે દમાન
 નપદેખત અચ તાખતન યકુહમાન
 દેરા ચારૂ બાશદ સેપહરે બલન્દ
 બરૂ ઊ બરૂ એ દુશમન્ નેયાયદ ગઝન્દ
 અઝાન તાખતન રન્જહુ ગશત અરુદશીરૂ
 બેહીદ અચ બલન્દી યકી આખગીરૂ
 જવાનમરૂદ પુયાન બયુલનારૂ ગોઠત
 કે અકુનૂન્ કે ગશતીમ બા રન્જ ભેકૂત
 બેબાયદ બરીન્ અશમહૂ આમહ ફેરફ
 કે શુદ્ધ બારહો મરૂદ બી તારો પૂદ
 બેબાશીમો અચ આખ ચીઝી ખુરીમ
 વઝાનપસ બઆસુદગી ખુઝરીમ
 સુ હરૂદ રસીદન્દ નચહીકે આખ
 બઝર્દી દુ રોખસારહૂ ચૂન્ આઠતાખ
 હમી ખાસ્ત આમહ ફેરફ અરુદશીરૂ
 હો મર્દે જવાન દીદ બરૂ આખગીરૂ
 જવાનાન બઆવાચ ગોઠતન્દ ચૂદ
 એનાનો રેકાખત બેબાયદ બેસુદ
 ૩૩૭ કે રસ્તી એ કામો દમે અબદહા
 કુનૂન્ આખ ખુરદન્ નેયારહ બહા
 નબાયદ કે આઈ બખુરદન્ ફેરફ
 તને ખીશરા દાદ બાયદ હેરફ
 સુ અચ પન્દજૂ આન શનીદ અરુદશીરૂ
 બયુલનારૂ ગોઠત ઈન્ સખુન યાહગીરૂ
 ગેરાન શુદ્ધ રેકામો સુખુરૂ શુદ્ધ અનાન
 બઝર્દન્ બરૂ આવરૂદ રખશાન સનાન
 પસ અન્દરૂ સુ બારે દમાન અરુદવાન
 હમી તાખત હમવારહૂ તીરહૂ રવાન
 બદાનગહૂ કે ખુઝશત નીમી એ રૂચ
 ફલકૂરા બેખયૂદ ગીતી ફેરફ
 યકી શારસાન દીદ બા રન્ગો બૂચ
 બસી મરૂદમ આમહ બનચહીકે ઊય
 સુનીન્ ગોઠત બા મૂબેહ આન નામદારૂ
 કે કય બરહૂજશતન્દ આન દૂ સવારૂ
 સુનીન્ દાદ પાસોખ બદ્દ રહુતમાય
 કે અય શાહે નીકુઅખતરો પાકુરાય

એક જણે જવાબ દીધો કે “બે જણ બે ઘોડા ઉપર બેસી જંગલ
 માંથી આવી આ રસ્તામાંથી પસાર થઈ ગયાં.
 તે સવારોની પાછળ એક પવિત્ર પહાડી મેદું દોડતું હતું”-જે ઘોડાની
 પખે દોડતાં મૂળ ઉરાડતું હતું.”

અરદવાને પોતાના વજીરને પૂછ્યું-કે “આ મેદું શા માટે પાછળ
 ગયું હતું?”

તેણે જવાબ દીધો કે એ તેનું “ખેરદ” છે-અને તેનો નેક સેતારો
 તેની પાદશાહીની નિશાની દેખાડે છે

બે આ મેદું દોડવામાં તે સવારોને પકડી પાડશે-તો જાણ કે આપણું
 કામ વધુ લગ્યારો.”

અરદવાને તે જગ્યાએ ઉતર્યા તેણે ‘આધુ’, આસાયેશ લીધી અને
 પાછો દોડયો.

તેઓએ અરદશીરની પૂઠ પકડી-હરોલમાં વજીરની સાથે અરદવાન
 દોડતો હતો.

પેલી તરફ પેલો જવાન એક પળ પછી થોડા વગર તે બાંદી સાથે
 ઝડપથી ઘોડો ડપતાવ્યો જતો હતો

જે રાખસનો ખુલ્લે આસ્માન મદદગાર હોય છે-તેને દુશ્મનથી કશું
 નુકસાન પુગતું નથી.

સવારી કરતાં કરતાં આખેરે અરદશીર થાકી ગયો અને જાંચાંબેથી
 એક પાણીનું તળાવ ભેળ્યું.

દોડતાં દોડતાંજ તે જવાન મર્દે ગુલનારને કહ્યું-કે “હાલ આપણે
 તદન થાકી ગયાં છીએ.

તેથી આ પાણીના ચશમા આગળ આપણને જરા આસાયેશ લેવી
 બેઠયે-કારણકે ઘોડા અને સવારો બન્ને થાકી ગયા છે.

અહીં જરા થોભિયે અને આ તળાવમાંથી થોડુંક પાણી પીન-
 ત્યાર બાદ નવેસરથી તાઝાં બનીને રવાના થયે.”

પછી જેવાં તે બેઠ જણા કે જેઓના બન્ને ગાલ પીળારાથી આફ-
 તાબની નિસાલના બન્યા હતા તેઓ પેલાં પાણીની નજદીક જઈ પહોંચ્યાં,

અને અરદશીર નીચે ઉતરવા આહતો હતો-તેવામાં તે તળાવ આગળ
 તેણે બે જવાન રાખસોને બેઠ્યા.

પેલા જવાનોએ પોકાર મારીને કહ્યું કે “તુરત-તારે લગમ અને
 રેકાબ પાછી ચાલુ કરવી બેઠયે.

કારણકે તું અઝદહાનાં ડાંચાંમાંથી અને તેના દમમાંથી બચી ગયો
 છે અને હવડાં તને પાણી પીવું બહુ બારી પડી જશે.

તને પાણી પીવા માટે ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતરવું ઘટતું નથી-તારાં
 શરીરને મરમાં આપવું નહીં બેઠયે.”

જ્યારે પેલા નસીહત કરનારાઓથી અરદશીરે એવું સાંભળ્યું-ત્યારે
 તેણે ગુલનારને કહ્યું કે “આ વાત સાંભળ.”

તેણે તુરત રેકાબ દાખી અને લગમ લીધી મૂકી દીધી-અને ઝળકતો
 બાલો ખત્તા ઉપર ચઢાવી ચાલ્યો.

તેની પાછળ સીઆહ છવે અરદવાન પવનની ઝડપે લાગત દોડ
 તોજ હતો.

જે વખતે કે અરધો દહાડો પસાર થઇ ગયો હતો અને હુન્યાને
 રેરાન કરનાર આફતાબે આસ્માન પસાર કર્યું,

તે વખતે તેણે એક સુંદર શેહર ભેળ્યું-જ્યાંના ઘણાક માણસો
 અરદવાનની નજદીક આવ્યાં.

તે નામવરે એક દાના રાખસને પૂછ્યું-કે “પેલા બે સવારો અહીંથી
 ક્યારે પસાર થઈ ગયા?”

તે રેહતુમાંએ તેને એવો જવાબ દીધો-કે “ઓ પાક વિચારના નેક-
 ખખત પાદશાહ!

બહાનમહુ કે ખુરશીદ બરુમશત ઝરૂદ
બેચુરતરૂદ આદર શબે લાજવરૂદ
બરીન્ શરૂદ ખુગઝરત પૂયાન્ હો તન્
પુર અચ ગદી બી આખ ગશતહુ દહન્
ચકી ઘોરૂમ બૂદ અચ પસે ચકુ સવાર
કે ચુન્ ઊ નદીદમ બરુ અચવાન્ નેગાર
ચુનીન્ ગોકૂત ખા અર્દવાન્ કહખોદાય
કચ ઈદર મગર ખાચ ગદી બલ્લચ
સેપહુ સાઝીઓ સાએ જન્મ આવરી
કે અકુનૂન્ દેગર ચૂનહુ શુદ દાવરી
કે બખ્તશ પસે પોશતે ઊ બરુ નેશસ્ત
અઝીન્ તાખ્તાન્ બાદ ખાશદ બદસ્ત
ચકી નામહુ બેન્વીસ્ નચદે પેસર
બનામહુ બેચૂ ઈન્ સખુન્ સરુબસર
નેશાની મગર યાબદ અચ અરુશીર
નખાયદ કે ઊ ફશદ અચ ઘોરૂમ શીર
ચુ બેશનીદ ચૂ અર્દવાન્ ઈન્ સોખન્
બેદાનેસ્ત કાન્ કારે ઊ શુદ કોહન્
બહાન શારસાન્ અન્દર આમહુ ફેરૂદ
હમી દાદ નીકી દેહેશરા ફેરૂદ

જે વખતે ખોરશીદનાં કિરણ સોનેરી દેખાવા લાગ્યાં-અને કાળી રાતે
ચાદર બિછાવી,
તે વખતે આ શેહરમાંથી બે જણ દોડતા પસાર થયા-તેઓ મૂળથી ૩૩૮
બરેલા અને પાણી વગર તેઓનાં મોં સૂકાઈ ગયલાં હતાં
તેઓમાંના એક સવારની પછાડી એક મેંદુ-કે જેના જેવા મેં કોઇ
મેહલમાં ચીતાર પણ જોયા હતા નહીં તે હતું.”
આથી વઝીરે અરદવાને સલાહ આપી-કે “હવે તું અહીંથી તારી
જગ્યાએ પાછો ફર.
લશ્કર તૈયાર કર અને લડાઈનાં અરખાબ જોગો કર-કારણકે હવે આ
ઝગડાએ બીજજ રીતતું રૂપ લીધું છે.
કારણકે તેતું નસીબ તેને મદદ કરે છે-મોટે તેની પૂક પકડવામાં
કાંઈજ ફાયદો નથી.
તું તારા બેટા ઉપર એક નામુ લખ અને તેમાં આ સઘળી વાત
જણાવ.
કદાચ તે અરદશીરનો પત્નો મેળવી શકશે-એવું નહીં બનવા દેવું
જેઘયે કે તે પેલાં મેંદાંતું દૂધ કાઢી પીયે.”
જ્યારે અરદવાને તે વાત સાંભળી-ત્યારે તે સમજી ગયા કે કામ વધ્યું.
તે ઉપરથી તેણે તે શેહરમાં વીસામેા લીધા-અને ખોદાતાલાને યાદ
કરવા લાગ્યા.

નામહુ નેવેશતને અર્દવાન્ બખ્દ-
મન્ પેસરે ખુદ દર બારએ
ગેરેશ્તને અર્દશીર.

અર્દવાને અર્દશીરને પકડવા મોટે
પોતાના બેટા બહમન ઉપર
નામુ લખવું.

ચુ શખ ફચ શુદ ખામદાદે પગાહુ
બેફરૂમહુ તા ખાચ ગદીદ સેપાહુ
બેયામહુ હો રેખસારહુ હમ રન્ગે નય
ચુ શખ તીરહુ ગશત અન્દર આમહુ બરચ
ચકી નામહુ બેન્વેશત નચદે પેસર
કે કચઝી બકાર અન્દર આવરૂદ સર
ચુનાન્ શુદ એ બાલીને મા અરુશીર
કઝાનસાન્ નરકૂત અચ કમાન્ હીચ તીર
સુએ પારૂસ આમહુ બેચૂયશ નેહાન્
મચૂ ઈન્ સખુન્ ખા કસ અન્દર જેહાન્
વઝીન્ ચુ બદર્યા રસીદ અરુશીર
બચચદાન્ ચુનીન્ ગોકૂત કચ દરેતગીર
તો કદી મરા ઈમન્ અચ બહકુનશ
કે હરગેચ મખીતાદ નીકી તનશ
બરુ આસુદ મલ્લાહુરા પીશ ખાન્દ
એ કારે યુગશતહુ ફેરાવાન્ બેરાન્દ
નેગહુ કરૂદ ફેઝાનહુ મલ્લાહે પીર
બખાલાઓ ચેહુકો બરે અરુશીર
બેદાનેસ્ત ફે નીસ્ત ભેચ કચ નેજાદ
એ ફરૂદ એ અઉરન્દે ઊ ગશત શાદ

જ્યારે રાત પુરી થયને દીવસ ઉઘ્યો ત્યારે ખામદાદે વખતે-તેણે
હોકમ કર્યો કે “લશ્કર પાછું ફરે.”
તે બરના જેવા ફિક્કા ગાલ લઇને જ્યારે રાતનો વખત થવા આવ્યો ૩૩૯
ત્યારે પાછો આવ્યો.
તેણે પોતાના બેટા ઉપર એક નામુ લખ્યું-કે “વાંકો દહાડો બેસી
ચૂક્યો છે.
અરદશીર આપણાં મુકામમાંથી એની ઝડપે જતો રહ્યો છે કે તેવી
ઝડપે કોઇ કમાનમાંથી તીર પણ ગયો નથી.
તે પારસ શેહર તરફ આવ્યો છે તું તેની છપીજ બોળ કાઢજે-
જેહાનમાં આ વાત કોઇને પણ કહેતો ના.”
હવે આ તરફ અરદશીર એક નદી તરફ જઈ પહોંચ્યા-અને ખોદા-
તાલાને એ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા કે “ઓ મારા મદદના કરનાર !
તે મને મારા દુરમનથી નચિન્ત કર્યો છે-કે જેતું શરીર કદી પણ
લલાઈ જતું ના.”
પછી તેણે વીસામેા લીધા ત્યાર બાદ એક ખલાસીને બોલાવ્યા અને
તેની આગળ બની ગયલા બનાવોતું કેટલુંક બેયાન કીધું.
પેલા છુડા દાના ખલાસીએ અરદશીરનાં કદ, ચેહરા અને છાતી ઉપર
નઝર કીધી.
અને તુરત સમજી ગયા કે તે કયાની છુન્યાદ સિવાય બીજો કોઇજ
નથી-તેનો ઝગકાટ અને દબદબો જોઈ તે ખુશહાલ થયા.

૩૪૦ બેયામહ બદ્યા હમ અન્દર શેતાબ્
 બહરુસુ બર અફૂગન્હ બઉરકુ બર આબ્
 એ આમાહીએ નામદાર અરુદશીર
 સેપાહ અન્બુમન્ શુદ બરાન્ આબગીર
 હરાન્ કસ કે બુદ બાબકાન્ દર સેતબર
 બઆમાહીએ શાહુ કન્દન્ ફખર
 હેગર હરુકે અચ તોખમે દારા બુદન્હ
 બહરુ કેશવરી બા ચુદારા બુદન્હ
 ચુ આમાહી આમહ એ શાહુ અરુદશીર
 એ શાદી જવાન્ શુદ હેલે મદે પીર
 હમી રકત મરુમ એ દયાઓ કુહ
 બનચદીકે દયા ગોરુહા ગોરુહ
 એ હર શહુર ફજાનહો રાયજન્
 બનચદે જહાન્બુય ગશત અન્બુમન્
 જબાન્ બરુકશાહ અરુદશીરે જવાન્
 કે અચ નામદારને રઉશન્ રવાન્
 કરી નીસ્ત જાન્ નામદાર અન્બુમન્
 એ ફજાનહો મરુકમે રાયજન્
 કે નરનીહ કેરકન્દે બહ નેહાન્
 એ કરુદ અચ ફેશમાયગી દર નેહાન્
 નેયાગાને મારા ચકાયકુ બેકેશત
 બબીદાહ આવરુદ ગીતી બમેશત
 ૩૪૧ ચુ મન્ બારામ અચ તોખમે એરકન્દેયાર
 બમરુચ અન્દરુન્ અરુદવાન્ શહુરયાર
 સજહ ગર મરીનરા નખાનીમ દાહ
 વઝીન્ ફાસ્તાન્ કસ નગીરીમ યાહ
 ચુ બારીહ બા મન્ બહીન્ યારુમન્હ
 નમાનમ બકસ તખ્તો તાબે બહન્હ
 એ ચુધદો ઇનરા એ પાસેબ હેલીહ
 કે પાસેબ બઆવાએ ફરેરાબ નેલીહ
 હરાન્ કસ કે બુદ અન્દરાન્ અન્બુમન્
 એ શરશીરુજન્ મદે અચ રાયજન્
 ચુ આવાચ બેશનીહ બરુપાય બારેત
 હમહુ રાએ હેલ બાચ ગોકૂતન્હ રાસ્ત
 કે હરુકસ કે હસ્તીમ બાબકુ નેજાહ
 બહીદારે એહુરે તો ગશતીમ શાહ
 વહીગર કે હસ્તીમ સાસાનેયાન્
 બેબન્દીમ કીનરા કમર બર મેયાન્
 તમે જાને મા સરુબસર પીશે તોસ્ત
 ઘમે શાહમાની બકમ બીશે તોસ્ત
 બહુ ગઉહરુ અચ હરુ કરી બરુતરી
 સજહ બરુ તો શાહીઓ કુદાવરી
 ૩૪૨ બક્રમાને તૂ ફૂલ હામૂન્ કુનીમ
 બતીલ આબે દયા હમહુ ખૂન્ કુનીમ
 ચુ પાસેબ બરાનસાન્ શનીહ અરુદશીર
 સરશ બરુતર આમહ એ નાહીશી તીર
 બરાન્ મેહુતરાન્ આકીન્ ચુસ્તરીહ
 બહેલ દર બઅન્દીશહુ કીન્ ચુસ્તરીહ
 બનચદીકે દયા ચકી શારુસાન્
 બેચકુગન્દો શુદ શારુસાન્ કારુસાન્

અને તુરત તે નદી આગળ પાછા આવ્યો-અને ચો તરફ પાણી ઉપર
 મછવા દોડતા કર્યા.
 નામદાર અરદશીરના આવવાની ખબર પડતાંજ-તે નદી કિનારે એક
 લશ્કર ભેગું થઈ ગયું.
 બાબકની બુન્યાદવાળા જે કોઇ કે ઇસ્તખ્રમાં હતા-તેઓ શાહની
 વધાઇ સાંભળી મોટાઈ કરવા લાગ્યા.
 વળી જે કોઈ કે દારાની તોખમના હતા-અને જુદા જુદા મુલકોમાં
 સલાહ સંપજી રહેતા હતા,
 તેઓ જ્યારે પાદશાહ અરદશીરની વધાઇ પામ્યા-ત્યારે તે બુદ્ધા
 મદેનાં દિલ ખુશહાલીથી પાછાં જવાન બન્યાં.
 લોકો દયા અને પહાડને માર્ગે પેલી નદી તરફ ટાળે ટાળાં આવવા
 લાગ્યાં.
 દરેક શેહરમાંથી દાનાઓ અને સલાહકાર મદે-પાદશાહ અરદશીરની
 નઝદીકે એકઠા થયા.
 જવાન અરદશીર પોતાની જબાન ખોલી બોલ્યો-કે “ઓ રૌશન
 જવના નામદારો!
 આ ઉદાપણવાળા અને દાનેશમંદ લોકોની નામદાર અન્બુમનમાંથી
 એવો કોઇજ ન હશે,
 કે જે બજાતો નહીં હોય કે બદ બુન્યાદના સિકંદરે-પોતાનાં નીચ
 પણાથી કુન્યામાં શું શું કીધું?
 સધળા આપણા નેયાગાનેને તેણે મારી નાખ્યા અને જુદમથી કુન્યા
 હાથમાં લાવ્યો.
 જ્યારે હું અસ્કંદિયારની તોખમને હયાત હોઈ-અને દેશમાં અરદ-
 વાન પાદશાહી કરે,
 ત્યારે એ વાતને હું વાજબી નહીં ગણું તો તેમાં કાંઈ ખોટું નથી-
 આવો બનાવ આગળ બન્યો હોય એમ આપણને યાદ પલ્લ નથી.
 એ તમે આ કામમાં મારી સાથ મદદગાર બને-તો હું કોઈની પાસે
 પલ્લ આ તખ્ત અને બુલંદી ભરેલું તાજ રહેવા દઉં નહીં.
 ખોલો તમે શું કહો છો અને એનો શું જવાબ આપો છો?-કે જે
 જવાબ તમે તમારા મુબારક આવાજથી આપો.”
 તલવાર મારનારા બહાદુરોમાંથી તેમજ ઉદાપણવાળા શખ્સોમાંથી-
 જે કોઇ કે તે અન્બુમનમાં હાજર હતા,
 તેઓએ જ્યારે તેનું બોલવું સાંભળ્યું ત્યારે તેઓ હભા થયા-અને
 પોતાનાં દિલમાંની ખરેખરી સધળી વાત કહી દીધી,
 કે “અમે જેઓ કે બાબકની બુન્યાદના છિયે-તેઓ તારા દીદાર અને
 એહરાથી ખુશહાલ થયા છિયે.
 બીજું એ કે અમે જે સાસાનિયાનો છિયે-તેઓ કીનો લેવા માટે
 કમર ઉપર કમરબંદ બાંધીશું.
 અમારાં તન અને જન તનેજ આપણુ કર્યા છે-તારીજ ચઢતી પડતી
 ઉપર અમારી ખુશહાલી અને ગમગીની છે.
 તું બને (મા અને બાપની) બુન્યાદમાં દરેક જણ કરતાં ચદિયાતો
 છે-પાદશાહી અને પેહલવાની તારીજ ઉપર લાયક છે.
 અમે તારા હોકમથી પહાડને મચદાન બનાવી દઈશું-અને તલવારે
 કરી દયાનાં પાણી સધળાં લોહી જેવાં કરીશું.”
 જ્યારે અરદશીરે એવી રીતનો જવાબ સાંભળ્યો-ત્યારે તેનું સર શુક
 અને બુધ સેતારાથી પલ્લ વધુ બુલંદ થયું.
 તેણે તે સરદારો ઉપર કુઆ કીધી-અને દિલમાં કીનાનો વિચાર કીધો.
 તેણે દયાની નઝદીકમાંજ એક શેહર-વસાવ્યું અને તે શેહર લશ્કરી
 કારખાનું બની ગયું.

યકી ઝૂબેદી ગોકૂત બા અરુદશીર
કે અથ શાહે નીકુઅખતરે દેલપઝીર
સરે શહૂરયારી હમી નવ કુની
હમલૂ પારસ આયદ કે બીખવ કુની
વઝાન પસ કુની રઝમ બા અરુદવાન
કે અખતર જવાનરેતો ખુસેવ જવાન
કે ઊ અચ સુલુકે તવાયદ બગજ
ફેઝનરેતો જૂ બીની અચ રઝમ રજ
અ અદાશત. ગાહે ઊરા એ બાય
નદારદ કસી જીન સેપસ બા તો પાય
અ બેશનીદ ગદનફરાશ અરુદશીર
સુખુનહાએ બાયેરેતહો દેલપઝીર
અ અરુદ સર અચ તીધે ફૂલ આકૂતાબ
બસુએ સેતાખામદ અચ પીશે આબ
ખબર શુદ બરે બહુમને અરુદવાન
દેલશ ગશત પુર દરો તીરહુ રવાન
નકરુદ ઈચ અર તખતે શાહી ફેરજ
સેપાહી બેયાવરુદ બા સાએ જગ

એક દાનાએ અરદશીરને કહ્યું-કે “એ નેક સેતારેના દિલપસંદ પાદશાહ !

તું નવેસરથી પાદશાહી ચાલુ કર-અને પાર્સના ઇલાકામાંથી જંગલી ધાસને ઉખેડી કાઢ.

ત્યાર બાદ તું અરુદવાન સાથ લડાઈ કર-કેમ કે જેમ તું પાદશાહ જવાન છે તેમજ તારો સેતારો પણ જવાન છે.

જે કે તે બીજના કરતાં ખજાનામાં-વધારે છે તને તેની સાથની લડાઈથી મુશ્કેલી તો પડશે,

અને જ્યારે તું તેની રાજધાણી બિધી વાળી દેશે-ત્યારે તે પછી કોઇ પણ શખ્સ તારી સામે ટકી શકવાનું નથી.”

જ્યારે બહાદુર અરદશીરે આવા લાયક અને દિલપસંદ સખુનો સાંભળ્યા,

અને જ્યારે પહાડની બુલંદી ઉપરથી આકૃતાએ પોતાનું સર બાહેર ડાઙ કાઢ્યું-ત્યારે તે નદી આગળથી ઈસ્તખ શેહર તરફ આવ્યો.

એની ખબર અરુદવાનના બેટા બહમનને પડી-જેથી તેનું દિલ દર્દ ભરેલું અને જીવ સીઆહ થયો.

તેણે પાદશાહી તખ્ત ઉપર બેસી રહી ઢીલ નહીં કરતાં-તેની સામે લડાઈને લગતા સધળા અરબાબ સાથ લશ્કર લઇ આવ્યો.

યારી નમૂદને તબાકુ અરુદશીર
વ જગ્નુ કર્દન બા બહમન
વ ફીરોઝી યાફતન.

તબાકે અરુદશીરને મદદ આપવી અને તેણે
બહમન સાથ લડાઈ કરવી અને
તેણે ફતેહ મેળવવી.

યકી નામવર બૂદ નામશ તબાકુ
અબા આલેતો લશ્કરો રાએ પાકુ
કે દર શહૂરે જહૂરોમ બુદ ઊ પાદશા
જહાનુદીદલૂ બા રાયો કર્માન રવા
મરુ ઊરા ખુસેતલૂ પેસર બૂદ હકૂત
અ આગલુ શુદ અચ પીશે બહુમન બેરકૂત
બેયામદ એ જહૂરોમ સુએ અરુદશીર
અબા લશ્કરો ફૂસો બા દારો ગીર
અ અરમશ બરુએ સેપલુબૂદ રસીદ
એ અરેપ અદર આમદ યુનાન ચૂન સઝીદ
બેયામદ દમાન પાએ ઊ બૂસ દાદ
એ સાસાનેયાન બીશતર કરુદ યાદ
ફેરાવાન જહાનબૂય બેવાખતશ
એ ચૂદ રામદન અરુજ બેશાખતશ
પુર અન્દીશલૂ શુદ નામબૂય અચ તબાકુ
દેલશ ગશત અઝાન પીર પુર તસો બાકુ
બરાલુ અન્દર અચ પીર આઝીર બૂદ
કે બા ઊ સેપાહી જહાનુગીર બૂદ
જહાનુદીદલૂ બીદારદેલ બૂદ પીર
બેદાનેર અન્દીશએ અરુદશીર
બેયામદ બેયાવરુદ વરતાઓઅન્દ
ચુની ગોકૂત કચ કેફેગારે બલન્દ

તબાક નામનો એક નામદારી ભરેલો શખ્સ હતો-જે સધળો લડાઈને અરબાબ, લશ્કર તેમજ સધળા નેક વિચાર ધરાવનારો હતો.

તે જહૂરોમ શેહરનો હાકેમ હતો-તે અનુભવી, અક્લમદ અને હોકમ ચલાવનારો હતો.

તેના મુબારક સાત બેટા હતા-જ્યારે તે સધળી વાતથી વાકેફ થયો ત્યારે તે બહમનની તરફદારીમાંથી નીકળી જઇને,

લશ્કર અને નગરાં લઈ લડાઈની તૈયારી સાથ જહૂરોમથી અરદશીરની પાસે આવ્યો.

જ્યારે તેની નજર સરદાર અરદશીરના ચંદરા ઉપર પડી-ત્યારે તે પાદશાહોને છાજતી રીતે ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો.

અને દોડતો આવી તેના પગ ચૂર્યા-અને સાસાનિયાનો માટે લગ્મ્યાનથી વાત કીધી.

પાદશાહે તેને ધણે નવાઝ્યો-અને તેના એટલા ઉનાવળે આવવા માટે તેની કદરોનાસી કીધી

પણ અરદશીર તબાક માટે વિચારમાં પડ્યો-અને તે બુલુ શખ્સથી ડાઙ તેનું દિલ બીક અને ધારતી બરુ બન્યું.

રાહની અંદર તે બુલુથી અરદશીર સાવચેત રહ્યો કારણકે તેની સાથ દેશ જીતનારે એક લશ્કર હતું.

તે બુલુદો હુશ્યાર દિલનો અને અનુભવી હતો-એટલે અરદશીરનાં મનના વિચારો પામી ગયા.

તેથી તે જંદ અવસ્તા હાથમાં લઈને તેની આગળ આવ્યો-અને બોલ્યો કે “બુલુદ બેદાતાલાનાં નામથી કહું છું,

પુરીદસ્ત બીમાયહુ જાને તખાકુ
અગર દર દેહમ હસ્તે એજ રાએ પાકુ
થુ આગાહી આમહુ એ શાહુ અરુદશીરુ
કે આવરુદ લશકરુ બરીન આખગીરુ
ચુનાન સીરુ ગશતમ એ શાહુ અરુદવાન
કે અચ પીરુજન ગશત મહે જવાન
મશા નીકુપય મેહુરુખાન બન્હુ દાન
શોકીયા દેહો રાચ દારન્હુ દાન
ચુ બેશનીહ ચુ અરુદશીરુ ઈન્ સખુન
યકી દીમરુ અન્દીશહુ અકુગન્હુ યુન
મરુ ઊરા બજાએ પેદરુ દાસ્તી
બરાન નામદારાનશ સરુ દાસ્તી
૩૪૫ હેલે શાહુ અચ અન્દીશહુ આઝાહ ગશત
ચુએ આઝરે રામે અરુદાહ ગશત
નેચાયેશ હમી કરુદ પીરો રોદાય
કે બાશદશ બરુ નીકુઈ રહુનુમાય
બહરુ કારુ પીરુચગરુ દારદશ
દેશપતે યુઝોર્ગી બખરુ દારદશ
વજાન બાયગહુ શુહ બખર્હુ સરાય
અરચ પીરો ઊ રહુત બા રહુનુમાય

સવારો પેચાહહુ હમી બરુ શુમોરુદ
નેગહુ કરુદ તા કીસ્ત સાલારો ગોરુદ
ચુ આરેચ બરુ આવરુદ પન્જહુ હઝારુ
દેહીરાને મર્દને બન્જરુ ગઝારુ
યકાયકુ મેદાનેસ્તો પુર્સીદ નામ
અઝાન લશકરે ગશત શુહ શાહકામ
સેપહુરા હેરમ દાદો આખાહ કરુદ
એ દાદારે નીકીદેહેશ યાહ કરુદ
ચુ શુહ લશકરેશ ચૂન હેલાવરુ પલંગ
ચુએ બહુમને અરુદવાન શુહ બજન્જ
ચુ ગશતન્હુ નચ્હીકે બા ચકુદેગરુ
બેરકૂતન્હુ ગોદાને પરખાશખરુ
૩૪૬ સેપાહુ અચ દો રૂયહુ કશીદન્હુ સકુ
હમહુ નીજહો તીયો સૂખીન બકકુ
ચુ શુહ યાદરે અર્ખે પીરુહહુ રન્ગ
સેપાહુ તખાકુ અન્દરુ આમહુ બજન્જ
ચુ શીરાને જન્ગી બરુ આવીખતન્હુ
ચુ બુદ રવાન ખૂન હમી રીખતન્હુ
બદીનખુનહુ તા ગશત ખુરુશીહ જરુદ
હવા પુરુ એ ગદો જમીન પુરુ એ મરુદ
બરુ આમહુ યકી બાદો ગદો ચુ કીરુ
બેચામહુ એ કહએ સેપાહુ અરુદશીરુ
ચુરીજાન બેશુદ બહુમને અરુદવાન
તનશ ખસ્તહુ અચ તીરો તીરહુ રવાન
પસ અન્દરુ હમી તાખત શાહુ અરુદશીરુ
અબા નાલહો બુકો બારાને તીરુ
બરીન હમ નેશાન તા બશહુરે સેતખરુ
કે બહુમન બદ દાસ્ત આવાઝો કખરુ

કે જે મારાં દિલમાં વફાકારી સિવાય કશુંએ બીજું હોય તો-
તખાકોને તુચ્છ ભન કપાઈ જશે !

ન્યારે મને પાદશાહ અરદશીર માટે ખબર મળી-કે તેણે નદીનાં
કિનારા ઉપર લશકર ભેળું કર્યું છે,
ત્યારે જેમ જુદી ઔરતથી એક જવાન મહે કંટાળી બચ-તેમ હું
પાદશાહ અરદવાનથી ધરાઈ ગયો.

મને તું પોતાનો એક નેક પગલેનો, માયાળુ, ધીરજવાળો, અને
તારા હૂષા ભેદ સાચવી રાખનારો ગોલામ સમજ.”

ન્યારે અરદશીરે તેનાથી આવા સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે તેણે પોતાના
વિચાર બદલી નાખ્યા.

અને તે તેને પોતાના બાપ તરીકે રાખવા લાગ્યો-અને બીભ નામ-
દારો ઉપર તેને સરસાહ આપી.

હવે પાદશાહનું દિલ અંદેશથી મોકળું થયું-અને તે “રામબર્જીન”
અને “ખરસાદ” નામના આતશકદેહ તરફ ગયો.

અને ખોદા આગળ બંદગી કરવા લાગ્યો-કે તે મ્રાહેબ બક્ષાં કામે
કરવા ઉપર તેનો રૈહનુમા બને.

અને દરેક કામમાં તે તેને ફતેહમંદ રાખે-અને તેની યુઝોર્ગીનું ઝાડ
ફળદ્રુપ કરે.

ત્યાંથી તે ન્યારે પોતાના તખ્તમાં ગયો-ત્યારે લશકરની નોધનું પુસ્તક
(Muster Book) અને લશકરનવીસ (Muster Master) બન્ને
તેની આગળ ગયા.

ઘોડે સવાર અને પેદાહા લશકરની ગળત્રી કરવામાં આવી-તેમાં
સરદારો અને પેદલવાનો કોણ છે તેની તપાસ કીધી.

ન્યારે તે લશકરનવીસે પચાસ હઝાર બહાદુર અને ખંજર મારનારા
માણસોની ગળત્રી ઝાહેર કીધી,

ત્યારે તે સધળાની આગળ કાઢી તેઓનાં નામ પૂછ્યાં-અને તે મોટાં
લશકરથી પોતે ખુશહાલ થયો.

લશકરને પગાર આપ્યો અને આખાહ બનાવ્યું-અને નેમી પહોંચાડ-
નારા ખોદાતાલાની યાદ કીધી.

ન્યારે તેનું લશકર દિલાવર ચિતાની મિસાલ તૈયાર થયું-ત્યારે પોતે
અરદવાનના ઊકરા બહમનની તરફ લડવા માટે ગયો.

ન્યારે તેઓ એક બીબની નઝદીક આવ્યા-ત્યારે લડાયક પેદલવાનો
આગળ વધ્યા.

બન્ને તરફના લશકરે સફ ખેચી-સધળાઓએ બાલા, તલવાર અને
નેત્રા હાથમાં પકડયા.

ન્યારે પીરોઝા રંગની ચાદર આસ્માન ઉપરથી ઊંચકાઈ ગઈ-ત્યારે
તખાકનું લશકર લડાઈમાં ઉતર્યું.

તેઓ લડાક સિહોની માફક આમનસામન વળગ્યા-અને એક વેહેતી
નદીની માફક લોહી રેડવા લાગ્યા.

અને ખોરશીહ અસ્ત પામ્યો ત્યાં સુધી એવીજ રીતે-હવા ધૂળથી
બરેલી અને જમીન માણસોથી બરેલી રહી.

પછી એક પવનનો ઝપાટો નીકળ્યો અને ડામર જેવો કાળો એક
વટાળિયો થઇ આવ્યો-જેથી અરદશીર લશકરની કદબગાહમાંથી બાહર આવ્યો.
આ ભેદ અરદવાનનો ખેટો બહમન નાસવા લાગ્યો-કારણકે તેનું બદન
તીરોથી જખમી થયું હતું અને તેનો છવ સીઆહ બન્યો હતો.

તેની પછાડી કરનાય અને ખ્યુગલના આવાજ સાથે તેમજ તીરના
વરસાદ સાથે પાદશાહ અરદશીર દોડવા લાગ્યો.

એવીજ હાલતમાં તે એસ્તખ રોહર કે જેમાં બહમન વિખ્યાતિ અને
મોટાઈ ધરાવતો હતો ત્યાં ગયો.

એ ગીતી થુ અરુપાસ્ત આવાએ શાહુ
એ હરુસુ બેપયવસ્ત બીમરુ સેપાહુ
મરુ ઊરા ફેરાવાન નમૂદન્દ ગન્જ
કુલ બાબરુ આગન્દહુ બૂદ આન અરન્જ
દેરમહાએ આગન્દહુરા અરુ ફેશાન્દ
બનીરુ શુદ અરુ પારુસ લશકરુ બેરાન્દ

તમામ દેશમાંથી જ્યારે પાદશાહ અર્દશીરની કીર્તિના પોકારો ઉઠી
રહ્યા-ત્યારે દરેક તરફથી પુષ્કળ લશકર તેને આવી મળ્યું.
તેમજ પુષ્કળ ખજાનો કે જે બાબકે ઘણી મેહનતે મેળવ્યો હતો તે
પણ તેની આગળ હાજર કર્યો.
તેણે તે સંગ્રહ કરેલો પૈસો લશકર ઉપર વેચ્યો-અને મત્રાપૂત બનીને ૩૪૭
પારસી શોહરથી તેણે લશકરને આગળ ચલાવ્યું.

લશકરુ કશીદને અર્દવાન બજન્ગે
અર્દશીર વ કોશતહુ
શુદને અર્દવાન.

અર્દવાને અર્દશીરની લડાઈ માટે લશકર
લઈ જવું અને અર્દવાનનું
માથું જવું.

થુ આગાહી આમહુ સુએ અર્દવાન
દેલશ ગશત પુર બીમો તીરહુ રવાન
સુનીનુ ગોકૂત કીન રાએ અર્ષે બલન્દ
હમી ગોકૂત બા મન ખેદાવન્દે પન્દ
હરાન બહ કંચ અન્દીશહુ બીરૂન બુવહ
એ અખોશ અધૂરોશ ગુઅરુ ચૂન બુવહ
ગુમાની નખોઈમ કે અરુ અરુશીર
યકી નામજૂય આયદો શીરુગીરુ
દરે ગન્જ બુકુશાદો રૂઝી બેદાહ
સેપહુ અરુ ગેરેફૂતો બુનહુ અરુ નેહાહ
એ ગીલો એ દીલમ બેયામહ સેપાહુ
હમી ગઈ લશકરુ અરુ આમહ બમાહુ
વજાન રૂય લશકરુ બેયાવરુદ શાહુ
સેપાહી કે અરુ બાહ અરુ અસ્ત રાહુ
બેયાને દો લશકરુ દો પર્તાબ માન્દ
બખાકુ અન્દરૂન મારુ બીખાખ માન્દ
એ અસ નાલએ ફૂસ બા કરુનાય
એરેન્ગીદને જન્ગો હેન્દી દરાય
ખોરૂશાન સેપાહો દેરકુશાન દેરકુશ
સરુ અકુશાન શુદહુ તીલહાએ બેનકુશ
એહલ રૂચ અઝીશાન હમી બૂદ ગન્જ
બરાનુ ઝીરુદસ્તાન જહાન બૂદ તન્ગ
એ અસ કોશતહુ બુદ રૂએ હામૂન થુ ફૂહુ
શુદહુ અસ્તહુ અરુ એન્દગાની સોતૂહુ
સરન્જામ અઝી અરુ આમહ સેયાહુ
બેશુદ ફૂરોશો રજમરા દસ્તગાહુ
યકી બાહ અરુપાસ્ત અસ હઉલતાકુ
ફેલે જન્ગેયાન ગશત અઝાનુ પુરુ એ બાકુ
બેતૂફીહ ફૂહો બેદરૂરીહ દશત
ખોરૂશાન હમી અરુ હવા અરુ ગુઅસ્ત
બેનર્સીહ અઝાનુ લશકરે અર્દવાન
શુદન્દ અન્દરીન યકુ સખુન હમ અબાન
કે ઈન બાહ અરુ અર્દવાન ઈઝદીસ્ત
બરીનુ લશકરુ અકૂનુ બેયાયહ ગેરીસ્ત

જ્યારે આ ખબર અર્દવાનને થઈ-ત્યારે તેનું દિલ ધાસ્તી ભરેલું અને
જીવ દિલગીર બન્યો.

તે એમ બોલ્યો કે “આ બુલ્દ આસ્માનના બેદ વિષે-મને દાના
શખ્સ એજ પ્રમાણે કહેતો હતો.

જે ખરો બનાવ કે આપણી વિચાર શક્તિથી દૂર હોય-તે ગમે એટલી
બક્ષેશ કર્યાથી અથવા ગમે એટલી કોરોશ કર્યાથી કેમ દૂર થઈ શકે?

અર્દશીર તરફથી મેં એવી વફિ નહીં રાખી હતી કે તે એક નામ
કાઠનારો અને સિંહોને પકડનારો બનશે.”

પછી તેણે ખજાનાનો દરવાજો ખુલ્લો કરી લશકરને પગાર આપ્યો-
લશકર તૈયાર કરી અસ્થાબ લાધ્યો.

ગીલાન અને દીલમ શોહરથી લશકર આવી પુન્યું-લશકરની ધૂળ માહ
તાબ સૂધી ઉડવા લાગી

પેલી તરફથી પાદશાહ અર્દશીર પણ લશકર લઇને આવી પહોંચ્યો-
તે લશકર પણ કેવું કે જેણે પવનની પણ રાહ બંદ કરી હતી.

બન્ને લશકરની વચ્ચે બે તીરને અંદાએનો છેટો રહ્યો-ઝમીનની
અંદરના સાપ પણ જગત રહ્યા.

નગારાં અને કરનાચના પુષ્કળ આવાગ્રથી તેમજ હિન્દી ધંટના
ઘોષાટથી,

લડવેયાઓ પોકાર કરતા હતા અને ઝુંડા ઉડતા હતા-જહોરદાર ૩૪૮
તલવાર માથાં છટકાવતી હતી.

ચાળીસ દિવસ સૂધી એનીજ રીતે લડાઈ ચાલવા લાગી-અને નીચે
પડેલા સેપાહો ઉપર જેહાન તંબ બની.

પુષ્કળ માર્યા ગયલાઓથી તે મયદાનની સપાટી પહાડ માફકની
થઈ-અને ઝખ્મી થઈ પડેલાઓ પોતાની જિંદગાનીથી લાચાર બની ગયા.

શેવટે એક કાણું વાળળ ચઢી આવ્યું-લડાઈ જીતવાની, જે કોરોશ કરતા
હતા તેમાં તેથી મહદ મળી.

એક ઘણો ધાસ્તી ભરેલો વંટોળિયો નીકળ્યો-અને તેથી લડાયક
શખ્સોનાં દિલ દેહેશન ભરેલાં બન્યાં

પહાડો ગાજવા લાગ્યા અને મયદાનો ફાટવા લાગ્યાં-તેનો પોકાર
આસ્માનથી પણ ઊંચે જતો હતો.

તે આફતથી અર્દવાનનું લશકર ધાસ્તી ખાઈ ગયું અને આ વાત
ઉપર સઘળાઓ એકમત થયા,

કે “આ વંટોળિયો અર્દવાન ઉપર ખોદા તરફથી હત્યો છે-માટે
હવે તેણે આ લશકર ઉપર રડવું જોઈશે”

અરુઝી કુળ સખત શુદ્ધ કાઠારી
હમણુ બેખદાન ખાસ્તનહ જીન્હાર
મેયામહ એ કદમે સેપાહુ અરુદશીર
અકાચાકુ અખાસ્ત ખાસ્તને તીર
૩૪૬ ગેરેકૂતાર શુદ્ધ દર મેયાન અર્દવાન
બેદાદ અશ પયે તાજ શીશીન રવાન
બદસ્તે યકી મંદે ખરુદાદ નામ
શુ બેચેકૂત બાદશા ગેરેકૂતલુ લગામ
ખપીશી જહાનનૂય બાદશા અસીર
એ દર અર્દવાનરા બેદીદ અરુદશીર
ફેરુદ આમહ અશ અસ્પ શાહુ અરુદવાન
તાનશ ખસ્તએ તીરે તીરે રવાન
બદેખીમ ફરુદ શાહુ અરુદશીર
કે શવ દુશ્મને પાદશારા બેગીર
અખનજર ગેયાનશ બદ નીમ કુન
દેલે બદસેગાલાન પુર અશ બીમ કુન
મેયામહ દેખઆગાલે ફર્માન ગુઝીદ
શુદ્ધ આન નામદાર અશ જહાન નાપદીદ
ચુનીનસ્ત કેદારે ઈન્ અર્ખે પીર
એ બા અરુદવાનો એ બા અરુદશીર
કેશ બા સેતારહુ બર આરહ બલહ
સેપારહ મરુ બીરા બખાકે નેહન
દો ફર્જનદે બી હમ ગેરેકૂતાર શુદ્ધ
વજુ તોખમએ આરશી ખાર શુદ્ધ
૩૫૦ મરાન હરુદારા પાય કર્દહુ બલહ
બહેદાન ફેરેસ્તાહ શાહે બલહ
દો મેહુતાર શુદ્ધ અશ રશમ બુઝીખતહ
બદામે બલો દર નેયાવીખતહ
બેરકૂતહ ગેયાન બહેન્દુસેતાન
સજહ ગરુ કુની ઝીન યકી દાસ્તાન
હમણુ રશમગણુ પુર સેતાનો કમર
પુર અશ આલતે લશકરે સીમેા જરુ
બેફરુદ તા ગેરુદ કર્દેદો શાહુ
બેખખીશીદ અઝાન પસ હમણુ બર સેપાહુ
બેરકૂત અશ મેયાને બુઝોગાન તખાકુ
તને અરુદવાનરા એ ખૂન કરુદ પાકુ
ખારુશાન બેરોસ્તશ એ ખાકે નબરુદ
બર આઈને શાહાન યકી હખમણુ કરુદ
બદીબા બેપૂશીદ ખસ્તહુ બરશ
એ કાકુર કરુદ અકુસરી બર સરશ
બેપયમુદ કરુદ ખાકે કાખશ બપય
એ લશકરુ હરાન કરુદ કે શુદ્ધ સૂએ રય
વઝાન પસ મેયામહ બરે અરુદશીર
ચુનીન ગોકૂત કય શાહે દાનેશ પઝીર
૩૫૧ તો ફર્માન દેહો દુખતરે બી બેખાહુ
કે બા ફરુદે જીખસ્તે બા તાલે ગાહુ
બદસ્તે આયદત અકુસરે તાલે ગજ
કુળ ગેરુદ કરુદ અરુદવાન આન બરજ
અશ પન્હ બેશનીદો ગોકૂતારે રાસ્ત
હમઅન્દર ઝમાન દુખતરે બી બેખાસ્ત

તે એકજ દિવસમાં એવી તો સખત લડાઇ થઈ-કે સધળા હડાપણ-
વાળા શખ્સોએ અરદશીર પાસે ઝીનદાર માગ્યું.

લશ્કરની કબજાગાહમાંથી અરદશીર બાહેર નીકળ્યો-અને તીરાનો વર્ષાદ
વરસાવાના ચમકારા ઊડી રહ્યા.

જેની અંદર પાદશાહ અરદવાન ગિરેફતાર થયો-તાલે તખ્ત માટે
પોતાનો મીડો જીવ બરબાદ કર્યો.

એક ખરસાદ નામના શખ્સના હાથ ઉપર-જ્યારે તે કયદ પકડાયો
ત્યારે તેના ઘોડાની લગામ પકડીને તેને લઈ ગયા.

તેને બંદીવાન તરીકે પાદશાહ આગળ લઈ ગયા-અર્દશીરે દ્વંધી
અરદવાનને જોયો.

પાદશાહ અરદવાન તુરખ ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો તેનું તન તીરથી
ઝખ્મી હતું અને જીવ સીઆહ બન્યો હતો.

પાદશાહ અરદશીરે જલ્લાદને ફર્માવ્યું-કે “ જા અને તારા પાદશાહના
દુશ્મનને પકડ

તલવારે કરી તેની કમરના બે ટૂકડા કરી નાખ-અને દુશ્મનોનાં દિલ
ધારતી ભરેલાં કર.”

જલ્લાદ આવ્યો અને તેનો હોકમ બળ લાવ્યો તે નામદાર પાદશાહ
જેહાનમાંથી ગુમ થયો.

આ બુદ્ધાં આરમાનનાં એવાંજ કામ છે-શુ” અરદવાન કે શુ” અરદશીર
સધળા સાથે એમજ કરે છે.

જેને તે સિતારા સૂધી બિંચે ચઢાવે છે તેજ શખ્સને શેવટે કંગાળ
ધૂળમાં નાખી દે છે.

તેના બન્ને બેટાઓ પણ કયદ પકડાયા અને એવી રીતે તેનાથી
આરશતું ખાનદાન ખુવાર થઈ ગયું.

તે બન્ને જણાના પગમાં બેડી નાખીને ખુર્ચદ મરતબાના પાદશાહે
તેઓને બંદીખાનામાં મોકલ્યા

તેના બે મેટા છોકરાઓ લડાઇમાંથી નાસી ગયા-અને બક્ષાના
ફાંદામાં સપડાયા નહીં.

તેઓ રડતા રડતા હિંદુસ્તાન તરફ ચાલી ગયા-આ બાબત તવારીખ
લખવા લાયકની છે

સધળું લડાઈતું મયદાન ઘોડાની લગામેા, કમરબંદો-સધળાં લશ્કરી-
ઓનાં હુધિયાર અને સોના રૂપોથી ભરાઈ ગયું હતું.

તેણે ફરમાવ્યું-જેથી તેઓએ તે સધળું એકઠું કીધું અને પાદશાહે-
પછી સધળું લશ્કરને બક્ષેશ આપી દીધું.

હવે સધળા બુઝોગી વચ્ચેથી તખાકે જઈને-અરદવાનનાં શરીર ઉપર
લાગેલું લોહી ઘાઈ નાખ્યું.

રડતાં રડતાં તેણે તેનાં શરીર ઉપર લાગેલી લડાઈની ગઈ ઘોઈ કાઢી-
અને પાદશાહોના ધારા પ્રમાણેનું એક ફગ્મુ બનાવ્યું.

તેની ઝખ્મી છાતીને રેશમી કપડાએ ઢાંકી-અને સર ઉપર એક
કપૂરનું તાજ મૂક્યું.

એક જણ રય તરફ ગયો અને અરદવાનના રહેવાના મેહલમાં સધળે
ફરી વળ્યો

ત્યાર બાદ તખાક અરદશીર આગળ આવ્યો-અને બોલ્યો કે “ જો
દાનાઇ પસંદ કરનાર પાદશાહ !

તું હોકમ આપીને અરદવાનની છાકરીને બોલાવ કારણકે તેણી
ખૂબસુરત છે અને વળી રાજવશી તોખમની છે.

એમ કીધાથી અરદવાને મેહલત બેડી ભેગો કીધેલો ખઝાનો, તાલે
તખ્ત વગેરે તારા હાથમાં આવશે ”

તેણે તેની સલાહ અને સાચી વાત સાંભળી-અને તુરતજ તેની
છાકરીની મંગણી કીધી.

અઅથવાને ઊ બૂદ તા ચક્ર દો માહુ
તવન્ગરુ સેપહુહુ તવન્ગરુ સેપાહુ
સુએ પારસ આમહુ જે રથ નામભૂય
બરુ આસુહ અચ રન્ગ વચ ગોઠુતગૂય
યકી શારસાન કુરુ પુર કાખા બાહ
બદ્ અન્દરુ અરમહો દરતો રાહ
કે અકૂનુ ગેરાનમાયહુ હેહુકાને પીરુ
હમી ખાનદશ પુરુએ અરુશીરુ
યકી અરમહુ હુહ બીકરાન અન્દરુય
ફેરાવાન અઝાન અરમહુ પુક્રશાહ ભૂય
બરુ આવરુહ અઝાન અરમહુ આતેશકંદહુ
બરુ તાઝહુ શુહ મેહુરો જશને સદહુ
બગેરુહ અન્દરશ બાધો મયદાનો કાખ
બરુ આવર્દહુ શુહ ભયગાહી ફરાખ
સુ શુહ શાહુ બા દાનેશી ફરુરો જૂરુ
હમી ખાનદશ મરુખાન શુહરો જૂરુ
બગેરુહ અન્દરશ રુસ્તાહા બેસાખત
સુ આબાહ કદેશ કસાનરા નેશાખત
ખતઠઈ યકી ઝરુકુ દયાં બેદીહ
હમી ફૂહુ બાયેસ્ત પીશશ પુરીહ
બેબોદેન્દ મીતીનો મદાને કારુ
વઝાન ફૂહુ ખુશીહ સદ ભૂયખારુ
હમી રાન્દ અચ ફૂહુ તા શહુરો જૂરુ
શુહ આન શારસાન પુરુ સરાયો સુતુર

તે મહિનો બે મહિતા તેના મેહલમાંજ રહ્યા-પાદશાહ પોતે અને તેનું લશ્કર બન્ને તવંગર બન્યું.

પછી પાદશાહ રમથી પાસ તરફ આવ્યો-અને લડાઈની મેહનતમાંથી અને લોકોની ચક્રચારમાંથી આસાયેશ ભોગવવા લાગ્યો.

તેણે એક શેહર મેહલો અને બાગોથી ભરપુર વસાવ્યું-જેની અંદર પાણીના ચરમાંઓ, મયદાનો અને ખેતરો હતાં.

કે જે શેહરને હાલમાં નામીયો ખુદદો દેહકાન-“ ખારહો અરશીર ”ને નામે યોગબે છે.

ત્યાં એક મોટા વિસ્તારની નદી હતી-જેમાંથી સંખ્યાબંધ નેહેરો તે ખેતી લઇ ગયા.

તે નદી આગળ એક આતશકંદેહ બંધાવ્યું-અને તેમ કરીને “ જશને સદહ ” અને “ જશને મેહરગાન ” પાળવાનો રવાજ પાછો ચાલુ થયો.

તેની આસપાસ એક બાગ, એક ધાસતું મયદાન અને એક હવેલી બાંધી અને તેમ કરીને એક મોટી ઇમારત ઉભી થઇ.

જ્યારે તે દાનેશમંદ, ખુરેહમંદ અને બળવાન પાદશાહ ત્યાં રહેવા ૩૫૨ ગયો-ત્યારે પાદશાહે તેનું નામ “ શહરે જૂર ” કરી રાખ્યું.

વળી તેની ગ્રાસપાસ ગામડાંઓ વસાવ્યાં-અને જ્યારે બધું તૈયાર થયું ત્યારે તેમાં લોકોને લાવી વસાવ્યાં.

તેણે એક જગ્યાએ એક બેડી નદી બેઇ ત્યાં આગળના એક પહાડને કાપી કાઢવાની તેણે ઝર બેઇ.

તીકમ અને કારીગરોને ત્યાં લઈ જઇને-તે પહાડમાંથી એકસો નેહેર કાપી કાઢી લાવ્યો.

તે પહાડથી તે “ શહરે જૂર ” સૂધી તે નેહેરોને ચલાવી લાવ્યો-જેથી તે શેહર આબાહ થઇ થયું.

રખમે અર્દશીર બા કુદાન વ
શેકસ્ત્ર યાપ્તન.

અર્દશીરની કુદ લોકો સાથની લડાઇ
અને તેનું હારી જવું.

સેપહુહુ સુ બખાસ્ત ઝાન શારસાન
કે હુહ પીશતરુ રહુ હમહુ પારસાન
બશાહે જહાન આમદશ આગેહી
કે કુદાન નદારન્દ રાહે બેહી
હમહુ કેશવર અચ કુરુહ વયરાન શુદસ્ત
કુનામે પલંગાનો શીરાન શુદસ્ત
સેપાહી જે એસ્તખરુ બીમરુ બેપુરુહ
બેશુદ સાખતહુ તા કુનહ રખમે કુરુહ
સુ શાહુ અરુશીરુ અન્દર આમહુ ખતગ
પઝીરહુ શુદશ કુરુહ બીમરુ બજગ
યકી કારુ હુહ ખારો દુશ્વારુ ગશત
અબા કુરુહ કેશવર હમહુ યારુ ગશત
યકી લશ્કરી ગેરુહ શુહ પારસી
ફોઝનતરુ જે ગોદાને ઊ ચક્ર બસી
બયકુ રચ તા શખ બરુ આવીખતન્દ
સેપાહે જહાનદાર પુચીખતન્દ
જે બસ કોશતહો ખસ્તહુ બરુ દરતે જગ
શુહ આવરુહગુરા હમહુ ભય તગ

પાદશાહ અરશીરે જ્યારે તે શેહરમાંથી ઉઠાંગરી કરી આગળ વધ્યો-
કે જ્યાં લુધળી ઝાડીઓજ મળતી હતી.

દેશના પાદશાહ અરશીરને ખબર મળી કે કુર્દિસ્તાનના લોકો ફરી ખેડા છે,

તમામ દેશ તેઓને હાથે વચરાન થઇને-ચિતા વાયો અને સિંહોનું રહેઠાણ થયું છે,

ત્યારે તે એસ્તખમાંથી પુષ્કળ લશ્કર લઈ ગયો-અને કુર્દ લોકો સાથે લડવાની તૈયારી કીધી.

જ્યારે પાદશાહ અરશીર છેક તેઓની નજદીક આવી લાગ્યો-ત્યારે અસંખ્ય કુર્દ લોકો તેની સાથે લડવા સામે આવ્યા.

જેથી આતું એક તુચ્છ જેવું કામ હવે મુશ્કેલ થઈ પડ્યું-ત્યાંનો ૩૫૩ સધળો મુલક કુર્દ લોકોનો મદદગાર બન્યો.

પાર્સના લોકોનું એક લશ્કર એકઠું થયું-જે તેના લડવૈયાઓ કરતાં એક ઉપર ત્રીસ ધણું વધારે હતું.

આખો દહાડો રાત સુધી લડાઈ ચાલી-અને પાદશાહનું લશ્કર નાસી ગયું.

ધણાક માયાં ગયલા અને ઝખમી થયલાઓને સળબે તે લડાઈનાં મયદાન ઉપર-જવા આવવાની જગ્યા રહી નહીં.

જેજી આન શાહુ બા ખાર માયહુ સેપાહુ
 નજીદ નામદારી બરાન રજમગાહુ
 એ ખુરશીરે તાબાનો અજ અર્દે ખાકુ
 બખાનહા શુદ અજ તેશનગી ચાકુ ચાકુ
 હમાનગાહુ દેરફરી બરુઆવરુદ શખ
 કે બેરાનહ આન જંગો જુશો જલખ
 યકી આતેશી દીદ બરુ સુએ ફૂલ
 બેયામહ જહાનદાર બા આન ગોરુહ
 સુએ આતેશ આવરુદ રૂય અરુદશીર
 અબા અન્દકી મર્દે બરુનાઓ પીર
 સુ તંગ અન્દર આમહ શબાનાન બુદન્દ
 ફેરુદ આમહ અજ અરુપ શાહો સેપાહુ
 દહાન શાન પુર અજ ખાકે આવરુદગાહુ
 અઝીશાન સયુક્ત અરુદશીર આખ ખારત
 યકાયક બેબોરુદ બા આખ ખારત
 બેયાસુરો લખતી ચરીદ આન્યે દીદ
 શમે તીરહુ ખકૂતાન એ બરુ દરુ કશીદ
 એ ખકૂતાને શાયેસ્તાહ બુદ બેસ્તરશ
 બબાલીન નેહાદ આન કઈ મેલકુરશ
 સપીદહુ સુ સરુ જહ એ દર્યાએ આખ
 સરે શાહે ઈરાન બરુ આમહ એ ખાખ
 બેયામહ બબાલીને ઊ સરુ શબાન
 કે બહ દુર પાદ અજ તો રૂએ શબાન
 એ બહ બુદ કીનુ લાય રાહે તો બુદ
 એ ખકૂતાન હમાન ખાખગાહે તો બુદ
 બેપુરસીદ અઝાન સરુ શબાન રાહુ શાહુ
 કસ ઈદરુ કુલ યાબમ આરામગાહુ
 ચુનીન દાદ પારોખ કે આબાદ લાય
 નેશાબી મગરુ બાશદત રહુનુમાય
 અઝીદરુ કુનુન ચાર ફર્સંગ રાહુ
 સુ રફતી પદીદ આયદ આરામગાહુ
 ૩૫૫ વઝાન રૂય પયવસ્તેતુ શુદ દેહુ બહેહુ
 બહરુ દેહુ યકી નામબરુદાર મેહુ
 સુ બેશનીદ અઝાન સરુ શબાન અરુદશીર
 બેબોરુદ અજ રમહુ રાહુબરુ અન્દ પીર
 સેપહુબુદ એ ફૂલ અન્દર આમહ બહેહુ
 અઝાન દેહુ સયુક્ત પીરી ઊ રફત મેહુ
 સવારાન ફેરેસ્તાહ બરુનાઓ પીર
 અઝાન લાય તા ખુરરુએ અરુદશીર
 સેપહુરા સુ આગાહી આમહ એ શાહુ
 હમહુ શાહ, દેલ બરુ બેરેફતન્દ રાહુ
 બકુદાન ફેરેસ્તાહ કારુઆગેહાન
 કે તા કારે ઈશાન બેલુયદ નેહાન
 બેરફતન્દ પૂયાનો ખાજ આમદન્દ
 બરે શાહે ઈરાન ફરાજ આમદન્દ
 કે ઈશાન હમહુ નામ બુદયન્દો શાહ
 નદારહ કસી બરુ દેલ અજ શાહુ યાદ
 બેરાનન્દ કન્દરુ સેતખરુ અરુદશીર
 કોહન ગરેતો શુદ બખે બરુનાશ પીર

તે લડાઈનાં મયદાન ઉપર થોડાક ખુવાર બનેલા સિપાહો સાથ પાદ-
 શાહ અરદશીર સિવાય બીજો કોઈ પણ નામદારી ભર્યા શખ્ત રહ્યો નહોતો.
 સરજની ગર્ભાથી અને ઝમીન ઉપરથી ઉડી રહેલી મૂળથી-તરસને
 લીધે તેઓની ઝખાન ફાટ ફાટ થતી હતી.

તેવામાં રાતે પોતાનો ઝુંડો ઉઠાવ્યો-કે જેથી તે લડાઈ તેમજ જોરા
 અને ધરપકડ નરમ પડે.

તે વખત પહાડની કઢણે આવતા સઘળા દેખાયા-જેથી પાદશાહ
 અરદશીર પોતાનાં લશ્કર સાથે તે તરફ ગયો

થોડાક જવાન અને છુટ્ટા શખ્તો સાથ-અરદશીર તે બળતાં તરફ
 આવ્યો

ન્યારે તે નઝદીક આવ્યો ત્યારે માલુમ પડ્યું કે તેઓ તો બરવાડો
 હતા-અને મોઢાં બકરાંની પાસબાની કરતા હતા.

પાદશાહ અને લશ્કર થોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યું તેઓનાં મોઢાં લડાઈ-
 ગાહની ખાકથી ભરેલાં હતાં.

અરદશીરે તેઓ પાસે તુરત-પાણી માગ્યું-તેઓ સઘળાઓ પાણી
 સાથે છાશ લઈ આવ્યા.

તેણે આરામશ લીધી અને જે કાંઈ મળ્યું તે થોડું ધણું ખાધું-
 અને સીઆહ રાતે પોતાનાં બદન ઉપરથી બખતર કાઢી નાખ્યું.

તે બખતરનું તેણે યોગ્ય બિઝાનું બનાવ્યું-અને પાદશાહી કોસાહને
 તકરો ધીધા.

ન્યારે પાણીના દર્યામાંથી સવારની સફેદીએ પોતાનું સર બાહર
 કાઢ્યું-અને ઈરાનના શાહનું સર ખાકમાંથી બેદાર થયું,

ત્યારે બરવાડાને સરદાર તેનાં બિઝાના આગળ આવી-બોલ્યો કે
 “તારેથી રાત અને દહાડો બંદી દુર હોવો !

તને એવી તે શું હાનિ પુગી કે તું આ તરફ આવ્યો-અને આ
 બખતરનો બિસ્તારો બનાવેલો પડ્યો ?”

ત્યારે પાદશાહે તે બરવાડાને સરદાર પાસેથી પોતાનો માર્ગ પૂછ્યો-
 કે “અહીંથી હવે મને ઉતારાની જગ્યા કયાં મળશે ?”

તેણે જવાબ દીધો કે “બોમિયા વગર તને ઉતારાની જગ્યા કેથે
 પણ મળી શકશે નહીં.

ન્યારે તું અહીંથી ચાર ફર્સંગ રાહ કાપશે ત્યારે તને ઉતારાની
 જગ્યા મળશે.

તે તરફથી એકેકની પૂઠે સઘળાં ગામડાંઓ આવરો-તે દરેક ગામડાંને
 એકેક નામદારી ભરેલો વડો ઉપરી છે.”

ન્યારે અરદશીરે પેલા બરવાડાને સરદારથી એવું સાંભળ્યું-ત્યારે
 ગોવાગિયામાંથી કેટલાક છુટ્ટાને બોમિયા તરીકે લીધા.

પાદશાહ પહાડ ઉપરથી ગામડાંમાં આવ્યો-તે ગામડાંને સરદાર
 શેતાબ તેની પાસે ગયા.

અને તે જગ્યાએથી કેટલાક જવાન અને છુટ્ટા સવારોને ખુરદો
 અરદશીર તરફ મોકલ્યા.

ન્યારે લશ્કરને પાદશાહ આવ્યાની ખબર મળી ત્યારે તેઓ સઘળા
 ખુરાહાલ દિલે તે તરફ આવવા માટે નીકળ્યા.

વળી તેણે કુદ લોકો માટે બસુસો મોકલ્યા-કે ખાનગી રીતે તેઓનાં
 કામની તપાસ રાખે.

તેઓ દોડતા ગયા અને પાછા ઈરાનના પાદશાહની નઝદીક પાછા
 આવ્યા,

અને બોલ્યા કે “તેઓ સઘળા પોતાની બડાહ હાંકે છે અને ખુરાહાલ
 રહેલા છે-કોઈ પણ શખ્ત પાદશાહ તરફની યાદ પોતાના દિલમાં ધરાવતું નથી.
 તેઓ એમ સમજે છે કે એસ્તખમાં અરદશીર-નબળો પડી ગયો છે
 અને તેનું ખીલતું નસીબ કમર્ધ ગયું છે.”

થુ બેશનીહ શાહુ આન સંખુન શાહુ ગશ્ત
ગુઝરેતહુ સંખુન અરુ દેલશ આહુ ગશ્ત
ગુઝીન કંરુહ અઝાન લશકરે નામદાર
સવારાને શરશીરુઝન સેહુ હઝાર
કમાનદાર આ તીરે તરુકશ હઝાર
બેયાબરુહ આ ખીશતન શહુરયાર

જ્યારે પાદશાહે તે વાત સાંભળી ત્યારે તે ખુશી થયો-અને આગળ
બનેલો બનાવ તેનાં દિલ ઉપરથી બૂસાધ ગયો.

તેણે તે નાખીયાં લશકરમાંથી તલવાર મારનારા ત્રણ હઝાર સવારો ૩૫૬
ચુંટી કાઢ્યા.

અને તીર અને તરકશ સાથના કમાન રાખનારા એક હઝાર સવારો
પણ-પાદશાહે પોતાની સાથે લીધા.

શખીખૂન કર્દને અર્દશીરુ અરુ સરે
કુર્દાનુ વ શેકસ્તુ દાદનુ ઈશાનરા.

અર્દશીરુનું કુર્દ લોકો ઉપર શખીખૂન મારવું
અને તેઓને શિકસ્ત આપવી.

થુ ખુરશીહ શુહ અરુહ લશકરુ બેરાનહ
કસીરા કે નાબોર્દની ખુહ બેમાનહ
થુ શખ નીમહુ ખુઝરેતો તારીકુ શુહ
જહાનદાર આ કુરુહ નચદીકુ શુહ
હમહુ દશત અઝીશાન પુરુ અચ ખોકુતહુ દીહ
યકાયકુ દેલે લશકરુ આશોકુતહુ દીહ
થુ આમહુ સેપહુખુહ બબાલીને કુરુહ
એનાનુ ખારએ તીચતગુરા સેપુરુહ
અરુ આહીખત શરશીરો અન્દર નેહાહ
ગેયારા એ ખૂન અરુ સરુ અકુસરુ નેહાહ
હમહુ દશત અઝીશાન સેરા દરેત ગશ્ત
અરુએ જમીન ગરુહ અરુ અરેત ગશ્ત
બેચન્દાહુઝી જીશાન ગેરેકુતારુ શુહ
સુતોરુગીઓ નાબેખ્રદી ખારુ શુહ
હમહુ ખૂમહા શાનુ બતારાજ દાહ
સેપહુરા હમહુ અહરહો તાજ દાહ
થુનાનુ શુહ કે દીનારુ અરુ સરુ બતશત
અગરુ પીરુ મર્દી બેબોર્દી બદરેત
નકર્દી બદીનારે ઊ કસ નેગાહુ
એ નીકુઅખતરે રુચ વચ દાદે શાહુ
એ મર્દી નકરુહ ઊ બરાનુ શહુરુ ફખરુ
ગુઝીઝાન બેયામહુ બશહુરે સેતખરુ
બેકરુમુહ કંરેપાન બનીરુ કુનીહ
સેલીહે સવારાનુ બી આહુ કુનીહ
તનુ આસુદહુ દારીહ યકુસરુ બબચમ
કે રુહ આચહ અન્દીશએ રુએ રચમ

દેલીરાન બેખુર્દનુ નેહાદનહ સરુ
થુ આસુદહુ શુહ યુરુહગાહુ અચ કમરુ
પુરુ અન્દીશએ રચમ શુહ અરુશીરુ
થુ ઈનુ દારેતાનુ બેશનવી યાહુ ગીરુ

જ્યારે ખોરશીહ અરેત પાગ્યે ત્યારે તેણે લશકર ચલાવ્યું-અને જે
કોઈ કે લડવા લઈ જવા લાયક ન હતા તેઓને ત્યાંજ રાખ્યા.

જ્યારે રાત અરેધી પસાર થઈ અને અંધારું પડ્યું-ત્યારે પાદશાહ
કુર્દ લોકોની નજદીક જઈ પુગ્યો.

તમામ મયદાન તે બંધાયલાઓથી ભરેલું બેધું-અને પોતાનાં લશકરનાં
દિલ પણ ઉરેકરાયલાં ગેયાં.

જ્યારે પાદશાહ તે કુર્દોનાં માથાં આગળ આવ્યો-ત્યારે તેણે પોતાની
લગામ તેજ ચાલના ઘોડાને સોંપી લીધી.

તેણે તલવાર ખેંચી તેઓની અંદર જઈ પડ્યો-અને ઘાસનાં સર
ઉપર લોહીનું તાજ મૂક્યું.

તમામ મયદાન માથાં ગયલાઓનાં માથાં અને હાથોથી ભરાઈ ગયું
હતું-અને જમીનની સપાટી ઉપર ફળ ઢંકાઈ ગઈ હતી.

તેઓમાંથી અસંખ્ય કથદ પકડાયા-તેઓની હેંકરાઈ અને નાદાની
નીચી પડી.

તેઓનો તમામ મુલક તેણે તારાજ કીધો-અને પોતાનાં લશકરને
પૈસાની થેલીઓ અને તાલે બક્ષેશ આપ્યાં.

તે વખતથી એવું બન્યું કે અગર કોઈ જુદોટો રાખસ પણ તરત ભરીને ૩૫૭
દીનાર માથા ઉપર મૂકી જંગલમાં લઈ જતો,

તો પાદશાહ અરદશીરના નેક સેતારાનાં ઓરે અને તેના અદલ
ઈન્સાફે-તેના દીનાર ઉપર કોઈ નર નહોતું કરતું નહોતું.

તે ઈલાકામાં તે પોતાની બહાદુરીની ઘોટાઈ મારવા થોભ્યો નહોતો-
પણ જાણે કાંઈ બન્યુંજ નહોતું હોય તેમ એસ્તખ્રમાં ચાલી આવ્યો.

તેણે હોકમ કીધો કે “ઘોડાઓને આરામ આપો-અને સવારોનાં
હથિયારો સાફ કરી મૂકો.

અને સધળાઓ ખુશીની મજલેસ ભરી પોતાનાં તન આસાયેશમાં
રાખો-કે કદાચ ઘોડાજ વખતમાં વળી પાછો લડાઈના દહાડાને વિચાર
આવી લાગે.”

જેથી લડવૈયાઓ ખાવા પીવા પડ્યા-અને જ્યારે કમરબંદોથી તેઓની
કમરને આસાયેશ મળી ચૂકી,

ત્યારે અરદશીર પાછો લડાઈના વિચાર ભરેલો બન્યો-જ્યારે ટું આ
દારેતાન સાંભળે ત્યારે યાદ રાખજે.

દાસ્તાને હકૂતવાદ વ સર- ગુજરતે કેમ્.

હકૂતવાદની દાસ્તાન અને કીડાનો અહવાલ.

૩૫૮

એબીન ઈન્ શેગેકૂતી કે દેહકાન્ એ ગોકૂત
અદાનગહ કે બુકુશાહ રાજ અજ નેહોકૂત
એ શહરે કુળરાન અદયાએ પારસ
કે ગૂયહ એ બાલાઓ પહુનાએ પારસ
યકી શહર યુહ તગો મદૂમ બસી
એ ફરોશ યુદી ખુદને હર કસી
અદાન શહર હોખતર ફેરાવાન યુદી
કે બી કામ જૂયન્દએ નાન યુદી
બયકૂચ નચદીકૂ તરૂ બૂહ ફૂ
શુદન્દી હમહૂ હોખતરાન હમગોરૂહ
અઝીન હર યકી પુખહૂ બોદી બસન્ગ
યકી દૂકદાની એ ચુએ અદન્ગ
અદરવાજહૂ - હોખતર શુદી હમગોરૂહ
અરામાન અઝાન શહરૂ તા પીશે ફૂ
બરૂ આમીખતન્દી ખુરેશહા બહમ
નખૂદી બખૂરહ અન્દરૂન બીશે કમ
નરકૂતી સખૂન ગોકૂતન અજ બાએ અરૂ
અઝાન પુખહૂ શાન બૂહ જન્ગો નખૂરહ
શુદન્દી શાખાનગહ સુએ ખાનહૂ બાજ
શુદહૂ પુખહૂ શાન રીસ્માને દરાજ
અદાન શહરૂ બીચીઝો ખુરૂમ નેહાહ
યકી મરૂહ યુહ નામે ઊ હકૂતવાદ
બહીન યુનહૂ બરૂ નામે ઊ બરૂ ચે રકૂત
અઝાન રકૂત ફરા પેસરૂ બૂહ હકૂત
ગેરામી યકી હોખતરશ બૂદો બસ
કે નુશોદી ઊ હોખતરાનરા બકસ
૩૫૯ યુનાન બૂહ કે રૂઝી હમહૂ હમગોરૂહ
નેશરેતન્દ બા ફૂક દર પીશે ફૂ
બરૂ આમીખતન્દ આન કુળ દારેતન્દ
બગાહે ખુરેશ ફૂક બુઝાશતન્દ
યુનાન બૂહ કે ઈન્ હોખતરે નીકૂખખ
યકી સીખ અકૂગન્દહ બાહ અજ દેરખ
બરૂહ બરૂ બેદીઝો સખૂકૂ બરૂ ગેરેકૂત
કુનૂન બેશનવ ઈન્ દારેતાને શેગેકૂત
સુ આન ખૂખરેખ મીવહૂ અન્દરૂ ગઝીહ
યકી દરસેયાન કેરૂમ આગન્દહ દીહ
બઅન્ગુશત અઝાન સીખ બરૂદારેતન્દ
અદાન ફૂકદાન નરૂમ બુઝાશતન્દ
ચુ બદાશત ઝાન ફૂકદાન પુખહૂ ગોકૂત
ખનામે ખોદાવન્દે બી યારે બેકૂત
મન્ એમરૂજ અઝીન અખતરે કેમ્ સીખ
બરેશતન્ ગુમાયમ શુમારા નેહીખ
હમહૂ હોખતરાન શાદો ખન્દાન શુદન્દ
કુશાદહૂ શેખો સીમ દન્દાન શુદન્દ

ન્યારે દેહકાને દાનેશ્વરે બેદ ખુદો કીયો છે તો તું બે કે તેણે
કેતીક નવીન તવારીખ લખી છે ?

પાર્સના દયાં આગળ આવેલાં કુનરાન શેહર કે બે પાર્સના બેઠણ
લાખ્યું પોહોણું હતું તે માટે કહે છે,

કે તે એક ગીચ વસ્તીવાળું નાનું શેહર હતું-અને સધળાઓ મેહ-
નત મનુરી કરી પેટ ભરતા હતા.

તે શેહરમાં ધણી છોકરીઓ એવી હતી કે જે ગરીબડી હતી અને
પોતાનું ગુજરાન કરતી.

તે શેહરની એક બાજુએ પહાડ ધણી નજીક આવેલો હતો ન્યાં
સધળી છોકરીઓ ભેગી થતી હતી.

દરેક છોકરી કાંતવા માટે તે પહાડ આગળ કે તથા અદગનાં ઝાડનાં
લાકડાંને બનાવેલો રેંટિરો પોતાની સાથે લઈ જતી હતી.

તે છોકરીઓ શેહરના દરવાજા ઉપર એકઠી થતી હતી-અને પછી તે
શેહરમાંથી પેલા પહાડ સુધી જતી હતી.

તેઓ પોતાનું ખાવાનું સધળું ભેગું કરતી હતી અને ખાવામાં કથું
વધતું બોણું નહીં રાખતી હતી.

ખાવા પીવાની કે સૂવાની વાત તેણીઓ કરતી હતી નહીં-તેણી
ઓની લડત અને નામના કે કાંતવામાં જ હતી.

તેઓ રાત પડતાં પેલા રૂંડ પુષ્કળ સૂતર બનાવી ધર તરફ પાછી
ફરતી હતી.

તે શેહરમાં એક ગરીબ સ્થિતિનો ખુશ મિત્રાઈ હકૂતવાદ નામનો
શખ્સ રહેતો હતો.

તેનું આવી રીતનું નામ શા માટે પડ્યું હતું? -તે એટલા માટેજ
પડ્યું હતું કે તેને રાત છોકરા હતા.

તેને બસ એકજ વહાલી દીકરી હતી-કારણકે તે છોકરીઓને હજી
ગણતો હતો નહીં.

એવું થયું કે એક દહાડો સધળી છોકરીઓ એકઠી થઈ-ચખેાં લઈ
પહાડ આગળ ભેટેલી હતી.

જે કાંઈ સાથે ખાવાનું લાવી હતી તે બધું ભેગું કીધું-ખાવાની
વખતે રેંટિયો ઊંચો મૂક્યો.

હવે થયું એમ કે પેલીજ નેકબખત છોકરીએ-પવને કરી પડી ગયલું
એક સેબકળ,

રસ્તા ઉપર પડેલું ભેગું અને તેણીએ તે શેતાબ જંચકી લીધું-હવે
તું એની ગ્યા અબયખ જેની દારેતાન સાંભળ.

ન્યારે તે ખૂબસૂરત ચેહરાની છોકરીએ પેલું ફળ કરડ્યું-ત્યારે તેની
વચ્ચે એક કીડો પડેલો જોયો.

તેણીએ પોતાનાં આગળાંએ કરી તે સેબકળમાંથી તેને કાઢી-ધીરેથી
પેલા ચરખા ઉપર મૂક્યો.

ન્યારે તેણી પાછી કે કાંતવા લાગી ત્યારે બોલી કે “ખોદાતાલા કે
જેનો કોઈ દોસ્ત કે સાથી નથી તેનાં નામની મદદથી,

આ સેબકળમાંના કીડાના નસીબે કરીને આજે-હું તમામ કે કાંત-
વામાં એક અદ્ભુત પરાક્રમ કરી દેખાડીશ.”

એ સાંભળી સધળી છોકરીઓ ખુશહાલી કરવા અને હસવા લાગી-
તેઓના ચેહરા હસતા થયા અને રૂપેરી દાંત દેખાવા લાગ્યા.

હો અન્દાન્ કે રેશ્તી બઝી બેરેશ્ત
શુમારશ હમી બર ઝમીન્ બર નેવેશ્ત
વઝાનના બેયામહ બકેદારે દૂદ
બમાદર નમૂદ આન્ કુલ રેશ્તહ બૂદ
બર આફીન કરૂદ માદર બમેહૂર
કે બર ખુદી અય માહે ખુરશીદ બેહૂર
બશબગીર ચૂન્ રીરમાન્ બર શુમેરૂદ
હો અન્દાન્ કે હર રૂઝ બોદી બેબારૂદ
શુ આમદ બરાન્ આરહુલૂય અન્બુમન્
બરેશ્તન્ નેહાદ ઊ દેલો જાનો તન્
ચુનીન્ ગોકૂત બા નામવર હોખ્તરાન્
કે અય માહુચ્યાને નીકુઅખ્તરાન્
મન્ અચ અખ્તરે કેરૂમ અન્દાન્ તરાચ
બેરેશ્તમ કે નીઝમ નેયાયદ નેયાચ
બેરેશ્ત આન્ કુલ બોદેહુ ખુદ પીશ અઝાન્
બકાર આમરી ગર ખુદી બીશ અઝાન્
સુએ ખાનહુ બોરૂદ આન્ તરાજી કે રેશ્ત
દેલો મામે ઊ શુદ ચુ ખુરશ્મ બેરેશ્ત
હમી લખ્તગી સીબ હર બામદાદ
પરીચ હોખ્તર બઆન્ કેરૂમ દાદ
વઝાન્ પુરબૂદ હરૂચ્ચ કદી ફોચૂન્
બેરેશ્તી હમી હોખ્તરે પુર ફોચૂન્
ચુનાન્ ખુદ કે ચક્ર રૂઝ મામે પેદર
બેગોકૂતદ બા હોખ્તરે પુર હેનર
કે અન્દાન્ બેરીસી મગર બા પરી
ગેરેકૂતરેતી અય પાક તન્ ખાહરી
સખુક સીમતન્ પીશે માદર બેગોકૂત
અઝાન્ સીમો આન્ કેમક અન્દર નેહોકૂત
હમાન્ કેરૂમ ફરૂશખ બદીશાન્ નમૂદ
ઝનો શુચરા રઉશનાદ ફેચૂદ
બકાલી ગેરેકૂત ઇન્ સચુન્ હકૂતખાદ
ઝે કારી નકદી બદેલ હીચ યાદ
મગર અખ્તરે કેરૂમ ગોકૂતી સોખન્
બર નવ શુદી રૂઝગારે કોહન્
ચુનીન્ તા બર આમદ બરીન્ રૂઝગાર
ફોરૂજદહ તરૂ ગશ્ત હર રૂઝ કાર
મરાન્ કેરૂમરા ખાર તુઝાશ્તદ
બખુદનશ નીકૂ હમી દાશ્તદ
તન્આવર શુદ આન્ કેમો નીકૂ ગેરેકૂત
સરો પોશ્તે ઊ રંગે નીકૂ ગેરેકૂત
હમી તન્ગ શુદ દૂકદાન્ બર તનશ
ચુ ચુકે સેયહુ ગશ્ત પીરાહનશ
બચુશ્ક અન્દરૂન્ પચકરે અઅફરાન્
બરો પોશ્તે ઊ અચ કરાન્ તા કરાન્
યકી પાક સન્દૂક કદેશ સેયાહુ
બદ અન્દરૂન્ સાખ્તશ જાયગાહુ
ચુનાન્ ખુદ કે દર શહૂર બી હકૂતખાદ
નગોકૂતી સચુન્ કેસ બબીદાદો દાદ
ફરાચ આમદશ અર્જો આઝર્જો ચીચ
તવન્બર શુદ આન્ હકૂત ફર્જદ નીચ

પણ બેટલું દરરોઝ તે કાંતતી હતી તેવું બેવડું તેણીએ કાંત્યું-અને તેના હિસાબ ઝમીન ઉપર માંડતી ગઈ.
પછી ત્યાંથી ઝડપથી ઘર આવી-જે કાંતેલું હતું તે પોતાની માદરને ૩૧૦ બતાવ્યું.

તેની માએ તેની ઉપર મોહબતથી દુઆ કીધી-કે “ઓ ખોરશીદના ચેહરાના માહતાબ! ધણેજ દેક કીધું.”

સવારે જ્યારે તેણીએ સૂતરના બાગ કાઢ્યા-ત્યારે દર રોઝ લઈ જતી હતી તેનાં કરતાં બેવડા કાઢીને લઈ ગઈ.

તેણી જ્યારે પેલી કામે લાગેલી ટાંગકીની નજીક આવી-ત્યારે તેણીએ કાંતવા ઉપરજ પોતાનું દિલ અને ચિત્ત લગાડ્યું.

પછી તેણીએ પેલી નામવર છોકરીઓને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “ઓ બાઅશાળી માહતાબને ચેહરેની અકરતો!

મેં આ કીડાનાં નસીબે એટલાં તે કાંતવાં સૂતરનાં-કાંત્યાં છે કે મને વધારે કાંતવાની હાજતજ રહી નથી.”

તેણી જેટલો રૂ ધરથી લઈ ગયલી હતી તેટલો સધળો કાંત્યા-જે વધારે લઈ ગઈ હતો તે તે પણ કાંતી નાખતો.

તેણી જે કાંઈ કાંતેલું હતું તે ઘર લઈ ગઈ-તેની માનું દિલ એથી ખુશી ભરેલાં બેહેશ્તની માફક થયું.

પેલી ખૂબસૂરત છોકરી દર બામદાદે તે કીડાને જરા જરા સેબકજ આપતી હતી.

પેલો રૂ લઈ જવામાં તેણી ગમે એટલો વધારો કરતી તે પણ તે ચારા ભરેલી છોકરી તે કાંતી નાખતી હતી.

એવું બન્યું કે એક દહાડો તેણીનાં માબાપે પોતાની હોનર ભરેલી ૩૬૧ બેઠીને કહ્યું,

કે “ઓ પાક તનની બેઠી! તું રોઝનું કેટલું બધું સૂતર કાંતે છે? - શું કાંઈ પરી સાથ તેં સહિયાર માંડ્યું છે?”

જેથી તુરત તે રૂપેરી બદનની છોકરીએ પેલાં સેબકજની અને તેમાં છપાયેલા કીડાની વાત મા આગળ કીધી.

તેમજ તે બાઅશાળી કીડો તેઓને બતાવ્યો-જેથી માટી બૈયર ધણું ખુશી થયાં.

હકતવાદે આ વાતને સારા શુગળ તરીકે ગણી-પોતે કાંઈ પણ ધંધો કરવાની દરકાર કરતો હતો નહીં.

પણ કીડાના નસીબે તેનો જૂનો વખત પાછો નવો થયો હતો તે વિધેનીજ વાતો કરવા લાગ્યો.

એવી રીતે એ ઉપર થોડોક વખત નીકળી ગયો-અને દર રોઝ તેનો ધંધો વધારે ધીકતો થતો ગયો.

તેઓ તે કીડાને તુચ્છ સમજતાં ન હતાં-પણ તેને સારી પંખે ખોરાક આપી ઉછરતાં હતાં.

જેથી તે કીડો ફરબે બનતો ગયો અને કૌવત પકડતો ગયો-તેનાં સરનો અને પીઠનો રંગ પણ સોદો બનતો ગયો.

હવે પેલો ચખેા તેને નાનો પડવા લાગ્યો-તેની ચામડી કેરતુરી જેવી કાળી બની.

તેની છાતી અને પીઠ ઉપર એકે નાકેથી બીબાં નાકાં સૂકી-તે ૩૬૨ કેરતુરી જેવી ચામડીમાં કેસરને રંગતા છાંટા દેખાવા લાગ્યા.

તેને માટે એક સુંદર કાળી પેટી બનાવી-અને તેની અંદર તેનું રહેઠાણ કીધું.

મામલો એવો થઈ પડ્યો કે આખાં રોહરમાં બલાં કે ખૂરાં દરેક બાબ-તમાં કાંઈ પણ શખ્સ હકતવાદ સિવાય બીબાં કાંઈની સલાહ લેતો હતો નહીં.

એથી કરી તેનો માન મરતબો, ઈઝત આબરૂ અને પેસો ટકો વધી પડ્યો-તેના સાતે છોકરાઓ પણ તવંગર બન્યા.

યકી ખીરુ ખુદ અન્દરાન શહુરે ઊય
સરકાચ ખા લશકરે આખરુય
ખહાનહુ હમી સાખત ખર હકૂતવાહ
કે દીનારુ બેસ્તાનહુ અચ ખહ નેહાહ
ખસી નામદાર અન્બુમનુ શુદ ખરુય
ખરાનુ હકૂત ફરંગે પયકારુ નહુય
એ શહુરે કુતરાન ખર આમહ નહીરુ
બેરકૂતહ ખા નીહોડા તીધો તીરુ
હમી રકૂત પીશ અન્દરુન હકૂતવાહ
ખજગુ આમદો દાદે મદી બેદાહ
હમહુ શહુરુ બેગરેકૂતો ઊરા બેકોશત
ખસી ગઊહરે ગન્જશ આમહ ખસોશત

૩૧૩ ખનઝદીકે ઊ મદુમ અન્બુહુ શુદ
એ શહુરે કુતરાનુ સુએ ફરુ શુદ
યકી ફેશ બેકરુદ અચ ખરે તીધે ફરુ
શુદ આનુ શહુરુ ખા ઊ હમહુ હમ ગોરુહ
નેહાદહુ ખરાનુ ફેશ દરે આહનીન
હમ આરામ ગહુ બૂદો હમ જાએ કીન
યકી ચશમઈ બૂદ ખરુ ફરુસારુ
એ ખખત અન્દરુ આમહ મેયાન હસારુ
યકી ખારઈ કરુદ ગેરુદ અન્દરશ
કે ખીના ખહીદહુ નદીદી સરશ
સુ આનુ કેરુમરા ગશત સન્દુક તન્ગ
યકી હઉચ કદંદહુ ખરુ ફરુ સન્ગ
સુ સાડજો સન્ગ અચ હવા ગશત ગરુમ
નેહાદહુ કેરુમ અન્દરુ નરુમ નરુમ
સુનાનુ શુદ કે દારન્દહુ હરુ ખામદાહ
બેરકૂતી દવાનુ અચ ખરે હકૂતવાહ
લવીદી ગુરેજશ અલકુ સાખતી
પરાગન્દહુ કેરુમ આનુ બેપદાખતી
ખરુઆમહ ખરીન કારુ ખરુ ચન્દ સાલ
સુ પીલી શુદ આનુ કેરુમ ખા શાખો યાલ

૩૧૪ સુ ખુજશત યકુ ચન્દ ખરુ હકૂતવાહ
મરાનુ હેસ્તરા નામ કેમીનુ નેહાહ
હમાનુ દોખતે ખુરુમ નેગહુદારે કેરુમ
પેદરુ ગશત જન્ગી સેપહુદારે કેરુમ
બેયારાસ્તન્દશ દખીરે વઝીરુ
ગુરેજશ ખુદી ખુદો શહુદો શીરુ
સેપહુખુદ ખુદી ખરુ દરશ હકૂતવાહ
હમાનુ પુસેશ અચ કારે ખીદાદો દાહ
એ દયાએ ચીનુ તા એકેમીનુ રસીહ
હમહુ રૂએ દર્યા સેપહુ સુસ્તરીહ
પેસરુ હકૂત ખા તીહજનુ દહુ હઝારુ
હમાનુ ગન્જ ખા આલતે કાઝારુ
હરાનુ પાહશા ફે કશીદી ખજગુ
સુ રકૂતી સેપાહશ ખરે કેરુમ તન્ગ
શેકસ્તહુ શુદી લશકરી કામદી
સુ આવાએ ઈનુ દાસ્તાનુ બેશનદી
સુનાનુ શુદ ફેએ નામવરુ હકૂતવાહ
કે ગેદશ નેયારસ્ત બુરખીહ બાહ

તે શેદરમાં લશકર સાથેનો એક આખરુયનો સરકાર હાકેમ હતો.

તે પેલા નીચ બુન્યાદના હકૂતવાદ પાસેથી પેસા એ કાવા માટે છેડતી શોધવા લાગ્યો.

પણ ખીન નામદારી બરેલા લોકો તેની તેમજ તેના સાતે લડાયક બેટાઓની તરફેનમાં થઈ ગયા.

કુતરાન શેદરમાંથી કરનાવના પોકાર હકયા તેઓ નેત્રા, તલ્લવાર અને તીર સાથે તે હાકેમની સામે ગયા.

હરોલમાં હકૂતવાદ ચાલતો હતો તે લડાઈમાં હતર્યા અને પોતાની મદદનીશોને પુરેપુરો ઈન્સાફ આપ્યો.

તેણે તમામ શેદર છતી લીધું અને હાકેમને મારી નાખ્યો-જેથી તેનાં પુત્રજ ગોહરો અને ખઝાનો હકૂતવાદના હાથમાં આવ્યો.

હવે લોકો એની આગળ આવી બેમાં થયાં તે કુતરાન શેદરમાંથી પહાડ તરફ ગયા.

તેણે પહાડની બુલંદી ઉપર એક કિલ્લો બાંધ્યો આખું શેદર તેની સાથે ટોળું થઈને ત્યાં ગયું.

તે કિલ્લાને લોકોને દરવાજો મૂક્યો તેમાં રહેવાની તેમજ લડાઈ કરવાની જગ્યા પણ બનાવી હતી.

તે પહાડ ઉપર એક મીડાં પાણીનો ચરંબા હોતો જે સારે નસીબે કિલ્લાની વચ્ચે આવ્યો હતો.

તે કિલ્લાની આસપાસ ફરતો એક કોટ કબો કીધો કે જેને મથાળે નત્રર પણ પુગી રક્ષિત ન હતી.

હવે જ્યારે પેલા કીડાને પેટી નાની પડવા લાગી-ત્યારે પહાડ ઉપર પત્યરની એક હોઝ બાંધી.

જ્યારે તે પત્યરો અને ચૂનાકામનું પ્લાસ્ટર હવાથી સૂકાઈ રહ્યું-ત્યારે પેલા કીડાને ધીરેથી પેલી હોઝમાં મૂક્યો.

હવે એનો ધારો હતો કે દર રોજ સવારે તેનો રમિયાળ હકૂતવાદ આગળથી શિતાળ જતો.

અને એક દેગ બરીને ચાવલનો ખોરાક તૈયાર કરતો-અને તેની આગળ વેરી દેતો જે પેલા કીડો સથળા પુરા કરી જતો.

એ ઉપર કેટલાંક વર્ષ નીકળી ગયાં અને પેલા કીડાની ગર્દન અને હાથ પગ હાથીના જેવા બન્યા.

થોડા વખત પછી હકૂતવાદે તે કિલ્લાનું નામ “કેમીન” પાડ્યું.

પેલી ખુશી બરેલી છાકરીજ તે કીડાની નેંગેહખાન બની-અને તેખીનો બાપ કેમીનનો સરદાર બન્યો.

તેની આગળ મુન્શી અને વઝીરે પણ પોતાની જગ્યા કીધી-અને તેને ચાવલ, મધ, અને દૂધનો ખોરાક મળવા લાગ્યો.

હકૂતવાદ તેના દરવાજા ઉપર સરદાર તરીકે કબો રહેતો હતો તેમજ વાજખી કે ગયર વાજખી કામેની સંબાળ રાખતો હતો.

તેનો દસ્ત ચીનના દર્યાથી કેમીન સુધી પહોંચ્યો-અને દર્યાની સપાટી ઉપર સથળું લશકર પાંચવું.

દશ હઝાર તલવાર મારનારા સેપાહો સાથે પોતાના સાતે બેટાઓને રાખ્યા-તેમજ લડાઈમાં સથળા હથિયારોની સાથે ખઝાનો પણ રાખ્યો.

જે પાહશાહ કે તેની સામે લડવા આવતો અને તેનું લશકર જ્યારે પેલા કીડાની નજીક આવતું,

ત્યારે આવેલું લશકર જ્યારે તે કીડાની દાસ્તાન સાંભળતું ત્યારે હારી જતું હતું.

એ પ્રમાણે નામવર હકૂતવાદનો કિલ્લો એવો થઈ પડ્યો કે તેની આસપાસ પવન પણ પુગી રાકતો નહીં હતો.

હેસારી શુદ્ધ આન પુર એ ગળે સેપાહ
નગોઈ ખરાન ખારહુ ખરુ ખાહ રાહ

તે ખજાના અને લશ્કરથી ભરેલો એવો એક કિલ્લો અન્યો-કે પવન
પણ તે કિલ્લા ઉપર પોતાનો માર્ગ લઇ જતો હતો નહીં.

રૂમે અર્દશીર આ હકૂતવાદ વ
શેકસ્તુ યાફતને અર્દશીર.

અર્દશીરની હકૂતવાદ સાથની લડાઈ અને
અર્દશીરનું શિકસ્ત પામવું.

:o:

:o:

શુ આગાહુ શુદ્ધ અચ્છ હકૂતવાદ અર્દશીર
નખૂદ આન સુખુનહા વરા રેલપગીર
સેપાહુયુદ્ધ ફેરેતાહ નચદીકે ઊય
સેપાહી બલનહ અખતરો જંગલુય
શુ આગાહુ શુદ્ધ જાન સુખુન હકૂતવાદ
અઝીશાન ખરેલ દર નેયામદશ યાહ
કમીનગાહુ કરુદ અન્દરાન કુન્ને ફરુ
બેયામદ સુએ રચમ પુદ આ ગોરુહ
શુ લશ્કર સરાસર ખરુ આશુકૂતનહ
બગોર્ગે તબરૂઝીન હમી ફરુતનહ
સેપાહુ અન્દર આમદ એ બાએ કમીન
સેયહુ શુદ્ધ ખરાન નામદારાન અઝીન
કે કચ આજ નેશનાખ્ત અચ્છ પાથ દરેત
તો ગોઝતી અઝીન દરેતે ઈશાન બેખસ્ત
એ કોશતહુ શુનાન શુદ્ધ દરો દશ્તો ફરુ
કે પીરુઝગરુ શુદ્ધ એ કોશતન સોતુહ
હરાનકસ કે બુદ્ધ એન્દહુ જાન રચમગાહુ
સાબુક ખાચ ગશતનહ નચદીકે શાહુ
શુ આગાહુ શુદ્ધ નામદારુ અર્દશીર
અજાન કોશતનો ધારતો દારો ગીર
ધમી ગશત લશ્કર હમહુ ખાચ ખાનહ
બચ્દી સેલીહો દેરમ ખરુ ફેશાનહ
બગુદી બેયામદ ખરે હકૂતવાદ
બગરુદન ખરુ આમદ સરે બહ નેઆહ
બેયાવરુદ ગળે સેલીહુ અચ્છ હેસાર
ખરુ ખારુ શુદ્ધ લશ્કરો કાઝારુ
બુદા બૂદ અચ્છ દર મેહુતરુ પેસરુ
શુ આગાહુ ગશત ઊ એ રચમે પેદરુ
ખરુ આમદ એ આરામ વચ્છ ખુદો ખાખ
બકશતી બેયામદ ખરીન રૂએ આખ
જહાનબુયરા નામ શાહુય બૂદ
યકી શુખો બહ સાએ બહબૂય બૂદ
એ કશતી બેયામદ ખરે હકૂતવાદ
હેલે હકૂતવાદ અચ્છ પેસરુ ગશત શાહ
બેયારારેત ખરુ મયમનહુ બાએ ખીશ
સેપાહુયુદ્ધ ખુદો લશ્કર આરાએ ખીશ
દો લશ્કર બેખુદ હરુદો આરાસંતહુ
પુર અચ્છ કીનહુ સરુ ગન્જ પુર ખારેતહુ
બહીશાન નેગહુ કરુદ શાહુ અર્દશીર
હેલે મદે બર્ના શુદ્ધ અચ્છ રન્જ પીરુ

ન્યારે અરદશીરને હકૂતવાદની ખબર પડી-ત્યારે તેને એ વાત ૩૧૫
ગમી નહીં.

પાદશાહે તેની નજદીક એક બુલંદ સેતારેનું અને લડાયક લશ્કર
મોકલ્યું.

ન્યારે તે વાનગી હકૂતવાદને ખબર પડી-ત્યારે તેણે તેઓને કાંઇ પણ
મળકાચાં નહીં.

તેણે પહાડના ખૂલ્લામાં લશ્કરને સંતાડી રાખ્યું-અને પોતે થોડું
લશ્કર લઈ લડાઈમાં આવ્યો.

ન્યારે બન્ને લશ્કરો લડાઈમાં મચ્છલ થયાં-અને એકેક ઉપર ગોઝ
અને કુહાડી મારવા લાગ્યા,

ત્યારે પેહુ લશ્કર કમીનગાહમાંથી બાહરે આવ્યું-જેથી નામદાર
ધરાનીઓ ઉપર નેહાન સીઆહ બની.

કારણકે કોઈ પોતાના હાથ પગને પણ પિછાની શકતું ન હતું-તું
કહે ગયા તેઓના હાથ અમીને બાંધી લીધા હતા.

કપાહ ગયલાઓથી પહાડ, ખીલુ અને મયદાન એવાં બરાઈ ગયાં-
કે ફતેહમંદ બનેલા સવારો વધુ કતલ ચલાવતા આવેજા બન્યા.

તેઓમાંથી જે કોઇ કે ટવતા રહ્યા તેઓ તે લડાઈગાહમાંથી-શેતાબ
પાદશાહની નજદીક પાછા ફર્યા.

ન્યારે નામદાર અરદશીર તે કાપાકાપી, લૂટ અને ધરપકડથી
વાકેફ થયો,

ત્યારે તે ગમગીન થયો અને સધણું લશ્કર પાછું બોલાવી લીધું- ૩૧૬
અને દુરત તેઓને હથિયાર આપ્યાં અને પગાર પણ આપ્યો.

તે ગુસ્સે થઇને હકૂતવાદ તરફ ચાલ્યો-પણ તે બહ બુન્યાદનાનું સર
આસ્માને ચઢ્યું હતું.

તે કિલ્લામાંથી ખજાનો અને હથિયાર લાવ્યો-તે લશ્કર અને લડાઈને
તુરૂઝ સમજવા લાગ્યો.

તેનો વડો બેટો કેથે દૂર ગયો હતો-તેણે ન્યારે બાપની લડાઈની
હકીકત સાંભળી,

ત્યારે તેણે ખાણુ'ખીણુ' અને અચશઆરામ છોડી દીધો-અને વહાણમાં
બેસી આ પાર ઉતરી આવ્યો.

તે પેહલવાનનું નામ "શાહુય" હતું- તે એક બેશામ, બદફેલનો
અને ખૂરી ખસ્લતનો શખ્સ હતો.

તે મજબા ઉપરથી ઉતરી હકૂતવાદની નજદીક આવ્યો-હકૂતવાદનું
દિલ પોતાના બેટાને જોઈ ખુશદાલ થયું.

તેણે સરદારના જમણા હાથ ઉપર પોતાની જગ્યા કીધી-કારણકે તે
પોતે સરદાર હતો લશ્કર ગોઠવનાર પણ હતો.

તે બન્ને લશ્કર તૈયાર હતાં-બન્નેનાં સર લડાઈથી ભરેલાં હતાં સર
સામાન સર્વં બરપુર હતાં.

પાદશાહ અરદશીરે તેઓ ઉપર નેગાહ કીધી-જેથી તે જવાન મદંતું
દિલ દુઃખથી ધરડું બની ગયું.

૩૬૭ સેપાલુ બરૂ કરીદ અચ દો રૂપલુ દો સફ
 દુશીખીદ શીખીદે બરૂખારેત તફ
 થુ આવાએ હસ આમદ અચ પોરતે પીલ
 હમી મરૂ બીલુશ ગરત અચ દો મીલ
 બરૂઆમદ ખોફીદને ગાવડમ
 જહાન શુદ પુર અચ ખાન્ગે રૂપનલુ ખુમ
 જમીનલુખુખુખાન શુદઅ મીખો નઅલ
 હવા અચ દેરૂરો સરાન ગરત લઅલ
 એ આવાએ ગૂપાલ બરૂ તર્ગો ખૂદ
 હમી દાદ ગરૂદન જમીનરા કંનાન
 દરો દરત શુદ પુર તને બી સરાન
 બરીનખૂનલુ શુદ લશકરે હકૂતવાદ
 કે ગાફતી બેલુમીદ દયા એ બાદ
 બેયાખાન થુનાન શુદ એ હરૂદ સેપાલુ
 કે બરૂ મૂરો બરૂ પરશલુ શુદ તગર શાલુ
 બરીનખૂનલુ તા રૂચ બરૂગરત જરૂદ
 બરૂઆવરૂદ શાખ ચાદરે લાજવરૂદ
 એ હરૂસ સેપાલુ બાચ ચીદ અરૂદશીર
 પસે પોરતે ઊ ખુદ યકી આખગીર
 ૩૬૮ થુ દીખાએ જંગારૂ ગૂન શુદ સેપાલુ
 તલાયલુ બરૂ આમદ એ હરૂદ સેપાલુ
 ખુરેશ તગર શુદ લશકરે શાલુરા
 કે બદખાલે ઊ બરેતલુ ખુદ શાલુરા

તારાજ કદને મેહરક જહોરોમી ખાનએ અદશીરરા.

બજહોરોમ યકી મરૂદ ખુદ બદ નેઝાદ
 કુળ નામે ઊ મેહરકે નૂશાઝાદ
 થુ આગલુ શુદ અચ રકૂતને અરૂદશીર
 વજાન માન્દનશ બરૂ લબે આખગીર
 એ તંગી કે ખૂદ અન્દરાન રસમગાલુ
 એ બહરે ખુરેશહાઓ બરૂ બરેતલુ શાલુ
 એ જહોરોમ બેયામદ બઅયવાને શાલુ
 એ હરૂસ બેયાવરૂદ બીમરૂ સેપાલુ
 હમલુ ગન્ગે ઊરા બતારાજ દાદ
 બલશકરૂ બસી બદરહો તાજ દાદ
 થુ આગાહી આમદ બશાલુ અરૂદશીર
 પુર અન્દીશલુ શુદ બરૂ લબે આખગીર
 હમી ગોફત ના સાખતલુ ખાનહુરા
 ચેરા સાખતમ રસમે બીખાનહુરા
 ખુઝોર્ગાને લશકરૂ હમલુ પીશ ખાદ
 એ મેહરક ફેશવાન સોખુનલુ બેરાદ
 ૩૬૯ એ બીનીદ ગોફત અચ સરાને સેપાલુ
 કે મારા થુનીન તગર શુદ દરેતગાલુ

બન્ને લશકરે બેક તરફથી સફ ખેચી-તલવારો ઝળખી રહી અને તેના ચમકારા ઉઠી રહ્યા.

જ્યારે હાથીની પીઠ ઉપરથી નગારાના આવાજ નીકળ્યા-ત્યારે તેના સાટે ફરી બે માર્દલ દરથી માલુસો બેહોશ થવા લાગ્યાં.

રહસીયાના આવાજ પલુ નીકળ્યા-બેહાન મોટાં નગારાના પોકારથી બરેલી થઇ.

ઝમીન ઘોડાઓની નઅલ અને તેના ખીલાઓથી ધુજવા લાગી-અને હવા સરદારોના ઝુંડાથી લાલ થઈ ગઈ.

લોહાંની ટોપીઓ અને કાલાહો ઉપર પડતા ભારી ગોઝના આવા ઝથી-ગોયા ચારમાન પલુ ઝમીનને સલામ આપતું હતું.

ઘોડાઓની દોડાદોડથી ઝમીનને ખાડા પડ્યા હતા-મથદાન અને ખીલુ સર વગરનાં ધરથી બરાધ ગયાં હતાં.

હકૂતવાદનું લશકર એવી રીતનું બેશમાં આવ્યું હતું કે ગોયા તોફાની પવનથી દયા ઉછળતો હતો.

બન્ને લશકરોએ કરી મથદાન એવું બરાધ ગયું હતું કે ત્યાંથી કીડી અને મચ્છરને પલુ જવાનો માર્ગ મળતો હતો નહીં.

એ પ્રમાણે દહાડો અસ્ત પામ્યો-અને રાતે અંધારી ચાદર પાંચરી ત્યાં સૂધી લડાઇ ચાલી.

હવે અરદશીરે એ તરફથી લશકરને પાછું બોલાવી લીધું-તેની પાછળ એક તળાવ હતો.

જ્યારે રાત કાળાં કપડાં જેવી સીંગાહ બની-ત્યારે બન્ને તરફથી તલાયા લશકર બાહરે પડ્યું.

પાદશાહનાં લશકરની ખોરાકી ધરી પડી-કારણકે તેના હુકમને તે આવવાનો માર્ગ બંદ કીધો હતો.

મેહરક જહોરોમીનું અદશીરનાં મકાનને તારાજ કરવું.

જહોરોમમાં એક ખૂરી ખુન્યાદનો મઠ રહેતો હતો-કે જેનું નામ મેહરકે નૂશાઝાદ હતું.

જ્યારે તેને અરદશીરના ત્યાં જવાની અને તે તળાવને કિનારે ઘેરાઇ જવાની ખબર મળી,

તેમજ તે લડાઇગાહમાં ખોરાકી ખૂરી જવાની અને તેઓનો માર્ગ બંધ થઇ જવાની ખબર મળી,

ત્યારે તે જહોરોમ રોહરથી પાદશાહના મેહલમાં આવ્યો-સાથે એ તરફથી પુષ્કળ લશકર પલુ લઇ આવ્યો.

અને તેનો તમામ ખજાનો લૂંટી લીધો-અને પોતાનાં લશકરને પુષ્કળ સોનાની કોથળીઓ અને તાંબે આપ્યાં.

જ્યારે પાદશાહ અરદશીરને એ બાબતની ખબર પડી-ત્યારે તે નઠીના કિનારા ઉપર અંદેશા બરેલો બન્યો.

તે બોલવા લાગ્યો કે “મેં મારાં ધરની સંભાળ રાખ્યા વગર-પારકી લડાઇ શા મઠે હોરી લીધી હશે?”

તેણે લશકરના સરદારોને નઝદીક બોલાવ્યા-અને મેહરક મઠે ધણીક વાતો ચલાવી.

તે બોલ્યો કે “ઓ મારા લશકરના સરદારો! તમે આ આપણી આવી તંગ સ્થિતિ બનવા મઠે શું સલાહ આપો છો?”

અરિહમ અસી તલખી અચ્ચ રૂચાર
ન છુદ રન્ને મેહરક મરા દરુ શુમાર
અઆવાચ ગોહૂતન્દ કચ શહુરુયાર
મળીનાહ અરમત બહે રૂચાર
શુ મેહરક પુવહ દુરમન્ અન્દર નેહાન્
એરા એરત બાયહ અસખતી નેહાન્
તો દારી છુઝોર્ગીએ અચહાન્ તોરાસ્ત
હમહ અન્દાબાનીએ કમીન્ તોરાસ્ત
બેકરૂમહ તા ખાન્ બેયારારતન્દ
મયો જામે રામેશગરાન્ પારતન્દ
અખાન્ બર નેહાદન્દ અન્દી બરહ
અખુદન્ નેહાદન્દ સર ચકુસરહ
શુ તાન્દરા બેખુદન્ ગેરેકૂત અરુશીર
બેયામહ હમાનગહ ચકી તીચ તીર
નેશસ્ત અન્દરાન્ પાકુ ફખહ બરહ
કે તીર અન્દરાન્ ધરુક શુહ ચકુસરહ
છુઝોર્ગીને ફર્જાનેએ રચમ સાચ
એ નાન્ દારતન્દ આન્ જમાન્ દરત બાચ
એ ધમ હર કસી અચ્ચ બેગર ખૂન્ કરીહ
ચકી અચ્ચ બરહ તીર બીરુન્ કરીહ
બેદીદન્દ નકુરી બરાન્ તીચ તીર
બેખાન્દ આનકે બૂહ અચ્ચ છુઝોર્ગીને દબીર
નબેસ્તહ બરાન્ તીર છુદ પહલવી
કે અચ શાહે દાનદહ ગર બેશનવી
શુનીન્ તીચ તીર આમહ અચ્ચ બામે દેખ
કે અચ્ચ બખતે કેમસ્ત આરામે દેખ
ગર અન્દાખતી મન્ સુએ અરુશીર
બરુ બરુ ગુબરુ યાકૂતી પરે તીર
નબાયહ કે ચૂન્ બે ચકી શહુરુયાર
કુનહ પસ્ત કેરમ અન્દરીન્ રૂચાર
બરાન્ મેલેદાન્ શહુરુયાર અરુશીર
નબેસ્તહ હમી ખાન્દ અચ્ચ તીચ તીર
એ દેખ તા બરે બે દો ફર્જાન્ બૂહ
દેલે મેહુતરાન્ બાન્ સખુન્ તબ્બ બૂહ
હમી હર કસી ખાન્દન્દ આઝીન્
એ દાદાર બરુ ફરે શાહે જમીન્

મેં ઝમાનાની ધણીક લીલી સૂચી ચાખી છે-પણ મેહરક તરફથી
આવનારી આફતની તો મેં ગણીનીજ નહીં કીધી હતી.”
તેઓ એકે આવાજે બોલ્યા કે “ઓ પાદશાહ !-તારી આંખો ઝમા-
નાની બરી બેતીજ ના !

ન્યારે મેહરક જેવો દુરમન તારા ધરમાંજ હોય (તો પ્રથમ તેને
માર)-તને દેશ છતવાની તકલીફ શા માટે ઉઠાવવી બેઘયે ?

તું મોટાઇ ધરાવે છે, તમામ દુન્યા તારીજ છે-અમે સધળા તારા
બંદા છીએ અને સધળે તારું જ કમીન છે.”

પછી અરુશીરે કમીવ્યું જેથી તેઓએ ખાણોના સુક્રે તૈયાર કીધો-
મય અને બમ તેમજ રામેશગરાને બોલાવી.

ખાણાં ઉપર કેટલાંક હલવાન મેલવામાં આવ્યાં-અને સધળાઓ
ખાવા મંડયા.

જેવું અરુશીરે ખાવાતું શરૂ કર્યું-કે તેજ વખત એક અલ્ખિયાળો તીર,

આવી એક ફળે હલવાનમાં સધળો પેસી ગયો-કે ગોચા તે તીર
તેમાં તમામ ગર્ક થઇ ગયો.

તેજ વખત લડાયક દાના છુઝોર્ગીએ ખાણું ખાવાથી પોતાના હાથ
પાછા ખેંચ્યા.

દરેક જણ તે દુઃખથી પોતાનાં છગરથી દિલગીર બન્યા-અને એક ૩૭૦
જણે પેલાં હલવાનમાંથી તીર બાહરે ખેંચી કાઢ્યો.

તેઓએ તે અલ્ખિયાળા તીર ઉપર કાંઈ કોતરેલું જોયું-તે દાનાઓ-
માંથી ને કોઇ તે વાંચી બહુતો હતો તેણે તે વાંચ્યું.

તે તીર ઉપર પેહલવી બાધામાં લખેલું હતું-કે “ઓ દાના પાદશાહ !
તું સાંભળ,

આવી ભતનો અલ્ખિયાળો તીર કિલ્લાની અગાસી ઉપરથી આવ્યો
છે-કે ને કિલ્લો કીડાની બરફતથી સહી સલામત રહેલો છે.

જે હું એ તીર અરુશીર તરફ ફેંકતો-તો તે પરવાળો તીર તેનાં
બદનમાંથી પાણુ પસાર થઇ જતો.

પણ આવા વખતમાં તેના જેવા એક પાદશાહને આ કીડો નાખૂદ
કરી નાખે એમ બનતું બેઘતું નથી.”

શાહ અરુશીર મેળેવેદો આગળ પેલા તીર ઉપર ને લખેલું હતું તે
વાંચી સંભળાવવા લાગ્યો.

પોતાની નજીકથી તે કિલ્લો બે ફર્સત દૂર હતો-જે વાતથી સરદારોનાં
દિલ દુઃખી બન્યાં.

દરેક જણ ખોદાતાલા પાસે તે દેશના પાદશાહનાં ખોરેહ માટે બહી
દોઆ કરવા લાગ્યા.

આગાહી યાત્રતને અરુશીર અચ્ચ
કારે કેમ્ વ ચારહ નમૂદન્
વ કોસ્તને બે કેમ્રા.

અરુશીરે તે કીડાનાં કામ માટે ખબર મેળવવી
અને યુક્તિ કરી તે કીડાને
મારી નાખવો.

પુર-અઠીશહુ બૂહ આન્ શખ અચ્ચ કેરમશાહ
શુ બે-શસ્ત બુરુશીહ બરુ જામે આહ
સેપહ બરુ ગેરેકૂત અચ્ચ હમી આખગીરુ
સુએ પારસ આમહ દમાન્ અરુશીરુ

તે રાતે પાદશાહે તે કીડાનોજ વિચાર કર્યા કીધો-અને ન્યારે માહ-
તાબની જગ્યાએ આફતાબ આવી બેઠો,

ત્યારે અરુશીરે નદીના કિનારા ઉપરથી લશ્કર ઉઠાવ્યું અને ઉતાવળે ૩૭૧
પારસ તરફ આવ્યો.

પક્ષે લશ્કરે ઊ બેયામહ સેપાહ
 એ હરૂં ગેરેકૂતનહ અરૂ શાહ રાહ
 બેકેશતનહ હરૂંકસ કે ખુદ નામદાર
 હમી તાખત બા વીજગાન શહૂરયાર
 ખોરૂશ આમહ અચ પસ કે અચ ખખતે કેરૂમ
 કે રખશનહ બાદા સરે તખતે કેરૂમ
 હમી હરૂ કસી ગોકૂત ઈનત શેગેકૂત
 કઝીન હરૂ કસ અન્દાહહ બાયહ ગેરેકૂત
 બેયામહ ગુરીઝાને દેહ પુરૂ નેહીબ
 હમી તાખત અન્દર ફરાઝે નેશીબ
 યકી શારૂસાન દીદે ભયે ખુરૂશરૂ
 બેરાનનહ બા પૂચહ અરૂપાન ચુ ગોરૂ
 ચુ તન્ગ અન્દર આમહ યકી ખાનહ દીદ
 બદરૂ અરૂ ક બનાએ બીગાનહ દીદ
 બેખૂદનહ અરૂ દરૂ બમાની બપાય
 બેપુરૂદિ અચ ધન દે પાકીજહ રાય
 કે બીગહ ચુનીન અચ કુલ રકૂતહ ઈદ
 કે બા ગદે રાહીદે આશકૂતહ ઈદ
 ૩૩૨ બહ ગોકૂત ઐઝીનચુ ગુજશત અરૂશીરૂ
 વચ બાચ માન્દીમ મા ખીરહ ખીરૂ
 કે બુઝીખત અચ કેરૂમ વચ હકૂતવાહ
 વજાન બીહોનરૂ લશ્કરે બહ નેઝાહ
 બેખખીરૂ અરૂ શાહ હરૂદ જવાન
 પુરૂ અચ દરૂદ ગશતનહે તીરહ રવાન
 ફેરૂદ આવરીદનશ અચ પોરેતે ઝીન
 બરાન મેહુતરાન ખાન્દનહ આઝીન
 યકી ભયે ખોરૂમ બેશીરાન્તેનહ
 પસન્દીદહ બાની બેયારાન્તેનહ
 નેશરેનહ બા શાહ ગોદાન બખાન
 બપુરૂશ ગેરેકૂતનહ હરૂદ જવાન
 બઆવાચ ગોકૂતનહ કય સરૂફરાચ
 ધમે શાહમાની નમાનહ દરાચ
 નેગહ કુન કે ઝહહાકે બીદાહમરૂ
 એ આવરૂદ અઝાન તખતે શાહી બસરૂ
 હમ અકાસેયાબ આન બહઅન્દીશ મરૂદ
 કચ ખુદ દેલે શહૂરયારાન બદરૂદ
 સેકન્દર કે આમહ બરીન રૂઝગારૂ
 બેકેશત આન કે ખુદ દરૂ જહાન શહૂરયારૂ
 ૩૩૩ બેરકૂતનહ ઝીશાન ભેચ અચ નામે શેશત
 નમાનહે નેયાબનહ મોરૂમ બેહેશત
 નમાનહ હમીન નીચ અરૂ હકૂતવાહ
 બેપીથહ બકૂર્નમે ખુદ બહનેઝાહ
 એ ગોકૂતારે ઈશાન દેલે શહૂરયારૂ
 ચુનાન તાજહ શુદ ચુન ગુલ અન્દર બહારૂ
 ખુશ આમહશ ગોકૂતારે આન દેલનવાચ
 બેકરૂદ આશકારાએ ખુફ્રીહ રાય
 કે ફર્જનહે સાસાન મનમ અરૂશીરૂ
 હમી પન્દ બાયહ મરા દેહપઝીરૂ
 એ સાઝીમ બા કેર્મે બા હકૂતવાહ
 કે નામે નેઝાદશ બગીતી મબાહ

દુશ્મનનાં લશ્કરે તેનાં લશ્કરની પૂઠ પકડી-એ તરફથી પાદશાહને
 રસ્તા રાકી લીધો.

અને જે કોઈ નામીયા લઢવેા હતા તેઓને મારી નાખ્યા-પણ
 પાદશાહ પોતાના ખાસ માણસો સાથે નાસવા માડ્યું.

તેની પાછળ પોકાર હતો કે “આ સઘળું કીડાનાં નસીબે છે-કે
 તે કીડાનું તખત ઝળકાટ ભરેલું કાયમ રહેજે!”

દરેક જણ બોલતું હતું કે “આ તે ખરેખરી અન્યથા-આ બાબત
 ઉપરથી દરેક જણને ધડા લેવો જોઈયે.”

અદ્દશીર ધાસ્તી ભરેલાં દિવે નાસતો બાગતો ચઢાણ ઉતરાણનાં
 માર્ગમાં દોડવા લાગ્યો.

માર્ગમાં તેણે એક રોહર તેમજ એક બોહોળી જગ્યા જોઈ-તેઓએ
 પોતાનાં ઘોડા વરની મિસાલ ઝોરમાં ઢાંક્યા.

જ્યારે અદ્દશીર નકરીક આવ્યો ત્યારે તેણે એક ધર જોયું-અને બે
 બેગાના જવાનોને તેના દરવાજા ઉપર ઉભેલા જોયા.

તેઓ ઘોડા વખતના દરવાજા ઉપર ઉભેલા હતા પેલા બંને બસા
 વિચારના શખ્સોએ અદ્દશીરને પૂછ્યું,

કે “કવખતે એવી રીતે તમે કયાંથી આવ્યા આવો છો? તમે
 રસ્તાની ધૂળે ભરાઈ ગયલા છો અને થાકેલા લાગો છો.”

અદ્દશીરે કહ્યું કે “અદ્દશીર આ રસ્તે પસાર થઈ ગયો-અને અમે
 થાકેલા તેનીથી પાછળ રહી ગયા.

તે પેલા કીડા આગળથી અને હફતવાદથી તેમજ તેનાં હોનર વગરનાં
 બદ ખુન્યાદ લશ્કરથી નાસી ગયો છે.”

એ સાંભળી પેલા બંને જવાનોને પાદશાહ ઉપર દયા આવી તેને
 માટે તેઓ દુઃખ ભરેલા અને સીઆહ છવના બન્યા.

તેઓએ તેને ઘોડાનાં ઝીન ઉપરથી નીચે ઉતાર્યો-અને તેની સાથના
 સદાદારને પણ આદરમાન આપ્યું.

તેઓએ એક ખુશી ભરેલી જગ્યા તૈયાર કીધી-અને પસંદ પડતું
 ખાણું તૈયાર કર્યું

પાદશાહ સાથે તેના પેહલવાનો ખાણાં ઉપર બેઠા-પેલા બંને જણ
 તેઓની મેહમાનદારી કરવા લાગ્યા.

પછી તેઓ મોટેથી બોલ્યા કે “એ સરફરાઝ! ગમગીની તેમજ
 ખુશહાલી લાગેા વખત રહેતી નથી.

વિચાર કર કે ઝાલેમ ઝહહાકે પાદશાહી તખતને માટે પોતાને માથે
 કેવી બલા બેચી લીધી હતી?

તેમજ પેલો ખરી મનસ્વીનો અક્રાસિયાબ કે જેનાથી પાદશાહોનાં
 દિલ દુઃખમાં રહેતાં હતાં તે,

વળી આ ઝમાનામાં થઈ ગયેા સિકંદર કે જેણે જેહાનનાં જેઓ
 પાદશાહ હતા તેઓને મારી નાખ્યા તે,

સપળા ચાલી ગયા અને બૂંડા નામ સિવાય તેઓનું કંઈજ રહ્યું
 નહોં તેઓ ખુશહાલી ભરેલું બેહેશત મેળવશેજ નહોં.

તેજ પ્રમાણે હફતવાદ ઉપર પણ કંઈ કાયમ રહેવાનું નથી-તે ખરી
 ખુન્યાદનો પોતાનાં શેવઠ ઉપર દુઃખી થશે.”

તેઓની વાતથી પાદશાહનું દિલ બહારનાં ફૂલની માફક ખીલ્યું.

તે દિલનવાજ શખ્સોની વાત તેને ખુશ લાગી તેથી તેણે પોતાને
 બેઠ ખુલ્લો કીધો અને પોતે ઝાહેર થયો.

તે બોલ્યો કે “કુજ સાસાનનો બેટો અદ્દશીર પોતે હું-અને હાલ
 મને સારી સલાહની ધણી ઝર છે.

આપણે પેલા કીડા અને હફતવાદ સાથે કેવી રીતે કામ લઈયે?—
 કે જેનું નામ અને ખુન્યાદ દુન્યામાં રહેતીજ ના!”

સેપહદારે ઇશાન્ શુ યુક્તશાહ રાજ
જવાનાનશ બાદશાહ હરફ નમાજ
બેગમશાહ હરફ કે નૂશાહ બદી
હમીશાહ એ તૂ દૂર દરેતે બદી
તનો બને મા પીશે તૂ બાદશાહ
હમીશાહ રવાને તો પાયદલ આદ
સુખનહા કે પુર્સીદી અજ મા દુરોસ્ત
બેગમશાહ તા ચારહ સાગી તુખોસ્ત
તો દર જગ્ગ આ કેમો આ હકૂતવાદ
પસદલ નઈ ગરુ બેપીચી એ દાદ
ચકી ભય દારદ બર તીધે કૂહ
બદ્દ અદરુન કેમો ગળે ગોરહ
બપીશ અદરુન શહુરે દર્યા બપોસ્ત
દેઝી બરુ સરે કૂહો રાહી દુરોસ્ત

હમાન્ કેરુમ કજ મલ્કે અહરીમનસ્ત
જહાન્ આફ્રીનદલુરા દુશ્મનસ્ત
હમી કેરુમ આની બચરુમ અદરુન
ચકી દીવે જગ્ગીસ્ત રીઝદલુ ખૂન
સુખનહા શુ બેશનીદ અજ અરુદશીરુ
હમલુ મેહુરુ જુયદલો દેલપજીરુ
બદીશાન્ શુનીન્ ગોકૂત કારી રવાસ્ત
બદ્દ નીકે ઇશાન્ મરા બા શુમાસ્ત
જવાનાન્ વરા પાસોખ આશસ્તદ
દેલે હુશ્મદશ બેપીશસ્તદ
કે મા બદ્દગાનીમ પીશત બપાય
હમીશાહ બનીકી તોરા રહુતમાય
એ ગોકૂતારે ઇશાન્ દેલશ ગસ્ત શાદ
હમી રકૂત પીરુએ દેલ પુરુ એ દાદ
શુ ખરુદાસ્ત જાનહા જહાનદાર શાહ
જવાનાન્ બેરકૂતદ બા ઊ બપાય
હમી રકૂત રહશનદેલો ચાદગીરુ
સરકાજ તા ખુરુએ અરુદશીરુ
શુ ખરુ શાહુ ખરુ શુદ સેપાહુ અબ્જુમન્
બુઝોગાને ફર્જાનહો રાયજન્
ખરુ આસુદ ચકુચદો રૂઝી બેદાદ
બેયામદ સુએ મેહુરકે નૂશાહ

શુ મેહુરક નેચારસ્ત રકૂતન્ બજગ
જહાન્ કરુદ ખરુ પીશતન્ તારો તગ્ગ
બજગુરોમ શુ નચદીક શુદ પાદશા
નેહાન્ શુદ અજ મેહુરકે બીવકા
દેલે પાદશા તુ એ પયકારુ શુદ
હમી ખુદ તા ઊ ગેરેકૂતારુ શુદ
બશશીરે હેન્દી બેઝદ ગર્દનશ
બઆતેશ દરુઅદાખત બી સરુ તનશ
હરાનકંસ કજાન્ તોખમશ આમદ બમોસ્ત
બખજરુ હમઅન્દરુ જમાનશ બુકેસ્ત
મગરુ દોખતરી કાન્ નેહાન્ શુદ અજુય
હમલુ શહુરુ અજુ શુદ પુરુ અજ બેસ્તબુય

જ્યારે ઇરાનના પાદશાહે પોતાનો બેદ ગ્રાહેર કીધો-ત્યારે તુરત પેલા બને જવાનોએ તેને નમન કર્યું.

તેઓ બાદશાહ કે “તું ખુશહાલ જીવતો રહેજે-બદીને હાથ તારાથી હંમેશો દૂર રહેજો!

અમારાં તન અને બન તારા ગોલામ હોજો-તારાં બદનમાં તારો જીવ હંમેશો કાયમ રહેજો!

જે બાબત કે તેં અમોને પૂછી તેનો જવાબ અમો વાજબી રીતે આપીશું” કે બેથી તેનો તું પહેલાંથીજ ઉપાય કરે.

જે તું સીધી રીતે લડવા જશે તો તું તે અચ્છદા અને હક્તવાદને ૩૭૪ પુરો પડી શકશે નહીં.

તેઓએ એક પહાડની યુલદી ઉપર પોતાનું રહેઠાણ બનાવ્યું છે- જેની અંદર પેલો કીડો, ખઝાનો અને પોતાનું લશ્કર રાખે છે.

તે પહાડના આગળો ભાગ ઉપર શેહર આવેલું છે અને પાછળો ભાગ ઉપર દર્યા આવેલો છે-પહાડનાં મથાળાં ઉપર કિલ્લો બાંધ્યો છે અને રસ્તો ધણે બિઝટ છે.

પેલો કીડો એહરેમનના મગજમાંથી પચદા થયલી એક ચીજ છે-અને તે દુન્યાના પચદા કરનાર ખોદાતાલાનો દુશ્મન છે.

તે ચામડાંમાં હોવાથી તું તે તેને કીડો કહે છે-પણ તે તો માણ-સોનું લોહી રેડનારો એક જાગી દેવ છે.”

જ્યારે અર્દશીરે તેઓના તમામ મોહબત બરેલા અને દિલપઝીર સખુનો સાંભળ્યા,

ત્યારે તેઓને એવો જવાબ કીધો કે “હા, તમારું કહેવું વાજબી છે-તેઓ સાચની મારી ક્ષેત્ર અને હારનો આધાર તમારી ઉપર રહેશે.”

પેલા જવાનોએ તેને પાછો જવાબ કીધો-અને તેનાં દાનેશમંદ દિલને વધુ ખુશહાલ કર્યું.

કે “અમો તારી આગળ ઉભેલા ગોલામો છિયે-અમો તને હંમેશો સારોજ રસ્તો દેખાડીશું.”

તેઓની વાતથી પાદશાહનું દિલ ખુશહાલ થયું-અને તે ક્ષેત્રમંદ અને ઈન્સાફથી બરેલાં દિલે લ્યાંથી આગળ ચાલવા લાગ્યો.

જ્યારે દેશની નેઝહબાની કરનાર પાદશાહ લ્યાંથી રવાના થયો-ત્યારે ૩૭૫ પેલા જવાનો પણ તેની સાથ રાહમાં ગયા.

તે રહશન દિલનો, ચાદરાત સક્તિવાળો અને સરકરાજ પાદશાહ “ખુરહે અર્દશીર” સૂધી ગયો.

હવે જ્યારે લાં લશ્કર અને દાના બુઝોગો તેમજ સલાહકારો પાદ-શાહની આગળ એકઠા થયા,

ત્યારે તેણે લાં થોડોક વખત આરામ લીધો અને પછી લશ્કરને પગાર ચૂકવી આપ્યો-અને ત્યાર બાદ તે નૂશાહના બેઠા મેહુરકની લડાઈ માટે તેની તરફ ગયો.

જ્યારે મેહુરક તેની લડાઈમાં ઉતરી શક્યો નહીં-ત્યારે તેણે પોતાની ઉપર દુન્યા સીઆહ અને તંગ બનાવી દીધી.

જ્યારે પાદશાહ જહરોમ શેહરની નજદીક આવી લાગ્યો-ત્યારે તે બેવકા મેહુરક તેનાથી બરાબ બેઠો.

આથી પાદશાહનું દિલ લડાઈ બરેલું બન્યું-અને જ્યાં સૂધી તે કચદ પકડાયો ત્યાં સૂધી લ્યાંજ ચોલ્યો.

પછી હિંદી તલવારે ફરી તેને ગર્દન માર્યો-અને તેનાં માથાં વગરનાં શરીરને આતશમાં બાળી નાખ્યું.

ત્યાર બાદ જે કંઈ તેની અકલાદના લોકો હાથમાં આવ્યો-તેઓને પણ તેજ વખત ખંજરી મારી નાખ્યા.

સિવાય કે તેની એક ઊકરી તેનાથી કેથે છૂપાઈ બેઠી-જે કે આખાં શેહરમાં તેની શોધખોળ ચાલી.

૩૭૧ વઝાન જાયમહુ શુદ્ધ સુએ જંગે કેરુમ
સેપાલથી હમહુ કર્દહુ આહંગે કેરુમ
બેયાવરુદ લશકરુ દહો દુ હમારુ
જહાનદીદહો કારુ કર્દહુ સવારુ
પરાગદહુ લશકરુ શુ શુદ્ધ હમગોરુદ
બેયાવરુદ શાન તા મેયાને દો ફરુ
યકી મરુદ યુદ્ધ નામે ઊ શહરુગીરુ
ખેરુદમનો સાલારે શાહુ અરુદશીરુ
શુનીનુ ગોકુત પસ શાહુ બા પહુલવાન
કે ઈરુ હમી ખાશ રઉશનુ રવાનુ
શમો રૂચ કર્દહુ તલાયહુ અપાય
સવારાને બા દાનેશો રહુનુમાય
હમાન દીદહુબાનુ દારો હમ પાસુબાનુ
નેમહુદારે લશકરુ અરુએ શાખાનુ
મનુ અકુનુ બેસાઝમ યકી કીમેયા
શુ એરુદનેયારુ આનુ કે બુદમ નેયા
અગરુ દીદહુબાનુ દુદ બીનદ અરુચ
શખુ આતેશ શુ ખુરુશીદે ગીતી ફરુચ
બેદાનીદ કામહુ અસરુ કારે કેરુમ
ગુલશત અખતારે રૂચ બાહારે કેરુમ
ગુઝીનુ કરુદ અઝાનુ મેહુતરાનુ હકુત મરુદ
દેહીરાને શીરાને રૂએ નખરુદ
હમ આનુ કસુ કે બુદી હમ આવાએ ઊય
નગોકુતી બાહારે હવા રાએ ઊય
અસી ગઉહરુ અચ ગજુ યુઝીદ નીચ
એ દીબાઓ દીનારો હરુગુનહુ ચીચ
અચરમે ખેરુદ ચીચ ના ચીચ કરુદ
દો સન્દુક પુરુ સર્મો અઝીચ કરુદ
યકી દીગે રૂઈનુ બખારુ અન્દરુનુ
કે ઉરતાદ બુદ ઊ બકારુ અન્દરુનુ
શુ અચ બોઈની કારુહા કરુદ રાત
એ સાલારો આખુરુ ખરી દહુ બેખાસ્ત
શુ ખરુબન્દહા જામહાએ ગેલીમ
બેપૂશીદે બારશ હમહુ ખરુદ સીમ
હમીશહુ ખલીદહુ દેહો રાહુબુદ
એ લશકરુ સુએ દેશ નેહાદન્દ રૂચ
હમાનુ રસ્તાઈ દો મર્દ જવાનુ
કે બુદન્દ રૂઝી વરા મીચુબાનુ
અઝાનુ અન્બુમનુ બોરુદ બા ખીશતનુ
કે હમ દુરેત બુદન્દે હમ રાયઝનુ
શુ અચ રાહુ નઝદીકે આનુ દેશ શદન્દ
બેબુદન્દે બરુ ફરુદ દમ બરુ ઝદન્દ
પરસ્તન્દે કેરુમ યુદ્ધ શસ્ત્ર મરુદ
નપદાખતી યકુ તનુ અચ કારુ કરુદ
નેમહુ કરુદ યકુ તનુ અખાવાચ ગોકુત
કે સન્દુકશ ચીસ્ત અન્દરુ નેહોકુત
શુનીનુ દાદ પાસોખ બદ શહરુયારુ
કે હરુગુનઈ ચીચ દારમ બખારુ
એ પીરાયહો જામહો સીમો ખરુ
એ દીબાઓ દીનારો ખચએ ગોહરુ

૩૭૮

પછી પાદશાહ ત્યાંથી ક્રીડાની લડાઈ તરફ ચાલ્યો-તેનાં તમામ લશ્કરે
પણ ક્રીડાનોજ વિચાર કાઢેલો હતો.

તેણે બાર હજાર અનુભવી અને લડાઈ અઝમાવેલા સવારોનું લશ્કર
બેઠું કીધું.

જ્યારે વીખરાયલું લશ્કર પાકું એકું થયું-ત્યારે તેઓને બે પહાડની
વચ્ચેની એક જગ્યા સુધી લઇ આવ્યો.

એક શહરગીર નામનો બહાદુર મર્દ હતો-જે ડહાપણુ બરેલો અને
પાદશાહ અદ્દશીરોને સરદાર હતો.

તે પેલવાનને પાદશાહે એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “અહીં તું સાવચેતી
સાથે થોભજે.

રેહનુમાઇ કરનારા અને બાહોશ સરદારોને-રાત દહાડો તલાયા તરીકે
ઉભા રાખજે.

તેમજ ચોખીયાન અને પારખાન પણ-રાત અને દહાડો લશ્કરની
સંભાળ માટે રાખજે.

હું હવે જેમ મારા નેયાગાન અરુદિયારે યુક્તિ રચી હતી તેવી યુક્તિ
હું રચવા માણું છું.”

અગરને ચોખીયાન દિવસને વખતે પૂમાડો જોય-અથવા રાતને વખતે
દુન્યાને રોશન કરનાર આકાશ બેઠું આતશનું બળતું જોય,
તો તમે જાણજે કે ક્રીડાનું કામ તમામ થયું છે-અને તેનું નસીબ
તેમજ તેની તેજીનો દિવસ પસાર થઇ ગયો છે.”

પછી તેણે સરદારોમાંથી રાત બહાદુર અને લડાઈને દહાડેના સિંહ
મદેને ચુંડી કાઢ્યા.

તેમજ જેઓ કે તેના વિચારને મળતા હતા-અને જેઓ તેના કૂપા
બેદની વાત પવન વટિકને નહીં કહો તેવા હતા તેઓને લીધા

વળી ખજાનામાંથી પુષ્કળ ગોહરો, રેશમી કપડાં, દીનાર અને દરેક
તરેહની ચીજો પણ ચુંડી કાઢી.

તેણે ડહાપણની આંખોએ કરી આ સખળી કીમતી ચીજોને તુચ્છ
બનાવી તેમજ બે પેટી બારીને સીસું અને કલાઇ પણ લીધી.

વળી સાથે એક તાંબાની દેગ લીધી-કારણકે તે પોતાનાં કામમાં
ધણે કાબેલ અને પુરો હતો.

જ્યારે સરસામન લેવાનું કામ બરાબર થઇ રહ્યું-ત્યારે તબેલાના
ઉપરી પાસેથી દશ ગધેડા મંગાવ્યા.

અને ગધેડાંવાળાઓની માફક કામગનાં કપડાં-પોતે પેહેયો અને
સોનું રૂપું તેના ઉપર લાધું.

ચિન્તાતુર મન સાથ રસ્તો શોધતા તેઓ ળાવળીમાંથી કિલ્લા તરફ
રવાના થયા.

પેલા બંને જવાન ગામડિયાઓ કે જેઓ એક વખત પાદશાહના
મેઝબાન બન્યા હતા,

તેઓને પણ તે લશ્કરમાંથી પોતાની સાથે લીધા-કારણકે તેઓ તેના
દોસ્ત અને સલાહકાર હતા.

જ્યારે તેઓ સફર કરતા પેલા કિલ્લાની નજદીક આવ્યા-ત્યારે તેઓ
પહાડ ઉપર થોભ્યા અને દમ ખાધો.

પેલા ક્રીડાના સાઠ પૂત્રોના હતા-જેઓ દરેક પોતપોતાનાં કામમાં
લાગેલા હતા.

તેઓમાંથી એક જણે એ જોયું અને મોટે સાદે પૂછ્યું-કે “આ
પેટીમાં શું બરેલું છે?”

પાદશાહે તેને એવો જવાબ દીધો-કે “હું દરેક ભતનો માલ
ધરાઈ છું.”

જેમ કે ઘરેણાં અને કપડાં, રૂપું અને સોનું-રેશમી કપડાં અને
દીનાર તથા ખાલના વણેલાં કપડાં અને ગોહરો.

બખાઝારાની ખોરાસાનેયમ
બરન્જ અન્દરૂન બી તન્આસાનેયમ
બસી ખાસ્તહુ દારમ અચ બખતે કેરૂમ
કુનૂન આમદમ શાહ તા તખતે કેરૂમ
અગર બર પસ્તેશ ફેઝાયમ રવાસ્ત
કે અચ બખતે વય કારૂ મા ગસ્ત રાસ્ત
પસ્તેતન્દએ કેરૂમ બેરનીહ રાચ
હમાનગહુ દરે દેચ કુશાદન્દ બાચ
ચુ આન બારૂહા રાન્દ અન્દરૂ હેસારૂ
બેયાસ્ત કારૂ આન શહે નામદારૂ
સરે બારૂ યુકુશાહ ચૂદ અરૂશીરૂ
બેબખરીહ ચીઝી કે યુહ નાચીરૂ
યકી સુકુરહુ પીશે પસ્તેતન્ગાન
બેચુસ્તદો બરૂખાસ્ત ચૂન બન્દગાન
એ સન્દરૂ યુકુશાહ બન્દે કલીહ
બરૂઆવરૂહો પુર કરૂહ જામે નબીહ
હરાનકસ કે ઝી કેરૂમ બોર્દી ખરેશ
એ શીરે બેરન્જ આનએ યુહ પર્વરેશ
બેપીચીહ ગર્દન એ જામે નબીહ
કે નઉબત યુદશ જામે મસ્તી નદીહ
ચુ બેન્શસ્ત બરૂપાય જસ્ત અરૂશીરૂ
કે બરૂ મન્ ફેરાવાન બેરન્જસ્તે શીરૂ
બદસ્તરીએ સરૂ પસ્તેતાન સે રૂચ
મરૂશ બખુર્દન મનમ દેલ ફેરૂચ
મગરૂ મન્ શવમ દરૂ જહાન શહુરહી
મરા બાશહ અચ બખતરશ બહુરહી
શુમા મય ચુસારીહ ખોરૂમ સે રૂચ
ચહારેમ ચુ ખુરૂશીરૂ ગીતી ફેરૂચ
બરૂઆયહ યકી કબહુ સાઝમ ફેરાખ
સરે તાકુ બરૂતરૂ એ દીવારે કાખ
ફેરૂશન્દહુ મરા હમ બરીદારૂ જૂય
ફેઝાયહ અમ નહરે કેરૂમ આખરૂય
બરૂઆમહ હમહુ કામે વય ઝીન્ સખુન્
બેગોકૂતન્દ ફેરા પસ્તેશ તો કુન્
બરૂઆવરૂહ બરૂબન્દહુ હરૂગૂનહુ રન્ગ
પસ્તેતન્દહુ બેન્શસ્ત બા મય બચન્ગ
બેખુર્દન્દ ચીઝીઓ મસ્તાન શુદન્દ
પસ્તેતન્ગાન મય પસ્તેતાન શુદન્દ
ચુ અચ જામે મય મસ્ત શાન્ શુદ રવાન
બેયામહ જહાનદારૂ બા મીચખાન્
બેયાવરૂહ અર્ઝીએ રૂઈન્ લવીહ
બરૂઅકૂખા આતેશ બઝે સફીહ
ચુ આન કેરૂમરા બૂદ ગાહે બેરેશ
એ અર્ઝીએ જૂશાન યુદશ પર્વરેશ
સુએ કન્દહુ આવરૂહ અર્ઝીએ ગરૂમ
સરૂ અચ કન્દહુ બદશિત આન કેરૂમ નરૂમ
જબાનશ બેદીદન્દ હમ રન્ગે સન્જ
બદાનસાન્ કે અચ પીશ ખુર્દી બેરન્જ
ફેરૂશીખા અર્ઝીએ મદે જવાન્
બકન્દહુ દરૂન કેરૂમ શુહ નાતવાન્

હું ખોરાસાનેનો વેપારી છું-અને મેહનત કીધાથી છટકે મળતો નથી.

કીડાના નસીબે હું ઘણો માલ અરબાબ ધરાઈ છું-અને હવે ખુશી થતો થતો તેની બેઠક સુધી આવ્યો છું.

જે હું તેની ખિદમત કરવા ઉપર મંડી જઇશ તો તે વાજબી કહે-વારો-કારણકે તેનાં નસીબેજ અમારું કામ પાર પડ્યું છે.”

પેલા કીડાના રખેવાળોએ તેનાં હિલનો આપેા બેદ સાંભળ્યો-કે તેજ વખત તેઓએ કિલ્લાનો દરવાઝો ખોલ્યો.

જ્યારે પોતાનો સામન કિલ્લામાં લઇ આવ્યો ત્યારે તે નામદાર પાદશાહ પોતાનાં કામે મંડી ગયો.

માલમતાની ગાંસડીઓને અર્દશીરે તુરત ખોલ્લી કરી નાખી-અને ૩૭૬ કેટલીક ઝરૂરી ચીઝો બેઠ તરીકે આપી દીધી.

તેણે પેલા રખેવાળો આગળ એક ખાણોનો સુકુર-બિઝાળો અને પોતે જેમ નોકરો ઉભા રહે તેમ ઉભો.

તેણે પેદીનું તાણું કધાડ્યું-અને શરાબ કાઢીને તેની જામ બરી,

પણ જે કાઇ શખ્સ પેલા કીડા તરફ દૂધ અને ચાવલ જે કાંઇ તેનો ખોરાક હતો તે લઈ જતો હતો,

તેણે શરાબની જામ નેરા કરવા ના પાડી-કારણકે તેને જમાડવાની તેની વારી હતી છાકટપણું ચાલે તેમ જોયું નહીં.

જ્યારે તે બેસી રહ્યો ત્યારે અરદશીરે ઉભો થયો-અને બોલ્યો કે “મારી પાસે પણ પુષ્કળ ચોખા અને દૂધ છે.

જે રખેવાળોનો ઉપરી મને પર્વાનગી આપે તો હું ત્રણ દહાડા-તેને ખોરાક આપવા માટે ખુશી છું.”

જેમ કરવાથી કદાચ દુન્યામાં હું મશહૂર થઈ જઈશ-અને તેનાં નસીબથી મને ફાયદોજ પુગશે

તમે લોકો ત્રણ દહાડા ખુશહાલ મય પીજો-ચોથે દહાડે જ્યારે દુન્યાને રોશની આપનારો ખુરશીદ

નીકળશે, ત્યારે હું એક મોટી દુકાન માંડીશ-જેના આરકાંની બંચાઇ મેહલની દીવાર કરતાં પણ વધારે બીચી કરીશ.

હું માલ વેચનારો છું તેમજ માલ ખરીદ કરનારો પણ છું-કીડાની ૩૮૦ ખેદમત કર્યાંથી મારી આવડ વધશે.”

આ વાતથી તેની સખળી મુશદ બર આવી તેઓએ તેને કહ્યું કે “તું તેની નોકરી કર.”

તે વડા નોકરે જાત જાતના શરાબ લાવી મેલ્યા-અને તે અઝદહાના ખૂબરીઓ હાથમાં મયની જામ લઈ બેઠા.

તેઓએ થોડાક મય પીધો અને મસ્ત બન્યા-તે ખૂબરીઓ મયનાજ પસ્તાર બની ગયા.

જ્યારે તેઓના જીવ મયની જામથી મસ્ત થયા-ત્યારે પાદશાહ પોતાના આગળા મેઝબાનો સાથ આવ્યો.

તેણે પેલી તાંબાની દેઝ અને કલાઈ કાઢી અને ધોળે દિવસે આતશ સળગાવ્યો.

જ્યારે પેલા કીડાને ખોરાક આપનાનો વખત થયો-ત્યારે તેનો ખોરાક પેલી ઉકાળેલી કલાઇનો બન્યો.

તે પેલી હોઝ આગળ તાવેલી ગરમ કલાઈ લઈ આવ્યો-પેલા કીડાએ આહેસ્તેથી પોતાનું માથું હોઝમાંથી બાહરે કાઢ્યું.

તે અઝદહાની જીલ પત્થરના જેવી કાળી દેખાઇ-જેમ દૂધ અને ચાવલ ખાવા મેં ઉધાડે તેમ હાલ પણ મેં ઉધારિયું.

પેલા જવાને તુરત તેમાં તે તાવેલી કલાઈ રેડી દીધી-જેથી પેલી હોઝમાં પેલો કીડો લાચાર થઈ પડ્યો.

૩૮૧ તરાકી અરુઆમહ એ હુકુમે ઊય
કે લાઈન શુહ આન કન્દહો બુમે ઊય
મેશુહ બા જવાનાન શુ આહ અરુહરીર
કશીદન્દ ચૂપાલો શમ્શીરો તીર
પરસ્ત-દમાનરા કે બુદન્દ મસ્ત
યકી એન્દહુ અચ દસ્તે ઇશાન નરસ્ત
અરુઅંગીખત અચ આમે હેમ તીરહુ ફ્રહ
હેલીરી બસાલારે લશકરૂ નમૂહ
દવાન હીદહુબાન શુહ બરે શહુરૂગીર
કે પીરૂગરૂ ગશત શાહુ અરુહરીર
મેયામહ સબુક પહુલવાન બા સેપાહુ
મેયાવરૂહ લશકરૂ બનચદીકે શાહુ

કેશતને અર્દશીર હકૂતવાદરા.

૩૮૨ શુ આગાહુ શુહ આન સખુન હકૂતવાદ
હેલશ ગશત પુરુ દર્હો સરુ પુરુ એ બાહ
મેયામહ કે હેમરા કુનહ આસ્તાર
બરાન બાપહુ બરુ શુહ દમાન શહુરૂયાર
મેશુહી અન્દી નેયામદશ સુદ
કે બરુ બારમે હેમ પથે શીરૂ બુહ
વજાન રૂમે લશકરૂ મેયામહ શુ ફ્રહ
મેમાન્દ બા દાધો દરૂહ આન ગોરૂહ
શુનીન ગોહૂત અચ બારહુ શાહુ અરુહરીર
કે બેકાચ રચમ અચ યહી શીરૂગીર
અગરુ શુમ શવહ અચ મેયાન હકૂતવાદ
નમાનહ બચન્ગે તો બેચ રન્ગે બાહ
કે મન્ કેરુમરા દાદમ અર્જીએ ગરુમ
શુહ આન દઉલતો રકૂતને તીચ નરુમ
શનીહ આન હમહુ લશકરૂ આવાએ શાહુ
બસરૂ બરુ નેહાદન્દ બાહન કેલાહુ
અબાન હેલ ગેરૂકૂતન્દ ઇરાનેયાન
બેબસ્તન્દ બા દરૂહ કીનરા મેયાન
સુએ લશકરે કેરુમ અરુગશત બાહ
ગેરૂકૂતારુ શુહ દરુ જમાન હકૂતવાદ
હમાન નીચ શાહુએ અચયારે ઊય
કે મેહુતારુ પેસરૂ બુહો સાલારે ઊય
ફેરૂહ આમહ અચ હેમ દવાન અરુહરીર
પેયાદહુ મેશુહ પીરો ઊ શહુરૂગીર
મેમાદન્દ ખાલાએ જરૂરીન સેતામ
નેશસ્ત અચ બરશ ખુસ્તે નીકૂનામ
બેફરૂમહ પસ શહુરૂયારે બલન્દ
અબરૂ પીરો દર્યા હો દારે બલન્દ
હો બહાખુરા એન્દહુ બરુ દારુ કંદહ
હેલે દુશમન્ અચ બાબ બીદારુ કંદહ
મેયામહ એ કહમે સેપહુ અરુહરીર
બેકાશત આન હો તનરા બબારને તીર

તેના ગળાંમાંથી એક પોકાર બાહેર નીકળ્યો-કે જેથી તે હોઝ અને તેની સધળી જ્યાં ધુણ રહી.

હવે અરદશીર પેલા જવાનો સાથ પવનની માફક દોડ્યો-તેઓએ ચૂડ, તલવાર અને તીર બાહેર કાઢ્યાં.

પેલા રખેવાળો કે એઓ દારૂ પી મસ્ત પડ્યા હતા-તેઓમાંનો એક જમ્બુ પહુ પેલાઓના હાથથી જીવતો છૂટો નહીં.

અરદશીરે પેલા કિલ્લાની અગાસી ઉપરથી સીઆહ ખૂમારો સળગાવ્યો-એમ કરી તેણે લશ્કરના સરદારને પોતાની બહાદુરીની ખબર આપી.

ચોખીયાન તુરત શેહરગીરી નજદીક દોડતો ગયો-કે “પાદશાહ અરદશીર ફતેહમંદ બન્યો છે.”

તે પેહલવાન તુરત લશ્કર સાથ મીકળી પડ્યો-અને પાદશાહની નજદીક લશ્કર લઈ આવ્યો.

અર્દશીરનું હકૂતવાદને મારી નાખવું.

જ્યારે હકૂતવાદ તે વાતથી વાકેફ થયો-ત્યારે તેનું દિલ દર્દ ભરેલું અને સર ચુરસા ભરેલું થયું.

તે આવ્યો કે કિલ્લાને પાછો જીતી લીધે-તુરત તે પાદશાહ કિલ્લાની દીવાર ઉપર ચઢ્યો.

તેણે ધણી કોરોશ કીધી પણ કાંઈ વળ્યું નહીં-કારણકે તે કિલ્લાની સફીલ ઉપર સિંહનું કદમ ચડી ચૂક્યું હતું.

પેલી તરફથી પહાડની માફક પોતાનું લશ્કર આવી લાગ્યું-જેથી લોકો દુઃખ અને ગમ સાથ ત્યાંજ થોભી ગયા.

ત્યારે પાદશાહ અરદશીરે કિલ્લા ઉપરથી પોકારી કહ્યું કે “ઓ સિંહ પકડનારા પેહલવાન તું લડાઈ શરૂ કર

કેમ કે જે હકૂતવાદ તમે લોકો વચ્ચેથી છટકી ગયો-તો તારા હાથમાં ગમ અને અફસોસ સિવાય કાંઈ બીજું આવરો નહીં,

મેં કીડાનાં મોંમાં તાવેલી કલાઈ નાખી છે-અને તેથી તેની દોડધામ અને તેનો ઠાડમાઠ હવે જતો રહ્યો છે.”

તે તમામ લશ્કરે પાદશાહનો આવાજ સાંભળ્યો-તેઓએ પોતાનાં સર ઉપર લોહાંની ટોપ મૂકી.

ઈરાનીઓને હવે હિરમત આવી-અને દુઃખ સાથ કીનાની કમર બાંધી

તેવામાં કીડાની તરફેનનાં લશ્કરની સામે તોફાની પવન ફુંકવા માંડ્યો-જેથી તુરતજ હકૂતવાદ પકડાય ગયો.

તેમજ તેનો ઠગારો શાહુય પણ પકડાયો-કે જે તેનો વડો બેટો અને સરદાર હતો.

અરદશીર કિલ્લા ઉપરથી દોડતો નીચે અગ્યો-તેવોજ શેહરગીર પેયાહો બની તેની આગળ ગયો

તેઓ સોનેરી લગામ સાથનો થોડો પણ લેતા ગયા-જેની ઉપર નેકનામ પાદશાહ સવાર થયો.

પછી બુલંદ મરતબાના પાદશાહે દર્યા આગળ બે મોટી ફાંસી ઉભી કરવા ફર્માવ્યું.

તે બન્ને ફુશ્મનોને જીવતા ફાંસીએ ચઢાવ્યા-અને ફુશ્મનોનાં દિલ ખાખમાંથી બેહાર કીધાં.

અરદશીરે લશ્કરની હરોલમાંથી આવીને-પેલા બન્નેનાં શરીરને તીર વરસાવી વિધી નાખ્યાં.

અતારાજ દાઢ આન હમણુ આસ્તહુ
 શુદ્ધ અજ આસ્તહુ લશ્કર આસ્તહુ
 બદલે હરુએ ખૂદ અજ કરાન તા કરાન
 ફેરફાર આવરીદન કમનિબરન
 એ પુરમાયહુ ચીઝી કે ખુદ દેલપઝીર
 હમી તાખત તા ખુરુએ અરદશીર
 બેકરુદ અન્દરાન ફૂલ આતેશકંદહુ
 બદલે તાજહુ શુદ્ધ મેહુરુઆનો સદહુ
 સેપોરુદ આનહમાન કેશવરો તામે તખત
 બદાન મીચખાનાને બીદારખખત
 વખાનભયગહુ રફૂત પીરુએ શાહ
 બેગુસ્તરુદ બરુ કેશવરે પારસ દાઢ
 ચુ આસુદહુ તરુ ગરત મહેા સુતરુ
 બેયાવરુદ લશ્કરુ સુએ શહુરે જુરુ
 બકેમન ફેસ્તાદ ચન્દી સેપાહુ
 ચકી મંદે શાયેસ્તએ તામે ગાહુ
 વખાનભયગહુ શુદ્ધ સુએ તયસફૂન
 સરે તખતે બદખાહુ હર્દહુ નેગૂન
 ચુનીનરેત રસ્મે જહાને જેહાન
 હમી રાએ ખીશ અજ તો દારદ નેહાન
 નસાહદ તો નાઆરુ બા બેસાજ
 કે રૂઝી નેશીબસ્તો રૂઝી ફરાજ

તેનો તમામ ખજાનો લૂટાવી દીધો-તે ખજાનાથી લશ્કર આરાસ્તા થયું.

તે કિલ્લામાં જે કાંઈ હતું તે એક નાકેથી ખીબ નાકા સૂધી-સધળું તેના નોકરો નીચે લાવ્યા.

તેમાંથી જે કાંઈ પોતાને પસંદ પડતી કીમતી ચીજો હતી-તે “ખુરહે અરદશીર” તરફ રવાના કરવામાં આવી.

તે પહાડ ઉપર એક આતશકંદેહ રચાવ્યું તેમાં “મેહરગાન” અને “સદહ”નાં જરનો પાછાં સજવન થયાં.

પછી પેલા બન્ને ભાગ્યશાળી મેઝબાનેને તુરત તેનો મુલક, તાજ અને તખત સોંપી આપ્યું.

ત્યાંથી તે ફતેહમંદ અને ખુરાહાલ આગળ ચાલ્યો-અને પાર્સના મુલકમાં સધળે ઇન્સાફ ફેલાવ્યો.

જ્યારે લશ્કરે અને બનવરોએ સારી રીતે વિસામે લીધો-ત્યારે તેણે “જૂર” શેહર તરફ લશ્કર ચલાવ્યું.

કેરમાનમાં કેટલુંક લશ્કર તેમજ એક તાજ અને તખતને લાયકનો મંદ મોકલી આપ્યો.

ત્યાંથી તે “તયસફૂન” તરફ ગયો-અને દુશ્મનનું તખત બેંધું વાળ્યું. ૩૮૪

ફરતા ખમાનાની એજ રીત છે તે પોતાનો ભરમ કોબને કહેતો નથી.

તે તારી સાથ મળનાર નથી તું મૂંઝે મોંઢે સાંખીને રહે-કારણકે એક દિવસ ચઢતી તો ખીબે દિવરે પડતી છેજ.

અર્દશીર* આખકાન.

પાદશાહીએ અર્દશીર આખકાન
 ચેહલ્ સાલ્ વ દૂ માહ્ ખૂદ
 અતખત નેશસ્તને અર્દશીર
 આખકાન દર અવ્દાદ.

અર્દશીર આખકાનની પાદશાહી ચાળીસ વર્ષ
 અને બે મહિના હતી. અગદાદમાં
 અર્દશીર આખકાનનું તપ્સ
 ઉપર બેસવું.

અખબહાદ બેન્સસ્ત બરુ તખતે આજ
 બસરુ બરુ નેહાદ આન દેલઅફૂજ તાજ
 કમરુ બસ્તહો ગોર્જે શાહાન બસ્ત
 બેયાસ્તહુ ભયગાહે નેશસ્ત

અરદશીર અગદાદમાં હાથીદાંતાં તખત ઉપર બિરાજ્યો-તેણે પેલું પ્રકાશિત તાજ પોતાને માથે મેલ્યું.

તેણે કમર ઉપર કમરબંદ બાંધીને પાદશાહી ગોર્જ જાયમાં લીધો-તેણે પોતાની બેઠકની જગ્યા ત્યાંજ તૈયાર કરેલી હતી.

* સાસાનિયાન વરાનો સ્થાપક. ગુસ્તાસ્પના નબીરા બહમનના છેડરા સાસાનની અલ્લાહથી ઉતરેલા સાસાનનો છેડરો અને પાદશાહ અરદવાનના તાબા હેઠળ બેસ્તઅમાં પાદશાહી કર્તા આખકની “ગોહર આમીદ” નામની છેડરીનો છેડરો. આ પાદશાહે ગરીબાધમાંથી વધી પોતાની બાહોશીથી એક મોટી શેહન્શાહત રચાવી હતી. સિકંદરે ધરાની શેહન્શાહત છતી લઇ તેને કેટલાક ભાગોમાં વહેંચી નાખી હતી, તેને અરદશીરે પાછી નવેસરથી ઉભી કરી હતી. “કારનામએ અરદશીર” નામનાં પદ્યની પુસ્તકને કેટલુંક મળતું જ બેયાન ફિદૈસી પણ આપે છે. એના વખતમાં “અદાએ વીરાફ” નામના એક પરહેઝગાર

શહ-શાહ ખાન્દ અઝાન્ પસ વરા
 એ ગુસ્તાસ્પ નેશાખતી કસ વરા
 યુ તાને બુઝોર્ગી બસર બર નેહાફ
 યુનીન્ ગોફત બર તખ્ત પીરૂઝો શાહ
 કે અન્દર જહાન્ દાફ ગળે મનસ્ત
 જહાન્ તાઝહુ અઝ દસ્ત રન્જે મનસ્ત
 કરા ઇન્ ગન્જ નવાનહ અઝ મન્ સેતહ
 બહ આયહ બમરુદુમ એ કેદારે બહ
 યુ ખુશુદ ખાશહ જહાનદારે પાકુ
 નદારહ દેરીઘ અઝ મન્ ઇન્ તીરહુ ખાકુ
 ૩૮૫ જહાન્ સરખસર દર પનાહ મનસ્ત
 પસન્દીદને દાફ રાહે મનસ્ત
 નવાયહ કે અઝ કારદારને મન્
 એ સરહન્ગો જન્ગી સવારાને મન્
 બેખોસ્પહ કસી દેલ પુર અઝ આરુભૂય
 ગઝાયન્દહુ યા મરુદુમે નીકુખૂય
 કુશાદસ્ત બર હરુ કસ ઇન્ આરુગાહુ
 એ બહખાહો અઝ મરુદુમે નીકુખાહુ
 હમહુ અન્બુમન્ ખાન્દ આઝીન્
 કે આખાહ ખાદા બદાદત ઝમીન્
 ફેરેસ્તાહ બર હરુ સુઈ લશરી
 કે હરુ કમ કે ખાશર એ દુશ્મન્ સરી
 સરે ડીનહુબર શાન્ બરાહુ આવરન્દ
 ગર આધને શન્શીરો ગાહુ આવરન્દ

ત્યાર બાદ તેને સધળાં લોકો “શહન્શાહ”નાં નામથી બોલાવવા લાગ્યાં તેનામાં અને ગુસ્તાસ્પમાં તેઓ ફક્ત બેતાં હતાં નહીં.

જ્યારે તેણે મોટાઈનું તાજ સર ઉપર મેલ્યું ત્યારે તે ફતેહમંદ અને ખુશદાસ તખ્ત ઉપર બેસી એવી રીતે બોલ્યો,

કે “આ બેહાનમાં ઈન્સાફ એજ મારો ખત્રાનો છે મારી ભતી મેહનતથી દુન્યા આબાહ થયેલી છે.

આ મારો ખત્રાનો કોઈ પણ શખ્સ મારી પાસેથી છીનવી લઇ શકશે નહીં-દરેક માણસને પોતાનાં બૂંડાં કમીથીજ બૂંડાઇ મળે છે.

જો પાક ખાદાનાલા મારીથી ખુશદાસ થયેલો હશે-તો તે સાહેબ મને આ સીઆદ ખાક (યાને મુલક) આપવાની બખીલાઈ કરશે નહીં.

સધળો દેશ મારી પનાહમાં છે-ઈન્સાફ પસંદ કરવો એજ મારી રાજનિતિ છે.

એવું નહીં બનતું જોઇયે કે મારા અમલદારો, સરદારો અને લડાયક સવારોના બુલમથી,

દુઃખી થઇને કોઇ પણ માણસ રાતે સૂતે પછી તે બંધો માણસ હોય કે બૂંડો માણસ હોય.

આ મારી દરબાર શું દોસ્ત કે શું દુશ્મન દરેક જણ માટે ખુલ્લી છે.”

ત્યારે તમામ અન્બુમને તે પાદશાહ ઉપર દુન્યા પ્રીધી કે “તારા ઈન્સાફથી દેશ આબાહ હોયને!”

તેણે ચારે બાજુએ લશ્કર રવાના કર્યું કે જો કોઇ પણ સરદાર શત્રુ-વટ ધરાવતો હોય,

અને જો તે રાજપાત અને લડાઈ લડવાનો દમામ દેખાડતો હોય-તો તેનું લડાયક માથું ઠેકાણે લાવી મેલે

સરગુઝસ્તે અર્દશીર બા દુખતરે અર્દવાન્.

અર્દવાનની બેટી સાથનો અર્દશીરનો અહવાલ.

બદાનગહુ કે શાહુ અર્દવાનરા બેકાસ્ત
 એ ખૂને વય આવરહુ ગીતી બેકાસ્ત
 યુ ઊ કાસ્તહુ શુહ દુખતરશરા બેખાસ્ત
 બદાત તા બેગૂયહ કે ગન્જશ કુલાસ્ત
 દો ફર્જન્દે ઊ શુહ બહેન્દુસેતાન્
 બરન્જે બલા ગસ્તહુ હમદાસ્તાન્
 ૩૮૬ દો ઈદર બહેન્દાને શાહુ અન્દરુન્
 દો દીદહુ પુર અઝ આબો દેલ પુર એ ખૂન્

જે વખતે કે પાદશાહ અરદશીરે અર્દવાનને મારી નાખી-તેનું લોહી રેડી સધળો મુલક પોતાને હાથે કર્યો.

અને જ્યારે તે માર્યો ગયો ત્યારે તેની છાકરી સાથ પરભુવાની માગણી કીધી-કે જેથી તેણી કહે કે “અર્દવાનનો ખત્રાનો કયાં છે?”

તેના બે બેટાઓ હિંદુસ્તાન તરફ નાસી ગયા-જ્યાં દુ.ખ અને આક્રમમાં રહેવા લાગ્યા.

જે બેટાઓ અર્ધજિ આંસુ ભરેલી આંખોએ અને લોહી ભરેલાં હિલ સાથ પાદશાહનાં બંદીખાનામાં પડ્યા હતા.

દસ્તરે ઝરતોળી દીન જે લગભગ ભાગી પડી હતી તેને નવેસરથી સઘવન કરી હતી એમ પહલવી તેમજ ફાર્સી પુસ્તકો જણાવે છે. અરદશીરે પોતાના બાહોશ વઝીર દસ્તર તોસરની મદદથી ઝરતોળી દીનનો ફેલાવો પાછો નવેસરથી સંધારા વધારા સાથ કર્યો હતો તેમજ પુષ્પળ આતશકદેહો પણ દરેક ઠેકાણે બંધાવ્યાં હતાં. પોતે મેહનત લઈ ફેલાવેલી દીન પોતાનાજ વંશોની બેદરકારીથી અને અવાશીથી પડી ભાગશે અને લગભગ ૫૦૦ વર્ષ પછી સાસાનિયાન વંશની સક્તનની આખેરી આવશે એવી આગાહી અરદશીરે પોતાના છોકરા શાપૂરને કહી હતી. આ પાદશાહ ધણેા બહાદુર અને દાનેશમંદ હતા. એણે પોતાના છોકરાને ધણી પ્રીમતી નસીહતો કહી હતી. એણે બીજા શેહનશાહો સાથ લડાઈ કરી કેલકા મોટા મુલકો પણ હાથ કર્યા હતા. કિર્દિસી પ્રમાણે આ પાદશાહે ૪૦ વર્ષ અને બે મહિના રાજ્ય કર્યું એટલે ઈ. સ. ૨૦૦ માં ગાદીએ આવ્યો. પણ બીજા તવારીખનવેસો એને ઈ. સ. ૨૨૬ માં ગાદીનેશીન થયેલો લખે છે એટલે જ્યારે એણે “શેહન્શાહ”નો એલકાબ મેળવ્યો ત્યારથી ગણે છે. આ નામીયો પાદશાહ ઈ. સ. ૨૪૦ માં મરણ પામ્યો.

અહેન્દુસેતાન બૂદ મેહુતરુ પેસરુ
કે બહુમનુ યુદી નામે આનુ નામવરુ
ફેરેસ્તાદઈ બેસ્ત બા રાયો હુશ
જવાની કે દારદ અગોકૂતારુ બૂશ
શુ અચ પાદશાહી નદીદ ઇશ બહુરુ
બદ દાદ પેન્દાન યકી પારહુ અહુરુ
બદ ગોકૂત રવ પીશે ખાહરુ બેગૂય
કે અચ દુશમનુ ઇનુ મેહુરુબાની મનૂય
બેરાદરુ દો દારી અહેન્દુસેતાન
બબીગાનગી મસ્તહુ હમદારેતાન
દો દરુ બન્દો બેન્દાને શાહુ અરુશીરુ
પેદરુ કોશતહો પૂરુ અસ્તહુ બતીરુ
તો અચ મા ગુસેસ્તહુ બદીનચૂનહુ મેહુરુ
પસન્દહુ યુનીનુ કેઈગારે સેપેહુરુ
શુ ખાહી કે ખાનૂએ ઇરાનુ શવી
બગીની પસન્દે રેલીરાનુ શવી
હલાહેલ યુનીનુ અહુરે હેન્દી બેગીરુ
અકારુ આરુ ચકુઆરહુ બા અરુશીરુ
ફેરેસ્તાદહુ આમદ અહન્ગામે શામ
અહોખતે ગેરામી બેદાદશ પયામ
વશ જાનો દેલ અરુ બેરાદરુ બેસૂખત
બચકુ રહુ અચ આતેશ દેલશ અરુ ફોરૂખત
કે દારન્દહુ બેસ્તદ ગેરાનમાયહુ અહુરુ
બદાનુ શુદ એ અરુદારદ અચ કામ બહુરુ
શુનાનુ યુદ કે ચકુ રચ શાહુ અરુશીરુ
બનખચીરુ અરુ ગૂરુ યુકુશાહ તીર
શુ યુગજેત નીમી એ રૂએ દરાચ
સેપહુયુદ એ નખચીરુગહુ ગરન ખાચ
સુએ દુખતરે અર્દવાન શુદ એ રાહુ
દવાન માહુ ચેહુરહુ બેશુદ નચદે શાહુ
બેયાવરુદ જામી એ ચાકુતે અરુદ
પુરુ અચ શકુકરે પેસ્ત બા આબે સરુદ
બેયામીખત બા શકુકરે પેસ્ત અહુરુ
કે બહુમનુ મગરુ કામ ચાબદ અહુરુ
શુ બેચકૂત શાહુ અરુશીરુ આનુ બદસ્ત
એ દસ્તશ બેચાકૂતાદો બેશકસ્ત પસ્ત
શુદ આનુ પાદશાહ બદહુ લર્જાનુ એ બીમ
હમઅન્દરુજમાનુ શુદ દેલશ અરુ દો નીમ
જહાનદારુ અજાનુ લર્જહુ શુદ બદગુમાનુ
પુરુ અન્દીશહુ અચ ગર્દેશી આરેમાનુ
બેકરુમૂદ તા ખાનગી સુરુધ ચારુ
પરસ્તનહુ આરદ બરે શહુરુચારુ
શુ આનુ સુરુધ અરુ પેસ્ત યુગજેતદ
ગુમાની હમી ખીરહુ પેન્દાસ્તદ
હમઆનગાહુ સુરુધ આનુ બેપુર્દો બેમોરુદ
ગુમાનુ બોર્દનુ અચ રાહે નીકી બેમોરુદ
બેકરુમૂદ તા મૂબેદો કંબોદાય
બેયામદ બરે યુસેવે પાકુ રાય
એ દસ્તરે ઇરાનુ બેપુર્સીદ શાહુ
કે બદખાહુરા ગરુ નેશાની બગાહુ

વડો બેગે જેનુ નામ બહમન હટુ તે હિંદુસ્તાનમાં હતો.

તેણે કહાપણ અને હોશ સાથેનો એક જવાન કે જે કહેલી વાત
ધ્યાનમાં રાખતો તેને એક કાસેદ તરીકે શોધી કાઢ્યો.

બ્યારે તેને પાદશાહી પાછી મળવાની કરી આશા નહીં રહી-ત્યારે
પેલા કાસેદને તેણે ધૂપી રીતે એક ઝેહરનો ટૂકડો આપ્યો.

અને કહ્યું કે “તું મારી બેહેન પાસે જ અને તેને કહે-કે તું
દુશ્મન તરફથી આવી મેહરબાનીની આશા ના રાખ.

તું તારા બે બાઇઓ કે જેઓ હિંદુસ્તાનમાં પારકી કઠમ સાથ
રહેલા ધરાવે છે.

અને બીજા બે પાદશાહ અરુશીરનાં કથખાનામાં છે-બાપ માયે
ગયો છે અને બેટો તીરથી અખી થયો છે.

તેં અમારા તરફની માયા મોહબત એવી રીતે તોડી નાખી છે તો
તે શું આસ્માનનો પયદા કરનાર રાહોબ પસંદ કરશે ?

જે તું ઇરાનની શેહન્શાહ બાનુ બનવા ચાહતી હોય અને દુન્યામાં
બહાદુર લોકોને પસંદ પડતી થવા મંત્રી હોય,

તો આ હિંદુસ્તાની કાતેલ ઝેહર લે-અને તુરત તે અરુશીર માટે
કામમાં લાવ.”

પેલા કાસેદ સમીસાંજને વખતે ત્યાં આવી લાગ્યો-અને પેલી બંચા ૩૮૭
દરજ્જવાળી છોકરીને તેનો પયગામ પુગાડ્યો.

તેણીનો જન અને દિલ પોતાના બાઈ માટે બળવા લાગ્યાં-અને એક
મરતબે તેણીનું દિલ આગથી સળગી ઉઠ્યું.

તેણીએ પેલા કાસેદ પાસેથી પેહુ કાતેલ ઝેહર લીધું-અને પોતાની
મુરાદ પુરી પાડવા ઉપર મંડી ગઈ

એમ બન્યું એક દહાડો પાદશાહ અરુશીર-ગેરાબરના શિકાર
માટે ગયો.

બ્યારે બપોર થકી-ત્યારે પાદશાહ શિકારગાહમાંથી પાછો ફર્યો

તે રાહમાંથી આવી અરુશીરની બેટી આગળ ગયો તે માહતાબને
ચેહરેની દોડતી અરુશીર આગળ આવી.

તેણી એક પોખરાજની જમ લાવી-અને તેમાં શાકર, બૂન્દેલા
અનાજનો આટો અને થંડું પાણી નાખ્યું.

તેમાં ઝેહર બેળોને અરુશીરને તે જમ પીવા આપી-કે જેથી તેણીના
બાઇ બહમનની મુરાદ પાર પડે.

બ્યારે પાદશાહ અરુશીરે તે હાથમાં લીધું-ત્યારે તેના હાથમાંથી
તે સરી પડ્યું અને બાગી કકડા થઇ ગયું.

તે બેળને શાહરાદી ધાસ્તીથી ધુજવા લાગી-અને તુરતજ તેણીનું
દિલ બે ટૂકડા થયું.

પાદશાહ તેણીના ધુજવાથી બદગુમાન બન્યો-અને આસ્માનની ૩૮૮
ચાલથી અંદેશા બરેલો થયો.

તેણે હોકમ કીધો કે “નોકરો પાદશાહની નજદીક ચાર પાળેલી
મરથી લઇ આવો.”

બ્યારે પેલી મરથીઓને પેલા આટાની બનાવઠ ઉપર છોડી મૂકી-
ત્યારે નોકરો તે તેનો શક ફેકટનો ધારવા લાગ્યા.

પણ મરથાંચે જેનું તે ખાધું કે તુરતજ મરી ગયાં-અને તેનો શક
લઇ જવો સચ્ચાઇની રાહજ લઇ ગયેલો ક્યો.

તેણે હોકમ કીધો જેથી મોબેદ તેમજ વઝીર-તે પાક વિચારના
પાદશાહની નજદીક આવ્યા.

પાદશાહ ઇરાનના વડા વઝીરને પૂછ્યું-કે “જે તું દુશ્મનને તખ્ત
ઉપર બેસાડે,

શવહ દર નવાએશ બદીનજૂનહ મસ્ત
કે બીહુદહ ચાહહ બજને તો દસ્ત
એ બાહઆફરહસ્ત આન અરઆવહીર
એ સાઝીમ દરમાને ખુદ કહીર
ચુની દાહ પાસોખ કે મેહુતર પરસ્ત
ચુ ચાહહ બજને જહાનદાર દસ્ત
સરે પુર ગુનાહશ બેખાયહ બુરીહ
કસી પન્હ ગુયહ નખાયહ શનીહ
મેફરૂમહ કચ દુખતરે અર્ધવાન
તની કુન કે હરગેચ નખીનહ રવાન
મેશુહ મુએદો પીશે ઊ દુખતે શાહ
હમી રફત લઈનો દેલ પુર ગુનાહ
અમુએહ ચુનીન ગોકૂત કચ પુર અરહ
મરાઓ તોરા રચ હમ યુઝરહ
અગર કાશત ખાહી મરા નાગુઝીર
યધી હુદધી દારમ અચ અરુદશીર
અગર મન સઝાયમ બખૂન રીખતન
એ દારે બલન્હ અન્દર આવીખતન
બેમાન તા શવહ હુદક અચ મન જુદા
બેકુન હરચે ફરૂમહ પસ પાદશા
એ રહ બાચ શુહ મુએદે તીચવીર
બેગોકૂત આનચે બેશનીહ બા અરુદશીર
બહ ગોકૂત જ હીચ મશનવ સખુન
બદાનસાન કે ફર્માનત દાદમ બેકુન
બહેલ ગોકૂત મુએહ કે બહ રચગાર
કે ફર્માન ચુનીન આયહ અચ શહુરયા
ન કારીસ્ત કચ દસ્તે મન નુઝરહ
બેરહમન્હ બારહ બેહ બેહ બીબેરહ
હમહ મરુગર ઈમ બરતાઓ પીર
નદારહ પેસર શહુરયાર અરુદશીર
ગર ઊ બીઅહહ સાલેયાન બેશમરહ
બદુશમન રસહ તખત ચૂન યુઝરહ
હમાન બેહ કઝીન કારે નાસુદમન્હ
અમર્દી યધી રાય સાઝમ બલન્હ
એ કાશતન રહાનમ મન ઈન માહુરા
અગર ઝીન પશીમાન કુનમ શાહુરા
વગરનહ ચુ જ અચહ ગર્દહ જુદા
બળય આદમ ઈન ગોકૂતએ પાદશા
બેયારસ્ત જઈ અચવાને પીશ
કે દારહ વરા ચૂન તનો જાને પીશ
બજન ગોકૂત અગર હીચ બાહે હવા
બેખીનહ વરા મન નદારમ રવા
પસ અન્દીશહ કરહ આન કે દુશમન અસીસ્ત
ગુમાને બદો નીક બા હર કસીસ્ત
યધી ચારહ સાઝમ કે બહુએ મન
નશાનહ બજેસ્ત આખ દર જુએ મન
બજાથ શુદો ખાયહ બુખરીહ પસ્ત
બર દાચ દાર નેહાદો બેબસ્ત
કુ ખાયહ નમક અર પરાગન્હ જુહ
બહુકકહ દર આગન્હ અરસાને ફહ

અને તે તારી બખોશમાં એવો મસ્ત બની બચ-કે હુદ્દાઈ કરીને
તારોજ છવ લેવા ઉપર હાથ લગાવે,
તો તે ઉધારી મોટા ક્રીચવાને વાસ્તે થું શિક્ષા છે?—અને આપણે
પોતાને હાથેજ ક્રીચલાં દુઃખનો ઉપાય થું કયે? ”
વઝીરે જવાબ દીધો કે “ જ્યારે એક નોકર પાદશાહને છવ લેવા
ઉપર પોતાનો દસ્ત લગાવે,

ત્યારે તેનું ગુનાહ ભરેલું સર કાપવું જોઈએ—અને એ બાબતમાં કાંઈ
કાંઈ નસીહત કહે તે સાંભળવી નહીં જોઈએ.”

એ સાંભળી તેણે હોકમ ક્રીધો કે “ અરદવાનની છોકરીનું તન એવું
બનાવ કે કદી પણ કાંઈ તેને છવતું જાય નહીં.”

પેલો વઝીર ચાલ્યો અને તેની આગળ પાદશાહની બેઠી—ધુજતી અને
ગુનાહ ભરેલાં દિલે ચાલવા લાગી

તેણીએ તે મોબેદને એ પ્રમાણે કહ્યું કે “ એ દાનેશમન્દ શખ્સ !—
મારો તેમજ તારો પણ એક દિવસ પસાર થઈ જશે.

અગરને તું મને લાચારીએ મારીજ તાખવા ચાહે છે તો સાંભળ
કે હું અરદશીરથી હમેલ ધરાઉં છું

અગરને ખૂન રેડવા અને ખુલ્લું ફાંસીએ લટકવાને હું લાયક છું,

તો મારીથી બચું જુદું પડે ત્યાં સુધી તું થોભી ન-પછી પાદ
શાહે જે કાંઈ તને ફર્માનું હોય તેમ કરજે.”

પેલો દાના મોબેદ રસ્તામાંથી પાછો ફર્યો—અને પોતે જે કાંઈ સાંભળ્યું
હતું તે અરદશીરને કહ્યું.

અરદશીરે તેને કહ્યું કે “ તું તેનું કાંઈ પણ ના સાંભળ-જેવી રીતનું
કે મેં તને ફર્માન આપ્યું છે તે બળ લાવ.”

પેલો મોબેદ વિચારવા લાગ્યો કે “ પાદશાહ તરફથી આવેા હોકમ
નીકળે તો તે બહુખતીની નિશાન સમજવી.

આ કામ એવું નથી જે મારે હાથે નહીં થાય-પણ જે કામ અકલને
અનુસરતું હોય તે નાદાનીયતનાં કામ કરતાં વધારે બહુ કહેવાય.

આપણું સંધળા જવાન કે બુદ્ધા મોતને માટેજ સરભળવા છિયે પણ
પાદશાહ અરદશીર એક પણ છોકરી ધરાવતો નથી.

અગરને તે લાગ્યો હંદગી ગુઝારવા પામે તો પણ જ્યારે તે ગુઝર
પામશે ત્યારે તેનું તખત દુશ્મને હાથ જશે.

માટે બેહતર માર્ગ એજ છે કે આવું બિન ફાયદાકારક કામ કરવા
કરતાં—બહાદુરીથી એક ખુલ્લો ભરેલો વિચાર ચલાઉં,

અને આ માહતાબ જેવી છોકરીને મોતથી છોડવું કે કદાચ તેમ
ક્યાંથી પાદશાહને પરોમાન કરીશ

અગર નહીં તો જ્યારે તેણીનું બાળક પચા થાય ત્યારે આવી રીતનું
પાદશાહનું ફર્માન બળ લાવીશ.”

એમ વિચાર તેણે તેણીને માટે પોતાના મેહલમાં એક જગ્યા તૈયાર
કીધી કે જ્યાં તેણીને પોતાનાં તન અને ભનની માફક સંભાળથી રાખે.

તેણે પોતાની બાયડીને કહ્યું કે “ અગરને તેણી પવનની લેહેડી પણ
જેવા પામશે તો તે હું પસંદ કરીશ નહીં.”

પછી વિચાર કર્યો કે “ મારા દુશ્મનો ધણા છે—અને દરેક જણ બહા
બૂંડા વિચારો ધરાવે છે.

માટે એક એવી યુક્તિ કર કે જેથી મારા દુશ્મનો—મારી નદીમાં તોહ-
મતનાં પાણી નહીં ચલાવે.”

તે એક જગ્યાએ ગયો અને પોતાની ઇંદ્રી સહતર કાપી કાઢી—તે
ઝખમી ઉપર દવા મૂકીને પાટો બાંધી લીધો.

પછી તેણે ટુરત પેલી ઇંદ્રીની બન્ને ગોળાઓ ઉપર નિમક પાંચથું—
અને ઝડપથી એક દાબડામાં ભરી દીધી.

હમઅન્દરઅમાન્ હુકુકુશ મોહુર કંરુહ
મેયામહ ખોરુશાન્ હો રાખસારહુ અરુહ
શુ આમહ બનચદીકે તખતે બલનહ
હમાન્ હુકુકુહ બેન્હાહ આ મોહુરો બન્હ
ચુનીન્ ગોફત આ શાહુ કીન્ ઝીન્હાર
સેપારહ બગન્દરે ખુદ શહુરુયાર
નમેશતહ બરીન્ હુકુકુહ તારીખે આન્
પદીદાર કંદહ પયો બીખે આન્

ઝાદને પેસરે અર્દશીર શાપૂર અઝ
દુખતરે અર્દવાન્ વ પસૂ અઝ હપ્ત
સાલ્ આગાહી યાફતને અર્દશીર
અઝાન્ વ શેનાખતન્ ઊરા.

શુ હન્ગામએ ઝાદન્ આમહ ફરાશ
અઝાન્ કાર બર બાહ તુકુશાહ રાશ
પેસરુ ઝાહ અઝ દુખતરે અરુદવાન્
ચકી ખુસ્તવ આધેના રઉશન્ રવાન્
અઝ અયવાને ખુદ અન્બુમન્ ફૂર કંરુહ
વશ નામ દરેતૂર શાપૂર કંરુહ
નેહાનશ હમી દારત તા હકુત સાલ
ચકી શાહુ રોખ ગશત બા ફરો યાલ
ચુનાન્ ખુદ કે રૂઝી મેયામહ વઝીર
બેદીહ આખુ દર ચેહુરએ અરુદશીર
બહુ ગોફત શાહા અનૂશહુ બુદી
રવાનરા બરઅન્દીશહુ તુશીહુ બુદી
એ ગીતી હમહુ કામે દેલ યાફતી
સરે દુશમન્ અઝ તખત બર તાફતી
કુનૂન્ ગાહે શાદીઓ મય ખર્દનસ્ત
ન હન્ગામે અન્દીશહુ આવર્દનસ્ત
ઝમીન્ હકુત કેશવર અશાહી તોરાસ્ત
સેપાહીઓ ગાહીઓ રાહી તોરાસ્ત
ચુનીન્ દાહ પાસોખ બહુ શહુરુયાર
કે અય પાકુ દેલ મુબેદે રાશદાર
ઝમાનહુ બશરેશીરે મા રાસ્ત ગશત
ધમે રન્ને નાખૂબી અન્દરુ ગુઝશત
મરા સાલ બર પન્હો ચકુ રસીહ
એ કાફૂર શુદ ચુશકો ગુલ નાપહીહ
પેસરુ બાયદી પીશમ અકુનૂન્ બપાય
દેલારાયો નીરુ દેહો રહુનુમાય
પેદર બી પેસરુ ચૂન્ પેસરુ બી પેદર
કે બીમાનહુ ઊરા બેગીરહુ બખર
પસે મન્ બદુશમન્ રસહ તાલો ગન્જ
મશા ખાફુ સૂદ આયદો દર્દો રન્જ

તેજ વખત તે દાખડાને સીલ કીધું-પછી ફિક્કે ચેહરે પોકારતો
પાદશાહ આગળ આવ્યો.

જ્યારે તે ખુશદ તખતની આગળ આવ્યો-ત્યારે પેલો મોહર અને
સીલ સાથેના દાખડો ત્યાં મૂક્યો.

અને પાદશાહને એમ કહ્યું કે “આ મારી અનામત-પાદશાહ પોતાના
ખઝાન્ચીને સોંપી આપે.”

તે દાખડા ઉપર તારીખ લખીને તેમાં જે ચીજ મેલી હતી તેના
અમલની શરૂઆત દેખાડેલી હતી.

અર્દવાનની બેટીથી અર્દશીરના બેટા શાપૂરનું
જન્મ પામવું અને અર્દશીરને સાત
વર્ષ પછી તે માટેની ખબર પડવી
અને તેને ઓળખવું.

જ્યારે પેલીને જણવાને વખત નજદીક આવ્યો-ત્યારે તે વઝીરે તે
કામનો ભેદ પવન વટિક આગળ ખુલ્લો કર્યો નહોતો.

તે અરદવાનની બેટીથી એક પાદશાહી રીતભાતનો અને રોશન છવનો
બેટો પચ્છા થયો.

તેણે પોતાના મેહલમાંથી સધળાં લોકોને દૂર કીધાં-અને પેલા વઝીરે
તેનું નામ “શાહપૂર” (એટલે પાદશાહનો છોકરો) કરીને પાડ્યું.

તે બાળકને સાત વર્ષ સુધી જ્યો રાખ્યો-તે દબદબા અને દમામ
સાથેના એક પાદશાહનાજ ચેહરાનો થયો.

એવું બન્યું કે એક દહાડે પેલો વઝીર પાદશાહ આગળ આવ્યો-
ત્યારે તેણે અરદશીરના ચેહરા ઉપર આંસુ ભેંચ્યાં.

તે બોલ્યો કે “ઓ પાદશાહ તું સલામત રહેજો-તારો છવ ફિક્કે ઉદર
ચિન્તા ઉપર ફાવતો રહેજો !

આ દુન્યામાંથી તે તારાં દિલની તમામ મુરાદ મેળવી છે-અને તારા
દુશ્મનોનાં સર તખત ઉપરથી નીચે નાખ્યાં છે.

એટલે હવે તો ખુશદાહી કરવાનો અને મય પીવાનો વખત છે-એવી
રીતે વિચાર કરવાનો આ વખત નથી.

દુન્યાના સાત મુલકો તારીજ સત્તા હેઠળ છે-સધળું લશ્કર, હકૂમત
અને રાજનીતિ સર્વ તારું છે.”

પાદશાહે તેને જવાબ આપ્યો-કે “ઓ પાક દિલના વિશ્વાસુ વઝીર !

મારી તલવારે કરી ઝમાનો પણ સીધો કર્યો છે-સધળે કેંઝાણેથી ગમ,
દુઃખ અને ખરાબી દૂર થઈ છે.

મારી ઉમર એકાવન વર્ષની થઈ છે-મારા કરતુરી જેથા કાળા બાલ
કપૂર જેવા સફેદ બન્યા છે અને ગોલાળ જેવો ચેહરો યુમ થયો છે.

હમણા તો મારી આગળ એક દિલને આરામ આપનારો, મારી બાજુને
કોવત આપનારો અને મારી રેહનુમાઈ કરનારો બેટો હશે રહેવો ભેધતો હતો.
એક છોકરા વગરનો બાપ તે બાપ વગરના છોકરા જેવોજ હોય છે-
કે જેને પારકાઓ બગલમાં પકડે છે.

મારી પછી મારું તાજ અને ખઝાનો દુશ્મનને મળશે-અને મને તો
ખાક, દુઃખ અને રંજનેજ ફાચદો મળશે.”

૩૬૩ બહેલ ગોકૂત બીદાર મહે કોહન
 કે આમહ કુનૂન રૂઝખાદે સોખન
 બહુ ગોકૂત કય શાહે કેહુતર નવાઝ
 જવાન મહે રઉશન હેલો સરફરાઝ
 ગર અયદૂન કે યાબમ બભન જીનહાર
 મન ઇન રન્જ બરદારમ અઝ શહુરયાર
 બહુ ગોકૂત શાહુ અય ખેરદમન્દ મરુદ
 એરા બીમે ભાનત તોરા રન્જ કરુદ
 બેગૂય આનુએ દાનીઓ બેકૂઝાય નીઝ
 એ ગોકૂત ખેરદમન્દ બરતર એ ચીઝ
 યુનીન દાદ પાસોખ બહુ કહબોદાય
 કે અય શાહે રઉશન હેલો પાકુરાય
 યકી હુકુકહુ દાદમ બગન્જુરે શાહુ
 સઝહ ગર બેખાહહ કુનૂન પીશગાહુ
 બગન્જુર ગોકૂત આન કે આન જીનહાર
 તોરા દાદ આમહ કુનૂન ખારતાર
 બહુ બાઝ હેહુ તા બેબીમન કે ચીસ્ત
 મગર માન નબાયહ બઅન્દીશહુ ઝીસ્ત
 બેયાવરહ પસ હુકુકહુ બગન્જુરે ઊય
 સેપેરુદ આન કે બેસ્તહ બદસ્તુરે ઊય

૩૬૪ બહુ શાહુ ગોકૂત અન્દરીન હુકુકહુ ચીસ્ત
 નેહાદહુ બરીન બન્દ બર મોહુર ઝીસ્ત
 બહુ ગોકૂત આન ખુને ગમે મનસ્ત
 હુરીદહુ એ યુન ખારે શર્મે મનસ્ત
 સેપેર્દી મરા દુખતરે અર્દવાન
 કે તા બાઝ ખાહી તનશ બીરવાન
 નકોશતમ કે ફર્જહ યુદ દર નેહાન
 બેતસીદમ અઝ કેદંગારે જેહાન
 બેખસ્તમ બફર્માનત આઝમે પીશ
 હુરીદમ હમઅન્દરૂઝમાન શર્મે પીશ
 બદાન તા કસી બહુ નબૂયહ મરા
 એ દયાએ તોહુમત નશૂયહ મરા
 કુનૂન હકૂત સાલસ્ત તા પૂરે તૂ
 બેમાન્દસ્ત નઝદીકે દસ્તુરે તૂ
 યુ ઊ નીસ્ત ફર્જહ યકુ શાહુરા
 નમાનહ મગર બર ફેલકુ માહુરા
 વરા નામ શાપૂર કંદમ એ મેહુર
 કે અઝ બખતે ઊ શાહ બાદા સેપેહુર
 હમાન માદરશ નીઝ બા ઊ બભય
 જહાનબૂય ફર્જહરા રહુતમાય

૩૬૫ બહુ માન્દ શાહે જહાન દર રોગોકૂત
 વજાન ફેલકુ અન્દીશહા બર ગેરેકૂત
 વજાન પસ યુનીન ગોકૂત બા કહબોદાય
 કે અય મહે રઉશન હેલો પાકુ રાય
 બસી રન્જ બદારતી ઝીન સોખન
 નમાનમ કે રન્જે તો ગર્દહ કોહન
 કુનૂન સહ પેસર બૂય હમસાહે ઊય
 બખાલાઓ એહુરો બરો યાહે ઊય
 હમહુ ભમહુ પૂશીદહુ બા ઊ બહમ
 નબાયહ કે ચીઝી યુવહ બીરો કમ

પેલો બાહોરા પીર મહે પોતાનાં મનમાં બોલ્યો-કે “હવેજ બોલ
 વાનો વખત આવ્યો છે.”
 તે બોલ્યો કે “ઓ ગરીબ લોકોને નવાઝનારા, બહાદુર, ચાલાક
 અને સરફરાઝ પાદશાહ !
 અગરને હવડાં હું તારી તરફથી જીવનદાન મેળવું તો તું પાદશાહ
 તરફતું આ મધ્યું દુઃખ દૂર કરે.”
 પાદશાહે તેને કહ્યું કે “ઓ અકલમંદ મહે ! તારા જીવની ધારતીએ
 તને શા માટે રંછદા કીધી ?
 તું જે કાંઈ જાણતો હોય તે કહે. કાંઈ વધુ કહેવું હોય તો તે પણ
 કહે. એક અકલમંદની વાત કરતાં વધારે સારી ચીઝ બીજી શું હોય ?”
 વઝીરે તેને જવાબ કીધો કે “ઓ રોશન દિલના અને પાક વિચારના
 પાદશાહ !
 એક દાખડો ખઝાન્ધીને આપવા મેં તને આપ્યો હતો તે બે તારી
 દરબારમાં મંગાવે તો બેહતર”
 પાદશાહે ખઝાન્ધીને કહ્યું કે “પેલી અનામત તને આપી છે તેનો
 માગનારો હાલ આવ્યો છે.
 તે પાછી લાવીને આપ કે હું બેકં તો ખરો તેમાં શું છે ? બધકે
 તેથી મારી જિંદગીની ચિંતા નીકળી નય.”
 પછી તેનો ખઝાન્ધી તે દાખડો લાવ્યો-પાદશાહે જેવો વઝીર પાસેથી
 કીધો હતો તેવો તેને પાછો આપ્યો.
 પાદશાહે તેને પૂછ્યું કે “આ દાખડામાં શું છે ? અને એના ઉપર
 સીલ મોહર કોણે કીધી છે ?”
 તે બોલ્યો કે “મારાં દિલની મોહબતતું લોહી આ દાખડામાં છે-
 મારી લાજનાં ઝાડતું ફળ તોડીને આ દાખડામાં મેલેલું છે.
 તે મને અર્દવાનની ડાકરીને મારી નાખી તેવું મુરદું લાવવા
 ફર્માવું હતું.
 પણ મેં તેણીને મારી નહીં નાખી કારણકે તેણીના પેટમાં બાળક
 હતું હું જેહાનના પયદા કરનાર સાહેબથી બીધો.
 તારા આવા હોકમને કીધે મારી લાજની લાગણીને મેં દુઃખી કીધી-
 મારી મર્દાની નિશાની મેં તુરત કાપી નાખી,
 કે જેથી કરી કોઇ મને બૂરં નહીં બોલે-અને બોહતાનના દર્યામાં
 મને ધોઈ નહીં નાખે (યાને તોહમત મૂકે નહીં).
 તારો બેટો તારા વઝીરની આગળ રહેલો છે જેને હાલ સાત વર્ષ
 થયાં છે
 તેનાં જેવું ફર્જહ કોઈ પણ પાદશાહને લ્યાં હશે નહીં-કદાચ આસ્માન
 ઉપર માહતાબને લ્યાં પણ એવું નહીં હશે
 મેં ખ્યારથી તેવું નામ “શાપૂર” રાખ્યું છે-તેનાં નસીબથી આસ્માન
 પણ ખુશહાલ રહેશે !
 તેની મા પણ તેની સાથે કાયમ છે-અને તે પાદશાહી ફર્જહની
 રહતુમાઇ કરે છે.”
 આથી દેશનો પાદશાહ અજબ રહ્યો અને પેલાં બન્ધ્યાં માટે વિચાર
 કરવા લાગ્યો.
 પછી વઝીરને કહ્યું-કે “ઓ ચાલાક મનના અને પાક વિચારના મહે !
 તેં આ બાબતમાં પુષ્કળ રંજ ઉઠાવી છે-પણ હું તારી મેહનત
 લગાવવા માગતો નથી.
 હવે તું તેનીજ હમરના તેનાજ જેવા કદના, ચેહરાના, છાતીના અને
 ગર્દનાં એક સો છાકરાઓને લઈ આવ.
 તે સઘળાઓએ એક સરખાજ પોચાક પેહેરેલો હોવો બેઠયે-તેમાં
 જરાબી ફર્ક રહેવો નહીં બેઠયે.”

હમણું કૂંદકાનરા બચઉગાન ફેરેત
બેચારાય ગૂચો અમયદાન ફેરેત
થુ બર દશ કૂંદકુ યુવહ ખૂબચેહુર
બેચુઅહ અકૂર્જન જાનમ અમેહુર
અશન રાસતી દેહ ગવાહી દેહ
મરા બા પેસર આશનાઈ દેહ
મેચામહ બશખગીર દસ્તુરે શાહ
બેચોરહ આન હમણું કૂંદકાનરા બગાહ
અચકુ જામહો ચેહુરો બાલા ચકી
કે પચદા નયુહ ઇન્ અજાન અન્દકી
અમયદાન તો ગોકૂતી ચકી સૂર બૂહ
મેચાન અન્દરૂન શાહ શાપૂર બૂહ
થુ કૂંદકુ બજામ અન્દરૂ આવરહ રૂચ
કોઝની જે હર કરે હમી બોરહ ગૂચ
મેચામહ અમયદાને ખીશ અરુશીર
તની ચન્હ બા ઊ એ અરુનાઓ પીર
નેગહુ કરો ચૂન કૂંદકાનરા બેદીહ
ચકી બાહે સરહ અચ જેગર બરુ કરીહ
અઅનુશત બેન્હુહ બા કંદુબદાય
કે ઇન્કુ ચકી અરુશીરી બાબકા
બહુ રાહુબર ગોકૂત કચ પાદશા
દેહત શુહ અકૂર્જનીએ ઊ ગવા
હમી બાશ તા કૂંદકાન તાજહુ રૂચ
અચઉગાન બપીશે તો આરન્હ ગૂચ
ચકી બન્હુરો ગોકૂત શાહુ અરુશીર
કે રવ ગૂચે ઇશાન અચઉગાન બેગીર
અજાન કૂંદકાન તા કે આચહ દેલીર
મેચાને દેલીરાન બકેદરે રીર
એ દીદારે મન ગૂચ બીરૂન બરહ
અઝીન અનુમન કરે અકસ નશમરહ
યુવહ બીચુમન પાકુ કંઝેદે મન
એ તોખો અરો ચાલો પચવન્દે મન
અકુર્માન બેચુહ બન્દએ શહુરચાર
બેહુ ગૂચો અકુગન્હ પીશે સવાર
દવાન કૂંદકાન અચ પસે ઊ થુ રીર
થુ ગશતન્હ નઝદીકુ બા અરુશીર
બેમાન્દન્હ નાકામ બાર જાએ ખીશ
થુ શાપૂરે રીર અન્દર આમહ બપીશ
એ પીશે પેદર ગૂચ બેરુજો બોરહ
થુ શુહ દૂર તર કૂંદકાનરા સેચોરહ
એ શાદી ચુનાન શુહ દેલે અરુશીર
કે ગર્દે જવાન મરુમે ગશતહ પીર
સવારાનશ અચ પાકુ બરદાશતન્હ
હમી દસ્ત બર દસ્ત યુગાશતન્હ
શહનુંશાહુ અજાન પસ ગેરેકૂતશ બબર
હમી આઝીન ખાન્હ બર દાહગર
સરો રૂચો ચશમરા બેચુસીદો ગોકૂત
કે ચૂનીન રોગેકૂતી નશાયહ નેહોકૂત
બદેહ હરગેચ ઇન્ ચાહ તુગાશતમ
કે ઇન્રા હમી કાશતહ પેન્દાશતમ

તે સધળાઓને ચઢગાનબાઝી રમવા મોકલ દડા તૈયાર કર અને તેઓને મયદાનમાં કાઢ.

ન્યારે તે ખૂબસૂરત છોકરાઓ મયદાનમાં આવશે-ત્યારે મારાં ફર્ક ઉપર પ્યારથી મારો જીવ દોડશે.

તેની સચ્ચાઈ માટે માંડે પોતાનું દિલ સાક્ષી આપશે અને મારા બેઠા સાથ જોળખાણ કરાવશે.”

તે શાહનો વઝીર સવારના પોહોરમાં આવ્યો અને તેવા સધળા છોકરાઓને એકઠા કરી મયદાનમાં લઈ ગયો.

તેઓ બધા એકજ પોશાકના એકજ ચેહરા અને કદના હતા અને એક બીજીથી જરા જોળખાતા હતા નહીં.

તું કહે ગોચા તે મયદાનમાં એક ખુશીની મજલેસ હતી અને સધ- ૩૬૬

ળાની વચ્ચે શાપૂર ગોચા પાદશાહ હતા.

હવે ન્યારે છોકરાઓએ દડીદાવ શરૂ કર્યો-ત્યારે શાપૂર દરેક છોકરાઓ કરતાં દડી વધારે લઈ જવા લાગ્યો.

હવે અર્દશીર પોતાની સાથ ફેટલાક જવાન અને છુટ્ટાઓ સાથ તે મયદાનમાં આવ્યો.

ન્યારે તેણે છોકરાઓને રમતા બેચા ત્યારે પોતે જગરથી એક સર્દ હાથ મારી.

અને પોતે આંગળી દેખાડી વઝીરને કહ્યું-કે “આ એક બીજે અર્દશીરજ ઉભેલો છે.”

વઝીરે જવાબ દીધો કે “આ પાદશાહ! તારું દિલજ પોતાનાં બચ્ચાં માટે ગવાહ બન્યું છે.”

પણ જ્યાં સૂધી કે તે ખૂબસૂરત બાળકો દડીને છેક તારી નઝદીક લઈ આવે ત્યાં સૂધી તું ધીરજ ધર.”

પછી પાદશાહ અર્દશીરે એક નોકરને કહ્યું-કે “તું જઈને તેઓની દડીને ચઢગાનમાં પકડી અહીં ફેંક

નેધયે કે એ છોકરાઓમાંથી બહાદુરો વચ્ચે કાણ સિંહની મિસાલ બહાદુરી દેખાડાવે છે?

અને આ એકઠાં મળેલાં લોકોમાંથી કોઈને પણ ગણકાર્યા વગર મારી નર આગળથી દડી બાહરે લઈ નય છે?

બેશક કે તેજ મારી ખુચાદનો, મારીજ છાતી અને ગર્દનમાંથી ૩૬૭ ઉતરેલો અને મારીજ અકરતથી ચવતરેલો મારો પાક બેઠો હશે.”

પેલો નોકર શાહના હુકમ પ્રમાણે ગયો અને દડીને ફટકો મારી પાદશાહ તરફ ફેંકી,

પેલા છોકરાઓ સિંહની માફક તે દડી પાછળ દોડયા-પણ ન્યારે તેઓ પાદશાહ અર્દશીરની નઝદીક આવી ગયા,

ત્યારે તેઓ પોતાની મરજી ઉપરાંત ત્યાંના ત્યાંજ ઉભા રહી ગયા- ન્યારે સિંહ જેવો શાપૂર આગળ ધર્યો.

અને બાપ આગળથી દડી બંચકી લઈ ગયો અને ન્યારે ત્યાંથી દૂર ગયો ત્યારે તે પાછી છોકરાઓને આપી.

અર્દશીરનું દિલ જેમ એક ખુટ્ટો થયેલો મર્દ પાછો જવાન અને તેમ ખુશહાલીથી ખીલ્યું.

પાદશાહના સવારોએ તે શાહઝાદાને ઝમીન ઉપરથી બંચકી લીધો અને એક હાથમાંથી બીજાના હાથમાં પરસાર કરી પાદશાહને આપ્યો.

ત્યાર બાદ પાદશાહે તેને બગલમાં પકડયો અને તે ઇન્સાફી સાહેબ ઉપર દોઆ કરવા લાગ્યો.

પાદશાહે તેનાં સરને, મોંદાંને અને આંખને ચૂમી લીધી અને બોલ્યો-કે “આવી અભયબી કદી પણ છપાવવી નહીં બેધયે.

એની યાદ તો મારાં દિલમાં કશી હતીજ નહીં-કારણકે હું તો એને ખૂવેલો સમજતો હતો.

૨૬૮ એ યજ્ઞદાન હમી શહુરયારી ફેજૂં
 એ મનુ દર જહાન યાદગારી ફેજૂં
 એ ફર્માને ઊ બર નેયાબી ગુજર
 વગર બર તો આરી એ ખુશીદ સર
 ગોહર ખાસ્ત અચ ગન્ને દીનાર ખાસ્ત
 ગેશનમાયહુ યાફતે બેસ્તાર ખાસ્ત
 બર અરે ગઊહર હમી રીખતન્દ
 એ બર ખુશકે અખબર હમી બીખતન્દ
 એ દીનાર શુદ તારકશ નાપદીદ
 એ ગઊહર કરી એહરએ ઊ નદીદ
 બદરતૂર બર નીચ ગઊહર ફેશાન્દ
 બકુરતીએ અરપયકરશ અરનેશાન્દ
 બેખખશીદ અદાન વરા ખાસ્તહુ
 કે શુદ કામે અયવાનશ આરાસ્તહુ
 બેફરૂંદ તા દુખતરે અર્દવાન
 બઅયવાન શવહ શાદો રઉશન રવાન
 બેખખશીદ કઈહુ ગુનાહે વરા
 એ અગાર બેજહૂંદ માહે વરા
 બેયાવરૂંદ ફૂલ-ગેયાનરા એ શહુર
 કરી કરશ એ ફર્જાનગી ખૂદ બહુર
 નેવેરતન બેયાખૂખતશ પહુલવી
 નેશરતે સરકાઝીઓ ખુસેવી
 હમાન જગરા ગેરૂંદ કંદન સનાન
 એ ખાલા બદુશમન નમૂદન સનાન
 એ મય ખુદનો બખશેશો કારે બચમ
 સેપહુ રાન્દનો ફૂશેશો કારે રચમ
 વજાનપસ દેગર કરૂંદ મીખે દેરમ
 હમાન મીખે દીનારો બર બીશે કમ
 બચકુ રૂય બર નામે શાહુ અરૂંદરીર
 બરૂંદ દેગર નામે ફરૂંદખ વઝીર
 ગેશનમાયહુ ખુદ નામે દરતૂરે શાહુ
 જહાનહીદહુ મર્દી ગુમાયન્દહુ શાહુ
 નબેરતન્દ બર નામહા હમયુનીન
 બદ દાદ ફર્માનો મેહુરો નેગીન
 બેખખશીદ ગળ બદર્શિશ મરૂંદ
 કે ખુદેશ નબૂદી બેચ અચ કાર કરૂંદ
 નેગહુ કરૂંદ ભઈ કે ખુદ ખારસાન
 અચ કરૂંદ ખોરૂંદમ ચકી શારસાન
 કુભ જન્હે શાપૂર ખાની વરા
 બેચ ઈન નીચ નામી નદાની વરા

૩૬૯

પણ હવે જેમ યજ્ઞદાને મારી શેહ-શાહતનો વધારો કીધો તેમ આ
 દુન્યામાં મારી યાદગારીનો પણ વધારોજ કીધો.

અગરબે તું ખુશીદથી પણ વધુ જીએ સર હઠાવશે-તો પણ ખોદાનાં
 ફર્માનથી તું છટકી શકવાનો નથી.”

પછી તેણે ખજાનામાંથી પુષ્કળ ગોહરો, દીનારની કોથળીઓ અને
 ઘણાક કીમતી માણિકા મંગાવ્યાં.

અને તેનાં સર ઉપર દીનાર અને ગોહરોનો નેસાર કરવા માંડીયા-
 અને તેનાં બદન ઉપર કરતૂરી અને અરબરનો છટકાવ કરવા લાગ્યા.

દીનારથી તેનું માથું ઢંકાઇ ગયું-અને ગોહરને સળબે કોઇ તેનો
 ચંદરો ભેઈ શક્યું નહીં.

પેલા વઝીર ઉપર પણ ગોહરો વધાવ્યાં અને તેને સોના જડિત કુરસી
 ઉપર બેસાડયો.

તેને એટલો બધો તો ખજાનો બખશેશ આપ્યો કે જેથી તેનો મેહલ
 અને ઓરડા આરાસ્તા થયા.

પછી તેણે ફર્માવ્યું કે “અર્દવાનની બેટી પણ ખુશહાલ અને રોશન
 છવે મારા અયવાનમાં પાછી નય.”

તેણીએ કીધેલો ગુનાહ માફ કીધો-અને તેના કિટાયલા માહતાબને
 સાફ કીધાં.

પછી શેહરમાંથી જે કોઇ કે ઘણા બાહોશ હસ્તાદો હતો તેઓને
 બોલાવ્યા.

અને તે બાબતને પહલવી લખતાં વાંચતાં તથા સરફરાઝી અને પાદ-
 શાહી દરે બેસવા હડવાની રીતભાત શીખવવા માંડી

તેમજ લડાઇને વખતે ઘોડા ફેરવવા અને ઘોડા ઉપરથી દુશ્મન ઉપર
 નેજાની નેમ ટાંકવા,

મય પીવા, સખાવત કરવા, ખુશીની મજલેસ કરવા, લશ્કર ચલાવવા,
 હમ્લો કરવા અને લડાઇને લગતી દરેક બાબતની તાલીમ તેને આપવા માંડી.

ત્યાર બાદ તેણે દીનાર અને દેરમના તેમજ બીજા નાના મોટા
 વજનના બીજા નવા સિકા પડાવ્યા.

તે સિકાની એક તરફ પાદશાહ અર્દશીરનું નામ હવું-અને બીજી
 બાજુએ પેલા મુબારક વઝીરનું નામ પડાવ્યું.

તે વઝીરનું નામ “ગેશનમાયહ” કરીને હવું-તે દુન્યાનો અનુભવ
 ધરાવતો હતો અને નેક રસ્તો દેખાડનારો હતો.

શાહી ફર્માનો ઉપર પણ એજ બેજ નામે લખાતાં હતાં-અરદશીરે
 પોતાની સત્તા, મોહર અને સીલ તેનેજ સોંપી આપ્યું.

પછી ગરીબ લોકો કે જેઓ મેહનત કરી પોતાનું પેટ ભરતા હતા
 તેઓને એક સારી જેવી રકમ બક્ષેશ આપી.

તેણે એક જગ્યા કે જે કાંટા કચરાની બરેલી હતી તે ભેઈ કાઢી-
 અને તે જગ્યાએ એક ખુશનુમા શેહર બનાવ્યું,

કે જેને તું “જંદે શાપૂર”ને નામે ઓળખ-એ સિવાય તેનું બીજું
 નામ તું નાખશેજ નહીં.

પયધામ ફેરેસ્તાદને અર્દશીર નઝદે
કયદે હેન્દી દર ખારએ દર્યાપ્રતને
અન્નભમે કારે પાદશાહીએ ખુદ વ
પાસોખ્ પાપ્રતન અઝ.

—:—:—

થુ શાપૂર યુદ્ધ હમથુ સર્વે ખલન્દ
એ અરમે ખદશ યુદ્ધ યીમે ગઝન્દ
નયૂદી જુદા યકુઝમાન અર્દશીર
વરા હમથુ દસ્તૂર ગસ્તો વઝીર
નપદાખતી શાહુ રૂઝી એ જન્ગ
ખશાદી નયૂદીશ ભએ ફેરન્ગ
થુ ભઈ એ દુશમન બેપદાખતી
દેઝર બહુકનેશ સર અરઅકાખતી
હમી ગોકૂત કચ કેદેગારે જેહાન
બેખાહમ હમી આશકારે નેહાન
કે બીદુશમન આરમ જહાનરા ખદસ્ત
નખાશમ મગર પાકુ યકુદાન પરસ્ત
બહુ ગોકૂત ફેખેન્દહુ દસ્તૂરે બીય
કે અય શાહે રફીશન દેલો રાસ્તગૂય
સુએ કયદે હેન્દી ફેરેસ્તીમ કસ
કે દાનેશ પેશુહસ્તો ફયાદરસ
બેદાનહુ શુમારે સેપહુરે ખલન્દ
દરે શાહમાનીઓ રાહે ગઝન્દ
અગર હકૂત કેશવર તોરા બીહમાલ
હમી યુદ્ધ ખાહદ બેદાનહુ અકાલ
યકાયકુ બેગૂયદ નદારહ અરન્જ
નખાહદ બરીન પાસોખ અચ શાહુ ગન્જ
થુ બેશનીહ બુઝીહ શાહુ અરુશીર
જવાની ગેરાનમાયહો તીચ વીર
ફેરેસ્તાહ નઝદીકે દાનાએ હન્દ
બસી અરપો દીનારે ચીની પરન્દ
બહુ ગોકૂત રવ પીશે દાના બેગૂય
કે અય મદે નીકુઅખતરે રાસ્તગૂય
ખઅખતર નેગહુ કુન કે તા મન એ જન્ગ
કય આસાયમે કેશવર આરમ અચન્ગ
વગર નીરત ઈન તા નખાશમ અરન્જ
બહીનબૂનહુ નખાગમમ નીચ ગન્જ
બેયામદ ફેરેસ્તાદએ શહુરયાર
બરે કયદે ખા હદયહો ખા નેસાર
બેગોકૂત આન કે ખા બી શહનશાહુ ગોકૂત
હમહુ રાચહા બરુકુશાહ અચ નેહોકૂત
બેપુર્સીદ અચ કયદે ધમખારહુ ગસ્ત
એ પુર્સેશ સુએ દાનેશો ચારહુ ગસ્ત
બેયાવરહુ સુલ્લાબો અખતર ગેરેકૂત
યકી ઝીએ હેન્દી ખખર દર ગેરેકૂત
નેગહુ કરહુ બર કારે અર્મે ખલન્દ
એ આસાનીઓ સૂદો દરો ગઝન્દ

અર્દશીરનું પોતાની પાદશાહીનું શેવટ જલુવા
માટે કયદે હિંદીની નઝદીક પયગામ
મોકલવો અને તેની તરફથી
જવાબ મળવો.

—:—:—

જ્યારે શાપૂર ખુલ્દ સરેવર જેવો ઉધર્થોત્તારે તેને ખુરાઓની નઝર ૪૦૦
લાગવાથી રખે કાંઈ નુકસાન પુરો તેની ધાસ્તી અરદશીરને રહેવા લાગી.
જેથી અરદશીર તેને પોતાની આગળથી એક પળ પણ જુદો પડવા
દેતો નહીં-શાપૂર તેનો સલાહકાર અને વઝીર મિસાલ બન્યો.
પાદશાહ લડાઇ કરવાથી એક દહાડો પણ પરવારતો હતો નહીં-
લાન્ગો વખત ખુરાહાલી ભોગવવા માટે તેની જગ્યા કેથે હતીજ નહીં.
કારણકે જ્યારે એક જગ્યા દુશમનથી તે ખાલી કરતો ત્યારે બીજો
દુશમન તુરત માથું ઊંચકતો હતો.

તે એ પ્રમાણે બોલવા લાગ્યો કે “જેહાનના પથદા કરનાર સાહેબથી-
ઝાહેર કે છૂપી રીતે હું એવુંજ માંગું છું,
કે સધળો દેશ દુશમન વગરનો બનાવી મારા હાથમાં લાડ-અને
પછી પાક ચન્દાનની પરસ્તેશ સિવાય બીજું કાંઈ કરું નહીં.”
તેના મુખારક વઝીરે તેને કહ્યું-કે “ઓ રાશન દિલના અને રાસ્ત
બેલનારા પાદશાહ !

આપણે કયદે હિંદી પાસે ફેઇને મોકલ્યે-કારણકે તે દાનાઈ શોધ-
નારો અને મદદનો કરનારો છે.

વળી તે ખુલ્દ આસ્માનની ગણતરી કરી જાણે છે-અને ખુરાહાલીનો
દરવાઝો કે દુઃખનો માર્ગ હોય તે કહી શકે છે.

વિરાધતા વગર તમામ દુન્યાની પાદશાહી તને મળશે કે નહીં તે
ફાલ જોઇને કહેશે.

તે દરેક વિગત વગર આંચકીએ તને કહેશે-અને એ ફાલ જેવા માટે ૪૦૧
પાદશાહ પાસે પૈસા માંગવાનો નથી.”

જ્યારે પાદશાહ અરદશીરે એ સાંભળ્યું-ત્યારે એક સારાં ખાન્દાનના
અને ચાલાક બુદ્ધિના જવાનને ચુંડી કાઢ્યો.

અને તેને ધણાક ઘોડા, દીનાર અને ચીનાઇ રેશમી કપડાં સાથે-
હિંદુસ્તાનના દાના પાદશાહ આગળ મોકલ્યો.

તેને કહ્યું તું તે દાના રાજની નઝદીક જ અને તેને કહે-કે “ઓ
નેક સેતારેના અને સમ્પ્રદાય શોધનારા મદદ !

તું મારા અહો ઉપર નેગાહ કર કે હું લડાઈ કરવાથી-ક્યારે આસા-
યેશ મેળવીશ અને સધળો મુલક તાખામાં લાવીશ ?

અને જો એમ બનવાનું જ ન હોય તો પછી હું મેહનત નહીં કરું-
અને એવી રીતે ખઝાનો પણ બરખાદ કરું નહીં.”

પેલો પાદશાહનો કારોદ હદયા અને નેસાર લઇ કયદેની નઝદીક
આવ્યો.

અને શેહનશાહે જે કાંઈ કહ્યું હતું તે તેને કહ્યું-અને સધળો છૂપો
બેદ પણ તેની આગળ ખુલ્લો ધીધો.

કયદે તે કારોદથી વિગત પૂછી અને લગાર દિલગીર થયો-અને પૂછ્યા
પછી અહફળ શાચ તપાસવા અને બીજી બુદ્ધિઓ જેવા ગયો

તેણે ઉસ્તુરલાબ લીધું અને અહોની ચાલ તપાસી-અને હિંદી અહ-
કુંડળી પોતાની બગલમાં પકડી.

તે ખુલ્દ આસ્માનની ગતિ તપાસવા લાગ્યો-સુખના અને ફાયદાના ૪૦૨
તેમજ દુઃખના અને નુકસાનના અહો તપાસ્યા.

ફેરેસ્તાદહુરા ગોકૂત કદમ શુભાર
 એ ધરાનો અગ્ર અખતરે શહુરુયાર
 ગરુ અગ્ર ગઉહરે મેહુરકે નૂશઝાહ
 બરુ આબીઝહ ઇન્ તોખમહુ બા આન્ નેઝાહ
 નેશીનહ અઆરામ બરુ તખત શાહ
 નબાયહ ફેરેસ્તાહ હરુચ સેપાહ
 બેયફઝાયદશ ગળે કાહદશ રન્જ
 તો શવ કીનહુ બા ઇન્ દો કેશવર મસન્જ
 ગરુ ઇન્ કરુદ ઇરાન્ વરા ગશત રાસ્ત
 બેયાબહ હમી કામે દેલ હરુએ ખાસ્ત
 ફેરેસ્તાદહુરા ચીચ બખરીદો ગોકૂત
 કઝીન હરુએ ગોકૂતમ નબાયદ નેહાકૂત
 ગરુ ઊ ઝીન નપીચહ સેપહરે બલહ
 કુનહ ઇન્ કે ગોકૂતમ બરુ અરુખમહ
 ફેરેસ્તાદહુ આમહ બરે શહુરુયાર
 બેગોકૂત આન્એ બેશનીહ અઝાન્ નામદાર
 ચુ બેશનીહ ગોકૂતારે ઊ અરુહશીર
 દેલશ ગશત પુરુ દરો રોખ ચૂન ઝરીર
 ૪૦૩ ફેરેસ્તાદહુરા ગોકૂત હરુગેચ મબાહ
 કે મન્ બીનમ અગ્ર તોખમે મેહુરકે નેઝાહ
 અખાનહુ દરુન દુશમન્ આરમ એ કૂચ
 શવહ બા ખરે બૂમે મન્ કીનહુ ભૂય
 દેરીધ આન્ પરાગન્દને ગન્ને મન્
 ફેરેસ્તાદને મરુદુમે રન્જે મન્

એ મેહુરકે યકી દોખતરી માન્દો બસ
 કે ઊરા બહીદહુ નદીદસ્ત કરુ
 બેકમથિમ અકુનુત કે ભૂયન્હ બાચ
 એ રૂમે એ ચીનો એ હેન્દો તરાચ
 બરુ આતેશ ચુ યાબમશ બેયાન્ કુનમ
 બરુ ખાકુરા ઝારો ગેયાન્ કુનમ
 બજહરોમ ફેરેસ્તાહ ચન્દી સવાર
 યકી મદે ભૂયન્દએ કાઝીર
 એ હરુસૂશ નેસ્તન્ ગેરેકૂત અરુહશીર
 બબરુ ઝીન બેશુદ સૂએ અરુનાઓ પીર
 ચુ આગાહુ શુદ દુપતે મેહુરકે બેજસ્ત
 સુએ ખાને દેહુ મેહુ બકુન્જ નેશસ્ત
 ચુ બેશસ્ત દરુ ખાને મેહુતરુ બહેહુ
 મરુ ઊરા ગેરામી હમી દાશત મેહુ
 બેખાલીહ બરુસાને સર્વે સહી
 ૪૦૪ બેરહ યાકૂત બા ઝીબા બા ફરુરહી
 મરુ ઊરા દરાન્ બૂમ હમતા નબૂહ
 બકેશવર ચુતાન્ સર્વે બાલા નબૂહ

પછી એલચીને કહ્યું કે “મેં ઈરાનના અને પાદશાહના મહ ભેષા છે.

જે નૂશઝાદના છેકરા મેહરકની એલાદ સાથે એ પોતાની એલાદને બેળે,

તોજ પાદશાહ આરામ સાથે તખત ઉપર બેસે અને પછી તેને ચો તરફ લશ્કર પણ મોકલવું નહીં પડે.

તોજ તેનો ખજાનોખી વધે અને દુઃખખી ધરે માટે તું જ અને એ બેટ મુકો સાચની લડાઈ બંદ કર.

અગરજો એવી રીતનું બન્યું તો ઇરાન દેશ તેને તામે થયલો સમજજે અને ત્યારેજ તેનાં દિલની જે કાંઈ મુશદ આહી હશે તે પાર પડશે.”

તેણે એલચીને કેટલીક ચીઝોની ખશિશ આપીને કહ્યું કે “મેં આ જે કાંઈ કહ્યું છે તેમાંથી કશું પણ છપાવતો ના.

અગરજો તે આ વાતથી ફરશે નહીં તો ખુલ્લે આરમાન-જેમ મેં કહ્યું તેમ તેને સરકરાજ બનાવશે.”

એલચી પાદશાહ અર્દશીર આગળ આવ્યો અને તે નામદારથી જે કાંઈ સાંભળ્યું હતું તે કહ્યું.

જ્યારે અર્દશીરે તેની વાત સાંભળી ત્યારે તેનું દિલ દુઃખ બરેહું બન્યું અને તેનું મોં ઝદ મારી ગયું.

તેણે પેલા કાસેદને કહ્યું કે “એવું કદીમી બનતું ના કે હું મેહરકનાં તોખમથી મારી અકલાદ બેઠું.”

શું હું દુરમનને ગલીમાંથી ઊંચકી લાવીને ધરમાં લાઉં? એટલે તે મારાજ મુલકના કીનો લેનારો બને.

અફસોસ! કે મારો મોટો ખજાનો તેણે લૂટી લીધો હતો-અફસોસ! કે મેં તે બચાવવા માણસો મોકલ્યાં હતા અને મોટો રંજ મેં ઉઠાવ્યો હતો તે છતાં તે બધું ફેાકટ ગયું.

મેહરકની તો બસ એક પુરી બેટીજ રહી ગઇ છે કે જેણીને કોઇએ આંખે બેઠ પણ નથી.

હવે હું હોકમ કરીશ કે રૂમ અને ચીનમાંથી તેમજ હિંદ અને તરાજ શેહસ્માંથી કેથેથી પણ તેણીને શોધી કાઢે.

અને જ્યારે તેણી મને મળશે ત્યારે તેણીને આતશ ઉપર બુંબવી કાઢીશ-અને ખાકને તેણીની ઉપર રડતી કળતી બનાવીશ.”

પછી તેણે જહરોમ શેહરમાં એક લડાયક પેહલવાને કેટલાક સવારો સાથે મોકલી આપ્યો.

અરદશીરે ચો તરફથી તેણીની શોધ બોળ ચલાવી-જેની બગર સધળા જવાન અને છુટ્ટા રાખરોને પડી.

જ્યારે મેહરકની બેટીને એ બાબતની ખબર પડી ત્યારે તેણી નાસીને-એક ગામના પટેલના ઘરમાં ભરાઈ બેઠી.

જ્યારે તે ગામડાંના પટેલનાં ઘરમાં આવી ભરાઈ-ત્યારે પેલો પટેલ તેણીને ચારથી રાખવા લાગ્યો.

તેણી સીધા સરોવરની મિસાલ ઉઘરી-તેણીએ ખૂબસૂરતી અને દબદબા સાથે ડહાપણ પણ મેળવ્યું.

તે લતામાં તેણીની બીજ કોઈ બેટી હતી નહીં-અને મુલકમાં એવું ખુલ્લે સરોવર બીજું નહીં હતું.

સરગુઝરને શાપૂર આ દોષરે મેહ-
રક વ બઝની ગેરેરતને ઊરા.

શાપૂરનો મેહરકની બેટી સાથનો અહવાલ
અને તેણીની સાથ શાદી કરવી.

કુનૂન બેશનવ અચ દુખતે મેહરક સુખન
આખા ગોઠે શાપૂરે શમ્શીર જન્
ચુ લખતી બરઆમદ બદીન રૂઝગાર
ફેરફેરદણ શુદ્ધ દહિલતે શહરૂયાર
બનખીર શુદ્ધ શાહુ રૂઝી પગાહ
બેરદમદ શાપૂર આ ઊ બરાહ
અહરૂસ સવારાન હમી તાખતદ
એ નખીર દશતી બેપદખતદ
પદીદ આમદ અચ દર જાએ ફરાખ
પુર અચ આધો મયદાનો અયવાનો કાખ
હમી તાખત શાપૂર તા પીશે દેહ
ફેરફેર આમદ અચ રાહુ દર ખાને મેહ
ચકી બાધે ખુશ બુદશ અન્દર સરાય
જવાન અન્દર આમદ બદાન સખ
ચકી દુખતરી દીદ બરસાને માહ
ફેરફેરતણ અચ ચરખ દલવી બચાહ
ચુ આન માહુરેખ રૂએ શાપૂર દીદ
બેયામદ બર આકીન ગુસ્તરીદ
કે શાદાન ખુદી શાદો ખદાન બૂદી
હમહ સાલહ અચ બી ગઝદાન બૂદી
કુનૂન બીગુમાન તેશનહ બારાદ સુતર
બદીન દેહ બુવદ આખ એકરૂચ શર
બચાહ અન્દર આબે સદસ્તો બશ
બેકમાંય તા મન બુવમ આખકશ
બદ ગોકૂત શાપૂર કે અચ માહુરૂચ
બેરા રન્જ ગશતી બદીન ગોકૂતબૂચ
કે હસ્તદ બા મન પરસ્તદહ મરદ
કઝીન ચાહુ બુન બર કશદ આબે સરદ
કનીઝક એ બરૂના બેપીચીદ રૂચ
બેશુદ દૂરો બેશસ્ત દર પીશે જૂચ
પરસ્તદહિરા બેકરૂમદ શાહુ
કે તશત આવરો આખ બર કશ એ ચાહ
પરસ્તદહુ બેશનીદો આમદ દવાન
રસન બૂદ બર દલવો અર્ખી રવાન
ચુ આન દલવ દર ચાહુ પુર આખ ગશત
પરસ્તદહુશ રૂએ પુર તાખ ગશત
કે દલવે ગેરાન બર નેયામદ એ ચાહ
બેયામદ ઝકાન ચૂદ શાપૂર શાહુ
પરતદહુરા ગોકૂત કય નીમ જન્
ન જન્ દાશત ઈન દલવો અર્ખી રસન
હમી બર કશીદ આખ અન્દી એ ચાહ
તો ગશતી પુર અચ રન્જે ફર્કાદ ખાહ
બેયામદ રસન બેરતદ અચ પીશકાર
શુદ્ધ આન દલવ દુશવાર બર શહરૂયાર

હવે તું મેહરકની બેટીનું શગશેર મારનાર શાપૂર સાથનું બેયાન સમજ.

ન્યારે એ ઉપર થોડોક વખત નીકળી ગયો-અને પાદશાહ અરદશીનું બખત ઝળકવા લાગ્યું,

ત્યારે એક દહાડે પાદશાહ સવારે રોકારમાં ગયો તેની સાથ દાનાઇ બરેલો શાપૂર પણ હતો.

સવારોએ ત્રો તરફથી હરલો કરવા માંડ્યો-અને રોકારથી જંગલ ખાલી કરી નાખ્યું.

ત્યાં દૂરથી બાગ, મયદાન, અયવાન અને મેહલોથી બરેલી એક બોહોળી જગ્યા નઝર આવી.

જેથી શાપૂર તે ગામડાં આગળ આવ્યો ત્યાં સૂધી થોડો હાંક્યા કીધો-અને રસ્તાની થાકથી તે ગામડાંના પટેલના ઘરમાં ઉતારો લીધો.

તેના મકાનમાં એક ખુશનુમાં બાગ હતો-જેથી જવાન શાપૂર તે લીલોતરીવાળી જગ્યામાં આવ્યો.

ત્યાં તેણે એક માહતાબ મિસાલની છોકરી બેઈ-જેણીએ કપ્પી વાટે એક બાલદી ફવામાં નાખેલી હતી.

ન્યારે તે માહતાબને ચેહરેનીએ શાપૂરનો ચેહરો જોયો-ત્યારે તેણી ૪૦૫ આવીને શાપૂર ઉપર હુઆ કરવા લાગી,

કે “તું ખુશદાલ, ખુશી બરેલો અને હસ્તો રહેજે!-તું” સઘળાં વર્ષ નુકસાન વગરનો રહેજે!

બેશક કે હાલ તારો થોડો તરસ્યો થયો હશે-અને આ ગામડાંમાં સઘળે ખારાજ પાણી છે.

પણ આ ફવામાંજ થંડાં અને મીડાં પાણી છે-જે તું ફરમાવે તો હું પાણી કાઢું.”

શાપૂરે તેને કહ્યું કે “આ માહતાબને ચેહરેની અકરત!-તેં એવું બોલવાની શા માટે તકલીફ લીધી?

કારણકે મારી સાથ મારા નોકર માણસો છે-કે જોયો આ બેંડા ફવામાંથી થંડું પાણી ખેંચશે.”

તે કન્યાએ તે જવાન આગળથી મોં ફેરવ્યું-તેણી દૂર ગઈ અને એક ઝરા આગળ બેટી.

શાહઝાદાએ એક નોકરને ફર્માવ્યું-કે “વાસણ લાવ અને ફવામાંથી પાણી ખેંચ.”

તે નોકર સાંભળતાં વાર દોડી આવ્યો-બાલદીને દોરડું બાંધેલું હતું અને કપ્પી ફરતી હતી.

ન્યારે ફવામાં તે બાલદી પાણીથી બરાધ-ત્યારે તેને ઉપર ખેંચી લાવતાં તે નોકરનો દમ ઉપર આવી ગયો.

કારણકે તે બારી બાલદી ફવામાંથી ખેંચી શકાઈ નહીં-એ બેઈ ૪૦૬ શાપૂર બડબડતો બડબડતો આવ્યો.

અને નોકરને કહ્યું કે “આ બાલદી!-તું આ અકરત એજ બાલદી, એજ કપ્પી અને એજ દોરડું પાણી કાઢવા માટે નથી ધરાવતી?

ફવામાંથી તેણી એને કરીને કેટલું બધું પાણી કાઢતી હતી?-અને તું તો થાકી ગયો અને ફર્કાદ કરવા લાગ્યો.”

એમ કહી તેણે નોકર પાસેથી દોરડું ઝૂંટવી લીધું-પણ તે બાલદી શાહઝાદા ઉપર પણ ચુકેલ થઈ પડી.

એ દલને ગેશન ચૂન ચુનાન રંગ દીઠ
બશન ખૂબસૂરત આક્રીન ગુસ્તરીફ
કે બર તાફત દલથી બરીસાન ગેશન
હમાના કે હસ્ત અચ નેઝાદે કેયાન
કનીઝકુ થુ ઊ દલવાર બરુદરીફ
બેયામહ બમેહુર આક્રીન ગુસ્તરીફ
કે નૂશહ બેગી તા ખુવહ રૂઝગાર
હમીશહ બેરહ બાદત આમુઝગાર
એ નીઝમે શાપૂરે શાહ અરુદરીફ
શવહ બીચુમાન આખ દર ચાહ રીફ
જવાન ગોકૂત બા દુખતરે ચરખ ચૂચ
એ દાની કે શાપૂરમ અથ માહુરૂથ
ચુનીન દાહ પાસોખ કે ઈન દારેતાન
શનીદમ બસી અચ લમે રાસ્તાન
કે શાપૂર ગોદસ્ત બા ચૂરે પીલ
બખશનદગી હમથુ દયાએ નીલ
બખાલાએ સર્વસ્તો રૂઈનતનસ્ત
બહુ રીઝ માનદએ બહુમનસ્ત
બહુ ગોકૂત શાપૂર કે અથ માહુરૂથ
સખુન હરૂએ પુર્સમ હમહુ રાસ્ત ચૂચ
પદીદાર કુન તા નેઝાદે તો કીસ્ત
કે બર ચેહુરએ તૂ નેશાને કઈસ્ત
બહુ ગોકૂત મન દુખતે હેહુ મેહુતરમ
અઝીરા ચુનીન ખૂબો કુન્દાવરમ
બહુ ગોકૂત શાપૂર હરૂગેઝ દેઝઘ
બરે શહુરયારન નઝીરહ દેઝઘ
કશાવરૂચરા દુખતરે માહુરૂથ
નખાશહ બરીન રૂથો ઈન રંગો ખૂચ
કનીઝકુ બહુ ગોકૂત કચ શહુરયાર
હરાનગહુ કે ચાખમ બજન નીહાર
હરૂચમ હમહુ પીશે તૂ અચ નેઝાદ
થુ ચાખમ એ ખેશમે શહનશાહ દાહ
બહુ ગોકૂત શાપૂર કચ ગુસ્તાન
નરૂથ હમી કીનએ દુસ્તાન
બેગૂથો એ મન બીમ દર દેલ મદાર
ન અચ નામવર દાહગર શહુરયાર
કનીઝકુ બહુ ગોકૂત કચ રાહે દાહ
મનમ દુખતરે મેહુરકે નૂશઝાહ
મરા પાસોઈ બેયાવરહ ખોરહ
બદીન પુર હોનર મેહુતરે દેહુ સેપોરહ
જન અચ બીમે આન નામવર શહુરયાર
ચુનીન આખકશ ગશતરો પીશકાર
બેયામહ બેપદાઈત શાપૂર બથ
હમી બહુ મેહુતર બપીશશ બપાય
બહુ ગોકૂત કીન દુખતરે ખૂબચેહુર
બમન દેહુ ગવા કુન બરીન બર સેપેહુર
બહુ દાહ મેહુતર બહુમન બીચ
બર આઇને આતેશ પરસ્તાને બીચ

જ્યારે તે ભારી બાલદીથી એટલો બધો રંછડા થયો-ત્યારે ટુરત
પેલી ખૂબસૂરત કન્યા ઉપર આક્રીન કીધી.
કે “તેણી આવી ભારી બાલદી ખેંચી શકે છે-તો ખચીત કે તેણી
શાહી બાન્દાનની હોતી બેઠયે.”
જ્યારે શાહઝાદાએ પેલી બાલદી બાહેર કાઢી-ત્યારે તે કન્યા આવી
અને માયાથી આક્રીન કરવા લાગી,
કે “જ્યાં સુધી ક્રમાનો છે ત્યાં સુધી તું ખુશહાલ જીવતો રહેજે!
હમશે ડહાપણ તારો સલાહકાર બનજો!
પાદશાહ અરદશીરના ઊકરા શાપૂરના પ્રતાપથી કૂવાંમાંનાં પાણી
પણ દૂધ જેવાં બને છે.”
જવાન શાપૂરે પેલી શીરીન ક્રમાનની ઊકરીને કહ્યું-કે “આ માહ-
તાબને ચેહુરની ઊકરી! તું શું બંધુ કે હુંજ શાપૂર છું?”
તેણીએ જવાબ દીધો કે “આ વાત મેં રાસ્તી બોલનારા શખ્સોને
મોટીથી ધણી વખત સાંભળી છે,
કે શાપૂર એક હાથીના જેવું કૌવત ધરાવનારો પેહલવાન છે-અને
સખાવત કરવામાં નાઈલ નદીની મિસાલનો છે.
તે કદમાં સરોવર જેવો જાયો છે અને વળી તાંબાં જેવી દેહ ધરાવે
છે તેમજ દરેક બાબતમાં બહુમનનેજ મળતો આવે છે.”
શાપૂરે તેને કહ્યું કે “આ માહતાબને ચેહુરની અહરત! હું જે કાંઈ
પૂછું તે તું સાચે ચાચું કહેજે.
તું ગ્રાહર કર કે તારી ખુન્યાદ કોણથી છે? કારણકે તારા ચેહુરા
ઉપર પાદશાહી નિશાન દેખાય છે.”
તેણીએ કહ્યું કે “હું ગામડાંના પટેલની બેટી છું-અને તેથીજ હું
આવી દેખાવળી અને ઝોરાવર છું.”
શાપૂરે તેણીને કહ્યું કે “પાદશાહોની નઝરીકે બંધુ બોલવું કદી
પણ શોભા પકડવું નથી.
ખેડુતને ઘર આવી માહતાબને મોંની અને આવી ખૂબ ચેહુર અને
ઘાટ ઘટમની ઊકરી કદી પણ નહીં હોય.”
પેલી કુમારી ઊકરીએ તેને જવાબ દીધો કે “આ શાહઝાદા!-જે
વખતે કે હું મારા બનની બેખમદારી તારીથી મેળવીશ,
અને રોહનશાહ અરદશીરના ગુસ્તાથી પનાહ મેળવીશ-ત્યારેજ હું
તારી આગળ મારી ખુન્યાદ માટે સધળું કહીશ.”
શાપૂરે તેણીને કહ્યું કે “પાદશાહોના બાગમાં દોસ્તોના જીવ લેવાના
તેરી ખુદા કદી ઉગે નહીં
માટે તું બોલ અને મારી તરફથી અથવા નામવર ઈન્સાફી પાદશાહ
અરદશીર તરફથી તારાં હિલમાં કાંઈ પણ ધાસ્તી ના રાખ.”
ત્યારે પેલી કુવારિકા બોલી કે “ઈન્સાફી રાહે કહું તો હું નોશ-
ઝાહના ઊકરા મેહરકની ઊકરી છું.
મને નાનીનેજ એક પરહેઝગાર મદદ અહીં લઈ આવ્યો-અને આ
ગામના હુનર બરેલા પટેલને સોંપી આપી.
હું નામવર પાદશાહ અરદશીરની ધાસ્તીથી-એવી રીતની પાણી
બરનારી અને નેકર બની છું.”
હવે શાપૂર પોતાવું મયક ઊઠી ત્યાંજ આવ્યો-અને પેલો પટેલ તેની
ખિદમતમાં આવી ઉભો.
તેને શાપૂરે કહ્યું કે “આ ખૂબસૂરત ઊકરી-તું મને નેકાહમાં આપ
અને આ વાત ઉપરના સાક્ષી તરીકે આસ્માનને બનાવ.”
ત્યારે પટેલે તેના કુમોવ્યા મૂજબ તેમજ આતશની બંદગી કરનારા-
એની રીત રેવાજ મૂજબ તેણીને તેની સાથ પરણાવી આપી.

ઝાદને ઊર્મોઝ્દ પેસરે શાપૂર
અઝ્ દુખતરે મેહરક.

મેહરકની બેટીથી શાપૂરના બેટા હોરમઝદનું
જન્મ પામવું.

બસી બર નેયામદ બરીન રૂઝગાર
કે સર્વે સહી ચૂન ગુલ આમદ બખાર
ચુ નોહ માહુ યુઝશત અઝીન માહુરય
યકી કૂદકુ આમદ બખારાએ ઊય
તો ગોફતી કે બાઝ આમદ એરફન્દેયાર
વગર નામદાર અરુશીરે સવાર
વરા પાદશા નામ કુદકુ ઊર્મોઝ્દ
કે સર્વી યુદ અન્દર મેયાને કુરોઝ્દ
ચુનીન તા બર આમદ બરીન હકૂત સાલ
બેખૂદ ઊર્મોઝ્દ અઝ જહાન બી હમાલ
ઝે હરકસ નેહાનશ હમી દારતન્દ
બખાઈ બખાઝીશ યુઝશતન્દ
બનખીર શુદ હકૂત રૂઝ અરુશીર
મેશુદ નીઝ શાપૂરે નખીરુઝીર
નેહાન ઊર્મોઝ્દ અઝ મેયાને ગોરુહ
મેયામદ કસ અમૂખતન શુદ સોતુહ
દવાન શુદ બમયદાને શાહ અરુશીર
કમાની બયકુ દસ્તો દીગર દો તીર
અબા કૂદકો ચન્દો ચઉગાનો ચૂય
બમયદાને શાહ આમદ આન નામજૂય
જહાનદાર હમ દર જમાન બા સેપાહ
મેયામદ બમયદાન ઝે નખીરુઝાહ
અબા મૂબેદાન મૂબેદે તીઝવીર
ચુ નઝદીકે મયદાન રસીદ અરુશીર
મેઝદ કૂદકી તીઝ ચઉગાન ઝે રાહ
મેશુદ ચૂય ગદાન બનઝદીકે શાહ
નરકૂતન્દ અઝીશાન પસે ચૂય કસ
બેમાન્દન્દ બર બય નાકામો બસ
દવાન ઊર્મોઝ્દ અઝ મેયાનહુ બેરકૂત
બખીરે જહાનદાર ચૂન બાહ તકૂત
ઝે પીરે નેયા ઝૂદ બદીશત ચૂય
વઝૂ ગશત લશકર પુર અઝ ગોફતચૂય
વઝાનપસ ખોઝીરી બરઆવરુદ સખત
કઝૂ ખીરહુ શુદ શાહે પીરુઝખખત
કે ચઉગાનો મયદાનો મર્દી મશરત
અબા જગેયાન હમનબર્દી મશરત
બમૂબેદ ચુનીન ગોફત કીન પાકુઝાદ
નેગહુ કુન કે તા અઝ કે દારહ નેઝાદ
બેપુર્સીદ મૂબેદ નદાનેસ્તે કસ
હમહુ ખામોશીરી બર યઝીદન્દો બસ
બમૂબેદ ચુનીન ગોફત પસ શહુરયાર
કે બરદારય અઝ ખાકો નઝદે મન આર
મેશુદ મૂબેદો બર ગેરકૂતય ઝે ગરુદ
બેબાદશ બરે શાહે આઝાદ મરુદ

એ વાત ઉપર ધણેક વખત નહીં ગયા કે તે સીધાં સરોવર જેવી
નાર ગોલાબના છાંડ મિસાલ ફલવતી થઇ.

જ્યારે તે માહતાબને ચેહરેની છોકરી ઉપરથી નવ માસ પસાર થઇ
ગયા-ત્યારે તેનાજ જેવાં કદનો એક બેટો પચદા થયો.

તું કહે ગોયા અરફન્દિયારજ પાછો આવ્યો હતો-અથવા તો નામ ૪૦૬
દારી ભરેલો સવાર અર્દશીર પોનેજ હતો.

શાહઝાદાએ તેનું નામ “હોરમઝદ” પાડ્યું-કારણકે તે લીલોતરી
વઝે એક સરોવરની મિસાલનો હતો.

એ ઉપર એવી રીતે સાત વર્ષ ગુઝર્યા-દુન્યામાં હોરમઝદ હરીફ
વગરે બન્યો.

તેને દરેક જણથી તેઓ છૂપે રાખતાં હતાં-અને કેયે બાહરે રમવા
જવા દેતાં નહીં હતાં.

હવે પાદશાહ અર્દશીર એક અઠવાડિયું શિકાર ઉપર નીકળ્યો-તેની
સાથ શિકાર કરનાર શાપૂર પણ હતો.

એવું બન્યું કે હોરમઝદ પણ શીખવાથી કંતાળી જઇને પોતાના
નોકરો વઝેથી ચૂપચૂપ નાસી આવ્યો.

તે પાદશાહ અર્દશીરનાં શિકારનાં મયદાનમાં દોડી આવ્યો-તેના એક
હાથમાં કમાન અને બીજા હાથમાં બે તીર પકડેલા હતા.

તે નામજેય હોરમઝદ કેટલાક છોકરાઓ તેમજ દડી અને ચઉગાન
સાથ પાદશાહનાં મયદાનમાં આવ્યો.

તેજ વખત પાદશાહ પણ લશ્કર સાથે શિકારગાહમાંથી પેલાં મય-
દાનમાં આવી લાવ્યો.

જ્યારે અર્દશીર પોતાના બાહોશ મોબેદાન મોબેદ સાથે મયદાનની
છેક નઝદીક આવ્યો,

ત્યારે એક છોકરાએ રસ્તા ઉપરથી ઝોરમાં ચઉગાનને કૂટકો માર્યા- ૪૧૦
જેથી પેલી દડી ગડબડતી ગડબડતી પાદશાહની નઝદીક જઇ પુગી.

તે દડીની પછાડી તેઓમાંથી કોઇ પણ દોડયું નહીં-પણ તેઓ
પોતાની નામરજ સાથે બસ જગ્યાએજ ઉભા રહ્યા.

જેથી હોરમઝદ તેઓ વઝેથી પવનની ઝડપે પાદશાહની નઝદીક
દોડતો ગયો.

અને બપોવાની આગળથી ઝટ દડી ઉઠાવી લઇ ગયો-જેથી લશ્કરમાં
ભારી ચકચાર ચાલી.

ત્યાર પછી હોરમઝદે સાગત પોકાર માર્યા કે જેથી તે કુતેહમદ
ખખતનો પાદશાહ અજબ થયો.

તે પોકાર એવો હતો કે “ચઉગાન, મયદાન અને જવાનમર્દીં મારેજ
મટિ છે-તેમજ લડાયક લોકો સાથે હમનબર્દી કરવી એ પણ મર્દિજ મટિ છે.”

પાદશાહે વઝીરને એમ કહ્યું કે “તું તપાસ કર કે આ છોકરો
કોણ શખ્સથી બુન્યાદ ધરાવે છે?”

વઝીરે પૂછપરછ કીધી પણ કોઇ કશું બહુતું ન હતું-જેથી સમજા
એએ બસ ખામોશીજ એખતયાર કીધી.

પછી પાદશાહે તે દાના મોબેદને કહ્યું-કે “તે છોકરાને ઝમીન
ઉપરથી જમી મારી આગળ લઇ આવ.”

પેલો વઝીર ગયો અને તેને તે જગ્યાથી બગલમાં બંધાવીને-મોટા
લોકોના પાદશાહ આગળ લઇ ગયો.

૪૧૧ બહુ ગોઠૂત શાહુ અય ગેરાનમાયહુ ખેરહ
તોરા અચ નેજારે કે બાયહ શુમરહ
થુ પુરેઈ ફદફ અઆવાચ ગોઠૂત
કે નામો નેજાદમ નશાયહ નેહોઠૂત
મનમ પૂરે શાપૂર ફ પૂરે તોરેત
એ ફર્જને મેહુરક નેજાદમ દુરેસ્ત
ફેરમાહ અચ શાહે ગીતી રોગેઠૂત
બેખન્દીદો અન્દીશહુ અન્દર ગેરેઠૂત
બેફરૂમહ તા તઠૂત શાપૂર પીશ
બપુરેશ ગેરેઠૂતશ એ અન્દાઝહુ બીશ
બેતસેઈ શાપૂરે આઝાહ મરહ
ફેલશ ગશત પુર દરો રોખસારહુ ઝરહ
બેખન્દીહ અઝાન નામવર શહૂરયાર
બહુ ગોઠૂત ફર્જન્દ પેન્હાન મદાર
પેસર બાયહ અચ હરકે બાશહ રવાસ્ત
કે બુચન્દ કીન બચચએ પાદશાસ્ત
બહુ ગોઠૂત શાપૂર અનુશહુ બુદી
જહાનરા બહીદાર તૂશહુ બુદી
એ પોસ્તે મનસ્ત ઇનો નામ બેમોચહ
દુરોખશાદહુ ચૂન લાલહુ અન્દર કુરોચહ
૪૧૨ નેહાન દારતમ ચાહ અચ શહૂરયાર
બદાન તા બર બાયહ પુર અચ મીવહદાર
ગેરાનમાયહુ અચ હુખતરે મેહુરકસ્ત
એ પોસ્તે મનસ્ત ઇન મરા બીશકસ્ત
એ આબો એ ચાહુ આન કુલ રફતહુ બૂહ
પેસર ગોઠૂત બન્દી પેસર મીશુનહ
એ ગોઠૂતારે ઊ શાહ ગશત અરૂહરીર
બઅયવાન ખરામીહ બુહ બા વઝીર
ગેરેઠૂતહુ ફેલઅફૂરા દર કેનાર
એ અયવાન સુએ તખ્ત શુહ શહૂરયાર
બેયારાસ્ત ઝરૂરીન યકી ઝીરગાહુ
યકી તઉક ફરમૂદો ઝરૂરીન કોલાહુ
સરે ખુરહ ફદફ બેયારાસ્તહ
પસ અચ મન્જ ઝરૂરો ગોહર ખાસ્તહ
હમી રીખ્ત તા શુહ સરશ નાપદીહ
તનશ પસ નેયા અચ બેયાન બર કશીહ
પસ આન ઝરૂરો ગઉહર બદર્વીશ દાહ
ખેરહમન્દરા ખાસ્તહુ બીશ દાહ
બહીબા બેયારાસ્ત આતેશકદહુ
હમ અયવાને નવરૂઝો જશને સદહુ
૪૧૩ યકી બચમગાહુ સાખ્ત બા મેહુતરાન
નેશસ્તહુ હરબય રામેશગરાન
ચુનીન ગોઠૂત બા નામદારાને શહૂર
હરાનકસ કે બે અચ ખેરહ દાસ્ત બહુર
કે અચ ગોઠૂતે દાના સેતારહુ શુમર
નબાયહ કે હરોચ કુનહ કસ ચુઝર
ચુનીન ગોઠૂતહુ બુહ કંથે હેન્દી કે બખ્ત
નગર્દે તોરા શાહો ખુરમ ન તખ્ત
ન કેશવર ન અફસર ન ગન્જો સેપાહુ
ન દીહીમે શાહી ન ફરે ન બાહુ

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “ઓ બંચી બુન્યાદના ઓકરા!-મારે તેને કોણની અકલાદનો કહેવો બેઠયે?”

ન્યારે પાદશાહે એમ પૂછ્યું ત્યારે પેલા ઓકરાએ ખુલ્લે આવાજે કહ્યું-કે “મારું નામ અને બુન્યાદ છપી રાખવી નહીં બેઠયે.

હું શાપૂર કે જે તારો ઓકરો છે તેનો બેટો છું-અને મેહરકની ઓકરીથી ખરી બુન્યાદ ધરાઈ છું.”

તેના બોલવાથી દેશનો પાદશાહ અર્દશીર અજબ થયો-તે હસ્યો અને વિચાર કરવા લાગ્યો.

તેણે હોકમ કીધો જેથી શાપૂર તેની આગળ ગયો-અને તે બાબતમાં તેણે ધણીક પૂછપરછ કીધી.

ખુલ્લે મરતબાનો મર્દ શાપૂર ગમરાવા લાગ્યો-તેનું દિલ દુઃખ ભરેલું બન્યું અને બેહોરા હઈ થયો.

તે બેઠ નામવર પાદશાહ હસી પડ્યો અને બોલ્યો કે “હવે તારાં ફર્જને ફર્યું ના રાખ

ઓકરો હોવો બેઠયે પછી તે કાંઈ પણ માને પેટ જન્મ્યો હોય તો વાજબી છે કે લોકો તેને માટે કહે કે આ પાદશાહનો ઓકરો છે.”

શાપૂરે તેને કહ્યું કે “પાદશાહ સદા ખુશ રહેજો!-અને તારા નૂરી ગેહરાથી બેહાન પ્રકાશી રહેજો!

આ ઓકરો મારે પેટનો છે અને એનું નામ હોરમઝદ છે-જેમ બાગમાં લાલાનાં ફૂલ ચમકે છે તેમ એ ચમકતો છે.

મારું ઝાડ (મારી અકરત) ફળવંત થાય ત્યાં સુધી મારાં લગ્નની વાત મેં પાદશાહથી કેટલોક વખત છપી રાખી હતી.

આ કીમતી બેટો મેહરકની બેટીથી અવતર્યો છે-અને બેશક એ મારું પોતાનું જ ફર્જ છે.”

પછી પેલા ફત્ત આગળ જે કાંઈ બન્યું હતું-તે કેટલુંક શાપૂરે કહી સાંભળાવ્યું અને તેના બાપે તે સાંભળ્યું.

તેની વાતથી અર્દશીર ખુશહાલ બન્યો-અને પોતે વઝીર સાથ પાછો મેહલમાં ગયો.

તે વહાલા બેટાને બગલમાં લઇને પાદશાહ મેહલમાંથી તખ્ત તરફ આવ્યો.

ત્યાં તેણે એક સોનેરી કુરસી તૈયાર કરાવી-અને એક સોનેરી સાંકળી અને સોનેરી કોલાહ મંગાવી.

અને તેનાથી તે નાના બાળકનું માથું સજ્જારવામાં આવ્યું પછી ખત્રાનામાંથી સોનું અને ગોહરો મંગાવ્યાં.

અને તેનું સર ઢંકાઇ ગયું ત્યાં સુધી તેની ઉપર રૂંધાં કીધાં-પછી બપાવાએ ખત્રાના વસ્ત્રેથી તેને બાહેર કાઢી લીધો.

ત્યાર બાદ તે સોનું અને ગોહરો દરવીશોને ખેરાત કીધું-દાનેશમંદ લોકોને પણ પુષ્કળ ખત્રાનો ભેટ આપ્યો.

આતશકદેહોને તેમજ ઓરડાઓ કે જેમાં નડરોત્ર અને સદહના જશનો થતાં હતાં તેમાં દેશમી કપડાંનો સજ્જાર કરાવ્યો.

પછી તેણે પોતાના સરદારો સાથ એક ખુશહાલીની મજલેસ બનાવી-ત્યાં સંધળા ગવેયા બેઠા.

ત્યાર બાદ પાદશાહે રોહરના નામદાર લોકોને તેમજ જે કોઈ કે હડાપણ ધરાવતા હતા તે લોકોને એ પ્રમાણે કહ્યું,

કે “વિદ્વાન નુબ્તીના કહેલાંને કદી પણ કોઈએ તુચ્છકારી કાઢવું નહીં બેઠયે.

ક્યદે હિંદીએ કહ્યું હતું કે ‘તાર’ બખ્ત કે રાજપાટ ખુશ ખુશહાલ નહીં રહેશે.

તેમજ તારો મુલક, તાજ, ખઝનો, લશ્કર, પાદશાહી કોલાહ અને પાદશાહી ખોરેહ કે દખ્ખો પણ નહીં રહેશે,

મગર તોખએ મેહુરકે નૂશઝાહ
બેયામીઝહ આન ફૂદહુ આ ઈન્ નેઝાહ
કુનૂન્ સાલેયાન્ અન્દર આમહ બહસ્ત
કે ભેજ આરુજ અરખ બર મા નગસ્ત
ચુ રફત ઊમેઝહ અન્દર આરાએ ખીશ
એ ગીતી નદીદમ ભેજ અચ કામે ખીશ
અમીન્ હફત ફેશવર મરા ગસ્ત રાસ્ત
હેલમ યાફત અચ બખત ચીઝી કે ખાસ્ત
વજાનપસ હમહુ કારુદાનાને ઊય
શહનશાહુ કુદન્દ અન્વાને ઊય

સિવાય કે નૂશઝાદના છોકરા મેહુરકની બુન્યાદ અને કુદુબ તારી
અહલાદ સાથ બેળાય,

હવે આજ આઠ વર્ષ થયાં આસ્માન આપણી મુરાદ માફ આપણી
ઉપર ફરતો રહ્યો છે.

ન્યારથી હોરમઝદ પોતાની માને પેટે જન્મ લઈ પારણે સૂવા
લાગ્યો-ત્યારથી મારી સર્વ મુરાદ બર આવવા લાગી.

બુન્યાના સથળા મુલકો મારે તામે થયા છે-અને મારાં દિલે જે કાંઈ
ચાહું તે નસીબે આપ્યું છે”

ત્યાર પછી અર્દશીરના વઝીરોએ તેને “શેહનશાહ”નો ખેતાબ
આપ્યો.

દાસ્તાને ખેરદમન્દીએ અર્દશીર વ
કાર નામએ ઊ દર બારએ
બન્દોબસ્તે રેયાસત.

અર્દશીરનાં હાપણુનું વર્ણન અને પોતાના
દેશના રાજવલિવટ માટે લખેલું
તેનું કરાર નામુ.

કુનૂન્ અચ ખેરદમન્દીએ અર્દશીર
સખુન્ બેશનવો ચક્રબચક્ર યાદગીર
બેદશીદો આધને નીક્ર નેહાહ
બેચુસ્તરુહ બર હર સુઈ મેહુરો દાહ
બદરુગાહુ ચૂન ગસ્ત લશકર ફોજૂન
ફેરેસ્તાહ બર હર સુઈ રહુનમૂન
કે તા હરકંસીરા કે દારહ પેસર
નમાનહ કે ખાલા કુતહ બીહોનર
સવારી બેયામીઝહો રસ્મે જગ્ગ
બગોઝો કમાનો બતીરે બદગ્ગ
ચુ ફૂદકુ એ ફૂશેશ બતીરે શુદી
બહર બેસ્તની દર બી આહુ શુદી
એ ફેશવર બદરુગાહો શાહુ આમદી
બદાન્ નામવર બારુગાહુ આમદી
નેવેશતી અરચ નામ દીવાને ઊય
બેયારાસ્તી કામે અથવાને ઊય
ચુ જગ્ગ આમદી નવ રસીદહુ જવાન્
બેરકૂતી એ દરુગાહુ આ પહુલવાન્
યકી ખૂબેદીરા એ કારુઆગહાન્
કે બૂદી ખરીદારો કારે જહાન્
અબા હર હઝારી યકી નામબુય
બેરકૂતી નેમહુદાશતી કામે ઊય
હરાનકેસ કે દર જગ્ગ સોસ્ત આમદી
બઆવરુહ નાતન્દુરેસ્ત આમદી
શહનશાહુરા નામહુ કર્દી બરાન્
હમ અચ બહ હોનર હમ એ જગ્ગઆવરાન્
જહાનદાર ચૂન નામહુ બર ખાન્દી
ફેરેસ્તાહહુરા ખીશ બેન્શાન્દી
હોનરમદાર બેલઆત આશાસ્તી
એ જગ્ગ આનએ પુરમાયહુ તર ખાસ્તી

હવે અર્દશીરની દાતાઈની વાત સાંભળ અને બેલેબેલ યાદ રાખ. ૪૧૪

કે જેણે મેહનત કરીને સારા કાયદા રચાયા-અને જ્વરેક જગ્યાએ
દયા અને ઈન્સાફ ફેલાવ્યો.

ન્યારે તેની દરબારમાં લશ્કર ધણું વધી ગયું-ત્યારે તેણે રેહનુમાઇ
કરનારા રાખસોને મોકલી આપ્યા,

અને ઝાહેર કરાવ્યું કે “જે કાંઈને ત્યાં છોકરો હોય-તેને હોનર
વગરનો રાખીને ઉછેરવો નહીં.

પણ તેને સવારી કરતાં, તેમજ લડાઈની રીતભાત, ગોઝ, કમાન અને
ખદગી તીર વાપરવાં શીખવું બેઠયે”

એવી રીતની કોશીશથી ન્યારે એક છોકરો કૌવતમંદ થતો-અને દરેક
બાબતમાં પ્રવીણ બનતો,

ત્યારે તે પોતાના મુલકથી તે નામવર પાદશાહની દરબારમાં
આવતો હતો.

લશ્કરનવીસ લશ્કરની નોંધનાં પુસ્તકમાં તેનું નામ લખતો-અને તેને
રહેવા માટે મેહલમાં એક ઓરડો તૈયાર કરવામાં આવતો હતો.

ન્યારે લડાઈ ઉભી થતી ત્યારે આ નવા ઉધરના જવાનો-પાદશાહની
દરગાહમાંથી પેહલવાનો સાથ જતા.

વધી અનુભવી મેળેદોમાંથી એક જણ કે જે દેશની દરેક બાબતમાં
અનુભવ ધરાવતો હતો,

તેવો એક કત્સાહી મેળેદ દરેક હઝાર નવા સેપાહો સાથ-જતો અને ૪૧૫
પાદશાહની ખાદેશ બરાબર પાર પડે છે કે નહીં તેની તપાસ રાખતો હતો.

જે કોઈ રાખસ કે લડવામાં ના હિંમત અથવા તો ધણી નબળો
માલૂમ પડતો હતો,

તો તેની તેમજ લડવામાંથી જે કોઈ સારા હોનરો નહીં ધરાવતો
તેની શેહનશાહ અર્દશીરને કાગજ લખી બખર કરતો હતો.

પાદશાહ ન્યારે નામુ વાંચતો-ત્યારે કાસેદને પોતાની પાસે બેસા-
ડતો હતો.

અને પેલા લડાઈમાં નામ કાઢનારાઓ માટે પોતાના ખજાનામાંથી
જે કોઈ ધણી પ્રીમતી સરોપાવ હોય તે મંગાવતો હતો.

શુ કહી નેગાહુ અન્દશાન્ બીહોનર
મિખસ્તી મિયાન્ જન્ગરા બીશતર
શુનીન્ તા સેપાહુશ બદાનજ રસીફ
કે પહુનાએ ઈશાન્ સેતારહુ નદીફ
અઝીશાન્ કસી ફે જુદી રાએજન્
બરૂ અકાપ્તી સરૂશરા બન્જુમન્
મિખસ્તી શુનાદીગરી દરૂ સેપાહુ
કે અય નામદારાને ગોદાને શાહુ
હરાનકસ કે ખુશ્નૂદીએ શાહુ બેસ્ત
બીનીરા બખૂને દેલીરાન્ બેશીસ્ત
૪૧૬ બેયાબહ એ મન્ બેલઅતે શહૂરયાર
ખુવહ દરૂ જહાન્ નામે ઊ યાહગાર
બકરકરૂ બેયાશસ્ત ગીતી હમહુ
શયાન્ ગરેતો પખાશજ્યાન્ રમહુ
બદીવાન્શ કારૂઆગહાન્ દાશતી
બબીદાનેશાન્ કારૂ ગુઝારતી
બકાધત નેગહુદાશતનીઓ ખત
કસી ફે જુદી ચીરહુ બરૂ યકૂ નોકત
શુ બદીશતી ઈન્ સખુન્ રહુનમુન્
શહુનશાહુ કહીશ રૂઝી ફેઝુન્
કસીરા કે કમતરૂ જુદી ખતો વીરૂ
નરકૂતી બદરૂગાહે શાહુ અરૂદશીરૂ
સુએ કારૂદારાન્ શુદની બકારૂ
કલમજન્ બેમાન્દી બરે શહૂરયાર
સેતાયન્દહુ ખુહ શહૂરયાર અરૂદશીરૂ
શુ દીદી બદરૂગાહુ મદે દખીરૂ
નવીસન્દહુ ગોકૂતી કે ગન્જ આગનહ
હમ અઝ રાએ ઊ રન્જ બેમાગનહ
બદ આશહ આબાહ શહૂરે સેપાહુ
હમાન્ ઝીરુદસ્તાને ફયાહબાહુ
૪૧૭ દબીરાન્ કે પયવન્દે જાને મનન્દ
હમહુ પાદશાહ બરૂ નેહાને મનન્દ
શુ રકૂતી સુએ કેશવરી કારૂદારૂ
બદ શાહુ ગોકૂતી દેરમ ખારૂ દારૂ
નબાયહ કે મદૂમ ફૂઝી બગન્જ
કે બરૂ કસ નમાનહ સરાએ સેપન્જ
હમહુ રાસ્તી જૂયે ફર્જાનગી
એ તૂ દૂર બાહ આઝે દીવાનગી
એ પયવન્દો ખીશાન્ મખરૂ હીચ કસ
સેપાહુ આન્ કે મન્ દાદમત યારૂ બસ
દેરમ બખશ હરૂ માહુ દરૂવીશરા
મહેહુ ચીચ મદે બદઅન્દીશરા
અગરૂ કેશવરૂ આબાહ દારી બદાહ
બેમાની તે આબાહ વઝ દાહ શાહ
વગરૂ હીચ દર્વીશ બોસ્પહ બધીમ
હમાન્ જાન્ ફૂઝી બજરૂ બસીમ
હરાન્ કસ કે રકૂતી બદરૂગાહે શાહુ
બશાયેસ્તાહુ કારીઓ ગરૂ દાહબાહુ
શુદની બરશ ઉસ્તુવારાને ઊય
બપુસાદન્ અઝ કારૂદારાને ઊય

જ્યારે પેથો બેપાહ સિપાહ લડાયક સિપાહને સરપાવ મેળવતો બેતો-
લ્યારે તેને હડવાની વધારે ઉલટ આવતી હતી.

એમ કરતાં તેનું લશ્કર એટલું તો વધી ગયું કે સેતારા પણ તેઓને
ફેલાવો બેધ રાકતા નહીં.

વળી તેઓમાંથી જે કોઇ કે ડહાપણ બરેથો નીકળતો-તો તે અન્જુ-
મનનાં લોકોમાંથી તેનાં સરને સરકરાજ કરતો હતો.

લશ્કરમાં એક દાંડી પીટનાર ફરેતો-અને બેલતો કે “ઓ પાદશાહના
નામદારો અને પેલલવાનો !

જે કોઈ કે બહાદુર લોકોનાં ખૂતથી ઝખીન થોઈ નાખીને પાદશાહને
ખુશ્નહ કરશે,

તે મારાથી પાદશાહ તરફનો સરોપાવ મેળવશે અને દુન્યામાં તેનું
નામ કાયમ રહી જશે”

તે સધળો દેશ લશ્કરે ગોઠવી મૂક્યો પાદશાહ પાને બરવાડ બન્યો
અને તેના બહાદુરો મેંદાંતુ ટાણું બન્યા.

તે પોતાની કચેરીમાં હુથાર અનુભવી માણસો રાખતો હતો-અને
અબલુ માણસોને કથું પણ કામ નહીં સોંપતો હતો.

દસ્તખત ઉપર અને એબારત પરદાઝી ઉપર ધણું ધ્યાન આપવામાં
આવતું હતું-વિચાર શક્તિમાં જે બીજા કરતાં વધારે શ્રેષ્ઠ હતો,

અને જ્યારે તેનો ઉપરી શાહને એ વાતની ખબર કરતો-ત્યારે શાહ
તેનો પગાર વધારી આપતો.

જે કોઇ કે લખવા વાંચવામાં તેમજ શક્તિમાં ઉતરતા હતા તેઓ
શાહ અરદશીરની દરબારમાં નહીં જઈ રાકતા હતા.

પણ તેઓ બીજા ઉપરી અમલદારોના હાથ હેઠળ કામ કરવા માટે
જતા-પાદશાહ પારો તો બસ પ્રવીણ લોકોજ રહેતા હતા.

જ્યારે પોતાની દરબારમાં કોઈ અચ્છા લેખકને બેતો-ત્યારે શાહ
અરદશીર તેની તારીફ કરતો હતો.

અને કહેતો કે “એક સારો લખનાર પાદશાહને ખત્રાનો બરપુર
કરે છે તેમજ પોતાની સલાહથી રંજને દૂર કરે છે.

તેનાથી શેહર અને લશ્કર તેમજ દાદ ચાહનારા ગરીબ લોકો આબાહ
થાય છે.

લેખકો કે જેઓ મારા જનની બરોગરીયા છે તેઓ સધળા મારાં
હિલના પાદશાહ જેવા છે.”

જ્યારે એક અમલદાર કોઈ બીજા તાલુકામાં જતો-ત્યારે શાહ તેને
કહેતો કે “પૈસાને તુરંજ સમજજે.

પૈસો એકઠો કરવા માટે રેયનને ગોલામીમાં વેચતો ના-કારણકે દહ-
લત દુન્યા કોઇ સાથે સદા રહેતી નથી.

તું સધળી સરચાઈ અને ડહાપણ શોધજે-લોભ અને દિવાનાપણું
તારાથી દૂર રહેજે !

સગાંવહાલોઓમાંથી કોઇને સાથે લઇ જતો ના-જે લશ્કર કે મેં
તને આપું છે તેજ તારા દોસ્તો બસ છે

દર મહિને મોહતાબેને બખ્શોશ કરજે-પણ કોઈ બદઅન્દેશ મદેને
કાંઇ પણ ચીજ આપતો ના.

અગરજે તું ઈન્સાફથી મુલકને આબાહ રાખશે-તો તું પણ તે ઈન્સાફ
આપવાથી આબાહ અને ખુશહાલ બનશે.

પણ જે કોઈ ગરીબ રેય તારાથી બીહતી સૂશે-તો એમજ બજ
કે તું દઉલતને માટે લોકોના હૃથ વેચવાનો સહોદો કરે છે.”

જે કોઈ કે રાજ સંબંધી કામ માટે અથવા ઇન્સાફ મેળવવા માટે
શાહની દરગાહમાં આવતો હતો,

તો શાહના વિશ્વાસુ નોકરો તેને લ્યાંના હાકેમ માટે પૂછપરછ કરવા
માટે તેની આગળ જતા,

કે દાદરેત્ત અઝીશાન વમર આઝ ચીઝ
વઝીશાન કે ખોરપદ્ અતીમાર નીઝ
હેમર આન કે દર શહુર દાના કે અન્હ
ગર અઝ નીરેતી નાતવાના કે અન્હ
હેમર કીરેત્ત હૂ અઝ દરે પાદશારેત
જહાનદીદહ પીરેતો ગર પારસારેત
જહાનશાહ બૂયદ કે અઝ રન્જે મન
મખાદા કંસી શાહ વઝ રન્જે મન
મગર મહે બા દાનેશો યાદગીર
ચે નીકૂ તર અઝ મહે દાનાઓ પીર
જહાનદીદગાનરા મનમ ખારેતાર
જવાને પસન્દીદહો બોરૂખાર
જવાનાને દાનાઓ દાનેશ પઝીર
સઝદ ગર નેશીનન્હ અર જાય પીર
બુ લશકરશ રકૂતી બજાઈ બજગ
બેરહ યાર કદીઓ રાયો દેરગ
ફેરેરેતાદઈ અર યુઝીદી દખીર
ખેરહમન્હ બા દાનેશો યાદગીર
પયામી બેદાદી બઆઇને ચરખ
બદાન તા નખાશહ બખીદાહ હરખ
ફેરેરેતાદહ રકૂતી બરે દુશમનશ
કે બેશનાખતી રાઝે પીરામનશ
શનીદી સખુન ગર ખેરહ દાશતી
લમો રન્જે બહરા બખહ દાશતી
બદાન યાકૂતી બેલઅતે શહુરયાર
હમાન અહુદો મનશૂરો હમ યાદગાર
અગર તાખ બૂદી બસરૂશ અન્દરૂન
બરેલ કીનો અન્દર જેગર ભૂરી ખૂન
સેપહુરા સરાસર બેદાદી હેરમ
બદાન તા નખાશહ ચકૂ તન દેજમ
ચકી પહલવાન દાશતી નામબૂય
ખેરહમન્હો બીદારો આરામબૂય
દખીરી બઆઇનો બા દસ્તગાહ
કે દારહ એ બીદારે લશકર નેગાહ
વજાનપસ ચકી મરહ અર પોશતે પીલ
નેશરેતી કે રકૂતી ખોરશશ હો મીલ
જદી બાગ કંચ નામદારને જગ
હરાન કંસ કે દારહ બહેલ નામે નન્જ
બાયાદ કે બર હીચ દર્વીશ રન્જ
રસહ હમ બરાન કંસ બુવહ નામે ગન્જ
બહર મન્જેલી દર ખુરીદો દેહીદ
બરાન ઝીરેસ્તાન સેપાસી નેદીદ
બચીઝી કંસાન કંસ મેયાઝીદ રેત
હરાન કંસ કે ઊ હસ્તે ચઝદાન પરેત
બદુશમન હરાન કંસ કે બેમૂહ પોશત
શવહ બાન સેપસ રૂઝગારશ દુરેશત
અગર હમમહ બાશહ બચગાલે ઊય
વમર બન્હ સાયદ બરો યાલે ઊય
એ દીવાન અગર નામે ઊ કદીહ પાક
ખુરેશ ખાકો ખેઠૂતશ અબર તીરહ પાક

કે “તેઓ ઇન્સાફી વર્તે છે કે કરો લોભ કરે છે-અને તેઓના ૪૧૮
હાથથી કોઈ બીચારો દુઃખી દિવે પલ્લુ સૂવે છે કે ?
બીજું એ કે તારાં શેઠરમાં એવા કયા દાના રાખેલા છે કે જેઓ
ગરીબાઈના સખાએ લાચાર થઈ પડ્યા હોય ?
તેમજ એવો કોણ છે કે જે પાદશાહની ખેદમત કરવાને લાયક હોય-
અને તે અનુભવી બુદ્ધિ હોય અને પરદેશગાર હોય ?”
શેઠન્સાહ અર્દશીર કહેતા હતા કે “મારી ફક્લત અને મારા ઉઠા-
વેલા સાહસથી કોઈ ખુશી થશે નહીં,
સિવાય કે દાનેશમંદ અને યાદદાસ્ત શક્તિવાળાં માણસો. હશે-
અકલમંદ અને બુઝોર્ગ રાખસ કરતાં વધારે સારો કોણ હોય ?
હું અનુભવીઓનો તેમજ પસંદગી પામેલા અને મેહનતુ જવાનોનો
તલબગાર છું.
દાનેશમંદ અને વિદ્વાન જવાનો-બુઝોર્ગીનો જગ્યા ઉપર બેઠક લે
તે વાજબી છે.”
ન્યારે તેનું લશ્કર કેથે લડાઈ ઉપર જતું-ત્યારે ઉઠાપણને, વિચારને
અને ધીરજને પોતાનો મિત્ર બનાવવું હતું.
તે એક ઉઠાપણ ભરેલા, વિદ્વાન અને યાદદાસ્ત શક્તિવાળો નવી-
સન્દાને એલચી તરીકે ચૂંટી કાઢતો હતો.
અને ધણેજ બલમનસાઈ ભર્યા એક પચગામ મોકલી આપતો-કે
જેથી જુદ્દમાતભરી રીતે લડાઈ ઉભી થવા પામે નહીં.
પેલો કાસેદ તેના દુશ્મન આગળ જતો-અને તેની આસેપાસેની ૪૧૯
હાલત તપાસી લેતો હતો.
જે તે દુશ્મન ગમ, રન્જ અને બદીને દૂર રાખી ઉઠાપણ એખતયાર
કરતો, તો તેની વાત તે સાંભળતો હતો.
અને તેથી કરીને તે પાદશાહ તરફથી સરપાવ મેળવતો-તેમજ પવનિ,
ફૂમન અને વળી કાંઈ યાદગારીની ચીઝ પલ્લુ મેળવતો હતો.
પણ જો તેનાં માથામાં કુંધ રહેતી-અને દિલમાં કીનો અને છગરમાં
લોહી ઉછળતું હતું,
તો શાહ તમામ લશ્કરને પૈસા આપતો-કે જેથી કોઈ પલ્લુ અસન્તોષી
નહીં બને.
પછી એક નામદારી શોધનારો, ઉઠાપણવાળો, ચાલાક અને શાન્ત
સ્વભાવનો પેહલવાન મુકરર કરતો હતો.
તેમજ પોતાની રીત પ્રમાણે એક મુન્શીને સત્તા આપી મુકરર કરતો-
કે જે પોતાનાં લશ્કર ઉપર પડતા જુદ્દમની તપાસ રાખે.
ત્યાર બાદ એક મહે હાથીની પીઠ ઉપર-બેસ્તો કે જેનો પોકાર બે
માઇલ સૂધી જતો હતો
તે મનાદી કરતો કે “ઓ લડાઇના નામદારો! જે કોઈ કે પોતાનાં
દિલમાં નામ અને કીર્તિ ધરાવતો હોય,
તેનાથી એવું નહીં બનવું જોઈએ કે કોઈ ગરીબ ઉપર તેમજ પૈસા
વાળો ઉપર કોઈ પલ્લુ બતવો જુદ્દમ પડે.
દરેક મંઝલે તમે પોતે ખોરાક લેતા જાજો અને ગરીબોને ખોરાક ૪૨૦
આપતા જાજો-અને તેમ કરી તે ગરીબો ઉપર એહસાન મૂકતા જાજો.
જે કોઈ કે ખોદાપરસ્ત લોકો હોય તેઓની કાંઈ પલ્લુ ચીઝને તમે
હાથ લગાડતા ના.
જે કોઈ કે દુશ્મનને પીઠ દેખાડશે-તો પછી તેનો વખત ધણેજ
સખ્તાઈ ભરેલો થઈ પડશે.
અગર તેનાં મોતની જગ્યા તેનીજ રુન્ગાલમાં આવી પડશે-અથવા
તેનું બદન અને ગર્દન બેઝીથી ધસારો.
અથવા તો દફતરમાંથી તેનું નામ કાઢી નખારો-તેનો ખોરાક ખાક
થશે અને તેનું બિજાનું પલ્લુ સીઆહ ખાકનું બનશે.”

અસાધાર ગોકૂલી કે સરેલી મકુન્
હમાન્ તીઝીઓ પીશદસ્તી મકુન્
હમીશહ અપીશ અન્દરૂન દાશ પીશ
તલાયહ પરાગન્દહ અરૂ આરૂ મીશ
નુખોસ્તીન્ યકી ગેઈ લશકરૂ બેગરૂ
થુ પીશ આયદત રૂઝે નગો નખરૂ
બલશકરૂ થુનીન્ ગૂચ કીન્ ખુફ કે અન્દ
બરીન્ રચમગાહૂ અન્દરૂન બરૂ એ અન્દ

અઝીશાન્ સહ અરૂખાકૂગન્ અઝ આ યકી
હમાન્ સહ અપીશી યકી અન્દકી
૪૨૧ શુમારા હમહ પાકૂ બરૂનાઓ પીશ
સેતાનમ યકી બેલઅત અઝ અરૂશીરૂ
થુ અરૂખ અકૂગાન્દ લશકરે હરૂડ રૂચ
નખાયહ કે ગોદીને પખીશીભૂચ
બયાયન્દો માનહ તેહી કકબૂગાહૂ
અગરૂ અન્દ બેસ્પારૂ ખાશહ સેપાહૂ
થુનાન્ કુન્ કે બા મયમનહૂ મયસરહૂ
બેકૂશન્દ જન્ગઆવરાન્ ચકૂસરહૂ
હમાન્ નીચ બા મયસરહૂ મયમનહૂ
બેકૂશન્દો દેલહા હમહૂ બરૂ બનહૂ

ખુબહ લશકરે કકબૂ બરૂ જય પીશ
કસ અઝ કકબૂગાહૂ નુસેલહ પાય પીશ
વગરૂ કકબે ઈશાન્ બેલુગાહૂ એ જય
તો બા લશકરૂ અઝ કકબૂગાહૂ અન્દરૂ આય
થુ પીરૂઝ ગેઈ એ તન્ ખૂન્ મરીઝ
કે શુહ દુશમને બહકુનેશ દરૂ ગુરીઝ
થુ ખાહહ એ દુશમન કસી ઝીન્હારૂ
તો જેન્હારૂ હેહૂ ખાશો કીનહૂ મહારૂ
થુ તૂ પોસ્તે દુશમન બેબીની બતીઝ
મતાઝો મપદીઝ હમ જય નીચ
૪૨૨ નખાયહ કે ઇમન્ શવી અઝ કમીન્
સેપહૂ ખાશહ આસુદહૂ દરૂ દશતે કીન્
હરાન્ગહૂ કે અઝ દુશમન્ ઇમન્ શવી
સાપુન્ ગોકૂતાને કસ નેગરૂ નખવી
ધનીમત્ત બરૂ બખશ કું જન્ગ બેસ્ત
બમદી દેલ અઝ જાને શીરીન્ બેશોસ્ત
દેગરૂ હરૂ કે ગર્હહ બદસ્તત્ત અસીરૂ
બહીન્ ખારૂગાહૂ આવરશ નાયુઝીરૂ
મન્ અઝ બહુરે ઈશાન્ યકી શારૂસાન્
બરૂઆરમ બમદી કે ખુહ ખારૂસાન્
તો ઝીન્ પન્હહા હીથઝુનહૂ મગરૂહ
થુ ખાહી કે માની અબી રન્જો દરૂહ
બપીરૂઝી અન્દરૂ બચહાન્ ગેરાય
કે ઊ ખાશદત બીયુમાન્ રહૂનુમાય
એ જાઈ કે આમહ ફેરેસ્તાદઈ
એ તુકો એ રૂમીઓ આઝાદઇ
અઝ મરૂખાન્ આગહી દાશતી
થુનીન્ કારહા ખારૂ નુઝાશતી

વળી તે લશ્કરના સરદારને કહેતો હતો કે “હથેલી કરવામાં મુસતી
ના કરતો-તેમજ ઉતાવળ અને પહેલ પણ ના કાઢતો.
હમેશી હરાલમાં હાથીઓ રાખજો-અને ચાર માઈલ સુધી તલાયા
છાડજો.
જ્યારે તારો લડાઈ કરવાનો વખત નજદીક આવી જાય ત્યારે પહેલાં
લશ્કરની આસપાસ એક ફેરો મારજો.
અને તારાં લશ્કરને કહેતો રહેજો કે ‘આપણા દુશ્મનો કોઇ તેવા
મોટા નથી (કે જેથી તમારે બીવાનું હોય)-આ મય નમાં તેઓ કોઇ
બિસાત ધરાવતા નથી.
તેઓમાંથી સો લડાયક સવારો તો આપણામાંથી એક-તેમજ વળી
તે સો સવારો પણ આપણા એક આગળ જોછા છે.
તમે સધળા બુદ્ધા કે જવાનોને હું ચરદશીર પાસેથી એકેકે સરો-
પાવ આપાવીશ’
જ્યારે બંને તરફનાં લશ્કરો લડાઈ શરૂ કરે-ત્યારે એવું નહીં બનવું
જેઇયે, કે લડાયક પેલલવાનો,
અગર પોતાનું ગમે એટલું મોટું લશ્કર હોય તો પણ ધસી નહીં
આવે અને કલબગાહ બાહી નહીં રહે.
તું એવું કર કે દુશ્મનનાં જમણી બાજુનાં લશ્કર સાથે આપણી ડાબી
બાજુના સધળા લડેવાંઓ લડાઈ કરે.
તેજ પ્રમાણે વળી એવી યુક્તિ કરજો કે દુશ્મનનાં લશ્કરની ડાબી
બાજુ સાથે તારાં લશ્કરની જમણી બાજુ જડે પણ તેઓનું ધ્યાન લશ્કરના
ખોરાક અને સામાન વગેરેના કોઠાર ઉપરથી ખસે નહીં.
લશ્કરની કલબગાહ પોતાની જગ્યાએજ સલામત રહે-અને ત્યાંથી
એક પગલું પણ ખસે નહીં.
પણ જો દુશ્મનનું લશ્કર કલબગાહમાંથી આગળ ધસે તો તું પણ
કલબગાહમાંથી લશ્કર સાથે આગળ વધ.
જ્યારે તું ક્તેલ પામે ત્યારે કોઈનાં શરીરનું લોહી ના રેડતો-કારણકે
બદકાર દુશ્મન પોતેજ નાસી ગયા છે.
જો દુશ્મનમાંથી કોઇ તારી પનાહ માંગે તો તું જીવનદાન આપનારો
થજો અને કીનો ના રાખતો.
જ્યારે તું દુશ્મનને નાસ્તો જાય ત્યારે તું તેઓની કોઈ પણ ચીજ
માટે દોડતો ના અને પોતાની જગ્યા પણ છોડતો ના.
એમ નહીં બનવું જોઇયે કે દુશ્મનની કમીનગાહથી તું નચિન્ત રહે-
અને કીનાનાં મયદાનમાં લશ્કર આસુદા રહેજું છે એમ સમજો.
પણ જ્યારે દુશ્મનથી તું નચિન્ત થઈ જાય ત્યારે રાંબાળજો તું
કોઈની વાત સાંભળતો ના.
અને જોયો પોતાના ધ્યારા જીવથી હાથ ધોઇને બહાદુરીથી લડયા
હોય, તેઓને સધળી લૂટનો અસ્થાપ વહેંચી આપજો.
વળી જો કોઇ કે તારા હાથમાં કયદ પકડાય તેઓ સધળાઓને ઝરર
મારી દરગાહમાં લાવજો.
જો જગ્યા વચરાન પડી રહેલી હશે ત્યાં મારાં ઉદાર દિલથી તે કય-
દીઓ માટે એક રોહર વસાવીશ.
જો તું રંજ અને દુઃખ વગર રહેવા માગતો હોય-તો આ મારી
નસીહતથી જરા પણ ફરતો ના.
ક્તેલમંદી માટે ખોદાનોજ આબાર માનજો-કારણ તેજ સાહેબ વગર
શકે તારો બોમિયો છે.”
જ્યારે પણ એક તુર્કી, રૂમી કે કોઈ સ્વતંત્ર સરદાર તરફથી કે કોઈ
પણ જગ્યાએથી કોઈ કાસેદ આવતો હતો,
ત્યારે સરહદ ઉપરના સરદારો તેની ખબર રાખતા હતા-અને એવાં
કામને કાંઇ હલકું નહીં ચલુના હતા.

અરહુ અરુ યુદી ભાએ ઊ સાખ્તાહુ
કેનારખ અઝાન કાર પદખિતહુ
એ પુરીદનીહાએ. અઝ ખદની
નેયાઘશ નખુદી અગુસ્તદની
શુ આમહુ શુદી ઝાન સખુન કારદાર
કે ઊ અરુ એ આમહુ અરે શહુરયાર
હયની સરકાએ મર્દી દખીર
મેરૂતી અનઝદીકે શાહુ અરુદશીર
બદાન તા પઝીરહુ શુદ-દી સેપાહુ
બેયારાસ્તી તખ્ત પીરુઝ શાહુ
કરીદી પરસ્તદહુ હર સુ રદહુ
હમહુ ભમકા શાન અઝરુ આઝદહુ
ફેરેસ્તાહુરા પીરી ખુદ ખાદી
અનઝદીકીએ તખ્ત બેન્શાન્દી
અપુસેશ ગેરૂતી હમહુ રાએ ઊય
એ નીકે બદો નામે આવાએ ઊય
એ દાદો એ બીદાદ વઝ કેરવરી
એ આધોને અઝ શાહો અઝ લશકરી
અઝાયવાનશ બોર્દી ફેરેસ્તાહુ વાર
બેયારાસ્તી હરેએ બુદી બકાર
વઝાનપસ બખાનો મયશ ખાદી
અનઝદીકીએ તખ્ત બેન્શાન્દી
અનખીર બોર્દીશ બા ખીશતન
શુદી લશકરે બીશુમાર અન્બુમન
યુસી કર્દનશાર ફેરેસ્તાહુ વાર
બેયારાસ્તી બેલઅતે શહુરયાર
અહરુસુ ફેરેસ્તાહુ પસ મૂબદાન
બેયાઝારે બીદારુ દેલ બેખદાન
કે તા હરુ યુદી શહુરહા સાખ્તાન્દ
અરીન નીઝ ગન્જ બેપદખિતદ
બદાન તા કરીરા કે બીખાનહુ બુદ
નખુદશ નવા બખ્ત બીખાનહુ બુદ
ખુદેશ સાખ્ત બા ભયગાહે નેશસ્ત
હમાન તા ફેરાવાન શવહ ઝીરુસ્ત
અઝ નામે નીફુ યુવહ દરુ બેહાન
એ અરુ આરકાર એ અન્દર નેહાન
ચુનુ દરુ જહાન શહુરયારી યુવહ
પસ અઝ મર્ગે ઊ યાદગારી યુવહ
મનમ વીજએ બેન્દહુ કુનુ નામબૂય
મખાદા ભેઝ અઝ નીકુ કર્દમે ઊય
ફેરાવાન સખુનુ દરુ નેહાન દાસ્તી
અહરુભય કારઆગેહાન દાસ્તી
શુ બી માય ગસ્તી યકી માયહુ દાર
વઝાન આગહી યાફતી શહુરયાર
શુ બાયેસ્તે અરુ સાખ્તી કારે ઊય
બેખાન્દી ચુનાન તીઝ બાઝારે ઊય
હઝીને અફમદો ભાએ નેશસ્ત
પરસ્તદહો મરુદમે ઝીરુસ્ત
બેયારાસ્તી ચુનુ બેબાયેસ્ત કાર
નખસ્તી નેહાનશ અશહુર આરકાર

રાહમાં તેને મટિ ઉતાશનું મકાન તૈયાર રાખેલું હતું-તે કામ માટે
હાકેમો મશગલ રહેલાજ હતા.

રાહમાં ખાવા પીવા કે એટલા પાંચરવાની પેલા એલચીને ઝર ૪૨૩
પડવા દેતાજ નહીં.

ન્યારે પેલો અમલદાર તેની વાતથી વાકેફ થતો-કે તે પાદશાહ
આગળ શા માટે આવ્યો છે ?

ત્યારે એક સાંઘળી સવાર અને એક મુન્શી-પાદશાહ અરદશીરની
નઝદીક જતો હતો.

જેથી લશ્કર તેને અંરતેકબાલ જવું હતું-અને ફતેહમંદ શાહ પોતાનું
તખ્ત તૈયાર કરાવતો હતો.

ગોલામો એ તરફ સફ સમારી ઉભા રહેતા હતા-તેઓ સોનેરી કપ-
ડાંનો પોશાક પહેરતા હતા.

પાદશાહ પેલા એલચીને પોતાની આગળ બોલાવતો હતો અને
તખ્તની નઝદીક બેસાડતો હતો.

તેની સાથની વાતચિત દરમેયાન તેની નેઝી અને બદીની, તેની
નામદારી અને કીર્તિની સધળી છૂપી વાત પૂછી લેતો હતો.

તેના ઇન્સાફ અને બુદ્ધિની, તેના મુલકની-તેની રાહ રમની અને
તેના પાદશાહ તેમજ લશ્કરની પૂછપરછ કરતો હતો.

પછી તેને એલચીને છાજતી રીતે એક મેહલમાં લઈ જતો હતો-
અને દરેક ઝરૂરી ચીજો પુરી પાડતો હતો.

પછી તેને ખાના કંપર તેમજ મયની મજલેસમાં બોલાવતો હતો-
અને પોતાનાં તખ્ત પાસે બેસાડતો હતો.

તેને પોતાની સાથે શોકારમાં લઈ જતો હતો-ન્યાં બારી લશ્કર ૪૨૪
એકઠું થવું હતું.

પછી તેને પાછો મોકલતી વખતે એલચીના દરનબને છાજતો-એક
શાહી સરોપાવ આપતો હતો.

વળી અરદશીર એ તરફ મોખેદો, દયાળુ શખ્સો અને ચાલાક દિલના
દાના લોકોને મોકલી આપતો હતો.

કે જેથી તેઓ દરેક બાજુએ નવાં નવાં રોહરો વસાવતા હતા-અને
તે કામ ઉપર મોટો ગંજ ખર્ચતા હતા.

એટલા મારજ કે કોઇને ધરબાર નહીં હતું, પૈસો નહીં હતો અને
જેનું બખ્ત મુલદ નહીં હતું,

તેને ખાવા પીવાનું તેમજ રહેવાનું આપતો હતો-અને તેમ કરીને
ઘણાકોને તે પોતાના તાબેદાર બનાવતો હતો.

(શાયર કહે છે કે) એથીજ આજે શું ઝાહેરમાં કે શું ખાનગી
રીતે તેનું નેક નામ દુન્યામાં જળવાઈ રહ્યું છે.

દુન્યામાં પાદશાહ એવા હોવા ભેધે-કે તેઓનાં મરણ પછી તેઓની
યાદગારી રહી ભય.

ખસસ કરીને નેકનામી શોધનારા પાદશાહોનાં નામોને સજવન કર-
નારો હું છું-એવા પાદશાહોને પેલી બેહાનમાં નેક બદલો મળતો રહેશે !
અર્દશીર ધણીક છૂપી વાતો ભણતો હતો-કારણ કે જગેજગે પોતાના
છૂપા ભસુસો રાખતો હતો.

ન્યારે કોઈ મોજબાદાર શખ્સ પૈસાથી ગરીબ થઈ જતો-અને તેની
ખબર પાદશાહને થતી હતી,

તો જેટલી તેને મદદ ધટતી હોય એટલી તે કરતો હતો-અને પાછી
તેની તેવીજ આબાદ હાલત લાવી મૂકતો હતો.

કુળદુષ્ટ ઝમીનો અને ગરીબોના ધરબારો-તેમજ પોતાનાં ગોલામો
અને નોકરો વગેરે

સારી હાલતમાં રાખતો અને તેઓને જેટલી મદદ ધટતી હોય તેટલી
આપતો હતો-પણ તે સધળું છૂપું કામ રોહરમાં આરકાર થવા દેતો હતો નહીં.

હમાન હૃદયશર યજ્ઞક્રમેયન
સેવિદી યુ યુદી એ આહ-મેયન
અહર અરુઝની અરુ દબરેતાનુ યુદી
હમાન જાએ આતેશ પરસ્તાનુ યુદી
નમાની કે યુદી કરીશ નેયાઝ
મગર દાસ્તી સખતીએ ખીશ રાઝ
અમથદાનુ શુદી ખામદાહે પગાહ
બેરકૂતી કરી હુ યુદી દાહખાહ
નખુરેતી બદાહ અન્દર આઝમે કરે
હો કેહુતરુ એ ફર્જેદે ફર્જદરસ
એ દાદશ જહાન ચક્રસર આખાહ બૂદ
હેલે ઝીરુદસ્તાનુ અઝુ શાહ બૂદ
૪૨૬ જહાનદાર ચુન ગશત ખા દાહ ભેકૂત
હમાનહુ પયે ઊ નેચારહ નેહોકૂત
નેગહુ કુન ખતહબીરે આનુ રાહ ગોરુહ
કે બૂઈ હમહુ નીકુનામી બેભોરુહ
ફેરેસ્તાદહુ બૂદી બગેઈ જહાન
ખેરહમ-બો, બીદારે કારઆગહાન
ખભઈ કે બૂદી હમીની ખરાખ
વગર તન્ગ બૂદી અહર અન્દર આખ
ખરાજ, અન્દરાનુ બૂમ ખર્દેસ્તી
હમીને કસાન ખારુ તુઝાશતી
ગર અથદુન કે હેહુકાનુ બૂદી તન્ગદસ્ત
સુએ નીરેતી ગશતહુ કારશ એ હસ્ત
બેદાદી એ ગન્જ આલેતો ચારપાય
નમાની કે પાયશ બેરકૂતી એ જાય
એ દાના સખુનુ બેરનવ અય શહુરુયાર
જહાનુરા બદીનગૂનહુ આખાહ દાર
યુ ખાહી કે આઝાહ ખારી એ રન્જ
બેયાઝરે આગન્દહુ બીરન્જ ગન્જ
બેયાઝરીએ ઝીરુદસ્તાનુ ચુઝીન
કે યાબી એ હરુ કરે બદાહ આઝીન
૪૨૭ યુ ગીતી મરુ ઊરા હમહુ રાસ્તે શુહ
એ હેજમત બકયવાનુ હમી ખાસ્તે શુહ
એ અઝ રૂમે અઝ ચીનો અઝ તુકેઈ હુહ
જહાનુ શુહ મરુ ઊરા યુ રૂમી પરન્હ
એ હરુ મરુ પયવસ્તેતહુ શુહ ખાઝો સાવ
કસીરા નખુહ અરુ જહાનદાર તાવ
હમહુ મેહુતરાનુરા એ ઈરાનુ બેખાન્હ
સઝાવારુ અરુ તખ્તે શાહી નેશાન્હ
અઝાનપર શહનશાહુ અરુપાય ખાસ્તે
અખૂબી બેયારાસ્તે ગોકૂતારે રાસ્તે
ચુનીનુ ગોકૂત કય નામદારાને શહુરુ
એ રાયો ખેરહ હરુકે દારીહ બહુરુ
બેદાનીહ કીન તીઝ ગર્દાન સેપેહુરુ
નતાઝહુ બદાહો નેયાઝહુ બમેહુરુ
હરાનુરા કે ખાહહુ અરુ આરહ બલહ
હમ ઊરા સેપારહ બખાકે નેજન્હ
નમાનહુ ભેઝ અઝ નામે ઊ હરુ જહાનુ
હમહુ રન્જ ખા ઊ શવહ દરુ નેહાન

તેમજ તેઓનાં છાકરાંઓ ને હોરચાર નીકળતાં તેઓને કેળવણી
માટે ઉસ્તાદોના હાથમાં સોંપી આપતો હતો.
દરેક મોહલે મોહલે નિરાળો હતી-તેમજ આતરાકદેહની જગ્યા હતી.

કોઇને પણ તે તંગીમાં રહેવા નહીં દેતો હતો-સિવાય કે જે પોતાની
તંગીઓ છપાતીજ રાખતો હતો.

તે સવારના પોહોરમાં ખુદશા મથકાનમાં જતો હતો-જ્યાં જે કોઇને
કશીએ ફર્જ કરવી હોય તે હાઝેર થતા હતા.

ઇન્સાફનાં કામમાં કોઇની પણ શરૂ રાખતો હતો નહીં-પછી તે
રેયત હોય કે પોતાનું ફર્જ હોય

તેના ઈન્સાફી તમામ જેદાન આખાહ હતી-અને રેયતનાં દિલ
તેનાથી ખુશહાલ હતાં.

જે એક પાદશાહ ઈન્સાફી બન્યો-તો તેનાં કદમ કમાનો પણ છપાતી
શકતો નથી (યાને કમાનાઓ સૂધી તેની યાદ રહી નય છે).

આ સખી વુલૂદ પાદશાહ કે જે સધળી નેકનામીની દડી છતી ગયો
તેની તદખીરા ઉપર તું ધ્યાન પુગાડ

તેના ડહાપણવાળા, ચાલાક અને અનુભવી એલચીઓ દેશની આસ-
પાસ ફરતા રહેતા હતા.

જે જગ્યાએ કે કોઈ ખરાખાની ક્રમીને હોતી અથવા નદીનાં પાણીની
તંગી માલુમ પડતી હતી,

તો તે ક્રમીનું મેહઝૂલ છોડી દેતો અને તેમ કરીને તે ક્રમીને
ખરાખ હાલતમાં રહેવા દેતો હતો નહીં.

જે કોઈ મેહુતનો હાથ બીડમાં આવી જતો હતો અને તેનો સારો
વખત બદલાઈ જઈને તે ગરીબઈમાં આવી પડતો હતો,

તો તે પોતાના ખજાનામાંથી ખેતીવાડીનાં હથિયાર તેમજ બનવરો તેને
આપતો હતો પણ તેને પોતાની જગ્યા છોડી દઈ ચાલી જવા દેતો હતો નહીં.

એ પાદશાહ મહમૂદ તું આ દાના પાદશાહની વાત સાંભળી-
ફુન્યાને એવીજ રીતે આખાહ રાખ.

જે તું દુઃખમાંથી મોકળો રહેવા માંગતો હોય-બેચુનાહ રહેવા
માંગતો હોય અને વગર રંજે ગંજ મેળવવા માંગતો હોય,

તો પોતાની રેયતને સુખી રાખ કારણ ઈન્સાફીજ તું દરેક જણ
તરફથી આઝીન પામશે.

જ્યારે તમામ ફુન્યા અર્દશીરને તામે થઈ ત્યારે તે પોતાનાં ઉદાર
મનથી ગોચા રાનિશ્વર સેતારાની ખુશદીએ પહોંચી ગયો હતો.

શું રૂમ, ચીનાહ તારતરી, તુર્કેસ્તાન અને હિંદ એ તમામ દેશો તેની
આગળ દેશમ મિસાલ નર્મ થઈ ગયા (એટલે તામે થઈ ગયા)

દરેક પ્રાંતમાંથી કર અને વેરો વખતસર મળતો ગયો-કોઇને પણ
પાદશાહની સામે થવાની શક્તિ હતી નહીં.

તેણે ઈરાનમાંથી તમામ સરદારોને બેલાગ્યા-અને લાયક શખ્સોને
શાહી તખ્ત ઉપર બેસાડ્યા.

ત્યાર બાદ શેહન્શાહ ઉભો થયો-અને ખૂબી ભરેલું વાજબી બેલવા
માંડ્યું.

તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “આ સુલકના નામદારી ભરેલા મહરુએ!-
તમે કે જેઓ અક્લ અને ડહાપણ ધરાવો છો,

તેઓ જાણે કે આ શેતાબ ચાલેનો આરમાન-ઇન્સાફ ઉપર દોડતો
અને મોહબત ઉપર હાથ લગાવતો નથી.

જેને તે ચાહે છે તેને જોએ ચઢાવે છે-અને તેનેજ પાછો સીઆહ
ખાક ઉપર નાખે છે.

ફુન્યામાં તે શખ્સનાં નામ સિવાય બીજું કશું રહેતું નથી-અને
તેની સધળી મેહનત તેનીજ સાથે ખાકમાં જાય છે.

અગીતી નમાનહ બોજ નામે નીક
હરાન કસ કે ખાહ સરન્નમે નીક
તોરા રૂઝીએ કારે મોઝહ આન બુવહ
કે ખુશ્નહીએ પાક ચઝદાન બુવહ
અયઝદાન ગેરાયો અયઝદાન કુશાય
કે દારન્દહ બીયસ્તો નીકી ફેઝાય
એ હર અહ અદાદારે ગયહાન પનાહ
કે બીરાસ્ત અર નીકો અહ દસ્તગાહ
કુનહ અર તો આસાન હમહ કારે સપ્ત
અઝઘ દેલઅઝઘ પીરૂઝ અપ્ત
તુમોસ્તીન એ કારે મન અન્દાઝહ ગીર
ગુઝસ્તહ બદો નીકે મન તાઝહ ગીર
ચુ બોઈમ અદાદારે ગયહાન પનાહ
બદેલ શાહમાન ગસ્તમ અઝ તાલે ગાહ
અમીન હકૂત કેસ્વર બશાહી મશારત
ચુતાન કઝ બુદવન્દીએ બી સઝારત
હમી ખાઝ ચાખમ એ રૂમો એ હન્દ
જહાન શુદ મરા હમચુ રૂમી પરન્દ
સોપાસમ એ ચઝદાન કે બી દાહ ચૂર
બલહ અપ્તરો અખરો કયવાનો હૂર
સોતાયેશ કે દાનહ સઝાવારે બીય
નેયાયેશ બઆધને કેદારે બીય
મગર ખાશહ બી ચારે મા બન્દગાન
બેમાનહ બુઝોર્ગી બમા જન્દગાન
કુનૂ હરૂએ ખાહીમ કદન એ દાહ
બેખાહહ બમા દાહગર ખાઝ દાહ
બેહૂશીમ વઝ દાહ બાશીમ શાહ
નમાનીમ મર દાહગરશ એ યાહ
એ દહુ યક મરા અન્દ અર શહુરહારત
કે દેહકાનો મુબેહ બમન અર ગવાસ્ત
બેખાહમ બેખખશમ શુમારા હમહ
હમાન દહુ યકે બૂમો ખાઝે રમહ
મગર આનએ આયહ શુમારા ફેઝન
બેયારહ સુએ ગળે મા રહનમન
એ દહુ યક કે મન બેસ્તમ પીશ અઝીન
એ ખાઝ આનએ કમ બૂદ યા બીશ અઝીન
હમી અઝ પયે રન્જ બોઈમ બકાર
બલરકર અર અખાસ્તન બીશુમાર
શુમારા બેલેસ્તમ અઝાન ઈમની
નેહાન દાશતન કીને અહૂરીમની
શુમા દસ્ત યકસર અયઝદાન અનીહ
બેહૂશીદો પયમાને બી મરકનીહ
કે અખશન્દહ બીયસ્તો દારન્દહ બીય
બલહ આસ્માનરા નેગારન્દહ બીય
સોતમદીદહુરા બીસ્ત ફ્યાહરસ
મનાઝીહ બા નાઝેરો બી બકસ
નખાયહ નેહાદન દેલ અન્દર ફેરીબ
કે પીએ ફરાઝ અન્દર આયહ નેશીબ
કુબ આનકે મીસૂદ તાલશ બઅબર
કુબ આનકે બૂદી રોકારશ હેબબર

એ કોઈ કે પોતાનું શેવટ સારંજ ચાહે છે તે આ દુન્યામાં પોતાનાં
નેકનામ સિવાય બીજું કોઈ રાખી જતો નથી.

તારી જિંદગીનાં એ મેહનત તું કરે તેની રોઝી અને બદલો એટલેજ ૪૨૮
બસ થાય-કે પાક ચઝદાનની ખુશ્નહી તેમ કરીને હાસેલ કરે.

ચઝદાનનીજ ખાહેશ કર અને તેનીજ આગળ તારું મન ખુલ્લું કર-
કારણ તેજ સાહેબ જેહાનની સંભાળ રાખનારો અને નેજીનો વધારનારો છે.
દરેક બદી સામે તે જેહાનના પયદા કરનાર સાહેબનીજ પનાહ માગજે-
કારણકે નેક અને બદ બપર તેજ સાહેબ શક્તિમાન છે.

તેજ સાહેબ ગમે એવું મુશ્કેલ કામ તારી ઉપર આસાન કરશે-તેજ
સાહેબથી દિલને ખુશહાલી અને ફતેહમંદ નસીબ મળે છે.

પહેલાં તો તું મારાંજ કામનો દાખલો લે-અને મારાં થઈ ગયલાં
બઝાં બૂંડાં કામને યાદ કર.

ન્યારે મેં દુન્યાના પયદા કરનારની પનાહ લીધી-ત્યારે હું તાજ
અને તખ્તથી ખુશહાલ દિલનો બન્યા.

હકૂતકેસ્વર અમીન ઉપર સત્તા અને સાહેબી ચલાવવાને લાયક કરીને
તેની પાદશાહી મને મળી છે.

હું રમ દેશ અને હિંદુસ્તાનમાંથી ખંડણી લઈ છું-તમામ જેહાન
રૂમી રેશમી કપડાં જેવી નરમ બની મારે તાપે થઈ છે.

હું ખોદાતાલાના શુકાના કરું છું કે તેણે મને આવું કૌવત, ખુલ્લું
નસીબ અને શનિશ્વર સેતારા તેમજ આફતાબની મદદનો હિસ્સો બક્ષેરા કયો.

તે સાહેબને લાયકની સેતાયેશ કોણ કરી બળે છે-તેનાં કામનાં
પ્રમાણમાં તેની નેયાયેશ કોણ કરી શકે છે?

સિવાય કે તે આપણું બંદાઓનો મદદગાર થાય અને આપણું ૪૨૯
જીવતાઓને આપડ આપે.

હવે એ ઇન્સાફ આપણું આ દુન્યામાં ફરીશું-તેનો ન્યાય પર્વેંગાર
પાછો આપણી પાસેથી તે જેહાનમાં માગશે.

માટે આપણે ન્યાય કરવાનોજ ચલ્ન કરીશું અને તેમાંજ સતોષ
પામીશું-અને દાદગર દાવરને કદી ભૂલીશું નહીં.

કેટલાંક રોહરો ઉપર અમીનનો દર્શાંશ કર મારો માગતો છે-જે બીના
ખરી છે તેની ગવાહી ફેયત પોતે અને વજીર આપશે.

તે અમીનનો દર્શાંશ કર અને ગાય દોરનો સર્વ કર-હું તમોને છોડી
દઉં છું.

પણ જો તમોને મેહસૂલ ઉપરાંત ધણું મળેલું હોય તો ખઝાનામાં
લાવી આપજો.

દર્શાંશ કર જે મેં આગળ તમારી પાસેથી લીધો હતો તે તથા ગાય
દોરનો વધતો એાછો કર લીધો હતો,

તે મેં લઠાઇના ખર્ચમાં વાપર્યો હતો-મોટો ભાગ લઈકરના પગારમાં
વપરાયો હતો.

અને તેમ કરીને તમોને દુશ્મનની ધાસ્તીમાંથી નચિન્ત કયો-અને
એહરેમનની ખસ્લતના દુશ્મનનો ફેસાદ દાખી દીધો.

તમો સધળા ખોદાતાલા તરફજ હાથ લગાવો-તમો કોરોશ કરો.
તે સાહેબનું ક્ષમા ના તોડો.

કારણકે તેજ સાહેબ બક્ષેશનો કરનારો અને દુન્યાની સંભાળનો ૪૩૦
કરનારો છે-તેજ ખુલ્લું આસ્માનનો ચીતારનારો છે.

બુદમ ખમેલાઓની કયાંદનો સાંભળનારો તેજ સાહેબ છે-તમો તે
સાહેબનો લાડ મેળવ્યાથી કોઈ સાથ તુમાખી કરતા ના.

તમારાં દિલને ફરેખમાં ફસાવતું નહીં જોઈએ-કારણકે ચઢતી પાછળ
પડતી આવી લાગે છે.

કયાં ગયો તે રાખ્સ કે જેનું તાજ આસ્માન સાથ લાગતું હતું? -
કયાં ગયો તે રાખ્સ કે જે ચિતાનો રોકાર કરતો હતો?

નેહાલી હમણે ખાકુ દારૂનો ખેતર
 ખુલુક આનું કે ભેજ તોખે નીચી નકેતર
 હમણે હરકે ઈંદ અન્દરીન મળે મન
 હમણે ગૂથ દારીદ અન્દરે મન
 ગુમાયમ શુભારા કુનૂન શહુ પન્જ
 કે સુદશ ફોજૂન આયદ અજ તામે ગન્જ
 બગાકૂતારે ઈન્ નામદાર અરુદરીર
 હમણે ગૂથ દારીદ ખરનાઓ પીર
 હરાનું કસ કે દાનદ કે દાદાર હરેત
 નખાશદ મગર પાકુ યજદાન પરેત
 ફેગર આનું કે દાનેશ નગીરી તો ખાર
 અગર ઝીરુદેતી વગર શહુરૂયાર
 ૪૩૧ સોદીગર બેદાની કે હરુગેજ સોખન
 નગદેહ બેરે મદે દાના કોહન
 ચહારોમ ચુનાન દાન કે બીમે ગુનાહ
 ફોજૂન ખાશદ અજ દારો અજ બરો ચાહ
 બખન્જુમ સખુન મરુદમે અયખુલુય
 નગીરદ બનજદે કસાન આખુરૂય
 બેગૂયમ યકી તાજહુ અન્દરૂ નીજ
 કે આન ખરુતરૂ અજ દીદહો ભનો ચીજ
 ખુલુક આનું કે આખાદ દારૂ જેહાન
 ખુવદ અરકારોએ ઊ ચુન નેહાન
 ફેગર આનું કે દારૂ વય આવાએ નરૂમ
 ખેરદમન્દીઓ શરો ગોકૂતારે ગરૂમ
 હઝીનહુ મકુન સીમત અજ બહુરે લાકુ
 બીહુદહુ મમાગન અન્દરૂ ગઝાકુ
 ન મોઝો ન દારૂ કસી જૂ સેપાકુ
 ન બેપસન્દ આનું મદે યજદાન શેનાસ
 મેયાનહુ ગુઝીની બેમાની બલાય
 ખેરદમન્દ ખાનદત પાકીજહુ રાય
 કઝીન ખુઝરી પન્જ રાહરેત પીશ
 કુભ તાજહુ ગદેદ તોશ દીનો કીશ
 ૪૩૨ તનઆસાનીઓ શાહી અહૂઝાયદત
 કે બા શહુદે ઊ જહુરુ તુઝાયદત
 યકી આનું કે અજ બખરીશ દાદગર
 બખાએ બહુરીશ નભૂઈ ગુઝર
 તવન્ગર શવહ હરુકે ખુસન્દ ગરત
 ગુલે નવ બહારશ બઝમન્દ ગરત
 ફેગર બેશકની ગદેને આચર
 નગૂઈ બખરીશ જનાન રાચર
 સોદીગર નેયાઝી બનગો નખરૂદ
 કે નગો નખરૂદ આવરૂદ રન્જો દરૂદ
 ચહારોમ કે ફેલ દરૂ દારી એ લમ
 એ ના આમદહુ બદ નખાશી દેજમ
 બખન્જુમ બકારી કે કારે તો નીરેત
 નતાઝી બદાન ફૂ રોકારે તો નીરેત
 હમણે ગૂથ દારીદ પન્જે મરા
 સખુન ગોકૂતને સૂદમન્દે મરા
 ખુવદ બરૂ દેલે હરૂ કસી અરૂજમન્દ
 કે ચાખદ અજ અયમની અજ અજદ

તેઓ સધળા મારી અને ઇંટનું બિહાનું ધરાવે છે-ભાગ્યશાળી તેજ
 રાખસ કે જેણે બલાઈનાં બી વાળ્યાં હોય
 તમે કે જેઓ સધળા આ મારા મુલકમાં વસો છે-તેઓ મારી
 શીખામણ ઉપર ધ્યાન આપો.

હું તમોને હમણા પાંચ માર્ગ બતાવું છું-કે જેનો ફાયદો તાજ અને
 ખજાના કરતાં વધારે થશે.

તમે સધળા જવાન અને છુદાઓ નામદાર અર્દશીરની આ વાત
 ઉપર ધ્યાન આપો.

જે કોઈ કે એમ સમજે કે ખોદાતાલાની હરતી છે તે તો પાક યજ
 દાનની પરરેશ કરનાર સિવાય બીજો કોઈ નથી.

બીજું એ કે અગર તું એક નોકર હોય કે પાદશાહ હોય તો પણ
 અકલને તું ખુવાર ગણતો ના.

ત્રીજું ચાદ રખાને કે દાના રાખસની આગળ કોઈ વાત કરી પણ
 ભૂલી થતી નથી.

ચોથું તું એમ જાણ કે ગુનાહની ધારતી-ફાંસીના માથડા તેમજ
 બેડી અને ક્યદખાના કરતાં પણ વધારે હોય છે.

પાંચમું એ કે ચુગલખોરની વાત કોઈ પણ રાખસ આગળ માન
 પામતી નથી.

વળી એક બીજી નવી શીખામણની વાત કહું છું કે જે આપણી
 આંખ, છવ અને માલ મીલકત કરતાં વધારે સારી છે.

બલો પાદશાહ તેજ કે જે દેશને આખાદ રાખે-અને પોતાના વિચારો
 પોતાના બોલને મળતા રાખે.

વળી તે બલો પાદશાહ કે જે ધીરેથી બોલનારો હોય, ડહાપણ
 પ્રાવનારો હોય. રામલિ હોય અને મોહબત બરેલા શબ્દો બોલતો હોય.

તું પતરાછને ખાતેર તારો પૈસો ના ખર્ચતો-અને બેહુદાપણથી તે
 ખોટી રરેત બરખાદ ના કરતો.

તેનાથી કોઈ તને બદલો મળશે નહીં અને તેથી કોઈ તારો ઉપકારી
 પણ થશે નહીં-યજદાનની પિછાન કરનાર રાખસો તે પસન્દ કરશે નહીં.

મધ્યમપણું એખતયાર કર કે તું ટકી રહેશે-અને ડાહ્યો પુરૂષ તને
 સારા વિચાર ધરાવનાર તરીકે ઓળખશે.

અઢીથી તું આગળ વધશે તો બીજા પાંચ માર્ગ છે કે જેથી તારો
 દીન ધર્મ તારો બનશે.

જેથી તારાં તનની સુખાકારી અને દિલની ખુશી વધશે અને તેના
 મીડારો કરી તને જોદરનો દંખ નહીં લાગશે.

પહેલું એ કે ખોદાતાલાએ તને જે બખરીશ ચુકર કરી છે તેમાંથી
 લોભ કરીને કે બીજી કોરોશ કરીને બાહરે ના જ.

જે સંતોષી રહે છે તેજ તવન્ગર બને છે-તેનાજ બહારની કળી ફળ
 આપે છે.

બીજું લોભની ગરદન તોડને-અને ઔરોનાને કઠી પણ તારો બેદ
 કહેતો ના.

ત્રીજું લડાઈ અને ઝગડામાં ના પડતો કારણકે લડાઈ અને ઝગડોજ
 દુઃખ અને દર્દ લાવે છે.

ચોથું એ કે હંમેશે ગમથી તારાં દિલને દૂર રાખને-અને નહીં આવેલી
 આફત માટે તું દિલગીર ના બનતો.

પાંચમું એ કે જેકામ કે તારું નહીં હોય-તેની પૂઠે ના દોડતો
 કારણકે તે તારો શોકાર નથી.

તમે સધળા મારી શીખામણ અને મારી ફાયદા બરેલી વાત સાંભળો.

તે દરેકને ખ્યારી લાગશે-કારણ તેથીજ તે આફતમાંથી નચિન્તાઈ
 મેળવશે.

જમાની મેયાસાય જામૂખતન
અમરૂ ભન હરી ખાહી અકૂખતન
થુ ફર્જન આશદ અફરુહન દાર
જમાનહુ એ ખાજી અફ તન દાર
હમહુ યાદ દારીદ ગોકૂતારે મા
કશીદન બહીન કાર તીમારે મા
હરાન કસ કે બા દાદો રઉશન દેલનહ
એ આગીઝેરી યકુ દેગર નુગસેલનહ
દેહારામ ગર્દી અરૂ ચાર ચીચ
કચ ખૂખીઓ સૂદમન્દીસ્ત નીચ
ચકી ખીમે આજમે શરૂ અચ ખોદાય
કે તા ખાશદત યાવરે રહુતુમાય
દેગર દાદ દાદન તને ખીશરા
નેગહુદાસ્તન દામને ખીશરા
અકૂખને યસદાન દેલ આશસ્તન
વરા ચૂન તને ખીશતન ખાસ્તન
સેદીગર કે પયદા કુની રાસ્તી
બદર અકૂખની કહૂખીઓ કાસ્તી
અહારોમ કે અચ રાએ શાહે બેહાન
ન પીચી દેલ અચ આસ્કારો નેહાન
વરા ચૂન તને ખીશ દારી બમેહુર
અકૂખને ઊ તાજહુ ગર્દીત ચેહુર
દેલત અસ્તહુ દારી અપયમાને ઊય
રવાનરા ન પીચી એ કૂખને ઊય
અફ મેહુર દારી થુ અરૂ જાને ખીશ
થુ બા દાદ ખીની નેગહુખાને ખીશ
ધમે પાદશાહી જહાનખૂયરાસ્ત
બગીતી ફેચૂની સેગાલેહ ન કાસ્ત
થુ અચ મરૂદારાનો અચ લશકરશ
મેદાનહ કે રનસ્ત અરૂ કેશવરશ
નેયાજહ બદાદ ઊ જહાનદાર નીસ્ત
અફ તાજે શાહી સજાવાર નીસ્ત
સેયહુ કર્દહુ મન્શરે શાહનશાહી
વજાન પસ નખાશદ વરા ફરૂહી
ચુનાન દાન કે બીદાદગર શહુરયાર
બુવહ શીરે દરુનદહુ દર મરૂહઝાર
હમાન જીરુસ્તી કે કૂખને શાહુ
અરન્ને અફશીશ નદારદ નેગાહુ
બુવહ એન્દગાનીશ બા દર્દો રન્જ
નગર્દે કોહન દર સરાએ સેપન્જ
અમરૂ બેહુતરી બાયરો બેહુતરી
નેયાબી બજકૂતીઓ કુંદાવરી
દેલે જીરુસ્તાને મા શાદ બાદ
હમ અચ દાદે મા ગીતી આબાદ બાદ

ને તું પોતાના જીવને રાશન કરવા ચાહતો હોય-તો એલમ શીખ-
વાથી જરાપણ અટકતો ના.

ને તને ફર્જ હોય તો તેને કેળવણી આપજો-અને રમત ગમત માટે ૪૩૩
તેને થોડોજ વખત આપજો.

તમે સધળા આ માટે ખોલવું યાદ રાખજો-અને આ કામ ઉપર
મેં ખેંચેલી એહમત ભૂલતા ના.

જે માણસો ઇન્સાફી અને પ્રમાણીક હોય-તેઓએ એક ખીબની
સોહબત છોડવી નહીં જોઇયે.

આ ચાર ચીજ કે જેનાથી તમોને ખૂબી અને ફાયદો મળે છે તેથી
તમારાં દિલ ખુશહાલ રાખજો.

પહેલું તો એ કે ખોદાતાલાથી ડરતો રહેજો અને તેને માન આપજો-
કે જેથી તે તારો મદદગાર અને રેહનુમા બને.

ખીજું એ કે આપણા પોતાના જીવને (સુખ દેખાડીને) ઈન્સાફ
આપવો-અને પોતાની આખર ઈચ્છત સંભાળવી.

ખોદાતાલાના કૂખને ઉપર દિલ લગાડવું અને તે ફરમાનને પોતાના
તનની માફક પાળવું.

ત્રીજું એ કે તું સન્ધ્યાઈ ઝાહેર કરજો-અને અપ્રમાણિકપણને તેમજ
જવાલને દૂર કરજો.

ચોથું એ કે દેશના પાદશાહના હોકમથી-જી ઝાહેર રીતે કે છૂપી
રીતે કદી ફરતો ના.

તેને તું પોતાનાં શરીરની માફકજ મોહબતમાં રાખજો-તેનું કૂખને
બળ લાવવાથીજ તારો ચેહરો ખીલી નીકળશે.

તારું દિલ તેની વફાદારી ઉપર બંધિલું રાખજો તેના કૂખનેથી તારા ૪૪૪
આત્માને ફેરવતો ના.

ન્યારે તું પોતાની નેગહુખાની કરનાર પાદશાહને ઇન્સાફી જોય-ત્યારે
તું પોતાના બન ઉપર જેવી મોહબત રાખે તેવી તેની ઉપર રાખજો.

દેશની સંભાળ કરનાર પાદશાહને રાજ્યની ચિન્તા રહે છે-તે પોતાના
મુલકને આબાદ કરવા ચાહે છે નહીં કે ખરાબ કરવા.

ન્યારે તે જાણે કે પોતાના હાકેમોથી અને લશ્કરથી દેશ ઉપર જુલમ
ગુઝરે છે,

ત્યારે જો તે ઈન્સાફ તરફ હાથ લાગ્યો નહીં ફરે તો તે પાદશાહજ
નહીં કહેવાય-પાદશાહી તાજ તેનાં સર ઉપર લાયકજ નથી.

તેણે તો શેહનશાહી સત્તા સીઆહ કરી નાખેલી કહેવાય ત્યાર બાદ
તેનું ખોદાઇ નૂર પલ્લ કાયમ રહેતું નથી.

એમ સમજ કે એક જુલમગાર પાદશાહ તે જાણે જંગલમાંનો ફાડી
ખાનારો સિંહ છે.

તેજ પ્રમાણે તેનો એક તાબેદાર જો પાદશાહનો હોકમ-ખત અને
કોશીશથી બળ નહીં લાવે,

તો તેની ઝિંદગાની દુઃખ અને રંજ ભરેલી બને છે-અને આ
મુસાફરખાનારથી દુન્યામાં તે લાંબો વખત જીવવા પામતો નથી.

જો તને બલાઈ અને મોટાઇ જોઈતી હોય-તો તે લોભ અને અભિ-
માનથી મળવાની નથી.

મારા હાથ નીચેનાઓનાં દિલ ખુશહાલ રહેજો!-તેમજ મારા ૪૩૫
ઇન્સાફી દુન્યા આબાદ હોજો!"

સેતૂદને ખરરાદ અર્દશીરરા.

:૦:

યુ ખર તખ્ત બેન્શરત શાહ અરુદશીર
બેશુદ પીરો ગાહશ ચકી મર્દ પીર
કુલ નામે આન મરુદ ખરરાદ બૂદ
રવાને જમાનશ પુર અચ દાદ બૂદ
ચુનીન ગોકૂત બા શાહ કય શહૂરયાર
અનૂશહ બેગી તા બુવદ રૂઝગાર
હમીશહ બુવી શાહો પીરુચ ખખત
ખતૂ શાહમાન કેશવરો તાલો તખ્ત
બલાર્દ રસીદી કે સુધી દદહ
અનન્દ અચ પસો પીરો તખ્તત રદહ
બુઝર્ગો જહાની કરાન તા કરાન
સરકાચ ખર તાજવર મેહુતરાન
કે દાનદ સેફત કર્દન અચ દાદે તૂ
કે દારો બુઝર્ગસ્તિ બુન્યાદે તૂ
હમહ આફીન દર ફેઝાયેશ કુનીમ
ખોદાએ જહાનશ નેયાયેશ કુનીમ
કે મા એન્દહ અન્દર જમાને તો ઇમ
ખહર કાર નીકી ગમાને તો ઇમ
ખરીદારે દીદારે મેહુરે તોરા
હમાન બૂબ ગોકૂતારે મેહુરે તોરા
તો ઇમન બુવી કચ તો મા ઇમનીમ
મખાદા કે પયમાને તૂ બેશકનીમ
તો ખસ્તી રહે ખરસેગાલાને મા
એ હેન્દો એ ચીનો હમાલાને મા
પરાગન્દહ શુદ ધારતો જંગો જુશ
નેયાયદ હમી બાગે દુશમન બગુશ
બેમાની ચુની શાહ તા બેબેદાન
હમીશહ સરોકાર બા મૂબેદાન
ન કસ ચૂન તો દારદ એ શાહાન ખરદ
ન અન્દીશહ અચ રાએ તૂ બુઝરદ
બુની દર ફેગન્દી ખઈરાન એ દાદ
કે ફર્જન્દે મા બાશાદ અચ દાદ શાહ
બલાર્દ રસીદી હમ અન્દર સોખન
કે નવ શુદ એ રાએ તો મર્દે કોહન
ખદીન અન્જુમન હરકે દારદ નેજાદ
ખતૂ શાહ માનન્દ વચ દાદ શાહ
ખેરહકા ફેઝૂન તરૂ શુદ અચ કારે તૂ
જહાન બક્ષત રઉશન ખરીદારે તૂ
તોઈ ખેલઅતે ઇઝદી ખખતરા
કોલાહો કમર ખસ્તનો તખ્તરા
બેમાનદ ચુનીન શાહ બા મેહુરે દાદ
નદારદ જહાન ચૂન તો ખુસ્તવ ખયાદ
જહાન ઇમન અચ બોર્ગે અચ ફરૂરે તોસ્ત
બુતુક આન કે દર સાયએ પરૂરે તોસ્ત
હમીશહ સરે તખ્ત જાએ તો બાદ
જહાન ઝીરે ફર્માને રાએ તો બાદ

૪૩૬

૪૩૭

ખરરાદે અર્દશીરની વખાણ કરવી.

:૦:

જ્યારે પાદશાહ અર્દશીર ઉપલું બોલી તખ્ત ઉપર બેઠો-ત્યારે તેનાં તખ્ત આગળ એક પીર મર્દ ગયો.

કે જે મર્દનું નામ ખરરાદ હતું-તેનો જીવ અને જમાન ઇન્સાફથી ભરેલાં હતાં.

તેણે પાદશાહને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ! જ્યાં સૂધી આ જમાનો છે ત્યાં સૂધી તું ખુશહાલ જીવતો રહેજે!

તું હમેશે ખુશ અને ફતેહમંદ નસીબનો થજે-તારીથી આ મુલક, તાજ અને તખ્ત પણ ખુશહાલ રહેજે!

તું એવે દરજ્જે પહોંચ્યો છે કે પક્ષી અને ફાડી ખાનાર જનવરો પણ તારાં તખ્તની આગળ પાછળ સફ સમારી ઉભાં રહે છે.

એક નાકાંથી બીજા નાકાં સૂધી દુન્યાનો મોટો માણસ તુંજ છે-તાજદાર પાદશાહો ઉપર તુંજ સરકારાચ થયેલો છે.

તારા ઇન્સાફનું વર્ણન કાણ કરી શકે છે? કારણકે ઇન્સાફ અને બુઝર્ગી એજ તારી બુન્યાદ છે.

અમે સધળા વધુને વધુ જેહાનને પયદા કરનાર ખોદાતાલાની વખાણ અને નિયાયેશ કર્યે છિયે,

કે અમે તારા વખતમાં જીવ્યે છિયે-અને દરેક બાબતમાં તારા નેકખાહ છિયે.

તારા નેક દીદારના અને ચેહરાના તેમજ તારી સારી વાતના અને તારી મોહબતના ખરીદદાર છિયે.

તું નચિન્ત જીવે રહેજે કારણકે અમે તારેથી નચિન્ત રહ્યા છિયે-અમે તારી વફાદારી છોડયે, એવું કદી પણ બનતું ના.

હિંદી તેમજ ચીની દુશ્મનોને અમારી ઉપર આવતાં તે અટકાવ્યા છે તારી સાથે સરસાઈકરનારા તારા હરીફોને અમારી ઉપર સત્તા ચલાવતા તે અટકાવ્યા છે. લટકાટ, લડાઇ અને ગડબડ દૂર થઈ ગઈ છે-હવે દુશ્મનોને શોકાર કાને પડતો નથી.

એજ પ્રમાણે તું બેબેદાન સૂધી ખુશહાલ રહેજે હમેશે તારો કારો બાર દાનાઓ સાથેજ હોજે!

પાદશાહોમાંથી કોઈ તારા જેવું ઉદાપણ ધરાવતો નથી-કોઈનો પણ વિચાર તારી અકલથી આગળ જઇ શકતો નથી.

તેં ઈરાનમાં ઇન્સાફની એક એવી જડ નાખી છે-કે જે ઇન્સાફથી અમારી અકલાદ ખુશહાલ રહેશે.

દાનાઇના સખુન બોલવામાં પણ તું એટલી હદે જઈ પુગ્યો છે કે તારી દાનાઈથી બુદદો મર્દ પણ જવાન બની ગયો છે.

આ મજલેસમાં બેઠેલા ખાન્દાની શખ્સો-તારાથી તેમજ તારા ઇન્સાફથી ખુશહાલ બન્યા છે.

તારાં કામોથી અકલનો વધારોજ થયો છે-તારા દીદારથી દેશે રોશની પકડી છે.

દેશ ઉપર રાજ ચલાવવા માટે-નસીબની દેવીનો ખોદાઈ લેખાસ તું છે

આવો મોહબત અને ઇન્સાફ સાથેના શાહ કાયમ રહેજે!-તારા જેવો પાદશાહ થયો એમ દુન્યાને યાદ પણ નથી.

તારા દબદબા અને ખોરેહથી દુન્યા નચિન્ત છે-તેજ શખ્સ બાગ્ય-શાળી કહેવાય કે જે તારી પાંખના આસર હેઠળ હોય.

હમેશે તારી જગ્યા તખ્ત ઉપર હોજે!-અને જેહાન તારાં ફર્માન અને વિચાર હેઠળ હોજે!”

સખુન્ દર્ બીવફાઇએ રૂઝગાર.

દગાખોર ઝમાના વિષે બે બોલ.

અહા અય ખરીદારે મહા સોખન
ફેલત બર ગુસેલ જીન સરાએ કોહન
કે ઊ ચૂન મનો ચૂન તો બેરયાર હીફ
નખાહફ હમી બા કસી આર્મીફ
અગર શહુરયારી અગર પીશકાર
તો અન્દર ગુઝારીઓ ઊ પાયદાર
એ બા રન્જ બારી એ બા તાલો તખ્ત
બેબાયદત બરેતન બફર્તમ રખત
અગર કાહની ચરખ બુદાહદત
ચુ ગશતી કોહન બાચ નન્વાહદત
ચુ સર્વે ફેલારાય ગર્દહ બખમ
ખોરશાન શવહ નર્ગેસાને ફેઝમ
હમાન ચોહરએ અર્ધવાન ઝઅકુરાન
સખુન્ મરુદમે શાહ ગર્દહ ગરાન
નખોરપદ રવાન ચૂન કે બાહા બેખકૂત
તો તત્તહા મમાન જીન કે હમરાહ રફૂત
અગર શહુરયારી અગર ગીરહરેત
જેઝ અઝ ખાકે તીરહુ નેયાબી નેશરેત
કુલ આન બુઝોગાને બા તાલો તખ્ત
કુલ આન સવારાને બીદાર ખખત
કુલ આન ખેરફમદો કુન્દાવરાન
કુલ આન સરકાઓ જન્ગી સરાન
હમહુ ખાકુ દારન્દ બાહીને ખેશત
બુતુકુ આન કે જેઝ તોખમે નીકી નકેશત
નેશાન બસ બુહ શહુરયાર અર્દશીર
ચુ અઝ મન સખુન બેરેતવી યાહ ગીર

લખાણના બાવાઈ સમજવાની ખાહેશ રાખનારા એ ઇન્સાન!-આ પુરાતન દુન્યાની મોહબત છોડી દે

કારણકે તેણે મારા અને તારા જેવા ધણાને જોયા છે-તે કોઈ ઝાંધે પછી નચિંત થઈને રહેવા માગતી નથી.

અગરને તું એક પાદશાહ હોય યા સાધારણ નોકર હોય-તો પણ તને દુન્યા તો છોડવીજ પડવાની અને દુન્યા પોતે કાયમ રહેવાની.

તું શું દુઃખમાં દહાડા કાઢતો હોય કે શું તાજ અને તખ્તને ધણી હોય-પણ શેવટે તો આ દુન્યાથી તને અસ્થાયી બાંધવોજ પડશે.

અગર તું લોખંડનો બનેલો હશે તો પણ આસ્માનનું ચક્કર તને પીગળાવી નાખશે-અને જ્યારે તું બુદ્ધો થયે કે ફરીથી તારી ઉપર બક્ષેશ કરશે નહીં. જ્યારે દિલને સલ્ગારનાર સરાવર વાંકું વળે-ત્યારે નર્ગેસ જેવી આંખો નિરાશ થઈ રડવા લાગે.

અર્જવાન ફૂલ જેવો લાલ ચેહરો કેસર જેવો પીળો પડી જાય અને યડદ ચપળ અને તેજ આંખોની કીકીઓ મંદ પડી જાય.

શરીર મરવા લાગે ત્યારે કોઈ આત્મા મરે નહીં-ઓ આત્મા! તારો સોહબતી ચાલ્યો જાય ત્યારે તને એકલો રહેવું નહીં બેધયે.

અગર તું પાદશાહ હો અગર નોકર હો-પણ આ સીઆહ ખાક સિવાય બીજું કંઈ પણ રહેઠાણ મેળવવાને નથી.

ક્યાં ગયા પેલા તાજ અને તખ્ત સાથના બુઝોગ પાદશાહો? ક્યાં ગયા પેલા બીદાર ખખતના બહાદુર સવારો?

ક્યાં ગયા પેલા દાનેશમંદ શખ્સો અને પેહલવાનો? ક્યાં ગયા પેલા સરકારા લડાયક સરદારો?

તેઓ સઘળા ખાક અને ઇંચનું બિઠાનું ધરાવે છે-બાગ્યશાળી તેજ રાખસ કે જેણે આ દુન્યામાં નેકી સિવાય બીજાં કરાનાં બી વાળ્યાં નથી.

તે મારે પાદશાહ અર્દશીરનેજ દાખલો પુરતો છે-જ્યારે પણ તું મારી વાતો સાંભળે ત્યારે તે યાદ રાખતો રહેજે.

અન્દર્ઝ કદને અર્દશીર શાપૂર
વ પયમાન્ અઝુ ગેરેફતન્ વ
સેપરી શુદને રૂઝગારશ.

અર્દશીરે શાપૂરને વસીયત કરવી અને તેની
પાસેથી વચન લેવું અને તેનો
ઝમાનો આખેર થવો.

ચુ સાલશી દર આમહ બહકૂતાહો હરત
જહાનદારે બીદાર બીમાર ગશત
બેદાનેસ્ત કામહ બનચદીકુ મરુખ
હમી જરૂર ખાહફ શુદન્ સખજ બરુખ
બેફરુદ તા રફૂત શાપૂર પીશ
વરા પન્દહા દાહ અઝ અન્દાજહુ બીશ
બહુ ગોફૂત જીન અહુદે મન યાહ દાર
હમહુ ગોફૂતે બહુચરા બાહ દાર
સુખુનહાએ મન ચૂન શનીદી બેવરુઝ
મગર બાચ દાની એ નાઅરુઝ અરુઝ

જ્યારે અર્દશીરની ઉમર ઇંઠોતેર વર્ષની થઈ-ત્યારે બાહોર પાદશાહ બીમાર પડ્યો.

તેણે જાણી લીધું કે “મોત નજીક આવી લાગ્યું છે-અને આ લીલાં પાંદડાં કરમાઈ જશે”

તેણે હોકમ કીધો જેથી શાપૂર તેની આજળ ગયો-અને તેને ધણીક શીખામણો દીધી.

તે બોલ્યો કે “આ માફ વચન (યાને કહેવું) યાદ રાખજે-અને ૩૩૯ વૃક્ષ બોલનારની વાતને દૂર કરજે.

જ્યારે તું મારી વાતો સાંભળી રહે ત્યારે તે પ્રમાણે ચાલજે-જેથી તું ના લાયક અને લાયકને પિછાની શકશે.

જહાન રાસેત કદમ અસરશીરે દાહ
નેગહ દાશતમ અર્જ મહે નેજાહ
થુ કારે જહાન મરૂ મરા અશત રાસેત
ફોજનું શુદ્ધ જમીન એન્દગાની બેકાસેત
અઝાન પર કોઠીઈમ બેસ્યારૂ ૨૦૪
બપાલુદ્ધ બયઓ બેયકુજૂદ ગન્જ
શુમારા હમહુ ૨૦૪ પીશરેતો નાજ
જમાની નેશીઓ જમાની ફરાજ
સુનીનસેત કેદારે ગદાન સેપેહરૂ
ગહી દરૂદ પીશ આવરહ ગાહુ મેહરૂ
ગહી અખત ગદેહ થુ અસપે શમુસ
બનઅમ અન્દરૂન જહૂતી આરહત બુસ

૪૪૦ જમાની યકી ખારહી સાખતહુ
એ નીકી સરશરા ખરૂ અઝાખતહુ
બેદાન અથ પેસરૂ કીન સરાએ ફેરીબ
નદારહ કસી શાહમાન બી નેહીબ
નેગહદારે દીન આરો અને ખરહ
થુ ખાહી કે ફજત બબહ નુજરહ
થુ ખરૂ દીન કુનહ શહૂરૂયારૂ આકીન
બેરાદરૂ શવહ પાદશાહીઓ દીન
ચુનાન દીનો શાહી બયકુદીગરહ
તો ગુઈ કે દરૂ જીરે યકુ આદરહ
ન બી તખતે શાહી બુવહ દીન બબય
ન બી દીન બુવહ શહૂરૂયારી બપાય
દો દીખાસેત યકુ દરૂ હેગરૂ બાકૂતહુ
ખરૂ આબહહ પીરો ખેરહ યાકૂતહુ
ન અજ પાદશા બીનેયાજસેત દીન
ન બી દીન બુવહ શાહરા આકીન
ન આન જીન ન ઈન જાન બુવહ બીનેયાજ
દો અખાજ દીદીમ શાન નીકુ સાજ
દો ગીતી હમહુ મહે દીની ખરહ
થુ ખાશહ ખોદાબન્દે રાયો ખરહ
થુ દીનરા બુવહ પાદશા પારખાન
તો ઈન હરૂદરા બોજ બેરાદરૂ મખાન
થુ દીનદાર કીન દારહ અજ પાદશા
નેગરૂ તો નખાની વરા પારસા
૪૪૧ હરાન કસ કે ખરૂ દાહગરૂ શહૂરૂયારૂ
કુશાયહ જખાન મહે દીનશ મદારૂ
એ ગાકૂત આન સખુનબુય બા આકીન
કે ચુન બેન્ગરી મધએ દાદસેત દીન
સરે તખતે શાહાન બેપીચહ સે કારૂ
નુખુસતીન એ બીદાહગરૂ શહૂરૂયારૂ
હેગરૂ આન કે બીમાયહુરા ખરૂ કશહ
એ મહે હોનરૂમન્દ અરૂતરૂ કશહ
સેદીગરૂ કે બા ગન્જ ખીશી કુનહ
બદીનારૂ ફરાહ કે બીશી કુનહ
બખખશન્દગી યાઓ દીનો ખરહ
દોફહ ઈથ તો ખરૂ તો ખરૂ નુજરહ

મેં ઈન્સાફની તલવારથી જેદાનને આબાદ કીધી છે અને ખાન્દાની
શખ્સોનો દરજ્જો બળતી રાખ્યો છે.
જ્યારે દેરાનું કામ હું સંપૂર્ણ પુરું કરી ચૂક્યો અને મુલકોનો વધારો
થયો ત્યારે મારી જિંદગી ધરી પડી.

અને તે પણ ક્યારે કે જ્યારે મેં ધણી મેહનત કીધી, પસીનો
ડીપાવ્યો અને ખજાનો બરપુર થયો ત્યારે.

તારે પણ સુખ અને દુઃખ બંને જોવાના છે થોડો વખત પડતી તો
થોડો વખત ચઢતી આવશે.

આ ફરતાં આસ્માનનું કામ એવુંજ છે તે કદી આકૃત લાવી તાબે
છે અને કદી ખાર કરે છે.

કોઈ વેળા તારું નસીમ એક હડીલા થોડા મિસાલ તારી મરજીથી ઉલટું
ચાલે છે-અને તારા ગમમાં ઉમેરો કરવા તારી ઉપર આકૃત અને સંકટ
આવી પડે છે.

વળી કોઈ વખત તેજ નસીમ એક સણગારેલો થોડો બની બચ છે-
એ બલાઈ માટે પોતાની ગદન ઉઠાવેલી રાખે છે.

ઓ બેટા! તું બજુ કે આ ફરજ બરેલી દુન્યા-ધાસ્તી વગર કોઈ
પણ શખ્સ ખુશહાલ ધરાવી શકતું નથી.

જે તું ખૂશ દહાડાથી બચવા માંગતો હોય-તો પોતાનાં શરીરની,
ઝરતોરની દીનની અને તેમાં સમાયલાં ઉડાપણની સંભાળ રાખતો રહેજે.

જ્યારે એક પાદશાહ પોતાની દીનની વખાણ ગાય છે ત્યારે પાદ-
શાહી અને દીન બંને બાધ તરીકે મળી બચ છે.

તે દીન અને પાદશાહી એકમેકમાં એવાં તો બેળાઈ બચ છે-કે તું
કહે ગયા બંનેએ એકજ ચાદર ઓઢી છે.

પાદશાહી તખત વગર દીન કાયમ રહેતી નથી તેમજ દીન વગર
પાદશાહી પણ કાયમ રહેતી નથી.

એ બંને એક બીજા સાથે વળાયલા બે દેમખી કપડાંના તાકા છે-કે
એ ઉડાપણવાળા પાદશાહની આગળ લાવી ચૂકવામાં આવ્યા છે.

દીનને પાદશાહની ઝરર છે તેમજ દીન વગર પાદશાહની તારીફ
ગવાતી નથી.

તે બંનેને એક બીજાં વગર ચાલતું નથી-તેઓ બંને બાગ્યા આપણે
બહુ કરનારાજ જોયા છે.

જ્યારે એક શખ્સ દાનાઈ અને ઉડાપણનો સાહેબ હોય છે-ત્યારે
તે દીનદાર મહે બંને જેદાન છતી બચ છે.

જ્યારે પાદશાહ દીનનો પારખાન હોય-ત્યારે આ બંને (દીન અને
પાદશાહી)ને તું બાધઓ તરીકેજ ગણુ.

જે કોઈ દીનદાર શખ્સ પાદશાહ સાથ કીનો ધરાવે-તે ખબરદાર
તેવા શખ્સને તું પરહેઝગાર ના ગણતો.

જે કોઈ કે ઈન્સાફી પાદશાહની-નિન્દા કરે તેને પણ તું દીનદાર
ના સમજતો.

પેલા અચ્છા લખનારે કેવું સુંદર કહેલું કહ્યું છે?-કે જો તું ધ્યાન
પહોંચાડે તો ધર્મ એ ન્યાયનું તત્વ હોય છે.

ત્રણ ચીજથી પાદશાહોનાં તખતને બંધાં વાળે છે-એક તો ખુદમગાર
પાદશાહથી,

બીજું એ કે હોનરમંદ મદોં કરતાં હલકાં માણસને ચઢતો બોધો
આપે છે તેથી,

અને ત્રીજું એ કે પાદશાહ પોતાના ખજાના સાથ સગપણ કરી બેસે
છે-અને ખજાનાને વધારવાની કોરોશ કરે છે (તેથી પાદશાહી બંધી વળે છે).

બહેશ કરવામાં, દીન અને દાનાઈનો વધારો કરવામાંજ કોરોશ કરજે-
જેથી કાંઈ પણ બહુ તારી ઉપર પસાર થશે નહીં.

રાખે મરુદરા તીરહ દારહ દોરહ
 બહાલીશ હરગેજ નગીરહ દોરહ
 નેમર તા નખારી નેગહુઆને ગન્જ
 કે મરુદમ એ દીનાર ચાહહ બરન્જ
 અગર પાદશા આઝે ગન્જ આવરહ
 તને ગીરદેતાન બરન્જ આવરહ
 કુબ ગન્જે હેહકાન બુવહ ગન્જે ગિરેત
 વગર ચન્હ બર ફરીશ રન્જે ગિરેત
 નેગહુઆન બુવહ શાહુ ગન્જે વરા
 બખાર આવરહ શાખે રન્જે વરા
 બદાન ફરીશ તા ફર ખારી એ ખશમ
 ખમર્દી બેખાબ અજ ગુનહુગાર ચશમ
 ચુ ખેશમ આવરી હમ પશીમાન શવી
 બપૂએશ નેગહુઆને દરમાન શવી
 હરાનગહુ કે ખેશમ આવરહ પાદશા
 સખુર શાયહુ ખાનહ વરા પારસા
 ચુ બર શાહુ અયબદેત બહ ખારેતાન
 બેખાયહ બખૂબી દેલ આરાદેતાન
 વગર બીમ દારી બહેલ ચક્રબાન
 શવહ ચીરહુ રાએ દેલે બહુમાન
 એ બખરીશ મનેહુ દેલ બર અન્દાજહુ નીજ
 મદાર અય પેસર તા તવાન અજે ચીજ
 ચુનાન દાન કે શાહી મરુ ગિરા સઝારેત
 કે દઉરે ફલકુરા બેખખરીહ રારેત
 જમાની ધમે પાદશાહી બરહ
 ખુદા મુદેશ રાય પીશ આવરહ
 બેપુર્સહ હમ અજ કારે બીદાદો દાહ
 કુનહ આન સખુન દર દેલે શાહુ ચાહ
 બઝીરી કે રાએ શોકાર આયદત
 ચુ ગીરદહુ બાઝાન બકાર આયદત
 હો બાઝી બહમ બર નખાયહ જહન
 મયો બચ્મો નખચીરો બીરૂન શદન
 કે તન ગર્દહ અજ બુખેશે મય ગરાન
 નેગહુદારતાન ઈન સખુન મેહુતરાન
 વગર દુશમન આયહ એ બર્ધ પદીહ
 અઝીન કારહા દેલ બેખાયહ કશીહ
 હેશમ દાદનો તીલ પીરાદેતાન
 એ હર પાદશાહી સેપહુ ખારેતાન
 બફદાં મમાન કારે એમરૂરા
 બરે તખત મન્શાન બહ આમરૂરા
 મભૂ અજ દેલે આમેયાન રારેતી
 કે અજ બુરેતભૂ આયદત કારેતી
 વઝીશાન તોરા ગર બહ આયહ બખર
 તો મરનવ એ બહગૂયો અન્દુહ મખર
 ન બુસવ પરસેતો ન ચચદાન પરસેત
 અગર પાય ગીરી સર આયહ બદેત
 ચુનીન ખાશહ અન્દાજએ આમે શહુર
 તોરા ભવેદાન અજ ખેરહ બાહ બહુર
 બેતરસ અજ બરે મરુદમે બહ નેહાન
 કે બર બહ નેહાન તખૂ ખાશહ નેહાન

બુહુ' હમેશે માલસનું મોં સીઆહ રાખે છે. તેને કદી પલ્લુ મોટાઇ
 કે રોશની મળતીજ નથી.

સંભાળજે તું ખજાનાની નેગહુઆની કરનારો ના બનતો-કારણકે
 પૈસાથીજ માલુસ રંજ ખેંચવા ઉપર હાથ લગાવે છે.

ને પાદશાહ ખજાનાનો લોભ કરે છે-તો તે પોતાની રૈયતનાં તનને
 દુઃખમાં નાખે છે.

ને કે પાદશાહને લડાઈ વગેરેનાં કામ માટે પૈસા ધણી ઉપયોગી છે-
 તો પલ્લુ રૈયત પારો પૈસા હોય તો તેનીજ પાસે છે એમ કહેવાય.

પાદશાહે તો તેના ખજાનાની સંભાળ રાખવી જોઈએ-અને તેની ૪૪૨
 મેહનતની ડાળીને ફળદ્રુપ કરવી જોઈએ.

બનતાં સુધી ગુસ્સાથી દૂર રહેજે-ઉદાર દિલે ગુનેહગારોના ગુનાહ
 તરફ આંખનીઆમણા કરજે.

ને તું ઉતાવળે ગુસ્સો દેખાડશે તો તું પરતારો-ગુનેહગારોની આજેઝી
 સાંભળી તેઓને બચાવી લેજે અને વળી તેઓના કસૂરનો ઝેલાળ કરજે.

જ્યારે કે પાદશાહ ગુસ્સો કરે છે ત્યારે પરહેઝગારો તેને છાલકાં
 મગજનો રામજે છે.

ખૂરાઇ કરવી એ જ્યારે પાદશાહ ઉપર એક અયબ સમાન છે ત્યારે
 તેણે તો પોતાનું દિલ બલાદથીજ સણગારવું જોઈએ.

ને તું જરા પલ્લુ તારા દિલમાં ધારતી રાખશે-તો તારા દુશ્મનનાં
 દિલનો વિચાર તારી ઉપર ફાવી જશે.

બક્ષેશ કરવામાં અંદાઝ પકડતોજ ના યો પેસર! બની શકે ત્યાં
 સુધી કોઈ પલ્લુ ચીઝની કીમત ગણતોજ ના.

બહુજે કે પાદશાહીને લાયક તેજ રાખસ છે-કે જે અમાનાની ગર્દેશ
 મૂળબ નિયમિત બક્ષેશ કરતો રહે.

રાજ્ય અમલની મોટી કાળજી રાખે-અને પોને તેમજ વઝીર એક
 બીજ સાથ મસ્લહત ચલાવે.

તેનો વઝીર ન્યાય અને અન્યાયની પૂછપરછ કરે-અને તે વાત પાદ-
 શાહને યાદ દેવાડતો બન્ય.

જે દહાડે કે તને શોકાર કરવાનો વિચાર થાય-અને જ્યારે શિકાર ૪૪૩
 પકડનારાં બાઝ પક્ષીઓને તું ઉપયોગમાં લાવવા માગે,

ત્યારે બન્ને રમત ગમતને ભેળી ના નાખતો-એક મયનૂશી અને
 બુશીની મજલેસ અને બીજી શોકારની મઝાહ અને તે માટે બાહોર નીકળવું.

કારણકે મયની અસરથી આંગ બારી થાય છે-આ વાત ઉપર સર્વ
 સરદારો ધ્યાન પુગાડતો આવ્યા છે.

વળી જો કોઈ દુશ્મન કેથેથી ચઢી આવે-તો આવાં મોજમઝાહનાં
 સધળાંજ કામો તારે છોડી દેવાં.

તેવી વખતે સલતનતના દરેક બાગમાંથી લશ્કર બોલાવવું-તેઓને
 પગાર આપવો અને હથિયાર સજ્જવાં.

આજનું કામ કાલ ઉપર ના રાખતો-ખૂરી સલાહ આપનારને તારાં
 તખત આગળ ના બેસાડતો.

આમ લોકોનાં દિલમાંથી સચ્ચાઈ ના રોધતો-કારણકે એવી બેરતબેથી
 તને નુકસાનજ પુગશે.

તેઓ તરફથી જો તને કદી ખૂરી ખબર મળે-તો તે ગીબતખોરની
 વાત સાંભળતો ના અને ગમગીન બનતો ના.

જો તેને તું મૂળમાંથીજ પકડશે તો તેનું માથું તારા હાથમાં આવશે-
 તે ગીબતખોરો નહીં પાદશાહના નોકર કે નહીં ચઢદાનપરસેત માલુસ કહેવાય.

શેહરનાં આમ લોકોનો અંદાઝ એવીજ રીતનો હોય છે તેને હમેશે
 દાનાઇનોજ દિરસો હોજે !

બદઝાદ માલુસોની ખૂરાઈથી તું ડરનો રહેજે-કારણકે બદઝાદ માલુસો ૪૪૪
 ઉપર જોહાન તગ બને છે.

સખુન હીચ મન્નાય બા રાજદાર
કે ઊરા યુવહ નીચ હમસાએ યાર
સખુનશ તો ખરું કંદહુ દાની હમી
અગીતી પરાગંદહુ ખાની હમી
થુ રાજત પશહુર આરકારા શવહ
દેલે બેચદત બીમોદારા શવહ
ખરું આશુબીઓ સરું સખુક ખાનદત
ખેરહમંદ કચ જુશ બેન્શાનદત
તો અયબે કસાન હીચગૂનહુ મન્નય
કે અયબ આવરહ ખરું તો ખરું અયબ ગૂચ
વગર ચીરહુ ગદંહ હવા ખરું ખરહ
ખેરહમંદત અચ મરુંમાન નશમરહ
ખેરહમંદ બાયહ જહાનદાર શાહુ
કુલ હર કસીરા યુવહ નીકુખાહુ
કસી હે યુવહ તીજો ખરતર અનેશ
બેપીચહ એ પયધારહો સર્જનેશ
મખાદા કે ગીરહ ખનચહ તો બય
થુનીન મરહ અગર ખાશદત રહુતમાય
૪૪૫ થુ ખાહી કે બેસ્તાયદત પારસા
બેનહુ ખેરમે કીન ચૂન ખુવી પાફશા
હરાન કસ કે ખરું તખે હશત નેશરત
બેબાયહ ખેરહમંદો યજદાન પરસ્ત
નબાયહ કે ખાશી ફેરાવાન સખુન
ખરુંએ કસાન પારસાઈ મકુન
સખુન બેશવો બેહુતરીન યાદ ગીર
નેગર તા કુદામ આયદત દેહપઝીર
સખુન પીશે ફરહંગેયાન સોખતહુ ગૂચ
ખહર કસ નવાજંદહો તાહુ રૂચ
મકુન ખાર ખાહંદહુ દર્વીશરા
ખરે તખત મન્શાન ખહઅન્દીશરા
હરાન કસ કે પૂજેશ કુનદ ખરું ગુનાહુ
તો બેપઝીરો કીને ગુજસ્તહુ મખાહુ
હમહુ દાદ દેહુ ખાશો પર્બંદગાર
ખુતુકે મંદે ખખશંદહો બોરહુખાર
થુ દુશમન બેતર્સંહ શવહ ચાપલુસ
તો લશકર બેયારાયો ખરું ખંદ ફૂસ
ખજાખ આનગહી શવ કે દુશમન એ જંગ
બેપરહીજંદો સોરત ગદંદશ અગ
૪૪૬ વગર આશતી જુયદો રાસ્તી
નખીની ખદેલશ અન્દરૂન કાસ્તી
અચ ખાચ બેસ્તાનો કીનહુ મન્નય
નેગહુદાર ઊરા હમી આખરૂચ
બેયારાએ દેહરા ખદાનેશ કે અરૂચ
ખદાનેશ યુવહ ચૂન બેદાની બેવરૂચ
થુ ખખશંદહુ ખાશી ગેરામી શવી
ખદાનાઇઓ દાદ નામી શવી
તો અહુકે પેદર બા રવાનત બેદાર
ખફર્જંદે માન હમથુનીન યાદગાર
થુ મન હકુકે ફર્જંદ ખુજારદમ
કસીરા અગીતી નેચાઝારદમ

તુ તારો બેદ જગવી રાખનારને પણ કંઈ વાત કહેતો ના-કાચ
તેના પણ બીજા વિદ્યાસુ અને દોસ્તો હશે.
એટલે તારી વાત ઉધાડી પડેલી જાણુ-અને જ્ઞાનમાં સમજે ફેલાય
ગયલીજ સમજાને.
પછી ન્યારે તારી ખાનગી વાતો રોડરમાં આશકારા થશે-ત્યારે તારું
હાપણ બરેહું દિલ તોફાની બનશે.
તેથી તને રંજ મળશે અને અકલમંદ માણસ તને નાદાન મણશે
અને તે તું ના હિંમત થઈ જશે
તું કદી પણ કોઈની અયબ કાઢતો ના-કારણકે તેથી ગીબતખોરો
તારી પોતાનાજ અયબ ઉધાડી પાડશે.
જે તારો હવસ તારી અકલ ઉપર ફાવી જશે તો દાનેશમંદ શખસ
તને ઇન્સાન તરીકે ગણશે નહીં.
દેશની સંભાળ રાખનાર પાદશાહ દાનેશમંદ હોવો જોઈએ-કે જોથી
તે દરેક શખસને નેકપાહ થાય.
જે કોઈ માણસ યજ્ઞ અને મોટા મનનો હશે તો તેને તારા કપકાનું
દુઃખ લાગશે.
અને તેવો માણસ જે તારો સલાહકારી હોય તો રખે તે તારો
માનિતો થાય.
જે તું ચાહતો હોય કે પાદરજગાર લોકો તારી વખાણ ગાય-તો
જેવો તું રાજગાદીએ આવે તેવોજ ગુરૂઓ અને પ્રીતો છોડી દેને.
જે કોઈ કે દબદબાવાળો તખત ઉપર બિરાજ્યો-તેણે તો દાનેશમંદ
અને ખોદાપરસ્ત બનવું જોઈએ
તું ધણું ખોલનારો ના થતો અને લોકો સામે પરદેઝગારીનું ડાલ
ના ધાલતો.
લોકો જે કહે ને સાંભળે અને તેમાંનું સડથી મરમ હોય તે ચાહ
રાખજે-તું તપાસને કે તને ક્યું દિલપસંદ લાગે છે?
અકલમંદ માણસોની આગળ વિચારીને ખોલજે-દરેક માણસને
નવાઝનારો થજે અને તેની સાથે હસ્તે ચેદરે વાત કરજે.
બીજા માગનારા દરેરોશને તુઝકારી ના કાઢતો-ખરા વિચારના
શખસોને તારાં તખત આગળ બેસવા દેતો ના.
જે કોઈ કે ગુનાહ માટે માફી ચાહે-તું કમીલ કરજે અને થઈ
ગયલી વાતનું વેર ના લેતો.
સખાઓને ઇન્સાફ આપનારો અને સખળોનો પાળનારો થજે-
બાગ્યશાળી તેજ કે જે બક્ષેશ કરનારો અને સહનશીલ હોય છે.
ન્યારે દુશમન તારાથી બીહરો ત્યારે તે તારી ખુશમંદ કરનાર બનશે-
તે વખતે તું લશકર તૈયાર રાખજે અને નગારાં બાજીને.
જે વખતે કે દુશમન લડાઈ કરવાથી અટકી પડે અને તેના હાથ
સુસ્ત થઈ જાય તે વખતે તું લડાઈમાં ઝીપલાવજે.
પણ જે તે સલાહ કરવા માંગતો હોય અને સચ્ચાઈ શોધતો હોય-
અને તું જોય કે તેનાં દિલમાં કશું કપટ નથી,
તો તેની પાસે ચેષાઈની માગણી કરજે અને પ્રાપ્તો ના રાખતો-
તેમજ તેની આબરૂને ખરાબ થવા ના દેતો.
તું પોતાનાં દિલને દાનાઈથી સજાગરને કારણકે ઇન્સાનની પ્રીમત
દાનાઈથીજ થાય છે ન્યારે તું એમ જાણુ ત્યારે તે અખતેયાર કર.
ન્યારે તું બક્ષેશ કરનારો થશે ત્યારેજ તું રૈયતનો પ્યારો બનશે-
અને દાનાઈ તેમજ ઇન્સાફથી તું મજ્જર થશે.
તું આપના કોલને જીવની પમો જાળવજે-અને આપણાં ફર્જો ઉપર
પણ એજ પ્રમાણે ચાદગાર રખાવજે.
ન્યારે હું મારાં ફર્જ તરફની ફર્જ બળ લાડું છું-અને દુન્યામાં મેં
કોઈને દુઃખ દીધું નથી,

શુભા હમ બરીન અહુદે મન બુગરીફ
નફસ દાસ્તાનહા બબદ નશમરીફ
બરીન બુગરફ સાલેયાન પાનસહ
બુગર્ગી શુમારા બપાયાન રસહ
બેપીચહ સર અચ અહુદ ફર્જને તૂ
હરાન કસ કે બાશદ એ પચવન્દે તૂ
એ રાયો એ દાનેશ બચક્સ શવન્દ
હમાન પન્દે દાનદગાન નશનવન્દ
બેગર્દન્દ ચકસર એ અહુદો વફા
બબીદાહ યાજન્દો જઉરો જફા
જહાન તાજ દારન્દ બર ઝીરુન્દેત
બરીશાન શવહ બાર ચકદાન પરસ્ત
બેપૂશાહ પીરાહને બહ તની
બેબાલન્દ બા કીશે અહુરીમની
કુશાહ શવહ હરચે મા બસ્તહુ ઈમ
બેબાલાયહ ઈન દીન કે મા શસ્તહુ ઈમ
તબહુ ગર્દહ ઈન પન્દો અન્દર્જ મન
બચરાની ખારહ રોખ ઈન મર્જે મન
હમી ખાહમ અચ કેર્દગારે જેહાન
શેના સન્દ એ આશકારે નેહાન
કે બાશદ એ હર બહ નેગહુદાર તાન
હમહુ નીકુનામી બુવહ કાર તાન
એ ચકદાનો અચ મા બરાન કસ ફોરુહ
કે તારશ બેરહ બાશદો દાહ પૂહ

નેયારહ શેકસ્ત અન્દરીન અહુદે મન
નફસાહ કે હન્જલ કુનહ શહુદે મન

બરઆમહ એહલ સાલો બર સર હો માહુ
કે તા; બર નેહાદમ બશાહી કોલાહુ
બગીતી મરા શાર્સાનસ્ત શશ
હવા ખુશુવારો પુર અચ આખુ કશ
ચકી ખાન્દમ ખુરરએ અરુદશીર
હવા મુશ્કૂબો બબૂય આખુ શીર
ચુ રામ અરુદશીરસ્ત શહુરી દેગર
કજૂ બર સુએ પારસ કર્દમ યુઝર
દેગર શાર્સાન ઊમોઝહ અરુદશીર
કે ગર્દહ એ બાદશ જવાન મર્દ પીર
કજૂ તાજહુ શુદ કેશવરે ખૂબેયાન
પુર અચ મરુદમો આબો સૂદો બેયાન
દેગર શાર્સાન બરકએ અરુદશીર
પુર અચ બાધો પુર યુલશનો આબુગીર
હો દર બૂમે બહાદો આબે ફોરાત
પુર અચ અશમહો ચારપાયો નખાત
કે ખાની બેના પાદશા અરુદશીર
ચુ અચ મન સખુન બેશતવી યાદગીર
કુનૂન દખ્ખહરા બર નેહાદીમ રખત
તો બેસ્પાર તાબુતો બરદાર તખત
બસી રન્જહા બોર્દમ અન્દર જેહાન
એ દર આશકારા એ અન્દર નેહાન

તો પછી મારી નસીહત પ્રમાણે તમે પણ ચાલજો-અને મારી
વાતને બીરી ના માનતા.

એ પાદશાહી ઉપર જ્યારે પાનસો વર્ષ પસાર થઈ જશે-ત્યારે તમે
લોકોની બુઝાર્ગીના અંત આવશે.

તારા વંશના ફર્જદો તેમજ જે કોઇ કે તારા બેશીએ હશે તે આ
મારા કોલથી સર ફેરવશે.

તેઓ હઠાપણથી અને દાનાઈથી વેગળા જશે-તેમજ દાના લોકોની
નસીહત સાંભળશે નહીં.

તેઓ મારી વસીયત અને વફાદારીથી સદંતર ફરી બેસશે-અને ગયર ૪૪૭
ઇન્સાફ, જુલમ અને જફા ઉપર હાથ લગાવશે.

તેઓ રૈયત ઉપર જુલમ પાડશે-તેઓની નજરમાં યજ્ઞદાનપરસ્ત લોકો
કમીના લાગશે.

તેઓ બ્રાહ્મણો લેખાસ ધારણ કરશે-અને એહરેમનની દીનમાંજ
મોટા થશે.

જે કાંઈ બેદ બરમો અમોએ ભળથી રાખ્યા છે તે ખુલ્લા પડી જશે-
અને આ દીન કે જે અમોએ પવિત્ર બનાવી છે તે અપવિત્ર થઈ જશે
આ મારી શીખામણ અને નસીહત નાશ પામશે-અને આ મારો
મુલક વચરાન કરશે.

દુન્યાને પચદા કરનાર સાહેબ કે જે ઝાહેર અને છપી વાતોનો
ભળનાર છે તેનાથી એવું માંગું છું,

કે તે સાહેબ તમોને દરેક બીધીથી સંભાળી રાખે-અને તમે લોકોનાં
સંધળાં કામ નેકનામી ભરેલાં બને.

પાક યજ્ઞદાન તરફથી અને મારી તરફથી તે રાખ્સ ઉપર દુઆ હોજો !-
કે જેનું હઠાપણ તાણે હોય અને જેનો ઈન્સાફ વાણે હોય (યાને દાનેશ
મંદ અને ઈન્સાફી હોય).

તેમજ જે મારા કોલને તોડે નહીં-અને મારા મધ જેવા મીઠા
રાજઅમલને કડવો હેઢર જેવો બનાવવાની કોરોશ કરે નહીં (તે ઉપર
દોઆ હોજો !)

આજ ચાળીસ વર્ષ અને બે મહિના થયા-મેં પાદશાહી તાજ મારાં
સર ઉપર મૂક્યું છે.

મારા હેશમાં મેં છ રોહર વસાવ્યાં છે-જ્યાંની ખાબો હવા સુંદર ૪૪૮
છે અને વળી પાણીથી આબાદ છે.

જેમાંના એકનું નામ મેં “ખુરદ અર્દશીર” રાખ્યું છે-જ્યાંની હવા
કસ્તુરીની સુગંધવાળી અને નદીઓમાં પાણી દૂધ જેવાં છે.

જ્યારે બીજાનું નામ “રામ અર્દશીર” છે-જ્યાંથી પાર્સ રોહર તરફ
હું જઈ પુચ્યો હતો (આ રોહરને “કચાશીર” પણ કહેતા હતા).

વળી બીજા એક રોહરનું નામ “હોરમઝદ અર્દશીર” છે-જેની
હવાથી બુદદો મર્દ પણ જવાન બને છે (આ રોહર હાલનું “અહવાઝ” છે).

જે રોહરથી ખૂબેયાનો મુલક તાઝગી ભર્યો બન્યો છે-અને જે રોહર
માણસોથી હવા પાણીથી અને વેપારવણજથી ભરપુર છે.

બીજા રોહર “બર્કએ અર્દશીર” છે-કે જે ગોલાળનાં ખેતરો અને
બગીચા તથા તળાવોથી ભરેલું છે.

બીજા બે બગદાદની સરઝમીનમાં ફોરાત નદી આંગળ આવેલાં છે-
જે પાણીના ઝરા, ગાય દોર અને ઘાસ ચારાથી ભરપુર છે.

જ્યારે તું મારી વાત સાંભળી લે છે તો તું યાદ રાખજે-કે તે બંને
રોહરો (મારાં) અર્દશીરનાંજ બાંધેલાં છે.

હવે મેં દખ્ખામાં જવાની તૈયારી કીધેલી છે-તું મારાં શરીરને
શબપેદીમાં મેલીને તખ્ત બેચકી લે.

આ દુન્યામાં શું ઝાહેર રીતે કે શું છપી રીતે મેં ધણી મેહનત
ખેડી છે.

૪૪૯ રવાને મરા શાહ ગદાન બદાહ
કે પીરૂં આદી તો બર તખ્તો શાહ
બેગાદૂત ઇને તારીફ શુદ્ધ બખ્તે ઊંચ
દેરીઘ આન સરો અકૂસરો તખ્તે ઊંચ

ચુનીનસ્ત આઇને પુરરમ જેહાન
નખાહદ ફશાદન ખમા બર નેહાન
અનૂશાહ કરી ફૂ પુઝોર્ગી નદીહ
નખાચેરતશ અચ તખ્ત શુદ્ધ નાપદીહ
બેફૂશીઓ વર્ગી એ હરગૂનહ ચીચ
ન મરુદમ ન આન ચીચ માનહ બનીચ
સરન્જમ ખા ખાફૂ ખાશીમ જોફૂત
દો રોખરા બખાદર બેખાયહ નેહોફૂત
બેચા તા હમહુ દસ્તે નીકી બરીમ
જેહાને જહાનશ બખદ નરપરીમ
પુરુફૂ આન કે જામી બેગીરહ બદરેત
પુરુફૂ યાદે શાહાને ચચદાન પરસ્ત
ચુ જાગે નખીદશ દમાદમ શવહ
બેખોરપહ બદાનગહ કે પુરરમ શવહ

નેયાયેશો આફ્રીનન્દહ વ સેતાયેશો સુલ્તાન મહમૂદ.

૪૫૦ બરાન આફ્રીન કાફ્રીન આફ્રીહ
મકાનો જમાનો જમીન આફ્રીહ
હમ આરામ અજૂયસ્ત હમકામ અજૂય
હમ આધાચ અજૂયસ્તો ફર્જમ અજૂય
રોપહુરો જમીનો જમાન કદેહસ્ત
કમો બીરો ગીતી બર આવદેહસ્ત
એ ખાશાકે નાચીચ તા અર્શો રાસ્ત
સરાસર બહસ્તીએ ચચદાન ગવાસ્ત
જેન્ન જીરા મખાન કેદેંગારે જેહાન
શેનાસન્દએ આશકારો નેહાન
વજૂ બર રવાને મોહમ્મદ હોરુહ
બચારાનશ બર હર યકી બર ફેજુહ
હમહુ પાફૂ બૂદ-દો પરહીચગાર
સુખુનહાએ શાન બર ગુજસ્ત અચ શુમાર
કુનૂત બર સુખુનહા ફેઝાયેશ કુનીમ
જહાન આફ્રીનશ નેયાયેશ કુનીમ
સેતાઈમ તાજે શહન્સાહુરા
કે તખ્તશ દેરફૂશાન કુનહ માહુરા
જહાનદાર મહમૂદ ખા ફરુરો જૂહ
કજૂ બખરોશો જૂહ શુદ્ધ દર વોજૂહ
દેહીરસ્તો ખા બખરોશો ફરુરો દાહ
જમાનહુ એ ફર્માને ઊ ગસ્ત શાહ

તું ઈન્સાફ પાંચરી મારાં રવાને ખુશ્નૂદ કરને કારણકે તેથી તું ફતેહ
મંદી ભરેલો અને ખુશદાહ તખ્ત ઉપર બિરાજરો.”

તે એટલું બોલ્યો અને તેનું બખ્ત સીઆહ બન્યું (યાને મરણ
પામ્યો)-અફરોસ! તેનાં તે જહોજલાલી ભરેલાં સરને તેમજ તેનાં
તખ્તો તાજનો અફરોસ!

આ ખુશી ભરેલી જેહાનની રીતબાત એવીજ છે તે પોતાનો બેદ
આપણી ઉપર ખુદયા કરનારજ નથી.

બાન્યશાળી તેજ શખ્સ છે કે જેણે મોટાઈ વંદજ નહીં હોય અને
તેને તખ્ત ઉપરથી દૂર થવું પડ્યુંજ નહીં હોય

તું મેહનત કરે છે અને દરેક રીતે દોષત બેગી કરે છે-પણ એક
ઇન્સાન કે તેની બેગી કરેલી ચીજ કાંઈ પણ રહેનાર નથી

શેવટે તો આપણે સધળા પાકતાજ સાથ બનીશું-અને આપણાં મોં
ચાદરમાંજ છૂપાવવાં પડશે

ચાલો ત્યારે આપણુ સધળા નેકીજ કયું અને આ ફરતી દુન્યામાં
બદનામી મેલી જઇયે નહીં.

બાન્યશાળી તેજ ગણાય કે જે શરાબની લમ હાથમાં પકડી-પાક
ચત્રદાનની પરસ્તેશ કરનાર પાદશાહોની યાદમાં નોશ કરે

કારણ જ્યારે તે ઉપસાપરી લમ નોશ કરતો રહેશે-ત્યારે જે વખતે
તે ખુશદાહ બનશે તે વખતે તે પુરતી ઊંઘમાં પડશે.

ખોદાતાલાની નેયાયેશ અને સુલ્તાન મહમૂદની વખાણ.

તે સાહેબ ઉપર દોઆ હોવો! કે જેણે ઈન્સાનનાં મોં ઉપર તારીફના
શપ્થો પથદા પ્રીધા-તેમજ જે સાહેબે જગ્યા જમાનો અને દુન્યા પથદા પ્રીધી.
તે સાહેબથીજ આરામ મળે છે અને તેતાથી ઈન્સાનની ખાહેશ બર
આવે છે-દરેક કામની શુરઆત તેમજ શેવટ તેનાથીજ છે.

તેણે આસ્માન, જમીન અને જમાનો પથદા પ્રીધા છે-આ દુન્યાની
નાની મોટી દરેક ચીજો તે સાહેબે બનાવી છે.

એક નાચીત્ર ધાસનાં તણખલાંથી તે પુલંદ નવમાં આસ્માન સૂધીની-
દરેક ચીજો તે સાહેબની હસ્તીની ગવાહી આપે છે.

તેના સિવાય બીજા કોઇને તું જેહાનનો પથદા કરનાર ગણતો ના-
તેજ સાહેબ જાહેર અને છૂપાં કામનો પિહાનનારો છે.

તે સાહેબ તરફથી મોહમ્મદ નખીતા રવાન ઉપર અને તેના દરેક
દોસ્તો ઉપર વધારેને વધારે દુઆ હોવો!

તેઓ સધળા પાક અને પરહુઝગાર હતા-તેઓના સખુનો હદથી
ઝેયાદા બોલાયલા છે.

હવે આપણે આપણા સખુનોનો વધારો કરી-જેહાનના પથદા કરનાર
સાહેબની નેયાયેશ કયું

અને શેહન્સાહ મહમૂદ કે જેનું તખ્ત માહતાબને પણ પ્રકાશતો
બનાવે છે, તેનાં તાજની વખાણ ગાઇયે

દેશની સંભાળ કરનાર દખલખા અને બક્ષેશ સાથનો શાહ મહમૂદ-
કે જેનાથી બક્ષેશ અને સખાવત જાહેરમાં આવી છે,

તે બહાદુર, સખી, જગજાતમંદ અને ઇન્સાફી છે-તેનાં ફર્માનીથી
જમાનો પણ ખુશદાહ બન્યો છે.

ખોદાવને ચૂપાલો શમીરો રન્જ
ખોદાવને આસાનીઓ તાલો મન્જ
જહાનદાર ખા ફરૂરે નીકી રોનાસ
કે અજ તાજ દારૂ એ યજદાન સેપાસ
ખેરદમરો ઝીખાઓ ચીરહુ સોખન
જવાનહુ બસાલો બહાનેશ કોહન
હમી શુશતરી ખારદ અજ ફરૂરે ઊય
બેનાઝીમ દર સાયએ પરૂરે ઊય
બરજમ આરમાનરો ખોડશાન કુનદ
ચુ બજમ આયદશ મઉહર અફશાન કુનદ
ચુ ખેશમ આવરદ ફૂલ રીઝાન શવદ
સેપહર અજ બરે ખાકુ લઝાન શવદ
પેદર અર પેદર શહૂરયારનેતો શાહ
બેનાઝદ બદ શુરખદ ફૂરે માહ
બેમાઝદ તા બેવેદાન નામે ઊય
હમહુ બેહતરી ખાદ ફર્જમે ઊય
સરે નામહુ કર્દમ સનાએ વરા
ખુજોર્ગીઓ આધનો રાએ વરા
અજ દીદમ અન્દર જહાન નામે નીક
એ ગીતી વરા ખાદ ફર્જમે નીક
એ દીદારે ઊ તાજ રઉશન શુદહુસ્ત
એ બદહા વરા ખખત જઉશન શુદહુસ્ત
બેનાઝદ અર મરુદમે પારસા
હમ આન કર્સ કે શુદ અર જમીન પાદશા
હવા રઉશન અજ માયહુવર ખખતે ઊસ્ત
જમીન પાયએ નામવર તખતે ઊસ્ત
બરજમ અન્દરૂ જન્દહુ પીલે બલાસ્ત
બખજમ અન્દરૂ આરમાને વફાસ્ત

ચુ દર બજમ રખશાન શવદ રાએ ઊય
હમહુ મઉજ ખીઝદ એ દર્યાએ ઊય
બનખચીર શાહાન રોકારે વય અન્દ
દરો દામ દર ઝીન્હારે વય અન્દ
અજ આવાએ ગોર્જશ હમી ફરૂરે જન્જ
બેદરદ દેલે શીરો અર્જ પલગ્જ
સરશ સખજ ખાદા દેલશ પુર એ દાદ
જહાન બી સરો અફસરે ઊ મખાદ

તે ગોર્જ, તલવાર અને હડાઈની રંજનો સાહેબ છે-તેમજ સુખ, ૪૫૧
તાલે તખ્ત અને ખઝાનાનો માલેક છે.

નેકીની કદર બુજનારો નૂરમંદ ચેહરાનો તે દેશપતિ છે-છતાં તે
ગોતાનાં રાજપાટ માટે ખોદાના શુકાનો ગુઝારે છે.

તે હડાપણવળો છે, હેબાયેશ પામેલો છે અને અચ્છો વક્તા છે-તે
હમરે જવાન છે અને ફાનાઈમાં બુદ્ધો છે.

તેના દબદબાથી બુદ્ધરૂપિત સેતારો વરસાદ વરસાવે છે-તેનીજ પાંખના
છાયામાં આપણુ લાડ કર્યું છિયે

તે હડાઈની વખતે આરમાનને પણ પોકારતો કરે છે અને જ્યારે તે
ખુશીની મજલેસ બરે છે ત્યારે ત્યાં ગોહરો ચેરી ફીથે છે.

જ્યારે તે શુરસામાં આવે છે ત્યારે પહાડ પણ ખખડી પડે છે અને
જમીન ઉપર આરમાન ખુજવા લાગે છે.

તે બારેદાંથી પાદશાહ અને પાદશાહજ છે તેનાથી આફતાબ અને
માહતાબનો ગુમ્બઝ પણ લાડ કરે છે.

તેનું નામ બેવેદાન રૂપી કાયમ રહેલો ! તેનું શેવટ સધળું સાર્જન
આવલો !

આ નામાની શુરઆત મેં તેનીજ વખાણ સાથ તેમજ તેની ખુજોર્ગી,
રાહ રસ્ત અને તેના હડાપણની વખાણ સાથ કીધી છે.

દુન્યામાં મધળે મેં તેનીજ નેકનામી ભેઈ છે-અને આ દુન્યામાંથી
તેનું શેવટ પણ નેકજ હોલો !

તેનું તાજ તેના દીદારથીજ જીકી રહેલું છે-સધળી બદીઓ સામે ૪૫૨
તેનું નસીબ ખખતર મિસાલ બનેલું છે.

પરહેજગાર મદોં તેમજ આ જમીન ઉપર ખીલ જે કૌંઠ પાદશાહો
થયલા છે તેઓ તેનીજ ઉપર લાડ કરે છે.

તેનાં બુલંદ નસીબે કરી હવા પણ રોશન રહે છે-જમીન તે નામવર
પાદશાહનાં તખ્તનો પાયો છે.

હડાઈમાં એક આફત ભરેલો મરત હાથી છે-અને ખુશહાલીની
મજલેસમાં તે વફાદારીનું વાદળ છે (યારે જેમ વાદળી વરસાદ વરસાવે
તેમ તે ત્યાં બક્ષેશ કરે છે).

જ્યારે ખુશહાલીની મજલેસમાં તેનો છવ ખુશીમાં આવી ભય છે-
ત્યારે તેનાં દર્યા જેવાં દિલમાં સખાવતના મઠબ ઉછળે છે.

રોકારગાહમાં પાદશાહોજ તેના રોકાર બને છે-શું ફાડી ખાનારાં
બનવરો કે શું પથ પખીઓ તેનીજ પનાહમાં રહે છે

હડાઈને દહાડે તેના બારી ગોર્જના આવાજથી સિંહોનાં દિલ તેમજ
ચિત્તાઓનાં ચામડાં ફાડી ભય છે.

તેનું સર આખાદ રહેલો અને તેનું દિલ ઈન્સાફથી ભરપુર રહેલો !-
જેહાન તેના સર વગર અને તેનાં તાજ વગર હોતાજ ના !

શાપૂર*

પાદશાહીએ શાપૂર બેને અર્દશીર
સી સાલ્ વ દ્ માલ્ ખૂદ્ બર્
તખ્ત નેશસ્તને શાપૂર વ અન્દર્જ
કર્દન્ બસરદારાન્.

અર્દશીરના બેટા શાપૂરની પાદશાહી ત્રીસ વર્ષ
અને બે મહિના હતી. શાપૂરનું તખ્ત
ઉપર બેસવું અને સરદારોને
નસીહત કરવી.

કુતૂબ પાદશાહીએ શાપૂર ગૂચ
જ્યાન્ બર્ કુશા વચ્ચ મયો સૂર ગૂચ
શુ શાપૂર બે-શસ્ત બર્ તખ્તે દાહ
કોલાહે દેલ્અકૂચ બર્ સર નેહાદ
શુદ્દ અન્બુમન્ પીશે ઊ બેખદાન્
બુઝોર્ગીને ફર્જાનહે મૂબદાન્
ચુનીન્ ગોફત બા નામવર્ અન્બુમન્
બુઝોર્ગીને પુર દાનેશો રાયજન્
મનમ પાકુ ફર્જ-દે શાહુ અરુદશીર
સરાયન્દએ દાનેશો યાદગીર
હમહુ ગૂચ દારીહ ફર્જાને મન્
મગરૂદીહ ચકુસર એ પયમાને મન્
વઝીન્ હરએ ગૂચમ પેશ્હેશ કુનીહ
અગર ખામ બારાહ નેકૂહેશ કુનીહ
શુ મન્ દીદમ અકુતૂન્ બસરો જ્યાન્
દો બખ્શોશ નેહાદહુ શુદ્દ અન્દર જ્યાન્
યકી પાદશા પાસખાને જેહાન્
નેગહુખાને ગન્જે કેહાને મેહાન્
અગર શાહુ બા દારો ફરૂરેખ પયસ્ત
ખેરહ બીગુમાન્ પાસખાને વયસ્ત
ખેરહ પાસખાન્ બારાહો નીકુખાહુ
સરશ બર્ ગુઝારહ એ અબ્જે સેયાહુ
હમહુ બુસ્તનશ દારો દાનેશ બુવહ
એ દાનેશ રવાનશ બારામેશ બુવહ
દેગર આન્ કે ઊ ઝાચમૂને ખરહ
બેકૂશહ બમર્દીઓ ગેરહ આવરહ

હવે ટું શાપૂરની પાદશાહીનું બેયાન કર તારી જ્યાન બોલ અને
મય તેમજ રંગરાગનું વર્ણન કર.
જ્યારે શાપૂર ઈન્સાફી તખ્ત ઉપર બેઠો અને દિલને રાશન કરનાર
તાજ સર હપર મેલ્યુ,
ત્યારે દાનેશમંદો, બુઝોર્ગી, વિદ્વાનો અને મેબેદો તેની આગળ
બેગા થયા.
તેણે તે નામવર અન્બુમનને, હડાપણુ બરેલા બુઝોર્ગી અને સલાહ
કારોને એ પ્રમાણે કહ્યું,
કે “હું પાદશાહ અર્દશીરનો દાનાઇને વખાણુનારો અને યાદદાસ્ત
રાક્તિવાળો હકદાર બેટો છું.”
તમે સ્વધળા મારાં ફર્માન ધ્યાનમાં રાખજો અને સધળાઓ મારા
કોલથી ફરતા ના.
હું જે કાંઈ કહું તેની તમે તપાસ કરજો અગરજો તેમાં ભૂલ હોય
તો મને કપકો આપજો.
બલાઇ અને બૂંડાઈ વચ્ચે ખાદાતાલા તરફથી બે બક્ષેશ હું મેલાયલી
બેઠું છું.
એક તો દેશની પાસખાની કરનાર અને અદના તેમજ આલાના માલ
ખજાનાની સંભાળ રાખનાર પાદશાહ.
અગરજો પાદશાહ ઈન્સાફી અને સખતે પગલેનો હોય છે તો બેરાક
કે હડાપણુ તેનો સંભાળ રાખનાર બને છે.
દાનાઈ તેની મદદગાર અને નેકખાહ ચર્ઈ રહે છે-અને તે તેનું સર
સીઆહ વાદળ કરતાં પણ વધુ જાંચુ ચઢાવે છે
તેની સધળી શોધ ઇન્સાફ અને દાનાઇજ હોય છે હપાપણુથીજ તેનો
જીવ ખુરાહાલીમાં રહે છે.
બીજો તે રાખ્સ છે કે જે અકલની આગ્રમયેશ માટે કોરોશ કરે
અને મદાંનગીથી તે હાથ કરે.

* અર્દશીરનો, ઊકરો અને અર્દવાનની ઊકરીનો ઊકરો. આ પાદશાહ બાપનાજ જેવો બહાદુર અને હિંમતવાન હતો. એણે નાની વયે ધણીક લડાઇઓમાં ઝીંખલાવ્યું હતું. જેમાં મુખ્ય લડાઈ રોમનો સાથ હતી. ફિદોસ્તી પ્રમાણે રોમનોનો સરદાર “બઝાનૂશ” નામનો ધણો બહાદુર હતો તે શાપૂરના હાથમાં કચડ પડકાયો. આ બઝાનૂશને તવારીખનવેસો “વેલેયૂન” ને નામે રોમના ખુદ શેહ-શાહ તરીકે ઓળખાવે છે, જેણે કાઝન નદી ઉપર એક પુલ પોતાની કળાથી બંધાવ્યો હતો જે આજે પણ “બદે કયસર” ને નામે ઓળખાય છે. આ પાદશાહ શાપૂરે પણ કેટલાંક નવાં શેરો વસાવ્યાં હતાં તેમજ આતશકહેહોની તેમજ અસ્તોસ્તી દીનની બળવણી કરી હતી ધણીક નવી શોધો કરી હતી. એ પાદશાહના વખતમાં એક “માની” નામના ચીતારાએ એક નવોજ ધર્મ ચાહુ કરવા માંડ્યો પણ શાપૂરે તેને ટુંકમાંથીજ અટકાવી દેરા નીકાલ કાઢ્યો અને અસ્તોસ્તી દીનની બળવણી શીધી, આ પાદશાહે ઈ. સ. ૨૪૦ થી ૨૭૧ સુધી રાજ્ય કર્યું.

બદાનેશ એ યજ્ઞદાન શેનાસહ સેપાસ
પુત્રુક મહે દાનાએ યજ્ઞદાન શેનાસ
બસાહી ખેરમનહ બાસહ સજા
બળએ ખેરહ ઝરુ શવહ બીબહા
તવગરુ શવહ હરુકે ખુરનૂહ ગરુ
દેલે આજવરુ ખાનએ ફૂહ ગરુ
કેરા આરુખી બીશ તીમારુ બીશ
બેકુશા મનેહુ મીવએ આજ પીશ

બઆસાથેશા નીકુનામી ગેરાય
ગુરીજાન શવ અજ મહે નાપાકુ શય
બચીએ કંસાન હરેત યાજહ કંસી
કે બહુરહુ નદારહ એ દાનેશ બસી
મરા બા શુમા જાન ફેજનરેત મેહુરુ
કે અખતરુ તુમાયહ હમી બરુ સેપેહુરુ
હમાન રસમે શાહ બલનહ અરુહશીરુ
બળાય આવરમ બા શુમા નાગુરીરુ
એ દેહકાન નખાહમ જોજ અજ સી યકી
દેરમ તા બલરકરુ દેહમ અન્હકી
મરા ખૂબીઓ ગન્હે આબાહ હરેત
દેલીરીઓ મદીઓ બુન્યાહ હરેત
એ ચીએ કંસાન બી નેયાઝીમ નીજ
કે દુશમન શવહ ફરેત અજ બહુરે ચીજ
બરે મા શુમારા કુશાદહરેત રાહુ
બમેહુરીમ બા મરુદમે દાહબાહુ
બહુરુ ફેરેસતીમ કારુઆગહાન
બેલુઈમ બીદારુ કારે જહાન
નખાહીમ હરુગેજ જોજ અજ આકીન
કે બરુ મા કુનનહ અજ જહાન આકીન
મેહાને કહાન પાકુ બરુપારેતનહ
અખાનહા બખૂબી બેયારારેતનહ
બસાપૂરુ બરુ આકીન ખાનનહ
અબરુજહ બતાજશ બરુ અકુશાનનહ
હમાન તાજહુ શુદ રસમે શાહુ અરુહશીરુ
બફ શાહ ગરુતનહ બરુનાએ પીરુ

અને અકલથીજ ખોદાતાલાના શુકાના કરે-ખોદાની પિઠાન કરનાર
દાના મદજ બાગ્યશાળી હોય છે.

દાનેશમદ શખસજ પાદશાહીને લાયક હોય છે-કહાપણની જગ્યાએ
સોનું ડબું હોય તો તે નકામુંજ થઈ પડે છે.

જે કોઈ શખસ કે સન્તોષી બન્યો તેજ તવગર અને છે-એક લોભિયા
શખસનું દિલ સીઆહ બૂમાડાનું રહેડાણ બની રહે છે.

જેને વધુ મેળવવાની ખાહેશ હોય છે તેને ગમ અને ચિન્તા પછુ
વધુ હોય છે-માટે બનતાં સુધી તે કોશેશ કર અને લોભનાં નુકસાનકારક
કૃત્ય તારી આગળ ના મેલ.

તું શાન્તિ અને નેકનામી તરફનીજ ખાહેશ કર-અને નાપાક વિચારના
શખસથી દૂર થા.

પારકાના માલ ઉપર તેજ શખસ હાથ લાગ્યો કરે છે-કે જે દાનાબનેા
હિરસો વધુ ધરાવતો નથી.

સેતારાઓ આરમાન ઉપર જેટલી મોહબત દેખાવે છે-તે કરતાં
વધુ મોહબત મને તમારી ઉપર આવે છે.

ખુબંદ પાદશાહ અફંશીરની સધળી રાહ રસ્ત તમેા સધળાઓની
મદદ સાથ હું ઝરેર બળ લાવીશ.

ખેડુતો પાસેથી મારાં લશ્કરને કાંઈક આપવા માટે તેઓની આવક-
માંથી ત્રીસે એક દેરમના કર સિવાય કાંઈ વધુ લઇશ નહીં.

કેમકે મને સધળું સુખ છે અને મારો ખજાનો ભરેલો છે-તેમજ જપ્પ
મારામાં બહાદુરી, મદાનગી અને જોતી બુન્યાદ છે.

વળી કોઇની ચીજની મને કશી હાજત નથી-કારણકે એવી કાંઈક
ચીજો મેળવવાથી આપણો દોરત દુરમન બની જાય છે.

મારી નજીક દાદ ચાહવા આવવાને માર્ગ તમેા માટે ખુલ્લો છે-
ઈન્સાફ ચાહનાર માણસ તરફ અમેા માયાળુ છીએ.

અમેા ચો તરફ અનુભવી શખસોને મોકલીશું-અને દેશનેા કારોબાર
અચ્છી રીતે તપાસીશું.

અને લોકો પાસેથી ભલી દોઆ સિવાય અમેા બીજું કદી કાંઈ
માંગીશું નહીં-કે જે દોઆ તેઓ ખોદાતાલા પાસથી અમારે માટે માંગે."

એ સાંભળી સધળા મોટા અને નાના ઉભા થયા-અને પોતાની અબાનેા
ખૂબી સાથ સણગારી.

સધળાઓએ શાપૂર ઉપર દુઆ કીધી-તેનાં તાજ ઉપર પોખરાજનેા
વધાવે કર્યો.

તેમજ પાદશાહ અફંશીરની સધળી રાહ રસ્ત પાછી તાઝી થઇ-તે
પાદશાહથી સધળા જવાન અને બુઢાઓ ખુશહાલ થયા.

રઝમે શાપૂર બા રમેયાન વ ગેરેપ્-
તારુ શુદને બઝાનૂશુ સરદારે
લશકરે રૂમ વ આશતી કર્દને
કયસરુ બા શાપૂર.

રૂમીઓ સાથની શાપૂરની લડાઈ અને રૂમનાં
લશકરના સરદાર બઝાનૂશાનું પકડાઈ
જવું અને કયસરે શાપૂર
સાથે સુલેહ કરવી.

વઝાન પસ પરાગનહુ ગરુત આબહી
કે બીકારુ શુદ તખ્તે શાહનશાહી
બેસેરુહ અરુહશીરુ આન ખેરમનહ શાહુ
બસાપૂરુ બેરેપોરુહ તખ્તો કોલાહુ

ત્યાર બાદ સધળે બખર ફેલાઈ કે " શેહનશાહી તખ્ત ખાલી પડયું છે.

પેલો દાનાહ ભરેલો પાદશાહ અફંશીર મરણ પામ્યો છે-અને તેણે
તખ્તો તાજ શાપૂરને સોંપ્યું છે."

૪૫૬ ખોડશી ખરુ આમહ જે હરુ મર્જો ખુમ
કે કયદાફહુ ખરુ ગરતહુ શુદ તા ખરુમ
થુ આગાહી આમહ બશાપૂર શાહ
બેયારાસ્ત હુસો દુરફુસો સેપાહ
હમી રાન્દ તા પીશે પાલુનેયહુ
સેપાહી સયુક્ ખીનેયાએ બુનહુ

સેપાહી જે કયદાફહુ આમહ બેરુન
કે અચ ગરુદ ખુરશીહ શુદ તીરહુ ચૂન
જે પાલુનેયહુ હમચુનીન લશ્કરી
બેયામહ સેપહુદાર શાન મેહુતારી
ખજાનૂશ બુદ નામે આન પહુલવાન
સવારી સરકાએ રઉશન રવાન
કે બૂરી બરે કયસરુ આન અરુજમહ
કમહ અફુગો નામદારી બલહ
થુ ખરુખાસ્તે આવાએ હુસ અચ દો રૂય
જે કહખ અન્દરુ આમહ ગવે નામભૂય
વઝીન સુ બેશુદ નામદારી હેલીરુ
કુલ નામે 'ઊ બૂદ ગશારેપ શીરુ
દેલાવરુ સવારી કે ગાહે નખરુદ
જે હમફુરો ઊ અન્દહુ પીલો જો મરુદ

૪૫૭ બઅવારુદ હરુદ ખરુ આવીખતહુ
હમી ખાકુ ખરુ અખતરન રીખતહુ
ફેરાવાન જે હરુગૂનહુ બેસ્તહુ કીન
ન ઈન જાન તબહુ શુદ ન નીચ આન અઝીન
સરન્ભમ લશ્કરુ હમહુ હમગોરહુ
ખહમ ખરુ શેકસ્તહુ ચૂન ફહુ ફહુ
ખરુ આમહ જે હરુદ સેપહુ હુસો ધવ
બેબુરબીહુ દરુ કહખ શાપૂરે ગવ
જે બસ નાલએ બૂકો હેન્દી દરાય
સેપહુરુ અન્દરુ આમહ તો ગોફતી જેભય
તબીરહુ બેબસ્તહુ ખરુ પોસ્તે પીલ
હમી ખરુશુદ આવાએ અસ્તાન દો તીલ
ઝમીન બુરખુ બુરખાન હવા પુરુ જે ગરુદ
થુ આતેશ દુરોખશાન સનાને નખરુદ
ખખાની કુલ બા બેરુદ બૂદ બેકુત
બબેચ નામદારને ચકુદાન ન ગોફતુ
ખખાનૂશે જન્ગી બકકબ અન્દરુન
ગેરેકૂતારુ શુદ બા હેલી પુરુ જે ખૂન
વખાનુ રૂમેયાનુ કોસ્તહુ શુદ દહુ હખારુ
ખપાલુનહુ અન્દરુ સફે કાઝારુ
૪૫૮ હખારો દો સીસહ ગેરેકૂતારુ શુદ
દેલે જન્ગેયાનુ પુરુ જે તીમારુ શુદ
ફેરેસ્તાહ કયસરુ ચકી યાદગીરુ
ખનચદીકે શાપૂરે શાહુ અરુદશીરુ

કયદાફહુથી તે રૂમ સૂધીના દરેક પ્રાંતે ઈરાનની સર્વેપરી સત્તાને
અનાદર કરી લડાઈ જગાડી.

જ્યારે પાદશાહ શાપૂરને એ વાતની ખબર પડી-ત્યારે તેણે નગારાં,
ઝુંડા અને લશ્કર તૈયાર કીધું.

કયદાફહુથી નીકળીને રૂમની પાલુનિયહુ નામની જગ્યા આગળ તે
હલકાં હથિારથી સન્ન થયહું ઘોડેસવાર લશ્કર પોતા સાથે અસ્ખાબ
લીધા વગર ચાલી આવ્યું.

કયદાફહુથી એક લશ્કર બાહોર પડ્યું-જેની ધૂળથી ખુરશીદ પણ
ઢંકાઇ ગયો.

તેવીજ રીતે પાલુનિયહુથી પણ એક લશ્કર ચાલ્યું-જેઓનો સેપહ-
સાક્ષર એક મોટો સરદાર હતો.

તે પેહલવાનનું નામ “ખજાનૂશ” હતું-તે એક બાહોશ સરદારજ
સવાર હતો,

કે જે કયસરની નજદીક ઇઝઝત પામેલો હતો-તે કમદ ફેંકનારો અને
મોટો નામદાર હતો.

જ્યારે બંને તરફથી નગારાંના આવાજ નીકળ્યા-ત્યારે કલખગાહમાંથી
એક નામચીન પેહલવાન બાહોર આવ્યો.

આ તરફથી પણ એક નામદારી બરેલો દિલાવર બાહોર પડ્યો-કે
જેનું નામ સિંહની હિમ્મતના કેરશારપ હતું.

તે એક બહાદુર સવાર હતો કે જેની સામે લડાઇને વખતે શું એક
છેડાયલો હાથી કે શું એક સાધારણ મદ બંને સરખાજ હતા.

તે બંને જણ લડાઈ કરવા માટે વળગ્યા-અને સેતારા સૂધી ધૂળ
ઢાડવા લાગ્યા.

તેઓએ દરેક રીતના દાવપેચ અઝમાવી બેચા-પણ આ તેનાથી કે
તે એનાથી નીચે પડ્યો નહોતો.

આખેરે રાધળાં લશ્કરો ટોળાબંધ જેમ એક પહાડ બીજા પહાડ
ઉપર પડે તેમ એક બીજા ઉપર જઈ પડ્યાં.

બંને લશ્કરમાંથી નગારાંના આવાજ અને ઘોષાટ નીકળ્યા-લશ્કરની
કલખગાહમાંથી બહાદુર શાપૂર બેશમાં આવ્યો.

કરનાય અને હિંદી ઘટના પુષ્કળ આવાજે કરી-તું કહે ગોચા આસ્માન
હીલી ગયો હતો.

તેઓએ હાથીની પીઠ ઉપર નગારાં બાંધ્યાં-તેઓના ઘોડાના ખંખાર
બે માઈલ સૂધી જતા હતા.

ઝમીન ધૂળવા લાગી અને હવા ધૂળથી ભરાઇ ગઇ-લડાઇના ભાલા
આતશની માફક ઝળકવા લાગ્યા.

આ લડાઇ એવી હતી કે તેનું બેયાન અક્લની સમજની બરાબર
ઉતરે નહોતું તે લડાયકો બોદાનાં નામ સિવાય બીજું કાંઈ બોલી શકતા ન હતા
લડાયક ખજાનૂશ લોહીથી ઝરતાં દિલ સાથે કલખગાહમાં પકડાઈ ગયો.

પાલુનિયહુની લડાઇનાં મયદાનમાં રૂમીઓમાંથી દરા હઝાર માર્યા ગયા.

એક હઝાર અને છસો કયદ પકડાયા-જેથી લડાયકોનાં દિલ ગમ
બરેલાં બન્યાં.

કયસરે પાદશાહ અર્દશીરના બેટા શાપૂર નજદીક એક હુશ્યાર એલચી
મોકલી કહેવાડિયું,

§ ઉત્તર આફ્રીકામાં આવેલા એક પ્રાન્તનું નામ. આ કયદાફહુ નામ અન્દોલોસ (Andalusia) જે આગળા વખતમાં
સ્પેન દેશના દક્ષિણ ભાગમાં આવેલા એક પ્રાન્તનું નામ હતું ત્યાંની રાણીનાં નામ ઉપરથી પડ્યું હતું. આ રાણીની મુલાકાતે
સેંકર ગયો હતો.

કે અનીન તો અજ બહુરે દીનાર ખૂન
બેરીઝી તો બા દાવરે રહનખૂન
એયુઈ કે પુસંદા રૂએ શુમાર
એ પૂઝેશ કુની પીશે પર્વદગાર
ફેરેસ્તીમ અંદાન ચુનાન હમ કે બૂહ
બરીન નીચ દર્દી નબાયદ ફેજૂદ
હમાન નીચ બા બાશુ કર્માન કુનમ
એ ખીશાન ફેરાવાન ગેરઉગાન કુનમ
એ પાલુનેયહુ બાજ ગર્દી રવારેત
ફેરેસ્તીમ બા બાશુ હરુચત હવારેત
હમી બૂહ શાપૂર તા બાએ સાવ
ફેરેસ્તાહ કયસરુ દહુ અઝબાને ઓવ
પુર અજ અરે દીનારહા કયસરી
ફેજૂદહુ બરુ ચીચહા બરુતરી
ધોલામો પરસ્તારે રૂમી હજાર
ગેરાનમાયહુ દીબા ન અન્દર શુમાર
બપાલુનહુ અન્દર બેબુહ રૂચ હકત
એ રૂમ અન્દર આમદ બઅહુવાચ રફત
ચકી શારસાન નામ શાપૂરગેરુદ
બરુ આવદો પરદુખત અજુ રૂએ એરુદ
હમી બોરુદ ચક્ર સાલ અજાન શહુરુ રન્જ
બેપર્દાખત બેરયાર બા રન્જ ગન્જ
ચકી શારસાન કરુદ આબાદ બૂમ
બરુ આવરુદ બહુરે અસીરાને રૂમ
દરે ખૂઝેયાન દારુદ આન બૂમો બરુ
કે દારુદ હરુ કસ બરુ બરુ ચુબરુ
બપારુસ અન્દરુન શારસાને બલન્દ
બરુ આવરુદ પાકીઝહો સૂદમન્દ
કોહનદેશ બશહુરે નેશાપૂર કરુદ
કે ગૂચન્દ બા દાહ શાપૂર કરુદ

હમી બોરુદ હરુસ બજાનૂશરા
બહુ દારતી દર સખુન શૂશરા
ચકી રૂદ બુદ પહુન દર શૂશર
કે માહી નકર્દી બરુ બરુ ચુબરુ
બજાનૂશરા ગોફત અગર ઉન્દસી
પુલી સાઝી ઇનરા ચુનાન ચૂન રસી
કે મા બાજ ગર્દીમો ઇન પુલ બબય
બેમાનદ બદાનાઇએ રહુનુમાય
બરુશ કરુદ બાલાએ ઇન પુલ હજાર
બેબાહી એ ગન્જ આન એ આયદ બકાર
તો અજ દાનેરી ફીલ્સફાને રૂમ
બકારુ આરુ અન્દી દરીન મજો બૂમ
ચુ ઇન પુલ અન્દ આયદ સુએ ખાને ખીશ
બેરવ તા બઈ બાશ બેહુમાને ખીશ
અબા શાહમાનીઓ બા ઇમની
એ બહુ દર વજ દરેતે અહુરીમની
બકારુ અન્દર આમદ બજાનૂશ મરુદ
બસેહુ સાલ આન પુલ તમામી બેકરુદ

કે “તું” પૈસાને ખાતેર કેટલાં બધાં ખૂન રેડે છે? તું તે રેહનુમા
ઈન્સાફી સાહેબને.

જ્યારે કે તે તને કયામતને દહાડે પૂછશે ત્યારે તું શું જવાબ દેશે? -
અને પરવરદેગારની નજદીક કેમ માફી માહરો?

આ અમારાં દુઃખમાં તારે હવે વધારો નહીં કરવો નેહયે-અમે
નેટલી ખંડણી કે આગળ આપ્યા જતા હતા, તેટલી અમે મોકલ્યા જઈશું.
તેમજ ખંડણી સાથે હોકમ પણ બળ લાવીશ અને તે માટે મારા
પેશીઆમાંથી ધણાકેને ગિરવી મૂકીશ

હવે તું પાલુનિયામાંથી પાછો ફરે તો લાયક છે ખંડણી સાથે જે
કાંઈ તું માગશે તે મોકલીશું.”

પછી કયસરે દશ ગાયનાં ચામડાં બરીને ખંડણી અને ચોથાઈ મોકલી
આપી ત્યાં સૂધી શાપૂર ત્યાં થોભ્યો.

તે કાચળા સોનાથી તેમજ કયસરના છાપવાળા દીનારથી ભરેલા હતા-
વળી તે ઉપરાંત બીજી ધણીક નામીથી ઓઝોનો વધારો કર્યો હતો.

એક હજાર રૂમી ઘોલામો અને બાંદીઓ મોકલી-અને બારી કીમતનાં
રેશમી કપડાંનો તો કરો શુમારજ નહીં હતો.

શાપૂર પાલુનિયહમાં એક હફતો રહ્યો-લ્યાર બાદ રૂમ છોડીને અહ. ૪૫૬
વાજ તરફ ગયો.

જ્યાં “શાપૂર ગેર્દ” નામનું એક શેહર-વસાવ્યું જેનું કામ અશીશ-
વંગ રોઝે પુરું થયું.

તે શેહર વસાવવા પાછળ તેણે એક વર્ષ સૂધી મેહનત લીધી-તે
મેહનત સાથ તેણે પુષ્કળ પૈસો પણ ખર્ચ કીધો.

“આબાદ બૂમ” નામની જગ્યા નજદીક એક શેહર રૂમી કયદીઓને
વસાવવા માટે બાંધ્યું.

તે જગ્યા ખૂઝેયાન ઉપર જવાનો દરવાજો હતો-જ્યાંથી દરેક મુસાફર
પસાર થાય છે

પાર્સમાં પણ તેણે એક મોટું, સુંદર અને અગલનું શેહર બાંધ્યું.

શેહરે નિશાપૂર આગળ “કોહન દેઝ” (બૂનો કિલ્લો) નામની
જગ્યા આબાદ કીધી-જેને વાજબી રીતે “શાપૂર ગેર્દ”નું નામ આપ
વામાં આવ્યું હતું.

શાપૂર દરેક ઠેકાણે બજાનૂશને સાથે લઈ જતો હતો-અને તેની વાતમાં
ધ્યાન આપતો હતો.

ખૂઝેસ્તાનના ધણાકામાં આવેલાં “શૂશર” નામનાં શેહરમાં એક
બોહોળી નદી વેહેતી હતી કે જેની ઉપર મજલી પણ તરી શકતી હતી નહીં.

તેણે બજાનૂશને કહ્યું કે “જે તારામાં કારીગરી હોય તો એ નદી
ઉપર એક દોરડાં મિસાલનો ચૂલો પુલ બનાવ

કારણકે આપણે તો પાઝા ફરીશું” (યાને મરી જઈશું) અને આ પુલ ૪૬૦
તો પોતાના કારીગરની કારીગરી દેખાડતો હશે રહેશે.

આ પુલની લગભગ એક હજાર “રશ”ની રાખવી-અને તેને માટે
નેટલો નેહયે એટલો પૈસો ખજાનામાંથી લેજો.

તું રૂમના ફીલ્સફાની દાનાઇને-થોડીક આ મુલકમાં ફાંમે લગાડ.

અને જ્યારે આ પુલ પુરો થાય ત્યારે તું પોતાને ધર-જળે અને
જીવે ત્યાં સૂધી મજાદ ભોગવ્યા કરજો.

અને ખુશહાલી તેમજ નચિન્તાઈથી રહેજો દરેક બદીથી તેમજ એહરે-
મનના હાથથી દૂર રહેજો.”

આ ઉપરથી બહાદુર બજાનૂશ પોતાનાં કામ ઉપર મંડી ગયો-અને
ત્રણ વર્ષમાં તે પુલ તમામ કીધો.

થુ શુદ્ધ પુલ તમામ ઊ એ શુરતર બેરકૂત
સુએ ખાને ખુદ રૂથ બેન્હાદ તકૂત

ન્યારે તે પુલ તમામ થયો થયો ત્યારે ખજાનું શુરતર રોહરથી-
પોતાનાં ધર તરફ રીતાય આલ્યો.

અન્દર્જ કદને શાપૂર ઊર્મોઝ્દરા
વ સેપરી શુદને રૂઝગારશ.

શાપૂરે હોરમઝદને વસીયત કરવી અને તેના
ઝમાનાનું આખેર થવું.

હમી ખુદ શાપૂર ખા દાદો રાય
ખલન્દ અખતરો તખ્તે શાહી ખલય
થુ સી સાલ ખુઝશત ખર સરુ દુ માહુ
પરાગન્દહુ શુદ ફરોએ અવરન્દે શાહુ
બેફરૂઝ તા રકૂત પીશ ઊર્મોઝ્દ
અફ ગોફૂત શુદ ઝરુદ રૂથ ફરોઝહ
૪૬૧ તો બીહાર ખારો જહાનુદાર ખાર
અખરુ દાહ હમવારહુ સાલાર ખાર
નેગરુ તા અશાહી નદારી ઊર્મીહ
બેખાનુ ફૂઝો રાય દકૂતરે જમ્મરીહ
ખલોઝ દાદો ખુખી મકુન દરુ જેહાન
પતાહે કેહાન ખારો ફરુરે મેહાન
ખીનારુ કમ નાઝો ખખશન્દહુ ખાર
હમાન દાહ દેહુ ખારો ફરુખન્દહુ ખાર
મઝન ખરુ કમ આઝાર ખાન્ગે ખલન્દ
થુ ખાહી કે અખતત ખુવહ યારમન્દ
હમહુ પન્દે મન સરખસરુ યાદ ગીરુ
થુનાનહમ કે મન દારમ અઝ અરુદશીરુ
બેગોફૂતીનો રન્ગે રોખશ ઝરુદ ગશત
દેલે મર્દે દાના પુરુ અઝ દરુદ ગશત
એ સાઝી હમી જીન સરાએ સેપન્જ
એ નાઝી ખનામો એ યાઝી ખગન્જ
તોરા તન્ગુ તાખુત ખહરુતો ખસ
ખુરદ રન્ગે તૂ નાસઝાવારુ કસ
નગીરહ એ તૂ યાહ ફર્જન્દે તૂ
ન ખીશાનો નસદીકો પયવન્દે તૂ
૪૬૨ એ મીરાસ દુશનામ યાખી તો ખહુરુ
હમાન ઝહુરુ શુદ પાસોખે પાવઝહુરુ
ખયઝદાન ગિરાયો સખુનુ ઝુ ફેઝાય
કે ઊયસ્ત ફૂઝી દહો રહુતમાય
દોઝદી ફેરેસ્તી ખપયધઅરશ
કે સલવાત તાજસ્ત ખરુ મેરખરશ

શાપૂર ઈન્સાફ અને નેક વિચાર સાથે રાજ્ય કરવા લાગ્યો-તેનો
સેનારો ખુવંદ હતો અને તેની પાદશાહી કાયમ હતી.

ન્યારે તેનાં સર ઉપર ત્રીસ વર્ષ અને બે મહિના પસાર થયા-ત્યારે
તે પાદશાહનું ખોરેહ અને દખલખો ગુમ થયો.

તેણે ફર્માવ્યું જેથી હોરમઝદ તેની આગળ ગયો-અને બોલ્યો કે
“આ મારો ઝળકતો ચેહરો કરમાઇ ચાલ્યો.

તું હોરથાર રહેજે અને દેશની સંભાળ કરનારો ખનજે-અને ઈન્સાફ
ઉપરજ હમેશે સરદારી કરજે.

સંભાળજે તું તારી પાદશાહી ઉપર કાંઈ પણ બરોસો ના રાખતો-અને
રાત દહારો જમશીદનુજ દફતર વાંચજે (યાને તેની ચઢતી પડતી યાદ રાખજે).

આ જેહાનમાં તું ઈન્સાફ અને બલાહ સિવાય બીજું કશું કરતો
ના-ગરીબ રૈયતનો રક્ષક થજે અને મોટાંબાની કીર્તિ યદ રહેજે.

તું તારી દલલત ઉપર ધણી લાડ ના કરતો અને ઉદાર દિલનો થજે-
તેમજ ઇન્સાફી અને કીર્તિમાન થજે.

જે તું ચાહતો હોય કે તારું નસીબ તને મદદ આપે-તો નિર્દોષ
લોકોને સતાવતો ના.

જે પ્રમાણે કે મેં પાદશાહ અર્દશીરની નસીહત યાદ રાખી-તેમ તું
આ મારી સધળી નસીહત યાદ રાખજે.”

તે એટલું બોલ્યો અને તેના ચેહરાનો રંગ ફિક્કો પડી ગયો-તે
દાના મર્દનું દિલ દર્દે બેરહું થયું.

આ ત્રણપાંચ દિવસની દુન્યામાં તું શું કરે છે? -શા માટે તું તારી
કીર્તિ ઉપર લાડ કરે છે અને ખજાના ઉપર શા માટે હાથ લગાવે છે?

તારે હિરસે તો ખસ એક સાંકડી રાખપેટીજ છે-આ દુન્યાની તારી
ઝહમતનું ફળ કોઈ બીજે નાલાયક રાખપેટીજ આપવાનો.

તારાં ફર્જદો અને તારાં નઝદીકાં ખેશ કુટુંબીઓ પણ તને યાદ
કરવાના નથી.

જે વારસો તું આપી જશે તેને બદલે તારા નસીબે માગો સાંભળવી
પડશે-તું ઝહરનો ઉતાર આપશે ત્યારે તને તેને બદલે ઝહર મળશે.

માટે તું યઝદાન તરફનીજ ખાહેશ કર અને તે સાહેબની સેતાયેશનો
વધારો કર-કારણકે તેજ રોઝીનો આપનારો અને રેહનુમાઇનો કરનારો છે.

તેના મોકલાવેલા પયગમ્બર ઉપર ભલી દોઆ કરજે-કારણકે તેનાં
આસન ઉપર દોઆનું તાજ ટાંગેલું છે.

હોરમઝદ*

પાદશાહીએ ઊર્મોઝદ યદ્ સાદ્
વ દ્ માદ્ ખુદ.

હોરમઝદની પાદશાહી એક વર્ષ અને
એ મહિના હતી.

—:—

—:—

કુનૂન ગાહો દીહીમે શાહુ ઊર્મોઝદ
બેચારાયમ અકુનૂન યુ માહુ ઊર્મોઝદ
એ શાહી બરૂ હીચ તાવાન નખૂદ
બહ આનુ યુદ્ કે અહુદશ ફેરાવાન નખૂદ
યુ બેન્શસ્ત શાહુ ઊર્મોઝદે યુઝારુ
બઆબેરપુર આમહ હમી મીશે ગોરુ
યુનીન ગોકૂત બા નામવર બેખદાન
બહાનદીદહો કારુ કર્દહુ રદાન
બેકુશીમ તા નીકી આશીમે દાદ
યુતુક આનુ કે પન્દે પેદરુ કર્દહુ યાદ
યુ યજદાને નીકી દેહેશ નીકવી
બમા દાદો તાજે સરે યુસવી
બનીકી કુનમ વીઝહુ અબ્યાચ તાન
નખાહમ કે બી મનુ યુવહ રાચ તાન
બેદાનીહ કાનુ કર્સ કે સરુકશ યુવહ
બરે મેહુતારાન સખત નાખશ યુવહ
સેતીઝહુ યુવહ મરુદરા પીશરવ
બેમાનહ નેયાઝશ હમહુ સાલહુ નવ
હમાન રશ્ક શરૂશીરે નાદાનુ યુવહ
હમીશહુ બરૂ બખત બદાનુ યુવહ
દેગર હરુકે દારહ એ હરુ કારુ નગ્ય
યુવહ એન્ગાનીઓ રૂઝીશ તગ્ય
દરે આચ પાશહ દેહે સેફલહુ મરહ
બરે સેફલગાનુ તા તવાની મગરહ
હરાનુ કર્સ કે દાનેશ નેયાબી બરશ
મકુનુ રહુચુઝરુ તા એઈ બરુ દરશ
બમર્દે ખેરહમન્દો ફર્દુગો રાય
યુવહ બવેદાનુ તખ્તે શાહી બબાય
દેલત એન્દહુ બાદા બફરહંગો હુશ
બબહ તા તવાની બગીતી મફૂશ
ખેરહ હમચુ આબસ્તો દાનેશ અગીન
બેદાનુ કીનુ જુદા વાનુ જુદા નીસ્ત ઝીન

હવે પાદશાહ હોરમઝદનું તાજ અને તખ્તનું ચંદ્ર અને બહરપતિ
સેતારા સમાન ચળકતું વર્ણન આપ્યે.

રાજપાત ચલાવવામાં તેની કાંઈ કસૂર નહીં હતી-દિલગીરીની વાત
એટલીજ હતી કે તેનો રાજઅમલ દુકા હતો.

ન્યારે યુઝાર્ગી ભરેલા પાદશાહ હોરમઝદ તખ્ત ઉપર બેઠો ત્યારે
મંદુ અને વર સાથે પાણી પીવા લાગ્યાં.

તેણે નામદારી ભરેલા ડાહ્યા પુરૂષો અને જેહાન જોયલા સરદારોને એ
પ્રમાણે કહ્યું,

કે “હું ભલાઈ અને ઇન્સાફ કરવાનીજ કોશિશ કરીશ-લાગ્યશાળી
તેજ શખ્સ કે જેણે પોતાના બાપની શીખામણ ચાહ રાખી.

ન્યારે નેકીની બક્ષેશ કરનારા યજ્ઞદાને અને નેકી તેમજ પાદશાહોને
માથે મુકવાનું તાજ આપ્યું,

ત્યારે ખસૂસ કરીને ભલાઈનેજ તમારો સાથી બનાવીશ-માઝે હું નથી
ઈચ્છતો કે તમારો ભેદ મારાથી છૂપો રહે.

યાદ રાખજો કે જે શખ્સ મગરૂર હોય છે-તેને સરદારો ધણીજ '૪૬૩
ધિકાર છે.

તેવા માણસનો બોમ્બિયો તે લડાઈ કઝીયોજ હોય છે-અને તેની
તમામ જિંદગી ગરબહ હાલતમાંજ રહે છે.

તેમજ અદેખાઈ એ નાદાન માણસની તલવાર છે-હમેશો નસીબ
તેના ઠકા મરખરી કરે છે.

બીજીને જે કોઈ કે કાંઈ પણ કામ ધંધાથી શર્માય છે-તેની જિંદગાની
અને રોઝી બનગ બને છે.

કમીના મર્દનું દિલ લોકોને દરવાઝા હોય છે-માટે બને ત્યાં સૂધી
તું કમીનાઓની આસપાસ ના બટક.

જે શખ્સમાં તું દાનાઈ નહીં જોય-તેના દરવાઝા ઉપર તું જોવે ત્યાં
સૂધી કદી પણ જતો ના.

અકલમંદ, બાહોશ અને વિચારવંત શખ્સથીજ-પાદશાહી તખ્ત
બવેદાન સૂધી કાયમ રહે છે.

તારું દિલ અકલ અને હુશ્યારી સાથેજ જવતું રહેજે!-બને ત્યાં
સૂધી તું દુન્યામાં બરીની કોશિશ ના કરતો.

અકલ એ પાણી મિસાલ છે અને જ્ઞાન એ અંમીન માફક છે-તું
બજી કે આ બંને એકમેકથી જુદાં છેજ નહીં.

* શાપૂરનો ઊકરો અને મેહરકે નૃપગાદની ઊકરીનો ઊકરો. આ પાદશાહે પોતાના બાપ શાપૂરની સાથે ધણીક લડાઈ-
આમાં ભાગ લીધો હતો. આ પાદશાહ ધણે ઝોરાવર હતો તેમજ બાહોશ હતો પણ કમલાચ્ચે લાગેલા વખત રાજઅમલ
ભોગવવા પામ્યો નહીં. આ પાદશાહ ફકત ઈ. સ. ૨૭૧ થી ૨૭૨ સૂધી દુક અમલ ચલાવી મરણ પામ્યો.

૪૧૪ હેલે શાહ કચ મેહુર દૂરી ગેરેકત
અગર તીરહુ અર્દે નબાશદ શેગેકત
હશન કરા કે બાશદ મશા ઝીરદેત
હમહુ શાહમાન બારો યજદાન પરદેત
બખુરનૂદીએ કેર્દેગારે જેહાન
ખેરદ ચાર બાદ આશકારે નેહાન
ખેરદમંદ બા મરુદમે પારસા
ચુ ભઈ સખુન રાનદ અચ પાદશા
હમહુ સખતહુ બાયદ કે રાનદ સોખન
કે ગોકુતારે નીકુ નગર્દે કોહન
નબાયદ કે ગૂઈ જોચ અચ નીકવી
વગર બદ સરાયદ કરી નશની
બેખીનદ હેલે પાદશા રાએ તૂ
હમાન બેશનવદ ચૂશશ આવાએ તૂ
એ ગોકુત આન સખુન ચૂય પાસોખ નેયુશ
કે દીવારુ દારદ બગોકુતારુ ચૂશ
હમહુ અન્બુમન બાન્દ આફીન
બરાન શાહે બીના હેલો પાકુ દીન
પરાગદહુ ગશન આન બુગોરુગ અન્બુમન
હમહુ શાહ બાન સર્વ સાયહુ ફેગન
હમાન રસ્મે શાપૂરે શાહુ અરુદશીર
હમી દાશત આન શાહે દાનેશ પઝીર
૪૧૫ જહાની સરાસર બદ ગશત શાહ
એ નીકુ બુવદ શાહ બા બખશો દાદ
હમી રાનદ બા શર્મે બા દાદ કાર
ચુનીન તા બર આમદ બરીન ફચગાર
બેચુરેતરુદ કાકૂર બર બાએ ચુરક
ગુલે અર્ધવાન શુદ બપાલીચ બુરક

જે પાદશાહનું દિલ કે દયાથી દૂર થયું તેને કાળું પડી બધ તો તેમાં કશું અબળમ જેવું નથી.

મારી સધળી રેખન ખુશદાલ અને ખોદાની પરરેશ કરનારી હોએ !

અને જેહાનના પથદા કરનાર સાહેબની ખુશ્નૂરીમાં મશયૂલ રહેએ !
ઝાહેર કે છપી રીતે ઉદાપણ તમારો મદદગાર બનએ !

એક ઉદાપણવાળો શખ્સ કોઇ પરદેશગાર માણસની સાથે જ્યારે પાદશાહ માટે કોઇ ઉકાળે કાંઈ વાત કરે,

ત્યારે તેને ઘટે છે કે સધળા સખુનો વિચારીને બોલે-કાચણકે સારી વાતો કરી પણ ભૂલી થતી નથી.

સારા સખુનો સિવાય તારે કશું બોલવું નહીં જોઇએ-અને ને કોઇ શખ્સ કશું ભૂલું બોલે તો તે તારે સાંભળવુંજ નહીં જોઇએ.

પાદશાહનું દિલ તારી છપી વાત જાણી લેશે તેમજ તેના કાન તારો ગાવાત્ર સાંભળશે

પેલા સખુન કહેનાર અને તેનો જવાબ સાંભળનાર દાના શખ્સે શું કશું છે? કે “એક દીવારને પણ વાત સાંભળવા માટે કાન હોય છે”

તમામ અંતુમને તે દાના દિલના અને પાક દીનના પાદશાહ ઉપર દુઆ કીધી.

પછી તે મોટી મજલેસ તીખરાઈ ગઈ-સધળાઓ તે સાથે પાંચરનાર સરોવરથી ખુશદાલ બન્યા.

તે અકલમંદ પાદશાહ શાહ અર્દશીરના બેટા શાપૂરની સધળી રાહ રીતી ચાલુ રાખતા લાગ્યો.

સધળો દેશ તેનાથી ખુશદાલ થયો-બક્ષેશ કરનાર અને ઇન્સાફી પાદશાહ કેવો બલો હોય છે?

તેણે વિવેક અને ઈન્સાફ સાથે રાજ્ય ચલાવવા માડયું-અને એ ઉપર કેટલોક વખત નીકળી ગયા.

હવે કરતુરીની જગ્યાએ કપૂર પંથરાયો-અને અર્ધવાનનું ફૂલ બાગમાં સૂકાવા લાગ્યું (યાને પાદશાહનો અત નઝરીક આવ્યો.)

સેપોદને ઊર્મોઝ્દ પાદશાહીરા
બબહરામ વ અન્દર્જ
કર્દન વ મોર્દન.

હોરમઝદે બેહરામને રાજ્ય સોંપવું.
તેણે વસીયત કરવી અને
મરણ પામવું.

ચુ દાનસ્ત કચ મરુ નતવાન ગુરીખત
બસી આખ ખૂનીન એ નરગેસ બેરીખત
પેસરુ ખુદ મરુરા યકી ખીશ કામ
ખેરદમંદ બાન્દીશ બહુરામ નામ
બેચુરેતરુદ ફરશ અન્દર્ અયવાને ખીશ
બેફરુદ બહુરામશ આમદ બખીશ
બદ ગોકુત કચ પાકુદાહુ પેસર
બમર્દીઓ દાનેશ બર આવર્દહુ સર
બમન નાતવાની નેહાદહુરેત રૂય
કે રંગે રોખમ કરુદ હમરુન મૂય
ખમ આવરુદ બાલાએ સર્વે સેહી
ગુલે સોરખ બેચેકત રંગે બેહી

જ્યારે તે પાદશાહે જાણ્યું કે મોતથી છટકારો થવાનો નથી-ત્યારે તેણે પોતાની આંખમાંથી ધણુંક લોહીનાં આંસુ વરસાવ્યાં

તે પાદશાહનો એક પોતાની મરણ પ્રમાણે ચાલનારો છાકરો હતો-
જેને તે દાનેશમંદ પાદશાહ બેહરામને નામે બોલાવતો હતો.

હોરમઝદે પોતાના બેરડામાં ગલીથી પંથરાવ્યો-અને હોકમ કીધો-
જેથી બેહરામ તેની પાસે આવ્યો.

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “ઓ મર્દાનગી અને દાનાઈમાં સર ઠાવેલા મારા પાકઝાદ બેટા !

નબળાઇએ મારી ઉપર ગદ્યો કર્યાં છે કે જેણે મારા બેહરામને રંગ બાલ જેવો સફેદ કરી નાખ્યો છે.

સીધાં સરોવર જેવું કદ વાંકું વળી ગયું છે અને મારા રાતા ગોલાબે બેહીકળતા જેવો ફિક્કો રંગ પકડ્યો છે.

થુ રૂએ તો આયદ જહાનદાર ખાશ
 ખેરદમદ ખાશો બીઆઝાર ખાશ
 નેગર તા ન પીચી સર અચ દાહખાહ
 નખખી સેતમગારગાનર ગુનાહ
 જખાનર મગદાન અગેઈ દોરૂચ
 થુ ખાહી કે તાજ અચ તો ગીરદ ફેરૂચ
 રવાનત ખેરદ બાદો દસ્તૂર શરૂમ
 સખુન ગોઠૂતનત ચર્ખો આવાચ નરમ
 ખોદાવન્દે પીરૂચ યારે તો બાહ
 દેલે ઝીરદસ્તાન શોકારે તો બાહ
 બેનેહૂ ઝીનહો દૂર ખાશ અચ હવા
 મખાદા હવા ખરૂ તો ફર્માન રવા
 સખુનચીનો બીદાનેશો આરહૂમરૂ
 નખાયદ કે યાખન્દ પીશત ગુઝરૂ
 એ નાદાન નેયાખી ભેચ અચ બહારી
 નેગર સૂચે બીદાનેશાન નંગરી
 થુનાન દાન કે બી શર્મો બેરયાર ગૂચ
 નખીનહૂ બનચદે કરી આખૂચ
 ખેરદરા મેહો ખેશમરા બન્દહૂ દારૂ
 મશવ તીચ બા મદે પડ્લીચગારૂ
 નેગર તા નગદંહ અગેઈ તો આચ
 કે આચ આવરદ ખેશમો બીરો નેયાચ
 હમહૂ બોરૂદખારી કુનો રાસ્તી
 બુદા કુન દેલ અચ કંઝીઓ કાસ્તી
 બેપડ્લીચ તા બહ નગદંહત નામ
 કે બહ નામ ગીતી નખીનહૂ બકામ
 એ રાહે ખેરદ હીચગુનહૂ મતાખ
 પશીમાની આરદ હેલતરા શતાખ
 દેરખૂ આવરદ રાસ્તીહા પટીદ
 એ રાહે હોનર સરૂ નખાયદ કરીદ
 સરે બોરૂદખારાન નેયાચદ બખશમ
 એ નાખૂદનીહા બેખાખન્દ ચશમ
 વગરૂ બોરૂદખારી એ હહ યુઝરદ
 દેલાવરૂ ગુમાની બસુસ્તી ખરદ
 હરાન કસ કે ખારાદ ખોદાવન્દે ગાહૂ
 ચેયાનજી ખેરદરા કુનહૂ ખરૂ દો રાહૂ
 ન તીજી ન સુસ્તી બકારૂ અન્દરૂન
 ખેરદ બાહ જાને તોરા રહૂનમૂન
 નેગહૂદારૂ તા મરૂદમે અચખ જૂચ
 નજૂચદ બનચદીકે શાહૂ આખૂચ
 એ દુશમન મકુનૂ દસ્તી ખારેતારૂ
 વગરૂ ચન્દ ખાનદ તોરા શહૂરૂયારૂ
 દેરખતી યુવદ સખરો ખારશ કબસ્ત
 વગરૂ પાય ગીરી સરૂ આયદ બદસ્ત
 અગરૂ ખરૂ ફરાજીઓ ગરૂ દરૂ નેશીખ
 નખાયદ નેહાદાન સરૂ અન્દરૂ ફેરીખ
 બદેલ અન્દરૂ અન્દીશએ બહ મદારૂ
 બહ અન્દીશરા બહ યુવદ ફજગારૂ
 સેપહૂયુદ કુલ ગશત પયમાન શેકન
 બેખન્દ બહ નામદાર અન્જુમન

જ્યારે તારો વખત આવે ત્યારે તું દેશની સંભાળ કરનારો બનજો-
 હડાપણવાળો થજો અને કોઇને દુઃખ દેનારો ના બનતો.

સંભાળજો ઈન્સાફ માંગનારાઓથી તું તારું સર ના ફેરવતો-તેમજ ૪૬૬
 કુદમ કરનારાઓનો ગુનાહ માફ ના કરતો.

જો તારાં તાજને ઝળકાટ આપવા માગતો હોય-તો તું કદી પણ
 બૂઝું ના ખાલતો.

હડાપણ તારો આત્મા બનજો અને વિવેક તારો સલાહકાર થઈ
 રહેજો ! તું મીઠાસથી અને નર્મ આવાણે વાત કરનારો બનજો.

ફતેહમંદ સાહેબ તારો મદદગાર હોજો !-અને રેયતનાં દિલ તારાં
 તાબામાં રહેજો !

ક્રીનો છાડી દેજો અને લોભથી દૂર રહેજો-લોભ તારી ઉપર હોકમ
 ચલાવનાર બને એમ ના બનતું.

યુગબોર, બેતુકુદ અને ફરેબખાચ લોકોને-તારી આગળ આવવાળ
 ના દેતો.

નાદાન માણસોથી તને ખરાબી સિવાય બીજી કશું મળવાતું નથી-
 માટે સંભાળજો તેવા બેઅકલીઓ ઉપર તું ધ્યાન ના આપતો.

તું એમ જાણજો કે એક ગેશમ માણસ તેમજ બકબક કરનારો
 શખ્સ-કોઈનીબી આગળ આખરૂ મેળવતો નથી

તું હડાપણને મોટાઈ આપજો અને ગુસ્સાને તાબામાં રાખજો-પર-
 હેઝગાર લોકો સાથે ઉછાછલો ના બનતો.

સંભાળજો લોભને તારી આસપાસ બઠકવા દેતો ના-કારણકે લોભજ
 ગુસ્સો, ભય, અને હાજત લાવે છે.

તું સઘળી ધીરજ અને રાસ્તીજ એખતેયાર કરજો-તારાં દિલમાંથી ૪૬૭
 નારાસ્તી અને બૂઝાઈ દૂર કરજો.

તારું નામ બૂઝું નહીં થાય તેની સંભાળ રાખજો-કારણકે બૂઝાં
 નામવાળો શખ્સ પોતાની મુશદ પાર પાડી શકતો નથી.

તું કોઈ પણ રીતે હડાપણથી ફરતો ના-ઉતાવળ તને પરતાવો
 કરાવશે.

ધીરજ રાસ્તીજ આહેર લાવશે-હોનર બરેલી રાહથી કદી પણ સર
 ફેરવડું નેધયે નહીં.

ધીરજવંત શખ્સોનાં સર કદી ગુસ્સામાં આવતાં નથી-જો કામ
 અસંભવિત હોય તે તરફ તેઓ નજર નહીં કરે.

પણ જો વળી ધીરજ હદથી બેહદ દેખાડે-તો દિલાવર માણસો તેને
 કમઝોર છે એમ સમજે.

જો કોઈ કે તખતનો સાહેબ હોય છે-તે તો ઉપલી બન્ને રાહ ઉપર
 હડાપણને વચ્ચે રાખે છે.

તે કોઈ પણ કામમાં ધણીજ ઉતાવળ કે ધણીજ ધીરજ રાખતો
 નથી-હડાપણ તારા છવનો રૈહતુમા બનજો !

નિન્દાબોર શખ્સ પાદશાહની નઝદીક માનપાન નહીં મેળવે તેની
 સાવચેતી રાખજો.

એક દુશ્મન અગરજો તને ગમે એટલો પાદશાહ કહીને માન આપે
 તો પણ તું તેનાથી દોસ્તીની ખાહેશ ના કરતો.

સખરી એવું એક ઝાડ છે કે જેનાં ફળ પણ કડવાંજ હોય છે-પણ ૪૬૮
 જો તું તેને શરૂઆતમાંજ પકડે તો દુશ્મનનું માથું તારા હાથમાં આવશે.

અગર તું ચઢતીમાં હોય કે પડતીમાં હોય-તોયે કદી પણ દગો
 ના કરતો.

તું તારા દિલમાં ખૂરો વિચાર રાખતોજ ના-કારણકે ખૂરા વિચારવાળો
 શખ્સનો વખત પણ ખૂરોજ આવે છે.

જો પાદશાહ કે વચન તોડનારો બન્યો-તો નામદાર અન્જુમનનાં
 લોકો તેની હસી કરે છે.

ખેરફ ગીર કારાયશે જાન યુવહ
નેગહુદારે ગોકૂતારે પયમાન યુવહ
હમ આશયેશે તાને ગન્ને સેપાહ
નુમાયન્દએ ગઈશે હુરે માહ
નેગર તા નસાગી તો ખા નાજો ગન્જ
કે અર તુ સર આયદ સરાએ સેપન્જ
મજન રાય ભેજ ખા ખેરફમન્દ મરફ
એ આઈને શાહાને પીરીન મરફ
ખલરકર બેતસાન ખલઅન્દીશરા
ખલફી નેગહુ કુન પસો પીશરા
સેતાયન્દઈ ફે એ ખલુરે હવા
સેતાયદ કસીરા હમી નાસજા
૪૬૯ શેકરતે તો જ્યુદ હમી જાન સેપાન
મમાન તા ખપીશે તો ગઈફે કોહન
કસી કશ સેતાયેશ નેયાયદ ખકાર
તો ઊરા ખગીતી ખમરુદમ દાર
કે યજ્ઞદાન સેતાયેશ નખાહદ હમી
નેહુહીદહુરા દેલ બેકાહદ હમી
હરાન કસ કે ઊ અચ યુનહુગાર અશમ
બેખાબીદો આસાન ફોરુપુરદ અશમ
ફોરુનીશ હર રચ અફૂજન શવહ
ખતાખ આવરદ દેલ પુર અચ ખૂન શવહ
હરાન કસ કે ખા આખ દયા નખરદ
બેજ્યુદ નખાશદ ખેરફમન્દ મરફ
કમાન દાર દેલરા ખખાનત ચુ તીર
તો ઈન દારતાને મન આસાન મગીર

કુશાદહુ ખરત ખાશદો દરત રારત
નેશાનહુ બેનેહુ જાન નેશાન કત હવારત
ખખાનો દેલત ખા ખેરફ રારત કુન
હમી રાન અજાન સાન કે ખાહી સખુન
હરાન કસ કે અન્દર સરશ મધચ નીરત
હમહુ રાયો ગોકૂતારે ઊ નધચ નીરત
૪૭૦ હરાન ગહુ કે ખાશી તો ખા રાએજન
ચુખુનહા બેયારાય બી અન્જુમન
ગરત રાય ખા અચમાયેશ યુવહ
હમહુ રજત અન્દર ફેજાયેશ યુવહ
શવહ જાનત અચ દુશમન આઝીર તર
હેલી મધએ રાયત જહાનગીર તર
કસીરા કુભ પીશરવ શુદ હવા
ચુતાન દાન કે કારશ નગીરદ નવા
અગર ફરત ચાખદ તોરા તાજહુ રચ
બેચકૂચાયદશ નાએશી રંગો ખૂચ
તો ખા દુશમનત રોખ પુર આજન્ગ દાર
ખલઅન્દીશરા ચેહુરહુ બી રન્ગ દાર
ખઅર્જનિયાન ખખેશ હરથત હવારત
કે ગન્ને તો અર્જનિયાનશ સજારત
બેકશ જાનો દેલ તા તવાની એ રશક
કે રશક આવરદ ગરમ ખૂનીન સેરશક

તું હદાપણ પકડ કારણકે હદાપણ તારા આત્માનો સજુગાર છે-
હદાપણ તારાં બોલવાને અને વચનને સંભાળશે.

તેજ તારાં તાજ, ખજાના, અને લશ્કરનો સજુગાર બનશે-તેજ તને
આફતાખ અને માહતાખની ગઈશ દેખાશે.

સંભાળને મોજમઝાદ અને ખજાના ઉપર લાડ ના કરતો-કારણકે
આ ત્રણપાંચ દિવસની દુન્યા તારી ઉપર પુરી થઇ જશે.

દાનેશમન્દ શાસ સિવાય બીજા કોઈની સલાહ ના લેતો-અને આગળ
પાદશાહોની રાહ રીતીથી ના ફરતો.

દુશ્મનને લશ્કરથી ડરાવતો રહેજે-આગળ પાછળનો ઊંડો વિચાર
કરજે.

કોઇ એક બાકાં કુનારો કે જે પોતાની મંતવબને ખાતેર-કોઇ
નાલાયકની તારીફ કરે છે,

તો તેવી જાદી તારીફથી તે તારી પડતી શોધે છે-માટે તેવાને તું
તારી પાસ ઉભાં રહેવા દેતોજ ના.

જે માણસની તારીફ નકામી હોય-તે માણસને તું માણસ તરીકે
ના ગણતો.

કારણકે એવી ખોટી સેતાયેશ ખોદાને ગમતી નથી-પૂરાં માણસનું
દિલ સદા નિરાશ હોય છે.

જે કોઇ યુનેહગારો તરફ દયા દેખાડે અને પોતાના ગુસ્સાને સેહલથી
ખાઇ જાય,

તેની આખાદી દરેક વધતી જાય છે પણ જે તે ઉતાવળો બને છે
તો તેનું દિલ ખૂન ભરેલું બને છે.

જે કોઈ શાસક કે દર્યાનાં પાણી સાથે લડાય શોધે છે તે દાનેશમન્દ
શાસક કહેવાતો નથી.

તું તારાં દિલ કમાન બેટું વાંકું રાખજે (યાને નમનતાઇ વાપડજે)
અને તારી જગાન તીર જેવી સીધી રાખજે (યાને સાચું બોલજે)-તું
આ મારી વાતને તુચ્છકારી ના કાઢતો.

જે તારી સ્તિનો ફરાખ હોય અને તારા હાથ સીધા હોય-તો પછી
તું જ્યાં ચાહે ત્યાં નિશાન માર.

તારી જગાનને અને તારાં દિલને દાનાઇ સાથે સીધું રાખજે-તું
બોલવા માગતો હોય તે બોલજે.

જે કોઇનાં માથામાં કે બેનું નથી હોતું-તેના સધળા વિચાર અને
વાતચિત બેવુકરી ભરેલી હોય છે.

જે વખતે કે તું મરેલહન કરવા બેસે-તે વખતે ખાનગીમાંજ વાત-
ચિત કરજે.

અગરજે તારા વિચાર અનુભવ સાથના હશે-તો તારા સધળા દિવસો
આખાદીમાંજ પસાર થશે.

અને તારો છવ દુશ્મન કરતાં વધુ ચાલાક બનશે-તારાં દિલ, મગજ
અને વિચાર વધુ ઝોરાવર થશે.

જે કોઇ શાસનો સલાહકાર લોક બન્યો-તો તું જાણ કે તેનું કામ
કદી પાર પડતુંજ નથી.

અગર તારો દોસ્ત તને પુરાહાલ ચેહરાનો જોશે-તો તેના લાડ અને
મોજમઝાદમાં વધારોજ થશે.

તું તારા દુશ્મન સાથે કરડો ચેહરો રાખજે અને દુશ્મનનું મોઢું
ફિકું બનાવજે.

હાજતમ્દોને તું તારી મરજ પ્રમાણે બક્ષેશ કરજે-કારણકે તારો
ખજાનો તેવા હાજતમ્દોનેજ લાયકનો છે.

તારીથી બને ત્યાં સુધી તારા જાન અને દિલને અદેખાઇથી મોકલું
રાખજે-કારણકે અદેખાઇજ ગર્મ લોહીનાં આંસુ ટપકાવે છે.

હરાનમહુ કે રશ્ક આબરફ પાદશા
નેફહેથે કુનફ મરુદમે પારસા
યકી સાલો ફ માહુ અરુ તખ્ત બીથ
નબૂદમ નદાનેસ્તમ ઈન્ રાચ પીથ
ગુમાનમ ગુમાન છુદ કે તા સાલેયાન
બેમાનફ અમન્ તાલો તખ્તે ક્રેયાન
કુનૂન ફઝારે મન્ આમફ અસરુ
તોરા અસ્ત આયફ અશાહી કમરુ
થુ અન્દરુઝ બેન્વેશત ફરુશખ દબીરુ
બેયાવર્દો બેન્હાફ પીશથ વઝીરુ
જહાનદાર અરુહ યકી બાદે સરુફ
શુદ આન લઅલ રોખસારહુ ચૂન અર્જે ભરુફ
થુ રંગીન રોખે શાહુ જરુકામ ગશત
અઝાન દરો ઘમ અહુરે અહુરામ ગશત
ચેહલ ફઝ છુદ સૂગવારો નેઝન્હ
પુર અચ દરો બીકારુ તખ્તે બલન્હ
ગુનીન બૂહ તા બૂહ ગદાન સેપેહરુ
હાલી પુર એ દરો ગહી પુર એ મેહરુ
શમે ઊર્મોઝહ આમફ અચ માહે દય
એ ગોકુતન બેયાસાયો અરુદાર મય
કુનૂન કારે દીહીમે અહુરામ સાચ
કે દર પાદશાહી નમાન્હ ઊ દરાચ

બે પાદશાહ અદેખાઈ કરે છે-તો પરહેઝગારે તેને ધિકારે છે.

હું એક વર્ષ અને બે મહિનાથી વધારે તખ્ત ઉપર-બેઠો નથી અને
આ બેદ મેં પહેલાંથી નણ્યો નહીં
હું તો એમજ ધારતો હતો કે વર્ષો સુધી આ કયાની તાજ અને ઝૂં
તખ્ત મારીજ પાસે રહેશે.

પણ હવે મારો વખત પુરો થવા આવ્યો છે-અને તને પાદશાહી
તખ્તે બેસવા કમર બાંધવી જોઈશે.”

જ્યારે મુબારક નવીસંદાએ તે સઘળી નસીહત લખી-અને વઝીરે તે
લાવી તેની આગળ મૂકી,

ત્યારે પાદશાહે એક સદ્ હાથ મારી-તેને ચેહરો ફિકાં પાંદડાં જેવા
થઈ ગયો.

જ્યારે પાદશાહનો રાતો ચેહરો સોનેરી રંગનો થયો-ત્યારે તે દુઃખ
અને ગમનો હિસ્સો બેહરામને મળ્યો.

તે ચાળીસ દહાડા સોગમાં રહી દિલગીર અન્યો-અને યુલંદ તખ્ત
ખાલી પરચું.

આ ફરતો આસ્માન છે ત્યાં સુધી એમજ ચાલ્યા કરશે-ધડીકમાં તે
દુઃખથી ભરેલો અને ધડીકમાં સુખથી ભરેલો હોય છે.

દય મહિનો અને હોરમઝદ રોઝની રાત આવે છે (યાને આજથી શિયાળો
શરૂ થાય છે)-માટે જરા લખવાનું બંધ કર અને મયની નમ નોશ કર.

હવે તું બેહરામની પાદશાહીનું બેયાન કર-કે જેણે લાગ્યો વખત
રાજ્ય બોગવ્યું નહીં.

બેહરામ*

પાદશાહીએ અહરામે ઊર્મોઝ્દ સે
સાલો સે માહુ વ સે રૂઝ બૂદ
અરુ તખ્ત નેશસ્તને અહરામ વ
અન્દર્ઝુ કર્દન્ અસરુદારાન્ વ
સેપરી શુદને રૂઝગારશુ.

હોરમઝદના બેટા બેહરામની પાદશાહી ત્રણ વર્ષ,
ત્રણ મહિના અને ત્રણ દિવસ હતી. બેહરામનું
તખ્ત ઉપર બેસવું અને સરદારોને
નસીહત કરવી અને તેના
ઝમાનાનું પુરું થવું.

થુ અહુરામ બેન્વેશત અરુ તખ્તે જરુ
હેલો મલ્લજ બૂશાન એ મર્જે પેદરુ
હમહુ નામદારાને ઈરાનેયાન
બેરુકુતન્હ ગેયાન્ કમરુ અરુ બેયાન

જ્યારે બેહરામ પોતાના બાપનાં મરણથી ઉઠ્યો ત્યારે તેને તપેલાં
મગજે તખ્ત ઉપર બેઠો,

ત્યારે ઇરાનના તમામ નામદારો-કમર ઉપર કમરબંદ બાંધીને રડતા ઝૂં
તેની આગળ ચલા.

* હોરમઝદનો છોકરો. આ પાદશાહ ધણો નબળો મનનો હોવાથી રાજ્ય કારોબાર બરાબર ચલાવી શક્યો નહીં. એણે
પોતાના બાપા પાદશાહ શાપૂરે માની નામના ચીતારાને દેશનીકાલ કપેઈ હતો, તેને ઝરતોશ્તી ધર્મને હાનિ પુગવાની ધાસ્તીને લીધે
ફાંસી દીધો હતો. આ પાદશાહનો રાજઅમલ પણ ટુંકો છે. ઈ. સ. ૨૭૨ થી ૨૭૫ સુધી રાજ્ય ચલાવી તે મરણ પામ્યો હતો.

ખરૂં જી ખાન્દ-હ આઠીને ખોદાય
કે તા બાય આશફ તો આશી બબાય
કે તાજે કઈ તારકત્તર સજારેત
ચેદરૂ ખરૂં ચેદરૂ પાદશાહી તોશારેત
રોખે બહસેગાલાને તૂં જરૂં બાહ
વજાન્ રફૂતણું બને તો બીદરૂં બાહ
ચુનીન્ દાહ પાસોખ કે અય મેહુતરાન્
સવારાને જંગીઓ કુન્દાવરાન્
જે હેલુકાનો અચ મહે ખુસ્તવપરેત
ખગીતી ચુએ બહ મેયાઝીહ દરેત
બેખીનીહ કીન્ અર્થે નાપાયદારૂ
ન પર્વેહુ દાનહ ન પર્વેહુમારૂ
સશાસરૂ બેખ-દીહ દરેતે હવા
હવારા મદારીહ ફર્માન્ રવા
કસી ફૂ બેપરૂહીજહ અચ બહ કનશ
નેયાલાયહ અન્દરૂ બદીહા તનશ
બદીન્ ગીતીઅશ રૂચ ખુરૂમ ખુવહ
ગહે રફૂતન્ આયદશ બીધમ ખુવહ
૪૭૩ પનાહી ખુવહ ગન્જશ પાદશા
નવાજન્દએ મર્દુમે પારસા
તને શાહુ દીનરા પનાહી ખુવહ
કે દીન્ ખરૂં સરે જી કોઝાહી ખુવહ
ખુનુક આન્ કે દરૂ બેમ્મ હુસ્થારૂ તરૂ
હમાન્ ખરૂં જમીન્ જી બેયાઝારૂ તરૂ
ગહે તન્ગદરેતી હેલશ રારો શાહ
જહાન્ બી તને મહે દાના મખાહ
ચુ ખરૂં હુશમની ખરૂં તવાના ખુવહ
બપય નરેપરહ વીજહુ દાના ખુવહ
સેતીજહુ ન ખૂખ આયહ અચ નામબય
બેપરૂહીએ ગેર્હે સેતીજહુ મપૂય
સેપાહીઓ હેલુકાનો પયકારે શાહુ
ચુનાન્ દાન્ કે હરૂ સેહુ નદારન્દ શાહુ

ખખાખ અન્દરેત આન્ કે બીકારૂ ગરત
પશીમાન્ શવહ ચૂન્ કે બીદારૂ ગરત
જે ગોઠુતારે નીકૂયો કેદારે એશત
સેતાવેશ નેયાબી ન ખુરૂમ બેહેશત
હમણૂં નામ જૂધદો નીકી કુનીહ
હેલે નીકપય મરૂદમાન્ મરકનીહ
૪૭૪ મરા ગન્જે દીનારૂ બેસ્થારૂ હરેત
ખુજોર્ગીઓ શાહીઓ નીરૂએ દરેત
ખુરીહ આન્ એ દારીદો આનરા કે નીરેત
બેદાનીહ કચ ગન્જદારાન્ યકીરેત
સરે બહરએ મા કુશાદરેત ખાચ
નખાયહ કે માનહ કચ અન્દરૂ નેયાચ
ખરૂં નીચ તુગજશ રૂએ દરાચ
સરે તાજદારૂ અન્દરૂ આમહ બકાચ
ચકી પૂરૂ બૂદશ હેલારામ બૂદ
વરા નામ બહુરામે બહુરામ બૂદ

તેઓએ તેની ઉપર ખોદાના આશીર્વાદ ચાલા-કે “જ્યાં સુધી આ
ગ્રમીન કાયમ રહે ત્યાં સુધી તું પણ કાયમ રહેજે !
કારણકે આ પાદશાહી તાજ તારાંજ સરને લાયકનું છે-ખાપદાદેથી
પાદશાહી તનેજ ઉતરતી આવી છે
તારા દુરમનેના ચેહરા ફિક્કા પડે!-અને ગુરૂર પામેલા પાદશાહની
માતમથી તારો છવ મોકળો થશે !”
પાદશાહે તેઓને એવા જવાબ દીધા કે “આ મારા સરદારો, જંગી
સવારો અને બહાદુરો !
ખેડુતોથી તે રાજબક્તો સુધી કોઇ પણ માણસે-દુન્યામાં બહી તરફ
હાય લખાવતો નહીં.
તમે જુઓ કે આ નાપાયદાર આસ્માન નહીં પાળેલાંને કે નહીં
પાળનારને પિઠાનતો.
તમે સધળા લોકના હાથને બાંધી રાખજે લોકને તમે હોકમ
ચલાવનાર બનવા દેતા ના.
જે કોઇ કે ખરાં કામથી પરહેઝ રહેશે અને પોતાનાં તનને બદીમાં
નહીં ખરડશે,
તેના દિવસો આ જેહાનમાં ધણા ખુશદાલીથી પસાર થશે-અને
ન્યારે તેનો મરવાનો વખત આવશે ત્યારે એમ વગરનો રહેશે
પાદશાહ સરકારી ખજાનાનો રક્ષક કહેવાય છે-અને પરહેઝગારને
મદદ કરનારો હોય છે.
પાદશાહે પોને દીનની બળવળી કરતી બેઠેયે કારણકે દીન એ તેનાં
મર્યાં ઉપરનું એક તાજ છે.
બાગ્યશાળી તેજ શામ્સ કહેવાય છે કે જે ગુસ્સાના વખતમાં વધારે
સાવચેત રહે છે તેમજ આ જેહાનમાં તે કોઇને દુઃખ દેતો નથી.
ચુકેરેસીને વખતે પણ તેનું દિલ હદાર અને ખુશહાલ રહે છે-દાનેશ-
મંદ મર્દ વગરની આ દુન્યાજ ના હોતી.
ન્યારે માણસ પોતાના દુશ્મન ઉપર ફતેહ મેળવે-ત્યારે તેને પાય-
માલ નહીં કરે તે ખરેખરો ડાહ્યો કહેવાય
ક્રિત્તિ શોધનાર શામ્સ તરફથી લડાઈ કઝીયો ઠીક કહેવાય નહીં-તેથી
તું દૂર રહેજે અને લડાઈ કઝીયાની આસપાસ બઠકતોજ ના.
પાદશાહની ખેતીકાર રેયત, પાદશાહના સિપાહી અને દરબારનો
બીજો માણસ કામ કરવાની આજ્ઞા કરે તો તે ત્રણેને માટે એમજ સમ-
જનું કે તેઓને પોતાને ખરા માર્ગ સૂઝતો નથી.
જે કોઈ શામ્સ કે આજસુ બન્યા તે બિંધમાં બિંધાય છે-ન્યારે તે
બિંધમાંથી બીદાર થાય છે ત્યારે પરતાય છે
સારું સારું ભોલીને ખરાં કામો કરવાથી-તું કોઇની પણ વખાણ
મેળવી શકશે નહીં તેમજ તને ખુશહાલી બરેહું બેહેશત પણ મળશે નહીં.
તમે સધળા ક્રિત્તિ શોધો અને નેકીજ કરતા રહો-નેકીની રાહ
ચાલનાર શામ્સોનાં દિલ ના તોડતા.
મારી પાસ ગંજ ખજાનો પુષ્કળ છે તેમજ મોટાઇ, બોહોળી
શેહ-શાહન અને બાઝનું કૌવત ધણું છે.
તમારી પાસ જે કોઈ હોય તે ખાઓ પીઓ અને જેની પાસે કાંઈ
નહીં હોય તેને પણ તમે પૈસાદારમાંનો એક સમજજો.
કારણ તેને માટે મારા ખજાનાની કાચળીનું મોં ખુલ્લું છે-કોઇ પણ
શામ્સ હાજતમંદ રહે એમ બનવું નહીં બેઠેયે.”
એ બાબત ઉપર પણ ધણીક વખત પસાર નહીં થયો-કે તે તાજદાર
પાદશાહનું સર મોતની પકડમાં આવ્યું.
તે પાદશાહનો એક દિલને રાહત આપનારો છેડરો હતો-તેનું નામ
“બેહરામે બેહરામ ” હતું.

બેયાવરો બેન્શાન્દશ જીરે તખ્ત
બહુ ગોઠત કચ સઝ શામે દેરખત
નબુદમ ફેરાવાન મન અચ તાજ શાહ
હમલુ રૂઝમારે તો ફરખુદલુ બાહ
સરાયન્દલુ બારો ફેઝાયન્દલુ બાશ
શબો રૂચ બા રામેશો ખન્દલુ બાશ
ચુનાન રચ કે પુરસદત રૂઝે શુમાર
ન પીચી સર અચ શરૂમે પર્વેઝાર
બદારો રહેશ ગીતી આબાહ દાર
દેલે જીરદસ્તાને ખુદ શાહ દાર
કે બર કસ નમાનહ જહાન જલેદાન
એ બર તાજદારો એ બર મુબેદાન
બસેલુ સાલો સેલુ માલો બર સર સે રૂચ
તેહી ગસત અચ તખ્તે ગીતી ફેરૂચ
ચુ બહુશમ ગીતી બબહુશમ દાહ
પેસર મરુ વરા હજમલુ આરામ દાહ
તો અચ ચર્ખે ગદાન મદાન ઈન્ સેતમ
જોચ અચ બાહ ચીજી નદારહ બહમ
ચુનીન બુહ તા બુહ ચર્ખે રવાન
બઅન્દીશલુ રન્જલુ એ દારી રવાન
એ જૂઈ એ ગૂઈ એ શાયહ બદન
બરીન્ દાસ્તાની નશાયહ બદન
રવાનત ગર અચ આચ ફરતૂત નીસ્ત
નેશસ્તે તો જોચ તખ્ત તાબૂત નીસ્ત
અગર મરુગ દારહ ચુનીન તખ્ત ગોરુગ
પુર અચ મય યકી જામ ખાહમ ખુઝોરુગ
યકી સરૂવ કદ્દીઓ સીમીન બદન
દેલારામે ખુશ ખૂશો શીરીન્ સુખન્
સમન્ બૂચો જીબા રોબો માહુરૂચ
ચુ ખુરશીહ દીદારો ચૂન ચુરૂચ બૂચ

ચુ બહુશમ દર સૂગે બહુશમ શાહ
એહલ રૂચ નહાહ બર સર કોલાહ
બેરકૂતહ ગોદાને બેરચાર હુશ
પુર અચ દોર્ બા નાહલો બા ખોરૂશ
નેશસ્તેતહ બા જી બદાન સૂગે દરહ
દો રોખ જોર્ લખલુ શુદલુ લાજવરહ
વજાન્ પસ બેશુહ મુબેદ પાક રાય
કે ગીરહ મગર શાહ બર તખ્ત જાય
યકી હકૂતલુ બા જી બેહુશીહ સખત
હમી બુહ તા બર નેશસ્ત જી બતખત

તેને બોલાવી તખ્ત આગળ બેસાડયો અને કહ્યું કે “એ મારાં ફળવંત ગ્રાડની લીલી ડાળી !

હું પાદશાહી તાજથી ધણેક વખત ખુશહાલ રહ્યો નથી-પણ તારો સધળો વખત મુખારક બન્યો !

બેદાની તારીફ માતો રહેજો અને આબાહ રહેજો-રાત અને દિવસ ખુશખુશહાલ અને હસતો રહેજો.

તું એ પ્રમાણે ચાલજે કે જ્યારે કયામતને દહાડે તને પૂછવામાં આવે-ત્યારે પર્વેઝગારની શરૂઆત તને સર ફેરવવું પડે નહીં.

ઈન્સાફ અને સખાવતથી હુન્ન્યા આબાહ રાખજો-અને પોતાની રૈય-તાતું દિલ-ખુશહાલ રાખજો.

કારણકે આ જ્ઞેદાન શું તાજદાર પાદશાહો કે વઝીરો કે કોઈ પણ કબજા શામેલો ઉપર બંધેદાન સૂધી રહેતો નથી.”

ત્રણ વર્ષ, ત્રણ મહિના અને ત્રણ દહાડામાં-હુન્ન્યાને શાશન કરનાર તખ્ત તેના વગર ખાલી પડ્યું.

જ્યારે પાદશાહ બેહરામે આ ફાની હુન્ન્યા પોતાના બેટા બેહરામને સોંપી (યાને મરણ પામ્યો)-ત્યારે બેટાએ તેને હજમામાં આરામ કરાવ્યો.

આવી રીતનો યુદ્ધ આ ફરતાં આસ્માનથી યુદ્ધે છે એમ તું ના સમજતો-તે તો પોતાનાં દમમાં ખાલી પવન સિવાય બીજું કશું ધરાવતો નથી.

જ્યારથી આસ્માનતું ચક્ર ફરવા લાગ્યું છે ત્યારથી એજ રીત ચાલતી આવી છે-નકામી ચિન્તા કરીને તું કોં છવને દુઃખી કરે છે ?

હવે કેમ થશે ? એમ ના પૂછ અને એમ ના બોલ-આ બાબત ઉપર કાંઈ પણ કહેવું વાજબી નથી.

અગરજો લોબથી તારો જીવ ધરાયો નહીં હોય-તો તું બંધુ કે સાંકડી શબપેટી સિવાય તારી બીજી કોઈ જગ્યાજ નથી.

અગરજો મોત આવી વરૂની ખાસીયત ધરાવતું હશે-તો પછી મારે એક મથથી ભરેલી મોટી જામ મંગાવવી પડશે.

તે સાથે વળી એક સરાવર જેવાં કદવાળી, રૂપેરી બદનવાળી, દિલમાં રાહત બક્ષનારી, ખુશ મિલજવાળી, મીઠાસથી વાત કરનારી,

ચમ્પેલી જેવી પમરની, સુંદર રૂપની, માહતાબના ચેહરાની, ખુશશીદ જેવા દીદારની અને કરતુરીના સુગંધવાળી નાર મારા સોહબતી તરીકે રાખવી જોઈયે (એટલે મોત કાઢને છોડવું નથી ત્યારે બનતાં સૂધી મંજૂહ કરી લેવી જોઈયે).

જ્યારે બેહરામે પાદશાહ બેહરામના સોગમાં-ચાળીસ દિવસ સૂધી ૪૭૬ પોતાનાં સર ઉપર તાજ ચેહતું નહીં,

ત્યારે દાનેશમંદ પેહલવાનો દર્દ ભરેલા પોકાર અને શોર કરતા તેની પાસે આવ્યા.

તેઓ પણ તેની સાથે તેના સોગ અને દુઃખમાં બેઠા-તેઓના બન્ને ગાલો ફિક્કા અને હોઠો બહુ રંગના બનેલા હતા.

ત્યાર બાદ એક પાક વિચારનો વઝીર પાદશાહ આગળ ગયો-કે કદાચ હવે પાદશાહ તખ્ત ઉપર પોતાની જગ્યા લે.

તેણે તેની સાથે એક હકૂતા સૂધી સખત કોરોશ કીધી-અને જ્યાં સૂધી તે તખ્ત ઉપર નહીં બેઠો ત્યાં સૂધી તેણે કોરોશ ચાલુજ રાખી.

બેહરામ* ૨ જો.

પાદશાહીએ બહરામે બહરામ
નુઝદુ સાડુ બૂદ બર તખ્ત નેશ-
સ્તને બહરામ વ અન્દર્જુ કર્દન
બસરદારાન્ વ મોર્દનશ.

બેહરામના છોકરા બેહરામની પાદશાહી ઓગણીસ
વર્ષ હતી. બેહરામનું તખ્ત ઉપર બેસવું
અને સરદારોને નસીહત કરવી અને
તેનું મરણ પામવું.

શુ બેનશસ્ત બર તખ્ત બહરામ શાહ
બરસમે કર્દ તાજ બર સર નેહાહ
નુબાસ્ત આફ્રીન્ કર્દ બર કેર્દેઆર
ફાઈ જન્દ એ. ગર્દેશ ફરજાર
ફેઝા યન્દ એ દાનેશી રાસ્તી
બઝા યન્દ એ કબૂલીએ કાસ્તી
ખોદાવન્દે કયવાનો ગર્દાન્ સેપેહર
એ બન્દહ નખાહ જોઝ અજ દારો મેહર
વજાન્ પસ યુનીન્ ગોકૂત કય બેખદાન્
જહાનઘીદલો પાકૂદેલ મૂબદાન્
જજી શુમા નીજ દારીદ દાનેશ બુઝેરુ
મખાશીદ બર શહરુયારાન્ સુતોરુ
કસીરા કે યજદાન્ ફોજની દેહ
સખુન્ રાનીઓ રહૂનમૂની દેહ
બફરહન્ બાઝ કસી કરા બરદ
બુવદ દર સરે મરુદુમી પર્વરદ
સરે મરુદુમી બોરુદખારી બુવદ
શુ તીઝી કુનદ તન્ બખારી બુવદ
હરાનકસ કે ગશત ઇમન્ ઊ શાહ ગશત
ધરો રન્જ બા અયમની બાહ ગશત
તવાન્ગર બુદ આન્ ફેદલી રાહ દાશત
દેરમ ગેરુ કર્દન બદેલ બાહ દાશત
અગર નીસ્તત ચીજ લખ્તી બેવરુજ
કે બી ચીજ કસરા નદારન્દ અરુજ
મુરઉવત નેયાબી અગર ચીજ નીસ્ત
હમાન્ જાહુ નજદે કસત નીજ નીસ્ત
શુ બુરનુહ ખાશી તન્ આસાન્ શવી
વગર આજ વર્જી હેરાસાન્ શવી

જ્યારે બેહરામ પુરાહાલ તખ્ત ઉપર બેઠો-અને પાદશાહી રીત મુજબ
પોતાનાં સર ઉપર તાજ મુક્યું.

ત્યારે પહેલાં તેણે ખોદાવાલા ઉપર દુઆ પ્રાર્થી કે જે સાહેબ પ્રમા-
નાની ચાલને ગતિના આપનારો છે

જે સાહેબ દાનાઈ અને રાસ્તીનાં વધારનારો છે-જે શ્રવાલ અને
અપ્રમાણિકપણનાં ઘટારનારો છે.

જે શનિશ્વર સેવારા અને ફરતાં આરમાનનો સાહેબ છે-જે પોતાના
બદાઓથી ઇન્સાફ અને મેહબૂબ સિવાય બીજું કંઈ માગતો નથી.

ત્યાર બાદ તે બોલ્યો કે " ઓ દાનેશમ દો-દુન્યાના અનુભવીઓ
અને પાક દિલના મોખેદો !

તમે પણ મોટું હકાયાળ ધરાવો છો માટે પાદશાહો સાથ સરકશ
થતા ના

ખોદા જેને મોટાઈ આપે છે તેને નેક વખાપણું બક્ષે છે અને નેક
દેદાવત કરે છે

તે માણસ એકમ તરફ જશે કે જે પોતાનાં માયામાં અકલ રાખતો
હશે અને માણસાઈપણને ઉત્તેજન આપતો હશે

ઇન્સાનિયતનો સરદાર સદનશીલતા છે-પણ જ્યારે તે ટુંદી કરે છે
ત્યારે પોતાનું તન ખુવારીમાં નાખે છે

જે કોઈ રાખસ કે શાન્ત બન્યો તેજ પુરાહાલ થયો-અને તે શાન્ત
સાથ તેણે ગમ અને દુઃખને પણ દૂર પ્રાપ્તો

જે કોઈને કે રાખી દિલ રાખ્યું તેજ રાખસ તવંગર થયો-પૈસા બેગા
કર્યા એ દિલમાં ખાલી પવન બરી રાખ્યા બરોબર છે

અગરજે તારી પાસે કંઈજ ધન દફલત નહીં હોય તો થોડુંક મેળ
વવાની કોશિશ કરજે-કારણકે નિધન માણસને લોકો ધિક્કારે છે.

જે તારી પાસે દફલત દુન્યા નહીં હશે તો કોઈ મુરવત કરશે નહીં-
અને કોઈ તને માન એકામ આપશે નહીં

જ્યારે તું સંતોષી રહેશે ત્યારેજ તું સુખી થશે-પણ જો લોક
એખતયાર કરશે તો તું ધાસ્તીમાં રહેશે.

* બેહરામનો છોકરો એનું નામ પણ બેહરામજ હોવાથી તે બેહરામ ૨ જોને નામે ઓળખાવા લાગ્યો. આ પાદશાહ
પણ નબળોજ નીવડ્યો. કારણકે રોમનોએ આર્મીન્યાનો પ્રાંત ઇરાનીઓના હાથમાંથી લઈ લીધો. એના રાજઅમલ માટે બીજા
તવારીખનવેરોમાં મતફેર છે. ફિદૈસી પ્રમાણે એણે ૧૬ વર્ષ ઈ સ. ૧૭૫ થી ૧૮૩ સુધી રાજઅમલ ભોગવ્યો.

ન હૂશીદની કાન તન આરફ અરન્જ
રવાનશ બેપીચાની અચ આઝે ગન્જ
એ કારે જમાનહુ મેયાનહુ ચુઝીન
ચુ ખાહી કે ચાબી એ ખરફ આઝીન
ચુ ખુરનૂહ દારી જહાનરા બદાહ
તવન્-અરુ બેમાનીઓ અચ દાહ શાહ
હમહુ અચમની બાયદો રાસ્તી
નબાયદ બદાહ અન્દરુન કાસ્તી
ચુ શારી બેકાહહ બેકાહહ રવાન
બેરહ બદાહ અન્દરુ મેયાન નાતવાન
વગરુ આચ ગીરહ દેલતશ બચન્ગ
બેમાનહુ રવાનત બકામે નેહન્ગ
ચુ શુહ પાદશાહીશ અરુ સાહે બીસ્ત
યકી કમ અરુ ક્રેન્દગાની ગેરીસ્ત
શુહ આન તાજવરુ શાહુ બા ખાફુ બેકુત
એ ખુરરમ જહાન દખ્ખહુ બૂદશ નેહાફુત
ચુનીનસ્ત આધને અર્થ રવાન
તવાનસ્ત ઊ ગરુ તોઈ નાતવાન
જહાનરા ચુનીનસ્ત આધનો શાન
હમીશહુ બમા રાચ દારહ નેહાન

એવી મેહનત નહીં કરવી કે જેથી શરીરને દુઃખ યાય તારા આત્માને
દૃઢત દુન્યાના લોભ તરફ જવા ના દેતો.
ને તું દુન્યાના લોકોથી તારીફ મેળવવા ચાહતો હોય-તો આ દુન્યાના ૪૭૮
કારોબારમાંથી મધ્યમપણું એખતેયાર કરજે.

જ્યારે તું ઇન્સાફથી દેશને ખુશહાલ રાખશે-ત્યારે તે ઇન્સાફથી તું
પોતે તવંગર અને ખુશ રહેશે
ઇન્સાફમાં સખળી નચિન્તાઈ અને સન્ન્યાધ હોવી બેધયે-ઇન્સાફમાં
અપ્રમાણિકપણું નહીં બેધયે.

જ્યારે આપણી ખુશહાલી ધટે છે ત્યારે આપણી જીવનશક્તિ પણ
ધટે છે-અને તે બન્નેની વચ્ચે આપણી અક્લ નબળી પડી જાય છે
અગરને લોભ તારાં દિલને પોતાની ચુન્ગાલમાં પકડશે-તો તારા
આત્મા મગરમગ્નના મોઢાંમાં રહેશે.”

જ્યારે તેની પાદશાહીનાં આગળીસ વર્ષ પુરાં થયાં ત્યારે તેની ઉપર
તેની જિંદગી રડવા પડી.

તે તાજવર પાદશાહ બાકનો સાથી થયો-ખુશ ખુશહાલી બરેલી
દુન્યામાંથી નીકળીને દખ્ખાને પોતાની આરામની જગ્યા બનાવી.

ફરના આસ્માનની રસ્મ એવીજ રીતની છે-ને કે તું તે તદ્દન
અશક્ત છે પણ તે તો શક્તિમાન છે.

દુન્યાની રીતભાત અને દુષ્કર્મ પણ એજ મિસાલ છે-આપણથી તે
હંમેશો પોતાનો બેદ ધૂપોજ રાખે છે.

બેહરામ* ૩ ને.

પાદશાહીએ બહરામે બહરામેયાન
ચહાર માફ બૂદ અર તખ્ત નેશ-
સ્તને બહરામ વ મોદનશ
પસુ અરુ ચહાર માફ.

બેહરામિયાનના બેહરામની પાદશાહી ચાર મહિના
હતી. બેહરામનું તખ્ત ઉપર બેસવું
અને ચાર મહિના બાદ તેનું
મરણ પામવું.

ચુ બેન્શસ્ત બહરામે બહરામેયાન
બેબસ્ત અચ પયે દાદો બખ્શોશ મેયાન

બતાજશ અબરુજહ અરુ અફશાન્દહ
હમી નામ કેરુમાન શહશ ખાન્દહ
ચુનીન ગોકૂત કચ દાદગરુ ચકુ ખોદાય
બેરહ બાહ માન બહુરહો દાદો રાય

જ્યારે બેહરામિયાનની (એટલે બેહરામ નામના પાદશાહોની) અક
લાદનો બેહરામ (ત્રીને) તખ્ત ઉપર બેઠો-ત્યારે તેણે રૈયતને ઇન્સાફ અને
બક્ષેશ આપવા માટે કમર બાંધી.

તેનાં તાજ ઉપર પોખરાજનો વધાવો ક્યો-અને તેને “કેમીનશાહ” ૪૭૯
કરીને કહેવા લાગ્યા.

પછી પાદશાહ એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “દાદગર એકલા એક બોદા
તરફથી-આપણને ડહાપણુ, ઇન્સાફ અને દાનાઈનો હિસ્સો હોજો !

* આ પાદશાહ બેહરામ બીજનો છેાકરો. એનું નામ પણ બેહરામજ હોવાથી તે બેહરામ ત્રીજને નામે ઓળખાવા લાગ્યો.
આ પાદશાહને “કેમીનશાહ” કરીને પણ કહેતા હતા, કારણકે પોતાના બાપના વખતમાં એ કેમીનનો હાકેમ હતો. વળી
કેટલાકો એને “સગાનશાહ” કરીને પણ ઓળખતા હતા કારણકે તે “સીસ્તાન”ના પણ હાકેમ હતો. આ પાદશાહની જિંદગી
પણ ટુંકી નીવડી. એણે ફકત ચાર માસજ પાદશાહી બોળી. ઇ. સ. ૨૯૩ માં ગાદીએ આવી તેજ વર્ષમાં મરણ પામ્યો.

સરાએ સેપન્થ નમાનહ બકસ
તોશ નીકુઈ બાહ ફર્યાદરસ
બનીકી ગેશધમો પયમાન કુનીમ
બદાદો દેદેશ દેલ ગેરઉમાન કુનીમ
કે ખૂબીઓ બેશ્તી એ મા યાદગાર
બિમાનહ તો જોય તોખમે નીકી માર
થુ શુહ પાદશાહીશ બર આર માહુ
બર બાર બેચીસ્ત તખ્તો કેલાહુ
થુ બહુરામ દાનેસ્ત કામદશ મરુ
નેહંગી કુબ બેશ્કરહ પીલો ગરુ
જહાનશ બર્જન્દ બેરપોર્દો ગોકુત
કે બા મેહુતરીત આફીન બાહ બેકુત
બેપૂશો બેનૂશો બેનાએ બેબખશ
મકુન રૂચ બા તાલો બા તખ્ત રખશ
જમાનહુ બનીસાન હમી બુઝ્ઝરહ
નફસ મરુદુમે આચવર નુશમરહ
મયે લઅલ પીશ આવર અય રૂએ બેહુ
થુ શુહ સાલે બૂચન્દહુ બર શસ્તો સેહુ
થુ બર રશ્ત બહુરામશ રૂએ બખત
બનસી સેપોરહ આન જમાન તાલો તખ્ત
થુનીનસ્તો ઈનરા બીઅન્દાઝહુ દાન
ગજાફે ફેલક હરજમાન તાઝહુ દાન

આ ત્રણપાંચ દહાડાની દુન્યા કોઇ સાથ સદા રહેતી નથી-તારી
નેરીજ તારી મદદે આવશે
નેરી કરવાનોજ પકો ઠરાવ કર્યે-અને ઇન્સાફ અને સખાવત કરવા
માટેજ દિલને અર્પણ કર્યે.

કારણ બલાઇ કે પુરાઇ એજ આપણાંથી યાદગાર-રહી ભય છે તું
બલાઇનાં 'પ્રીજ વગર 'પ્રીજ કાંઇ પણ રાખતો ના."

જ્યારે તેની પાદશાહી ચાર મહિનાની થઈ-ત્યારે તખ્ત અને તાજ
તેની ઉપર ઝાર ઝાર રડવા લાગ્યાં.

જ્યારે બેહરામે બબ્બુ કે તેનું મોત આવી લાન્થું છે-જે મગરમચ્છ
કે હાથી અને વરનો શિકાર કરે છે તે આવી પુચ્છું છે,

ત્યારે દેશનો વલિવટ પોતાના બેટાને સોંપીને બોલ્યો કે "તારી
પાદશાહી સાથ વખાણ બેડાયલી હોજી!

દુન્યામાં ખાહ પીને મોજ કરજે અને ગરીબોને મદદ કરજે-બેદાદી
કરીને તારા રાજઅમલમાં તારો દહાડો બરખશે ના કરતો.

વખત એવીજ રીતે પસાર થઈ ભય છે-લોભી માહુસ પોતાના
શ્વાસને ગણતો નથી "

(ફિરોસી કહે છે કે) "આ બલા જમાના! આ કવિને ત્રેસઠ વર્ષ
થયાં છે મારે હતે તું તેની આગળ લાલ શરાબ હાઝેર કર"

જ્યારે બેહરામના રોશન બખતનો નિયસ અસ્ત થયો-ત્યારે તેણે
તુરત નસીન તાલો તખ્ત હવાલે કર્યું

આરમાનની અંજ રીત છે અને સદા તેમજ રહેવાની-અને એ
આરમાનની બેકુદી ચાલ દરેક જમાનામાં ચાલુ રહેશે.

નરસી*

પાદશાહીએ નસી પેસરે બહુરામ
નોહ સાલ બૂદ બર તખ્ત નેશ-
સ્તને નસી વ પન્દ ગોપ્તન બ-
પેસર વ સેપરી શુદને રૂઝગારશ.

બેહરામના છોકરા નસીની પાદશાહી નવ વર્ષ હતી.
નસીનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને પોતાના
છોકરાને નસીહત કરવી અને તેના
જમાનાનું પુરું થવું.

થુ નસી નેશસ્ત અચ બરે તખ્તે આજ
બસર બર નેહાહ આન દેલઅફૂચ તાજ
હમરૂ મેહુતરાન બા નેસાર આમદન્દ
એ દર્દ પેદર સૂગવાર આમદન્દ

જ્યારે નસી હાથીદાતાનું તખ્ત ઉપર બેઠો-અને દિલને રોશન કરનાર
તાજ પોતાનાં સર ઉપર મેલ્યું,

ત્યારે સધળા સરદારો પાદશાહના બાપનાં મરણનાં દુઃખથી સોગ
બરલા હાથમાં નેસાર લઇ હાઝેર થયા.

* ફિરોસી પ્રમાણે એ બેહરામ ૩ બ્લનો છોકરો. કેટલાકો એને બેહરામ ૩ બ્લનો બાઇ ગણે છે, જ્યારે આ પાદશાહના
કોરાવેલા લેખ મુજબ એ અર્ધશીરના છોકરા શાપૂરનો છોકરો હતો. આ પાદશાહ બહોળા બહાદુર હતો અને આગળના નવ પાદ-
શાહોએ બોલેલા કેટલાક પ્રાંત પાછા હાથ કર્યા હતા. એનો રાજ અમલ પણ ટુકો નવ વર્ષનો હતો ઈ સ ૨૬૩ થી ૩૦૧
સધી પાદશાહી કરી મરણ પામ્યો.

બરીશાન સેપહદાર કરૂં આફ્રીન
કે અચ મેહુરખાનાને બા દાદો દીન
બેદાનીફ કચ કેરેંગારે બેહાન
ચુનીન રફત કાર આશકારે નેહાન
કે મારા કે ગીતી ખેરફ દાદો શરૂમ
જવાનમદીઓ રાયો આવાએ નરૂમ
હમ અચ અચમની શાહમાની ખુવફ
ગર અચ અખતરત બીઝેયાની ખુવફ
ખેરફમનફ મરૂફ અર તોરા ફરેત ગફત
ચુનાન દાન કે બા તૂ અચફૂરેત ગફત
તો કેદારિ ખૂખ અચ તવાના શેનાસ
ખેરફ નીચ નચદીકે દાના શેનાસ
દેહીરી એ હુશયાર ખૂદન ખુવફ
દેલાવર સજાએ સેતૂદન ખુવફ
હરાન કસ કે ખુચીઝફ અચ કારૂ કરૂં
અચૂ ફરૂ શુદ નામો નંગે નખરૂફ
હમાન કાહેલી મરૂદુમ અચ બફ દેલીસ્ત
હમ આવાચ બા બફ દેલી કાહેલીસ્ત
હમી ઝીસ્ત નોહૂ સાલ બા રાયો પન્ફ
જહાનરા સખુન ગોકૂતનશ સૂફમન્ફ
ચુ રૂચશ ફરાચ આમદો અખત શૂમ
શુદ આન તર્ગે ફલાફ બરૂ સાને મૂમ
દવાન શુદ બખાલીને શાહૂ ઊર્મોચફ
બરખશાનીયે લાલહૂ અન્દરૂ કુરોચફ
કે ફર્જન્દે આન નામવરૂ શાહૂ ખૂદ
ફોરૂઆન ચુ દરૂ તીરહૂ શખ માહૂ ખૂદ
બફ ગોકૂત કચ નાચ દીદહૂ જવાન
મખરૂ દસ્ત સુએ બદી તા તવાન
તોઈ બને નર્સીઓ બહુરામ અખત
સજાવારે તાજીઓ ઝીબાએ તખત
બદીન ખુર્જો બાઝાઓ ઈન ફરૂશે યાલ
બહરૂ દાનેશ અચ હરૂ કસી બીહમાલ
મખાદા કે તાજ અચ તો ગેયાન શવફ
દેલે અન્બુમન બરૂ તો બેયાન શવફ
જહાનરા બઆધને શાહાન બેદાર
ચુ આચુખતી અચ પાકૂ પર્વટેંગારૂ
બફર્તમ ફૂએ તો હમ યુઝરફ
સેપહરે રવાનત અપચ બેરેપરફ
ચુનાન કુન કે પુસેહત પાસેખ કુની
બપાસેખબરી રૂચ ફરૂશેખ કુની
બેગોકૂત ધનો ચાદરૂ બસરૂ દરૂ કશીફ
ચકી બારે સરૂફ અચ બેગરૂ બરૂ કશીફ
હમાન રૂચ ગોકૂતી કે નર્સી નખૂદ
હમાન તખતો દીહીમે કર્સી નખૂદ
તોરા બહુરફ બેચ રન્જો તીમારૂ નીસ્ત
ચુનીનરેતો ઈન રાચ દીદારૂ નીસ્ત

પાદશાહે તેઓ ઉપર દુઆ કીધી-કે “ઓ મારા ઇન્સાફી અને દીનદાર મેહરખાનો !

તમે બણે કે બેહાનના પયદા કરનારથી ઝાહેરમાં અને બાતેનમાં આયુજ કામ ચાલતું આવેલું છે.

કે દુન્યામાં આપણને અકલ અને શર્મની લાગણી મળેલી છે-ઉદાર-પણું, વિચારશક્તિ અને નર્મસ બરેલું બેલવું મળ્યું છે.

બે સેતારાની ગદેશથી આકૃત નહીં આવે-તો દેશની સુલેહ શાન્તિથી સુખ મળશે

બે અકલમંદ માણસ તારો દોસ્ત થયો-તો પછી એમજ સમજ કે તે એક ચામડીમાં બે શરીર સમાય તેમ તારી સાથે મળી રહેશે.

મહાન નરોથીજ સારાં કામોની આશા રાખજે-દાનાઈ પણ ડાહ્યા ૪૮૧ માણસ પાસેજ સમજજે.

હુશ્યાર રહેવાથીજ બહાદુરી થાય છે-બહાદુર માણસજ તારીફને લાયક હોય છે.

બે કોઈ શખ્સ કે કામ છોડી નાસી બંધ છે તે શખ્સથી નામના, કીર્તિ અને બહાદુરી દૂર થયેલી બંધજે.

માણસ પાપી મનથી આજસુ બને છે-આજસ અને પાપી વિચાર એકબેક સાથે મળતા રહે છે”

નેક વિચાર આપતો અને નસીહત કરતો તે નવ વર્ષ જીવ્યો-તેની શીખામણ દેશને ધણી ઉપયોગી થઈ પડી હતી.

પછી જ્યારે તેનો દહાડો નજદીક આવી લાગ્યો અને નસીબ શૂન બન્યું-તેમજ તેની ફેલાદી કોલાહ મોમ જેવી નર્મ બની ગઈ,

ત્યારે બાગમાં ઉગેલા લાલાના પ્રકાશ સાથેના હોરમઝદ દોડતો શાહનાં માથા આગળ આવ્યો.

કે જે નામવર પાદશાહનો તે બેટો હતો-અને જે અંધારી રાતના માહતાબ જેવો ઝળકતો હતો

તેને પાદશાહે કહ્યું કે “ઓ લાડમાં ઉધરેલા જવાન બેટા!-બને ત્યાં સધી તું તારા હાથ ખરાઈમાં ના લગાવતો.

તું નર્સીનો જીવપ્રાણ છે અને બેહરામતું તું ભાગ્ય છે-તુંજ તાજને લાયકનો છે અને તખતનો સણગાર છે.

તારાં આવાં કંદ, આવી બિઆઈ, આવો ફબબો અને આવી ગર્દન ૪૮૨ સાથ-દરેક દાનાઈમાં બીબઓ કરતાં ચંદિયાતો છે,

તો એવું ના બનતું કે આ તાજ તારી ઉપર વિલાપ કરતું થાય-અને રેપતનાં દિલ તારી ઉપર બળવા લાગે.

જ્યારે પાક પર્વટેંગાર તરફથી તને નેક હેદાયત મળેલી છે-ત્યારે દેશને આગળ પાદશાહોની રીત પ્રમાણે આબાદ રાખજે.

શેવટે તારો દહાડો પણ પસાર થઈ જશે-અને આ ફરતું આરમાન તને કચડી નાખશે.

મોટે તું એવાં કામ કરજે કે ખોદાતાલા તને પૂછે તેનો જવાબ દઈ શકે-અને તે જવાબ આપીને તું પોતાનો દહાડો મુખારક બુનાવી શકે.”

તે પાદશાહ એટલું બોલ્યો અને પોતાનાં સર ઉપર મોતની ચાદર ઓઢી-તેણે કલેબથી એક સઈ હાથ મારી.

તેજ દહાડે તું કહે મોથા પાદશાહ નર્સી હતોજ નહીં-તેમજ તેજ તખત, તાજ અને બેક હતીજ નહીં.

તારે ફાલે પણ રંજ અને દુઃખ સિવાય બીજું કંઈ આવનાર નથી-બસ એમજ છે અને એ બેદ કાઇને જણાતો નથી.

હોરમઝદ*

પાદશાહીએ ઊર્મોઝ્દ પેસરે નર્સી
નેાહ સાલ્ બુદ્ અર તખ્ત નેશ-
સ્તને ઊર્મોઝ્દ વ સેપરી
શુદને રૂઝગારશ.

નર્સીના છોકરા હોરમઝદની પાદશાહી નવ
વર્ષ હતી. હોરમઝદનું તખ્ત ઉપર
બેસવું અને તેના ઝમાનાનું
આબેર થવું.

:૦:

૪૮૩ થુ બરુ ગાહુ રકૂત ઊર્મોઝ્દે પુઝોરુગ
એ નખ્તીરુ ફતાહુ શુદ અને ગોરુગ
જહાનરા હમી દાશ્ત બા ઈમની
નેહાન્ ગસ્ત કેદારે અહુર.મની
નુખોસ્ત આફીન્ કરુદ બરુ કેદેગાર
તાવાનાઓ દાનાઓ પર્વેદગાર
શબો ફોગો ગદાન્ સેપેહુર આફીદ
થુ બહુરામો કયવાનો મેહુર આફીદ
અઝુયસ્ત ફીરૂઝીઓ ફરુરહી
દેલે દાદો દીહીમે શાહનુશહી
હમીશહુ દેલે મા પુર અઝ દાદ બાહ
દેલે ઝીરુદસ્તાને મા શાહ બાહ
સેતાયેશ નેયાબદ દેલે સેફલહુ મરુદ
બરે સેફલગાન્ તા તવાની મગરુદ
મઝન્ નીઝ બા મદે બહુબાહુ રાય
અગર પન્દ ગીરી બનીકી ગેરાય
બેબખોશ હરાન્ કરુ કે જૂયદ સેપાસ
નખાનદશ બખોશદહુ યઝદાન્ શેનાસ
સેતાનદહુ ફે નાસેપાસસ્ત નીઝ
સઝદ ગરુ નદારુદ કરુ ઊરા બચીઝ
હેરાસાન્ પુવદ મરુદમે સખત કાર
કે ઊરા નખાશહ કરુ ફરુદદાર
વગર સુસ્તી આરુદ બકાર અન્દરુન્
નખાનદ વરા રાએઝન્ રહુનમુન્
૪૮૪ ગરુ અઝ કાહેલાન્ યાર આહી બકાર
નખાશી જહાનજૂએ મરુદમ શુમાર
નેગર ખીશતનરા નદારી પુઝોરુગ
વગર ગાહુ ચાબી નગદી સુતોરુગ

જ્યારે પુઝોર્ગી બરેયો હોરમઝદ તખ્ત ઉપર બેઠો-ત્યારે વરુની
ચુંગાલ તેના શોકર ઉપરથી ટુંકી થઇ.

તે પોતાના દેશને આરામમાં રાખવા લાગ્યો-અને એહરેમનની
ખરલતનાં કામો બંદ થયાં.

તે પાદશાહે પ્રથમ ખોદાતાલા ઉપર દુઆ કાઢી કે “જે સાહેબ
સર્વ શક્તિમાન, સધળું બ્રહ્માનારો અને અને સર્વનો પાળનારો છે.

જે સાહેબે રાત, દિવસ અને ફરતો આરામાન, બનાવ્યો છે-તેમજ
મંગળ અને શનિશ્ચર જેવા સેતારા અને આકાશને પયદા કર્યા છે.

તેની તરફથીજ ફતેહમંદી અને દબદબો આવે છે-તેમજ ઈન્સાફી
દિલ અને રોહ-શાહી તાજ પહુ તે સાહેબથીજ મળે છે.

હમેશે માઈ દિલ ઈન્સાફીજ બરેલું હોન્ને!-અને મારી રેયતનાં
દિલ ખુશહાલ રહેજે!

કમીના માણસનાં દિલ વખાણુ મેળવતાં નથી-માટે બને ત્યાં સૂધી
તું કમીનાઓની નઝદીક ના જતો.

તું બદખાહ શખ્સ સાથ મસ્લહત પહુ ના કરતો-જે તું નસીહત
પકડે તો નેક્રીનીજ આહેશ કર.

જે કોઈ શખ્સ કે કોઈ ઉપર ઉપકાર કરવા બખોશ કરે છે-તેને
યઝદાનની પિછાન કરનારા લોકો સખી તરીકે ગણતા નથી.

તેમજ જે બક્ષેશ લેનારો કે તેનો આભાર નથી માનતો-તેને પહુ
જે લોકો તુઝછ ગણે તો તે વાજબી છે.

સખત વેઠ કરનારાઓ બીકણુ હોય છે-અને તેટલા માટે કોઈ તેઓની
સોહબત ધરતું નથી.

પહુ જે કામમાં કોઈ માણસ આળસ કરે-તો નેક રસ્તે ચાલનારો
માણસ તેને અકલમંદ નહીં ગણે.

જે તારાં કામમાં આળસુ માણસોની મદદ લેશે-તો તું દેશ છત-
નારો નહીં થશે તેમજ વળી તારાં લશ્કરની ખરી ગણતરી કરી શકશે નહીં.

સંભાળજે તું પોતાને મોટો માણસ સમજતો ના-અને દર તક
મળવે કઝિયો કંકાસ કરતો ના.

* નર્સીના છોકરા. આ પાદશાહ ધણે ઈન્સાફી અને દયાળુ હતો. એણે કેટલાંક નવાં શહેરો વસાવ્યાં હતાં. એનો રાજઅલમ
પહુ ટુંકોજ નીવડયો કારણકે એણે ફકત નવ વર્ષ ગાદી ભોગવી. ઈ. સ. ૩૦૧ થી ૩૦૬ સૂધી પાદશાહી ચલાવી મરણુ પામ્યો.

થુ બહુ શવહ મરૂદ દર્વીશો ખાર
હમી બીનહ ઈન્ અઝ બહે રૂઝગાર
હમહુ સાલહુ પયકારે નાલાન એ બખત
ન રાયો ન દાનેશ ન ઝીખાએ તખત

વમર ખાઝ ગીરન્દ અઝ ખાસ્તહુ
શવહ બનો મહએ હેલશ કાસ્તહુ
બબીચીઝીઓ બહુબુઈ નાહ હીય
નદારહ ખેરહ ગર્દન્ અકાઝહ હીય
ન ઝીઓ ન દાનેશ ન રાયો હોનર
ન હીનો ન ખુશ્નહીઓ દાહમર
શુમારા શબો રૂઝ કર્ખન્દહ બાહ
બદઅન્દીશરા મહએ બાન્ કન્દહ બાહ
બર મેહુતરાન્ આઝીન્ ખાન્દહ
વરા પાદશાહે ઝમીન્ ખાન્દહ
થુ નોહુ સાલ બુઝશત બર સર સેપેહુર
ગુલે બરૂદ ગરત આન્ થુ ગુલનાર મેહુર
ધમી શુદ એ મરૂઝ આન્ સરે તાજવર
મેમોરો બબાલીન્ નબુદશ પેસર
શુદ આન્ નામવર મહે શીરીન્ સોખન્
બનબી મેશુદ ઝીન્ સારાએ કોહન્
થુનીન્ બૂદ તા બૂદ અર્ખે રવાન્
તવાના બહર કારો હા નાતવાન્
ચેહલ રૂઝ સૂગશ હમી દાશતન્દ
સરે ગાહે ઊ ખાર બુઝાશતન્દ
બચન્દીન્ ઝમાન્ તખત બીકાર બૂદ
સરે મેહુતરાન્ પુર એ તીમાર બૂદ
નેગહુ કરૂદ મૂબેહ શમેસ્તાને શાહુ
યકી લાલહુ રોખ બૂદ તાઆન્ થુ માહુ
સરે મેહુદુ ચૂન્ ખન્જરે કાબુલી
હુ બુલ્કશ થુ પીયાન્ ખતે બાબુલી
મોસક્સલ યક અન્દર ફેગર બાકૂતહુ
મેરેહુ બર ઝંદહુ સરૂશ બર તાકૂતહુ
પરીચેહરફુરા બન્ચહુ બૂદ દર નેહાન્
અઝાન્ ખૂબરોખ શાહમાન્ શુદ જેહાન્
બેયાવરૂદ મૂબેહ વરા શાહમાન્
નેશાન્દશ બર અકાએ તખતે કયાન્
બસર બરૂશ તાજ બર આવીખતન્દ
બરાન્ તાજે બરૂરીન્ દેરમ રીખતન્દ

ન્યારે માણસનો મિલજ પાછુ બને તે ખરાબ અને બતંગ હાલતમાં
આવી પડે-ત્યારે તે ખરાબ વખતથી તેમ થયેલો પોતાને ગણે છે.

જિંદગીભર તે નસીબનીજ ક્યારે કરતો રહેશે અને તેનીજ સાથ
લડ્યા કરશે-નહીં તેમાં વિચારશક્તિ, કે નહીં તેમાં હડાપણ, કે નહીં તે
રાજ દરબારનાં કામને લાયકનો હોય.

બે તેને મદદ આપવાનું લોકો બંધ કરે તો તેની જીવનશક્તિ અને
મનશક્તિ ધરી જશે.

નિર્ધનતા અને ચીદ-રીશની વડાઈ કરવા લાગશે-હડાપણ નહીં છતાં
પતરાજ ક્યારે કરશે

નહીં તેની પાસે દલસત, નહીં દાનાઈ, નહીં વિચારશક્તિ, નહીં કોઈ
હોનર-નહીં તેમાં હીન ધર્મનો વિચાર અને નહીં તે ખોદાવાલાથી રાઝી.

તમોને તમારો ઝમાનો અનુકૂળ થશે!-અને તમારા હિરમનો નાશ
થશે!

સધળા સરદારોએ તેની ઉપર દુઆ કીધી-અને તેને જેહાનનો પાદ-
શાહ કહ્યો.

ન્યારે આરમાન તેનાં સર ઉપર નવ વર્ષ ક્યારે-ત્યારે તેને દાડમનાં
ફૂલની કળી જેવો ચેહરો પીળો ગોલાબ જેવો થઈ ગયો.

તે તાજવર પાદશાહનું સર મોતથી ગમગીન બન્યું-તે મરણ પામ્યો ઈંદ
અને તેનાં માથાં આગળ કોઈ તેનો ઘેટો ન હતો.

તે શીરીન સખુન બોલનાર નામવર પાદશાહ ગુઝરી ગયો-આ પુરાણી
દુન્યામાંથી તે નવીજ દુન્યામાં ગયો.

આ ફરતો આરમાન છે ત્યાં સુધી એમજ રહેશે-તે બધાં કામ કર-
વાની શિક્ત ધરાવે છે અને આપણુ લાચાર બિથે.

લોકોએ ચાળીસ દહાડા તેનો સોગ રાખ્યો-તેટલો વખત તેનાં તખતને
ખાલી પડી રહેવા દીધું.

કેટલોક વખત સુધી તે તખત ખાલીજ રહ્યું-જેથી તે સરદારોનાં
સર ગમ ભરેલાં રહ્યાં.

હવે વડા વઝીરે પાદશાહનાં ઝનાનખાનાની તપાસ લીધી-તો ત્યાં
એક લાલાનાં ફૂલને ચેહરાની માહતાબની મિસાલ ગળકતી એક અઠેરત હતી.

તેનાં પાપણની નોક કાબુલી ખન્જર જેવી હતી-અને તેનાં બન્ને
બુલ્કાં મરોડદાર બાબુલી (બેબીલોનિયન) હરફ જેવાં હતાં.

તેણીના બાલ ગુથેલા અને ચોટલા વાળેલા હતા-તે ચોટલાઓને
ગાંઠ વાળી માથા ઉપર શોભતા કરેલા હતા.

તે પરીચેહરની અઠરત ગલ્લેવંતી હતી-એ ઉપરથી સધળા લોકો તે
નાઝનીતથી ખુશહાલ બન્યાં.

પેલો વઝીર તેણીને ખુશહાલ લઈ આવ્યો-અને તેણીને પાદશાહોનાં
બુલ્દ તખત ઉપર બેસાડી,

તેણીનાં માથાં ઉપર તાજ લટકાવ્યું-અને તે સોનેરી તાજ ઉપર ૪૮૬
હિરમનો વધાવો કયો.

શાપૂર*

પાદશાહીએ શાપૂરે ઊર્મોઝ્દ
મુલકકબૂ બઝૂલ્અકતાફ હફતાફ
સાલૂ ખૂદ ઝાદને ઊ ચેહલ રૂઝ
પસ અઝ મર્ગે પેદર વ
તાજૂવર શુદનશ.

હોરમઝદના શાપૂરની (જેને “ઝૂલઅકતાફ”નાં
નામથી ઓળખતા હતા તેની) પાદશાહી સિત્તેર
વર્ષની હતી. તેના બાપનાં મરણ પછી
ચાળીસ દહાડે થયેલા તેનો જન્મ
અને તેનું પાદશાહ થવું.

ચેહલ રૂઝ યુઝશ્ત અઝીન ખૂબચેહર
યકી કૂદકુ આમદ શુ તાબન્દુ મેહર
વરા મુબેદશ નામ શાપૂર કરૂદ
બદાન શાહમાની યકી સૂર કરૂદ
તો ગોકૂતી હમલુ કરૂદએ ઈઝદીસ્ત
બર સાયહો રાયતે બેખદીસ્ત
ચેહલ રૂઝ શુદ રૂદો મય ખાસ્તન્દ
યકી તખ્તે શાહી બેયારસ્તન્દ
બેરકૂતન્દ ગોદાને ઝરૂરીન કમર
બેયાવીખતન્દ અસ બરશ તાજે ઝર
શુ આન ખુરૂરા સીર દાદન્દ શીર
નવશતન્દશ અન્દર મેયાને હરીર
ચેહલ રૂઝરા ઝીરે આન તાજે ઝર
નેહાદન્દ બર તખ્તે કરૂદેખ પેદર
બશાહી બર આઝીન ખાન્દન્દ
હમલુ મેહુતારન ગઉહર અકૂશાન્દન્દ
યકી મુબેદી ખૂદ શહરૂય નામ
બેરહમન્દ શાયેસ્તહો શાહકામ
૪૮૭ બેયામદ બકુર્સીએ ઝરૂરીન નેશસ્ત
મેયાન પીરો ઊ બન્દગીરા બેખસ્ત
જહાનરા હમી દાશ્ત આ દાદો રાય
સેપહરા બહર નીકુઈ રહુતમાય

ચાળીસ દહાડા ગુરખા બાદ આ ખૂબસૂરન અકરતથી ગળકતા ખોર-
શીદની માફનો એક બેટો પયદા થયો.

વઝીરે તેનું નામ “શાપૂર” પાડ્યું અને તે ખુશહાલીમાં એક ખુશીની
મજલેસ કીધી.

તે બાળક તું કહો ગોયા સઘળું ખોદાઈ ખોરહજ હતું અને તેની
ઉપર બાળે દાનાઈનો ઝુડો અને સાયો હતો.

તે બાળક ચાળીસ દહાડાનું થયું ત્યાં સુધી લોકોએ ખાણીપીણી
અને નાચરંગ કીધો-પણ એક પાદશાહી તખ્ત સજ્જારવામાં આવ્યું.

પેહલવાનો સોનેરી કમરબંદ બાંધીને આવ્યા અને તે બાળકનાં માથાં
ઉપર સોનેરી તાજ લટકાવ્યું.

તે બાળકને પેટ ભરીને દૂધ પાઈ-રેશમી કપડાંમાં લપેટીયું.

અને તે ચાળીસ દિવસનાં બચ્ચાને પેલાં સોનેરી તાજની નીચે તેના
મુખારક બાપનાં તખ્ત ઉપર મૂક્યું.

અને એક પાદશાહ તરીકે તેની ઉપર દુઆ કીધી-સઘળા સરદારોએ
તેની ઉપર ગોહરો વધાવ્યાં.

એક “શહરૂય” નામનો દાનેશમંદ, લાયકીવાળો અને મુશદે પહેાં-
ચેલો મોબેદ હતો.

તે આવ્યો અને સોનેરી ખુરશી ઉપર બેટો-તેણે પેલા બાળક પાદ
શાહની નોકરી બળવવા માટે પોતાની કમર બાંધી.

તે દેશને ઇન્સાફ અને ઉઠાપણ સાથ રાખવા લાગ્યો અને લોકોને
સારો માર્ગ દેખાડવા લાગ્યો.

* હોરમઝદનો હોકરો. આ પાદશાહને તદ્દન બાળવયમાં ગાદીનેશીન કરવામાં આવ્યો હતો. એના જન્મ પછી ૪૦ દિવસે
એને તખ્ત ઉપર બેસાડવામાં આવ્યો હતો. આ પાદશાહ ધણે ઝોરાવર અને દાનેશમંદ હતો. એની આગમચના નબળા
પાદશાહોના વખતમાં જે જે મુલકો ઈરાને ખોહી દીધા હતા, તે સઘળા એણે પાછા મેળવ્યા હતા. અરમો સાથની લડાઈ પછી
આ પાદશાહ “ઝૂલઅકતાફ”ને નામે ઓળખાવા લાગ્યો. એની મુખ્ય લડાઈ રોમનો સાથ હતી. રોમનો સાથ લડી તેના કચસર
(બુલ્ધન)ને કચ પકડ્યો હતો. ફિદૌસી પેલા માની નામના ચીતારાનું વર્ણન પહેલા શાપૂરનાં વર્ણનમાં નહીં પણ આ શાપૂરનાં
વર્ણનમાં લખી બધ છે, પણ બીજ તવારીખનવેસો પહેલા શાપૂરનાજ વખતમાં મૂકે છે. આ પાદશાહ ધણે બહાદુર હોવાથી
એની સઘળી જિંદગી લડાઈમાંજ પસાર થઈ હતી. આ પાદશાહ લાખ્ખી ઉમર સુધી ચાને સઘળા સાસાનિયાન પાદશાહોમાં
લાખો વખત સુધી રાજગાદી બોગવી હતી. ઈ. સ. ૩૦૬ માં તખ્તનેશીન થઈ ઈ. સ. ૩૭૬ માં ભારી બહોળલાલી બોગવી
આ નામીયો પાદશાહ ગુઝર પાગ્યો હતો.

બેયાગન્દ ગન્ને સેપાહે વરા
બેયારાસ્ત અયવાનો ગાહે વરા
ચુનીન તા બરુ આમહ બરીન પન્જ સાહ
બરુ આક્રાખત આન ફૂંકે ખુરુદ યાહ
નેશસ્તહ શબી શાહુ દર તયસફુન
ખેરફમન્દ મુબેદ બપીશ અન્દરુન
બદાનગહુ કે ખુરુશીહ બરુ ગશત હરુદ
પરીહ આમહ આન આદરે લાજવરુદ
ખોરુશ આમહ અચ રાહે અર્વન્દ રૂદ
અમુબેદ ચુનીન ગોફત હસ્ત ઈન્ વોરુદ
ચુનીન ગોફત મુબેદ બદાન શાહે ખોરુદ
કે અય ખુસ્તવે નામખરુદાર ગોરુદ
કુનૂન મદે ખાઝરીઓ ચારહુલૂય
એ કહબહુ સુએ ખાતહુ દારન્દ રૂય
ચુ બરુ દજલહુ બરુ ચક્ર દેગરુ ખુરુજરન્દ
ચુનાન તન્ગ પુલરા બપય બેરુપરન્દ
બેતરુદ ચુનીન હરુ કરુ અચ હખે ફૂસ
હમી બરુ ખોરુશન્દ હમચુન ખોરુસ
ચુનીન ગોફત શાપૂર બા મુબદાન
કે અય રાહુબરુ નામવરુ બેખદાન
બોચ ઈન્ પૂલે દીગરુ બેબાયહુ ઝદન
શુદનરા યકી દીગરી આમદન
બદાન તા ચુનીન ઝીરુદસ્તાને મા
ગરુ અચ લશકરી વચ પરસ્તાને મા
બરુફતન નખાશન્દ અઝીન્સાન બરન્જ
દેરમ દાહ બાયહુ ફેરાવાન એ ગન્જ
હમહુ મુબેદાન શાહ ગશતન્દ સખત
કે સખજ આમહ આન નારસીદહુ દેરખત
યકી પુલ બેફરુમુદ મુબેદ દેગરુ
બફર્માને આન ફૂંકે તાજવરુ
વઝાન શાહમાન શુદ દેલે મારેશ
બેયાવરુદ ફરુહ બ્જલૂયાન બરેશ
બચ્દી બફરુહબ્જ બતઈ રસીહ
કચ આમુચગારાન સરુ અન્દરુ કરીહ
ચુ બરુ હફત શુદ રસ્મે મયદાન નેહાહ
હમઆવદો હમ રસ્મે ચઉગાન નેહાહ
બહશુમ શુદ આધને તખ્તો કોલાહુ
તો ગોફતી કચ ઊ દાશત બહરામ શાહુ
તને ખીશરા અચ દરે ફખરુ કરુદ
નેશસ્તનગહે ખીશ એસ્તખરુ કરુદ
બરુ આધને ફરુશખ નેયાબાને ખીશ
ચુઝીદહુ સરકાઝો પાકાને ખીશ

તેણે ખઝાનો અને લશ્કર બરપુર કીધું-તેમજ મેહલ અને તખ્ત
સણગાયું.

એમ કરતાં પાંચ વર્ષ નીકળી ગયાં-તે નાનું બાળક ઉદરભાવમાં આવ્યું.

એક સમીસાંજે પાદશાહ પોતાનાં પાયતખ્ત શેહર તયસફુનમાં બેઠેલો
હતો-જેની આગળ પેલો દાનેશમન્દ મોબેદ પણ હતો.

જે વખતે કે ખુરુશીહ અસ્ત પામ્યો-અને પેલી કાળી ચાદર (રાત)
દેખાવા લાગી,

તે વખતે અર્વન્દ (‘Tigrañs’) નદી તરફથી પૌકારો સંભળાયા-ત્યારે
શાહે વઝીરને પૂછ્યું કે “શું લોકો કુઆ કરે છે તેનો આ આવાજ છે?”
પેલા વઝીરે બાળક શાહને એવો જવાબ દીધો-કે “ઓ નામચીન
બહાદુર પાદશાહ!

હમણા ધંધાદારીઓ અને કામદાર લોકો-પોતપોતાની કુકાન ઉપરથી
ધર તરફ પાછા ફરે છે.

ન્યારે દન્તલહ નદી બાળંગી જવા માટે આ સાંકડા પુલ ઉપર
ચાલે છે,

સૂર્ય અસ્ત પામવાના નગારાનાં આવાજથી તેઓ બીહો છે-અને ૪૮૮
મરધાઓ વારો છે તેમ તેઓ મોટે સાદે પોકારે છે.”

શાપૂરે મોબેદોને કહ્યું કે “ઓ રાહ દેખાડનારા મામવર દાનેશમન્દ
શાપૂરો!

ત્યારે તો આ પુલ સિવાય એક બીજો પણ બનાવવો જોઈયે-એક
જવાનો અને બીજો આવવાનો.

કે જોઈ કરીને આપણી રેંચતને કે શું લશ્કરી લોકોને તેમજ આપણા
નોકર ચાકરોને,

જવા આવવાની આટલી બધી અડચણ પડે નહીં-આ કામ માટે
આપણા ખઝાનામાંથી પુષ્કળ ખર્ચ કરવો જોઈયે.”

આ સાંભળી સઘળા મોબેદો ધણાજ ખુશહાલ થયા-અને બોલ્યા
કે “આ ઉછડતા છાડવાને લીલાં પાતરાં ઉગવા લાગ્યાં.”

પછી તે બાળક પાદશાહતા ફર્માન મૂજબ પેલા વઝીરે એક બીજો
પુલ બનાવવાનો હોકમ આપ્યો.

એ જોઈ તેની માતાનું દિલ ખુશહાલ થયું-અને તેણીએ પાદશાહની
કેળવણી માટે કાબેલ ઉસ્તાદો નિમ્યા.

તે પાદશાહ હતાવજથી કેળવણી લઈ એવે દરજ્જે પહોંચ્યો-કે પોતાના
શિક્ષકથી પણ આગળ વધી ગયો.

ન્યારે તે સાત વર્ષનો થયો ત્યારે લડાઈને હોનર અને ચક્રગાન
ખાઝીની રમત શીખવા માટે મયદાને પડ્યો.

ન્યારે તે આઠ વર્ષનો થયો ત્યારે તે એવો હોશયાર થયો કે ગોઆ ૪૮૯
(તેનો વડો) બેહરામશાહ રાજપાત કેમ ચલાવતું તે તેનાથી શીખ્યો હતો.

તેણે પોતાનાં શરીરને મોટાઈને લાયકનું બનાવ્યું-અને અસ્તખ
શેહરને પોતાનું પાયતખ્ત બનાવ્યું.

પોતાના પાક, બિંચા દરનબના અને સુખારક નેચાગીનીની રીત માફક
(તે શેહરમાંજ રહ્યો).

§ કદીમ ઝમાનાથી એની રસ્મ ચાલતી આવેલી છે, કે પાદશાહી અમલની નિશાની તરીકે સૂર્ય ઉગે અને સૂર્ય અસ્ત પામે,
ત્યારે પાદશાહી મેહલના દરવાજા ઉપર નગારાં ઠોકવામાં આવે છે. એ રસ્મ યુરોપ દેશમાં પણ ચાલુ છે. આપણા બ્રિટીશ
અમલમાં પણ સવાર સાંજ બુગલ વગાડવામાં આવે છે.

બોદને તાયરે અરબુ દુખ્તરે
નર્સીરા વ બઝની ગેરેશ્તનુ ઊરા
વ રશ્તને શાપૂર અરઝમે ઊ
બયમનુ વ આશેકુ શુદને
દોખ્તરશુ અર શાપૂર.

અરબેસ્તાનના સરદાર તાયરનું નર્સીની બેટીને
કાઢી લઈ જઈ જવું અને તેનું તેણીની સાથ પરણવું.
શાપૂરનું તેની સાથ લડવા માટે યમન
જવું અને તાયરની છોકરીનું
શાપૂર ઉપર આશોક થવું.

શુ યકુ અન્હ યુઝશ્ત અર શાહુ ફઝ
ફેરજન્દહુ શુહ તાજે ગીતી ફેરજ
એ અયનાનિયાનુ તાયરે શીરુદેલ
કે દાદી ફલકુરા બશન્શીરુ દેલ
સેપાહી એ રૂમીઓ અઝ પારસી
એ બહુરીનો વઝ કુર્દો વઝ કાફસી
બિયામહ બપીરાયુને તયસફનુ
સેપાહી એ અન્દાએ દાનેશ ફેરજનુ
બતારાજ દાહ આન હમણુ બુએ અરુ
કેશ બૂહ બા ઊ પયો પાઓ પર
શુ આગણુ શુહ અઝ અરઝમે શાપૂરયાર
કુળ નૂશરુ બુહ નામે આનુ નવ બહાર
બિયામહ બઅયવાને આનુ માહુફ
હમણુ તયસફનુ ગશ્ત પુરુ ગોકૂતગૂય
એ અયવાનશ બોદેન્દો કહેન્દ અસીરુ
કે દાના નબૂદને દાનેશ પઝીરુ
શુ યકુ સાલ નઝદીકે તાયર બેમાહ
અઝ અન્દીશગાનુ દેલ બખૂન દરુ ફેશાન્હ
એ તાયર યકી દુખ્તશ આમહ શુ માહુ
કે ગોકૂતી કે નર્સીસ્ત બા તાજે ગાહુ
પેદરુ માલેકકુ નામ કહેશ શુ દીહ
કે દુખ્તશ હમી મઝલકતરા સઝીહ
શુ શાપૂરશ સાલ શુહ બેરેતો શશ
દેલાવરુ કઈ ગરેતો ખુરશીહ ફશ
બદશ્ત આમદો લશ્કરશરા બેટીહ
દહો ફ હઝારુ અઝ યલાનુ અરુ યુઝીહ
અબા હરુ યકી બાહુપાઈ હયુન
બપીશ અન્દેરુ મદે સહ રહુનમુન
હયુન બરુનેશરેતન્હો અરેપાનુ બદરેત
બેબોદેન્હ ગોરુદાને બુસવપરરેત
અઝાનુ પસુ બુદો વીજગાનુ બરુનેશરેત
મેયાને કઈ. તાખ્તનુશ બેબરેત
બેશુહ અઝ પસે શાહે અયનાનિયાનુ
સરકાઝ તાયર હેજમે મેયાનુ
ફેરાવાનુ કસ અઝ લશ્કરે ઊ બેકોશ્ત
શુ તાયરુ યુનાનુ દીહ બેનૂહ પોરેત
અરુઆમહ બોફરીદને દારો ગીરુ
વઝીશાનુ ગેરેકૂતન્હ અન્દી અસીરુ

જ્યારે પાદશાહ ઉપર કેટલોક વખત પસાર થયો-ત્યારે તેનું દુન્યાને
રોશન કરનાર તાજ ઝળકતું થયું.
અયનાનિયાન કહમનો બહાદુર તાયર જે પોતાની શરશીરે આરમા-
નને મદદ પદોંચાડતો હતો,
તે રૂમી, પારસી, બદરીન, કુર્દ અને કાદેસીનાં લોકોનું બનેલું એક
લશ્કર એકઠું કરીને,
તયસફનની અત્રાફમાં આવી લાગ્યો-તે લશ્કર એટલું મોટું હતું કે
અકલ પણ કમલ કરે નહીં.
તેણે તે મુલકને સવળો તારાજ કરી નાખ્યો-તેની સામે થવાની
કોણનામાં તાકત હતી ?
જ્યારે તેને પાદશાહની કૃષ્ટ કે જે ખીલતા બહારનું નામ “તુરાહ”
હતું. તે માટે ખબર પડી,
ત્યારે તે પેલી માહતાબને ચેહરેની છોકરીના મેહલમાં દાખેલ થયો-
જેથી સધળું તયસફનુ રોહર ચર્ચા બરેલું થયું.
તેઓ તેણીને મેહલમાંથી લઈ ગયા અને કયદ કીધી-કારણકે તેઓ
સધળા જંગલીઓ અને બેલુકર હતા.
જ્યારે તેણી ફિક ચિન્તાથી પોતાનાં મનમાં બળાપો કરતી તાયરની
સાથ એક વર્ષ સુધી તેની અકરત તરીકે રહી,
ત્યારે તાયરથી તેણીને એક માહતાબ જેવી છોકરી અવતરી-જે તું
કહે ગોયા તાજ અને તખ્ત સાથનો નર્સી પોતેજ પાસે આવ્યો છે.
બાપે જ્યારે તેણીને જોઈ કે તેની છોકરી પાદશાહીને લાયક છે ત્યારે
તેણીનું નામ તેણે “માલેકહ” (રાણી) રાખ્યું.
જ્યારે શાપૂરની ઉંમર છઠ્ઠીસ વર્ષની થઈ અને તે પાદશાહીને લાય-
કનો દિલાવર અને ખુરેદની મિસાલના ચેહરાનો બન્યો,
ત્યારે પોતે મયદાનમાં આવી લશ્કરની તપાસ લીધી અને પેહલ-
વાનોગોથી બાર હઝાર બહાદુરો ચુકી કાઢ્યા.
દરે સાથ એકેક સિતાબ ચાલનું જોટ હતું દરેલમાં સો ભોમિયા
ચાલવા લાગ્યા.
તે પાદશાહના વફાદાર પેહલવાનો જોટ ઉપર સવાર થયા અને
ઘોડા પોતાની સાથે લીધા.
ત્યાર બાદ પાદશાહ પોતે અને તેનો ખાસ રસાલો સવાર થયો-તેણે
દરબેઠા કરવા માટે પાદશાહી કગરબંદ બાંધ્યા.
અને પેલા વિકાળ સિદ્ધ મિસાલના અયનાનિયાનો સરકાર પાદ-
શાહ તાયરની પૂઠે ગયો.
તેનાં લશ્કરમાંથી ઘણા જણાઓને માર્યા જ્યારે તાયરે એવું જોયું
ત્યારે તે નાઠો.
ધરપકડના આવાજો નીકળ્યા-તેઓમાંથી ઘણાકેને બંદીવાન કીધા.

હેસારી શુદ્ધ આન સેપહુ દર યમન ખોરશ આમદ અચ કૂદકો મદો અન બેયાવરુદ શાપૂર અદાન સેપાહુ કે અર મૂરો અર પશશહુ અર અસ્ત રાહુ વરા બા સેપાહશ અદેશ દર બેયાકૂત દરે જંગો ચકે શહે ગુરીઅશ બેતાકૂત શબો ફચ રકે માહુ શાન જંગ ખૂદ સેપહુરા અદેશ દર અલકુ તબ્બ ખૂદ બશખીર શાપૂરે ચલ અરનેશસ્ત હમી રકૂત બુશાન કમાની અદસ્ત સેપહુ જઉશની ખુસ્તવી દર અરશ દેરકૂશાન દેરકૂશે સેપહુ અર સરશ એ હીવારે દેશ માલેકહુ બેનગરીદ દેરકૂશો સરે નામદારાન બેદીદ શુ ગુબઅરુ શેખસારો ચૂન સુરક મુય અરંગે તબરખૂન લબે સુરકખૂય બેશુદ ખાબો આરામ અત્રાન ખૂબચેહુર અરે દાયહુ શુદ બા દેહી પુર એ મેહુર અદે ગોકૂત કીન શાહે ખુરશીદ ફશ કે ઈદર બેયામદ શુનીન કીનહુ કશ કે ઈદર બેયામદ શુનીન કીનહુ કશ ખુઝોર્ગસ્તો ખૂને નેહાને મનસ્ત જહાન ખાનમશ કુ નેહાને મનસ્ત પચામી એ મન નચદે શાપૂર અર અરઅમ આમદસ્ત અચ મનશ સૂર અર બેગૂયશ કે બા તૂ એ ચકુ ગઉહરમ હમ અચ તોખમે નસીએ કુન્દાવરમ હમાન નીચ બા કીનહુ હમ ગૂશહુ અમ કે ખીરો તે અમ હુખતરે નૂશહુ અમ મરા ગરુ. બેખાહી દેખાસ્ત આને તોસ્ત શુ અચવાન બેયાબી નેગારુ આને તોસ્ત ખરીન કાર બા દાયહુ પચમાન કુની જખાન દર ખુઝોર્ગી ગેરઉગાન કુની બદ દાયહુ ગોકૂત આનચે કમાન દેહી બેગૂયમ બેયારમત અચ આગેહી શુ શબ્ અર જમીન પાદશાહી ગેરેકૂત એ દયા બદયા સેયાહી ગેરેકૂત જમીન કીર ચૂન ફહુ ચૂન નીલ શુદ સેતારહુ બકેદારે કંઠીલ શુદ તે ગોકૂતી કે શમઅસ્ત સીસદ હઝાર બેયાવીખતહુ ઝારમાને હેસાર બેશુદ દાયહુ લઝાન પુર અચ તસો ખીમ એ તાયર હમી શુદ હેલશ અર હો નીમ શુ આમદ બનચદીકે પદહુ સરાય ખરામીદ નચદીકીએ પાકુરાય બદ ગોકૂત અગર નચદે શાહમ ખરી બેયાબી એ મન તાબે અનુસ્તરી હુશીવાર ખીનાહેલ ઊરા બેમોરુદ એ દેહલીએ પદહુ અરે શાહે ગારુદ બેયામદ એ મેશ્ગાન ખમીનરા બેરાકૂત સખુન હરુએ બેરનીદ બા બે બેગોકૂત

તે અરબ લશ્કર નાસીને યમનના એક કિલ્લામાં જઈ બરાયુ-તેઓનાં છોકરાં, મદો, અને અઢરતોમાંથી રદનના પોકાર નીકળ્યા.

શાપૂર ત્યાં એટલું બધું લશ્કર લઈ ગયાં-કે જેથી કીડી અને મચ્છરને માર્ગ પણ બંધ થઈ ગયો.

શાપૂરે તાયરને તેનાં લશ્કર સાથે કિલ્લામાં બરાયલો બેચો-બેચો તેણે તેના લડવાના અને નાસી જવાના રસ્તા બંધ કરી દીધા.

એક મહિના સુધી રાત દઢાડો તેઓની લડાઈ ચાલુ રહી-જેથી કિલ્લામાંનાં લશ્કરની ખોરાકી ધડી પડી.

એક સવારે બહાદુર શાપૂર ઘોડેસવાર થઈ હાથમાં તીર કમાન લઈ નેરા કરતો ચાલવા લાગ્યો.

તેણે સીઆહ રંગતું શાહી બખ્તર પહેરેલું હતું-અને માથાં ઉપર કાળો ઝુંડો ઉડતો હતો.

કિલ્લાની દીવાર ઉપર શાહઝાદી માલેકહે નેગાહ કીધી-અને નામદાર લોકોના સરદાર શાપૂરને પોતાને તેમજ તેના ઝુંડાને જોયો.

જેના ગોલાબનાં ફૂલની પાંદડી જેવા ગાલ હતા અને બાલ કરતુરી જેવા હતા-તેના કરતુરી જેવા પમરતા હોઠ તબરખૂન (લાલ બીદ) જેવા રાતા હતા.

તે ખૂબસૂરત નાઝનીનની બિંધ અને આરામ ઉડી ગયાં-અને તેણી જલ્દ પ્યાર બરેલાં દિલે પોતાની દાયા આગળ ગઈ.

અને તેણીને કહ્યું કે “આ ખુરશીદની મિસાલનો પાદશાહ-કે જે અહીં એવી રીતે કીનો લેવા આવ્યો છે,

તે મોટો માણસ છે અને વળી અંદરખાનેથી મારાંજ જોહીનો છે-હું એનેજ સઘળી દુન્યા તરીકે બેગખુ” છું કારણકે તે મારી દુન્યાજ છે.

મોટે તું મારી તરફથી શાપૂર આગળ એક પચગામ લઈ જા-તે તો લડવા આવ્યો છે પણ તું મારી તરફથી તેને મેશખાનીતું” તેડું કર.

તેને તું કહેજે કે હું તારી સાથે એકજ લોહીની છું-તેમજ હું બહાદુર નસીની અહલાથી છું.”

તું જે કીનો લેવા આવ્યો છે તે કામમાં હું તારી સાથે એક મળતી. છું-કારણ હું તારી સગી યાદ” છું અને નૂશહની છાકરી છું.”

અગરજે તું મને આહરો તો આ કિલ્લો તારોજ છે-જ્યારે તું આ મેહલ હાથમાં લાવશે ત્યારે તેના આ ચીતાર તારોજ સમજજે.

આ બાબત મારી દાયાને કાલ આપજે-અને જે બોલ તું કહે તે તારા પાદશાહી મરતબાને છાજે તેમ પાળી દેખાડજે.”

દાયાએ તેને કહ્યું કે “જે કાંઈ તું કમાવે છે-તે હું તેને કહીશ અને તેની તરફના વધાઈના સમાચાર હું તને પાછા લાવી આપીશ.”

જ્યારે રાતે દુન્યા ઉપર પાદશાહી બેગવવા માંડી-અને એક દયાથી બીમ દયા સુધી અંધકાર ફેલાયો,

જમીન ડામરને રંગની અને પહાડ ગુલીને રંગના થયા-આરમાન જલ્દ ઉપરના રોતારા મિલખતિ મિસાલ પ્રકારા આપતા થયા,

ગોથા કિલ્લેબંદ આરમાન ઉપરથી તે રોતારાઓ લાખો બતિ મિસાલ લટકતા અને ચમકતા હતા,

ત્યારે પેલી દાયા બીક અને ધારતી ભરેલી ધુજતી ધુજતી બાહેર પડી-પાદશાહ તાયર તરફની ધારતીથી તેણીનું દિલ બેકડા થતું હતું.

જ્યારે તેણી પાદશાહની છાવણી સુધી આવી લાગી-ત્યારે તેણી કોઈ એક ભલાં માણસની આગળ જઈ,

તેને કહ્યું કે “જે તું મને પાદશાહની નજદીક લઈ જાય-તો તું મારી તરફથી તાજ અને વીડીનું ઇનામ મેળવશે.

પેલો હુશ્યાર માણસ તેણીને તજપુના દરવાજા આગળથી પેહલવાનોના પાદશાહ આગળ લઈ ગયો.

તેણી ત્યાં આવીને પાપણથી જમીન સાફ કીધી (યાને પાદશાહને નમન કર્યું)-અને તેણીએ જે કાંઈ વાત શાહઝાદાથી સાંભળી હતી તે તેને કહી.

એ ગોકૂતારે ઊ શાહ શુદ શહુર્યાર
બેખન્દીરા દીનાર દાદરા હઝાર
દો યારહુ યકી તઉકે બા અહુસરી
એ દીખાએ ચીન્ બાકૂતહુ ચાદરી
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે બા માહુર્ય
ખખૂખી સુખુનહા ફેરાવાન્ બેગૂય
૪૨૪ બેગૂયશ ક ગોકૂત ઊ બખુરશીરા માહુ
બખુનારે ઝરુદોરતો તખ્તો કોલાહુ
કે હર ચીઝ કચ મન્ બેખાહી દમી
ગર અચ પાદશાહી બેકાહી હમી
તોરા બખશમ અરુ પુદ હમહુ કાન્ બુવહ
બહીન્ ગૂનહુ અમ બા તો પયમાન્ બુવહ
એ મન્ બહ સખુન્ નરનવહ ગૂરી તૂ
નજૂયમ બુદાઈ એ આધુરી તૂ
ખરીદારમ ઊરા બતખ્તો કોલાહુ
બફરમાને ચક્રદાન્ બગન્જો સેપાહુ
ચુ બેચનીહ પાસોખ હમ અન્દરમાન્
એ પર્દહુ બેયામહ બરે દેહ દમાન્
શનીદહુ બદાન્ સર્વ સીમીન્ બેગોકૂત
કે ખુરશીદરા ચરત નાહીહ બેકૂત
એ બાલાઓ દીદારે શાપૂર શાહુ
બેગોકૂત બાન્બે દીદ ઊ એ તાબન્દહુ માહુ

તેણીની વાનથી પાદશાહ ખુશ થયો-અને તેણે હસીને તેણીને એક
હઝાર સોનાના દીનાર બહેરા આપ્યા.
તેમજ એક તાજની સાથ બે બાંગડી અને એક સોનાની સાંકળી-
અને એક ચીનાઈ વણટની રેશમી સાડી પણ આપી.

અને એવો જવાબ દીધો કે “તે માહતાબને ચેહરેની બાનૂને ખૂબી
સાથ ધણીક વાતો કહેતે.

અને કહેતે કે પાદશાહે આફતાબ અને માહતાબના, પયગમ્બર
ઝરતોરતની કુશીના, અને પોતાનાં તખ્તો તાજના કસમ લઈ કહ્યું છે,
કે તું મારી પાસેથી કોઈ પણ ચીજ માગશે-પછી તે ચીજ અગર
મારી પાદશાહીને ધારો કરનારી પણ હોય, તે આપીશ
જે માગે છે તે હું સર્વ તને આપીશ એવો કોલ હું તને આપું છું.

તારા કાન મારી તરફથી એક ખૂંસે સખુન્ પણ સાંભળશે નહીં અને
મારી બગલમાંથી હું કદીબી વેગળો પડીશ નહીં

પાક ચક્રદાનના હોકમથી તેમજ મારાં તખ્ત, તાજ, ખત્રાના અને
લશ્કરથી હું તેણીને ખરીદદાર બનીશ”

ન્યારે પેલી દાયચ્ચ એવો જવાબ સાંભળ્યો ત્યારે તુરત તેની છાવળી
માંથી કિલ્લા તરફ દોડી

અને જે કાંઈ સાંભળ્યું હતું તે પેલી રૂપેરી સરોવરને કહ્યું અને
બોલી કે “શુક સેનારા આફતાબના સાથી બન્યા.”

પછી પાદશાહ શાપૂરનાં કદ અને ચેહરા માટે જે કાંઈ તે પ્રકાશના
માહતાબ તરફથી બેચું હતું તે તેણીએ કહ્યું.

બીહૂશ સામને હુમ્મે તાયર પેદરે
ખુદરા વ આમદને ઊ નઝ્દે
શાપૂર વ ગેરેશ્તને શાપૂર દેઝે
તાયરરા વ કોશ્તનશ.

તાયરની બેઠીએ પોતાના બાપને બેહોશ કરવો
અને તેણીનું શાપૂરની નઝદીક આવવું
અને શાપૂરે તાયરનો કિલ્લો લઈ
તેને મારી નાખવો.

એ ખાવર ચુ ખુરશીદ બેન્મુહ તાજ
ગુલે ઝરુદ શુદ બરુ ઝમીન્ રંગે સાજ
એ ગન્જારે દરતૂર બેરતહ કલીહ
ખુરેશ ખાનહો બીકુહાએ નખીહ
૪૬૫ બદેહ દર હરાન્ કરા કે ખુદ મેહુતરી
અઝાન્ તંગેયાન્ રન્જ દીદહુ સરી
ખુરેશહા ફેરેસ્તાદો ચન્દી નખીહ
હમાન્ બૂયહા નરંગેસો શખલીહ
પરસ્તાન્એ બાદહુરા પીશ ખાન્દ
બખૂખી ફેરાવાન્ સુખુનહા બેરાન્દ
બહુ ગોકૂત એમશખ તોઈ બાદહુ દેહુ
બતાયર હમહુ બાદએ સાદહુ દેહુ
મમાન્ તા બેદારન્દ બાદહુ બદસ્ત
બદાન્ તા બેખોરેપન્દો ગર્દન્દ મસ્ત
બહુ ગોકૂત સાડી કે મન્ બન્દહુ અમ
બફરમાને તૂ દર જહાન્ બન્દહુ અમ

ન્યારે હુગમળ દિશાથી ખોરશીદે પોતાનું તાજ દેખાડ્યું-ત્યારે
સીસમ જેવી કાળી ઝમાન સેનેરી ફલ જેવી થઈ ગઈ.

તેણીએ પાદશાહના વડા કોઠારી પાસેથી ખોરાક અને દારૂના કોઠા-
રોની ચાવી લીધી.

કિલ્લામાં જે કોઈ મોટાઓ હતા તેઓને અને લશ્કરના અનુભવી
સરદારોને,

ખાવાનું અને દારૂ મોકલાવી આપ્યો-સાથે સાથે ખુરેમોઈ અને નર્ગેસ
તેમજ શખલીદનાં ફેરો પણ મોકલી આપ્યાં.

પછી શરાબ પાનાર નેકરને પોતાની આગળ બોલાવ્યો-તેની સાથે
માયા બરેલી રીતે ધણીક વાતો કીધી.

ત્યાર બાદ તેને કહ્યું કે “આજ રાતે શરાબ પાવાની વારી તારીજ
છે-માટે પાદશાહ તાયરને સંધળો નકર (નરમ કપડાં વગરનો) શરાબ પાને.
તેઓ પોતાના હાથમાં શરાબ પકડેલોજ રાખે અને મસ્ત બનીને
બાંધાઈ બંધ ત્યાં સુધી તું થોભતોજ ના.”

પેલા શરાબ પાનારે જવાબ દીધો કે “હું તારો ગોલામ છું-અને
દુન્યામાં તારાજ હોકમ પ્રમાણે ચાલવા જીવતો છું.”

શુ ખુરશીદ દર આખતર ગસ્ત હરફ શમે તીરહુ ગોફતશ કે અચ રાહુ મરફ મય ખુસ્તથી ખાસ્ત તાયર ખભમ તુખેસ્તીન એ અયનાનેયાન મોરફ નામ શુ યુગજશ યકુ પાસ અચ તીરહુ રાખ બેયાસુદ તાયર એ બાગે જલખ બેરફતદ યકુસર સુએ આખગાહુ પરસ્તદ ગાનરા બેફર મૂદ માહુ કે તા કસ નગૂયદ સખુન જોચ ખરાચ નેહાની દરે દેશુ કુશાદદ આચ , બદાન શાહુ શાપૂર ખુદ અશમ દાસ્ત વચ આવાએ મસ્તાન બદેલ ખશમ દાસ્ત શુ શમઅ અચ દરે દેશુ ખર અફખત ગોફત કે ગસ્તીમ બા ખખતે બીદાર જોફત બેયામહ સમનખર અઝાન સુ દવાન બનઝદીકે શાપૂર શાહે જવાન મરાન માહુ રોખરા ખર્દેહુ સરાય બેફર મૂદ તા ખુખુ કર્દદ બાય સેપહુરા સરાસર હમહુ ગેરફ કરફ ગુઝીન કરફ મદાને નંગો નખરુદ પેયાદહુ બેયાવદો અન્દી સવાર હરાન કસ કે ખૂદ અચ દરે કારઝાર બદેશુ દર શુદો કોસ્તાન અન્દર ગેરેફત હમહુ ગન્જહાએ કોહન ખર ગેરેફત સેપહુ ખૂદ બા તાયર અન્દર હેસાર હમહુ મસ્ત ખોફતહુ ફેઝૂન અચ શુમાર દેગર ખોફતહુ આસ્તીમહુ ખર આસ્તદ બહર બાય જન્ગી બેયારાસ્તદ અઝીશાન કસ અચ બીમ નમૂદ પોસ્ત બસ્તી નામવર શાહે ઈરાન બેકોસ્ત શુ શુદ તાયર અન્દર કરે વય અસ્તીર બેયામહ ખરહુનહુ દવાન નાગુઝીર બચગે વય આમહ હેસારે બનહુ યકી માયહુવર મદુમે યકુ તનહુ બેખૂદ આન શમે આમદાદે પગાહુ શુ ખુરશીદ બેમૂદ અરૂની કોલાહુ યકી તખતે પીઝહુ અન્દર હેસાર બઆઇન નેહાદદો દાદદ ખાર શુ અચ ખાર પરદખતહુ શુદ શહૂરયાર બનઝદીકે બે શુદ ગુલે નવ બહાર એ યાફતે સોરખ અફસરી ખર સરશ ફેરફશાન એ જરૂબફતે ચીની ખરશ ખરાખરશ ખર તખતે શાહી નેશાદ સખુક તાયરે બસ્તહુરા પીશ ખાદ શુ તાયર બેયામહ ખરહુનહુ સરશ બેદીદ આન સરે તાજવર દુખતરશ બેદાનેસ્ત કાન બહુઈ કારે બેસ્ત બદ બદ રસ્તીન એ ખાઝારે બેસ્ત ચુનીન ગોફત કય શાહે આઝાદ મરફ નેમહુ કુન કે ફર્જદ બા મન એ કરફ

ન્યારે ખુરશીદ પશ્ચિમ તરફ જઇ ફિક્કો પડી ગયો-અને અધારી રાતે તેને કહ્યું કે “હવે તું આ રાહમાંથી પાછો ફર,” ત્યારે તાયરે પાઃશાહી મયની એક ભમ માંગી-અને પહેલી સલામતી અયનાનિયોની લીધી.

ન્યારે સીઆહ રાતમાંથી એક પોહોર પસાર થયો-અને તાયર આસેપાસેના ગડબડ ઘોષાટથી નિરાતે સૂતો.

અને સઘળા પેહલવાનો પણ સૂવા માટે ગયા-ત્યારે પેલી માહતાબ ચેહરેની અઢરતે પોતાના નોકરોને ફર્માવ્યું, કે “કાંઈયે પણ મોટેથી બોલવું નહીં અને અળગસે કિલ્લાનો દર ૪૬૧ વાઝો ખુલ્લો કરી નાખવો.”

ઐનીગમ શાહ શાપૂર પોતે વાતજ બોલો હતો-અને પેલા છાકડાઓની ગડબડથી ગુસ્સે થયેલા હતા.

ન્યારે કિલ્લાના દરવાઝામાંથી ફીવાનો પ્રકાશ નીકળ્યો ત્યારે તે બોલ્યો-કે “હવે ખીદાર ખખત આપણે સાથી બન્યો છે.”

પેલી તરફથી ચંપેલીનાં બદનવાળી નાઝનીન દોડતી કે જવાન પાદશાહ શાપૂરની નઝદીક આવી લાગી.

પાદશાહે હોકમ કીધો બેથી તે માહરોખ માટે તખ્તમાં એક સારી બેવી જગ્યા તૈયાર કીધી.

પછી તેણે સઘળું લશ્કર ભેગું કીધું-અને કીર્તિ ભરેલા લડાયક બહાદુરોને ચુટી કાઢ્યા.

તેમજ બે કોઈ કે લડાય કરવા લાયકના પેયાદા અને ઘોડેસવારો હતા તેમાંથી થોડાકને લઈ,

કિલ્લામાં દાખેલ થયો અને કતલ ચલાવવી શુર કીધી-અને સઘળો પુરાનો ખઝાને! હાથ ક્યોં.

તાયર સાથે કિલ્લામાં બે લશ્કર હટું તેનો મોટો ભાગ સઘળો મસ્ત થઈ સૂતો હતો.

બીન સૂતેલા શખ્સો ગભરાટમાં હડી ઉભા થયા-અને ચો બાગુથી લડાઈની તૈયારી કરવા લાગ્યા.

તેઓમાંથી કાંઈયે પણ ધાસ્તીને લીધે પીડ નહીં ફેરવી-ઈરાનના ૪૬૭ નામવર શાહે ધણકને માયાં.

ન્યારે તાયર શાપૂરના હાથમાં પકડાયો-ત્યારે તેની આગળ ઉઘાડે માથે લાઇલાજ દોડતો આવ્યો.

કિલ્લો અને લડાઈનો સર્વ અસ્તબ્ય તેના હાથમાં આવ્યો-અને તે એકલો ખાન્દાની સરદાર પણ પકડાઈ ગયો.

તે રાત પાદશાહ ત્યાંજ શેઠ્યો અને સવારે ખામદાદમાં-ન્યારે ખુરશીદે પોતાનું સોનેરી તાજ દેખાડ્યું,

ત્યારે ધારા પ્રમાણે તે કિલ્લામાં એક ફીઝાનું તખ્ત ગોઠવ્યું અને દરબાર ભરી

ન્યારે પાદશાહ દરબારનાં કામથી ફરેજ થયો-ત્યારે નવા બહારની મકરામનો ગોલાખ તેની નઝદીક ગયો. (યાને મલેકહુ આવી).

તેનાં માથાં ઉપર એક લાલ માણેકનું તાજ હટું-ચીનાઈ રેશમી કપડાંથી તેનું બદન ઝળકાટ આપતું હતું.

પાદશાહે તેણીને શાહી તખ્ત ઉપર પોતાની પાસે બેસાડી-અને શેતાબ કપદ પહેલા તાયરને પોતાની સામે બોલાવ્યો.

ન્યારે તાયર બિધાડે માથે આવ્યો-અને પોતાની બેડીને તાજ પેહે રેલી બેઠી.

ત્યારે સમજી ગયો કે “આ ભદ્રઈ બરું કામ તેણીનુંજ છે-અને તેણીનીજ તદબીરથી આ ગુરાહ પહોંચી છે.”

પછી તે બોલ્યો કે “આ મોટા લોકોના પાદશાહ 1-તું નેગાહ કરી ૪૮૮ બે કે મારાંજ ફરજે મારી સાથ શું કીધું?”

શુનીન હમ તો અમ મેહરે ઊ અમ દાર
એ બીગાનગાન જાન સેપસ ખમ દાર
શુનીન ગોફત શાપૂર ખદ નામરા
કે અમ પદફૂ શૂન દોખતે બહુરામરા
બિયારીઓ રાનેવા કુની ફદફૂરા
બરખાગીઝી ઈન કીને આસુદફૂરા
બરખાખીમ ફરૂમદ તા ગદનશ
જનદ પસ બઆતેશ મેસુહ તનશ
સરે તાયરુ અમ નંગ દર ખૂન કરીદ
પસ આનગહુ અજાન જય બીરુન કરીદ
હરાન કરસ કુલ યાફૂતી અમ અરખ
નમાનદી કે હરગેઝ કુશાદી હો લખ
એ ફ દસ્તે ઊ ફરુ કર્દી હો કેફૂત
જહાન માનફૂ અમ કારે ઊ દર રોમેફૂત
અરાબી ખુલઅફૂતાફૂ કર્દશ લકખ
શુ અમ મોહરુર ખુફશાદ કેફૂતે અરખ

૪૯૯ વજાન જયગહુ શુદ સુએ પારસ ખામ
જહાની હમહુ મોરુદ પીશશ નમામ
હરાન કરસ કે ખા કેફૂત એહારુ યાફૂત
એ ખાજો એ સાવશ દેગરુ સર નતાફૂત
અરીન નીલ ખુજશત અદી સેપેરુર
વજાન પસ દેગરુ ગૂનહુ બેમુદ એહરુ

રૂતને શાપૂર બતરીકે બાઝાર-
ગાની બરૂમ વ ગેરેપૂતારુ શુદનશ
બદસ્તે કયસરુ વ તારાજુ કર્દને
કયસરુ ધરિનુરા.

સુનાન ખુદ કે યકુ રૂઝ ખા તાલો ગન્જ
હમી દાશત અમ બૂદની દેલ બરન્જ
એ તીરહુ રાખ અન્દરુ ખુજશતહુ હો પાસ
બેફરૂમદ તા શુદ સેતારહુ રોનાસ
બેપુર્સીદ અમ તખતે શાહનરોહી
હમ અમ રન્ને અમ રૂઝગારે બેહી
રોનજન્નમ. બેયાવરુદ સેલ્લાખરા
બેચન્દાખરુ આરામશો ખાખરા
બદાન તા રસહ પાદશાશ બદી
વરુ અફૂઝાયદશ ફરુએ ઈજદી
શુ હીદન્દ ગોફૂતન્દશ અમ પાદશા
જહાનગીરે રઉશન દેહો પારુસા
યકી કારુ પીશસ્ત ખા રન્ને દરુદ
નેયારુ કરસ ઈન્ બરુ તો બરુ યાદ કરુદ
બેમાની તો યકુ અન્દગહુ દરુ બલા
બસખતી વજાન પસ બેયાબી રહા

તું પણ એના પ્યાર મારેની એવીજ આશા રાખજો-અને હવે પછી
પારકા લોકોની દયા ના ખાતો.”
તે બદનામ થયલા તાયરને શાપૂરે કહ્યું-કે “જ્યારે પાદશાહ બેહ-
રામની છાકરી તેનાં જનાનખાનામાંથી
કાઢી લાવ્યો અને તે પાદશાહનાં ખાન્દાનને ફરવા કહ્યું-ત્યારે આ
સૂતેલો કીનો તે પાછો જગડ્યો.”
એટલું કહી તેણે જલ્લાદને કમીવું કે “તેને ગરદન મારે અને પછી
તેનાં તનને આતશમાં બાળી નાખે.”
જલ્લાદે તાયરનું સર ધિકાર સાથે લોહીમાં રગડ્યું-અને પછી-તુરત
ત્યાંથી બાહર ફેંકી દીધું.
જે કોઈ અરબ કે હાથમાં આવતો-તે કદીખી એકુ બિલ્લ બોલવા
પામતો હતોજ નહીં.
તેના બન્ને હાથ બન્ને ખભાંમાંથી કપાવી કઢાવતો હતો-તમામ લોક
તેનાં આ કામથી દંબ થઈ ગયાં.
અરબોએ તે ઉપરથી તેને ખુલઅકતાફૂ (ખભાંવાળા)નું નામ આપ્યું-
કારણકે તે અરબ કચડીઓનાં ખભાંને હાથના સાંધા આગળથી જુદા
પડાવતો હતો.
પછી શાપૂર ત્યાંથી પારસ તરફ પાછો ફર્યો-જેથી સધળો દેશ તેનું
નમસ્કાર કરવા લાગ્યો.
જે કોઈ અરબે કે સલામત ખભાંએ જીવતદાન મેળવ્યું-તેણે તેની
ખંડણી અને કર આપવાથી ફરી સર ફેરવ્યુંજ નહીં.
એ ઉપર પણ કેટલોક વખત પસાર થઈ ગયો-અને ત્યાર બાદ બીજીજ
રીતનું તેણે રૂપ દેખાડ્યું.

શાપૂરનું વેપારીને વેશે રૂમ જહુ અને
કયસરના હાથ ઉપર તેનું પકડાણું
અને કયસરે ધરિન દેશને
તારાજ કરવો.

એવું બન્યું કે એક દહાડો પાદશાહ તાજ અને ખજાનો છતાં-કોઈ
ભવિષ્યના બનાવ માટે પોતાનું દિલ દુઃખમાં રાખવા લાગ્યો.
તેણે એક અધારી રાતના બે પોહોર વીતી જુકવા બાદ-તેણે હોકમ
કર્યો જેથી પાદશાહનો નુબંદી ત્યાં હાજર થયો.
પાદશાહે તેને પાદશાહી તખ્ત માટે તેમજ ભવિષ્યનાં મુખ અને
દુઃખ માટે પૂછ્યું.
નુબંદીએ ઉસ્તુલબ (Astrolabo) કાઢ્યું-અને તેને ખાતેર પોતાની
બેધ અને આરામ તજ દીધાં.
કે તે જુલે કે પાદશાહને નુકસાન પહોંચશે-અથવા તેનાં ઈંઝદી
ખોરેહનો વધારો થશે.
જ્યારે તેઓ ભેઈ રહ્યા ત્યારે બોલ્યા કે “આ દેશ જીતનાર, રાશન
દિલના અને પરહેઝગાર પાદશાહ !
તારી આગળ એક રંજ અને દુઃખ ભર્યું કામ આવી પડશે-જે
વિસ્તારીને કોઈ તને કહી શકશે નહીં.
તું થોડાક વખત આફતમાં પડશે-અને ત્યાર બાદ ઘણી મુશ્કેલીથી
તું છટકારો મેળવશે.”

ચુનીન દાદ શાપૂર પાસેજ બહુ
કે અથ મેં દાનદહો શહુર
એ આરહુત તા ઇન એ મન છુગર
તનમ અખતરે બહુ બપય નરપર
સેતારહુ શુમેર ગોફત કય શહુરયાર
કસ અચ ગર્હેશે અર્થે નાપાયદાર
અમર્દીઓ દાનેશ નેયાબહુ શુર
ખેરદમન યા મેં પર્ખાશપૂર
બેબાશહ હમહુ બૂદની બીચુમાન
નતાબીમ બા ગર્હેશે આરમાન
ચુનીન દાદ શાપેખ ગેશનમાયહુ શાહ
કે દાદાર બાશહ એ હર બહુ પનાહ
કે મર્દાન બલન આરમાન આક્રીહ
તવાનાઇઓ નાતવાન આક્રીહ
બેચુસ્તરૂઢ બર પાદશાહીશ દાદ
હમી બૂદ બી રખ ચક્ર અહ શાહ
ચુ આબાહ શુહ ચ હમહુ મર્જો બૂમ
ચુનાન આરજ કંર કાયહ બરૂમ
બેબીનહ કે કયસર સરકાચ હરેત
અબા લરકરો ગળો નીરૂએ દરેત
હમાન રાચ છુક્રશાહ બા કંહબોદાય
યકી પહુલવાન બૂદ બા દારો રાય
હમાન શાએ અન્દીશહુ બા ઊ બેગોફત
હમી દાશત બા હર કસ અન્દર નેહોફત
ચુનીન ગોફત કીન પાદશાહી બદાદ
બેદારીહ કચ દાદ બાશીહ શાહ
શુતોર આસ્ત પુરમાયહુ દહુ કારવાન
બહુ કારવાન બર યકી સારવાન
એ દીબાઓ અચ ગઉહરાન બાર કંર
વજાન સી શુતોર બાર દીનાર કંર
બેયામહ પુર અન્દીશહુ આબાહ બૂમ
હમી રફત હમ ઝીન નેશાન તા બરૂમ
યકી રેત્તા દીહ નજ્દીકે શહુર
કે હેહુકાને શહુરી અચ દાશત બહુર
બેયામહ બખાને યકી કંહબોદાય
બેપુર્સીદ કીદર મરા હરેત ભય
બર આક્રીન કંર મેહુતર બસી
કે ચૂન તૂ નેયાબીમ મેહુમાન કસી
બેબૂદ આન શમે ખુરે બખશીહ ચીચ
એ હેહુકાન બસી આક્રીન યાફત નીચ
સપીદહુ બર આમહ છુનહુ બર નેહાહ
ચુએ ખાનએ કયસર આમહ ચુ બાહ
બેયામહ બનચદીકે સાલારે બાર
બર આક્રીન કંરે કંદેશ નેસાર
બેપુર્સીદા ગોફતશ એ મર્દી બેબૂચ
કે હમ શાહ શાખીઓ હમ શાહ રૂય
ચુનીન દાદ પાસેખ નયમ પાદશા
યકી પાર્સી મરૂદમ પાર્સી
બખાજારમાની બેરૂતમ એ બચ
યકી કારવાન દારમ અચ અચએ બચ

શાપૂરે તેને એવા જવાબ દીધો-કે “ઓ એલાજ શોધનારા વિદ્વાન પૃ૦
શપ્સ !

એનો શું ઉપાય છે કે બેથી આ આફત મારી ઉપરથી નીકળી નય-
અને આ બૂરા સેતારો મારાં શરીરને પગ તળે કચડે નહીં ?”

ગુબ્દીએ જવાબ દીધો કે “ઓ પાદશાહ !-આ નાપાયદાર આ-
સ્માનની ગર્દેશથી કોઈ,

કહાપણવાળો અથવા લડાયક શપ્સ-પોતાની દાનાઇથી અથવા બહા-
દુરીથી છૂટી શકતો નથી.

એ સઘળું બનવાનું છે તે બેશક બનશેજ-આપણુ આસ્માનની
ચાલથી સર ફેરવી શકતા નથી.”

આલીનહ પાદશાહે એવો જવાબ દીધો-કે “બધી આફતોથી બચાવ-
નાર દારાર છે.

કે જે સાહેબે આ ફરતો છુલ્લંદ આસ્માન બનાવ્યો છે-શક્તિ અને
અશક્તિ તેજ સાહેબે પચા કરી છે.”

તે પાદશાહે પોતાની સલનતમાં ઇન્સાફ પાંચથેઈ-અને કેટલોક વખત
સૂધી કાંઈ પણ દુઃખ વગર પુરાહાલ રહેવા લાગ્યો.

ન્યારે સઘળો દેશ તેના હાથથી આબાહ બન્યો-ત્યારે તેણે એવી
ખાહેશ કીધી કે રૂમમાં જઇ,

તે ભેય કે “કયસર રૂમ પોતાનાં લશ્કર, ખજાના અને બાચૂનાં
કોવતથી સરફરાચ થયેલો છે વા નહીં.”

તે પોતાનાં દિલને છૂપો બેદ તેણે પોતાનો વઝીર કે જે એક બહા- પ૦૧
દુર, ઇન્સાફી અને દાનેશમંદ હતો તેને કહ્યો

તે બેદ અને પોતાનો વિચાર ફક્ત પેલા વઝીરનેજ કહ્યો-આકી ખીલ
સઘળાઓથી તે છૂપો રાખ્યો.

વઝીરને તેણે કહ્યું કે “તું આ મારી પાદશાહત ઇન્સાફી-ચલાવને
કારણુ કે તમે ઇન્સાફીજ પુરાહાલ રહેશો.”

પછી તેણે જાચી તોખમનાં ઊંટોના દશ કાફલા તૈયાર કરાવ્યા-અને
દરેક કાફલાપર એકેક ઉપરી ચુકર કીધો.

તેણે ત્રીસ ઊંટ ઉપર દીનાર લાધ્યા-અને બાકીના ઉપર રૈશમી *
કપડાં અને ગોહરો લાધ્યાં.

તે અંદેશા બરેલો પોતાના આબાહ મુલકમાંથી નીકળ્યો-અને એવીજ
રીતે તે રૂમ સૂધી ચાલવા લાગ્યો.

તેણે શેહરની નજ્દીકમાં એક ગામડું ભેળું-કે જ્યાં ખેડુતો તેમજ
શેહરીઓ બન્ને રહેતા હતા.

ત્યાં તે ગામના પટેલને ઘર શાપૂરે જઈ-પૂછ્યું કે “અહીં મારી
જગ્યા થશે ?”

પેલા પટેલે પુછ્છ્યો હોય શાપૂર ઉપર કીધી-કે “તારા જેવો મેહ-
માન અમે ક્યાંથી મેળવે ?”

તે રાત શાપૂર લાંબ રહ્યો. પોતે ખાધું અને કેટલીક ચીજો તેને
બહેશ આપી-પંડેલથી ઘણીક હોઆઓ તેણે મેળવી.

સવાર પડતાં તેણે સરસામાન પાછો લાધ્યો-અને શિળાબી કરતો પ૦૨
કયસરના મેહલ તરફ ચાલ્યો.

તે દરબારના વડાની નજ્દીક આવ્યો-અને તેની હુપૂર હોઆ કરી
કાંઇક બેટ કીધી.

પેલાએ પૂછપરછ કરી અને બોલ્યો કે “તું કોણું શપ્સ છે ? મને
કહે-કારણુ હાથે પગે અને ચેહરાએ પણ તું પાદશાહ જેવો લાગે છે.”

શાપૂરે જવાબ દીધો કે “હું કાંઈ પાદશાહ નથી-હું તો એક પર
હેજગાર પાર્સી મર્દ છું.

વેપાર માટે ‘જઝ’ના ઈલાકામાંથી હું આવ્યો છું-રૈશમી અને
સૂતરાઈ કપડાંની વણબર હું લાવ્યો છું.

કુતૂબ આમદરેતમ અહીં બારુમાલ
મગર નચે કયસર કુશાયન શાહ
અહીં બારુ થીજી કે અન્દરૂઅરેત
દમલ ગઉદરે આહતે હરકરેત
પરીરહ એ આકર સેપારહ અન્જ
અદાન શાહ બાશમ નબાશમ અન્જ
દેગાહા ફરશમ અહરે બારીમ
અકયસર પનાહમ નપીથમ એ બીમ
બેઅરમ હરાનથમ બેઆયહ એ રમ
અરમ સુએ ઈરાન એ આબાહ બુમ
એ દરગાહ અરુઆરેત મદે કાહન
અરે કયસર આમહ બેગાકુત ઈન્ સોઅન
બેફરૂમહ તા પદેહ અહારેતનહ
એ દરૂ સુએ કયસરશ બુગારેતનહ
થુ શાપૂર નચદીકે કયસર રસીહ
બેકરહ આકીની ચુનાન ચુન સજીહ
નેગલ કરહ કયસર અશાપૂરે ગોરહ
એ બૂબી દેલો દીદહ ઊરા સેપોરહ
બેફરૂમહ તા ખાનો મય સાખતનહ
એ બીગાનહ અયવાન બેપદીખતનહ
જહાનદીદહ ઈરાનેઈ બુહ અરમ
જફાદીદહ મદી સેતમગાર શમ
અકયસર ચુનીન ગોકુત કય સરકરાચ
યકી નવ સેખુન બેરનવ અચ મન અરાચ
કે ઈન્ નામવરૂ મદે બાહારુગાન
કે દીબા ફરશહ અદીનારુગાન
શહનશાહ શાપૂર બુયમ કે હરેત
અગોકુતારો. હીદારો ફરૂરો નેશરેત
થુ બેશરીહ કયસર સેખુન ખીરહ શુહ
હમલ અરમશ અચ રૂએ ઊ તીરહ શુહ
નેગલબાનશ અર કદો બા કસ નગોકુત
હમી દારેત આન રાચરા દર નેહોકુત
થુ શુહ મરેત અરુઆરેત શાપૂર શાહ
હમી દારેત કયસર મર ઊરા નેગાહ
બેયામહ નેગલબાનો ઊરા બેગોકુત
કે શાપૂરે નરસી તોઈ દર નેહોકુત
અખાને જનાન બોરો દરેતશ બેઅરેત
અમદી એ દારો બલા કસ નરેત
થુ ઝીન માયહ દાનેશ નેયામહ અખર
બે બાશહ શુમારે સેતારહ શુમર
અરે મરેત શમઈ હમી સુખતનહ
અઝારીશ દર અર્મ અર ફખતનહ
હમી ગોકુત હર કસ કે ઈન્ શરૂખખત
હમી પુરેતે અર બુરેતો બુગારેત તખત
યકી ખાનઈ બૂહ તારીકો તન્ગ
બેબોરેનહ અહખતરો બી દેરગ
અદાન ખાનએ તન્ગશ અન્દાખતનહ
દરે ખાનહુરા કુકૂલ અરુસાખતનહ
કલીદશ અકહબાનુએ ખાનહુ દાહ
તનશરા અદાન અર્મે બીગાનહ દાહ

હમલુા હું આ દરબારમાં આવી લાઓ છું-કે કદાચ કયસર નચદીકે
હું પુગી શકું.

આ મારા માલમાંથી ને ચીઝા કે લાયક છે-સધળાં ગોદરો અને
લરકરી હથિયારો છે,

તે ને આ ચાકર પારોથી કમલ રાખી પોતાના ખજાનામાં મૂકાવે-
તો તેથી હું ખુશીજ થઈશ. દિલગીર નહીં થઈશ.

બાકીનો માલ હું લોકોને પેસા લઈને વેચીશ-કયસરનો આસરો હશે
તો મને ધારની નથી લાગવાની.

રૂમમાંથી ને અને જોઈશે તે હું ખરીદ કરીશ અને આ આબાહ
મુલકમાંથી ધરાન તરફ લઈ જઈશ.”

પેલા અનુભવી મદે દરબારના દરવાજા ઉપરથી ઉઠી-કયસર આગળ
આવી આ સધળી વાત તેને કહી

કયસરે હોકમ કર્યો જેથી પદોં બંચકી નાખ્યા અને શાપૂરને કય-
સર આગળ જવા દીધાં.

ન્યારે શાપૂર કયસરની નત્રદીક ગયો-ત્યારે ધટતી રીતે તેની ઉપર
ફુઆ કીધી.

કયસરે બહાદુર શાપૂર ઉપર નત્રર કીધી અને તેના સારા દેખાવથી
પોતાનું દિલ દીદાર તેનેજ સોંપા (યાને તે ધણેજ ગયો).

તેણે હોકમ કર્યો જેથી બાણું અને મયની તૈયારી કીધી-પારકા
લોકોથી તે અવવાન ખાલી કર્યું.

રૂમમાં એક અનુભવી ઈરાની હતો તેણે ધરાન મધ્યે કાંઈ દુઃખ વેક્યું
હતું. પોતે ઝાંઘેમ હતો અને ધણેા મૂછ હતો.

તેણે કયસરને કહ્યું કે “ઓ સરફરાહ પાદશાહ! મારી તરફથી
ખાનગીમાં એક નવી વાત સમજ.

કે આ મોટે સડદાગર મદે કે ને દીનાર લઈ રેશમી કાપડ વેચે છે,

તે હું કહું છું કે ચાતચિતમાં, દેખાવમાં, દબદબામાં અને ઢપછપમાં
શેહનશાહ શાપૂર પોતેજ છે.”

ન્યારે કયસરે આ વાત સાંભળી ત્યારે તે દંગ થઈ ગયો-અને તેનો
બેહરો જોનાં આંખે અંધારાં આવ્યાં ગયાં.

તેની ઉપર પેહેરો રાખ્યા અને કોઇને કશું કહ્યું નહીં તે ભેદ પોતે
હુગોજ રાખતો કર્યો.

ન્યારે શાપૂરશાહ મરેત થઈને ઉડ્યો-ત્યારે કયસર તેનીજ તપાસ
રાખતા લાંચો.

તેટલાં એક ચોખીખાને આવી તેને કહ્યું-કે “હવે વેરો આવેલો
નર્સાનિ બેટો શાપૂર તુંજ છેની?”

પછી તે તેને જનાનખાનામાં લઈ જઈને તેના બન્ને હાથ બાંધ્યા-બલાના
ફાંદામાંથી ગમે એટલી મદદાંનગી દેખાડવાથી કાંઈ પણ શખસ છટી શકતો નથી.

ન્યારે આટલી બધી દાનાઈ કાંઈ કામ લાગી નહીં-ત્યારે જેપીઓની
ગણતરી કર્યાં રહે ?

તે પીધેલા શાહ આગળ એક મીઠીબુલિ બળની રાખી હતી-તેને
મોટી નામૂસી સાથ ગવેડાંનાં ચામડાંમાં સીવી લીધો.

તેને જોઈને દરેક જણ બેલવા લાગ્યો કે “આ બદખખત માણસ
તખત છોડીને ગવેડાંનું ચામડું લેવા આવ્યો.”

ત્યાં એક અંધારી અને સાંકડી ચોરડી હતી-તેમાં પેલા બદખખત
શાપૂરને સિતાળી કરતા લઈ ગયા.

તે સાંકડી ચોરડીમાં તેને નાખ્યો-અને તે ચોરડીના દરવાજાને
તાણું માર્યું.

તે ચોરડીની ચાવી કયસરની રાણીને સોંપી-તેનાં શરીરને જુદીજ
બતનાં પ્રાણીનાં ચામડાંમાં મેલવામાં આવ્યું.

અઝન્ ગોફત ચન્દાન્ ફેલશ નાનો આખ
કે અઝ તન્ નગીરફ રવાનશ રોતાખ
અઝર ઝેન્દહ માનફ અયકુ ચન્દ ગાહુ
બેદાનફ મઝર અઝે તખ્તો કોલાહુ
હમાન્ તખ્તે કયસર નેયાયદશ યાદ
કસીશ કુલ નીસ્ત કયસર નેજાહ
ઝને કયસર આન્ ખાનહુશ દર બેઅસ્ત
અઅયવાન્ હેમર બાય ખુદશ નેશસ્ત
યકી માહુશાખ ખુદ ગન્જુરે બીય
ગુઝીદહુ બહર કારુ દસ્તુરે બીય
કચ ઈરાનેયાન્ દાશતી બી નેજાહ
પેદર ખર પેદર ખર હમી દાશત યાહ
કલીફ દરે ખાનહુ બીરા સેપારહ
અચર્મ અન્દેન્ અસ્તહુ શાપૂરે ગોરહ
હમાન્ રૂઝ અઝાન્ મરૂઝ લશકર બેરાન્
વશ અસ્તહુ દર પુસ્ત આનહુ બેમાન્
શુ કયસર ખનઝદીકે ઈરાન્ રસીદ
સેપાહશ હમહુ તીધે કીન્ ખર કશીદ
અઝ ઈરાન્ હમી બોરહ રૂમી અસીર
નખુદ આન્ યલાનરા કસી દસ્તગીર
અઈરાન્ ઝને મહો હુદકુ નમાન્
હમાન્ થીઝ બેસ્થારો અન્દકુ નમાન્
નખુદ આગહી દર મેયાને સેપાહ
ન મોદહુ ન ઝેન્દહુ ઝે શાપૂર શાહ
ગુરીઝાન્ હમહુ શહુરે ઈરાન્ ઝે રૂમ
ઝે મરુદમ તેહી શુદ હમહુ મર્જો ખૂમ
અઝ ઈરાન્ બી અન્દાઝહુ તસા શુદન્
યકાયકુ બપીશે સોફા શુદન્

ચારહુ નમૂદને કનીઝકી દર બારએ
રહાઇએ શાપૂર વ ગુરીખતને ઊ
અઝ રૂમ બા કનીઝક.

હુનીન્ તા ખર આમદ ખરીન્ ચન્દ ગાહુ
અઝ ઈરાન્ પરાગન્દહુ શુદ આન્ સેપાહુ
અરૂમ આન્ કે શાપૂરરા દાશતી
શમો રૂઝ તનહાશ ગુઝાશતી
કનીઝકુ નખુદી ઝે શાપૂર શાહ
અઝાન્ કશ ઝે ઈરાનેયાન્ ખુદ નેજાહ
શમો રૂઝ અઝાન્ અરૂમ ગેયાન્ ખુદી
રહે બી ઝે શાપૂર બેયાન્ ખુદી
બદ્દ ગોફત રૂઝી કે અય ખૂબકુ
ઝે મર્દી મતરૂસ ઈશ બા મન્ બેખૂય
કે દર અઝે ખર નાઝુકુ અન્દામે તુ
હમી બુસેલદ ખાબો આશમે તુ

કયસરની રાણીને કહેવામાં આવ્યું હતું કે “તેનો આત્મા શરીર પૃષ્ઠ
માંથી નીકળી નહીં બધ તોટીજા અન્ન પાણીનો ખોરાક તેને આપવો.
અગરએ એ થોડાક વખત જીવતો રહેશે-તો કદાચ તખ્ત તાજની
કદર એ પિછાનશે.

તેમજ જે કોઈ કે કયસરની યુન્યાદનો નથી-તે કયસરનાં તખ્તની
યાદ પણ નહીં કરશે.”

કયસરની રાણીએ તે ઓરડાનો દરવાઝો બંધ કીધો-તેણીનો રહે-
વાનો ઓરડો બીજી જગ્યાએ હતો.

તે રાણીની એક માહતાબને ચેહુરેની અઢરત કોઠાર રાખનારી હતી-
જે દરેક કામમાં વિશ્વાસુ અને તેણીની સલાહકાર હતી.

તેણી ઈરાનીઓ તરફથી યુન્યાદ ધરાવતી હતી-અને પોતાની પેદી
દર પેદીનાં નામ યાદ રાખતી હતી.

કયસરની રાણીએ તે અઢરતને પેલા ઓરડાના બારણાની ચાવી આપી
હતી-બીચારો બહાદુર શાપૂર ગધેડાનાં ચામડામાં બંધાયેલો પડેલો હતો.

શાપૂરને ચામડામાં બાંધેલા લાંબા રાખીને કયસરે તેજ દિવસે પોતાના
સુલકમાંથી લશ્કર આગળ ચલાવ્યું.

જ્યારે કયસર ઈરાનની નઝદીક પહોંચ્યા ત્યારે તેનાં લશ્કરે કીતાની
નલવાર ખેંચી.

રૂમીઓ ઈરાનીઓને કયદ પકડવા લાગ્યા તે બહાદુરોનો કોઈ મદદ-
ગાર રહ્યો નહીં.

ઈરાનમાં ઓરત, મર્દ કે બન્ધ્યાં કશું રહ્યું નહીં તેમજ નાની મોટી પંઠ
ચીઝો પણ રહી નહીં.

ઈરાની લશ્કરને શાહ શાપૂર મરી ગયો છે કે જીવતો છે તેની કાંઈજ
ખબર પડી નહીં.

આખું ઈરાન રોહર રૂમીઓ આગળથી નાસી ગયું-અને સધળો
સુલક માણસોથી ખાલી થઇ ગયો.

ઈરાનીઓમાંથી પુષ્કળ ખ્રીસ્તી થઈ ગયા તેઓ સધળા પાહરી
આગળ ગયા.

શાપૂરના છૂટકારા માટે એક કુંવારિકાએ ચારો
કરવો અને તે છોકરી સાથે રૂમથી
તેનું નાસી જવું.

એ વાતપર કેટલોક વખત નીકળી ગયો-અને ઈરાનમાંથી રૂમી લશ્કર
વીખરાઇ ગયું.

રૂમની અંદર પેલી ઓગીખાત ઓરત કે જે શાપૂર હપર નેગાહ
રાખતી હતી-તે તેને રાત દહાડો એકલો મૂકતી હતી નહીં.

પેલી કુમારિકા શાપૂરની હાલત જોઈ દિલગીર જતી હતી કારણકે
તેણી ઈરાનીઓની અકલાહથી ઉતરેલી હતી.

તેને ચામડામાં સકડાયેલો જોઇ તેણી રાત દહાડો રડતી હતી-
શાપૂરને માટે તેણીનું દિલ બળતું હતું.

એક દહાડો તેણીએ શાપૂરને કહ્યું કે “ઓ ખૂબસૂરત જવાન !-તું
કશી વાતે ૨૨ ના અને મને કહે કે તું કોણ છે ?

કારણ આ ગધેડાનાં ચામડામાં તારાં નાઝુક શરીરને આરામ કે ખાબ
કશું મળતું નથી.

૫૦૭ થુ સર્વી છુદી બરુ સરુથ ગેરુદ માહ
બરાન માહ ગીચુ થુ ચુરકે સેયાહ
કુનુન અન્બરી ગશ્ત બાલાએ સરુવ
તને પીલવાશત બકેદારે ધરુવ
દેલે મનુ હમી બરુ તો બેયાન શવહ
દો ચરમમ શબો ફરુ ગેયાન શવહ
રવાનમ હમી બરુ તો મેહુરુ આવરુદ
હમી આબે શર્મમ બચેહુરુ આવરુદ
બદીન સખતી અન્દરુ ચે ભુઈ હમી
ચેરા રાચ બા મન નગૂઈ હમી
બદુ ગોકૂત શાપૂરુ કે અચ ખૂબચેહુરુ
ગશ્ત હીચ બરુ મન બેચુઅબીદ મેહુરુ
બસઉગન્દ પયમાનત ખાહમ ચકી
કઝાન ગુઝરી ભવેદાન અન્દકી
નગૂઈ બબદખાહુ રાજે મરા
કુની યાહ દર્દી ચુદાએ મરા
બેચુચમ તોરા આનચે દર ખારતી
બગોકૂતારુ પયદા કુનમ રારતી
કનીઝકુ બદાદારુ સઉગન્દ ખોરુદ
બચુનારે શરમારો ફોલખાને ગોરુદ
૫૦૮ બબને મસીહાઓ સુગે સલીખ
બદારાય ઇરાને મેહુરે નેહીખ

કે રાજે તો બા કરા નગૂચમ એ છુન
નભૂચમ હમી બરુતરી ઝીન સખુન
હમહુ રાચ શાપૂરુ બા ઊ બેગોકૂત
નમાન્દ આન સખુન નીકે બદદર નેહોકૂત
બદુ ગોકૂત અકુનુન થુ કર્મીન કુની
બદીન રાજે મન દેલ ગેરઉગાન કુની
સરુ અચ ખાનુઆન બરુતરુ આચદ તોરા
જહાન ઝીરે પય અન્દરુ આચદ તોરા
બહગામે નાનુ શીરે ગરુમ આવરી
બદાન શીરુ ઇન ચરુમ નરુમ આવરી
બશીરુ અન્દરુ આધારી ઇન ચરુમે બરુ
કે ઇન ચરુમ ગર્દહ બગીતી સમરુ
પસે મનુ હમી સાલેયાન બુઝરુદ
બેચુચદ હમી હરુ કે દારુદ બરુદ
કનીઝકુ હમી ખારતી શીરે ગરુમ
નેહાની એ હરુ કરા બઆવાએ નરુમ
થુ ગશ્તી ચકી ભમ બદશીતી
બબરુ ખાતેશી તીચ બુઝાશતી
૫૦૯ બનચદીકે શાપૂરુ બોદી નેહાન
નગોકૂતી સખુન બા કરા અન્દરુ નેહાન
દો હકૂતલુ સેપહુરુ અન્દરીન ગશ્તલુ શુદ
બહર્મમ ચરુમે બરુ આધશતલુ શુદ
થુ શાપૂરુ અઝાન પુરેત આમદ બેરુન
હમહુ તનુ પુરુ અચ દર્દી દેલ પુરુ એ ખૂન
થુનીન ગોકૂત પસે બા કનીઝકુ બરાચ
કે અચ પાકો બીનાદેલો નીકુસાચ

તારે કદ સરોવર બેટું હતું અને પૂનમના ચાંદ ભેવા ચેહરા હતો-
તે માહનાથ ભેવા ચેહરા ઉપર કરનુરી ભેવા કાળા બાલના ચુમ્બા હતો.
પણ હમણાં તે સર્વનું કદ વાંકું વળી મથું છે-અને તારે હાથી બેટું
સરીર બરે બેટું પાતળું બની મથું છે.

મારે દિલ તારી ઉપર બળે છે-મારી બબને આંખો રાત અને દહાડો
રડતી રહે છે.

મારો છપ તારી ઉપર પ્યાર લાવે છે-અને શર્મિન્દગીનાં આંસુ મેં
ઉપર વરસાવે છે.

આવી આકૃતમાં હવે તું થું કરવા માગે છે-શા મટે તું મને તારો
પોતાનો બેદ કહેતો નથી ?”

શાપૂરે તેને કહ્યું કે “આ ખૂબસૂરત ચેહરાની અકરત !-જે તને મારી
ઉપર જરાબી દયા આવતી હોય,

તો હું તારી પારંપરી સકગન્દ સાથનું વચન માથું છું કે જેથી તું
બવેદાન રહી તે સકગન્દથી જરાબી ફરે નહીં

તું મારો બેદ દુરમનને નહીં કહે-અને મારાં દુઃખનોજ વિચાર કરે,

તો જે કાંઈ તે પૂછ્યું તે હું તને કહું-અને તે વાત સઘળી સમ્બાધ
બરેલીજ આદેર કરે.”

પેલી છાકરીએ પાક દાદારના સકગન્દ ખાધા તેમજ કોસના, વડા
પાદરીના, ખીરતી સાધુના,

ઈસુ ખીરતના આત્માના, તેને ફાંસી દઈ મારી નાખ્યો તેની
માતમના, ઇરાનના રાજકર્તાના, પ્યારના અને પોતાનાં છપના બેખમના
કસમ ખાધા,

કે “હું તારો બેદ કોઈને જરાપણ કહીશ નહીં અને તેવી વાત કરીને
કાંઈ પણ ફાયદો મેળવીશ નહીં.”

ત્યારે શાપૂરે તેને તમામ બેદ કલ્લો તેણે સારી કે માડી કાંઈ પણ
વાત જૂંપી રાખી નહીં.

પછી તેણીને કહ્યું કે “હવે જો તું મારે કહ્યું કરશે-અને આ મારો
બેદ જૂંપો રાખવા ઉપર પોતાનું દિલ ગિરવી મૂકશે,

તો બધી બાનુઓમાં તું સરકરાચ થશે-અને તમામ નેહાન તારા
પગ નીચે આવશે.

તું ખાણાંની વખતે ગરમ કીચેલું દૂધ લાવજે-તે દૂધથી તું આ
ચામડાંને નરમ કરી શકશે.

આ ગવેડાંના ચામડાંને દૂધમાં ભિંજવજે-કારણકે એ ચામડું દુન્યામાં
પ્રખ્યાત થશે.

મારી જિંદગી બાદ ધણાક વર્ષો સુધી જે કોઈ ડહાપણ ધરાવનાર
શખ્સ હશે તે આ વાત કયાં કરશે.”

તે દારોડી દરેક જણ પાસેથી ચુપચુપ જૂંપી રીતે ગરમ દૂધ માગી
લાવતી.

પછી એક ભમમાં તે દૂધ નામીને આતરાનાં બળતાં ઉપર તેને ગર્મ
કરતી હતી.

અને જૂંપી રીતે શાપૂર પારો લઈ જતી હતી-અને નેહાનમાં કોઈને
પણ તે વાતની ખબર કરતી હતી નહીં.

એમ કરતાં બે અઠવાડિયાં તે કામમાં નીકળી ગયાં-અને આખરે
પેલું ગવેડાંનું ચામડું ભિંજવાઇને નર્મ થઈ ગયું.

ત્યારે શાપૂર પેલાં ચામડાંમાંથી બાહરે નીકળ્યો-ત્યારે તેનું સઘળું
બદન દુઃખ બરેલું અને લોહીથી ભરેલું થયલું હતું.

પછી શાપૂરે પેલી કન્યાને આડસે કહ્યું કે “આ પવિત્ર, દુરચાર,
અને ભલાં કામ કરનારી અકરત !

યકી ચારહુ બાયહ કુનૂન સાખતન
 કે હરૂનહુ રાય અન્દર અન્દાખતન
 કે મારા ગુહર ખાશહ અચ શહરે રૂમ
 મબાહ આફીન બર યુનીન મર્જો યૂમ
 કનીઝક બહ ગોફત ફર્દા પગાહ
 શવહ ઇન યુઝોગાન સુએ જનગાહ
 યકી જશન ખાશહ બરૂમ અન્દરૂન
 કે મર્દો ઝને હુદક અચહ બરૂન
 સુ કહ્યાનૂ અચ શહરૂ યીરૂન શવહ
 સુએ જશને ખુરૂમ બહાચૂન શવહ
 શવહ ભય ખાલીઓ મન ચારહુ
 બેસાઝમ ન તર્સમ કે પત્યારહુ
 હો અરેપો હો ગૂપાહો તીરો કમાન
 બપીશો તો આરમ બરહીશ રવાન
 સુ બેશનીહ શાપૂર કંહ આફીન
 બરાન પુર હોનર હોખતરે પીશબીન
 બઅલીશહુ દેહરા બભય આવરીહ
 બેરદશ બરીન રહુભાય આવરીહ
 સુ અચ ખાખતર અશમહુ અન્દર કશીહ
 શખ આન ચાદરે ધીરૂ બર સર કશીહ
 પુર અન્દીશહુ શુદ જને શાપૂર શાહુ
 કે ફર્દા એ સાઝહ કનીઝક પગાહ
 સુ બર ઝહ સર અચ બુર્જી શીરૂ આફતાખ
 બેખાલીહ રૂએ બેખાલૂહ ખાખ
 બજશન આમહ આન કસ કે બૂહ બેખાલૂર
 યુઝોરૂ આન કે બર દારહ અચ જશન બહુર
 કનીઝક સુએ ચારહુ બેનૂહ રૂય
 સુનાન ચૂન બુવહ મરૂદમે ચારહુ ભૂય
 સુ અચવાને ખાલી બઅચ આમદશ
 દેહો શીરો અન્ને પલખ આમદશ
 હો અરેપે ગેરાનમાયહુ ઝાખુર બેખારહ
 ગુઝીહ સેલીહે સવારાને ગોરહ
 કે દીનાર અન્દાન કે બાયેસ્ત નીચ
 કે ખૂશાબો યાફૂતો હરૂ ચૂનહુ ચીચ
 સુ આમહ હમહ સાએ રફૂતન બભય
 શખ આમહ હો તન રાસ્તે કંદહ રાય
 સુએ શહરે ઇરાન નેહાદહ રૂય
 હો ખુરૂમ નેહાન શાહો આરામભૂય
 શમો રૂચ યકૂસાન હમી તાખતનહ
 બખાબો બખુદન ન પદાખતનહ
 બહીનચૂનહુ અચ શહરે પુર ખારૂસાન
 હમી રાન્દ તા કેશવરે શારૂસાન
 સુ અરેપો તન અચ તાખતન ગશત સોસ્ત
 ફેરૂહ આમદનરા હમી ભય બેસ્ત
 દેહી ખોરૂમ આમહ બપીશશ બરાહુ
 પુર અચ બાધો મયદાને પુર જશનગાહુ
 તન અચ રન્જ અસ્તહુ ગુરીઝાન કે બહ
 બેયામહ દરે બાલખાની બેઝહ
 બેયામહ દમાન મરૂદે પાલીઝખાન
 કે હમ નીકૂદેલ બૂદો હમ મીચખાન

હવે કાંઈક તદખીર કરવી જોઈએ-અને દરેક રીતનો વિચાર કામે લગાડવો જોઈએ.

કે જેથી આપણે રૂમમાંથી છટકી જઈએ-એવી સર ઝમીન ઉપર લગ્યાનત પડશે!"

પેલી છાકરીએ તેને કહ્યું કે "આવતી કાલે સવારે-આ રૂમના યુઝોર્ગ લોકો જનગાહ તરફ જવાના છે.

રૂમમાં એક મેહલું જન થવાનું છે-જેમાં બાગ લેવા માટે સધળા મર્દો, અહરતા અને છાકરાઓ ખાહેર પડશે.

ન્યારે રાણી શેહરની ખાહેર જશે-અને ખુશહાલી કારેલાં જન તરફ તે મયદાનમાં જશે,

ત્યારે આ જગ્યા ખાલી ધરો અને હું એ વાતનો ચારો-કરીશ. કોઈ પણ આફતથી બીહ જઈશ નહીં.

હું ખુશહાલ જીવે બે થોડા, બે ગોઝ અને તીર કમાન તારી આગળ પશો લાવીશ"

ન્યારે શાપૂરે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે હુનર બરેલી હોશચાર છાકરી ઉપર દુઆ કીધી.

વિચાર કરીને તેણે પોતાનો જીવ ઠેરવ્યો-અને અક્ષને એ કામમાં પોતાનો રાહબાન બનાવ્યો.

ન્યારે સૂર્યનાં કિરણોને ઝરો પશ્ચિમ તરફ વહેવા લાગ્યા-અને રાતે કાળી ચાદર માથાં ઉપર લીધી,

ત્યારે પાદશાહ શાપૂરનો જીવ અદેશા કારેલો થયો કે "આવતી કાલે સવારે પેલી છાકરી શું કરશે?"

ન્યારે સિંહના બુર્જમાંથી આફતાખે પોતાનું સર ખાહેર કાઢ્યું-દિવસ હત્યો અને બંધ દૂર થઈ,

ત્યારે જે કોઈ કે શેહરમાં હતો તે પેલાં જનમાં ગયા-લાગ્યશાળી તેજ કે જે જનમાં બાગ લીધે.

હવે પેલી કુમારિકાએ એક ચારો શોધનારા મર્દની માફક યુક્તિ કરવા ઉપર ધ્યાન લગાડ્યું.

ન્યારે ખાલી મેહલ તેણીના કપ્પામાં આવ્યો-ત્યારે ગોચા સિંહની દિશ્મત અને ચિત્તાની ચુંગાલ તેનામાં આવી.

તમેલામાંથી તેણી બે જોડી બુન્યાદના થોડા લઈ આવી-અને બહાદુર સવારાને લાયકનાં હથિયાર પસંદ કીધાં.

દીનાર, મોતી, યાફૂત અને દરેક બીજી ચીજોમાંથી નેટલી કે લેવા ઘટતી હતી એટલી લીધી.

ન્યારે સફરનો સધળો અરખાબ તૈયાર થયો-અને રાત પડી ત્યારે બન્નેએ જવાનો નક્કી વિચાર કીધો.

બન્ને જણાં છપી રીતે ખુશ ખુશહાલ અને નચિન્તાઈ શોધતાં ઇરાન તરફ રવાના થયાં.

રાત અને દહાડો તેઓ એક સરખાં દોડવા લાગ્યાં-ખાખ કરવામાં કે ખાવા પીવામાં મરચૂલ રહ્યાં નહીં

આ રીતે તે બન્ને વચરાન જગ્યાવાળા મુલકમાંથી બ્યાબાદ શેહરો-વાળા મુલક તરફ કુચ કરતાં હતાં.

ન્યારે તેઓના થોડા અને તેઓનાં શરીર દોડતાં દોડતાં થાકી ગયાં-ત્યારે કંથે ઉતારાની જગ્યા શોધવા લાગ્યાં.

રસ્તે જતાં એક રળિયામણું ગામડું દેખાયું-જે બાગબગીચા, લીલોતરી-વાળાં મયદાન અને જનગાહ (મોજમઝાહ કરવાની જગ્યા)થી ભરપૂર હતું. તેઓ રંજથી થાકેલાં શરીરે અને આફતથી નારતાં-આવીને એક બાગખાનનું ખારણું ઠાક્યું.

પેલો બાગખાન મર્દ દોડી આવ્યો-કારણકે તે નેક દિલનો અને પરીણાગ કરનારો હતો.

૫૧૨ હો તન દીદ બા નીઝહો દરુઓ ખૂદ
 બેપુર્સીદ શાહુરા કે હરેત ઇન્ કુરુદ
 બીની બી ગહી અચ કુભ ખાસ્તી
 સુનીન્ તાખતનરા બેચારસ્તી
 બદ્દ ગોફત શાપૂર કે અય નીકુખાહ
 સખુન અન્દ પુર્સી એ ગુમ કર્દે શાહ
 યધી મરુદે ઇરાની અમ શાહુબ્દય
 ગુરીઝાન નેહાદલુ બરીન્ મરુચ કય
 પુર અચ દર્દમ અચ કયસરો લશ્કરશ
 મખાદા કે બીનમ સરો અકુસરશ
 ગરુ એમશખ મરા મીઝબાની કુની
 હુશીવારીઓ મરુચબાની કુની
 બરુઆનમ કે રૂઝી બકારુ આયદત
 ફેરખતી કે કારી બખારુ આયદત
 બદ્દ બાઘબાન ગોફત ઇન્ ખાને તોસ્ત
 તને બાઘબાન નીચ મેહુમાને તોસ્ત
 બદાન ચીચ કાયદ મરા દસ્તરસ
 બેફશમ બેચારમ નચુચમ બકરા
 ફેરફ આમદ અચ અરેપ શાપૂર શાહ
 કનીઝકુ હમી રફત બા ઊ બરાહ
 ખુરેશ સાખત અન્દી અને બાઘબાન
 એ હરુ ગૂનડુ અદાન્ કે બૂદશ તવાન
 ૫૧૩ ચુ નાન ખુદેલુ શુદ કારે મય સાખતન્દ
 સખુકુ માયલુ ભાઈ બેપદાખતન્દ
 મય આવદો બેન્હાહ બરુદાશત ભમ
 એ મેહુમાન શુદલુ પુરુરમો શાહકામ
 સખુકુ બાઘબાન મય બશાપૂર દાહ
 કે બરુદારુ અઝાન કરા કરત આયદ બયાહ
 બદ્દ ગોફત શાપૂર કય મીઝબાન
 સખુનચુયો પુરમાયલુ પાલીઝબાન
 કરી કુ મય આરહ નુખોસ્ત ઊ બરહ
 ચુ પીશશ ખુવહ સાલેયાને બરહ
 તો અચ મન બસાલ અન્દકી બરુતરી
 તો બાયહ કે ચૂન મય હેહી મય બરી
 બદ્દ બાઘબાન ગોફત કય પુર હોનર
 નુખોસ્ત ઊ ખુરહ મય કે બા ઝીબા ફર
 તો બાયહ કે બાશી બરીન્ પીશરવ
 કે પીરી બફરુહ-ગો દર સાલ નવ
 હમી બુએ તાજ આયદ અચ મુએ તુ
 બખુરશીદ માનદ હમી રૂએ તુ
 બેખન્દીદ શાપૂરો બેસ્તદ નબીદ
 યધી બાહ સરુદ અચ બેગરુ બરુ કરશીદ
 ૫૧૪ બપાલીઝબાન ગોફત કય પાકુ દીન
 એ આગાહી અસ્તત એ ઇરાન ઝમીન
 સુનીન્ દાહ પાસોખ કે અય કય મનેશ
 એ તુ દૂર બાદા બદે બદ્દ કુનેશ
 બબદખાહે મા બાદ અદાન્ એયાન
 કે અચ કયસરુ આમદ બધરાનેયાન
 એ ઇરાન પરાગન્દલુ શુદ હરુ કે બૂદ
 નમાન્દ અન્દરાન બૂમ કેરેતો દોરુદ

તેણે બે જણને બખતર, લડાઈની કેલાહ અને નેત્રા સાથ ભેયા-એ
 ઉપરથી તેણે શાપૂરશાહને પૂછ્યું, કે “અને કાણની પધરામણી થવાની છે?
 આવા કવખતે ક્યાંથી આવ્યા છો કે આટલી બધી દેડધામ કરી
 રહ્યા છો?”

શાપૂરે તેને કહ્યું કે “ઓ નેકખાહ શાખસ! એક રાહ બૂલેલા મઈને
 તું કેટલા સવાલ પૂછે છે?

હું એક ઇરાની મુઝાફેર છું અને નાસતો જાગતો આ તરફ આવ્યો છું.

રમના કયસર અને તેનાં લશ્કરથી હું દર્દ બરેતો બન્યો છું-એવું ના
 બનાવું કે ફરી હું તેનું સર અને તાજ ભેઠું.

ને આવળી રાહ તું મારો મેઝમાન થાય અને દુરઅદેશી વાપરી
 અદસ્તપાણું દેખાડે,

તે હું ધાઈ છું કે આજની તારી બલાઈ એક દહડો તને કામ લાગશે-
 અને જે ઝાડ કે તું રોપશે તેને કળ લાગશે.”

પેલા બાગબાને તેને કહ્યું કે “આ ઘર તારૂંજ છે અને બાગબાન
 પોતે પણ તારૂંજ મંદમાન છે.

મારાથી જે બની શકશે તે હું સધળું કરીશ અને કોઇને કશું
 કહીશ નહીં.”

આથી પાદશાહ શાપૂર ઘોડા ઉપરથી નાંચે ઉતર્યા અને પેલી કુંવા-
 રિકા તેની સાથ ચાલવા લાગી

બાગબાનની ઔરતે પોતાથી બન્યું તેવું હરેક તરેહનું ખાવાનું
 તૈયાર કીધું.

ન્યારે ખાણું ખાઈ રહ્યાં ત્યારે મય પીવાની તૈયારી કાઢી-તેમજ
 તેઓની સગવડ માટે પોતાનાં ઘરમાં થોડીક જગ્યા ફાલતું પાડી.

તેણે મય લાવી મૂક્યા અને બેન ઉડાવી-પોતાના મેહમાનથી તે
 ધણેજ ખુશ ખુશહાલ થયો હતો.

પછી બાગબાને શાપૂરને તુરત એક મયની ભમ આપી અને કહ્યું
 કે “તને ગમે તેની યાદમાં આ ભમ ઉડાવ.”

શાપૂરે તેને કહ્યું કે “ઓ મેહમાનગીરી કરનાર, શીરીન સખુન
 બોલનાર આખરહાર બાગબાન!

ન્યારે કોઇ કે મય પીવા લાવે ત્યારે જે કોઈ ઉમરમાં તેમજ ટકા
 પળમાં વડો હોય તેણેજ પહેલાં પીવો બેઠયો.

તું મારાં કરતાં ઉમરમાં જરા વધારે છે-અને ન્યારે તુંજ મને મય
 પાય છે તો તારેજ પહેલાં પીવો બેઠયો.”

તેને બાગબાને જવાબ દીધો કે “ઓ હુનરમંદ! પહેલાં મય તેજ
 શાખસ પીએ કે જે એવ આપનારો અને દબદબા બરેતો હોય.

માટે તનેજ ઘટે છે કે તું હરોલમાં ચાલે-કારણકે તું ઉમરે જવાન
 છે પણ દાનાઈમાં ખુદદો છે.

તારાં સર ઉપરના બાલમાં તાજની ખુશમો આવે છે-તારો મેહરો
 ખોરશીદ જેવો દેખાય છે.”

શાપૂર હસ્યો અને શરબ લીધો-પણ તેણે હપી રીતે પોતાનાં
 બેગરમાંથી એક સર્દ આહો ખેંચી.

પછી બાગબાનને પૂછ્યું કે “ઓ પાક દીનના શાખસ! ઇરાન ઝમીનની
 તું શું ખબર ધરાવે છે?”

બાગબાને જવાબ દીધો કે “ઓ પાદશાહી મનના મઈ!-દુશ્મનની
 બની તારીથી દૂર હોજે!

જેટલી આકૃત કે કયસરથી ઇરાનીઓ ઉપર પડી છે તેટલીજ આકૃત
 આપણા દુશ્મનો ઉપર પડજે!

ઇરાનીઓમાંના જે કોઇ કે હતા તેઓ સધળા પરાગન્દે થઈ મયા-
 અને તે મુલકમાં તેની ખેતીવાડી જેવું પણ કાંઈ રહ્યું નથી.

એ બચ્ચ ધારતો કુશતને મહાં જન પરામન્દ્ર ગસ્ત આન બુઝોરુ અન્બુમન વચીશાન બસી નીચ તસાં શુદ્ધ બુઝોરુ પીસી સોફુબા શુદ્ધ બસી બસલીકી બસર બર કોલાહ બેરુન અચ બરો બુસો આરામબાહ બદ્દ ગોકૂત શાપૂરે શાહુ ઊમેરિહ કે રખશાન બુદી ઊ ચુ માહુ ઊમેરિહ કુભ શુદ્ધ કે કચસર બુનીન ચીરહુ શુદ્ધ એ બખત આબે ઈરાનેયાન તીરહુ શુદ્ધ બદ્દ બાલબાન ગોકૂત કચ સરફરાચ તોરા બવેદાન મેહુતરી ખાહો નાચ અચ મોદિહો એન્દ્રુ બધ નશાન નેયામદ બધરાન બધન સરફરાચ હરાન કસ કે બૂદ અન્દર આબાહ બૂમ અસીરહ સર તા સર અકુનૂન બરૂમ બદીન બાર બેચીસ્ત પાલીચબાન કે બૂદ આનજમાન શાહુરા મીચબાન ચુ શાપૂર દીદ આન ચુનાન મેહુરે ઊય હમાન બારીઓ નાજુકી મેહુરે ઊય બદ્દ ગોકૂત મચી કે ચચદાને પાકુ રહાનદ તોરા અચ ધમો દર્દ પાકુ મન અકુનૂન ચુ દીદમ ચુનીન રાએ ઊય શનીદમ હમાન નીચ આવાએ ઊય હમ અમશાખ અચ ઈદર શવમ બાચ શહુર બેયાબમ મન અચ નીકુઈકાશ બહુર બદ્દ મીચબાન ગોકૂત કીદર સે રૂચ બેખારી શવદ ખાનહુ ગીતી ફેરૂચ કે દાના જહ ઇન દારતાન અચ બુખોસ્ત કે હર કસ કે આજરૂમે મેહુમાન નબેસ્ત નખારીશ બેરહ હીચ નચીકે ઊય નેયાચ આવરહ બખતે તારીકે ઊય બેખારો બેયાસાચો મય ખુર બબમ ચુ ગર્દહ દેલત શાહ બરૂગૂચ નામ બદ્દ ગોકૂત શાપૂર કારી રવાસ્ત બમા બર કુનૂન મીચબાન પાદશાસ્ત બેગૂચમ તોરા હર એ પુર્સી રવાસ્ત સખુન પુરસ તા મર તોરા કીન હવાસ્ત નેગર તા નદારી સખુન જોચ બરાચ દેલતરા મખર જોચ બનીકી ફરાચ મરા નામ શાપૂર શાહુ ઊમેરિહ કે ચુન લાલહુ રખશાન બુદમ દર કુરેચહ ચુ બેશનીહ પાલીચબાન બુમ્બલહુ રાચ સખુકુ બોરહ પીશય બશાદી નમાચ બેગોકૂતા કે સઉગન્દે મન ગસ્ત રાસ્ત રસીદમ અઝીન મન બદાન કમ હવાસ્ત નમૂદ આનગહી ફરૂચે ઈજદી એ રાચે હુશીવારો અચ બેખદી બેબૂદ આન શમો ખુદો ગોકૂતો શનીદ સપીદહુ ચુ અચ ફૂલસર બર કશીહ

પુષ્કળ લટકાટ તેમજ મદં અને અઘરતોની કતલને લીધે-ત્યાંની બારી વરતી વીખરાઈ ગઈ છે.

વળી તેઓમાંથી પુષ્કળ ખિસ્તી થઇ ગયા છે-અને ગળામાં કાંસવાળી સાંકળી પેહેરવા માટે પાદરી આગળ ગયા છે.

ધણક મોટા મોટા ખિસ્તીઓ માથે ઢભી ટોપીઓ મૂકીને-પોતાનાં વતન છોડી અને આવ્યા છે.”

તે પંચાલ્યો કહ્યું કે “શાહ હોરમઝદનો છોકરો શાપૂર-કે જે ચંદ્ર અને બૃહસ્પતિ સેતારા મિસાલ પ્રકાશતો હતો,

તે ક્યાં ગયો કે ક્યસર એવી રીતે ગાલેબ આવ્યો?-અને નસીબ સંભોગે ઈરાનીઓનો પ્રકાશ અંધો પડી ગયો?”

બાગબાને તેને કહ્યું કે “ઓ સરફરાચ મદં!-સરદારી અને નાચ નખરાં હમેશે તનેજ લાયક હોને!

ઈરાની સરદારોને તે મૂતો છે કે જીવતો તેની કશીએ ખબર પડી નથી. ૫૧૫

આ આબાદી બરેલા મુલકમાં જે કોઈ હતા તે સધળા હાલ રૂમમાં કચદી થઈ પડ્યા છે.”

પેલો બાગબાન જે તે વેળા પાદશાહનો મેઝબાન થયેલો હતો તે ફેકેફેક રડી પડ્યો.

જ્યારે શાપૂરે તેની વફાદારી આટલી બધી જોઈ-અને તેનો રડતો અને અંધો પડતો મેહુરો જોયો,

ત્યારે તે બોલ્યો કે “તું” રડ ના કારણકે પાક ચઢાવન-તને આ તારાં સધળાં દુઃખમાંથી છોડાવશે

હાલ જ્યારે આ સધળી ભેદી વાતો મેં જોઈ છે-અને વળી એને લગતી હકીકત પણ મેં સાંભળી છે,

ત્યારે આજ રાતેજ હું રોહર તરફ જઇશ-અને તેની બલાઇનો હું લાભ લેશ”

પેલા મેઝબાને પાદશાહને કહ્યું કે “જે તું” અને ત્રણેક દિવસ-રહે તો આ માથે મકાન આડતાબ મિસાલ રોશન થશે.

કારણકે આગળા દાનાઓએ આ વાત કહેલી છે કે ‘જે કોઇ શખ્સ કે પોતાના મેહમાનની ખાતેરદારી નથી કરતો,

તેનામાં જરાએ અક્લ હોતી નથી-અને તેનું સીઆહ નસીબ તેને તંગીમાં લાવી નાખે છે.’

માટે તું” અહીં રહે, આરામ લે અને મયની જમ ઉઠાવ-અને જ્યારે ૫૧૬ તારૂં દિલ ખુશહાલ થાય ત્યારે તારૂં નામ મને કહે.”

શાપૂર બોલ્યો કે “હા વાજબી છે-કેમકે હાલ તો અમારો મેઝબાન અમારી ઉપર પાદશાહ તરીકે છે

માટે જે સવાલ પૂછશે તેનો જવાબ હું આપીશ-તને જે ગમે તે મને પૂછી લે.

પણ સંભાળજે આ વાત છૂપીજ રાખજે-તારાં દિલમાં ભલા વિચાર સિવાય બીજો વિચાર લાવતો ના.

માથે નામ હોરમઝદનો છોકરો શાપૂરશાહ છે-બાગમું લાલાનાં ફલની મિસાલનો હું હતો.”

જ્યારે બાગબાને આ ભેદ ખુલ્લો થયેલો જોયો-ત્યારે હસ્તે મોઢે તેની આગળ નમસ્કાર કર્યો.

તે બોલ્યો કે “મેં જે સઉગન્દ ખાધો છે તે હું ખરેખર પાળીશ-મને મારી ખાહેશ મુજબનીજ વાત મળી ગઈ.”

પાદશાહનાં ઉઠાણુ બરેલા વિચાર અને અક્લ સાથ-હવે તેનું ઇજદી જોરેહ દેખાવા લાગ્યું.

પછી પાદશાહ તે રાત ત્યાં થોભ્યો, ખાધું, પીધું, અને વાતચિત ચલાવી-જ્યારે સવારની સફેદીએ પહોડ ઉપરથી પોતાનું સર ઉઠાવ્યું,

૫૧૭ થુ ભરૂશીન દેરૂશી અરુ આમહ એ રાહ
અરે મીડુમાનુ શુદ્ધ ખોદાવને બાહ
બહુ ગોકૂત રૂએ તો કપ્પન્દહ બાહ
સરતુ બરુ તરુ અરુ અબરુ બારન્દહ બાહ
સહાએ તો અમ જાચમાહી નબૂદ
અઆરામ શાયેતહ ગાહી નબૂદ
થુ મેહુમાને દર્બશ બારી ખુરેશ
નેયાખી એ નૂશીદને પવરેશ
બહુ ગોકૂત શાપૂર કય નીકુબખત
મનુ ઇન્ બાનહુ ખુગીદમ અરુ તાને તખત
યકી જન્દોઅસ્ત આરુ બા બરુસમત
બજમજમ યકી પારોખી ખરુસમત

૫૧૮ બિયાવરુદ્દ હરુઅશ બેકરુમુદ્દ શાહ
બિયારાતેતહ બસેમો બાહ ગાહ
બજમજમ બહુ ગોકૂત બરુ બૂચ રાતે
કે તા મૂબેદાન મૂબેદ અકુનુન કુબસે
થુનીન દાદ પારોખ વરા મીચખાન
કે અય પાકુરેલ મરુરે શીરીન જબાન
દુ અરમમ એ જાઇ કે દારમ નેશસે
બરાન ખાતએ મૂબેદાન મૂબેદસે
નેહાની બપાલીજખાન ગોકૂત શાહ
કે અરુ મેહુતરે હેહુ ગેલે મોહુરુ બાહ
થુ બેશનીહ અરુ ઇન્ સખુન બાહખાન
ગેલે મોહુરુ આવરો આમહ દવાન
જહાનદાર બેન્હાહ બરુ ગેલ નેગીન
બદાન બાહખાન દાદો કરુદ આદીન
બહુ ગોકૂત કીન ગેલ અમૂબેદ સુપાર
નેગરુ તા એ બૂચહ હમહુ બૂચ દાર
સપીદહુ દમાન મરુદ બા મોહુરે શાહ
અરે મૂબેદાન મૂબેદ આમહ પગાહ
થુ નજદીકે દરુગાહે મૂબેદ રસીદ
પરાગન્દહુ ગોદાનો દરુ બસેતહ દીદ
બઆવાજ અઝાન બારુગહુ બારુ ખાસે
થુ ખુકુશાદ દરુ બાહખાન રકૂત રાસે
થુ આમહ બનઅદીકે મૂબેદ કરાચ
બહુ મોહુરુ બેન્હાહ બોદેશ નમાચ
થુ મૂબેદ નેગહુ કરુદ આન મોહુરુ દીદ
એ શાદી દેલે રાયજન બરુ દમીદ
વજાન પસ બરાન નામ અન્દી ગેરીસે
બદાન બાહખાન ગોકૂત કીન મરુદ કીસે
થુનીન દાદ પારોખ કે અય નામદાર
નેશસેતહ બખબે મનસે ઇન્ સવાર
૫૧૯ દુરેસેતસે કુ નીસે જોચ શહુરુયાર
તો ઇન્ કારુરા બરુ યુમાની મદાર
યકી માહુ બા ઊ થુ સર્વે સહી
બેરુદમદો બા ઝીબો બા ફરુરહી
બહુ ગોકૂત મૂબેદ કે આન નામબૂચ
નેશાને કે દારહ બખાલાઓ રૂચ

અને ન્યારે પહાડની કહલુમાંથી સોનેરી ઝુડો બાહેર આવ્યો-લ્યારે બાગનો સાહેબ પેલા મેહમાનની નજદીક ગયો.

અને પાદશાહે કહ્યું કે “તારો દહાડો મુબારક બનજો તારે” સર વરસાદનાં વાદળ કરતાં વધારે અદિયાતું હોજો!

આ મારે મુકામ તારા ઉતારાને લાયકનું નહીં હતું-તને આરામ લેવાની લાયક જગ્યા આ નહીં હતી

તું એક ગરીબ માલુસનો પરોણા થયો છે માટે તને ખાવા પીવાનું મન ગમતું મળે નહીં.”

શાપૂરે તેને કહ્યું કે “આ નેકબખત માલુસ!-આ ધરને મારાં રાજ-પાટ કરતાં વધારે સાહે ગણું છું.”

એક જદ અવરતાની કેતાબ બસંમ સાથ લઇ આવે હતું અવરતાના કલામોના ગાલુગબુના આવાજના સઉગન્દ આપી તને એક સવાલ પૂછી તેનો જવાબ માંગીશ.”

એ સીઝી પાદશાહે મંજાવી તે બાગબાન લઇ આવ્યો-અને બસંમ બાજની જગ્યા તૈયાર કીધી.

પછી અવરતાનાં બાબતરના સઉગન્દ આપીને પાદશાહે પૂછ્યું કે “ખરે કહે કે વડો વઝીર હાલ ક્યાં છે?”

પેલા મેઝબાને તેને એવો જવાબ આપ્યો-કે “આ શીરીન ઝબાનના પાકહિલ મદં!

હું ન્યાં બેઠો છું ત્યાંથી મારી બનને આંખો તે વડા વઝીરનાં ઘર ઉપર નજર કરે છે”

આથી પાદશાહે તે બાગબાનને હરસેથી કહ્યું કે “ગામના પટેલ પારેથી થોડીક લાખ માગી લાવ.”

ન્યારે પેલા બાગબાને પાદશાહથી આ સખુન સાંભળ્યા ત્યારે તે લાખ લઇને દોડતા પાછો આવ્યો.

પાદશાહે તે લાખ ઉપર પોતાની મોહર દાખી-અને પેલા બાગબાનને ચાપી તેનો ઉપકાર માન્યો.

અને તેને કહ્યું કે “આ સીલ કીવેલી લાખ વઝીરને આપજો અને ધ્યાન રાખજો તે શું કહે છે તે તું બરાબર સાંભળજો.”

સવારના પોહોદરમાં પાદશાહની મોહર લઇને પેલા શખ્સ-વડા વઝીર પારો આવ્યો.

ન્યારે તે વઝીરની દરગાહ પારે જઈ પહોંચ્યા-ત્યારે તેની આસ-પાસ પેહલવાનોને ફરતા જોયા અને દરવારનો દરવાજો ખંદ જોયો.

તેણે આવાજ મારી દરબારમાં દાખેલ થવાની પર્વાનગી માગી-ન્યારે દરવાજો ખુલ્યો ત્યારે તે બાગબાન સીંધો વઝીર આગળ ગયો.

ન્યારે તે વઝીરની છેક નજદીક આવ્યો-લ્યારે પેલી પાદશાહવાળી મોહર તેને દેખાડી અને નમન કર્યું

ન્યારે વછરે નેગાહ કરીને પેલી મોહર જોઈ ત્યારે તે સલાહકાર શખ્સનું દિલ ખુશીથી ખીલ્યું

ત્યાર બાદ તે પેલી મોહર ઉપરનાં નામ માટે ધણેક રડયો-અને તે બાગબાનને પૂછ્યું કે “આ માલુસ કોણ છે?”

તેણે એવો જવાબ આપ્યો કે “આ નામદાર!-આ નામીયો સવાર મારાજ ધરમાં ઉતરેલો છે.

ખરીજ વાત છે કે તે પાદશાહ સિવાય બીજો કોઇજ નથી-તું આ વાતને શક બરેલી ના ગણ.

તેની સાથ એક કહાપલુ બરેલો, ઝબાયેશ પામેશો અને દબદબા સાધનો સીંધાં સરોવરનાં ઝાડ જેવો માહતાબ પલ્લ છે.”

વઝીરે તેને કહ્યું કે “તે નામજેય-કદમાં અને ચેહરામાં કેવી રીતનો છે?”

અહીં બાલબાળ ગોકૂત હરૂં હું બહાર
નદીદહુરેત સરૂં અચ્છ લખે બ્યૂંબાર
બાલાઓ રોખસારે ઊ બેંગરદ
હમી દેલ એ દીદનથ રામેશ અરદ
દો બાજુ બકેદારે રાને હયુન
અરથ ચૂન બરે શીરો ચેહુરથ ચુ ખૂન
હમી રંગે સરૂં આયદ અચ્છ ચેહુરે ઊય
હમી ઝીમે તાજ આયદ અચ્છ ચેહુરે ઊય

બાગબાને તેને કહ્યું કે “જે કોઈએ કે ખીલેલો બહાર-અને નદીના
કિનારા ઉપરનું સીધું સરાવર બેયું નહીં હોય,
તે તેનું કદ અને ચેહુરો બેય અને તેને બેવાથી પોતાનું દિલ યુશ-
હાલ બનાવે.

તેની બાજુ બેટની રાન જેવી મજબૂત છે-તેની છાતી સિંહની
છાતી મિસાલ છે અને તેનો ચેહુરો લોહીના જેવો રાતો બનેલો છે.

તેની ઉપરની આપણી મોહબતથી લાજ મર્યાદાનો રંગ દેખાઈ આવે
છે તેના ચેહુરો ઉપરથી તાજનો સંયુગાર નકર આવે છે.”

આગાહી ચાપ્તને મૂબેદ વ પહલ-
વાનાન અચ્છ આમદને શાપૂર
વ રપ્તને ધશાન બા સેપાહ
બનઝદે ઊ.

વઝીર અને પેહલવાનોનું શાપૂરના
આવવાથી વાકેફ થવું અને
તેઓનું લશ્કર લઈતેની
નઝદીક જવું.

ચુ પાલીચબાન ગોકૂતો મૂબેદ રાનીદ
અરઉશન રવાન મરૂદ દાના બેદીદ
કે આન શીરૂલ મરૂદ બેચ શાહ નીરત
હમાન ચેહુરદ બેચ દરૂપરે ગાહ નીરત
ફેરેસ્તાદઈ બેરત રઉશન રવાન
ફેરેસ્તાદ મૂબેદ બરે પહલવાન
કે પયદા શુદ આન ફરે શાપૂર શાહ
તો અચ્છ હરૂં સુઈ અન્બુમન કું સેપાહ
ફેરેસ્તાદએ મૂબેદ આમદ દવાન
એ ભઈ કે યુદ તા દરે પહલવાન
સેપહુયુદ એ ગોકૂતારે ઊ ગશ્ત શાહ
હમાનગહ દો રોખ અરૂ બમીન અરૂ નેહાદ
બદાદાર ગોકૂત અચ્છ જહાનદાર રાસ્ત
પરસ્તેશ બબેચ મરૂ તોરા નાસઝાસ્ત
કે દાનેસ્ત હરૂગેચ કે શાપૂર શાહ
બેબીનદ સેપહુરાઓ ઊરા સેપાહ
સેપાસ અચ્છ તો અચ્છ દાદમરૂ ચક્ર બેદાય
જહાનદારો અરૂ નીકુઈ રહુતમાય
ચુ શાય અરૂ કરીદ આન હેરકૂરો સેયાહ
સેતારદ પદીદ આમદહુ ગેદે માહ
ફરાચ આમદ અચ્છ હરૂં સુઈ લશ્કરી
એ ભઈ કે યુદ દરૂ જહાન ચેહુતરી
સુએ શારસાન સરૂં અરૂઅઝપ્ત-દ
ચામો દુગાન સુએ ઊ તાપ્ત-દ
બદરગાહે પાલીચબાન આમદ-દ
અશાદી બરે મીચબાન આમદ-દ
ચુ લશ્કર શુદ અરૂબૂદ અરૂ દરૂ સરાય
બનઝદીકે શાહ આમદ આન નીકુરાય
બેફરૂદ તા અરૂ ફરાદ-દ રાહ
અમરૂ ચેહુ ફેરમાયદ યુદ બારગાહ

ન્યારે પેલો બાગબાન એ પ્રમાણે બોલ્યો અને વઝીરે તે સાંભળ્યું-
ત્યારે તે રોશન છવના દાના મહે બેયું,

કે “તે સિંહની હિન્મતનો મહ પાદશાહ સિવાય બીજો કોઈજ
નથી-તેજ ચેહુરો તખ્તને લાયકના સિવાય બીજો કોઈ નથી.”

પછી તે વઝીરે એક ચાલાક કારોદ શોધી કાઢી લશ્કરના વડા સરહાર
આગળ મોકલ્યો.

અને કહેવાડિયું કે “પાદશાહ શાપૂરનું બોરેહ પાહું ઝાહેરમાં આવ્યું પરં
છે-માટે તું ચો તરફથી લશ્કર એકઠું કર.”

પેલા વઝીરનો કારોદ પોતાનાં કેઠાણાં ઉપરથી સેપહસાલારને ત્યાં
દોડતો કે આવ્યો.

સેપહસાલાર તેની વાતથી યુશહાલ થયો-અને તુરત પોતાનું મોં
ઝમીન ઉપર મેલી,

બોદાતાલાની સેતાયેશ કરવા લાગ્યો કે “ઓ દુન્યાના નેગહબાન
ઈન્સાફી સાહેબ!-તારા સિવાય બીજા કોઈની પરસ્તેશ કરવી રવા નથી.

કાણુ નાણુનું હવું કે હવે પછી શાહ શાપૂર કદી પલ પોતાનાં લશ્કરને
બેરો અને લશ્કર પાદશાહને બેરો?

તે માટે ઓ જહાનના નેગહબાન, નેઝીને માર્ગ દેખાડનાર અને
ઈન્સાફના ખાવંદ એકલા એક બોદા! હું તારી શુક યુઝારી કરું છું.”

ન્યારે રાતે પોતાના સીઆહ યુઝે ઉઠાવ્યો-અને માહતાબની આસ
પાસ સેતારા રોશન થયા,

ત્યારે ચો તરફથી લશ્કર બેયું થયું-અને દેશમાં ન્યાં કેયે કે રાર
દારો હતા,

તેઓએ શેહર તરફ જવા માટે સર ઉઠાવ્યાં-અને એકેક બબ્બે જણ
પાદશાહ તરફ આવવા લાગ્યા.

એમ કરતાં તેઓ યુશહાલી સાથે પેલા મેઝબાન બાગબાનનાં ઘર
આગળ આવી લાગ્યા.

ન્યારે લશ્કર ધરના દરવાઝા ઉપર એકઠું થયું-ત્યારે પેલો નેક અકલનો પર
વઝીર પાદશાહની નઝદીક આવ્યો.

બે કે તે દરબાર ભરવાની જગ્યા ઘણીજ નાની હતી-છતાં પાદશાહે
ફર્માવ્યું જેથી સર્વ દાખેલ થયા.

થુ રકૂતન્દ નચ્છીકે આન નામલ્લય
 યકાયક નેહાન્દ બદ્ ખાકુ રૂથ
 મેહાનરા હમલુ શાહુ દર બર ગેરેકૂત
 એ બદ્દા બોરેલીદન અન્દર ગેરેકૂત
 બેગોકૂત આનમે અચ્ચર્ચે બર દીદલુ બૂદ
 સુખુનહા એ કયસર કે બેશનીદલુ બૂદ
 હમ આજાદમે બદ્દમે ખુબુએકુર
 બેગોકૂત આનમે ઊ કરુદ પયદા એ મેહુર
 કચ્ચ યાકૂતમ જાનો અચ્ચ કેદેગાર
 કે ફોર્નેદલુ ખાદા બર રૂચગાર
 અગર શાહુ રૂચારીઓ ફોર્નેદઈ
 શવહ બન્દઈ પુર હોનર બન્દઈ
 મનમ બન્દલુ ઈન્ મેહુરખાન્ બન્દલુરા
 કુશાદલુ દેહો શચ દારન્દલુરા
 બહુર સુ કે અકુનૂન સેપાહે મનરેત
 વગર પાદશાહીઓ રાહે મનરેત
 પર હમલુ કસ ફેરેસ્તાદ આગલુ કુનીદ
 તલાયલુ પરાગન્દલુ બર રહુ કુનીદ
 બેબનીદ વીજલુ રહે તયસકૂન
 નખાયદ કે આગાહી આયદ બેરૂન
 થુ કયસર બિયાબદ એ મા આગાહી
 કે પયદા શુદ આન ફરે શાહનશાહી
 બિયાયદ સેપાહે મરા બર કનદ
 દેહો પોરતે ઈશનેયાન્ બેશકનદ
 કુનૂન મા નદારીમ પાયાબે ઊ
 નતાબીમ બા બખતે શાદાબે ઊ
 થુ મુએદ બિયાયદ બિયારદ સેપાહ
 બેબનીદ બર મુરે બર પશશહુ રાહ
 બેસાજીમે આરાયેશી નવ કુનીમ
 નેહાની મગર બાહ બીખવ કુનીમ
 બેખાયદ બહુર ગુશઈ દીદલુખાન્
 તલાયલુ બરુએ બશબ પાસખાન્
 અજાન્ પસ નમાનમ કે અચ્ચ રૂમેયાન્
 કરી ખાસ્પદ ઈમન્ કુશાદલુ મેયાન્

ન્યારે તેઓ તે નામદાર પાદશાહની નજીક ગયા-ત્યારે સધળાઓએ
 ખાક ઉપર પોતાનાં મોં મૂક્યાં.
 પાદશાહે સધળા સરદારો સાથે બગવતીની કીધી અને પોતાની ઉપર
 પડેલી આફતો માટે પોકાર કરવા લાગ્યો.

તેણે એ કાંઈ પેલાં ગંધડાનાં ચામડાંથી ખમતું પડ્યું હતું તે તેમજ
 કયસરના કહેલા સખુનો એ તેણે સાંઝવ્યા હતા તે સર્વ કહ્યું.

તેમજ પેલી ખુબસુરત ઈરાની દાસીએ પોતા તરફના ખ્યારને કીધે
 એ કાંઈ બલની દેખાડ્યું હતું તે માટે બોલ્યો,
 કે “મે” એની મારફતે ખોદાની મદદથી મારી હયાતી પાછી મેળવી
 છે-માટે એની ઉપર ક્રમાંનો મુબારક બનવે!

તે કોઈ શાહઝાદો કે કોઈ ખુજોર્ગ માખુરા એક ગુલુવંતી દાસીનો
 ગોલામ બન્યો હોય,

તો તે હુજ આ મેહરખાન દાસીનો ગોલામ બનેલો છું-હમગી અને
 વિશ્વાસુ દાસીનો ગોલામ છું બન્યો છું.

હવે ન્યાં કેથે કે માફ લશ્કર વીખરાઈ ગયલું હોય-અને ન્યાં મારી
 સદતનત અને સત્તા ચાલતી હોય,

ત્યાં સધળે ઠેકાણે માખુરો મોકલે અને ખબર કરે અને સધળા
 રસ્તા ઉપર તલાયા લશ્કરને છોડી મૂકી તે બંધ કરી લેવ્યા.

તેમાં ખાસ કરીને તયસકૂનનો માર્ગ બંધ કરે-એવું નહીં બનવું
 જોઈએ કે આ ખબર બાહેર જાય

તે કયસરને આપણી ખબર પડશે કે શેહનશાહી ગ્રજાકટ પાછો
 આદર થયો છે,

તો તે આવી મારા લશ્કરને હમ્બેડી નાખશે-અને ઈરાનીઓની હિમ્મત
 અને પીડ તોડી નાખશે.

તેની સામે થવાની હમણા આપણામાં શક્તિ નથી-અને તેનાં ખીલતાં
 નસીમ સાથે આપણુ પાયદારી કરી રાખીશું નહીં.

પણ ન્યારે વઝીર આવશે અને લશ્કર લાવશે ત્યારે આપણે કીડી
 અને મસ્જરનો જવાનો રસ્તો રોકી દઈશું.

આપણે તૈયારી કરીશું અને દેશને નવો સખુગાર આપીશું-ગુપચુપ
 બાગમાંથી જંગલી ઘાસને હળેડી નાખીશું.

દરેક ખૂણે ખૂણે બસુરો મોકલવા જોઈએ અને રાત દહાડો તલાય
 અને ગોષ્ઠીદારો રાખવા જોઈએ

હવે પછીથી હું રૂમીઓમાંથી કોઈને પણ ખુલ્લી કમરે નચિન્ત સૂવા
 દર્શા નહીં.”

શબીખૂન ઝંદને શાપૂર વ ગેરેષ્-
 તાર શુદને કયસર.

શાપૂરનું શબીખૂન મારવું અને
 કયસરનું પકડાવું.

પર ૩ બસી બર નેયામદ બરીન રૂચગાર
 કે શુદ મરુમે લશ્કરશ શશ હજાર
 ફેરેસ્તાદ શાપૂર કારઆગેહાન્
 સુએ તયસકૂન કારુદીદલુ મેહાન્
 બદાન તા એ કયસર દેહન્દ આગાહી
 બદીન બર એ દરુગાહે બા ફરેહી
 બેરકૂતન્દ કારઆગેહાન્ નાગહાન્
 નેહાકૂતલુ બેખુસ્તાદ કારે જહાન્

આ વાત ઉપર ધણેક વખત નહીં ગયા-એટલામાં તેનું છ હજાર
 માખુસનું લશ્કર એકત્ર થયું.

શાપૂરે કસાયલા યોદ્ધાઓને તયસકૂન તરફ મોકલ્યા.

કે જેથી તેઓ કયસરની અને તેની હબબખામરી દરખાસની ખબર લાવે.

તુરતજ પેલા અનુભવીઓ ગયા-અને કૂપી રીતે તે દેશના વહિવટની
 તપાસ કરવા લાગ્યા.

શુ દીઠનું હરૂનું બાજુ આમદનું
બરે શાહે ગદનુંકરાજ આમદનું
કે કયસરુ એ મય ખુદનો અજ શેકાર
હમી હીય નન્દીશદ અજ રૂઝગાર
સેપાહશ પરાગનું બરુ હરુ સુઈ
બતારાજ કર્દન બહરુ પહુલુઈ
ન રૂઝશ તલાયહુ ન શખ પાસખાન
સેપાહરત હમચૂન રમહુ બી શખાન
નબીનહ હમી દુશમન અજ હીય સૂય
પસન્દશ ખુવહ ઝીરતન બારૂચ
શુ બેશનીદ શાપૂર અઝાન શાહ ગશત
હમહુ રન્જહા પીરી બે બાહ ગશત
ગુઝીન કરુહ અજ ઈરાનેયાન સેહુ હઝાર
ઝેરેહુદારે બર્ગુરેતુવાનવરુ સવાર
શબે તીરહુ જઈશન બખરુ દરુ કરીહ
સેપહરુ શુએ તયસફૂન બરુ કરીહ
બતીરહુ શખાન તીજ બેશતકૂતી
શુ રઈશન શુદી રૂય બરૂતકૂતી
હમી રાન્દી દરુ બેયાબાને ફેહુ
બદાન રાહો બીરાહુ ખુહ બા ગોરહુ
ફેઝન અજ હો ફર્સન્ગ પીરી સેપાહુ
હમી દીઠખાન બૂહ બીરાહો રાહુ
ચુનીન તા બનચૂદીઝીએ તયસફૂન
તલાયહુ હમી રાન્દ પીશ અન્દરુન
બલશકરુગહુ આમદ ગુઝરતહુ હો પારુ
એ કયસરુ નબૂદશ બદેલ દરુ હેરાસ
અઝાન મરુજ નરનીહ આવાએ કરુ
ધવે પારુખાનાનો બાગે જરસ
પુરુ અજ ખીમહુ ચકુ દશ્તો બરૂગાહુ બૂહ
અઝાન તાખતન ખુહ કે આગાહુ બૂહ
એ મય મરત કયસરુ બપર્દહુ સરાય
એ લશકરુ નબૂદ અન્દશન મરુજ બય
શુ ગીતી ચુનાન દીહ શાપૂરે ગોરુહ
એબાને કઈ બારગીરા સેપોરુહ
સેપહરુ બલશકરુગહુ અન્દરુ કરીહ
બેઝહુ દરતો ગુઝે ગેશન બરુ કરીહ
બઅબરુ અન્દરુ આમદ ફમે કરુનાય
બેરન્ગીદને ગુઝે હેન્દી દરાય
દેહાઈહુ બરુ આમદ એ હરુ પહુલુઈ
અકાયાકુ બરુપારત અજ હરુ સુઈ
તો ગોઝૂતી મગરુ આરમાન બેતકહ
એ ખુરશીહ ખૂન બરુ હવા બરુ અકહ
દુરો ખશીદને કાવેયાની ટેરકુશ
શબે તીરહો તીલહાએ બેનકુશ
તો ગોઝૂતી હવા તીલ બારુહ હમી
જહાન ચકુસરહુ ખીલ દારુહ હમી
એ ગઈ સેપહુ ચરુખ શુદ નાપદીહ
સેતારહુ હમી દામન અન્દરુ કરીહ
સરાપર્દએ કયસરે બી હોનરુ
હમી કરુહ શાપૂર ઝીરે જબરુ

ન્યારે દરેક વાન બેઝ લીધી ત્યારે તેઓ પાછા ફર્યા અને ગરદન ફરોજ પાદશાહની હુકમ આપ્યા.

અને બોલ્યા કે “કયસર મય પીવા અને રોકાર કરવા સિવાય-ઝમાનાની ચાલ માટેનો કાંઈ પણ અંદેશી કરતો નથી.

તેનું લશકર ચો તરફ સરહદ ઉપરના ગામો તારાજ કરવા માટે વીખરાઈ ગયું છે

દિવસે નથી તેના તલાયા કે નથી રાતે તેના યોધાઓ તેનું લશકર ગોવાળિયા વગરનાં મેદાંનાં ટોળાં બેઝુ થઈ પડ્યું છે.

તેને કંથે પણ કોઈ દુશ્મન જણાતો નથી-તેથી તે પોતાની મરજ પ્રમાણે જિંદગી ગુઝારવાનું પસંદ કરે છે”

ન્યારે શાપૂરે એ સાંભળ્યું ત્યારે તે ખુશહાલ થયો-તેનું તમામ દુઃખ ઉડી ગયું.

તેણે ઈરાનીઓમાંથી બખતર પેહેરનારા અને ઘોડાઓને પણ બખતર પેહેરાવાનારા ત્રણ હઝાર સવાર ચૂંટી કાઢ્યા.

અને પોતે બખતર પેહેરી અધારી રાતે તયસફૂન ઉપર ચઢાઈ કીધી. પરજ

તે અધારી રાતે રોતાળી કરતો જતો હતો પણ ન્યારે દિવસ ઉગતો ત્યારે બરાઈ બેસતો હતો.

એ પ્રમાણે લશકર સાથ પોતે જંગલ અને પહાડમાં રસ્તે અને કરસ્તે ચાલવા લાગ્યો.

લશકરની બે ફર્સગથી પણ વધારે આગળ-રાહો કે ઉગતુ રાહો યોધાઓ ચાલતા હતા.

એ પ્રમાણે તયસફૂનની નજદીક જઈ પહોંચ્યો ત્યાં સૂધી-તલાયા લોકોને આગળ આગળ ચલાવ્યા કરતો હતો.

બે પોહોર રાત ગુઝરી ત્યારે તે કયસરની ઊાવળીમાં પુગ્યો તેને કયસરની જરાએ ધારતી ન હતી.

ત્યાં કોઈનો આવાજ કે યોધાદારનો પોકાર કે ઘંટનો ઘોઘાટ કશું સાંભળ્યું નહીં.

સંધ્યું મયદાન તમ્બુ અને શામિયાનાથી ભરેલું હતું-આ આવતા હજારો તે પોતે કયાં બખરહાર હતો?

કયસર પોતે તે મયથી મરત બની મેહલમાં પડેલો હતો-તે તરફ લશકરની ઊાવળી નહીં હતી.

ન્યારે બહારુર શાપૂરે એવી હાલત બેઝ-ત્યારે તેણે પોતાની પાદશાહી લગામ ધોડને સોંપી કીધી.

તેણે લશકરને ઊાવળીમાં ધુસાડિયું અને પોતાનો હાથ ભારી ગોઝ પરખ ઉપર મારી તે ઉઠાવ્યો.

કરનાયના પોકાર અને ગોઝ તેમજ હિંદી ઘંટના આવાજ વાદળ સૂધી ગયા.

દરેક ઠેકાણેથી ધરપકડના આવાજ નીકળ્યા-અને ચો તરફથી હથિયારોના ચમકાટ ઉડી રહ્યા.

એવું માલુમ પડતું હતું કે બાણે આરમાન ફાર્શ ગયા છે-અને ખુરશીદમાંથી હવા ઉપર લોહી ટીપાય છે.

કાવેયાની ઝુંડાના ઝળકાટે-અધારી રાતે અને આરમાની રંગની તલવારે કરી,

એવું લાગતું હતું કે ગેસા હવા તલવારોનો વરસાદ વરસાવે છે-અને તમામ બેઢાને વાદળ ફરી વળ્યું છે.

લશકરની ગઈથી આરમાન અને સેતારાઓ ઢંકાઈ ગયા હતા.

તે આગસુ કયસરની ઊાવળી-શાપૂરે ઝીરોઝબર કરી નાખી.

બીઅન્દાબહુ કૌશલ્ય રૂમી સવાર
ફોજન અચ દહો દ હજારાન શુમાર
બહુ ગુશર્ધ આતેશ અન્દર બન્દ
હમી આરેમાન બર હમીન બર બન્દ
૫૨૬ સરખામ કયસર ગેરફૂતાર શુદ
વજ્ર અખતરે નીક બીઝાર શુદ
વજાન ખીમહા નામદારાને ઊય
દેલીરે ગુઝીદહ સવારાને ઊય
ગેરફૂતન્દ બેચારે કર્દન્દ બન્દ
ચુનીનરેત કેદારે અર્થ બલન્દ
ગહી જ કશા અચરો ગહુ નેશીબ
ગહી શાહમાનીઓ ગાહી નેહીબ
બી આઝારીઓ મરુમી બેહુતરેત
કેરા કેર્દગારે જહાન ચાવરેત
ચુ શુદ રૂમે રાખ દામન અન્દર કશીદ
દેરફૂરા ખુર આમદ એ બાહા પદીદ
બેફરૂમ્દ શાપૂર તા શુદ દબીર
કલમ ખારેતો કેતાસે શુકો અબીર
નબેશતન્દ નામહુ બહુ કેશવરી
બહુ પાદશાહીઓ હર બેહુતરી
સરે નામહુ કર્દ આફીને નેહાન
એ મા બાદ બર કેર્દગારે જહાન
કે ઊશરેત બર નીકુર્દ દરેતરસ
બનીર નેચાઝશ નેચાયદ બકસ
૫૨૭ હમ ઊ આફીનન્દએ રૂગાર
બનીડી હમ ઊ બારાદ આમૂચગાર
ચુ કયસર કે ફર્માને યઝદાન બેહેશ
બર્ધશન બજેચ તોખમે જફૂતી નકેશ
બઝારી હમી બન્દ સાયદ કુતૂન
ચુ જાનરા નબૂદશ બેરદ રજનમૂન
હમી તાજે શાહી બમા બર સેપોરુદ
બગીતી બજેચ નામે જેશી નબોરુદ
ગુસરેતહુ શુદ આન લશકરો ખારુગહુ
બનીરૂએ યઝદાન કે બેન્મૂદ રાહુ
હરાન કસ કે ચાબીદ રૂમી બશહુર
એ શપરીર બાયદ કે ચાબન્દ બહુર
હમહુ દાદ બૂધો ફર્માન કુનીદ
બનવ્વી એ સર બાચ પયમાન કુનીદ
હયુની બેચામદ એ હરસ દવાન
અબા નામએ શાહે રઉશન રવાન
એ લશકરુગહુ આમદ સુએ તયસફૂન
બેચાઝાર બેન્શરેત બા રજૂનમૂન
ચુ તાજે જુઝોર્ગાન બસર બર નેહાદ
એ દાદારે નીકી દેહેશ કર્દ ચાદ
૫૨૮ યકી બેહુઅત અચ બહુરે પાલીચખાન
બેચારારેતો જાન શાહ કર્દશ રવાન
બેફરૂમ્દ તા શુદ બજેદાન દબીર
બકતાસ બેન્શેત નામે અસીર
હઝારો સદો દ તન આમદ શુમાર
જુઝોર્ગાને રૂમ આન કે જુદ નામદાર

બે હિસાબ રૂમી સવારોને કાપી નાખ્યા-બેની અણૂત્રી બાર હઝારથી
વધુની થઈ.
ખૂણે ખૂણે આગ લગાડી દીધી-ગોચા તેઓ આરમાનને પણ ક્રમીન
ઉપર નાખવા લાગ્યા.

શેનટે કયસર પકડાઇ ગયો-અને તેનો નેક સેતારો તેનાથી બેઝાર થયો.

તે તમ્બુઓમાંથી તેના નામદારો-તેના દિલાવરો અને પસંદ કીધેલા
સવારોમાંના,
બળાકોને પકડયા અને કયદ ક્રીધા-ખુબંદ આરમાનનાં કામ બેનીજ
રીતનાં છે.

તેનાથી કોઇ વખત ચઢતી તો કોઇ વખત પડતી આવે છે કોઇ વખત
ખુશદાહી તો કોઈ વખત ધારતી આવે છે.

કુન્યાને પયદા કરનાર સાહેબ જેનો મદદગાર થયો હોય-તેને માટે
તો નિર્દોષપણું અને ઈન્સાનીઅતપણું બેહુતર છે.

જ્યારે રાતે પોતાની દામન ખેંચી લીધી અને દિવસ ઉઘ્યો-અને
ખુરશીદનો ખુડો બેચા દેખાવા લાગ્યો,

ત્યારે શાપૂરે હોકમ કર્યો જેથી મુન્શી ત્યાં હાજર થયો-તેણે કાગઝ,
ક્લમ, કરનુરી અને અખીર માગી
તેણે દરેક મુલકમાં દરેક પાદશાહો અને સરદારો ઉપર નામા લખ્યાં.

નામાની શુર્યાતમાં એમ લખ્યું કે “જેદાનના પયદા કરનાર સાહેબ
આગળ ખરા અંતઃકરમથી શુકાના કર્વે છું,”

કે બલાઇ ઉપર તેનો હાથ હમેશો લગ્યાયેલો છે-તેને બળ માટે
કોઇની મદદ લેવાની જરૂર પડતી નથી.

ક્રમાનાનો પયદા કરનાર તેજ છે નેકીનો શીખવનારો પણ તેજ
સાહેબ હોય છે.

જ્યારે કયસરે પાક યઝદાનનું ફર્માન છોડી દીધું-અને ઈરાનમાં ખૂરા-
ઇનાં બીજ સિવાય બીજું કંઈ લઈ ગયો નહીં,

જ્યારે ઉઠાપણુ તેના જીવનો રેહનુમા નહીં બન્યો-ત્યારે હવે તે
ખુવારી સાથ કયદમાં સળડે છે.

તેણે પોતાનું પાદશાહી તાજ અમેને સોંપી દીધું છે-કુન્યામાં તે
ખૂરાં નામ સિવાય બીજું કંઈ લઈ ગયો નથી

પાક યઝદાન કે જે સાહેબે આપણને નેકીનાં માર્ગ દેખડાવ્યો છે તે
સાહેબની બરકતથી તેનું લશકર અને દરબાર શિકરેત પાગ્યા છે.

જે રૂમીઓને કે તમે પોતાના શેહરોમાં પકડો-તેઓને તવવારથીજ
તેઓનો હિસ્સો આપવો.

તમે સપળા ઈન્સાફ શોધજો અને મારો હોકમ બળ લાવજો-અને
મારી સાથ નવેસરથી ફરી કોલકરાર કરજો.”

એ મૂજબનાં રૌશન જીવના પાદશાહ શાપૂરનાં નામા સાથ-સાંઘણી
સવારો ચો તરફ દોડતા આવ્યા.

હવે શાપૂર પોતે તે છાવણી છોડી તયસફૂન તરફ આવ્યો-અને
પોતાના સલાહકારો સાથે નિરાંને મરહલત ચલાવી.

જ્યારે તેણે પોતાના પદમાનોનું તાજ સર ઉપર મેલ્યું-ત્યારે નેકીના
પહોંચાડનાર ખોદાતાલોને યાદ કીધો.

પેલા બાગ્યાન માટે એક સરપાવ તૈયાર કીધો અને તેનેથી તેનો
જીવ ખુશદાલ કર્યો.

પછી તેણે હોકમ કર્યો જેથી મુન્શી બંદીખાનામાં ગયો-અને કાગઝ
ઉપર કયદીઓનાં નામ લખ્યાં.

જેથી રૂમના જુઝોર્ગો કે જે નામદારી બરેલા હતા તેઓની એક
હઝાર એકરો બેની અણૂત્રી થઇ.

હમણ ખીશો પયવન્દે કયસરુ છુદન્દે
અરુમ અન્દરુન વીજહુ મેહુતરુ છુદન્દે
જહાનદારુ ખુશીદ શાન્ દરેતો પાય
હરાનરા કે છુદ અરુ ખરી રહુતુમાય
મેહુરુમુદ તા કયસરે રુમરા
ભયારન્દ સાલારે આન્ ખુમરા
મેશુદ રુમઆન્ દરેતે કયસરુ કશાન્
એ એન્દાન્ ભયારુદ ચુન્ બીહશાન્
જકાપીશહુ ચુન્ તાને શાપૂર દીદ
સેરેશકશ એ દીદહુ ખરેખ અરુ ચકીદ
એમાલીદ રગીન્ રોખશ અરુ જમીન્
હમી ખાન્દ અરુ તાને તખ્ત આકીન્
જમીનરા સરાસરુ અમેઝુઆન્ મેરેકુત
ખરીશો ખતન્ ગશ્ત બા ખાકુ મેકુત
બદ્ શાહુ મેકુત અય સેરેશતે બદી
કે તસાધિએ દુશમને ચઢદી
ચેસરુ યુદ્ધ આનરા કે અગખાજ નીસ્ત
એ ગીતીશ કર્નમે આધાજ નીસ્ત

ફેરી બન્દે સખતો દીવાનઈ
બદી બદ્ નેઝાદી ન કર્જાનઈ
નદાની તો મેકુતન્ સખુન્ જોજ દોરુદ
દોરુદ આતેશી બદ્ ખુવદ બી ફોરુદ
અગરુ કયસરી શર્મે રાયત કુલરેત
બખુબી રહે રહુતુમાયત કુલરેત
મેરા બન્દમ અજ ખામે અરુ સાખતી
ખુઝોર્જી બખાકુ અન્દરુ અન્દાખતી
ચુ ખાઝારગાતાન્ બખજમ આમદમ
ન બા ફેસો લશકરુ ખરજમ આમદમ
તો મેહુમાન્ બખામે અરુ અન્દરુ કશી
બધરાન્ ગેરાધઓ લશકરુ કશી
બેબીની કુંનૂન્ જન્ગે મદાને મરુદ
કઝાન્ પસ નલુઈ બધરાન્ નખરુદ
બદ્ મેકુત કયસરુ કે અય શહુરુયારુ
એ ફમને ચઢદાન્ કે ચાબદ ગુઝારુ
એ મન્ તખ્તે શાહી ખેરદ દૂરુ કરુદ
રવાનમ બરે દીવ મેઝફરુ કરુદ
ચુકાફાતે બદ્ અરુ કુની નીકવી
બગીતી દરુન્ દારેતાની શવી
કે હરુગેજ નગદદ કોહન્ નામે તુ
બમદી બરુ આયદ હમણુ કામે તુ
અગરુ ચાખમ અજ તુ બતન્ ઝીન્હારુ
બચરમ શવદ ગન્જે દીનારુ ખારુ
ચકી બન્દહુ ખાશમ બદરુગાહે તુ
નલુયમ જોજ આરાયેરો ગાહે તુ
બદ્ મેકુત શાહુ અય બદ્ બદ્ હોનરુ
મેરા કર્દી ઈન્ ખુમ ઝીરે જખરુ
અગરુ ખારેતહુ હરુએ મોર્દી બરુમ
મખાદા કે બીની તો આન્ શુમ ખુમ

એઓ સધળા કયસરના ખેશી અને કુદુંબી હતા-અને રૂમનાં મોલ્લા-
દાર સરદાર હતા.

તેઓમાંથી જે કોઇ કે ઇરાનમાં ખૂશઈ કરવા ઉપર આગેવાન હતા-
તેઓના હાથ અને પગ પાદશાહે કપાવી નાખ્યા.

પછી તેણે દોઢમ કીધો કે “તે મુલકના સરદાર કયસર રૂમીને લાવે.”

ચોખીબાન ગયો અને બંદીખાનામાંથી કયસરને બેઢેરા થયલા શખ્સની
માફક ધસડતો ધસડતો લઈ આવ્યો.

પેલા ટુન્મગારે બ્યારે શાપૂરતું તાજ બેધું-ત્યારે તેનાં મોં ઉપર
આંખમાંથી આંસુ ટપકવા લાગ્યાં.

તેણે શર્મથી લાલ થયેલો પોતાનો ચેહરો જમીન ઉપર મસબ્યો-અને
પાદશાહનાં તાજ અને તખ્ત ઉપર દુઆ કરવા લાગ્યો.

તેણે લ્યાંની સઘળી જમીન પોતાનાં પાપાણે કરી સાફ કીધી-જેથી
તેની દાદી અને શરીર ખાકે બરાઈ ગયું.

પાદશાહ શાપૂરે તેને કહ્યું કે “ઓ ખૂશાહના ખમીરવાળા !-તું ખિસ્દી પરદ
છે અને વળી ખોદાનો દુશમન છે.

જે ખોદાનો કાંઈ બેરિયો નથી તેની નિરખતી તું એમ કહે છે કે
તારો પયગમ્બર તેનો (ખોદાનો) છાકરો થાય છે-ખોદાની હરતીની શુર
આત પલ્લુ નથી અને છેડો પલ્લુ નથી.

તું તદુન ડગરો અને દીવાનો શખ્સ છે-તું ખૂરો છે, ખુરી અલ્લાહનો
છે અને મૂખે છે.

તું ભૂલું ખોલવા સિવાય કાંઈ બીજું બળુનોજ નથી-ભૂલું-ખોલવું
એ રોશની વગરનો એક ખરાબ આતશ છે.

જે તું કયસરજ છે તો તારી શર્મ અને ઉઢાપણ કયાં છે-બલાહનો
રસ્તો દેખાડનાર તારું દિલ કયાં છે ?

તે મને ગધેડાંનાં ચામડાંમાં શા માટે બંદ કીધો-અને તારી ખુઝોર્જીને
ધૂળમાં કેમ નાંખી ?

હું તો વેપારી બનીને તારે ત્યાં ખાણી પીણી માટે આવ્યો હતો-
કાંઈ નગારાં અને લશ્કર લઈને લડવા તો નહીં આવ્યો હતો,

કે તું તારા મેહમાનને ગધેડાંનાં લીલાં ચામડાંમાં બાંધે-અને તું
ઈરાન ઉપર ચઢાઈ લઈ બચ.

હવે તું મદાને મદની લડાઈ બેરો-કે ત્યાર બાદ ફરી તું ઈરાન ઉપર
લડાઈ લઈ જવાની ખાહેશ કરશેજ નહીં.”

કયસરે તેને જવાબ કીધો કે “ઓ પાદશાહ ! ખોદાતાલાના હોકમથી
કાણુ બચી શકે છે ?

પાદશાહી તખ્તે મારામાંથી ઉઢાપણને દૂર કરી નાખ્યું-અને મારો પગ
જીવ દેવનો શાગેઈ બન્યો.

જે તું બદીનો બલેલો નેકાથી વાળે-તો હુન્યામાં તું એવો પ્રખ્યાત
થઈ જશે,

કે કહી પણ તારું નામ ભૂલું થશે નહીં-અને મદાનગી સાથ સઘળી
તારી ખાહેશ બર આવશે.

અગરજે હું તારીથી જીવતહાન મેળવું-તો ખઝાજો અને દીનાર મારી
આંખોમાં તુચ્છ થઈ પડે.

હું તારી દરગાહમાં એક ગોલામ થઈ રહીશ-અને તારાં તખ્તની મોટાઈ
વધે તેવાં કામ સિવાય બીજું કાંઈ કરીશ નહીં.”

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “ઓ બદ્ હુનરના ખૂરા શખ્સ !-તેં આ
મારો મુલક શા માટે નાશ કરી નાખ્યો ?

અગરજે તું જે કાંઈ મારો ખઝાજો રૂમના મુલકમાં કે જે નેહેસ્ત
મુલક ફરી તું જે અંધ બેઠું કદી ના બનવું ત્યાં લઈ ગયો છે,

હમણુ યકુસરુ અચ ખાનહુ ખાચ આવરી
અદીન લશકરે સરફરાચ આવરી
અચ ઈરાન હેગર હરુએ વીરાન શુદસ્ત
ઠાનામે પલંગાનો શીરાન શુદસ્ત
સરાસરુ ખરુઆરી અદીનારે ખીશ
ઘેયાબી મુકાફાતે કેદારે ખીશ

૫૩૧ હેગર હરુએ ફોરતી એ ઈરાનેયાન
એળુઈ અરુમ અચ નેજાહે કેયાન
અયકુ તન દહુ અચ રુમ તાવાન દેહી
રવાનરા ખરે મનુ ગેરઉગાન દેહી
નખાદમ ખળેચ મદ કયસરુ નેજાહ
કે ખાશનહ બા મા દરીન યુમે શાહ
હેગર હરુએ ઝીરાન યુરીદી હેરખત
નયુરુરહ હેરખતે કસાન નીકુખખત
એકારીઓ દીવારુહા ખરુ કુની
એ દેહલા મગરુ ખેરુમ કમતારુ કુની
કુનૂત મનુ અખન્દી ન ખન્દમ તોરા
અચ મે ખરાચ કય પસન્દમ તોરા
ગરુ ઈન હરુએ ગોકુતમ નેયારી અભય
એદુરુરહ ચર્મત એ સરુ તા અપાય
વજાન પસ કે ઈન યકુઅયકુ ખરુ શુમેરુહ
જહાનગીરે શાપૂરુ બા દસ્તખોરુહ
કુ ગૂરાશ અખન્દરુ ખદ શાખ કરુહ
અયકુ ભય બીનીશ સુરાખ કરુહ
મહારી અબીનીએ ઊ ખરુ નેહાહ
શુ શાપૂરુ અજાન ખામે ખરુ કરુહ યાહ
૫૩૨ હો બન્દે ગેરાન ખરુ નેહાદશ અપાય
એબોદશ હમાન રૂસખાન ખાચ ભય
અરુચ ગાહો દીવાન એયારાસ્તનહ
કલીરે દરે ગન્જહા ખાસ્તનહ
સેપાહુ અન્બુમનુ કરુહ રૂઝી એદાહ
સરાશ પુરુ એ કીન યુરો દેહ પુરુ એ દાહ
અચ ઈરાન હમી રાનહ તા મર્જ રુમ
હરાન કસ કે યુહ અન્દરાન દસ્તો યુમ
એકોસ્તનહો ખાનશ હમી સૂખતનહ
જહાની એ આતેશ ખરુ અકૂખતનહ
શુ આગાહી આમહ અચ ઈરાન ખરુમ
કે વયરાન શુહ આન મર્જ આખાહ યુમ
ગેરેકૂતારુ શુહ કયસરે નામદારુ
શમે તીરહુ અન્દરુ સફે કાઝીરુ
સરાસરુ હમણુ રુમ ગેયાન શુદનહ
વચ આવાએ શાપૂરુ એયાન શુદનહ
હમી ગોકુત હરુ કસ કે ઈન ખદ કે કરુહ
મગરુ કયસરુ આન ના જવાનમરુહ મરુહ

તે સધળો ત્યાંથી આ સરફરાચ લશ્કરની નજીક પાછો લાવે;

તેમજ ઈરાનમાંથી એ ને ચીઝો વયરાન થઈ છે-અને તે જગ્યા ચિત્તા
અને ત્રિંદોતુ રહેડાણુ બની છે,
તે સધળું તું પોતાના પૈસાથી હુદોસ્ત કરે તોજ તું પોતાનાં ક્રિયેલાં
પૂરાં કામનો બદલા મેળવશે.

બીનું ઈરાનીઓમાંથી જેઓને તે કતલ ક્રીધા છે-તેના બદલામાં
રૂમના પાદશાહી ખાનદાનમાંથી તું શોધી કાઢ,
અને એક ઈરાનીના ખૂનને માટે દંડ તરીકે તારે દશ રૂમીઓના
છવ આપવા પડશે-અને તારો છવ મારી પાસે ગિરવી મેલવો પડશે.

હું કયસરનાં પૈન્દાન સિવાયના બીજા મદેને માગતો નથી કે જેઓ
મારી સાથે આ યુરાદાલ મુલકમાં રહેશે.

બીનું તે ઈરાનમાંથી જેટલાં ઝાડો કાપી નાંખ્યાં છે એ કે કોઈ
નેકબખત માણસ કોઈનાં ઝાડ કદી કાપતો નથી,

તે સધળાં પાછાં રોપી આપે અને સધળી દીવારો પાછી ખાંધી
આપે-અને એમ કરીને તું અમારા લોકોનાં દિલમાંનો ગુરુઓ ઝોઝો કરે.
તારાં પૂરાં કામોને માટે તારા હાથે પળે બેસી નથી નાખતો-અથવા
તને ગર્વેડાંતાં ચામડાંમાં બાંધવાતું પાણુ અને ગમતું નથી

અગરને આ માથું સધળું કહેલું તું બળ નહીં લાવશે તો મારાં
માખુરો તારાં માખાંથી તે પગ સુધીનું ચામડું ચીરી નાખશે "

આ સધળું એકે પછી કહી રહ્યા બાદ તે દેશ જીતનાર ફતેહમંદી
બરેલા શાપૂરે,

તેના બન્ને કાનો ખંજરે કરી ચીરી નાંખ્યા-અને તેનાં નાખમાં
એક વેદ પાડ્યો

એક રસી તે વેદમાં પોઈ અને તેમ કરીને શાપૂરે ગર્વેડાંતાં લીલાં
ચામડાંમાં પોતે બધાંયો હોતો તે વખતતું દુઃખ યાદ ક્રીધું.

તેના પગમાં બે મારી બેસી શોષી અને પેલોજ ચોપાખાન તેને પાછો
પેહેરામાં લઈ ગયો.

લશ્કરની કવાયિતની જગ્યા અને દફતરખાના તૈયાર કરાવ્યાં-અને
ખત્રાનાની ફરવી મંગાવી.

તેણે લશ્કર એકડું ક્રીધું અને પગાર આપ્યો તેનું સર લડાઈથી બરેલું
અને દિલ ઇન્સાફથી બરેલું હતું.

તે ઈરાનથી રૂમના મુલક તરફ ચાલવા લાગ્યો-તે સર ઝગીનમાં એ
લોકો હતો,

તેઓને કતલ કરવા માંડ્યાં અને તેઓનાં ધરબાર સળગાવવા માંડ્યાં-
આખો દેશ આગથી સળગાવી દીધો.

ન્યારે ઈરાનીઓનાં કામથી રૂમમાં ખબર મળી-કે "તે આબાહ મુલક
વયરાન થયો છે.

અને સીઆહ રાતે લડાઈની સફમાં-નામદાર કયસર પકડાઈ ગયો છે,"

ત્યારે તમામ રૂમ દેશ રડતો બન્યો-અને શાપૂરની ધારતીથી બુન્બવા
લાગ્યો.

દરેક જણ બોલતો હતો કે "આ ખૂરાઈ આપણી ઉપર કોણે ક્રીધી ?-
પેલા ઉઠાછલા કયસર સિવાય બીજા કોણે નહીં."

રત્નને શાપૂર અરૂં વ રત્નને ઊ
બા યાનુસ્ બેરાદરે કયસર.

શાપૂરનું રૂમના મુલકમાં જવું અને તેની કયસરના
ભાઈ યાનુસ સાથની લડાઈ.

એ કયસર યકી કેહુ બેરાદરેશ યૂદ
પેદર મોદેહો એદરેશ મોદરેશ યૂદ
જવાની કુલ યાનુસેશ યૂદ નામ
જહાનલૂયે અખશ-દહે શાહકામ
શુદન્દ અન્નમન લશકરી ખર દરેશ
દેરમ દાહ પખાશખર મોદરેશ
બહુ ગોફત કીને બેરાદર બેખાહ
ન બીની કે આમહ એ ઈરાન સેપાહ
યુ બેશનીહ યાનુસ બેલૂશીદો ગોફત
કે કીને બેરાદર નશાયદ નેહોફત
બેજહ ફસો આવરૂદ બીરૂન સલીખ
સલીખી ખુઝેર્ગી સેપાહી યુહીખ
સેપહરા યુ રૂ અન્દર આમહ અરૂય
બીઆરામ શુદ મરુદમે જન્મલૂય
રદહુ ખર કરીદ-દો અરૂખાસ્ત ધવ
બેયામહ દવાન યાનુસે પીશરવ
અરૂઆમહ યકી અખરે ગર્દી સેપાહ
કઝાન તીરગી દીદહુ ગુમ કરૂદ રાહ
સેપહરા અયફરૂય ખર ફૂફ યૂદ
દેગર આખ અઝાન રૂ કે અરૂખૂદ યૂદ
અરૂઆમહ ખોરૂશીદને દારો ગીર
હમાન આતેશે ખન્જરો ગોર્ગી તીર
એ ગર્દ સવારાન હવા શુદ બેનકૂશ
દેરખશાન સનાનો દેરકૂશાન દેરકૂશ
સેતારહુ ખરાન જન્મ નઝારહુ યૂદ
કે હમ કીનો હમ ગાહે બીધારહુ યૂદ
બેખસ્તન્દ ગોર્દાને રૂમી મેયાન
ખરાન જન્મ યકસર યુ શીરે ઝોયાન
ઝમીન આહનીન શુદ હવા લાજવરૂદ
અઅખર અન્દર આમહ સરે તીરહુ ગરૂદ
તો ગોફતી હવા અખર દારહુ હમી
વઝાન અખર અદમાસ ખારહુ હમી
હમાન લશકરે શાહે ઈરાનેયાન
બેખસ્તન્દ ખૂન રીખતનરા મેયાન
બદીનખૂનહુ તો ગશત ખુરશીદ જરૂદ
એ હરૂસ હમી ગશત બાદે નખરૂદ
બેકોશતન્દ અન્દાન કે રૂએ ઝમીન
શુદ અચ જલિશને કોશતગાન આહનીન
યુ અચ કલખ શાપૂર લશકર બેરાદર
અયો રાસ્તેશ વીજગાનરા બેખાન્દ
યુ બા મેહુતરાન ગરૂમ કરૂદ અરૂપ શાહ
ઝમીન ગશત બુખાનો પીયાન સેપાહ
યુએ લશકરે રૂમેયાન હમલહુ બારૂદ
ખુઝેર્ગેશ યકી યૂદ બા મર્દ બેરાદર

કયસર કરતાં નાનો તેનો એક ભાઈ હતો-એ કે બાપ મરી ગયો હતો તો પણ તેની મા છવતી હતી.

તે એક જવાન શખસ હતો અને તેનું નામ યાનુસ હતું-એ દેશ ૫૩૩ છત્તારો, બક્ષેશ કરનારો અને ઉમંગી હતો.

તેના દરવાઝા ઉપર એક લશ્કર એકઠું થયું-પોતાના બેટાને તેની લડાયક માથે લશ્કર માટે પૈસા આપ્યા

અને તેને કહ્યું કે “તું બાઇનો કીનો લે તું ભેટો નથી કે ઈરાનથી લશ્કર આવી લાવ્યું છે?”

જ્યારે યાનુસે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે ઉસ્કેરાઇ જઇને બોલ્યો કે “બાઇનો કીનો છપાવી દેતો બેઇતો નથી”

તેણે નગારાં ઘોડાઓં અને કોસ બાહેર લાવ્યાં મોટા કોસ અને ખૂનખાર લશ્કર બાહેર કાઢ્યાં.

જ્યારે લશ્કર એકઠી સામે થયું ત્યારે લડાયક શખસોં નાસખર બન્યા.

તેઓએ સફ સમારી, પોકાર ડોડાવ્યા-સરદાર યાનુસ દોડતો બાહેર પડ્યો.

તેવામાં એક વાહણી ચઢી આવી અને સીઆહ ગર્દ ઢઠી-તે અંધારાંને લીધે કોઇને કશું દેખાતું ન હતું.

રૂમી લશ્કરની એક તરફ પહોડ હતો-અને બીજી તરફ કે જ્યાં લશ્કર બેઠું થયું હતું ત્યાં પાણી હતું

હવે ધરપકડના આવાજ નીકળ્યા તેમજ ખંજર, ગુસ્સા અને તીરનો આતશ રોશન થયો.

સવારોની ધૂળથી હવા કાળી પડી ગઈ-ભાલા ચળકવા લાગ્યા અને ખૂંડા ઝળકવા લાગ્યા.

સેતારાઓ પણ આ લડાઈ દરમી બેઇ રહ્યા હતા-કારણકે આ કીનો લેવાનો અને વેરભાવ દેખાડવાનો વખત હતો.

સઘળા રૂમી પેહલવાનોએ તે લડાઈ ઉપર મસ્ત સિંહની મિસાલ પોતાની કમર બાંધી.

ગોયા ઝમીન લોડાંની બની અને હવા બહુ રંગની થઈ ગઇ-સીઆહ ધૂળનો છેડો વાદળ સૂધી પુગ્યો.

તું કહે ગોયા હવા વાદળથી ભરાઈ ગઇ છે અને તે વાદળમાંથી તલવારો વરસાવે છે.

તેવીજ રીતે ઇરાનીઓના પાદશાહ શાપૂરનાં લશ્કરે-લોહી રેડવા માટે પોતાની કમર બાંધી.

એ પ્રમાણે ખુરશીદ અસ્ત પામ્યો ત્યાં સૂધી દરેક બાજુથી લડાઇનો પવન ફુંકાવા લાગ્યો.

તેઓએ એટલા બધા સવારોને મારી નાખ્યા કે મૂલેલાઓનાં અખતરથી ઝમીનની સપાટી લોડાંની બની ગઈ.

જ્યારે શાપૂરે કલબગાહમાંથી લશ્કર આગળ ચલાવ્યું-ત્યારે તેણે ડાબી જમણી તરફના સરદારોને બોલાવ્યા.

જ્યારે પાદશાહે પેલા સરદારો સાથ પોતાનો ઘોડો તેજ ક્રીધો-ત્યારે ગોયા ઝમીન પણ હીલતી થઇ અને સાચું લશ્કર ગભરાવા લાગ્યું.

તેણે રૂમીઓનાં લશ્કર ઉપર હુલો ક્રીધો-તે લશ્કરનો વડો તેના ૫૩૫ રસાલા સાથે એકજ માણસ હતો.

બેદાનેસ્ત યાનુસ કે પાયાએ શાહ
નદારેહ યુરીયાન બેશુહ બા સેપાહ
પસ અન્દર હમી તાખત શાપૂર ગોરુહ
અગેરુહ અચ હવા રઉશનાઈ બેબારુહ
અહર બયગહુ અર યકી તૂદહુ કરુહ
હમીનહા બમધએ સર આલુદુહુ કરુહ
અઝાન લશકરે રૂમ અન્દાન બેકાશત
કે યકુ દરત સર બૂહ બીપાયો પોશત
અહામુન સેપાહો ચલીપા નમાન્દ
અહેબહા સલીબા સોહુબા નમાન્દ
એ હરબય અન્દાન ધનીમત ગેરેકુત
કે લશકર હમી માન્દ અન્દર રોગેકુત
બેખાશીહ યકુસર હમહુ અર સેપાહુ
બેચ અચ કુન્જે કયસર નબુહ બહુરે શાહુ

કે ઊ દીહ રન્જ અઝાન કન્જે બિય
ન હમ ફશકો ગન્જ બુહ રન્જે બિય
હમહુ લશકરે રૂમ ગેરુહ આમદન્દ
એ કયસર હમહુ દારેતાનહા ઝદન્દ
કે મારા યુનૂ નીચ મેહુતર ખ્યાહ
અરૂમ અન્દરુન નામે કયસર ખ્યાહ
યુ બુઝારુ કેસ્તીસ શુહ સૂખતહુ
ચલીપાએ મેઝરાન અર અકૂખતહુ
કુનૂન રૂમો કન્જૂઝ મારા યકીસ્ત
યુ આવાએ કીશ મસીહ અન્દકીસ્ત

નેશાનીદને રૂમેયાન બઝાનૂશરા
અર તખ્તે કયસર વ નામએ ઊ
બશાપૂર વ પાસોએ આનૂ.

યકી મરુહ બૂહ અચ નેજાહે સરાન
હમ અચ તોખમએ નામવર કયસરાન
બઝાનૂશ મરુદ બેરહમન્દ બૂહ
ઝબાનો રવાનશ પુર અચ પન્દ બૂહ
અહ ગોફત લશકર કે કયસર તો બાર
બરીન લશકર એમરૂચ મેહુતર તો બાર
અગોફતારે 'તુ બૂશ દારહ સેપાહુ
બેયકૂચ તાબે બેયારાએ ગાહુ
બેયારાસ્તન્દ અચ બરશ તખ્તે આજ
બઝાનૂશ બેન્શસ્ત બા ફરુદે તાજ
બળએ બુઝોર્ગીશ બેન્શાન્દન્દ
હમહુ રૂમેયાન કયસરશ ખાન્દન્દ
બઝાનૂશ બેન્શસ્તે અન્દીશહુ કરુહ
એ રચમો એ આવરુદગાહે નબરુહ
બેદાનેસ્ત ફેરા એ શાહે બલન્દ
એ રચમો એ આવીઝેશ આયહ બઝન્દ

યાનુસે બરુયુ કે તે પાદશાહની સામે ઉમા રહેવાની તાકત નથી
ધરાવતો તેથી તે પોતાનાં લશ્કર સાથે નાસતા લાગ્યો.

બદાદુર શાપૂર તેની પછાડી દોડવા લાગ્યો-તેની ધૂળથી હવામાંની
રેશમી પાલુ બની રહી.

જગે જગે તેણે દુશ્મનેતા ઢગલા વાજ્યા-અને ઝમીન સવારોનાં
સરમાંનાં બેનએ કરી બરી નાખી

તે રૂમનાં લશ્કરમાંથી એટલા તો માયાં ગયા કે આખું મયદાન કપાઈ
ગયલાંઆનાં માયાં, પગ અને ધડથી બરાઈ ગયું હતું.

લડાઈનાં મયદાનમાં નહીં લશ્કર કે નહીં કોસ સાથના વાવટા રહેવા
પામ્યા-ફિલ્લામાં પાલુ કોસ કે પાદરીઓ રહેવા પામ્યા નહીં.

દરેક જગ્યાએથી તેણે એટલી વૃદ્ધ મેળવી કે તે બેઈ લશ્કર પાલુ અજબ
રહેવા લાગ્યું.

તે સધળી વૃદ્ધ લશ્કરને બધી દીધી માત્ર કયસરના મેહલના એક
આરડા સાથે શાપૂરશાહને કામ હતું (કે જ્યાં ગંધડાનાં લીસાં ચામડાંમાં
તેને બાંધ્યા હતાં),

કે તે જે આરડામાં તેણે દુઃખ બેયું હતું કયસરના મેહલ કે તેના
ખજાનામાં તેણે દુઃખ બેયું નહીં હતું

રૂમના તમામ લશ્કરીઓ એકઠા મળી-કયસરની પોતાના મેહમાન
તરફ ચલાવેલી નાલાયક ચાલની વાતો કરતા લાગ્યા.

કે "એના જેવો આપણો કોઈ સરદાર હોતોજ ના-રૂમમાં કયસરનું
નામ પાલુ ના હોતું!"

જ્યારે પાદરીઓની કમરે લપેટવાની દોરી નવા આયંત્રીશાપના હાથમાં
રાખવાની કોસનાં માયાંવાળી લાકડી બળી ગઈ છે.

ત્યારે હવે રૂમ અને કનેજ આપણે મનસે સરખાંજ છે-કાદબુકે
ઈરાની દીનનો આવ્રાજ ધરી ગયા છે"

રૂમીઓનું બઝાનૂશને કયસરનાં તખ્ત ઉપર બેસાડવું
અને શાપૂર ઉપર તેનું સુલેહનું નામ
અને તેનો જવાબ.

અગીરી બુન્યાદનો તેમજ નામવર કયસરોનાં તોખમનો એક માલુસ
હતો.

તે અકલમંદનું નામ બઝાનૂશ હતું-તેની ઝબાન અને આમા બન્ને
નસીહતથી બરપુર હતાં

તેને રૂમી લશ્કરે કહ્યું કે "હવે તુંજ રૂમનો કયસર બન-આજથી
તુંજ આ લશ્કરનો સરદાર થા

હવેથી લશ્કરે તારોજ હોકમ બળ લાવશે તું તાજ રેરાન કર અને
તખ્તને સહુગાર"

તેઓએ તેને માટે હાથીદાંતનું તખ્ત સહુગાર્યું અને બઝાનૂશ દબદબા
સાથ તાજ પેહેરીને તખ્ત ઉપર બેઠો.

તેને તેઓએ બુઝોર્ગી બરેલી જગ્યાએ બેસાડ્યો અને સધળા રૂમીએ
તેને "કયસર" બનાવ્યો.

બઝાનૂશ તખ્ત ઉપર બેઠો અને તેણે લડાઈ તેમજ લડાઈનાં મયદાન
માટે સધળો વિચાર કીધો.

તેણે બળી લીધું કે "બુલદ મરતબાના પાદશાહ સાથે-લડાઈ અને
ઝપાઝપી કરવાથી નુકસાનજ યશે.

ફેરેસ્તાદઈ ભેસ્ત આ શયો શરૂમ
કે દાનેશ સરઆયદ અખાવાએ નરૂમ
દુલીરી અલીધી જહાનદીદઈ
ખેરદમન્દો દાના પસન્દીદઈ
ભયાવરો બેન્દાન્દ નજદીકે ખીશ
બેગોફત ઈન્ સુખુનહાએ બારીકે ખીશ
યકી નામહ બેન્વેશત પુર આકીન્
એ હાદાર ખર શહુરયારે જમીન્
કે ભવીદ તાજે તો તાબન્દહ બાદ
હમહુ મેહુતરાન્ પીશે તૂ બન્દહ બાદ
તો દાની કે તારાભે ખૂન્ રીખતન્
એ બા બી ચુનહુ મરુદમ આવીખતન્
મેહાને સરકાએ દારન્દ શરૂમ
એ બા શહુરે ઈરાન્ એ બા શહુરે રૂમ
ગરુઈન્ડીન્અજ ઈરજ પુદસ્ત અજતુખેસ્ત
મેનૂએહુર કર્દ ઈન્ અમદી દુરેસ્ત
તને સહમ અઝીન્ ઈન્ કુનૂન્ ખાફ શુદ
હમ અજ તૂર રૂએ જમીન્ પાફ શુદ
વગર કીને દારસ્તો એસ્કન્દરી
કેહન્ શુદ અરૂમ અન્દરૂન્ દાવરી
મરુ ઊરા દો દસ્તુરે બદ કશતહ બૂદ
વહીગર કજૂ અખત અરુગશતહ બૂદ
વરુ ઈન્ કીન્ એ કયસરુ ફેઝાયદ હમી
અએદાને તૂ બન્દ સાયદ હમી
નખાયદ કે વયરાન્ શવદ બૂરો રૂમ
કે ચૂન્ રૂમ હરુગેજ નબૂદસ્ત બૂમ
વગર ધારતો કોશતનત બૂદ રાય
હમહુ રૂમ ગશતન્ બી દસ્તો પાય
જનો ફૂદકાન્ શાન્ અસીરે તો અન્દ
વગર ખસ્તહુ અજ તીધો તીરે તો અન્દ
ગહુ આમહ કે કમતાર કુની કીનો ખશમ
કે હરુગેજ નેયાયદ બહમ દીનો ખશમ
ફેદાએ તો બાદા હમહુ ખાસ્તહુ
કઝીન્ કીન્ હમી ભાન્ શવદ કાસ્તહુ
તો દેહ ખુશ કુનો શહુર ચન્દીન્ મરુસ
નખાયદ કે રૂજ અન્દરુ આયદ અરૂજ

નખાશદ પસન્દે જહાન્ આકીન્
કે બીદાદ ભૂયદ જહાન્દારો કીન્
દોરૂદે જહાન્દાર ખર શાહુ બાદ
બલન્દ અખતરશ અફસરે માહુ બાદ
નવીસન્દહુ બેન્દાદ પસ આમહુરા
શુ અન્દરુ નેવેશત આન્ કંઈ નામહુરા
નેહાદન્દ પસ મોહુરે કયસરુ ખર ઊય
ફેરેસ્તાદહુ ઝી શાહુ બેન્દાદ રૂય
ભયામહ ખેરદમન્દો નામહુ બેદાદ
એ કયસરુ બશાપૂરે ફરુરેખ નેજાદ
શુ આન્ નામહુ ખર નામવર ખાન્દ
સુખુનહાએ નજઅશ ખર અફશાન્દન્દ

જેથી તેણે એક વિચારવંત અને લાગણી દર્શાવનારો વકીલ શોધી
કાઢ્યો-કે જે ધીમેથી હઠાપણની વાતો કરનારો હતો.

અને એક અનુભવી, સુભાષિત બોલનાર, હઠાપણવાળો, અક્ષમંદ
અને સધળે પસંદ થયેલા મુન્શીને
બોલાવ્યો અને તેને પોતાની નજદીક મેસાડયો અને પોતાનાં દિલ-
માંની મુશ્કેલ વાત તેને કહી.

અને દેશના પાદશાહ શાપૂર ઉપર ખોદાતાલા તરફની દોઆ સાથનું
એક નામુ લખાવ્યું.

કે “ તારું તાજ બેવેદાન ઝળકતું રહેલે ! અને સધળા પાદશાહો
તારા તાબેદાર બનલે !

તું તો ભણે છે કે લૂટફાટ કરવી અને ખૂનો રેડવાં-તેમજ શું બેગુનાહ
શખ્સો સાથે લડાઈ કરવી,

એ શું ઈરાનના કે શું રૂમના, સરકારના સરદારો શૂમની નિશાન
સમજે છે

અગરજે આ મુલક તરફનો કીનો પહેલવહેલાં એરચ માટે ઉઠ્યો-
તો તે કીનો મિનોએહુરે પોતાની બહાદુરીથી લઇને સધળું બરાબર કર્યું.
હાલ સદમનું શરીર આ કીનાથી ખાક થઈ ગયું છે-તેમજ તરથી
પણ આ ઝમીનની સપાટી પાક થઈ છે.

પણ જે દારા અને સિકંદરનો એ કીનો હોય-તો તે કઝીયો હવે પકડ
રૂમમાં બૂતો થઈ ગયો છે.

તેને તો તેના પોતાના બે ખૂરા વઝીરોએ મારી નાખ્યા હતા-વળી
તે સાથે તેનાં નસીબે પણ તેને મારી આપી નહીં.

હવે જે આ કીનાનો વધારો કયસરથી થતો હોય-તો તે તારાંજ
કયદખાનામાં હાલ બંદીવાન છે

જેથી મુલક વયરાન થયો નહીં બેઠયે-કારણકે રૂમના જેવો મુલક
બીજે કોઈ આબાદ થયેલો નથી

જે તારો વિચાર ‘લૂટફાટ અને ખૂનો મરકીનોજ’ હતો-તો તે પાર
પડી સધળું રૂમ હાથ પગ વગરનું બન્યું છે.

તેઓના બાઇડી હોઝારાં તારાં કયદી થયાં છે અથવા તારી તલવાર
અને તીરથી ઝખ્મી થયેલાં છે

હવે વખત આવ્યો છે કે તું કીનો અને ગુરસો કમી કરે-કારણકે
દીન અને ગુરસો કદીબી રાએ થઈ શકે નહીં.

અમારો સધળો ખઝાનો તારીજ ઉપર ફેદા હોજે !-કારણકે આ
લડાઇથી તો અમારા જીવનો ધટાડોજ થાય છે.

હવે તું ખુશહાલ દિલનો બન અને અમારાં શેહરને એટલું બધું બાળી
ના નાખ-હવે એવું નહીં બનવું બેઠયે કે આવીજ ખૂનો મરકીમાં દિવસના
દિવસ પસાર થાય.

પાદશાહ ઝુલમ કરે અને કીનો લીએ એ કુન્યાને પચદા કરનાર સાહેબને
કદી પણ પસંદ પડતું નથી.

પાદશાહ ઉપર ખોદાતાલા તરફની દોઆ હોજે !-તેનો મુલદ સેતારો પકડ
માહતાબનું તાજ બનજે !”

ન્યારે તો પાદશાહી નામુ લખાઇ રહ્યું-અને મુન્શીએ કલમ મૂકી દીધી,

ત્યાર પછી તેની ઉપર કયસરની પોતાની મોહર મરાઈ-અને પેલો
કાસેદ તે નામુ લઇને પાદશાહ તરફ ચાલ્યો.

તે દાનેશમંદ આવ્યો અને કયસર તરફથી મુબારક ખુન્યાદના શાપૂરને
નામુ પુગાડ્યું.

ન્યારે તે નામુ નામવર પાદશાહ આગળ વાંચવામાં આવ્યું-અને
તેની અંદરના કીમતી સખુનો ખુલ્લા કીધા,

એખપશીરો દીદહુ પુરુ અચ આખ કરૂહ
અરૂહાએ જગી પુરુ અચ તાખ કરૂહ
હમ અન્દરખાન નામહુ પાસોખ નેવેરત
એગોહૂત આન કુલ રકૂતહુ બુદ ખૂબો એરત
કે મેહુમાન અચર્મ અરુ અન્દર કે ફૂત
કે ખાજારે કીને કોહન અરુફેખત
તો ગરુ એખદી ખીઓ પીશે મન આખ
બુદો ફીકસુકાને પાકીજહુ રાય
ચુ એહારુ દાદમ નસાઝમત જગ
જહાન નીરત બરુ મર્દે હુશ્યાર તગ
ફેરેસ્તાદહુ અરુગરેતો પાસોખ એયોરહ
સુખુનહા ચકાયકુ હમહુ અરુ શુમોરહ

ત્યારે તેણે માફી બક્ષી અને આંખ આંસુ બરેલી કાઢી-તેનાં કપાલ ઉપર ગુસ્તાની કરચલી વળી.
તેજ વખત તે નામાનો જવાબ લખ્યો-અને જે કાંઈ સાકં માહું પોતા ઉપર વીર્યું હતું તે લખ્યું,
કે “ ગદેદાનાં ચામડાંમાં મેહમાનને કાણે સીવ્યો હતો ?-અને બુની લડાઇનાં કીનાતું ખાત્રાર પ્રથમ કાણે તેજ મર્યું હતું ?
તે તું ડહાપલુતગો હોય, તો કડ અને તું પોતે અને તારા પાકીજેહ વિચારના વિદ્વાનો મારી આગળ આવો.
જ્યારે મેં તમો લોકોને જીવનદાન આપ્યું છે, ત્યારે લડાઈ નહીં કરીશ-ફર્યાદ ફરમાર માણસ ઉપર તગ બનતી નથી ”
પોતો કાસેદ પાછો ફર્યો અને જવાબ લઈ ગયો-તેણે સમજાવ્યો કેયસરને કહી સંમતગયા.

રકૂતને બઝાનૂશ નરૂદે શાપૂર વ
પયમાને આશતી અસ્તન.

બઝાનૂશનું શાપૂરની નઝદીક જહું અને
સુલેહના કેલકરાર કરવા.

બઝાનૂશ ચૂન પાસોખે નામહુ દીદ
એ શાદી દેહે પાકુ તન અરુદમીદ
એફરુમહ તા નામદારને રમ
એરકૂતનહ સહ મરુદ બઝાન તાજહુ ખૂમ
દેરમ ખારુ કર્દહ અરુવારુ શરત
હમાન ગઉહરો લામર્થ અરુ નેશરત
એ દીનારુ ગજી એ બહુરે નેસારુ
ફરાચ આમહ અચ હરુ સુઈ સી હઝારુ
હમહુ મેહુતરાન નરૂદે શમહુ આમદનહ
અરહુનહુ પયો બી કોલાહુ આમદનહ
ચુ દીનારુ પીશશ ફેરૂરીખતનહ
એગુસ્તર્દહુ અરુ અરુ ગોહર બીખતનહ
એખપશૂદ શાપૂરો એન્વાખત શાન
બખૂબી અરુઅન્દાજહુ નેશાખત શાન
બઝાનૂશરા ગોહૂત કચ શહુરે રમ
એયામહ બસી મર્દે બીદારો રમ
બધરાનુ જમીન આન કે બુદ શારુસાન
કુનૂન ગરત ચકસરુ હમહુ ખારુસાન
એવચ ખાહમ આનરા કે વીરાન શુદહુસ્ત
કોનામે પલગાનો શીરાન શુદહુસ્ત
બઝાનૂશ ગોહૂતશ કે ખાહી એગૂય
ચુ એહારુ દારી મખરતાખ રૂય
ચુનીન દાદ પાસોખ ગેરાનમાયહુ શાહુ
કે ખાહી કે ચકસરુ એખપશમ ગુનાહુ
એ દીનારે રૂમી બસાલી સે ખારુ
હમી ખાખ ખાયહ દો રહુ સહ હઝારુ
દેગરુ આન કે બાશાદ નેસીબીન મરા
ચુ ખાહી કે ફૂતહુ શવહ કીન મરા

જ્યારે બઝાનૂશે નામાનો આવો જવાબ લેયો-ત્યારે તે પાક તનનાં મર્દનું દિલ ખુશહલીથી ખીર્યું.
તેણે ફરમાવ્યું જેથી રૂગના સો નામદારી બરેલા શાપૂરો તે તાઝગી બરેલા મુલકમાંથી ગયા.
સાક અરવાર દેરમ લાખી લીધા સાથે જવાદેર અને પાંચરવાના ગાલીચાઓ પણ લીધા.
વળી શાપૂરને વધાવવા મટે ત્રીસ હઝાર દીનાર ચો તરફથી ભેગા થયા.
તમામ સરદારો ઉઘાડે પગે અને ઉઘાડે માથે પાદશાહની નઝદીક આવ્યા.
જ્યારે તેઓએ તેની આગળ દીનારનો વધાવો ફર્યો-અને ગોહૂરોની સાથે સોનું પાંચર્યું.
ત્યારે શાપૂરે તેઓ ઉપર દયા કીધી અને નવાઝયા-અને અંદાઝાસર તેઓને સારી રીતે ખેસાડયા.
તેણે બઝાનૂશને કહ્યું કે “ રમ શોહરમાંથી ધણા બુદમી અને નેહરેત શાપૂરો આવ્યા હતા.
અને ઈરાન રૂમીનમાં જે શોહરો હતાં-તે સધળાં હાલ વચરાન બન્યાં છે
અને જે શોહરો વચરાન થયાં છે અને ત્યાં ચિત્તાઓ અને સિંહોનાં રહેઠાણ બન્યાં છે તેનો હું બદલો માંગું છું ”
બઝાનૂશે તેને કહ્યું કે “ જે તું ચાહે તે માગ-જ્યારે તે અમેનો જીવનદાન આપ્યું છે ત્યારે ગુસ્સો ના કર.”
બુઝોર્ગ પાદશાહે જવાબ આપ્યો-કે “ જે તું ચાહે કે હું સધળો ગુનાહ માફ કરું,
તો તારે એક વર્ષમાં ત્રણ વખત એમે લાખ રૂમી દીનાર ખેરાજ તરીકે આપવા બેઠશે.
બીનું એ કે જે તું ચાહતો હોય કે મારો કીનો પુરો થાય તો નેસીબીન* મને આપી દેવું પડશે.

* નેસીબીન કુર્દિસ્તાનના આખા ઈલાકા માટે ધારવા લેખે વપરાયું છે કુર્દિસ્તાનના ઇલાકામાં દક્ષિણ તરફ આવેલાં એક શોહરનું નામ Nasibin છે, જે કદીમ નિનિવેર અને હાલના મોસુલથી ઉત્તર પશ્ચિમે એસેસો માઈલને આસરે દૂર છે.

બાનુશ ગોકૂતશ કે ઇશાન તોરાસ્ત
નેસીબીનો દસ્તે દેહીરાને તોરાસ્ત
પઝીશકૂતમ ઇન્ માયહુવર ખાઓ સાવ
કે બા બેશમે કીનત નદારીમ તાવ
નબેશતન્હ અહુદી એ શાપૂર શાહ
કઝાન્ પસ નરાનહ એ ઇશાન સેપાહ
મઝર બા સઝાવારીઓ ખુર્રમી
કુભ રૂમરા જૂ નેયાયહ કઝી
વઝાન્ પસ ગુસી કર્હો બેન્વાખ્ત શાન્
સર અજ નામદારાન્ અર અકાખ્ત શાન્
શુ ઇશાન્ બેરકૂતન્હ લશ્કર બેરાન્હ
જહાન્ આદીનરા ફેરાવાન્ બેખાન્હ
હમી રકૂત શાદાન્ બએસ્તખરે પારસ
કે એસ્તખર ખુદ અર ઝમીન કપરે પારસ
શુ અન્દર નેસીબીન્ ખખર ચાકૂતન્હ
હમહ જગરા તીચ બેશ્તાકૂતન્હ
કે મારા નખાયહ કે શાપૂર શાહ
નેસીબીન્ બેગીરહ બેયારહ સેપાહ
કે દીને મસીહા નદારહ દોરસ્ત
રહે ગખરગી વર્ઝો અન્દોઅસ્ત
શુ આયહ એ મા અર નગીરહ સોખન્
નખાહીમ અસ્તાઓ દીને કોહન્
ઝખરુસ્ત શુદ મરુદમે ઝીરુસ્ત
બકીન્ મંદે દીની બકીન્ અરુનેશસ્ત
શુ આગાહી આમદ બશાપૂર શાહ
કે અન્દર નેસીબીન્ નદારહ રાહ
એ દીને મસીહા અરઆશકૂત શાહ
સેપાહી ફેરેસ્તાહ બીમર અરાહ
હમી ગોકૂત પયધમયરી કચ બુદહ
કોશહ દીને ઊરા નશાયહ સેતૂહ
બયક હકૂતહ આન્ જહમી જન્મ બૂદ
દરે શહૂર અર જન્ગેયાન્ તન્ગ બૂદ
બેકેશ્તન્હ અઝીશાન્ ફેરાવાન્ સરાન્
નેહાદન્હ અર એન્દહ બન્દે ગરાન્
હમી ખારેતન્હ આન્ ઝમાન્ ઝીન્હાર
નબેશતન્હ નામહ બરે શહૂરયાર
બેખખીદ શાન્ નામ અરદાર શાહ
બેફરૂદ તા બાજ ગર્દહ સેપાહ
બહર કેશવરી નામદારી ગેરકૂત
હમહ બર જહાન્ કામગારી ગેરકૂત
હમી ખાન્દેદીશ પીરુચ શાહ
હમી બૂદ ચકુચન્હ બા તાએ ગાહ
કનીઝક કે ઊરા રહાનીદહ બૂદ
બદાન્ કામગારી રસાનીદહ બૂદ
દેલઅઝક ફરોખ પયશ નામ કરહ
એ ખૂબાન્ મફરા દેહારામ કરહ
હમાન્ બાલબાનરા બસી ખારેતહ
બેદાદો ગુસી કરહ આરાસ્તહ
હમી બૂદ કચસર બજેદાને બન્હ
બખારીઓ ઝારીઓ બઝમે કમન્હ

બાનુશો તેને કહ્યું કે “આખું ઇશાન તારું છે-અને વળી અરબે-
સ્તાનથી તે નેસીબીન સૂધીનો સધળો મુલક તારોજ છે.
હું આ બારી કર અને ખેરાજ કબૂલ કરું છું-કારણકે અમે તારા
ગુરસા અને કીના સામે ટકી શકતા નથી.”
પછી તેઓએ પાદશાહ શાપૂર પાસેથી એક કરાર નામુ લખાવી લીધું-
કે “હવે પછી તે ઇશાનથી લશ્કર લાવશે નહીં.
સિવાય કે લાયક રીતે અને ખુશ ખુશહાલી સાથ આવે-કે જેમ
આવવાથી રૂમને કાંઈ પણ તુકસાન પુગે નહીં.”
ત્યાર બાદ તેઓને નવાઝયા અને તે નામદારોનાં સર મુલક કરી
તેઓને રવાના કીધા.
બ્યારે તેઓ ગયા ત્યારે શાપૂરે જેહાનને પયદા કરનાર સાહેબની પાસે
કેટલીક બંદગી કરી લશ્કર પાછું ફેરવ્યું.
તે ખુશી થતા પાર્સનાં પાયતખ્ત એસ્તખ જવા માટે ચાલવા લાગ્યા-
કારણકે હુન્યામાં પાર્સની મોટાઈ એ એસ્તખ શેહરજ હતી
હવે જ્યારે નેસીબીનમાં આ ફાલકશરની ખબર પુગી-ત્યારે ત્યાંનાં
લોકો સધળાં લડાઈ માટે શિતાબીથી તૈયાર થયાં.
તેઓ સામા થયા કે “શાહ શાપૂર નેસીબીન લે અને અહીં લશ્કર
લઈ આવે તે અમેને પસંદ નથી
કારણ તે ઇસાની દીન માનતા નથી-આતશ પુરસ્તી અને અંદ અવ-
સ્તાની રીત પાળે છે.
જ્યારે તે આવશે ત્યારે અમારી વાત સાંભળશે નહીં-અમેને અવ-
સ્તા અને જૂની દીન બેઈતી નથી”
એ પ્રમાણે ત્યાંની રેયતનાં લોકો મઝમૂત થયાં-અને દીનદાર લોકો
કીના માટે ઘોડેસવાર થયા.
જ્યારે પાદશાહ શાપૂરને ખબર મળી કે “તેનાં લશ્કરને નેસીબીનમાં
જવા નથી દેતા.”
ત્યારે પાદશાહ ઇસાની દીનથી બહુ ગુસ્સે થયો-અને એક ઘણુંજ
મોટું લશ્કર ત્યાં મોકલ્યું.
તે બોલવા લાગ્યા કે “જે પયગમ્બરને કે ચાહુદીઓ-મારી નાખે તેની
દીનની તારીફ કરવી નહીં બેઈતે.”
તે જગ્યાએ એક અકવારિયું સૂધી લડાઈ ચાલી શેહરને દરવાજો પાસે
તે લડાયકો ઉપર તંગ બન્યા.
રૂમીઓમાંથી પુષ્કળ સરદારોને માર્યા-અને જીવતાઓને બારી બંદમાં
નાખ્યા.
એવો મામલો બેઈ તેઓ તુરત પનાહ માગવા લાગ્યા-અને તે માટે
પાદશાહ ઉપર નામુ લખ્યું.
નામ ઉઠાવનાર પાદશાહે તેઓનો ગુનાહ માફ કીધો-અને ફર્માવ્યું
કે “લશ્કર પાછું ફેર.”
દરેક મુલકમાં તેણે નામદારી હાસેલ કીધી-અને સધળી જેહાન ઉપર
પોતાની મુરાદ મેળવી.
સધળાં લોકોએ તેને “ફતેહમંદ પાદશાહ”ને બોલ્યા બાધ્યા-અને
એની રીતે તેા કેટલેક લાગ્યા વખત સૂધી તાજ અને ભખત બોગવતો રહ્યા.
જે કુમારિકાએ કે તેના છટકારો કીધો હતો-અને આવી બેચી મુરાદે
પહોંચાડયા હતા,
તે દિલખુશ આનું નામ “ફરોખ પય” કરીને રાખ્યું-અને રૂપ સુંદરી-
ઓમાં તેણીને પોતાનાં દિલને રાહત આપનારી કીધી (યાને સ્ત્રી તરીકે રાખી).
તેમજ જેલા બાગબાનને ઘણાક સરખો માલ ખઝાનો-આપી ધામ-
ધૂમથી રવાના કીધો.
રૂમનો કચસર ખુવાર, રડતો અને કમંદના પેચમાં બંધાયેલો કચદ-
ખાનામાં સબડતો હતો.

૫૪૪ અમ્મ અન્દરૂન હરૂએ જુદશ એ ગન્જ
કરાચ આવરીદહુ એ હરૂસુ બરન્જ
બિયાવરોં ચકુસરૂ બશાપૂર દાહ
હમી ઝીસ્ત ચકુચન્દ લખ પુર એ બાહ
સરન્જમ દર બન્દા એન્દાન બેમોરૂ
કોલાહે મોહી દીગરીશ સેપોરૂ
અમ્મશ ફેરેસ્તાહ શાપૂર શાહ
બતાબુતો અચ સુશકુ બરૂ સરૂ કોલાહ
હુનીન્ ગોકૂત ઈનસ્ત ફર્નમે મા
નદાનમ કુળ બાશહ આશમે મા
યકીરા હમહુ ઝોડૂતીઓ અખલાહસ્ત
યકીરા ખેરહમન્દીઓ ફરૂહસ્ત
બરીનો બરાન્ બુઝરૂહ રૂચગારૂ
બુતુકુ મહુમે પાકો પરૂહીચગારૂ
બતખતે કયાન્ અન્દરૂ આવરૂહ પાય
હમી બૂહ ચન્દી જહાન્ કહબોદાય
બજાન્ પરા અબરૂ કેશવરે ખૂચેયાન્
ફેરેસ્તાહ બેસ્ત્યારૂ ચુહો એયાન્
એ બહુરે અસીરાન્ ચકી શહૂરૂ કરૂહ
જહાનરા અજાન્ બૂમ પુર બહૂરૂ કરૂહ
૫૪૫ કુળ બુરૂમઆબાહ બુહ નામે શહૂરૂ
અજાન્ બૂમે બુરૂમ કેરા બૂહ બહૂરૂ
કસીરા કે અચ પીશ બુબરીહ દસ્ત
મરીન્ મરૂચ બૂદીશ જાએ નેશસ્ત
બરો બૂમે આન્ ચકુસરૂ ઊરા બુદી
સરે સાલે નવ ખેલઅતી બેસ્તદી
ચકી શારૂસાન્ કરૂહ દીગરૂ બશામ
કે પીરૂચ શાપૂરૂ ગોકૂતીશ નામ
બઅહુબાચ કરૂહ આન્ સેવુમ શારૂસાન્
બહુ અન્દરૂન કાબો બીમારૂસાન્
કુનામે અસીરાન્થ કરૂહ નામ
અસીરૂ અન્દરૂ ચાકૂતી ખાબો કામ
એ શાહીશ બુઝસ્ત પન્નાહુ સાલ
કે અન્દરૂ જમાનહુ નબૂદશ હમાલ

રૂમમાં તેનો જે કાંઈ ખાતો હોતો કે જે તેને ચો તરફથી મેળવત
લઈ એકઠો કાઢેલો હોતો,
તે લાવી શાપૂરને દલાલે કાઢે-તે થોડાક વખત સૂધી આવી હાથ
અફરોસ બરેલી ઝિંદગીએ જીવતો રહ્યો.

શેવટે તે બંદમાં અને બંદીખાનામાંજ મૂતો-અને બુઝર્ગની કાલાહ
બીજાને સોંપી ગયાં.

પાદશાહ શાપૂરે તેને રાગપેદીમાં સૂંધીને કરતુરીની કાલાહ પેહેરાવી
રૂમમાં મોકલી આપ્યાં.

અને બોલ્યા કે “આપણું પણ એવુંજ શેવટ છે-હું બહુતો નથી
કે આપણને આરામ તે કયાં હશે?”

એકને માટે સફળો લોભ અને મૂખર્ષિ છે-જ્યારે બીજાને માટે ડહા-
પણ અને દબાવો છે.

પણ એની ઉપર અને તેની ઉપર (યાને બંને ઉપર) રૂમાનો તો
પસાર થઈ જાય છે માટે બંને તોજ શામસ કે જે પાક અને પરહેઝગાર હોય છે.”

પછી તે પાદશાહી તખ્ત ઉપર બેસી કેટલાક વખત સૂધી દેશની
સાહેબી કરવા લાગ્યાં.

ત્યાર પછી ખૂશિયાનના મુલક ઉપર લડાઈની આદત મોકલી પાછળથી
તેને લાભ કાઢ્યો.

કયદીઆને માટે એક શેહર વસાવ્યું-અને તે મુલકથી જોહાનને ફાયદા
બરેલી કાઢી.

કે જે શેહરનું નામ “બુરૂમ આબાદ” હતું-પણ તે બુશી બરેલા
મુલકનો લાભ કાણ લેતું હતું?

આગળ જે લોકોના કે હાથ શાપૂરે કાપી કાઢવા હતા તે શામસનું
તે મુલક રહેણાણ બન્યું હતું.

તે તમામ મુલક તે લોકોના હનો-નવાં વર્ષની શરૂઆતમાં તેઓ
પારોથી પાદશાહ એક સરપાવ લેતા હતા.

એક બીજું શેહર શામમાં વસાવ્યું-કે જેનું નામ “પીરૂચ શાપૂર”
(ફતેહમંદ શાપૂર) રાખ્યું.

ત્રીજું શેહર અહવાજમાં વસાવ્યું-તેની અંદર મેહલ અને બીમારી
માટેનાં મકાન બનાવ્યાં.

તેનું નામ “કુનામે અસીરાન” (કયદીઆનો માળો) રાખ્યું-કય
દીઆ ત્યાં આરામ અને આસાપેશ મેળવતા હતા.

તેની પાદશાહીનાં પચાસ વર્ષ પસાર થયાં કે જે અરસામાં તેનો
કોઇ જોડિયો હતો નહોતો.

આમદને માની મુસઉવેર નજ્દે
શાપૂર બદઅવીએ પયધમબરી
વ કોશ્તહુ શુદને ઊ.

માની નામના ચીતારાનું પયગમ્બરીનો દાવો કરી
શાપૂરની નજદીક આવવું અને
તેનું માર્યું જવું.

બેયામહ ચકી મેં જુયા એ ચીન
કે ચીન ઊ મુસઉવેર ન બીનહ જમીન
બરાન્ ચરૂબદસ્તી રસીદહુ બકામ
ચકી પુર મનેશ મરૂહ માની બનામ
બસૂરતગરી ગોકૂત પયધમબરમ
એ દીન્ આવરાને જહાન્ બરૂતરમ

ચીનથી એક બેલવામાં ચાલાક મેં આવ્યો-કે જેના જેવો ચીતારો
જોહાન પણ જોશે નહીં.

તે ચીતારના હોનરમાં તેને ફતેહ મળેલી હતી-તે મોઝાં મનવાળો હતો
અને તેનું નામ “માની” હતું.

ચીતાર પાડવાની કુશળતાનાં ઝોરે તે કહેવા લાગ્યો કે “હું” પય
ગમ્બર હું-અને હુનાના પયગમ્બરોમાં હું વધારે ચઢિયાતો છું.”

એ ચીન નહતે શાપૂર શુદ્ધ આર ખાસત
અપયધમબરી શાહુશ ચાર ખાસત
સખુન ગોકૂત મરુદે કુશાદહ જખાન
જહાનદાર શુદ્ધ જાન સખુન બહુગુમાન
સરથ તીજ શુદ્ધ મુખેદાનરા બેખાન
એ માની ફેરાવાન સુખુનહા બેરાન
કઝીન મરુદે ચીનીએ ચીરહ જખાન
ફેતાદસ્તમ અચ દીને ઊ દર ગુમાન
બેગુધદો જુ હમ સખુન બેશનવીહ
મગર ખુદ અગોકૂતારે ઊ બેચવીહ
બેગોકૂતાન કીન મરુદે સૂરત પરસ્ત
ન પુરમાયએ મુખેદાન મુખેદત
એ માની સખુન બેશનવ ઊરા બેખાન
ચુ બીનહ તોરા કય કુશાયહ જખાન
બેકરૂહ તા માની આમહ બપીશ
સખુન ગોકૂત આ ઊ એ અન્દાજહ બીશ
ખુદો મુખેહ આન હરુદ નસદીકે શાહ
સખુન રાન્દહ અચ સપીદો સેયાહ
ફેરમાન્દ માની એયાને સેાખન
એ ગોકૂતારે મુખેહ એ દીને કોહન
બહુ ગોકૂત કય મરુદે સૂરત પરસ્ત
અચદાન ચેરા આખતી ચીરહ દસ્ત
કસી ફે બલન્દ આસ્માન આકીહ
બહુ દર મકાનો જમાન આકીહ
કુલા નૂરો જુદમત બહુ અન્દરસ્ત
એ હર ગઉહરી ગઉહરશ અરતરસ્ત
શમે રૂચ ગદાન સેપહરે બલન્દ
કે જૂયત પનાહસ્તો હમ જુ ગજન્દ
અબુહાને સૂરત ચેરા બેચવી
હમી પદે દીનઆવારન નશનવી
કે ગૂચન્દ પાકીજહુ યજદાન યકીસ્ત
જેચ અચ બન્દગી કર્દનત ચારહ નીસ્ત
ગર ઈન્ સૂરતે કર્દહુ જુગમાન કુની
સજહ ગર એ જુગબન્દહુ ખુરહાન કુની
બેદાની કે ખુરહાન નખાશહ બકાર
નદારહ કસી ઈન્ સખુન ઉસ્તુવાર
અગર અહુરમન જોફતે યજદાન ખુદી
શમે તીરહુ ચૂન રૂચ રખશાન ખુદી
હમહુ સાલહુ ખુદી શમે રૂચ રાસ્ત
અગર્દેશ ફેજૂની નખૂદી ન કાસ્ત
નગુન્દ જહાનઆકીન દર ગુમાન
કે ઊ અરતરસ્ત અચ ગુમાનો મકાન

સુખુનહાય દીવાનગાનસ્તો બસ
બદીન બર નખાશહ તોરા ચાર કસ
સુખુનહા જોચ ઈન્ નીચ બેસ્ચાર ગોકૂત
કે આ દાનેશો મરુદુમી ખૂદ જોફત
ફેરમાન્દ માની એ ગોકૂતારે ઊય
બેપેખમરુદ શાદાખ રોખસારે ઊય

તે પોતાનાં વતન ચીનથી શાપૂરની પાસે આવ્યા અને દરબારમાં દાખલ થવાની પર્વાનગી ચાહી અને પયગમ્બરીનાં કામમાં પાદશાહની મદદ માગી.

તે સુખાપિત બેલનારે એવી વાતો ચલાવી-કે પાદશાહ તેની વાતોથી બહુગુમાન બન્યો. ૫૪૬

તેનું મનઝ ઉસ્કેરાયું અને મોખેદોને બોલાવ્યા અને માની બાબત ધણીક વાતો ચલાવી.

કે "આ તેજ જખાનના ચીની મરુદી-તેની દીન માટે હું વિચારમાં પડ્યો છું."

તમે તેની સાથે તકરાર કરો અને તેનું બેલેલું પણ સાંભળો-કદાચ તમે પોતે પણ તેના બેલવા ઉપર લોભાઈ જશો."

તેઓ બોલ્યા કે "આ તો તરવીરની પૂલ કરનારો શખ્સ છે એ કાંઈ મોખેદાન મોખેહ (મોટા શીદચુક) અથવા ખુન્દાદી માખુસ નથી.

તું લગાર તેને તારી હુઝૂર બેલાવીને તેનું બેલેલું સાંભળ તને જોશે કે તે પોતાનું મોં બંધ કરશે."

તેણે ફર્માવ્યું જેથી માની હાઝેર થયો અને પાદશાહ સાથે ધણીક વાદવિવાદ ચલાવ્યો.

તેણે અને ઝરતોશની મોખેદોએ પાદશાહની હુઝૂર બહી બૂંદી ધણીક તકરાર ચલાવી.

તકરાર દરમિયાન પેલા મોખેદની તકરારથી અને પુરાણી ઝરતોશની દીનની વાતોથી માની આજેઝ ગઇ ગયો.

મોખેદે તેને કહ્યું કે "આ સૂરત પરસ્ત મરુદી-તે તારો ગાલેબ હાથ ખોદાતાલા તરફ લગ્યાવવાની કેમ હિમ્મત કીધી?

કે જે સાહેબે ખુલ્લું આસ્માન પચદા કીધું-જેની અંદર દરેકનાં મકાન અને વખત પચદા કીધો, ૫૪૭

કે જેની અંદર રોશની અને અંધાર બનને છે-જેનું તત્વ બીજાં દરેક તત્વ કરતાં ચઢિયાતું છે

રાત દહાડો ખુલ્લું આસ્માન ફરતું રહે છે-કે જેનાથી તને પનાહ છે તેમજ જેનાથી તને નુકસાન પણ છે

તું તરવીરનીજ દલીલ ઉપર શા માટે ઢળ્યા કરે છે?-અને પયગમ્બરોની નસીહત સાંભળતો નથી,

કે જેઓ કહે છે કે પાક યજદાન એકજ છે-જેની બંદગી કીધા સિવાય તારો પ્રકારો નથી.

જે તું આ ચીનારેલી તરવીરને હીલતી કરે અને તે હીલતી તરવીરની જે તું દલીલ આપે તો તે વાજબી કહેવાય.

પણ તું જાણે છે કે તારી દલીલ નકામી છે-અને એ વાતને કોઈ માનવાનું નથી

જે એહરેમન યજદાનનો બરોબરો હોતે તો સીઆહ રાત દિવસની માફક જળકતી બનતે.

અને આખું વર્ષ રાત અને દિવસ સરખા રહેતે-તેઓની ચાલમાં વધારો કે ઘટાડો થતે નહીં.

હુન્વાને પચદા કરનાર સાહેબ આપણા ખેયાલમાં પણ સમાઈ શકતો નથી કારણકે તે સાહેબ આપણી વિચારશક્તિ અને તેનાં ધારેલાં મકાન કરતાં પણ વધારે ચઢિયાતો છે.

તારા સખુનો દીવાનાઓની માફકના છે અને બસ-એ ઉપર તારો કોઈ મદદગાર નહીં થશે." ૫૪૮

એ સિવાય બીજા ધણીક સખુનો કહ્યા-કે જે હડાપણ સાથના અને ઈન્સાનીયતને મળતા હતા.

પેલા માની ચીતારો તેની તકરારથી આજેઝ થયો-અને તેનો ખુશી બરેલો ચેહરો ફરમાઇ ગયો.

એ માની અરુઆશોકૂત પસ શહુર્યાર
અરુ ઊ તંગુ શુહ ગદેશી રૂઝગાર
બેફરૂદ પસ તાશ અદશિતનહ
અખારી એ દરગાહુ બુઝાશિતનહ
ચુનીન ગોકૂત કીન મરૂદ સુરત પસરત
નચુજનહ હમી દર સરાએ નેશરત
ચુ આશુએ ગીતી સરાસર અફરત
બેબાયહ કશીદન સરાપાશ પૂરત
હમાન અર્મશ આગનહુ બાયહ બકાહુ
બદાન તા નબૂયહ કસ ઈન પાયગાહુ
બેમાવીખતન અઝ દરે શારસાન
વગર પીશે દીવારે બીમારસાન
બેકર્દન ચૂનાન કે ફરૂદ શાહુ
બેયાવીખતનદશ બદાન બયગાહુ
૫૪૮ જહાની અરુ આકીન ખાનનહ
હમી ખાકુ અરુ કોરતહુ અકૂશાનનહ
એ શાપૂર ખાનચૂનહુ શુહ રૂઝગાર
કે દર બાઘ બા શુલ નદીનહ ખાર
એ દારો એ રાયો એ આહુએ ઊય
એ ખરા ફૂરોશો અખોશો જાગે ઊય
મરૂરા બહરૂ બૂમ દુરમન નમાનહ
બદીરા બગીતી નેશીમન નમાનહ

વલીઅહ્દ કર્દને શાપૂર અર્દશીર
બેરાદરે ખુદરા તા અમદી રસીદને
પેસરશુ વ સેપરી શુદને
રૂઝગારે ઊ.

૫૫૦ ચુ નઉમીહ ગશત ઊ એ અર્મે બલનહ
કે શુહ સાલેયાનશ અહકૂતાહ વનહ
બેફરૂદ તા પીશે ઊ શુહ દબીર
અબા નામવર મૂબેદા અરુદશીર
જવાની કે કેહુતર બેરાદરશ બૂહ
બદાદો બેરહ અરુ સર અકૂસરશ બૂહ
પેસર બુહ યકી ખુરહ શાપૂર નામ
હોનર નારસીદહુ એ અખતર બકામ
ચુનીન ગોકૂત પસ શાહુ બા અરુદશીર
અપીશે બુઝગારને પીશે દબીર
કે ગરુ બા મન અઝ દાહ પયમાન કુની
જખાનરા અપયમાન ગેરઉગાન કુની
કે ફર્જનહે મન ચૂન અમદી રસહ
કે બાહે બુઝગર્ગી અરુ અરુ વચહ
સેપારી અરુ અન્ને તખ્તો કોલાહુ
તો દસ્તૂર ખાશી વરા નીકૂખાહુ

હવે પાદશાહ માનીનાં કામથી ગુસ્સે થયો તેની ઉપર ઝમાનાની
ગદેશ તંગ બની.
પછી તેણે હુકમ કરીયો જેથી તેને ત્યાંથી ઉઠાવે-અને ખુવારી સાથે
દરગાહમાંથી લઇ ગયા.

તે બોલ્યો કે “આ ચૂરત પરદન મરદ આ દુન્યામાં રહેવા લાયક
કો નથી.

ન્યારે તેનાથી આ દુન્યામાં સંધળો ફિતોજ છે-ત્યારે પગથી માથાં
સૂધી એનું ચામડું બેચી કાઢવું બેઠયે.

અને તેનાં ચામડાંમાં ધાર બરબુ બેઠયે કે જેથી કરી કોઇ બીજો
રાખસ આવા પયગંબરી દરજ્જાની ખાદેશ નહીં કરે.

પછી તેને શેહરના દરવાજા ઉપર અથવા બીમાર લોકોનાં મકાનની
દીવાર આગળ લટકાવેા બેઠયે.”

જેવી રીતે પાદશાહે કમવ્યું તેવી રીતે કરી બબવવામાં અવ્યું-
તેને તે જગ્યા ઉપર લટકાવી દીધા.

તમામ જોહાન પાદશાહ ઉપર દુઆ કરવા અને તે મૂવેલાની ઉપર
ખાક નાખવા લાગી.

પાદશાહ શાપૂરથી ઝમાનો એવી રીતનો બન્યો કે બાગમાં ગોલાબ
સાથે કોઈ કાંઠા બેતું હતું નહીં.

તેના ઈન્સાફ, ડહાપણ અને કુનેહથી-તેમજ તેની બારી મેદનત,
પુષ્કળ સખાવત અને જખરદસ્ત લગઇએ કરી,

કેઇ પણ મુલકમાં તેનો દુરમન રહેા નહીં અને દુન્યામાં કેથે બદીની
જગ્યાજ રહી નહીં.

શાપૂરનું પોતાના ભાઈ અર્દશીરને પોતાનો
છોકરો ઉમરે પુગે ત્યાં સૂધી વારેસ
ઠેરવવો અને તેના ઝમાનાનું
આખેર થવું.

બુઝદ કરતાં આરમાનથી ત્યાર બાદ તેને નિરાશી મળી-કારણકે તેની
ઉમર સિત્તેર વર્ષની સહેજ ઉપર ગઇ
તેણે હોકમ કર્યો જેથી મુન્શી વડા વઝીર અને અર્દશીર સાથ તેની
નઝદીક ગયો.

જે જવાન (અર્દશીર) કે તેનો નાનો ભાઈ હતો-અને જેનાં માથાં
ઉપર ઈન્સાફ અને ડહાપણનું તાજ મૂકેલું હતું.

પાદશાહનો એક શાપૂર નામનો નાનો બેટો હતો-જે હબ્બુ નસીબ
સંભોગે પોતાની મુરાદે પુગેલો નહીં હતો.

પછી પાદશાહે સપળા બુઝગર્ગી અને મુન્શીની નઝદીક અર્દશીરને
એમ કહ્યું,

કે “અગર તું મારી સાથે ઈન્સાફ પૂર્વક કોલકરાર કરે-અને તે
કોલકરાર પાળવાને બંધાય,

કે ન્યારે મારો બેટો ઉમરમાં આવે-અને તેની ઉપર બુઝગર્ગીનો
પવન કુકે (યાને પાદશાહીને લાયક થાય),

ત્યારે તું ખઝાનો, તખ્ત અને તાજ તેને સોંપી આપે-અને તું તેનો
નેકખાહ વઝીર થઇ રહે,

અન ઇન તાજે શાહી સેપારમ ખતુ
હમાન મન્ને લશ્કર ગુઝારમ ખતુ
પઝીરોફત અજુ ઇન સખુન અરુશીર
અપીરો ખુઝોમને દાનેશ પઝીર
કે ચુન ફેદકે ઊ અમદી રસદ
કે દીહીમો તખતે મેહીરા સઝદ
સેપારદ હમી પાદશાહી વરા
નસાહદ જોઝ અજ નીકુખાહી વરા
ચુ મેશનીદ શાપૂર પીરો મેહાન
ખદ્દ દાદ દીહીમો મોહુરે મેહાન
ચુનીન ગોકૂત પસ શાહુ આ અરુશીર
કે કારે જહાન અરુ દેલ આસાન મગીર
મેહાન અય મેરાદર કે બીદાદ શાહુ
પયે પાદશાહી નદારદ નેગાહુ
અઝાગનદને ગન્જ યાઝાનુ ખુવદ
અઝોકૂતી સરે સરુકરાઝાનુ ખુવદ
ખુતુક શાહે બા દાદો યઝદાન પરસેત
કજુ શાહ બાશદ દેલે ઝીરુદસેત
બદાદો બખખોશ ફેઝની કુનદ
જહાનરા બદીન રહુનમૂની કુનદ
નેગહુદારદ અજ દુશમનાન કેસરસે
બઅખૂર અન્દ આરદ સરે અકૂસરસે
બદાદો બઆરામ ગન્જ આગનદ
બખખોશ એ દેલ રન્જ બેઝાગનદ
ગુનાહુ અજ ગુનહુગાર ખુઝાશતન
પયે મરુદુમીરા નેગહુદાશતન
હરાન કસ કે ઊ ઇન હોનરુહા બેજેસેત
બેરદ યાબદો હસમે રાએ દુરેસેત
બેખાયદ બેરદ શાહુરા નાગુઝીર
હમ આમૂઝેશ મદે બનાઓ પીર
ગુનહુગાર બાશદ તને ઝીરુદસેત
મગર મરુદુમે પાકુ યઝદાન પરસેત
અગર જુ દેલે શાહુ કીન આવરદ
હમહુ રખતહુ દર દાદો દીન આવરદ
દેલો મઘએ મરુદુમ દો શાહે તન અન્દ
દેગર આલત અજ તન સેપાહે તન અન્દ
ચુ મઘએ દેલે મરુદુમ આલુદહુ ગશત
અતઉમીદી અજ રાય પાલુદહુ ગશત
બદાન તન દર આસીમહુ ગદ્દે રવાન
સેપહુ રૂશ કેયદ બી શહે પહુલવાન
ચુ રહીશન નખાશન્દ બેઝાગનદ
તને બીરવાનરા બખાકુ અકૂગનદ
ચુનીન હમ ચુ શુદ શાહે બીદાદગર
જહાન જુ શવદ પાકુ ઝીરો ઝખર
બરુ બરુ પસ અજ મરુગ નકીન ખુવદ
હમાન નામે ઊ શાહે બીદીન ખુવદ
બદીન દારુ બેરમે બદીન દારુ અશમ
કે આનસેત દારુદએ બેરમે અશમ
હરાન પાદશાહુ જોઝ ઇન રાહુ બેસેત
એ ગીતીશ બાયદ દેલો દસેત શુસેત

તો હું આ પાદશાહી તજ તેમજ ખઝાનો અને લશ્કર તને આપી
બકે ”
અર્દશીરે દાનેશમંદ ખુઝોગીની નઝદીક પાદશાહની આ વાત કબૂલ
કીધી,
કે “ જ્યારે તેનું બચ્ચું મોટું થાય-અને ખુઝોગીં બધાં તાજ અને
તખતને લાયકનું થાય,
ત્યારે તેને પાદશાહી સોંપી આપશે-અને તેની નેકખાહી કરવા સિવાય
બીનું કંઈ કરશે નહીં ”
જ્યારે શાપૂરે એવું સાંભળ્યું ત્યારે મોટાંબાની રૂબરૂમાં-તેને તાજ
અને દેશની હકૂમત ચલાવવાની મોહર આપી.
પછી પાદશાહે અર્દશીરને કહ્યું કે “ દેશનો વહિવટ ચલાવવાનું કામ
તું કંઈ આસાન ના સમજતો.
ઓ બાઈ! તું બબ્બજે કે ઝુલ્મગાર પાદશાહ પાદશાહીના લાભ
સાચવતો નથી.
તે તો ખઝાનો બેગો કરવા ઉપર મંડે છે-અને લોભ કરવામાં સર-
દારોનો સરદાર બને છે.
બંધો પાદશાહ તેજ કે જે ઇન્સાફ સાથે યઝદાન પરસેત હોય-અને પપર
જેનીથી રૈયતનાં દિલ ખુશહાલ રહે.
જે ઇન્સાફ અને બક્ષેશમાં વધારો કરતો રહે-અને દેશનાં લોકોને
દીન ધર્મનો રસ્તો દેખાડતો રહે.
જે દુશ્મનોથી પોતાનો મુલક સંભાળે-અને તેમ કરી પોતાનું સર
અને તાજ આરમાન સૂકી લઈ લય.
જે ઇન્સાફ અને આરામથી ખઝાનો-એકઠો કરે-અને બક્ષેશ કરી રૈય-
તનાં દિલમાંથી રંજ દૂર કરે (તેજ બંધો પાદશાહ કહેવાય).
ગુનેહગારોનો ગુનાહ માફ કરવાની-અને માણસાધપણની (દવાની)
રીત ભળવી રાખવાની ઝરર છે.
જે કોઈ કે આ હુનરો મેળવવા માંગતો હોય-તેણે અકલ, દૂરઅર્દશી
અને નેક વિચાર રાખવો જોઈએ.
પાદશાહને ડહાપણ અવશ્ય મેળવવું જોઈએ-તેમજ વળી જવાન અને
ખુદા શાંસોથી અનુભવ મેળવવો જોઈએ.
રૈયતને હાથે ગુનાહ થયા વગર રહે નહીં-માત્ર પાક યઝદાનની પર-
સેતશ કરનારાઓ કદાચ ગુનાહ નહીં કરે.
પણ તેટલા માટે જે પાદશાહ રૈયત સાથે મરાય-તો તે ઇન્સાફ અને
દીન ધર્મમાં ફેસાદ જગાડે.
દિલ અને મગજ એ માણસનાં શરીરના બે પાદશાહ કહેવાય છે-
શરીરના બીજા અંગનો તેના લશ્કરીઓ કહેવાય છે.
જ્યારે દિલ અને મગજમાં ગુચવાડો પડ્યા થાય-ત્યારે માણસ નિરાશ પપર
થઈને સ્વચ્છ વિચારથી ઉઠકો ચાલે છે
આવાં શરીરમાં તેનો આત્મા ગભરાય છે-પાદશાહ અને પેહલવાન
વગર લશ્કરનો નીભાવ કેમ થઈ શકે ?
જ્યારે તેઓની હાલત ખરાબ થાય ત્યારે તેઓ વીખરાઈ ભય-અને
જીવ વગરનાં શરીરને માટીમાં નાખે.
એજ પ્રમાણે જ્યારે પાદશાહ ઝુલ્મગાર બને-ત્યારે તેનાથી સંધળો
દેશ ઊંધો વળી ભય.
તેનાં મોત પછી તેની ઉપર લખત પડે-તેમજ તેનું નામ ‘અધર્મી
પાદશાહ’ કહેવાય.
માટે તું તારાં શરીરને દીન ધર્મથીજ નીભાવજે-કારણકે દીન ધર્મજ
તારાં શરીરને અને તારી આશા ઉમેદને નીભાવનાર છે.
જે પાદશાહે કે એ સિવાય બીજો રસ્તો પકડ્યો-તેને આ દુન્યાથી
પોતાનું દિલ અને હાથ ધોવા જોઈએ.

૫૫૩ એ કેશવશ્ચ એપ્રામનહ ઝીરુદસ્ત
 હમાનં અચ દરશ મદં ખુસવ પરસ્ત
 નખીની કે દાના એ ગુચહ હમી
 દેલતશ એ કબ્જી બેશયહ હમી
 કે હર શાહૂ હ્રા સેતાયેશ ખુવહ
 હમહ કારશ અન્દર ફેઝાયેશ ખુવહ
 નહીદહ બારહ જકા પીશહ મરહ
 અગેઈ દરે આજ દારાન મગરુદ
 બેદાન અય બેશદર કે અચ શહૂરયાર
 બેભયહ બેરહમંદ હરૂનહ કાર
 યકી આન કે પીરૂગર બારહ ઊય
 એ દુશમન નતાબહ ગહે જગર રૂય
 દેગર આન કે લશકર બેદારહ બદાહ
 બેદાનહ ફેઝીનીએ મરુદ નેઝાહ
 કસી કચ દરે પાદશાહી ખુવહ
 નખાહ કે મેહુતર સેપાહી ખુવહ
 સેદીગર કે દારહ બેલ રાસ્તી
 નેયારહ બદાહ અન્દરૂન કાસ્તી
 ચહારેમ કે બા ઝીરુદસ્તાને ખીશ
 હમી બા કોહન દર પરસ્તાને ખીશ
 નદારહ દરે ગન્જરા બસ્તહ સખત
 હમી બારહ અચ શાખ બારે દેરખત
 નખાયહ હરે પાદશાહૂ બી સેપાહૂ
 સેપાહૂશ દરે ગન્જ દારહ નેગાહૂ
 અગર ગન્જત આબાહ દારી બદાહ
 ૫૫૪ તો અચ ગન્જ શાદો સેપાહૂ અચ તો શાહ
 સેહીહે તાન આરાયેરો ખીશ દાર
 સઝહ કત શમે તીરહૂ આયહ બકાર
 હસ ઈમન મશવ બર નેગહુદારે ખીશ
 ચુ ઈમન છુવી રાસ્ત કુન કારે ખીશ
 સરન્જમ મરૂઝ આયદત બીગુમાન
 અગર તીરહૂ ગર ચરાધે જમાન
 બેરાદર ચુ બેશનીહ અન્દી ગેરીસ્ત
 ચુ અન્દરૂઝ બેન્વેશ સાલી બેઝીસ્ત
 બેરકૂતો બેમાન ઈન સખુન યાદગાર
 તો અન્દર જહાન તોખમે બેકૂતી મકાર
 કે હમ યકજમાન રૂઝે તૂ ખુજરહ
 ચુનીન બોઈહૂ રન્જે તો દુશમન ખરહ
 ચુ હન્ગામે હોરુચરે બહુમન ખુવહ
 બરીન કામે ફરેશખ નેરીમન ખુવહ
 મયે લઅલ પીશ આર અબૂલ કાસમી
 એ ખુરમી કે બીશી નગદં કમી
 ચુ રાસ્તો સૈ સાલમ શુહો ગૂશ કર
 એ ગીતી ચેરા ભૂયમ આઇનો ફર
 કુનૂન દાસ્તાનહાએ શાહૂ અરુશીર
 બેચૂયમ તો ગોઠૂતારે મન યાદ ગીર

તે પોતાના મુલકમાંથી રેવતને તેમજ પોતાના દરવાજા આગળથી
 પોતાના વફાદાર સરદારોને લીધેરી નાખે છે.

તું જોતો નથી કે પેલો દાના શાખ્સ થું કહે છે?—અને તેમ કહીને
 તારાં દિલને અપ્રમાણિકપણથી સાફ કરે છે?

કે ‘હરેક પાદશાહ કે જેની વખાણ થતી હોય તેનાં મધળાં કામે
 પણ ચંદિયાતાં હોય છે.

પણ એક બુદ્ધિમાન મદં તો બદ દુઆ મેળવે છે—માટે તું લેાલી-
 આના દરવાજાની આસપાસ ના ફરે.’

એ બાઈ! તું બહુ કે પાદશાહથી અકલમંદ શાખ્સ ધણીક ભતનાં
 કામેની આશા રાખે છે

પહેલું તો એ કે લડાઇને વખતે દુશ્મનની આગળથી પોતાનું મોહું
 ફેરવી નાસી નહીં નીચ પણ ફોદમંદ ઉતરે.

બીજું એક લશ્કરને ઈન્સાફ સાથે રાખે—ખાન્દાની માણસોની મોટા
 ઇને ઓળખે.

અને જે કોઈ શાખ્સ કે સરદારીને લાયક હોય તે સરદાર એક સાધા
 રાખુ સિપાહી બને એવું તે ચાહે નહીં

ત્રીજું એ કે તે હમીરો પોતાનાં દિલમાં સન્ન્યાયજન રાખે અને ઈન્સાફમાં
 અપ્રમાણિકપણું નહીં વાપરે.

ચોથું એ કે પોતાની રેવતને માટે તેમજ પોતાના ભૂતા નોકરો માટે,

ખજાનાનો દરવાજો સખત રીતે બંદ નહીં કરે—પણ જેમ એક ઝાડનાં
 ફળનો વરસાદ તેની ટાળી ઉપરથી વરસે છે, તેમ ખજાનો વરસાવે.

પાદશાહની દરબાર લશ્કર વગરની રહેતી નહીં જોઈએ—ખજાનાનો
 દરવાજોજ લશ્કરને સાચવી રાખે છે.

અગરજો તું ઈન્સાફની રાહજે ખજાનો ભેગો કરશે તો તે ખજાના
 થીજ તું ખુશહાલ બનશે અને લશ્કર તારેથી ખુશહાલ થશે.

તારાં બદન ઉપરનાં હથિયારને તારો સજુગાર સમજીને રહેવા દેજે—
 કે કદાચ તે તને અડધી રાતે કામ લાગશે.

તું પોતાના નેગેહબાન ઉપર ધણી નિયંત ના રહેતો—અને ન્યારે તું નિયં-
 તન રહે ત્યારે તારું કામ બરાબર કરજે (યાને કોઈને ગયર ઈન્સાફ કરતો ના).

બેશક મોત તો રોવડે આવ્યા વગર રહેશે નહીં પછી તું તારા ખજાનામાં બળતી
 ચેરાગ જેવો મશ્હૂર માણસ હોય કે અધકારમાં પડેલો હલકો માણસ હોય.”

ન્યારે પાદશાહના બાઇએ આ વસીયત સાંભળી ત્યારે તે ધણીક
 રડ્યો—ન્યારે શાપૂરની વસીયત લખાઈ રહી ત્યારે તે પછી એક વર્ષ તે જીવ્યો.

ત્યાર બાદ તે ગુઝર પામ્યો અને તેના આ સખુનો યાદગાર રહી ગયા-
 એ શાખ્સ! તું દુન્યામાં લોભતું બી ના રાખતો.

કારણકે એક વખત તારો દહાડો પણ પસાર થઈ જશે—અને તારી
 સધળી મેહનતનાં ફળ દુશ્મન ચાખશે

ન્યારે બહુમન મહિનાનો હોરમઝદ રોઝ બેરો—અને આ મુબારક
 મેહલમાં (યાને કુંબ રાશિમાં) ખુરશીદ ઉઠદ પોતાની જગ્યા લે,

ત્યારે એ અખૂલ કાસેમ! તે બરેલી ગાગરમાંથી કે જે ખાલી થતીજ
 નથી તેમાંથી લાલ મય તારી આગળ મેલ

હવે ન્યારે મારી ઉમર ત્રેસક વર્ષની થઈ અને કાન બેદેરા થયા-
 ત્યારે આ દુન્યામાંથી સજુગાર અને દબાજો હું શા માટે રોધું?

હવે હું પાદશાહ અફશરીનું દાસ્તાન કહું છું—તે તું મારી કહેલી
 વાતો યાદ રાખજે.

